„Az Országúton csinos ház építtetik”

Százötven éves griffmadarak tartják Unger Henrik Múzeum körúti palotájának erkélyeit

A mai Múzeum körút 7. számú háza csupán egyike volt a pesti adófizetők sorában előkelő helyen álló Unger Henrik bérpalotáinak. A kétemeletes épületet másfél évszázaddal ezelőtt, 1852-ben adták át, elsőként Ybl Miklós pesti romantikus alkotásai közül. Az Unger-ház engedélyezési terveit mégsem Ybl, hanem a kivitelezést irányító Wagner János építőmester írta alá. Ennek magyarázata, hogy a Károlyi grófok uradalmi építészeként működő Ybl Miklós csak 1863-ban kapta meg a céhes mesterjogot, vagyis a korábban beadott terveken felelősségvállalást jelentő aláírása sem szerepelhetett.

Az átjáróházban naponta több száz ember lehangoló látvánnyal szembesül. A piszkosszürke, málló vakolat és a sérült díszek láttán már csak elképzelni lehet, milyen is volt az épület hajdan, fénykorában.

A nagystílűen felépített bérház névadója egy Vas megyéből Pestre költözött kovácsmester, Unger Benedek volt, aki az 1700-as évek első harmadában, feltehetően mesterlegényként vetődött Pestre. Hamar megtetszett neki a nyüzsgő, élénk kisváros, így megtelepedett, polgárjogért folyamodott, és miután ezt 1740-ben szerencsésen megkapta, még ugyanezen évben megnősült. Nem sokkal később műhelyt nyitott a város egyik legforgalmasabb helyének számító Hatvani kapu szomszédságában. Ennek köszönhetően alig kellett néhány év, és Unger úr Pest legtehetősebb mestereinek sorába küzdötte fel magát. Idős korában, 1762-ben újra nősült: Hagen Klárát vette feleségül, s frigyükből öt gyermek született. Közülük a két fiú, Antal és Ferenc apja mesterségét folytatta. A család foglalkozását jelezte a megkülönböztető elnevezés is: Schmid-Ungereknek hívták őket, hogy véletlenül se legyenek összetéveszthetők másokkal.

Unger Benedek a Hatvani és a Kecskeméti kapu közötti igen előnyös fekvésű telken – egészen pontosan a mai Unger-ház helyén – rendezte be műhelyét, amelyet halála után idősebb fia, Antal örökölt. Ő később felhagyott a kovácsmesterséggel, és az Alduna-soron nyitotta meg „Arany Kasszához” címzett vaskereskedését, amely hamarosan az ország második ilyen jellegű cége lett. Unger Antalnak két fia és két lánya érte meg a felnőttkort. A négy testvér 1847. április 22-én közösen örökölte az Országút 7. számú és a Magyar utca 8. számú ingatlant, de még ugyanezen a napon megegyeztek, hogy az örökség a fiatalabb fiú, Unger Henrik (1809–1877) kizárólagos tulajdona legyen.

Henrik nem folytatta a családi hagyományt. Nem volt kovácsmester, hanem jogot végzett, és házainak jövedelméből élt. Vagyonát az is növelte, hogy komoly szerepet vállalt a kor ipari vállalkozásaiban is, így nem meglepő, hogy az 1870-es évek derekán már Budapest ötödik legnagyobb adófizetőjeként tartották nyilván. A széles látókörű, művelt, hatalmas könyvtárral rendelkező férfiú utazni is szeretett. Tagja volt a fővárosi törvényhatósági bizottságnak, s e tisztsége folytán részt vett a középítési bizottság munkájában is.

Az Unger-ház történetét néhány évvel ezelőtt Hidvégi Violetta dolgozta fel a Hild–Ybl Alapítvány számára. Tanulmányából megtudhatjuk, hogy az Unger Henrik által 1847-ben örökölt telken csak 1852-ben kezdődhetett el az építkezés, melyet alighanem a forradalom és szabadságharc, valamint az azt követő zavaros időszak hátráltatott. Az épület a korabeli sajtó figyelmét is felkeltette: érdekessé tette központi fekvése, emeleteinek száma és az építészeti megoldások. „Fővárosunkban e tavasz és nyár folytán feltünő épitkezési kedv mutatkozott mindenfelé... A Magyar utczán a Smidunger-féle ház épül nagy gyorsasággal. Egyik része a Magyar utczára, másik pedig az Országutra szolgáland” – írta a Pesti Napló 1852. július 24-i száma. Egy évvel később pedig, amikor már teljes pompájában állt a nagy átjáróház, ekképpen fogalmazott a korabeli cikkíró: „E ház, mintha mézeskalácsból nyomták volna, oly cifra és mesterkélt. Rajta az építészet minden stilje képviselve van. Az ember, ha ablakait tekinti, nem tudja, az ivek bizant vagy gót stilben épitvék; az olasz építészetű második emelet felett tulipán alakú csipkés párkányzat emelkedik akarva a maur-stilt képviselni; a kidülő oszlopocskák faragott kőmüvet árulnak el, holott a czirádák s a cserzett fal minden ékessége gipszből készitvék. Ezt mind szépnek tarthatja a mester s a gazda, de mi izlést nem találunk benne. Lám, lám, van tehát mégis valami az életben, mit pénzen az ember magának meg nem szerezhet.”

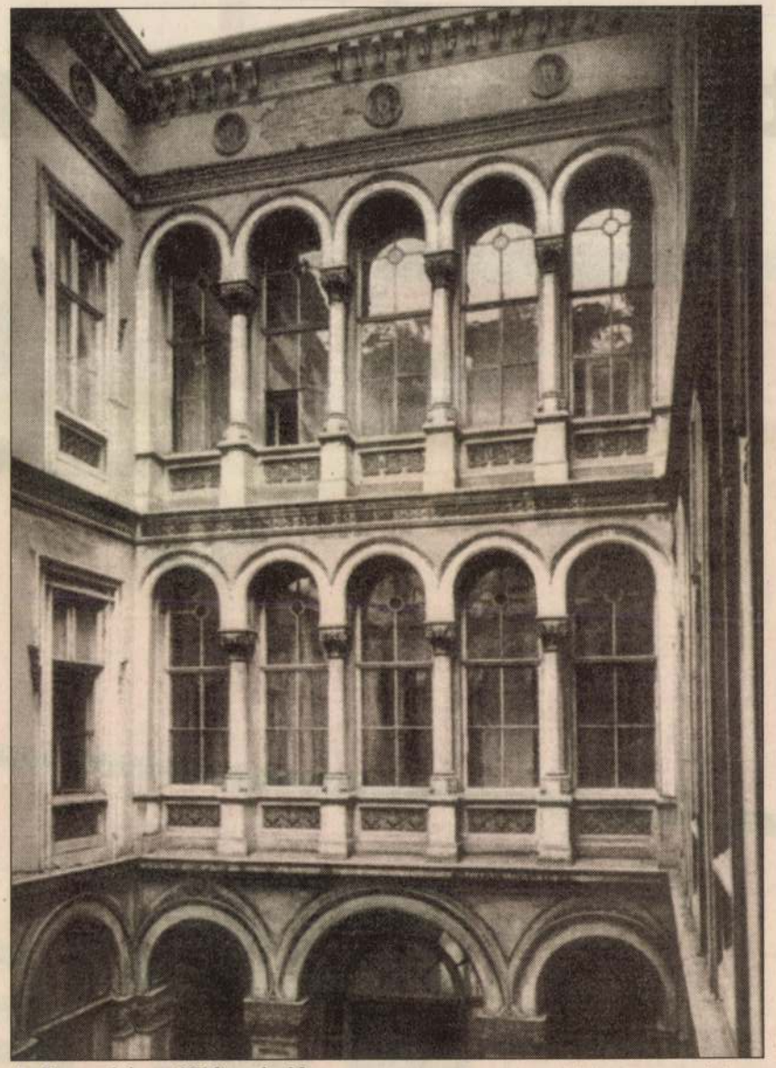

Az Unger-ház az 1880-as években

FORRÁS: PEST-BUDA ÉPÍTÉSZETE AZ EGYESÍTÉSKOR

Az Unger-ház két homlokzatát – a Múzeum körútra és a Magyar utcára nézőt –, valamint árkádos udvarát Ybl eredetien komponálta meg. Egyetlen részlet sincs az épületen, melyet ne tervezett volna meg gondosan. Az első emelet magasságában például hét kis erkélyt számolhatunk meg: mindegyiket két-két griffmadár támasztja. Figyelemre méltó a ház térkialakítása is: a gazdagon díszített kapualj, a nagyvonalú lépcsőház és az ünnepélyes hatású, fakockákkal burkolt belső udvar mind-mind hozzájárulnak az épület egyedi hangulatához.

Unger Henrik halála után azonban nem sokáig maradt a ház eredeti formájában. Változtak a tulajdonosok, átalakult az épület is. Ybl bizonyára nem gondolt arra, hogy a földszinti helyiségekben később üzletek is működnek majd.

A boltportálok és kirakatok mai látványa emiatt egyáltalán nem illik az épület stílusához. Ráadásul a homlokzat utolsó renoválására nem sokkal a háború után, 1951-ben került sor, és az udvar tatarozása óta is már több mint negyven év telt el. A ma átjáróházként funkcionáló, műemlékként nyilvántartott Unger-házban naponta több száz ember fordul meg és szembesül még lehangolóbb látvánnyal, mint ami kívülről látható. A piszkosszürke, málló vakolat és a sérült épületdíszek láttán már csak elképzelni lehet, milyen is volt az épület hajdan, fénykorában. Bizony régóta időszerű lenne már az újabb felújítás, hogy ismét a Múzeum körút gyöngyszeme lehessen az Unger família egykori palotája.

Prusinszki István

Unger - család dísznövénye

Mert megérte összehasonlítani...

A FŐVÁROSI MOZIK MŰSORA AUGUSZTUS 30-TÓL SZEPTEMBER 5-IG

A szövegben a gyártó országot csak kezdőbetűvel vagy rövidítve jelöljük. Egyéb rövidítések: mb.: magyarul beszélő, *14 éven alul nem ajánlott; ** Csak 16 éven felülieknek; *** 18 éven felülieknek; K: kísérőfilm, H: híradót is játszanak. A budapesti mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt egy órával, aznapra és egy napra előre. Csak délután működő mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt másfél órával, aznapra és három napra előre.

A HÉT FILMBEMUTATÓI:

BETÉPVE (Blow) Színes, feliratos amerikai film** **Mammut Budai Mozióközpont, Campona Ster Century, Corvin Filmpalota, Hollywood Multiplex Duna Plaza, Lurdy Ház, Kossuth, Művész, Westend Ster Century** LIAM (Liam) Színes, feliratos angol film* **Művész, Puskin**

BUDAPEST FILM
SZEMÉLYES FILMINFORMÁCIÓS SZOLGÁLAT
telefonszáma: 459-5055.
Személyes filminformáció,
felvilágosítás filmekről, moziműsorról.

MAMMUT BUDAI MOZIKÖZPONT [II., Lövőház u. 2-6. Tel.: 345-8160 (személyes), 345-8140 (automata), 06-30-350-1100 (SMS)]. BETÉPVE (am.)** 12, f3, 5, f8, éjjel 10. **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* h12, 2, 4, 6, n8, n9, éjjel f11. **Final Fantasy – A harc szelleme** (mb. am.)* f1, f3, f5, f7, f9, éjjel h11. **Pizzás** (magyar)* f6, f8, f10. **Dr. Dolittle 2.** (mb. am.) n12, n2, n4, n6, n10, éjjel 11. **Yamakasi** (mb. fr.)* 11, 1, 3, 5, éjjel n11. **Shrek** (mb. am. animációs) f12, f2. **Evolúció** (am.)* 4. **Lara Croft: Tomb Raider** (mb. am.)* de. 12. **Pearl Harbor – Égi háború** (am.)* 11, n3, f6, 7, 9. **Éjjel-nappal fiatalok** (angol)* f4. **A pók hálójában** (am.)** 2. **Umca-umca Macska-zaj** (E. Kusturica)* 6. **Fűbenjáró bűn** (angol)* 8. **Dupla vagy minden** (am.)* éjjel 10.

CAMPONA STER CENTURY MEGAPLEX (XXII., Nagytétényi út 37–45. Tel.: 424-3333) BETÉPVE (am.)** h3, n6, h8, éjjel n11, 1–2-án n1 is. **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* h2, 4, n7, f9, éjjel h11, 1–2-án de. f12 is. **Pearl Harbor – Égi háború** (am.)* 1, f5, 8. **Final Fantasy – A harc szelleme** (mb. am.)* f2, h4, 6, n9, éjjel f11, 1–2-án de. n12 is. **Dr. Dolittle 2.** (mb. am.) n2, f4, h6, 8, éjjel n11, 1–2-án de. 11 is. **Shrek** (mb. am. animációs) 1, 3, 5, 7, 1–2-án de. 11 is. **A múmia visszatér** (mb. am.)* este 9. **Yamakasi** (mb. fr.)* h2, h4, h6, h8, h10, 1–2-án de. f12 is. **Evolúció** (mb. am.)* 3, n6, f8, h10. **Lara Croft: Tomb Raider** (mb. am.)* h5, 7, n10, 1–2-án f3 is. **A leskelődő** (am.)*** 5, f10. **A pók hálójában** (am.)** h3, n8. **Reszkess, Amerika!** (mb. am.-fr.)* f6, f8, f10.

CINEPLEX ODEON PÓLUS MOZI (XV., Szentmihályi út 131. Tel.: 419-4224/-25/-26/-27, 410-2452/-53). **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* f1, h3, 5, n8, f10, 31-1-jén éjjel h12 is, 1–2-án de. n11 is. **Final Fantasy – A harc szelleme** (mb. am.)* h1, f4, 6, n9, 31–1-jén éjjel f11 is, 1–2-án de. f11 is. **Yamakasi** (mb. fr.)* 3, f8, h10, 31-1-jén éjjel 12 is. **Dr. Dolittle 2.** (mb. am.) n1, f3, h5, 7, n10, 31-1-jén éjjel f12 is, 1–2-án de. 10 is. **Pearl Harbor – Égi háború** (am.)* 2, f6, 9, 1–2-án de. f11 is. **Evolúció** (mb. am.)* n4, h6. **A pók hálójában** (am.)** 1, 8, 31–1-jén éjjel n11 is, 1–2-án de. h11 is. **Shrek** (mb. am. animációs) n2, n6, 1–2-án de. 11 is.

CINEMA CITY CSEPEL PLAZA (XXI., Rákóczi F. út 154–170. Tel.: 425-8111) **Dr. Dolittle 2.** (mb. am.)* n3, n5, n7, n9, éjjel n11, 1–2-án n1 is. **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* 2, 4, 6, 8, éjjel 10, 1–2-án de. 12 is. **Pearl Harbor – Égi háború** (am.)* 2, n6, f9, 1–2-án de. 11 is. **Shrek** (mb. am. animációs) n3, n5, 1–2-án n1 is. **Lara** (mb. am.)* n2, f4, h6, 8, éjjel n11, 1–2-án de. 11 is. **Yamakasi** (mb. fr.)* f3, f5, f7, f9, éjjel f11, 1–2-án f1 is.

CINEMA CITY ÚJ UDVAR (III., Bécsi út 38–44. Tel.: 437-8383) **Simpatico** (am.)** 4, 6, 8, éjjel 10. **Shrek** (mb. am. animációs) f4, h6. **Lara Croft: Tomb Raider** (mb. am.)* 8, éjjel n11. **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* 4, 6, 8, éjjel 10, 31-2-ig 2 is. **A sziget foglya** (fr.)* 3, f6, 8, éjjel f11. **A napfény íze** (angol nyelven, magyar felirattal, Szabó I.)* 3, n7, f10. **Malena** (olasz)*** 4, 6, 8. **Egy nehéz nap éjszakája** (ff. angol)* éjjel 10.

CORVIN BUDAPEST FILMPALOTA [VIII., Corvin köz 1. Tel.: 459-5050 (személyes), 459-5055 (automata), 06-30-350-1000 (SMS)] BETÉPVE (am.)** f11, 1, f4, 6, f9, éjjel 11. **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* 10, 12, 2, 4, 6, 8, éjjel 10. **Final Fantasy – A harc szelleme** (mb. am.)* f11, f1, f3, f5, f7, f9, éjjel f11. **Pearl Harbor – Égi háború** (am.)* 10, n2, h5, n9. **Dr. Dolittle 2.** (mb. am.) f12, f2, f4, f6, f8, f10. **Pizzás** (magyar)* n5, 8, éjjel 10. **Shrek** (mb. am. animációs) 11, h1. **Yamakasi** (mb. fr.)* f3, n7.

HOLLYWOOD MULTIPLEX DUNA PLAZA [XIII., Váci út 178. Tel.: 453-4300 (személyes), 06-20-453-4300 (SMS)] **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* h11, 1, f4, h6, 8, éjjel n11, 31–1-jén éjjel 12 is. **Dr. Dolittle 2.** (mb. am.) n11, 12, 2, 4, 6, n9, éjjel f11. **Pearl Harbor – Égi háború** (am.)* 10, n2, f5, h8, 31–1-jén éjjel 11 is. **A múmia visszatér** (mb. am.)* h2. **Bridget Jones's Diary** (English version, eredeti nyelven, magyar felirattal)* f12, f5, h7, 9, 31–1-jén éjjel f12 is. **Eszeveszett birodalom** (mb. am. rajzfilm) de. h12. JURASSIC PARK III (mb. am.) 5-én éjjel 12.01. BETÉPVE (am.)** f2, h4, n7, h9, 31–1-jén éjjel n12 is. **Final Fantasy – A harc szelleme** (mb. am.)* n11, n1, n3, n5, f7, f9, éjjel h11. **Shrek** (mb. am. animációs) 31–3-ig n12, n2, n4, n6. **A leskelődő** (am.)*** 31–3-ig este n8, n10, 31–1-jén éjjel n12 is. **Vad kanok** (am.)*** 11, 1, n4. **Pizzás** (magyar)* f6, h8, éjjel 10, 31–1-jén éjjel 12 is. **102 kiskutya** (mb. am.) de. f11, f1. **Evolúció** (mb. am.)* f3, h5, 31–1-jén éjjel f12 is. **Dr. Dolittle 2.** (English version, eredeti nyelven, magyar felirattal) 7. **Hannibal** (am.)*** este n10. **Lara Croft: Tomb Raider** (mb. am.)* h11, h1, h3, 5. **Final Fantasy** (English version, eredeti nyelven, magyar felirattal)* este n8, f10, 31–1-jén éjjel h12 is. **Yamakasi** (mb. fr.)* 11, 1, 3, n6, f8, 31–1-jén éjjel 12 is. **Az ördögűző – Rendezői változat** (am.)*** este h10.

HOLLYWOOD MULTIPLEX LURDY HÁZ [IX., Mester utca és Könyves Kálmán körút sarok. Tel.: 453-4300 (személyes), 06-20-453-4300 (SMS)]. **Dr. Dolittle 2.** (mb. am.) n1, n3, n5, n7, n9, éjjel n11, 31–1-jén éjjel n1 is, 1–2-án de. n11 is. **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* h1, 3, n6, f8, h10, 31–1-jén éjjel 12 is, 1–2-án de. f11 is. BETÉPVE (am.)** f3, n6, 8, éjjel h11, 1–2-án de. h12 is. **Final Fantasy – A harc szelleme** (mb. am.)* f1, h3, 5, n8, f10, 31–1-jén éjjel h12 is, 1–2-án de. n11 is. **Pearl Harbor – Égi háború** (am.)* 3, f7, éjjel 10, 1–2-án de. f12 is. **Eszeveszett birodalom** (mb. am. rajzfilm) 1–2-án de. 11. **Pizzás** (magyar)* n2, f4, h6, 8, éjjel n11. **Yamakasi** (mb. fr.)* f2, f4, f6, f8, f10, 31–1-jén éjjel f12 is, 1–2-án de. f12 is. **A múmia visszatér** (mb. am.)* 2, 1–2-án de. n12 is. **Evolúció** (mb. am.)* f5, f9, éjjel f11. **Dupla vagy minden** (am.)* f7. **Shrek** (mb. am. animációs) h1, h3, h5, h7, 1–2-án de. h11 is. **A pók hálójában** (am.)** este h9, 31–1-jén éjjel n12 is. **Lara Croft: Tomb Raider** (mb. am.)* 1, 3, 5, 7, 1–2-án de. 11 is. **A leskelődő** (am.)*** este 9, 31–1-jén éjjel 11 is.

HOLLYWOOD MULTIPLEX ÓBUDA (III., Bécsi út 154. Tel.: 453-4300) **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* f4, h6, 8, éjjel n11, 30–2-ig de. 11, n2 is. **Dr. Dolittle 2.** (mb. am.) h3, 5, 7, 9, 30–2-ig de. f11, n1 is, 31–1-jén éjjel 11 is. **Yamakasi** (mb. fr.)* h4, h6, h8, h10, 30–2-ig de. h12, h2 is. **Lara Croft: Tomb Raider** (mb. am.)* 30–3-ig és 5-én n6, 30–2-ig n2 is. **Evolúció** (mb. am.)* n4, 30–3-ig és 5-én n8 is. **Pearl Harbor – Égi háború** (am.)* n3, h6, n10, 30–2-ig de. h11 is. **Shrek** (mb. am. animációs) 3, h5, h7, 30–2-ig de. n12, 1 is. **A pók hálójában** (am.)** este h9, 31–1-jén éjjel h11 is.

KOSSUTH 4 MOZI (XIII., Váci út 14. Tel.: 349-3771). **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* f11, f1, f3, f5, f7, f9, éjjel f11 (2. h. prol.). BETÉPVE (am.)** 11, n2, f4, h6, 8, éjjel n11. **Lara Croft: Tomb Raider** (mb. am.)* n11, f1. **Dupla vagy minden** (am.) h3 (5. h. prol.). **A mexikói** (am.)* h5. **Érzéki csalódás** (am.)** 7. **A leskelődő** (am.)*** este h9, h11. **Eszeveszett birodalom** (mb. am. rajzfilm) de. 10. **A múmia visszatér** (mb. am.)* de. 12. **Beépített szépség** (am.)* n3 (14. h. prol.). **What Woman Want** (Mi kell a nőnek?) (English version, eredeti nyelven, magyar felirattal)* n5. **A csábítás elmélete** (am.)* f7. **Hannibal** (am.)*** este n9. **Az ördögűző – Rendezői változat** (am.)*** éjjel f11 (7. h. prol.).

WESTEND STER CENTURY MEGAPLEX (VI., Váci út 1–3. Tel.: 238-7222) **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* n1, f3, 5, n8, f10, 31–1-jén éjjel h12 is. BETÉPVE (am.)** 12, h3, n6, 8, éjjel h11. **Dr. Dolittle 2.** (mb. am.) n12, f2, 4, n7, f9, éjjel h11. **Final Fantasy – A harc szelleme** (mb. am.)* 11, h2, n5, h7, 9, 31–1-jén éjjel n12 is. **Yamakasi** (mb. fr.)* h11, 1, n4, f6, h8, éjjel 10. **Shrek** (mb. am. animációs) f11, h1, 3, n6, f8, h10. **Evolúció** (mb. am.)* f1, 3, h6, f9, éjjel h11. **Pearl Harbor – Égi háború** (am.)* f11, n3, 6, h10. **Pizzás** (magyar)* 12, f3, h5, n8, f10, 31–1-jén éjjel 12 is. **Lara Croft: Tomb Raider** (mb. am.)* f1, h3, n8. **Vad kanok** (am.)*** 5, f10. **A pók hálójában** (am.)** f12, h2, h8. **Hannibal** (am.)*** 4, éjjel 10. **A leskelődő** (am.)*** n12, f2, h4, f7, h9, 31–1-jén éjjel 11 is. **A csábítás elmélete** (am.)* h12, 4, éjjel f11, 30-án és 1–5-ig este n9 is. **Reszkess, Amerika!** (mb. am.-fr.)* 2, 30-án és 1–5-ig n7 is.

ARTMOZI-HÁLÓZAT

BEM (II., Margit krt. 5/B. Tel.: 316-8708). **Jeanne D'Arc – Az orléans-i szűz** (am.)* 30-án 4. **Szűrke Bagoly** (angol) 30-án f7. **Hatodik érzék** (am.)** 30-án f9. **Simon mágus** (magyar)* 31-én 4. **Az élet csodái** (fr.-német-vietnami)** 31-én 6. **Cigányok ideje** (jugoszláv)* 31-én 8. **A kék madár** (mb. am.) 1-jén 3. **Kelet az Kelet** (angol)* 1-jén 5. **Szeress, ha tudsz** (am.)* 1-jén 7. **Szellemkutya** (am.)*** 1-jén 9. **János vitéz** (magyar rajzfilm) 2-án 3. **Kirikou és a boszorkány** (mb. fr. rajzfilm) 2-án f5. **Az élet szép** (olasz)* 2-án 6. **Az évszázad gyermekei** (fr.)*** 2-án 8. **Az élet egy füttyszó** (kubai)* 3-án 4. **Táncos a sötétben** (dán-svéd-fr.)** 3-án h6. **Macska-jaj** (E. Kusturica)* 3-án 8. **Patch Adams** (am.) 4-én 4. **28 nap** (am.)* 4-én 6. **Gladiátor** (am.)** 4-én 8. **Csodás álmok jönnek** (am.) 5-én 4. **A lápvidék gyermekei** (fr.)* 5-én 6. **A szibériai borbély** (orosz-angol-fr.)* 5-én 8.

CIRKO-GEJZÍR (V., Balassi B. u. 15–17. Tel.: 269-0904) **Lábad között** (spanyol, M. G. Pereira)*** 5, 7, 9. **Gadjo Dilo** (T. Gatlif)* 30-án 5. **Vérvörös** (A. Ripstein)** 31-én 5. **Tangó** (sp., C. Saura)* 1-jén 5. **Kárhozat** (ff. magyar, Tarr B.) 2-án 5. **Az ezredes úrnak nincs, aki írjon** (mexikói-sp.-fr., A. Ripstein) 3-án 5. **2000, ahogy én látom... Az élet könyve** (H. Hartley)* 4-én 5. **Gabbeh** (iráni) 5-én h5. **Etűdök gépzongorára** (Ny. Mihalkov) 30-án 7. **Törökfürdő** (olasz, F. Özpetek)** 31–3-ig 7. **Stalker I–II.** (A. Tarkovszkij) 4-én 6. **Solaris I–II.** (A. Tarkovszkij) 5-én 6. **Tükör** (A. Tarkovszkij) 30-án 9. **Hálószobák és előszobák** (angol, R. Troche)**, kísérőfilm: **Öltözz!** (Szűcs N.–Sándor D.) 31–4-ig 9. **Kikujiro nyara** (japán)* 5-én 9.

EURÓPA (VII., Rákóczi út 82. Tel.: 322-5419) **Sacra Corona** (magyar) (10 éven aluliak csak szülői kísérettel látogathatják) 30–2-ig és 5-én 3. **Vakvagányok** (Timár P.)* 3-án 3. **Hibátlanok** (am.)*** 4-én 3. **Vorosilov mesterlövésze** (orosz)** 31-én n4, 5-én 3. **Amerikai szépség** (am.)** 3-án f7, 5-én h5. **A harcos és a hercegnő** (német, T. Tyk- [illegible] am.)* 1-jén 9. **Csokoládé** (am.) 2–4-ig 9, 30–1-jéig 5. **A mexikói** (am.)* 5-én 9. **Lottózsonglőrök** (ír)* 30-án n4, 3-án 3. **Evolúció** (mb. am.)* 1–2-án h3. **Idegjelék – The Blair Witch Project** (am.)** 4-én n4. **Billy Elliot** (angol)* 30-31-én 5. **Farkasok szövetsége** (fr.)** 1–2-án f5, 3–4-én f9. **Idióták** (dán)*** 3-án f5. **8 és 1/2 nő** (P. Greenaway)*** 30-án h9, 4-én 5. **Erin Brockovich, zűrös természet** (am.)* 5-én h5. **A síró ember** (angol-fr.)* 30-án és 1–2-án h7. **Lara Croft: Tomb Raider** (mb. am.)* 30-án és 5-én h7. **Érzéki csalódás** (am.)** 4-én 7. **Mi kell a nőnek?** (mb. am.)* 31–1-jén h9. **Számkivetett** (am.)* 5-én f9.

HUNNIA (VII., Erzsébet krt. 26. Tel.: 322-3471) **Sohasevolt glória** (magyar, Bernáth Zs.) 30-án f5. **Mindent anyámról** (sp.)*** 31-én 4. **Babe 2. – Kismalac a nagyvárosban** (mb. am.) 1-jén 4. **102 kiskutya** (mb. am.) 2-án 4. **New Rose Hotel** (am.)** 3-án 4. **Blöff** (angol)***, kísérőfilm: **A mesterlövész** 4-én 4. **A napfény íze** (mb. magyar-német-kanadai-osztrák, Szabó I.)* 5-én f4. **Érzéki csalódás** (am.)** 30-án n7, 31–2-ig éjjel 10, 5-én f7. **Egy kapcsolat vége** (am.)* 31-én 6. **Pop, csajok satöbbi** (am.)** 1-jén 6. **Csokoládé** (am.) 30–1-jéig 8, 2–3-án h6. **A gyűlölet** (fr.)** 4-én 6. **15 perc hímév** (am.)*** 2–4-ig h8. **Taxi 2.** (mb. fr.)* 30-án éjjel 10, 5-én n9. **Bibor folyók** (fr.)*** 3–4-én éjjel 10. **Harcosok klubja** (am.)*** 5-én este h10.

MŰVÉSZ (VI., Teréz krt. 30. Tel.: 332-6726) ZSIDÓ NYÁRI FESZTIVÁL – IZRAELI FILMNAPOK: **Új ország** 30-án f8; **Teljes napfogyatkozás** 31-én f8; **Túl az óceánon** 1-jén f8. (A filmeket szinkrontolmácsolással vetítjük.) LIAM (angol, S. Frears)* 6, h8. BETÉPVE (am.)** h4, f7, h9, f10. **Fűbenjáró bűn** (angol, N. Cole)* h6, f8, 1-jén este f10 is. **Rekviem egy álomért** (am.)** 30-án h4, 31-én este 9.20. **Memento** (am.)*** 31-én h4. **A nő kétszer** (angol–am.)* 2-án h4. **A Kelet az Kelet** (angol)* 1-jén h4, 3-án este 9.20. **A Ravasz, az Agy és két füstölgő puskacső** (am.)** 4-én h4. **Blöff** (G. Ritchie)** 3-án h4. **Lost Highway – Útvesztőben** (am., D. Lynch)** 5-én 3.40. **A Millió Dolláros Hotel** (W. Wenders)** 30-án este 9.20. **A nagy Lebowski** (J. Coen) 2-án este 9.20. **A világ második legjobb gitárosa** (am., W. Allen)* 4-én este 9.20. **Macska-jaj** (E. Kusturica)* 5-én este 9.20. **Élet, amiről az angyalok álmodnak** (fr., E. Zonka)** 30-án n5. **Tabu** (fr.-japán-angol, N. Oshima)*** 31-én f5. **Jadviga párnája** (Deák K.)*** 1-jén 4. **Wonder Boys – Pokoli hétvége** (am.)* 4-én f5. **Harry csak jót akar** (fr., D. Moll)* 3-án n5. **Izlés dolga** (fr., A. Jaoui)* 30-án 5, 2-án 4, 5-én este h10. **Gyorsbüfék, gyors nők** (am., A. Kollek)** 30-án 7, 1-jén este h10, 2-án este n9, 3-án este 9.50. 4-én este f10. **Cigányok ideje** (E. Kusturica)* 30-án h9. **A sziget foglya** (fr.)* 31-én és 5-én f5. **Táncos a sötétben** (L. von Trier)** 31-én f7, 2-án 4. **Umca-umca Macska-zaj** (E. Kusturica)* 31-én este 9, 1-jén n9, 4-én h8, 5-én h6. **Malena** (olasz)*** 1-jén 4. **A harcos és a hercegnő** (német, T. Tykwer)** 1-jén h6. **Werckmeister harmóniák** (Tarr B.)* 2-án 6. **Buena Vista Social Club** (W. Wenders) 3-án 7. **Szerelemre hangolva** (hongkongi, V. Kar-vaj)* 3-án este 9. **A vágy forradalma** (fr.)*** 3-án n5. **Napsugár sétány** (német)* 4-én 4. **I love Budapest** (Incze Á.)* 4-én 6, 5-én n9. **Luna papa** (német-üzbég)** 5-én 4. **Csodálatos mandarin** (magyar, Mészáros M.)* 5-én f8. **Éjjel-nappal fiatalok** (angol)* 30–1-jéig n6, f10, 2–5-ig 4, 6, 8, h10.

ÖRÖKMOZGÓ (VII., Erzsébet krt. 39. Tel.: 342-2167) **Sanchez gyermekei** (am.-mexikói, H. Bartlett) 30-án f5. **Psyché I–II.** (Bódy G.) 30-án f7. **A nagy riport** (am., G. Steaton) 31-én f5. **Helyfoglalás, avagy a mogyorók bejövetele** (Szőke A.) 31-én f7. **Premier** (am., J. Cassavetes) 31-én 8. **Egy nyáron át táncolt** (svéd, A. Mattson) 1-jén f5. **Szegénylegények** (Jancsó M.) 1-jén f7. **Születésnap** (dán, T. Vinterberg) 1-jén f9. **Ádám Éva-kosztümben** (finn, M. Kassila) 2-án f5. **Hullámtörés** (L. von Trier) 2-án 6. **Tündérdomb** (Szőke A.) 2-án 9. **Ködös utak** (fr., M. Carné) 2-án f5. UFA-plakát kiállítás 2-án C-ától. Mater- f5. **Dr. Mabuse I.** (német, F. Lang) 4-én f7. **Dr. Mabuse II.** (F. Lang) 4-én f9. **Dr. Mabuse végrendelete** (német, F. Lang) 5-én f5. **Gomolygó felhők** (finn, A. Kaurismaki) 5-én f7. **Papírhold** (am., P. Bogdanovich) 5-én f9.

PUSKIN [V., Kossuth L. u. 18. Tel.: 429-6080 (személyes), 429-6091 /92 (automata jegyrendelés a kód alapján), 06-30-350-1200 (SMS)] **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* 12, 2, 4, 6, 8, h10 (83346). LIAM (angol, S. Frears)* h12, f6, f8, n10 (83340). **A síró ember** (angol-fr.)* h4 (83345). **Csokoládé** (am.) f2 (90865). **Sacra Corona** (magyar) (10 éven aluliak csak szülői kísérettel látogathatják) de. f12 (11279). **Fűbenjáró bűn** (angol)* h2, h6 (83339). **A holnap egy új nap** (fr.)* f4 (80567). **Éjjel-nappal fiatalok** (angol)* h8, f10 (81344). Café Cinema: Baliga Kornél Europa Nostra- és Ferenczy Noémi-díjas építőművész látványterveinek kiállítása.

SZINDBÁD (XIII., Szent István krt. 16. Tel.: 349-2773) **Sacra Corona** (magyar) (10 éven aluliak csak szülői kísérettel látogathatják) h5. **Csokoládé** (am.) h7, 30–1-jéig h9 is. **Macska-jaj** (E. Kusturica)* 2–3-án h9. **Billy Elliot** (angol)* 7, 4–5-én h9 is. **Farkasok szövetsége** (fr.)** 30-án f5. **A mexikói** (am.)* 31-én 5. **Umca-umca Macska-zaj** (E. Kusturica)* 1-jén f6. **Szomorú vasámap** (magyar-német)* 2-án 5. **I love Budapest** (Incze Á.)* 3-án f6. **A síró ember** (angol-fr.)* 4-én n6. **Feri és az édes élet** (Czabán Gy. with English subtitles)* (videó) 5-én f6. **Addig jár a korsó a kútra...** (fr.)* 9. Szindbád galéria: Tulasi virágai – Kovács Julianna Ilona grafikusművész rajzainak kiállítása.

TABÁN (I., Krisztina krt. 87–89. Tel.: 356-8162). **Sacra Corona** (magyar) (10 éven aluliak csak szülői kísérettel látogathatják) 30-án 6, 2-án f5, 4-én 5. **Memento** (am.)*** 30-án f9, 31-én n7. **Megbocsáthatatlanul szeretem a Földet** (Mészöly Miklós emlékére) (magyar) 31-én n6, 3-án f6. **Az ördögűző – Rendezői változat** (am.)*** 31-én n9. **Éjjel-nappal fiatalok** (angol)* 1-jén f6. **Egy nehéz nap éjszakája** (ff. angol) 1-jén 7. **Fűbenjáró bűn** (angol, N. Cole)* 1-jén f9. **Lolka és Bolka meséi** (mb. lengyel rajzfilm) 2-án n4. **Umca-umca Macska-zaj** (E. Kusturica)* 2-án h7, 4-én 7. **A kilencedik kapu** (R. Polanski)** 2-án n9. **Film...** (magyar) 3-án f7. **Pendragon legenda** (magyar) 3-án 8. **A lé meg a Lola** (német)** 4-én h9. Mediawave-válogatás: **Szafari, Maraton, Ő tán, hat előtt** (videó) 5-én f6. **A síró ember** (angol-fr.)* 5-én 7. **A holnap egy új nap** (fr.)* 5-én f9.

TOLDI (V., Bajcsy-Zsilinszky út 36–38. Tel.: 472-0397) **Nagyterem: A tehetséges Mr. Ripley** (am.)** 30-án f5. **Nevem Joe** (angol)* 30-án h7. **Jackie Brown** (am.)** 30-án h9. **Tiltott nő** (fr.)* 31-én 5. **Truman-show** (mb. am.) 31-én h7. **Dobermann** (fr.)*** 31-én h9. **Szerelmes Shakespeare** (am.)* 1-jén 4. **Fargo** (am.)** 1-jén n7. **Titkok és hazugságok** (angol)** 2-án 4. **Eleven hús** (spanyol)** 2-án f7. **Az angol beteg** (am.)** 2-án f9. **A John Malkovich-menet** (am.)* 3-án f5. **A velencei kurtizán** (am.)** 3-án f7. **Kundun** (am.) 3-án f9. **Z, a hangya** (am. animációs) 4-én 5. **Kikujiro nyara** (japán)* 4-én f7. **Lost Highway – Útvesztőben** (am.)** 4-én h9. **Férfitársaságban** (am.)* 5-én f5. **Elizabeth** (angol)* 5-én n7. **Boogie nights** (am.)** 5-én f9. **Gémes-terem: Csokoládé** (am.) 30–31-én 4. **A Millió Dolláros Hotel** (W. Wenders)** 30–31-én n7. **Titus** (am.)** 30–31-én f9. **Blöff** (angol)** 1-jén 5. 3-án h7. **Tágra zárt szemek** (am.)*** 2-án n5. **Lábad között** (spanyol, M. G. Pereira)*** 3-5-ig h5. **A meztelen Maya** (sp.-fr.-olasz)** 1–2-án 7. **A Ravasz, az Agy és két füstölgő puskacső** (am.)** 1–2-án 9. **Exotica** (kanadai)** 3-án 9. **Sue** (am., A. Kollek)* 4-én h7. **A vágy forradalma** (fr.)*** 5-én h7. **Szerelemre hangolva** (hongkongi, V. Kar-vaj)* 4–5-én 9.

VÖRÖSMARTY (VIII., Üllői út 4. Tel.: 317-4542) **Lara Croft: Tomb Raider** (English version, eredeti nyelven, magyar felirattal)* 3. **A holnap egy új nap** (fr.)* 5. **Tigris és Sárkány** (kínai-taiwani-amerikai)* 7. **Bibor folyók** (fr.)*** 9.

„A homlokzaton világító reklám tervezendő”

A Török Bankház Szervita téri palotájának születése, tündöklése és hanyatlása

Kétszáz éve a mai Szervita tér dunai oldalán csupán néhány földszintes vályogház árválkodott. A szervita rend már álló kolostorának ablakaiból így zavartalan kilátás nyílt nemcsak az e helyen télennyáron átkelésre várakozó szürkemarhacsordákra, hanem a távolabbi budai hegyekre is. 1810-ben azonban nagy építkezések kezdődtek itt: hatalmas, emeletes palotákkal építették be a teret és a környező kis utcákat.

1869-ben már állt a 3. számmal jelölt épület, az ún. Nedelkó-ház is. Földszintjén vendéglő nyitotta meg kapuit, a Kis Pipa, amely rövidesen a hazai és külföldi politikusok, írók, művészek – többek között Ady Endre, Krúdy Gyula, Mikszáth Kálmán, Tisza Kálmán, Wekerle Sándor, Lesseps Ferdinand – kedvelt találkozóhelyévé nőtte ki magát.

1905-ben tekintélyes ember vette meg a forgalmas téren, akkor már előkelő üzletek szomszédságában található házat: Stein Mátyás, az országszerte ismert Török A. és Társa Bankház igazgatója. A bank ugyan még a Teréz körút 46. szám alatt fogadta ügyfeleit, de – érthető okokból – a jóval sűrűbben lakott Belvárosba, az üzleti élet kiépülőfélben lévő központjába szándékozott áttenni székhelyét. A Szervita téri telek kiválóan alkalmasnak bizonyult e célra, a rajta álló kétemeletes, klasszicista házzal viszont már korántsem voltak elégedettek a bankház vezetői. Helyére újat képzeltek. Olyat, amely elég modern ahhoz, hogy mindenben megfeleljen a kor igényeinek, és emellett a közönség kulturált kiszolgálását is messzemenően biztosítja.

Már 1905 tavaszán kiírták a tervpályázatot egy új, négyemeletes bank- és irodaház megtervezésére. A fő cél a keskeny telek minél előnyösebb kihasználása volt, de úgy, hogy ez semmiképpen sem mehetett a kényelem és a biztonság rovására. A pályázat valamennyi díjazott építésze az akkor legdivatosabb hártyaszerű acélüveg homlokzatot képzelte el az új belvárosi irodaházra. Szinte valamennyien abból indultak ki, hogy az épület egész utcai frontja reklámfelület, amely különlegességével és látványosságával szolgálhatja a figyelem felkeltését.

Az első díjat és a mellé járó ezer korona jutalmat a „Styx” jeligéjű pályamű kapta, amelyet Kármán Géza és Ullmann Gyula nyújtott be. A „Helios” és a „Főnyeremény” jeligéjű terv pedig – az előbbi Sebestyén Artúr és Mezey Sándor, az utóbbi Böhm Henrik és Hegedűs Ármin munkája – megosztva részesült a II.–III. díjban és 400-400 koronában. A részvénytársaság a kivitelezéssel végül a Böhm–Hegedűs párost bízta meg; ők a bank sorsjátékának nyereményeit hirdető óriási fényújságot is terveztek a keskeny homlokzatra.

A két építész 1896-ban nyitott közös irodát, ahol Böhm az alaprajzi tervezéssel foglalkozott, és az irodai munkát irányította, Hegedűs pedig a homlokzatok és a belső részletek terveit dolgozta ki, majd szervezte és irányította a kivitelezéseket. Kettejük összehangolt, precíz munkájának eredménye többek között a szintén 1906-ban átadott pesterzsébeti városháza és az 1925-ben elkészült, Horváth Mihály tér 15. számú ház, amely az első tisztán acélszerkezetű lakóépület Magyarországon.

A két építész többször dolgozott együtt külföldön is keresett, világhírű művészekkel. A Török Bankház oromzatát lezáró, Hungária megdicsőülését ábrázoló hatalmas mozaikképet például Róth Miksa, a századfordulós évek egyik legelismertebb üvegfestője készítette. Róth korábbi vázlatain még bankházhoz jobban illő jeleneteket láthatunk. Az első változaton a középen álló arkangyal és kis segítői, a puttók aranyat szórnak a nép közé. A másodikon az angyal helyét Patrona Hungariae trónon ülő alakja veszi át, akit az egész nemzetet jelképező figurák állnak körül. Ettől is eltér némileg a megvalósult, ma is látható mozaik (amely műfajában a legnagyobb Budapesten). Ezen ugyanis Magyarország Nagyasszonyát már a magyar történelem vezető személyiségei, köztük Rákóczi Ferenc és Kossuth Lajos társaságában láthatjuk. A bankház legtetejét a megépítéskor egy szoborcsoport is díszítette, férfi- és női alakokkal, akik vállukon egy hatalmas – talán a bankház nemzetköziségét ábrázoló – földgömböt tartottak. Ám a Ney Simon által tervezett igen súlyos szobor a rajta található cégfelirattal a második világháború idején sajnos megsemmisült.

Az 1920-as évek derekán Stein Mátyás rokonai örökölték a patinás épületet, amely ekkor már mint a város egyik legnépszerűbb bankháza fogadta az ügyfeleket. A háború – és a bank megszűnése – után nem sokkal azonban az egykori emeleti irodákat lakásokká, a földszintieket üzlethelyiségekké alakították át. A bejárat mellett fodrászat nyílt, a padlástéri műtermet fényképészek hasznosították. Ma az önkormányzati tulajdonú műemlék épület zömmel lakásokat rejt, és egy, a közelmúltban nyílt ruházati bolt működik benne. A Török és Társa cég nagy múltú palotájának felújítását egyelőre nem tervezik, pedig igazán több figyelmet és gondoskodást is megérdemelne ez az egykor szebb napokat megélt, gyönyörű belvárosi épület.

Prusinszki István

A nevezetes földgömbös épület fénykorában

40.

40. BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS NÉPSZÁLLÓJÁNAK ÉTTERME.
TERVEZTÉK SCHODITSCH LAJOS ÉS ÉBERLING BÉLA
MŰÉPÍTÉSZEK, DEKORATÍV FESTÉSÉT TERVEZTE UNDI S. M.

SALLE À MANGER
DANS L'HOTEL DU
PEUPLE À BUDAPEST.

41. NÉPSZÁLLÓ. VASBETONPILLÉR AZ ÉTTEREMBEN SABLONOZOTT DISZÍTÉSSEL. FESTETTÉK BESZÉDES ÉS ZSILLE.

41. PILIER EN BÉTON, DANS LA SALLE À MANGER, AVEC PEINTURE PATRONNÉE.

42. NÉPSZÁLLÓ. VÍZHORDÁS KALOTASZEGEN. FALFESTMÉNY AZ ÉTTEREMBEN.

42. HOTEL DU PEUPLE. PORTEURS D'EAU DE KALOTASZEG.

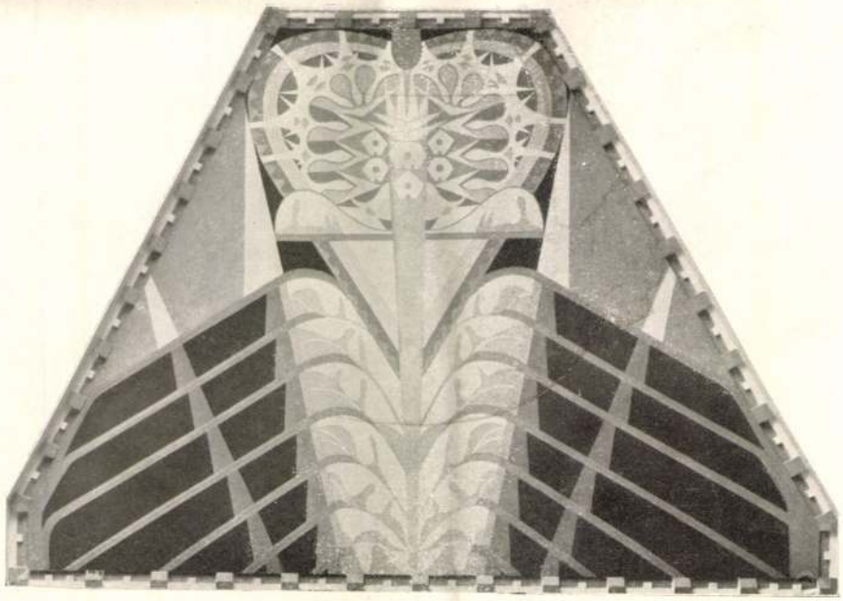

43. SABLONOZOTT RÉSZLET A NÉPSZÁLLÓ DOHÁNYZÓJÁBÓL. FESTETTÉK BESZÉDES ÉS ZSILLE.

43. PEINTURE PATRONNÉE DANS LE FUMOIR DE L'HOTEL DU PEUPLE.

44. NÉPSZÁLLÓ. SZEGEDI PAPRIKA. FALFESTMÉNY AZ ÉTTEREMBEN.

44.

HOTEL DU PEUPLE. PAPRIKA DE SZEGED. PEINTURE MURALE.

45.

45. SZÍNESEN PÁCOLT ÉS VÉSETT BŐRTÁSKA.

RÉTICULE EN CUIR GRAVÉ ET TEINTÉ.

46. NÉPSZÁLLÓ.
PALOTAI PARADICSOM.
FALFESTMÉNY AZ ÉTTEREMBEN.

46.

HOTEL DU PEUPLE.
TOMATES DE PALOTA. PEINTURE
MURALE DANS LA SALLE À MANGER.

47.

47. SZÍNESEN PÁCOLT ÉS VÉSETT BŐRTÁSKA.

RÉTICULE EN CUIR GRAVÉ ET TEINTÉ.

48. NÉPSZÁLLÓ. KUKORICAPATTOGATÁS. FALFESTMÉNY AZ ÉTTEREMBEN.

48. HOTEL DU PEUPLE. GRILLAGE DE MAÏS. PEINTURE MURALE DANS LA SALLE À MANGER.

49.

49. SZALMAKALAP GYÖNGYÖS DISZÍTÉSSEL.

CHAPEAU DE PAILLE, GARNI DE PERLES.

50. NÉPSZÁLLÓ.
ZALAI JUHÁSZOK.
FALFESTMÉNY AZ ÉTTEREMBEN.

50.

HOTEL DU PEUPLE.
BERGERS DE ZALA.
PEINTURE MURALE DANS LA SALLE À MANGER.

51. SÜVEGSZERŰ KALAP
JAPÁN HÍMZÉSSEL.

51.

BONNET, GENRE CASQUE,
DÉCORÉ DE BRODERIES JAPONAISES.

52. NÉPSZÁLLÓ. MEZŐKÖVESDI ALMAVÁSÁR. FALFESTMÉNY AZ ÉTTEREMBEN.

52. HOTEL DU PEUPLE. MARCHÉ AUX POMMES À MEZŐKÖVESD. PEINTURE MURALE DANS LA SALLE À MANGER.

53. NÉPSZÁLLÓ. KALOTASZEGI ARATÁS. FALFESTMÉNY AZ ÉTTEREMBEN.

53. HOTEL DU PEUPLE. RÉCOLTE À KALOTASZEG. PEINTURE MURALE DANS LA SALLE À MANGER.

54. NÉPSZÁLLÓ. DUNAI HALÁSZBÁRKÁK. FALFESTMÉNY AZ ÉTTEREMBEN.

54. HOTEL DU PEUPLE. BARQUES DE PÊCHEURS SUR LE DANUBE. PEINTURE MURALE DANS LA SALLE À MANGER.

55. A BUDAI HALÁSZBÁSTYA. GOBELIN. KÉSZÜLT A SZÉKESFŐVÁROSI IPARRAJZISKOLA SZÖVŐMŰHELYÉBEN.

55. BASTION DES PÊCHEURS À BUDA. GOBELIN.

56.

56. ORNAMENTTANULMÁNY. ÉTUDES D'ORNEMENTATION.

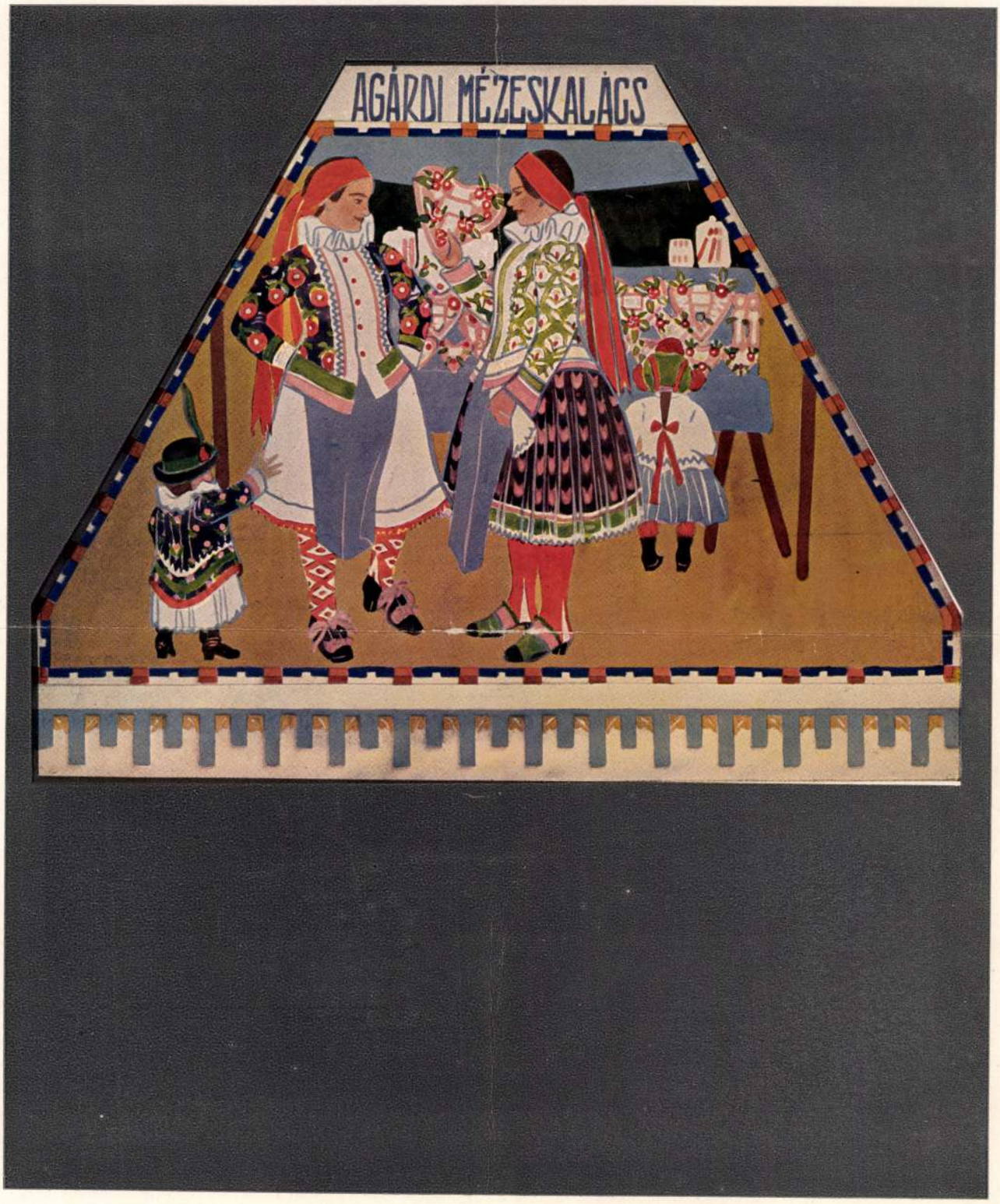

UNDI MARISKA: FALIFESTMÉNY
A NÉPSZÁLLÓ ÉTTERMÉBEN.

FRESQUE À L'HÔTEL
DU PEUPLE À BUDAPEST.

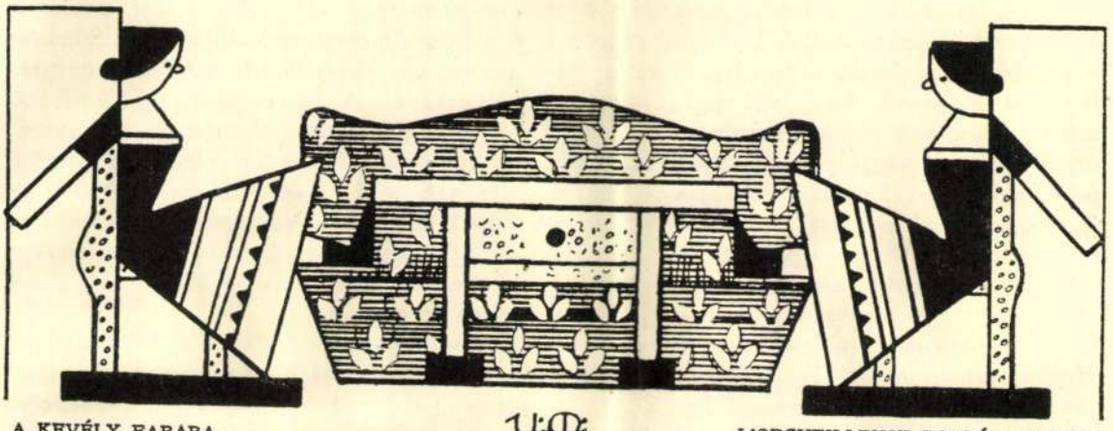

A KEVÉLY FABABA.
MESÉSKÖNYVILLUSZTRÁCIÓ.

L'ORGUEILLEUSE POUPÉE DE BOIS.
ILLUSTRATION POUR UN LIVRE DE CONTES.

UNDI MARISKA MŰVÉSZETE.

ÍRTA: ELEK ARTÚR.

I.

Undi Mariska művészetének valami virágoskert lehetett a nevelőhelye. A képzelete virágok között fejlődhetett, virágszínek, virágalakzatok között. A virág szerkezetén tanulhatott meg látni, alakítani, rajzolni. Tehetsége azt a legideálisabb fejlődési pályát járhatta meg, amelyet minden művésznek meg kellene járnia, de amelyen a mi korunkban már csak az egészen primitív lelkek, a nép emberei szoktak elindulni: a teljes öntudatlansággal kezdődő lassú eszmélés útján. A nép embere, ha egészen primitív lélek, ha az iskola példával, rajzmintával meg nem zavarta, hónapokra terjedő magánosságában a hegyi legelőn telefaragja ostora nyelét, telerójja tarsolyának födelét ákombákommal, szűzi ornamentumokkal. Honnan veszi őket? Egy és másra az emlékezete segíti rá, a többihez a virágidom a mintája. A stilizált tulipán mintáját, amelyet annyira kedvel népi művészetünk, bizonyára sok száz évvel ezelőtt alakította meg, talán nem is egy ember, talán nem is egy nemzedék. De tudjuk, hogy a magyaros tulipánnak is hányféle változata fordul elő a nép művészetében. Minden egyes változata azt jelenti, hogy aki reátalált, az visszament érte az ősi mintára, a tulipán virágára, és belőle fejlesztette a maga új ötletét.

Így alkotnak a kezdetleges lelkek. Egy-egy virágalakban lassan vagy hirtelen ráismernek arra, ami lényeges benne, és azt a maguk módján próbálják meg kifejezni. A lényegest ösztönszerűen keresik rajta, mert a lényeges mindig egyszerű, holott maga a virág a sziromsokaságával, a rendszertelenségével, az aszimetriájával bonyolult jelenség. Ez az oka annak, hogy a népies ornamentum mindig szimmetriás. A stilizálás műveletének egész elmélete benne van ebben a folyamatban. A stilizálás nem egyébb, mint meglátni valami jelenségben a lényegest és azt valamiféle rendszer szerint előadni.

Mily szerencsés az, akiben a művészi tehetség a művészetnek e legősibb, és e legnaivabb nyilvánulása módján sarjadt. Az ilyen művészet magának az anyaföldnek, a tisztaságnak, az őszinteségnek terméke. Nagy kár, hogy nincsen módunkban Undi Mariskának egész művészi fejlődését ábrákon bemutatni. Rendkívül tanulságos lenne követni rajtok az alkotó ösztön útját, amint bájos kezdetlegességeken, a rajz bizonytalanságain keresztül visz lassan a tudatosság felé. Már az első próbái megmutatnák ennek a tehetségnek természetét. Undi Mariska képzelete emlékekből táplálkozó. A megfigyelései képzeletének sok rétegén átszűrődnek addig, amíre kifejezésre megérnek. Ennek a tehetségnek a képzelet a „faculté maitresse"-je, még pedig a szabályos, a szervesen rakosgató képzelet s nem a fantasztikus. Minden stilizáló tehetségnek az ilyen természetű képzelet a mozgató energiája.

56. sz. ábránk szinte a működése közben mutatja meg ezt a képzeletet, amint a megfigyelt alakzatokból új alakzatokat készit. A százlevelű rózsa megstilizálása a feladata rajta. Magát a rózsát az eredetiről vette fel a művésznő, vizfestékkel, színesen, naturalisztikus hűséggel. Látnivaló rajta a szirommelhelyezkedésnek bonyolultsága. Temérdek szirom, amelyek szinte labirintusi módon fonódnak, hajlanak, türemlenek egymásba. Undi Mariska négy stilizált változatát is bemutatja ennek a bonyolult virágnak. Mind a négy egyszerüsiti, rendszerezi, szimetriába foglalja azt, ami az eredetin szabálytalan és önkényes. Ezek a változatok még egészen alkalmazkodnak az eredeti virág alakjához és beosztásához. A további egyszerüsités: — mindannak elhagyása vagy törvényszerüvé, szerves hatásuvá fejlesztése, ami véletlennek tetsző, — visz az ornamentum felé. Az ornamentum már egészen az ember müve: benne minden logikus és szerves.

Az ornamentumalakitáshoz a népmüvészet tanulmányozása vitte el Undi Mariskát. Hazánknak minden olyan helyén megfordult, ahol a nép játszi tevékenysége jellemző müvészet alakjában nyilvánul. Járt a matyók földjén, a Sárközön, Torockón, a Székelységben és egyebütt. Gondos tanulmányokat végzett különösen a Kalotaszeg falvaiban. A Kalotaszeg fazekas-müvészetének magyar ornamentikájával irodalmilag is foglalkozott;*) az elemeit keresgélte, a törvényeit próbálta meghatározni. Stilizáló tehetségét ez s egyéb tanulmányok mindinkább a szerves összetételü zárt formák, vagyis az ornamentum felé fejlesztették és az érdeklődését fölébresztették a sajátosan dekoratiu feladatok iránt. Hovatovább az iparmüvészetnek minden lehetősége izgatni kezdte becsvágyát. Gyermekjátékokat kezdett tervezni, a bőrdiszités technikáival megismerkedni, himzéseket készitett a maga tervei szerint, női ruhákat, kalapokat, bútort és szőnyegtervet.

Mind ennek a munkálkodásának anyaga képzeletének ornamentumkészlete. A természet legszeszélyesebb alakzatai is: emberi figurák, állati figurák, eleven és holt tárgyak, megszabályosodnak, egybeilleszkednek, összezárkóznak a képzeletében. Fantasztikus levélmeg virágképletek, amelyeknek minden ize szeszély és véletlenség volt, logikus szerkezetekké változnak ujja alatt. A képzelete játszva bánik el mindezekkel a nehézségekkel, játszva konstruál a zürzavarból és számtalan változatnak lehetőségét látja meg ott, ahol más már régen lemondott a keresésről.

A szervesség érzéke azután, amely az ornamentumtervezés közben fejlődött ki benne, egyébb irányú munkásságában nagy szolgálatára van. Meg kell nézni a bútorait. Formai tekintetben talán lehetne rajtok kifogásolnivalót találni, a tömegelosztás dolgában is, de szerkezet tekintetében ideálisak. Deszkából épültek, de deszkakarakterüek is. Minden tagjuk szükségszerüen hajt ki a törzsből, minden függő rész alá van támasztva bennök és ha tömegben kissé nehézkesek is, de kitünően kiegyensúlyozottak a részeik. A szerkezet érzéke már a legelső bútoraiban is megvolt. Az Iparmüvészeti Társulat lakásberendezési kiállitásainak látogatói közül sokan emlékeznek a társulat 1903-iki kiállitására, abban is arra a kis gyermekszobára,**) amelyet Undi Mariska tervezett. Ezek voltak az első bútortervei. Szintén deszkaszerkezetüek, gyermekek számára igazi nőies gyöngédséggel elgondolt kis bútorok. A közönségnek az ilyenféle felfogásu intériőr még újság volt akkor, újság volt a részeknek ilyen összehangoltsága, a szinhatásoknak, a bútorok és a falak méreteinek ilyen összearányositása és az a meghitt, az az otthonos hangulat, amely a kicsiny szobán eláradt. A sikerben része volt a szoba diszitésének is, azoknak a bájos rajzu és szinezésü panneauknak, amelyeket maga a müvésznő festett. Már ezeken a bútorokon megbecsülték a hozzáértők a szerves felépitésre törekvést. Ugyanezek a kvalitások még öntudatosabban jelentkeztek azon a két szobaberendezésen, amelyeket a Műbarátok körének 1905-iki lakásberendezési kiállitására tervezett***) Undi Mariska. Ebben a szabadabb és tágabb környezetben térelosztó tehetségét is szépen érvényesithette.

Hogy a konstruktivitás tulajdonsága az idők folytán mennyire a vérévé lett,

*) Magyar Iparművészet VII. 5. sz.
**) L. Magyar Iparművészet VI. 3. sz.
***) A két intériőr fényképfelvételét l. a Magyar Iparművészetben VIII. 4. sz.

érdekesen mutatják Undi Mariska ruhatervei. Az első kísérleteivel 1906-ban állt elő, amikor az „Uj Idők" egyik szeptemberi számában több magatervezte ruháját mutatta be. Ezeken a mintákon a nép viseletét választotta alapul és a népies szabás vonalait, hajlásait igyekezett egyrészt a női test szerkezetével, másrészt a közkeletű ruhadivattal összeegyeztetni. Már az első kísérletei igen sikeresek voltak. Ruhái a népviseletnek megnemesített és logikussá fejlesztett változatai. A logikát rajtok a szabásnak, a varratnak, az applikációs dísznek vonalai képviseli. Szervesen ágaznak ki egymásból és kanyarodnak a test idomai mentén. A szöveten hangsúlyozzák a formákat és mutatják a törzsnek szerkezetét. A női ruha kérdésével egyébbiránt elméletileg is foglalkozott Undi Mariska.*) Elmélete szerint különbséget kell tenni az „építészeti", meg a „festői" ruha között. Az előbbin a konstruktivus ruhát érti, az olyant, amelynek összetevő részei szervesen illeszkednek egymáshoz, mindegyik le van rögzitve a maga helyére és vonalának irányával mintegy kifejezi, vagy legalább is jelzi a rendeltetését.

Első kísérletei óta Undi Mariska a ruhatervezést még szebb sikerrel folytatja. Újabban megtermékenyitően hatott képzeletére Poiret művészete, amely főként a színkombinációk iránt ébresztette fel érdeklődését. Ábráinkon a művésznőnek ebből az újabb korszakából származó ruhakreációk láthatók, még pedig mind a festői, mind az „építészeti" tipusuak közül valók.

II.

Undi Mariska dekorativ tevékenysége sohasem is fért el a tulajdonképpeni iparművészet keretében. Már jókor kikéredzett, utóbb ki is áradt belőle. Vizfestményeket, amelyeken stilizált tájakat és embereket jelenitett meg, már pályájának legelején szivesen készitett. Ilyenféle munkái kiállításainkon gyakran szerepeltek, közülök több megjelent a „Magyar Iparművészet" régebbi évfolyamaiban is. Később meseillusztrációkat is rajzolt, amelyekben pompás mesélő képzelete nagy segitségére volt: ellátta tárggyal, ötlettel, színnel. Gazdag fantáziájú könyvillusztrátornak mutatkozik Szikránák „Régen" cimű könyvében, amelynek lapjait fantasztikus vonalakkal hálózta be és merész stilizálású alakokkal keretezte körül. A megindult szavú, lirai beszédű könyv hangulatát szerencsés ötletekkel, színekkel szövik át és deritik föl az illusztrációi. Kár, hogy ezután a szépen sikerült kisérlet után nem jutott több alkalma könyvek illusztrálására.

Dekorativ festői munkálkodásával az Iparművészeti Társulatnak azon a lakásberendezési kiállitásán tünt fel Undi Mariska, amelyen már emlitett gyermekszobáját mutatta be. A szobának dísze két háromrészű panneau volt, amelyekre a művésznő egy népmese jeleneteit rajzolta rá szinesen. A munka inkább rajz volt mint festés,**) szinezett vonalkompozició, és bár elrendezés, meg az alakok megrajzolása dolgában kevésbbé szigoruan volt stilizált, mégis dekorativen hatott. Sikere kisérleteinek folytatására ösztönözte a művésznőt. Igy készült a Műbarátok Körebeli leányszobának ajtódiszéül szolgáló festett betéte. Erre a kétrészű mezőre dekorativ felfogással egy kalotaszegi aratási jelenetet festett.***) A munka természetfelvétel alapján készülhetett és talán ez az oka annak, hogy a szerkezete lazább s hogy inkább a friss impressziót akarja visszaadni.

Ezekkel a kisérleteivel készült Undi Mariska a nagyszabású dekorativ feladatokra: a falsik meghódítására. 1907-ben kapott megbizást arra, hogy a Fehér-Kereszt-kórház két várótermének egy-egy falát festménnyel diszitse. A művésznő a falfestésre alkalmas technikák közül a legnehezebbiket, az alfreskó-festés technikáját választotta, jóllehet, soha addig nedves vakolatra nem festett még.

A feladat festéstechnikai nehézségek nélkül is elég súlyos volt neki, a kezdőnek. Soha akkora méretű teret ki nem kellett még töltenie, akkora alakokat sem igen rajzolt

*) A „Népmüvelés" VI. évf. 9. és 10. számában.
**) Fényképe a Magyar Iparművészetben VI. 3.
***) L. Magyar Iparművészet VIII. 4.

addig, különösen nem falra, keskeny állványon, amelyen el nem távolodhatott a képtől annyira, hogy szeme az egész falmezőt befoghassa.

Ahhoz képest, hogy oly tapasztalatlanul fogott nehéz munkájába, az első próba meglepően jól sikerült. A két falfestményen szinte szemmel követhetni, hogyan érett meg feladatához a művésznő. A freskóknak időrend szerint elsején — egy hosszúkás négyszög alakú falmezőn — még minden elárulja a kezdőt. Nincsen jól kitöltve rajta a tér, az alakok elhelyezése benne nem egyensúlyos (a kép lánccá összefogódzott játszó gyermekeket ábrázol), a rajzuk is kissé határozatlan, ami pedig a színeit illeti, azok egyenetlenek és például a fű zöldje egyugyanazon síkon, egyazon világításban lényeges árnyéklatbeli eltéréseket mutat. Mindez azonban nem lehetett másképp. A nedves vakolatra festés fogásait annak, aki mint Undi Mariska, útbaigazítás nélkül esik a munkának, tapogatódzva kell megtanulnia. És amiközben keres és töprenkedik, megszikkad keze alatt a vakolat s ugyanaz a festék másképpen fog rajta. A tapasztalatlan freskófestőt minduntalan megcsalja a festék anyaga: megszáradt állapotában egészen más színvalőrt mutat mint nedvesen; és ezekből a kiszámithatatlanságokból támadnak a befestett felület egyenetlenségei.

Mintha nem is néhány hét, mintha a fejlődés esztendei választanák el tőle, érettség dolgában akkora a különbség az elsőnek meg a másodiknak készült freskó között. Ezen már semmi félszegség, semmi habozás nem látszik. A kezdő freskófestő teljes önbizalommal látott a munkához és akkora bátorsággal vágott neki jóval nehezebb feladatának, akár egy edzett praktikus. A feladatát a festmény tárgya nehezitette meg. Egy népmese-részletet ültetett át rajta a vonalak és színek nyelvére, annak a mesének végső kifejlését, amely a szomorú királyleányról szól, akit végre is senki más nem képes megkacagtatni mint egy pásztorlegény: furulyája szavára táncra kerekedik mindenki, elsőnek a fehér bárány, a bárány szőrén a leány, a leány hátán a kenyérsütő-lapát, a kenyérsütő asszony, az öregbiró. Ezeket az alakokat pásztorostul s még egy mellette álldogáló kisfiustól is, mozgásban, táncolva bemutatni úgy, hogy egyben a bekeretezett síkot is jól kitöltsék, hogy bizonyos vonalbeli rhythmus kompozicióvá fűzze össze őket, amelyben elhelyeződjék a háttérben nyugvó királyleány is — nem kicsi feladat volt. A megoldás mindazonáltal kibékitő módon sikerült, habár a kép inkább a részleteiben kitünő mint egészében. De a részleteiben azután komoly kvalitások vannak. Egytől-egyig pompás az alakok rajza: ingadozás nélkül való, biztos, a mozdulatok enyhén stilizáltak, de mindenképpen elevenek és igazak. Különösen sikerült a bárány hátán szökdelő leányka táncmozdulata. A festmény rajzbeli érdemeihez méltók a színezésbeliek. Ragyognak rajta az üde, tüzes és mégis jól összeharmonizált színek. Mindössze az alapul szolgáló füves térség színezése sikerült túlságosan sötétre. Kifogást alig is lehetne ezen a munkán egyéb miatt tenni mint a távlati megoldás némi bizonytalanságai ellen.

Csak a mi elárvult állapotaink között volt lehetséges, hogy monumentális festési tehetségének ilyen próbái után esztendők múlhattak el, amire Undi Mariskának ismét faldiszitésre jutott alkalma. A közben elmúlt esztendőket komoly tanulással töltötte. Világot járt, Münchenben, Londonban keresett és tanult, majd hosszabb időre megállapodott Párisban és ott az emberi test tanulmányozására vetette magát. Amit addig alig cselekedett, aktot rajzolt, az emberi test formáinak elhelyezkedését tanulmányozta és megtöltötte emlékezetét pontosan megfigyelt formák, meg mozdulatok vonalaival. Ebből a korszakból valók első komoly arcképtanulmányai is. Az arckép neki elsősorban térmegoldási és dekorativ probléma volt; de most ennél egyébre is törekszik: az arc formai értékeit igyekszik felismerni és kifejezni, egyben pedig a lelket áttetszetni formán és színen. A lélekábrázolás, a jellemzés nehézségei izgatják mostanában. Arcképeinek anyaga többnyire a pasztel, amellyel nagy művészettel és nagy mérséklettel bánik. Lemond ennek a festőanyagnak szemet simogató tulajdonságairól, a selymesfényüségéről, a sima tapintatúságáról, mert ezek helyett eminenter festői hatásokra törekszik vele: tónusbeli finomságokra, az árnyalatok nagy skálájuságára.

Párisban gyüjtött tapasztalatainak értékesitésére csakhamar alkalma kinálkozott itthon. A főváros első népszállójának földszinti nagy ebédlőterme várt megszinesitésre.

Ezt a nagyszabású feladatot bízták reá. Az építészeti környezet, amelyben el kellett helyezkednie, nem éppen szerencsés. A terem tulajdonképpen üvegtetejű udvar, tágas, szabályos négyszögalakú helyiség, amelyet abszurd módon zömöktestű és rengetegfejű pillérek három hajóra osztanak. A pillérek nyers tömegeit és a mennyezetnek erőteljes tagozását a művésznő festett ornamentum fűzérekkel és egyéb díszítő alakzatokkal próbálta megenyhíteni. Feladatának művészibb részével azonban a pillérek közeléből az oldalfalak felső részén hagyott szabálytalan trapézalakú mélyedésekbe menekült. Ennek a mértani idomnak keretébe kellett beleillesztenie kompozícióit.

Azok az évek, amelyek a művésznő első falfestő kísérletei óta elmúltak, nem múltak el hiába. Undi Mariska dekorativ tehetsége ezeken a falfestményein teljes érettségében és monumentalitásában jelenik meg. A faldekorálás problémáinak itt már teljesen készen megy neki, se bizonytalanság, se tétovázás a tervezésben vagy a kivitelben. Mindenekelőtt foltszerűségre törekszik. Széles, egyenletes foltokat fest, árnyalás nélkül valókat. A színei mind azonegy valőrűek. Ez csak úgy lehetséges, hogy alakjait túlnyomórészt az előtérbe sorakoztatja, ha csak tehető, ugyanazon a síkon. Perspektivai hatásokra nem törekszik, vagy ahol mégsem kerülheti el, ott a rajzzal segít magán. A térmegoldás problémái készen találják. Akár népes csoportot komponál a trapéz mezejébe, akár csak egy-két alakot, akár a nyugalom helyzetében, akár mozgásban, alakjai helyes egyensúlyban helyezkednek el a térben, a súlypontokat foglalják el tömegükkel; és amikor önmagukkal egészen kitöltik is a keretüket, akkor sem keltik a zsúfoltság hatását, viszont pedig amikor megtöltetlenül hagyják is foltjukkal a falmezőnek bizonyos részeit, akkor is a teliségnek illúzióját ébresztik.

Noha a tárgyai — népi jeleneteket festett a trapézekbe — bizonyos fokú realizmusra kényszerítették a művésznőt, azért a vonalai, alakjainak a hajlásai, a ruhák konturjai mérsékelten stilizáltak. Hajlékonyan, rugalmasan, ritmikusan stilizáltak. Maguk az alakok, mint teljességek, falfestékkel száraz falra vitt egyszerű nagy foltok, jóllehet a közelebbről szemlélő számára bővelkednek a részletekben. Ami azonban részlet rajtuk, az egyszersmind dekorativ motívum is, ornamentum, amely a széles nagy foltot fel nem aprózza, csak megélénkíti.

Ami tárgyukat illeti, a képek Magyarország legfestőibb népviseleteit mutatják be az illető tájék népének foglalkozását jellemző jelenetek alakjában. Ez is igen helyes gondolat volt. A művésznő ezzel megszabadult az elbeszélés meg a jellemzés kényszerűségétől. Lemondhatott mindarról, ami nem tisztára festői törekvés. Alakjai ezért nem is egyénített emberek, hanem inkább csak típusok: ruhatípusok, formatípusok, színtípusok. Képein a vonal, a folt, a szín beszél. A tárgyuk éppen csak annyi, amennyit a szem a felületükön meglát: alakok mozgása: paprikafűzéreket aggató asszony, kukoricát pattogtató anya, akit körülállanak a kicsinyei, vizet hordó kalotaszegi lányok, legények, cifra szűrükben álldogáló juhászok, derékban meghajlott arató kalotaszegi lányok, almával kereskedő mezőkövesdi kofák, paradicsomot áruló palotai menyecskék satöbbi.

Igazi dekorációk, amelyek mint síkidomok a foltjaikkal és a foltjaikat határoló vonalakkal, azután a színeikkel gyönyörködtetik a szemet. Rajzban ezek a képek mind kiválóak. Meglátszik rajtuk, hogy Undi Mariska közben behatóan tanulmányozta Párisban az emberi testet. Színben pedig, ha lehet, még kiválóbbak. A színeket, mint említettem, nagy foltokban vitte a falra a művésznő. De a nagy foltokat számtalan apró foltra bontotta. Az asszonyok ruháját telemintázta ornamentummal, karikákkal, szivekkel, stilizált virágokkal, a népies ornamentikának egész virágoskertjével. Nagy szeretettel, játszi örömmel szórja el Undi Mariska képzeletének ezeket a színes szíporkáit. És ahány ornamentumfoltocska, annyi szín. Tömérdek a falakon a színek száma, még sem zavarják egymást.

Ellenkezőleg, messzebbről nézve összefolynak, kiegészítik egymást és egységes színfelületeknek hatnak. Külön művészet volt az egyes panneaux színfoltjait egymással összehangolni s azután a képeket, mint egészeket színharmóniába foglalni. Aki a terem

küszöbén megáll, a pillérek közein át kellemes színességeket lát megvillani; benn a teremben azután egyik nagy színfolt a másiknak folytatója és kiegészítője.

Vannak a panneauk között kevésbbé dekorativ, meg kiválóan dekorativ felfogású képek. Az előbbiek között igen szép a festmények legnagyobbika, egy csendben pihenő dunai halászbárkákat ábrázoló kép. Undi Mariska csak egyszerűen egymás mellé festette a gondolamódra feltarajosodó orrú hajókat, amelyeknek hajlása kész vonalritmus és gyönyörű dekorativ hatásokat hozott ki vele. A hatás titka a térmegoldás sikerült volta. A bárkák körül a víz egyetlen széles folt, amelyet a szem határán végtelen egyszerűen előadott hegysilhoutte zár körül. Megkapó szép kép.

Színben legsikerültebb talán a zalai juhászok csoportját ábrázoló panneau. Ezen a szűrök nagy dohányszínű foltjai dominálnak, amelyekkel édesen mennek egybe a virágos hímzések színei.

Kevésbbé dekorativ felfogású, mert a perspektivai hatásoknak nagy szerep jutott, a kalotaszegi aratást ábrázoló festmény. Ugyanezt a motivumot évekkel azelőtt megfestette már a művésznő, de az akkori változat ehhez a legújabbikhoz képest csak tanulmány volt. A falmezőt ezen átlósan osztja kétrészre a meghajlott derékkal sarlózó leányok ritmikusan ferde vonala, amelyet szögben megtörve, a háttérben folytat egy másik elhajló vonal. Külön szépsége ennek a panneaunak a művészien stilizált táj.

Ezek a falfestmények a legutolsó fokát jelzik ez időszerint Undi Mariska művészi fejlődésének. Láttuk, hogyan bontakozik ki tehetsége a nép művészetéből, láttuk mily logikus, milyen szerves volt a fejlődése. Azok a kvalitások, amelyeket pályája elejéről elhozott, nagyszabású művészi tulajdonságokká értek. Férfias a művészete abban, hogy csak a lényegest keresi, a mellékest, a jelentéktelent észre nem veszi; hogy tekintete egybefoglalja a természet részleteit és széles egységben látja a világot. Az az út, amelyen jár, egyenesen a monumentalitás felé visz.

Öröm lesz rajta messziről követni.

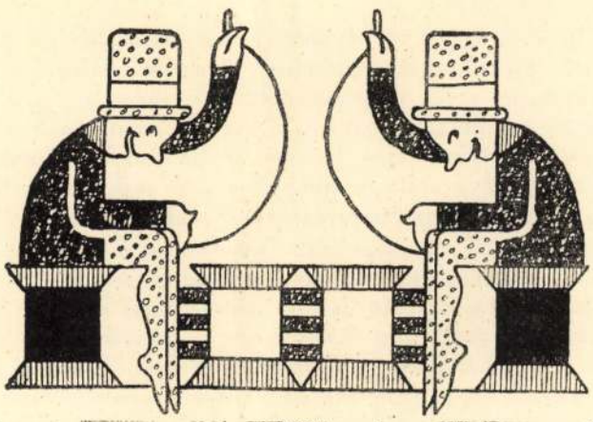

VIDÁM SZABÓLEGÉNYEK. MESEKÖNYV-ILLUSZTRÁCIÓ.

LES JOYEUX TAILLEURS. ILLUSTRATION POUR UN LIVRE DE CONTES.

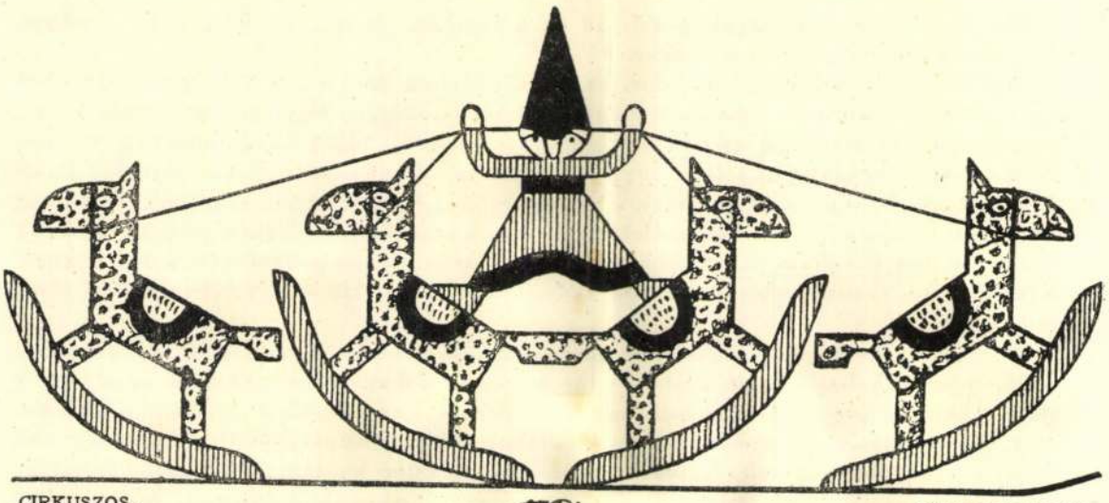

CIRKUSZOS.
MESÉSKÖNYVILLUSZTRÁCIÓ.

JEUX DE CIRQUE.
ILLUSTRATION POUR UN LIVRE DE CONTES.

MŰVÉSZI FEJLŐDÉSEM — TANULSÁGAIM.

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Most harmadéve a messzi világmetropólisban, Párisban éltem. Onnét várt és kívánt tőlem levelet ilyenkor; levelet, melyben a minden művész csodálatát s minden laikus kíváncsiságát egyaránt foglalkoztató titkokról, a párisi nők öltözködési művészetéről kellett szólnom, kellett beszámolnom. Most, kedves Szerkesztő Uram, nem lakom messzebb a Rózsadomb aljánál és nincsen hét, hogy ne lenne tárgyalásunk önnél, ennek a füzetnek elrendezendő dolgai felett, mégis azt kívánja, hogy amiközben szemem a széles műterem ablakon át a Dunára néz, magamba mélyedjek és aztán ismét levelet írjak. Ezúttal egyetlen nőnek, jómagamnak színnel, formával küzködő művészetéről... Ezért a művészetért való küzdelmemről, melyről eddig néhány jó baráton kívül egypár kis kórházban sínylődő gyermek s néhány száz műszerető ember tudott csupán és úgye, ízlésbeli fejlődésem megindulásáról...

Ha erről gondolkodom és magamat megérteni akarva, a multba, egész gyermekkoromig tekintek vissza, arra a meggyőződésre jutok, hogy a b b a n a környezetben, a b b a n a családban, ahol születtem, ízlésemnek szükségképp ki kellett fejlődnie és egyúttal igen követelő igényűvé lennie.

Apám s édesanyám nemcsak épen és szépen fejlett emberek voltak, de nagy érzékük volt a szépség iránt. Szerették és akarták környezetüket s z é p n e k látni s annyira vágytak erre, hogy elvből csúnya, kellemetlen arcú mesterembert, cselédet soha a házhoz nem hittak s nem fogadtak.

A vén, tömörfalú, kényelmes úriház Győrött, ahol születtem, egyszerű, de válogatott bútorokkal és képekkel volt teli. Tisztaságát, barátságos elrendezését édesanyám hat gyermekadta dús gondjai mellett is megőrizte mindig. Hófehér csipkefüggöny, friss virág a napsütötte szobákból nem hiányzott soha. Ha hozzánk látogatók jöttek, a házunknak még csinosabbnak, még ünnepiesebbnek és szebbnek kellett lennie.

Katonatiszt édesapám a szimmetriára s rendre volt nagyon kényes. — Szenvedélyes, képzett rózsakertész volt s a kis kertet, házunk mögött szabad óráiban nagy örömmel és sok munkával gondozta. Minden fa, minden bokor s virág az ő nevelése volt ottan. Ennek a kertnek örömeiből s munkáiból nekünk is rész jutott. Öntözni, hernyózni, gyomlálni segítettünk; tudtuk a rózsák szemzését, metszését, vártuk a nyilását s ha valamely nagy Maréchal Nielünk teljes virágában volt, látogatók jöttek a bámulására.

Művészi fejlődésem — tanulságaim

Ennek a kertnek a sarkában volt az én árvácskás, pirétrumos, kétarasznyi kertem. Ezt aztán én akartam széppé nevelni!

A rejtélyes, dohszagú pincegádor, az óriási esővizes kád, a misztikus padlások, ahol régi könyvek, ócska bútorok voltak egymásra halmozva, nagyon foglalkoztattak bennünket, de mégis legjobban szerettük az udvart, a mi korlátlan nyílt, tágas birodalmunkat. Itt mindenkinek megvolt a maga akácfája, egyik fától a másikig elkerített „háza". Egy kis darab föld, melyet örökké söpörtünk s a babák számára ágakkal, kavicscsal csinosítottunk. — Engem azonban csakhamar a játék felett kezdtek érdekelni a könyveim, amelyekre, mint betegeskedő gyermek, utalva is voltam. A szenvedések magambavonulttá és gondolkodóvá fejlesztettek s kezdtem a könyveim embereit követni életútjukon, többet éltem egyidőben velük, mint a valóságban.

Nyolcéves koromban betegen kezdtem rajzolgatni. Leginkább embereket, asszonyokat, konokul mindig balranéző profillal és virágot, sokat, sokat. Állatpajtásunk nem volt s állatokat nem is jutott eszembe rajzolni soha. A Kis Lap angolból átvett illusztrációi, tehát a szebbek, hatottak érzékenyen rám; foglalkoztattak, gyönyörködtettek s a legnagyobb örömöm hosszú ideig az volt, ha vasárnap reggel kezembe kaptam a friss, nyomdafestékszagú, még olvasatlan példányt. Ennél csak az volt tartósabb boldogság, mikor édesapám, ritka kitüntetésképpen az első egész ívpapírt adta, hogy kedvem szerint rajzoljak reá. Tűhegyesre faragott ceruzával, nagy takarékosan rakosgattam egymásmellé elkerített kis képeimet a lapon s minduntalan megforgattam, ujjongva, hogy még milyen sok üres hely van rajta. Első nagyobb „alkotásom" a „Nagymosás" és „Bucsú" című gyermekjelenetek voltak az időből s ezt nemsokára követte az a negyven lapból álló népviseletes gyüjtemény, melynek az alakjait részint édesanyám szóbeli leírása, részint útirajzok és végül képek után rajzolgattam, de az alakokat mindig másképfordítva. (A legfurcsább, hogy sem akkor, sem később Budapestre jövetelünkig a valóságban népviseletet látni nem volt alkalmam.)

Később az iskolai tanulás, melyhez kedvvel és nagy tudásvágygyal fogtam, elvonta időmet a rajztól. Formai megfigyeléseim csak öntudatlanul folyhattak tovább. Sokat olvastam; Petőfi illusztrált kiadása nagyon mély hangulatokat keltett föl lelkemben; a képeit csodáltam. Vas Gereben regényei, Jókai, Virághalminak egy elfelejtett könyve voltak az olvasnivalóim; a rajzaim meg a polgári iskola gépies ornamens másolásai.

Végre házi rajztanitót kaptam. Az ő vezetése mellett, iskolai tanulmányaimat sem hanyagolva el, annyira haladtam, hogy egy év multán sorba festettem a családi arcképeket. Most már mind követelőbbé vált a vágyam, hogy rendszeresen foglalkozhasam a rajzolással és festéssel. Ennek a lehetőségét azonban csak édesanyám nagy gyermeknevelő ambiciója és művészetért rajongó energikus lénye küzdötte ki nagy áldozatok árán. Elhagyta a régi, meghitt, dédapánk épitette családi házat, baráti körét és nagy családjával Budapestre költözött, hogy továbbneveltetésünket s kivált az enyémet, lehetővé tegye. Az Orsz. Mintarajziskola növendéke lettem, ahol teljes mértékben élhettem vágyamnak, ami ezután kötelességemmé is lett.

Amíg itt az alapvető ismereteket lassankint megszereztem, a nekem teljesen új nagyvárosi élet, a könyvtárunk csodái, a műkiállítások képeikkel eddig nem ismert utakat tártak fel a fantáziámnak. Egy kis iskolatársam jóvoltából fivérének, Kriesch Aladárnak a műtermébe tekinthettem be és ez szerencsés és elhatározó esemény lett a fejlődésemben. Itt láttam meg a műalkotások fokozatos kifejlését, a természet utáni tanulmányoktól egészen a befejezett képig. Kinyilatkoztatás volt ez a számomra!

Ebben a korban nehéz probléma elé is kerültem. Kis barátnőmtől azt hallottam, hogy a nagy műveket fejből festik. A nagy kompozíciók, melyeket akkor együtt bámultunk meg, mind-mind a fantázia szüleményei s aki ilyen alkotásra nem képes, nagy művész nem lehet... Élénken emlékezem a megdöbbenésre, amit akkor éreztem. Hogy nagy képet festeni nehéz dolog, azt gondoltam; de hogy „fejből" kelljen festeni és minden alakot, fát, épületet rajta kivülről kelljen tudni oly természethüen odaállitani, ez oly nagy

elérhetetlen feladatnak tünt akkor fel, hogy elzsibbasztotta a reményeimet. Akkor talán öntudatlan, mégis vágyhattam már a művész alkotó életére, mert kétségbeesetten kérdeztem magamtól: képes leszek-e én erre?

Mert a gyerekkori öntudatlan, de bizakodó kompozíciók óta csak formákat másoltam, színeket másoltam, a formaemlékező tehetségemet senki munkára nem szoktatta; én magam nem is tudtam, hogy lehet. De még aznap nekifogtam egy mulatságos iskolai élményünket fejből megrajzolni s mivel ez szánalmasan sikerült, folyton bántott és talán éppen ezért figyelni kezdtem; próbára tettem többször emlékezőtehetségemet s folyton lestem, tudok-e ebben is haladni. Mily nagy volt a boldogságom, hogy tudtam! Walter Crane könyveiből tanultam aztán a legegyszerűbb előadásmódot, amin elindulhattam.

Kriesch Aladár házánál, egy kies erdélyi falucskában, ahol vendége voltam, kaptam azután mind több és maradandóbb irányítást művészetemben. Legtöbbet azzal, hogy láttam egy művészt keresgélő, megfigyelő munkája közben. Elkezdődött nálam is, miniatűrben egy hasonló irányú tanulmányozás, keresgélés, melyet folytattam, mikor csak lehetett. Az ő bensőséges, szép családi életük pedig egy új dologra tanított meg, arra, hogy még a művészet sem cél magában, hanem a nagy cél: egy nagy érzésekkel, nagy emberi ideálokért való küzdéssel teli élet, amelynek a talajából kifejlődhet aztán a művészet.

Nagy küzdelmeim ezzel kezdődtek. Annyira a legelején voltam akkor annak, amit művészetemnek nevezek ma, hogy egy ilyen nagy horderejű dolognak a meglátása akkor túlkorai volt és szinte rombolólag hatott. Nagy kérdések nyugtalanítottak, kételkedővé lettem és sokáig nem foglalt el más, mint a lelkemmel való kritizáló foglalkozás. Azonkívül a családommal szemben vállalt kötelezettségek és a saját fenntartásom gondjai az időmet vették el, legkedvesebb munkámmal sem foglalkozhattam. A szabadkai áll. tanítónőképző tanárnője lettem, háromszáz növendékem tanítása alaposan felhasználta erőimet és a kisvárosi élet, mely semmi táplálékot nem nyujtott, végre is azzal fenyegetett, hogy a pályám itt megszakad, vagy tán el se kezdődik.

De ekkor oly kétségbeesetten kezdtem vágyni tanulás és haladás után, hogy sikerült kivívnom erre a célra szabadságolást és állami ösztöndíjat. Budapesti műtermekben dolgozgattam, majd a Sárközbe és Kalotaszegbe mentem tanulmányokat gyüjteni.

Ekkor dekorativ tárgyakkal, tervekkel kezdtem először szerepelni a Magyar Nők kiállításán és az Iparművészeti Társulat pályázatain. Szikra Régen című poétikus gyermekkori visszaemlékezéseit bízza reám, hogy színes illusztrációkkal díszítsem és az Iparművészeti Társulattól egy nagyobb feladatot kaptam. Az 1903-iki nagy tavaszi interiőr kiállításra gyermekszobát kellett terveznem. Ez tökéletesen erőmet meghaladó feladatnak látszott, a bútorkonstrukcióban való teljes járatlanságomnál fogva. De sokra tanított. Bele kellett élnem magam a bútorok térben való kiterjedésére, térben való elhelyezésére, kellett foglalkoznom a bútorépitő mesterséggel, a fa, s a rávaló festés követeléseivel. Felkutattam hozzáillő szöveteket, üveget, mindez óriási munkát adott akkor és végül nem volt szabad szem elől tévesztenem az egész szobának meseszerű, gyerekfantáziát foglalkoztató külső lényét, amilyenre akartam a kis alkotásomat. Hogy megtaláljon mindent benne a gyermek: felnyitható játékosszekrényt, amelyből egyenesen a szőnyegre húzhatja ki kedvenc játékpajtásait; dobálnivaló fülespárnákat, asztalt a muskátlis ablaknál, ahol szembeülve testvérkéjével rajzolhat, épithet polcot a könyveinek, bújósarkot, ahová eszmélni, a faliképeket nézni, vagy talán kifáradva vonul vissza és himzett függönyös ágyacskát esti pihenőre...

Nagy munkám után Londonba vitt az utam. Azért kivánkoztam oda akkor, mert legjobban hatott reám addig az angol népnek nagy, fejlett és bensőséggel teli képeskönyvirodalma, szerettem a poézisüket, a képeskönyveikből kiáradó bálványozását az otthonnak. A nyirott sövényü nárcisszos, kis cottage-kertekben egyre a Greenaway tipegő lépésü, angyalszemü gyermekeit vágytam látni s ha mezőn jártam, Caldecott tejeslánynyal a dévajkodó lord úrfiját kellett keresnem. A Hampton Court-i lovagtermekben

Művészi fejlődésem – tanulságaim

számomra a Walter Crane és Rosetti brokátruhás delnői éltek és London nagy vasszürke háztengerében mindig a Tower felé jártam, hogy a lépcsőin, börtöneiben elhelyezhessem a mese s az elmult valóság ottjárt alakjait . . .

Jártam a könyvesboltokban és múzeumok termeiben, Rosetti, Burne Jones és Morris műveit csodálva és nagyon, nagyon megszeretve ezt az országot, ahol az egyszerűség, bensőség és szorgalomban annyi megerősítést kaptam.

Hazatérésem után illusztrációk, kisebb arcképfeladatok, akvarelltájképek és újabb népviseleti és interiőr tanulmányok foglaltak el. Az iparművészet több ágában kisérleteztem, bőrpácolás, bársonyégetés, bőrapplikáció érdekelt és a Műbarátok Körében rendezett interiőr kiállításon női dolgozószobát állitottam ki. Alapformái a magyar kalotaszegi parasztszoba faragott ablakai, bútoraiból indultak ki.

Dekoratív ötletük az volt, hogy a katángos mező színhatásában megfestett fal előtt az aranysárga tündöklő szantálfabútor az érett kalászok hangulatát adja és egyúttal több stilizált mezei virág magán a bútoron, a szoba takaróin, párnáin, falvédőin a rétre vigye képzeletünket és egy hivogató, otthonos, minden női munkára célszerüen berendezett interiőrt adjon.

Később az Iparművészeti Társulat megbizásából Thorockai Vigand Edével együtt, két interiőr dekoratív kiképzését kellett megoldanunk. Egy köralakú toronyszoba komor, középkori hangulatú bútoraihoz antik hatású falmintát, kandallódekorációt, szőnyeget és bőrapplikációt, azonkivül egy leányszoba csontfehér jávorfabútoraihoz vidám hajnalka motivumos függönyöket, párnákat és takarókat kellett készitenem teljesen modern felfogásban.

Ez időben a Művészet és Művelődés nőegyesület-klubhelyiségei berendezését bizta reám. Mint kezdő jótékony-egylet természetesen a lehető legtakarékosabban akarta megoldani azt a problémát, hogy ugyanazon nagyterem berendezése kiállitási célokra, azonkivül teázó, társalgó és ülésterem gyanánt is szolgáljon, mindamellett a művészi igényeknek megfeleljen. Az apró teázó-asztalkákat sikerült úgy terveznem, hogy egyenkint és kétféle sorba kapcsolva, hosszú tanácskozóasztallá voltak alakithatók. A bútor anyaga színesre lakkozott fenyőfa, gyékényfonás és üveg volt.

Ekkor több könyvillusztrációt készitettem Petelei novelláihoz és egy még megiratlan meséskönyvhöz s a Révai Testvérek könyvkiadó vállalatnak elemi iskolás olvasókönyvét láttam el képekkel. E munkában meglehetősen kifáradva, jól esett pihenőre gondolnom s igy nagy örömmel fogadtam el egy kedves ajánlatot, mely a nagyeőri Mednyánszky kastélyba hitt.

Ez a 800 éves főúri lak az országból kisietö Poprád magas partján, a százados tölgyek s hársak között — a benne élő Czóbel család s elődjeik ritka kegyeletéből, amellyel a nagy históriai multat s az antik szépet kiméltek — egész régiségének varázsát megőrizte gonddal.

Havas, csillagos téli éjszakában, csilingelő szánkón közelitettem meg először ezt a poétikus helyet. Akkor mentem végig először a lépéseimre kongó kőkockás folyosókon, az elmult generációk szüette faragványos bölcsői sora között. Onnét néztem le először az árkádos udvarra, az elhagyott vascifrás középkori kútra, melyre hangtalanul, rejtelmesen borult rá a nagy torony árnyéka . . .

Itten nemcsak a Báthoryak, Révaiak, Mednyánszky és Vay családok emlékezete él, hanem élnek ezeknek a kiváló nemzedékeknek életéből vett összes tanulságok, él a kultúraszeretetük, határtalan nagyrabecsülése mindennek, ami az embert tudásban, megismerésben, művészi alkotásokban előre viheti! Egy gyönyörű, érzésekkel teli, erős, nemes családi életbe tekinthettem bele, melybe gyöngéd szeretettel fogadtak engem is; és annyi, de annyi oldalról kapott itt inspirációt megismerni, haladni vágyó lelkem, hogy ez az itt eltöltött tél az emberi és művészi életem egyik legelhatározóbb korszaka . . .

Párisba, a francia műveltség központjába való törekvésem, sóvárgásom is náluk csirázott ki.

Egyelőre azonban csak a Matyóföld egyik kies falujába, Tardra mehettem, ahol hetekig gyüjtöttem a megfigyeléseket, színben, rajzban tett jegyzeteket, gyönyörű téli emlékeimre visszagondolva.

Mikor aztán a Fehérkereszt gyermekkórház felszólított, hogy a betegszobáit s 2 fogadótermét, a kis sínylődők lelkét felüdítő falfestményekkel lássam el, akkor már a feladat készen talált. Tardi tanulmányaimnak nagy hasznát vehettem s ezeknek alapján készült is el a „Bujj, bujj zöld ág" freskó kompozíciója s a betegszobák sablonnal felfestett labdázó, ispilángozó és futócskát játszó tarka gyermekalakjai. A másik váróterem „A beteg királykisasszony" című freskóját majdnem teljesen képzeletből festettem meg.

Munkám végeztével indulhattam Párisba. Freskóimmal — úgy éreztem, nagy nehézségeken mentem át: egy teljesen új és nehéz technikával ismerkedtem meg, tapasztalatokat gyüjtöttem benne. Azonkívül először kellett életnagyságú embercsoportok térben való elhelyezésével megküzdenem. Amit eddig nem hittem magamról, hogy erre képes lehetnék, az megvalósult, úgy hogy most, Párisba menve, már rendszeresen képeztem magamat, hogy később hasonló feladatoknak szebben, jobban tudjak megfelelni.

Nagyméretű akttanulmányokat rajzoltam; a színkeverésben, valeur-tanulmányokban Mr. Percy Tudor-Hart magániskolájában kaptam végtelen értékes útmutatást. Reggel ott, délután a magam műtermében dolgoztam, modell után, este pedig kíváncsi érdeklődéssel merültem bele a párisi élet ezer nagyszabású szépségébe.

Műtermemből ez időben több nagy arckép került ki, melyek párisi házakban vannak.

Hazafeléjövet München műalkotásait és Svájc elragadó szépségű tájait volt alkalmam látni, a legmélyebb hatást az Engadin völgye tette rám, melyet Segantini annyira szeretett és megértett . . .

Párisi tanulmányaimnak — alig rendeztem be itthon műtermemet — hamarosan hasznát vehettem. Budapest székesfőváros az Aréna-úti Népszálló éttermében és dohányzójában való faldekorációkkal bizott meg, melyet 14 kisebb-nagyobb falterületen kellett elhelyeznem. A terem nagy méretei feltétlenül életnagyságú alakokkal való díszítést kívántak a bemélyesztett trapézalakú falsíkokon; melyeket úgy kellett megoldanom, hogy egyenkint és együttesen is nyugodtan, egyenletesen élénkítsék a falat. Színhangulatát, melyből kiindulhattam, a falak alját védő levendulaszínű csempeburkolat állapította meg; a falak enyhe sárgásfehér alapszínén a kék-lila befoglalások csak a dominálo naranes, cseresznyeszín, kénsárga színfoltokkal érhettem el hatást. Ugyanezen színek világosabb változatai ismétlődnek a pilléreket s a képek közeit díszítő falsík sablonozott ornamensdíszén, amelyen kalász és búzavirág, a mi földmívesországunk jellemző szimboluma szerepel motívum gyanánt. A dohányzó díszét egy virágos dohánynövény stilizált elemei alkotják, a csempe fahéj- és dohányszín között ingadozó tónusához illőleg kékzöld sárga színhatásban.

Az előcsarnokban kellett elhelyeznem a bejárat felett 2 freskófestményemet, sajnos, igen kevéssé alkalmas formájú, keskeny falterületeken, melyek azzal a veszedelemmel fenyegettek, hogy képtelen leszek a nagy bejáró ajtó tömegéhez mérten elég jelentékeny hatást elérni. Ezzel állandóan kellett küzdenem és sok tekintetben a freskók rovására, melyeknek egyúttal még a két derékszög alatt állított folyosófal állandó rövidülésben látható figurális díszítéseire is tekintettel kellett lenniök.

Más nehézségeket a falakba már eleve beillesztett és később már el nem vehető gipszornamenseknek az én festményeimhez való hangolása adott; hasonlóképpen a teremben felállított majolika kutak gyönyörű dús sötétkék csempéi. Ezt a színt, mely a falat befoglaló levendulaszín csempe szegélyét is képezi, állandó ellenségnek kellett tekintenem, mert végtelenül mélyen ragyogó színével elsöpréssel fenyegette a meszes falon relative puhán, bágyadtan lesugárzó legerősebb színemet is. Teljesen egyensúlyoznom nem is sikerült. Mindez egy jelentős dologra tanított: annak a beláthatatlan értékére, ha a faldekoráció az épületen nem csupán egy később ráapplikált disz, hanem ha a gondolata együtt érik meg és együtt alakul ki az építőművész agyában és a festőében! Így szervesebben, sőt elválaszthatatlanul hatna a szemlélőre. Ha ez a Népszállóban kivihető lett

volna, jelentékenyen nagyobb lehetne művészi értékben az étterem dekorációja, vagy legalább az én elégedettségem ennek a nagy munkának a befejeztével, — mely több, mint egy évig foglalkoztatott, — volna talán nagyobb. Egy nagy, egységes és tökéletes összehangolása az épitész, a festő és a szobrász törekvéseinek, ezt kellene és lehetne új épületeinknél kivinni, az volna eredmény és érték!

Ezek a mostani tanulságaim, idáig jutottam el, kedves szerkesztő uram azóta, hogy az első ív papiron kezdett szántani egy kis beteg leány kezében a ceruza... Fogadja elnézéssel töredékes beszámolómat, míg

Budapest, 1912 február havában.

őszinte tisztelettel és hálával köszöntöm

hive UNDI S. MARISKA

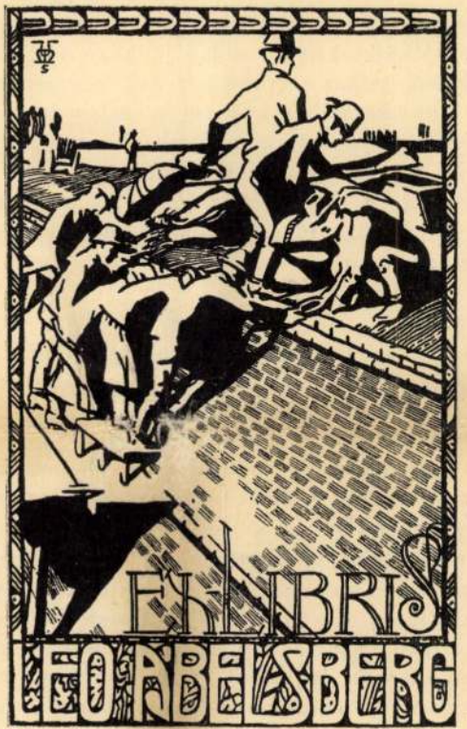

23.

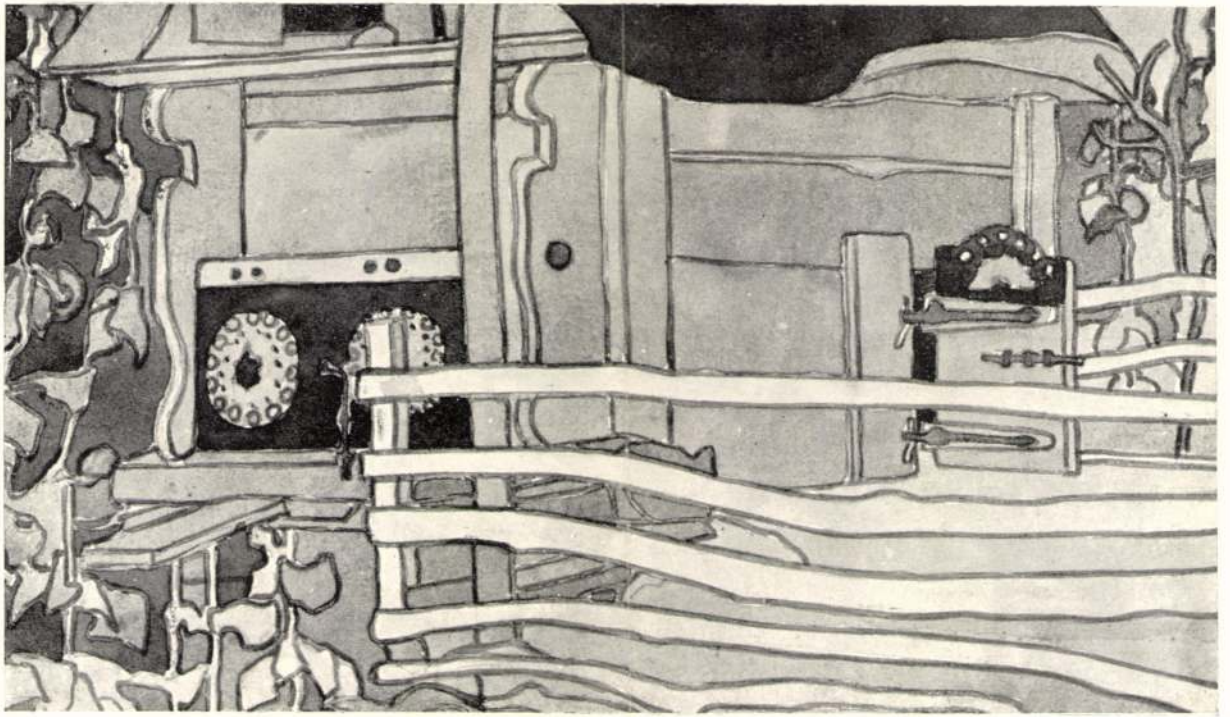

23. UNDI S. KARLA : UDVARRÉSZLET.
VÍZFESTMÉNY.

COIN D'UNE COUR.

Magyar Iparművészet
1909. 23. l.

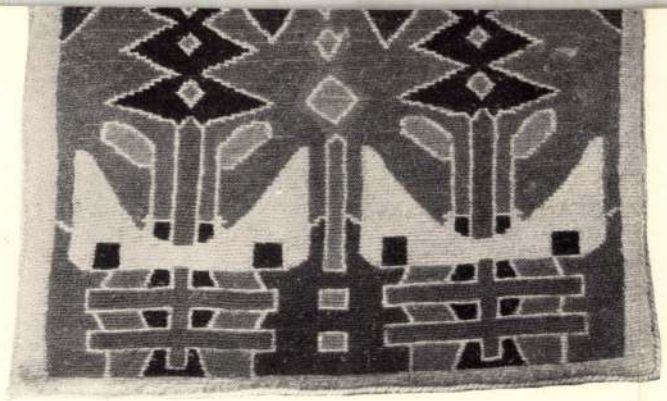

25. KŐRÖSFŐI K. ALADÁR :
SZUMÁK SZÓVÉSŰ PÁRNA.
COUSSIN TISSÉ (SOUMAK).

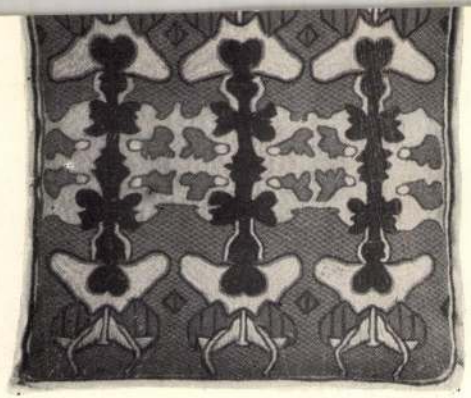

26. NAGY SÁNDOR :
HIMZETT PÁRNA.
COUSSIN BRODÉ.

UNDI 1. *Carla, Sidló Ferencné*, festő és iparművész Budapesten. A gödöllőiek kiállításán (Nemzeti Szalón) szerepelt képeivel és szőnyegkollekciójával.

K-g II 5561

21. UNDI S. KARLA :
ERDŐRÉSZLET. VÍZFESTMÉNY.

COIN DE FORÊT.

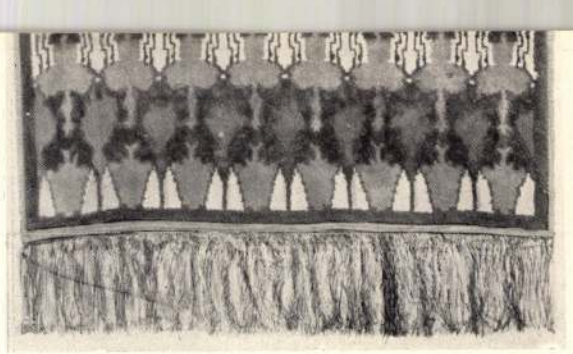

18. NAGY SÁNDOR:
CSOMÓZOTT SZŐNYEG.

TAPIS À NOEUDS.

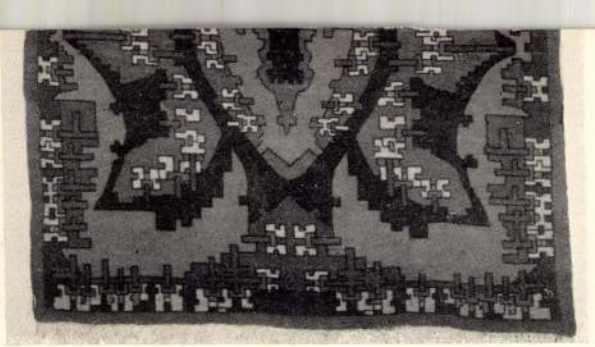

19. NAGY SÁNDOR:
SZÖVÖTT SZŐNYEG.

TAPIS GENRE SOUMAK.

Undi Mariska

KÉPZŐMŰVÉSZET.

** **Undi Mariska műteremkiállítása.** Horthy Miklós-uti (58. szám) műtermében, ízléses és takaros környezetben mutatja be legujabb munkáit Undi Mariska. Az iparművészet, amely mindig is közel volt szivéhez, most egy lépéssel még közelebb került hozzá. Motivumban, szinben gazdag gobelinek támadtak ebből az érdeklődéséből. A hun-magyar monda világa a tárgyuk:

1924 márc. 2. Az Ujság –

Hunor és Magyar lovas alakja, a leányrablás, azután virágok, Undi Mariska képzeletének örök inspirálói. A szőnyegek mellett a kartónok és a hozzájuk rajzolt pasztel-tanulmányok. Ezeken látszik meg, milyen behatóan tanulmányozásával a természetnek készült Undi Mariskában önálló munkákra a fantázia. Az iparművészet körét surolják Undi Mariskának Mezőkövesd és a Sárköz festői népviseletét, tarka-barka tányérokkal beboritott konyháit és egyéb interieurjeit ábrázoló vizfestményei is. Sehol sincsen annyira otthon ennek a kitünő müvésznőnek minden ősi léleknyilvánulásra fölneszelő érzéke, mint a népmüvészet körében. Kifogyhatatlan az ujabbnál-ujabb motivumok fölfedezésében. Külön része azután a kiállitásnak a géppel készült himzések gyüjteménye. Ösztönszerü és egyben tudatos müvészettel stilizálja meg Undi Mariska az emberi alakot ornamentummá, a vásznat, vagy a selymet szines sávval végighuzó ékitménnyé. Az objektumok száma tekintetében nem nagy, de mégis gazdag és eredeti kiállitás nagyon megérdemli a megtekintést. *(e. a.)*

Krüge, glasierter Ton, mit V

), barna alapon fehér stilizált diszitéssel. Erdély,
eller, glasierter Ton, auf braunem Grund weisser

al. Erdély, XVIII—XIX. sz. — Grosse Schüssel,
nendekor. Siebenbürgen, XVIII—XIX. Jh.

os diszitéssel. Székely, XVIII—XIX. sz. — Drei
XVIII—XIX. Jh.

virágos diszitéssel. Székely, XVIII—XIX. sz. —
or. Székely, XVIII—XIX. Jh.

. Erdély, XVIII. sz. — Grosse Schüssel, glasierter

sszel. Erdély, XVIII—XIX. Jh. — Drei Schüs-
Blumenschmuck. Siebenbürgen, XVIII—XIX. Jh.

és kék virágdisszel. Erdély, XIX. sz. e. — Zwei
Blumendekor. Siebenbürgen, A. XIX. Jh.

, XVIII—XIX. sz. — Zwei Schüsseln, glasierter
. Jh.

). Magyar, XIX. sz. — Zwei Feldflaschen, braun
Jh.

alak, oldalán és födelén szinesen alakok. Olasz,

Undi Mariska

UNDI MARISKA a Horthy Miklós-úti műtermében rendezett kiállításán bemutatta a vezetése mellett készült újabb gobelinek gazdag sorozatát. Jórészben maga tervezi a francia módszer szerint készült pompás gobelinjeit és a maga egyéni ornamentikájába foglalja rendszerint a magyar mondakörből merített kompozícióit. A jeles művésznő, ki a képzőművészeti kiállításokról ismert tevékenysége mellett már régóta műveli az iparművészet sokféle ágát, tehetségéhez méltó terrénumra lépett, amidőn újabban intenzíven foglalkozik a dicsőmultú gobelinművészettel. A dekoratív művészet mindig vonzotta és bölcsen cselekszik, ha festőművészetünk túltermelését tartva szem előtt, az alkalmazott művészetnek oly ágát karolja fel, melynek — eltekintve a boldogult Körösfői Kriesch Aladár szerénykeretű, de magasszínvonalú tanműhelyétől — a legújabb időkig hazánkban alig akadt művelője. Most, amidőn túl van a kezdés nehézségein és már egy csapat ügyes fiatal nőt nevelt magának megértő munkatársakul és számos külföldi megrendelés átsegíti az anyagi gondokon, remélhetően biztos fejlődésnek indul az Undi-gobelin és maradandó értékű készítményeivel az ország határain túl is elismerést szerez ennek a tehetséges, erősakaratú asszonynak.

Magyar Iparművészet

1924. 81. l.

U n d i Mariska festő:

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
188.

Undi Maria

Laisa

Bende 1916

162, 163. P.

Falkép, Mucsi I. Mariska
művésznő. Fekete ruhát Gyer-
mek Mónika.

Katolikus Kenyér, 1908. II. k.

X: Tavaszi művészkiállítás
1904.

Undi (Springholtz) Mariska

Magyar Iparművészet, 1902

3. k. 113-114. o.

Pályázati ügyek.

Vrchní ředitel, Hrdlořezy u Nové,
Hradiště.

Pozdě! Heilap. 1924 V. máje. 1. F

Ředitel

Merre megy a hajó?

150 éves a balatoni gőzhajózás

Kiállítás a Tihanyi Bencés múzeumban

A tihanyi apátsági templomban tartották április 27-én a „150 éves a balatoni gőzhajózás" című kiállítás megnyitóját. A templomhajót megtöltő sokaság előtt, *Korzenszky Richárd* bencés házfőnök köszöntőjében feltette a kérdést: „Merre megy a hajó?" Ahogy együtt vannak a templomban a balatoni hajósok és utasok, a balatoni hajón is együtt vannak különböző emberek, de egy a céljuk: az utazás sikere, úgy az országlakóknak is kell, hogy legyenek közös gondolataik, közös céljuk. A kiállítást *Lotz Károly* közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter nyitotta meg, majd a Bencés Apátsági Múzeum részéről *Uzsoki András* igazgató átvette a rendező Közlekedési Múzeum főigazgatójától, *Katona Andrástól*. A kiállításért, amely októberig tekinthető meg a Bencés Apátsági Múzeumban, köszönetet mondott *Kopár István*, a MAHART Hajózási Kft. ügyvezető igazgatója. Az ünnepi szavak után Korzenszky Richárd, Lotz Károly és Kopár István egy-egy égő mécsest helyeztek el a templom-

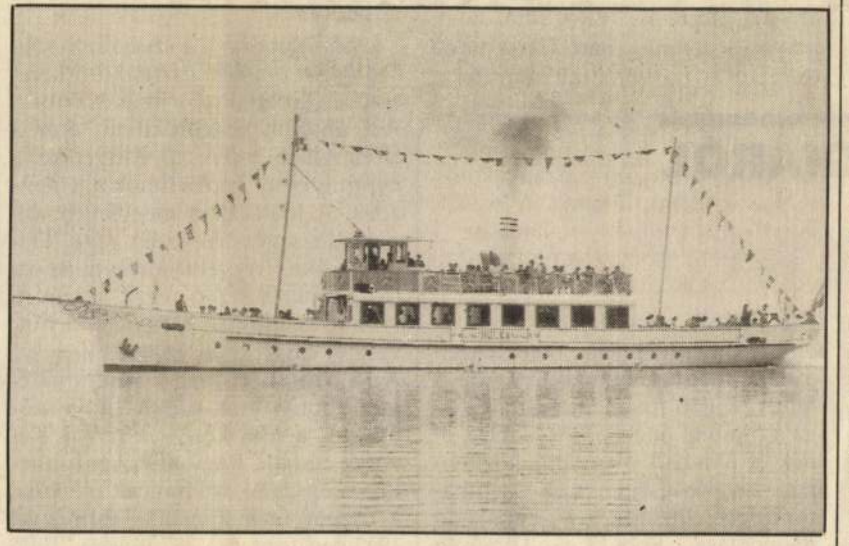

zó szabály megkerülésével, elterjeszteni. A minisztérium azonban ellenáll. Reméljük, sikerrel, s a Balaton a következő 150 évben is csak sajkákat, ladikokat, vitorlásokat s a kiállításon is megcsodálható szépségű személyhajókat fog ringatni, hogy ezt szem előtt tartva fejlessze — a közeljövőben világbanki hitelt is igénybevéve — úthálózatát, közlekedési rendszerét.

A kiállítás megtekintése után a Tihanyi Apátság vendégei sétahajózásra indultak, két több

Ifjúsági lelkinap Levélen

Érdemes Nagymaros és Egerszalók példáját követni. Erre tett kísérletet *Szalay Kálmán*, a hazánk nyugati végein megbúvó kicsiny Levél község plébánosa akkor, amikor április 27-re a környező falvak fiatalságát ifjúsági lelkinapra hívta egybe. Előadónak *Kerényi Lajos* piarista atyát kérte fel, aki a nap folyamán az istennélküliség világából kivezető útvonal lehetőségeit kívánta feltárni a hallgatósága előtt. A mintegy hetven megjelent fiatal előtt kifejtette, hogy a vallás erőltetett háttérbe szorítása a lélek elsivatagosodásához vezet, ami pedig az élet értelmétől, a reménytől fosztja meg az embert. Ezt követően szólott a magyar fiatalság nagyobbik részére sajnálatosan jellemző hitnélküliségről, majd kifejtette hogy sürgető szükségünk van a tiszta és hiteles életet élő hívők új nemzedékére.

Kerényi atyát az előadásokat lezáró szentmise előtt a lelkinap je-

HÍREK

Jó Pásztor templom Lukanényén

A szlovákiai Lukanényén (Nenince) április 27-28-án millecentenáriumi ünnepséget rendeztek, amelynek egyik fő eseménye a község újonnan felépült templomának felszentelése volt. A szertartást *Tóth Domonkos* püspök, a Pozsony-Nagyszombati Főegyházmegye püspöki helynöke és *Bartal Károly Ottó* jászóvári, premontrei apát végezte. Az új templomban helyezték el az egyik kassai vértanú, Szent Pongrácz István ereklyéit. A templomot Jó Pásztornak nevezik, mert a község hívő lakossága évente részt vett az imanapon, amelyet a szlovákiai magyar katolikus hívők Jó Pásztor vasárnapján tartanak azért, hogy magyar anyanyelvű püspököt nevezzenek ki a térségbe. A templomszentelés előtt harangszentelésre is sor került. A templomot *Patay László* festőművész festményei díszítik. Ő készítette azt a 90 négyzetméteres millecentenáriumi seccot is, amelynek leleplezésére szintén az ünnepség keretében került sor, s amely a magyar történelem nagy alakjait

Nyilazó magyar vitéz

Talán emlékszünk még történelmi tanulmányainkból, hogy a magyar nép egyszer — nem is olyan régen — még hasonló ruhákban járt. Büszke is volt arra, hogy nyilazó vitézei elől senki nem menekült meg. Igaz, ma már más idők járják, de emléke bennünk él, s szeretünk a múltból fel-felvillanó képekben gyönyörködni. Az alkotóművésznek, Undi Mariskának köszönhetjük ezt a gyönyörű képet, melyet a többi kiváló alkotással együtt láthatunk a gödöllői Városi Múzeumban, a művész első kiállításán. Undi Mariska (1877—1959) a gödöllői Művésztelep egyik rendkívül tehetséges tagja volt. A szecesszió összművészeti ideáljának követője, a magyaros szecesszió egyik legelkötelezettebb híve. Tehetségét édesanyja ismerte fel. Elfogadta, hogy lánya — lányai, mert Carla nevű testvére is hasonló talentumokkal rendelkezett — nem a hagyományos szokások szerint élnek. Műveikben az asszonyok világról alkotott nézeteik elevenednek meg, s ez a bensőség árasztja el a mostani tárlatot is.

Undi Mariska s a szecesszió többi tagja a másféle esztétikum keresésében jutottak el a művészethez. Azt akarták megörökíteni, ami a látványban művészi. Műveikre a népművészeti motívumok a jellemzőek. A kiállításon megelevenedik a csodaszarvasról szóló rege, Hamupipőke, Árgyélus királyfi, az ősmagyarokról szóló regék részletei, Hunor és Magyar története, a művésznő önarcképe, családi képek... A fő hangsúlyt mégis a népművészeti motívumok képviselik, a szőnyegek, a mesekönyvek lapjai. Kevesen tudják, hogy neki köszönhető a Népszálló éttermének freskója, a Tűzoltó utcai klinika falfestménye. 1925-ben tüntették ki utoljára. Több nemzetközi díjat is kapott. A '20-as évektől kezdve az egyre erősebb ellentétek, sajnos háttérbe szorították a szecesszió művészeit. Aztán csaknem teljesen elfeledték őket.

A feledés homályát kívánta eloszlatni a múzeum, amikor tavaly decemberben megvásárolta a hagyatékot Undi Mariska unokatestvérétől, Undi Flórától, aki a legnehezebb időszakokban is őrizte, remélve, hogy eljön egy jobb kor, amikor újra felfedezik Mariska művészetének szépségét. Álma valóra vált, hiszen a kiállítás most a gödöllői Városi Múzeumban (Szabadság tér 15.) látható december 31-éig.

Szántó Mónika

JEGYZETEK A LITURGIÁRÓL

Tévénekek

Három ének helytelen használatáról szeretnék röviden írni. Egy belőle félreértésen alapszik, a másik kettő kifejezetten törvénytelen.

Advent III. vasárnapját Gaudete-vasárnapnak, a IV. vasárnapot Laetare-vasárnapnak hívjuk. Mindkettő az Introitus első szaváról kapta nevét. De ha nem az Introitust magát olvassuk el, csak erről a két szóról tudunk, akkor egy járulékos motívum elvezet minket a lényegtől. Nem egyszerűen az „öröm vasárnapjai" ezek, hanem valamiről szólnak (nem is ugyanarról a két vasárnapon!), amiről [illegible] képp: szentségeket (a vasárnap eredeti evangéliuma a kenyérszaporítás története). A hívő, aki együtt „izgul" a keresztségre készülőkkel, maga is feleleveníti magában, miképpen szülte őt új életre ez az Anya, s hogyan gondoskodott róla. A hittanulók is, a hívők is tudják, hogy a mennyei Jeruzsálem várja őket, ahová úgy fognak megérkezni, mint most, a nagyböjti zarándokút végén a húsvéthoz. Ebben a reménységben „vigadozik" az Egyház, örvendezve gyermekeinek. Azt hiszem, mindenki tudja, miért [illegible] mindezt. Nyilvánvaló, hogy gába (Isten megdicsőítése és az ember megszentelése, mert hiszen a béke erre vonatkozik). Ámde a felhívás után meg is kezdődik maga a dicsőítő ének: az Atya felségének és Krisztus megváltó, közbenjáró tevékenységének a szentháromságos befejezésig emelkedő megvallása. Ebből a „Dicsőség mennyben az Istennek" csupán az első hét szónak parafrázisa, stílusban pedig távol áll az ősegyház himnuszának liturgikus emelkedettségétől. A „Dicséret, szent áldás tisztesség"-ben pedig még er- [illegible] ről cincs szó: Ezt az éneket Sík Sán-

UNDI MARISKA

Undi Mariska

• **(Undi Mariska kiállitása.)** Ősi magyar mesék és mondák szálait szövik a szó szoros értelmében *Undi* Mariska és ügyes szövőlányai. Érdekes nézni, hogyan születik a gobelin. A müvész megkomponálja a mese vagy monda legtöbbet mondó jelenetét s kartonlapra vetett pontos szinvázlatát a szövőlányok gyakorlott keze forditja át fonál-nyelvre. Rétegről-rétegre rakódnak a pasztelles, puhatónusu gyapjuszálak, ide-oda bujkálva a szőnyeg feszesre huzott hosszu szálai közt, mindjobban telik a mező s mire a szálak véget érnek, készen van a mese. Hunor és Magyar üzik a csodaszarvast . . . Hunor és Magyar vitézeikkel rajtaütnek Dul király lányain s elraboljak őket . . . Lepkekirályfi csókot lop az alvó menyasszony ajakára . . . Csudálatos klematiszok titokzatoskodnak puha, kék mezőben . . . A Hunor és Magyar-cikushoz készült pasztelltanulmányokon és szőnyegeken kivül telve a müterem népéleti jelenetekkel, interieurökkel Mezőkövesdről, Sárközből és Ormánság vidékéről. Akvarellek. A mindig élő mesék mellett a sokat meséló, ősiben gyökerező mai élet. Mennyire összefügg ez a kettő! Mennyire utolsó izéig igazi és magyar ez a művészet! A ládafiákból hímzések kerülnek elő. Ugyanaz a nagyszerü, magyar levegő áradt ezekből is. Alig tud az ember megválni tőle. Romlatlan, tisztalelkületü magyar oázis ebben a fővárosi Babilonban. *(m. i.)*

Magyarság 1924. III. 2.

Az ezeréves magyar szent korona

Ambrózy Gyula gróf koronaőr könyve a szent koronáról

(*A Nemzeti Ujság tudósitójától.*) Rendkivül sokan foglalkoztak már történetirőink közül a magyar szent korona ezer esztendős történetével és az érdekes tanulmányok közül *Ipolyi* Arnold püspök és *Rátvay* Géza munkáit használta fel utbaigazitó forrásul *Ambrózy* Gyula gróf rendkivül érdekesen összeállitott memoirja összeirásánál. *Ambrózy* gróf, mint az utolsó koronaőr rendkivül érdekes visszaemlékezéseket közöl a korona hányatott sorsának utolsó éveiből.

Nagyon különös fényt vet a korona megőrzésének fontosságáról táplált hatósági nézetre az a leirás, amely az 1918. évi julius havában lefolyt epizodból tünik ki. A két koronaőr a koronát rejtő páncélkamra kitakaritatását kérte és az ajtó kinyitásánál kitünt, hogy a miniszterelnökségen az eredeti kulcsoknak sokkal több másodpéldánya van, mint amennyit a törvény és a szokás megenged. A koronaőrök ekkor elővigyázatból az összes kulcsokat magukhoz vették. A Károlyi-forradalom alatt Ambrózy gróf ismételten eljárt a korona biztonsága érdekében Károlyi Mihálynál, aki azonban nem sokat törődött a szent korona sorsával. Annyira nem, hogy eltürte a koronaőrség testőrszázaddá való átalakitását és alárendelte a hadügyminisztériumban. Mikor *Széchenyi* Béla gróf, a második koronaőr meghalt, Ambrózynak helyzete rendkivül megnehezült. A magyar szent korona ellen valóságos hajsza indult meg, egy gyalázó röpirat szerzője már a korona elpusztitását sürgette. A Berinkey-kormány alatt eltörölték a koronaőri állást és elterjesztették azt a hirt, hogy a korona kamrájának kulcsait átadták a miniszterelnöknek. Azt az álhirt is közölték a lapok, hogy a koronát átvitték az országos levéltárba. Mindez nem volt igaz, mert a koronaőr eltávozott a fővárosból és magával vitte az összes kulcsokat. Ambrózy gróf acsai tartózkodása alatt olvasta a fővárosi lapoknak azt a hirét, hogy Kun Béla egy svájci régiségkereskedővel tárgyal és 100.000 svájci frankért el akarja adni a koronát. Ambrózy gróf rögtön feljött a fővárosba és *Romanelli* ezredest kérte fel a közbelépésre. A korona eladása elmaradt, de a szerző nem tudja megállapitani, hogy ez Romanelli közbelépésének köszönhető-e, vagy pedig Kun Bélának nem volt bátorsága az üzlet megkötésére.

A nemzeti hadsereg bevonulása után azonnal megvizsgálták a koronát rejtő kamrát és szekrényt, a kiküldött bizottság a koronát sértetlenül találta meg.

A szent korona regényes eredetétől kezdve végig vezet a gondosan megszerkesztett magyar királyság szimbolumának küzdelmes életén. Rajongó szeretettel foglalkozik az ezer esztendős korona történetével és minden sorából a korona és a királyság tiszteletre sugárzik. A rövid füzet csak megerősiti a magyarságot Szent István birodalmának feltámadásába vetett hitében.

Világpolitika

A franciaországi és a németországi választásokat körülbelül egy időben, május folyamán fogják megejteni. A németek valószinüleg 4-ikén, a franciák 11-én vagy legkésőbb 18-án járulhatnak az urnák elé. Mind a két országban a pártok legnagyobb erőfeszitéssel vetik magukat a küzdelembe, s az eredményt a külföld is a szokottnál élénkebb figyelemmel, mondhatnánk izgalommal várja, mert a választások eredményétől függ a német-francia viszony jobbra fordulása, ezzel kapcsolatban pedig Európa politikai és gazdasági helyzetének a megjavulása. A választást megelőzően, április közepére oly események várhatók, amelyek föltétlenül befolyással lesznek ugy a francia, mint a német közönségre. Egyik a Ruhr-vidékre vonatkozó szerződések lejárta, amelyeknek eddigi formában való megujitását *Stresemann* kancellár lehetetlennek mondotta, a másik a szakértői bizottság jelentése. A Ruhrszerződéseket tudvalevőleg a M. I. C. U. M. — Mission interalliée du control des usines et mines, a gyárakat és bányákat ellenőrző bizottság — kötötte a megszállott Ruhr-terület nagyiparosaival és bányatulajdonosaival s e szerződés alapján Franciaország és Belgium havonként több száz millió frankhoz jutnak, amelyet elsősorban a megszállás költségeire fordítanak. A német nagyiparosok novemberben részben a márka teljes összeomlása, részben az éhező munkások miatt fogadták el a szerződést, amely végtelen sulyosan érinti nemcsak őket, hanem az egész német közgazdaságot. Az ősz óta azonban Németország külpolitikai és pénzügyi helyzete megváltozott és semmiesetre sem hajlandó tovább is a MICUM rabigájába hajtani fejét. A szakértő bizottság jelentése, illetőleg javaslata szintén nagy horderejü, sőt döntő fontosságu, mert föltételezhető, hogy a jóvátételi bizottság módositás nélkül fogja elfogadni. De föltételezhető az is, hogy a szakértői javaslat kiterjeszkedik a megszállott területek gazdasági vonatkozásaira is. Ha a javaslat április elején már ismeretes lesz, kétségkivül befolyásolni fogja a Ruhr-szerződés sorsát. A választási küzdelem során a jelszók mind a két országban ezekkel a kérdésekkel és általában a francia-német viszony miként alakulásával fognak első sorban foglalkozni. A jövő azonban, mint mondottuk, az uj parlamentektől függ.

•

Az olasz-román barátság olyan, mint a hideglelés, egyszer forró, máskor hideg. Most a nullpontra jutott és pedig *Mussolini* jegyzéke következtében, mely — mint már emlitettük — *Károly* román király tervbevett római látogatásának elhalasztását javasolta. Régebben nagy eset lett volna egy ilyen föllépésből, de Mussolini már hozzászoktatta a diplomáciát, hogy nem sokat törődik se etikettel, se más népek vagy kormányok érzékenységével. Valószinüleg a német mondáshoz tartja magát: a játékban nincs testvér. Románia nem váltotta be esedékes kincstári jegyeit, amelyekből egy csomó olasz kezekben van, minek kelljen tehát Olaszországnak a román királyt ünnepelnie? Talán kissé brutális Mussolini felfogása, de föltétlenül józan és őszinte. Valakinek már meg kellett értetni a románokkal, hogy a világháboruban való szereplésük nem jogositja fel őket arra, hogy hitelben vásároljanak, kincstári jegyeket bocsássanak ki és a lejáratkor mindenkinek adósok maradjanak. Ennek a több mint balkáni eljárásnak a levét most Károly király kénytelen meginni. Kétszeresen kellemetlen rá nézve az utazás elmaradása, mert ugy volt, hogy római időzése alatt másodszülött fia jegyet fog váltani az olasz király leányával. A román sajtó kormánypárti része Mussolinit támadja a kellemetlen incidensért, az ellenzéki lapok viszont a Bratianu-kormányt teszik miatta felelőssé. Az olasz sajtó nyugodtan nézi a kavarodást és várja, hogy Románia beváltsa a kincstári jegyeket. Azután szivesen fogják látni a román királyi családot.

•

Singapore mint tengerészeti támaszpont szerepel a brit birodalom csönds-oceáni flottája számára és az angol admiralitás már tavaly tervet dolgozott ki a kikötő megerősitésére. Ezt a tervet a munkáskormány most elejtette. Az alsóházban Mac Donald arra hivatkozott, hogy a dominionok közül Ausztráliával, Uj-Zélanddal és Uj-Fundlanddal szemben, amelyek helyeselték a flottabázis kiépitését, a délafrikai köztársaság nevében *Smuts* miniszterelnök ellene nyilatkozott. Neki is az a nézete, hogy Singapore kibővitése gyanus szinbe helyezte volna Anglia békés szándékainak őszinteségét. Mac Donald felfogását a felsőház nem osztja s ennek bizonyságául 59 szavazattal 19 ellenében elfogadta lord *Curzon* javaslatát, amelyben a felsőház sajnálatát fejezi ki a kormány elhatározása fölött. *Amery*, aki a Baldwin-kormányban a tengernagyi hivatal első lordja volt, kijelentette, hogy a konzervativek, ha ujból hatalomra jutnak, azonnal elő fogják venni a singaporei támaszpont kiépitésének tervét.

A LEGUJABB TÁVIRATO
a NEMZETI UJSÁG eredeti külföldi

Az ellenzék fölényesen győzött a ruténföldi választáson

Prága, március 19.

(*A Nemzeti Ujság tudósitójának telefonjelentése.*) A ruszinszkói választások eredménye még mindig élénken foglalkoztatja a politikai közvéleményt Csehszlovákiában. A betöltésre került 9 mandátum közül nem mint eredetileg jelentették 7, hanem *8 jutott az ellenzék kezére és mind a négy szenátor ellenzéki lett.* Ma már hirek terjedtek el arról, hogy a kormány a választást meg akarja semmisiteni. Cáfolatot adtak ugyan ki, de ennek ellenére erősen tartja magát a hir, sőt kormánypárti lapok már olyanforma jelentéseket adnak ki, hogy a választásoknál egyes visszaélések fordultak elő s ebből azt következtetik, hogy *a választásokat meg akarják semmisiteni.* Nem lehetetlen tehát, hogy Ruszinszkóban ujból választani fognak. A választás ellen különben a magyar szociáldemokraták, a cseh agrárpárt és a cionisták fellebbezést nyujtottak be. A cionisták fellebbezésüket azzal okolják meg, hogy négy rabbi egyházi átok alá vetette a cionista jelölteket. (*t.*)

Prága, március 19.

(*A Nemzeti Ujság tudósitójának telefonjelentése.*) *Beszkid.* Ruszinszko kormányzója, aki a cseh agrár párt embere volt, minden valószinüség szerint lemond, mert pártja, amelyet a választások előtt a Ruszinszkoban a legerősebbnek tartottak, egyetlen mandátumhoz sem jutott.

A bécsi tőzsde tüntető nagygyülésre készül

Bécs, március 19.

(*A Nemzeti Ujság tudósitójának telefonjelentése.*) A Bécsi Tőzsdeegylet elnöksége tegnapi ülésében elhatározta, hogy vasárnapra tüntető nagygyülésre hivja össze az összes tőzsdelátogatókat abból a célból, hogy állás

ÖNYÖK

őnevelés reformjáról

szus lesz Budapesten

Fölkerestük a MANSz elnökét, *Tormay* Cecilt, a magyar Napkelet fanatikus hirdetőjét, hogy e kérdésre vonatkozólag a MANSz terveit velünk megismertesse. A következőket mondotta:

— Nem akarunk a képrombolóknak abba a hibájába esni, hogy a multat teljesen elsöpörjük, amikor csak megjavitani célozzuk. Kétségtelenül szükség van a nőoktatás reformjára, ennek a reformnak azonban át kell mentenie magába a mult minden lehiggadt, bölcs tapasztalását, a magyar nemzeti lélek századokon át kialakult sajátosságait. A reformnak azokat, a kor szellemének megfelelő módokat kell megtalálnia, amelyeknek utján ezek az erők kibontakozhatnak és az uj kor kulturájában kivirágozhatnak. Éppen ezért, mert a tapasztalásokat kivánjuk gyümölcsöztetni, alkalmat akarunk adni rá, hogy mindazok a tényezők szóhoz jussanak, akiknek ebben a kérdésben számottevő és értékes tudásuk van.

— Junius havában a *Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége országos nőkongresszust fog rendezni Budapesten.* A kongresszuson három tényező találkozik. *A legkiválóbb pedagógusok, társadalomtudósok és a magyar anyák kiváló képviselői.* Az első eset lesz kulturtörténetünkben és ugy tudom, az egész világon, amikor a nők komolyan hallathatják szavukat, mielőtt a törvényhozás megteremtené a törvényt, amely sorsukról hosszu időre határoz.

— Jogos meggyőződésem, hogy azok a magyar nők, akik a kongresszuson majd részt vesznek és ott véleményt nyilvánitanak, tudatában lesznek annak, hogy amit kérnek és kiharcolni próbálnak, évtizedeken át egyik sorsdöntő tényezője lehet a jövő nemzedékek életének.

Mi hisszük és reméljük, hogy a magyar nők kongresszusa méltó lesz a MANSz nagy céljaihoz és működéséhez.

---

kacagást is. A nagyok küzdelméhez nem ad erőt itt a kicsinyek boldogsága, mert bárhogy küzdjünk is, nem tudjuk boldoggá tenni őket sehogysem. Ha már mindent elvettek tőlünk, legalább ártatlan kicsinyeinket ajándékozzák meg a boldog jövendőnek és egy parányi jólét lehetőségének édes reménységével.

Látogatás Undi Mariska műtermében

A nagytehetségü művésznő most zárult kiállitása alkalmából közöljük az alábbi cikket:

Undi Mariska, ez a minden érzésében igazi magyar művész érdekes kiállitást rendezett saját műtermében, a Horthy Miklós-ut 58. sz. alatt. Maga a művésznő otthona, különös melegséget és bensőséget adott ennek a kiállitásnak, ahol minden tárgy, szin és vonal meghitt hangulatot és közvetlenséget lop a vendég szivébe.

Az irószatalon vendégkönyv. Társadalmi előkelőségek, a sajtó és a hivatalos világ ismert nevei. Nem akar ez hivatalos referáda lenni. Ugy mondom el, ahogy hatott rám a műterem.

Undi Mariska irigyelni való nagy energiával dolgozik. Csodálatos tervek égnek ennek a művésznek a lelkében! Műtermében szövőműhelyt rendezett be, hol finomkezü urilányok az ő vezetése alatt meséket szőnek a gobelin szálakba. Visszáján dolgozzák a gobelint és vele szemben felállitott tükörből ellenőrzi a munkás nem történt-e hiba.

Lássuk a szőnyegek poezisét. Ime: a „Parnasszus". Nyáresti homály blekzsongitó hangulata árad felénk. A lement nap különös fénye ott bujdosik a sziklákon. Az ég szine csodásan lágy és meleg. A hegyek közt furulyázó, muzsikáló boldog istenek. A zenére álomszerü, finom légi könnyüséggel, kilenc muzsa körbe fogózva táncol az alkonyban. Érzem a füvek-fák titkát, illatát, a boldogság nyugalmát és alig tudok elválni a Parnasszustól. És mindez *csak* egy szőnyeg! Oh, ti boldog gazdagok, kik szobátok falára tehettek egy ilyen darabot!

Ime tovább:

Sok száz esztendő ködéből előttem áll egy régi nemes magyar hölgy. Ruhája szine, redőzete, alakja, olyan mint az álom. Kezében sólyom madár, lábánál karcsu okos agarak. Régi századok előkelő finom meséi elevenednek a néző lelkében.

Ezt a két szőnyeget régen-régi képek nyomán dolgozta át Undi. Saját tervei a „Csodaszarvas regéjé" az alakok egész tanulmánysorozata látható, melyből felépitette ezt az ősi álmot.

Hát a „Lepkekirályfi!" Alszik a lány. Nagy illatu rózsák szédítő szépségébe süpped finom alakja. Lecsukott szeme és csodás arca elárulja álmát. Hogy a lovag, kit vár, lepkeképében látogatja meg őt és megcsókolja. A lovag és a lepke csodás összetétele, amint könnyedén, röptében megállva az alvó lány fölé hajol: oly költői és finom, minőt csak egy művész és egy nő lelke álmodhatott.

Az őserdő virága? Dus, déli erdők illata, bujа, pazar virágos bokra áll előttünk. Érezni lehet a levegő forróságát, fényét. Érezni lehet a mély, nagy erdők titkát. És a bokor közepén a tompa-fehér halványlombok között boldog nyugalomban tollászkodik egy papagály. És fenn a sarokban pihen egy kolibri.

Ez a szőnyegek meséje. De tessék ezt elgondolni a lehelletfinomabb szinek pompás gazdagságában. Ez utóbbiak az Undi tervezetei és magyar földön szeretné eladni. Ha jól emlékszem, egyikre rá is van irva, hogy eladva.

Ezenkivül vannak olyan 40—50 cm. széles szőnyegei, melyek a szobát körülfutják. Hímzés díszíti ezeket. De a rajta levő szinek, formák, alakok, az arató lányok, a gangos, büszke, rátarti kis lányok csodálatos csoportositása előtt órák hosszat lehet bámészkodni. Ennyi ötlet és egyszerüség!

Aztán ott vannak a képek! Külön világ. Undi a matyók közt végezte tanulmányait. A kétéves apró matyó-fiu gyönyörü posztókalapján, roskadó pompáju köntösén, félméter hosszu árvalányhaj lengedez. Amott fehér falusi ház virágos ablakára a cseresznyefa alatt felkönyökölt egy legény. Nincs a matyó életnek az a mozzanata, melyet meg nem festett volna Undi Mariska. Külön csodavilág ez. E képek közül sokat eladott.

Portréi közül kettőre emlékezem, de el se is felejtem.

Ádám Éva.

MANSz. hirei

Egy magyar falu alapitványa — a könyvért

A Hortobágy szikes földjéből nőtt ki a gondolat, amelyet oly szivesen neveznek örökre meddőnek, szaharának és sivár homoknak. Azonban a sivár homok mégis csak felpezsdül és csudát tud tenni, ha van csudatevő kéz, amelyik megértéssel tud bánni vele. Az alapitványt a következő sorok kiséretében ajánlják fel Tormay Cecilnek —, akinek nevéről elnevezték:

A nádudvari Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének kulturbizottsága Váczy Endréné lelkes tag kezdeményezésére elhatározta, hogy a szegénysorsu iskolásgyermekek tankönyvvel való ellátására alapitványt létesit.

Az alapitvány kamataiból évenként a keresztyén gyermekeket, felekezeti különbség nélkül, lélekszám arányában segélyezi. Az alapitványt a Méltóságod nevéről „Tormay Cecile-alapitvány"-nak óhajtanók elnevezni, mivel Méltóságodnak — mint a magyar keresztény kultura vezéralakjának — nádudvari gyujtő beszéde hatása alatt szervezkedtünk mi is Nádudvaron a magyar nemzeti kultura szolgálatába.

Mintegy szerény jele lenne ez a nádudvari magyar asszonyok azon mélységes tiszteletének s el nem lankadó szeretetének, amelyet méltóságod iránt éreznek.

Az alapitó levelet — amely tanuságot tesz arról, hogy a magyar falu tud cselekedni, ha megértéssel vezetik rá, mit kell tennie — *Veress* Gázáné, özv. *Atraub* Sándorné, *Czglédy* Györgyné irták alá.

Hajduszoboszlón a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége március 10-én tartotta első taggyülését. A szakosztályok vezetői beszámoltak az eddig elért eredményekről, munkákról és terveikről. Ez alkalommal választották meg az intézőbizottsági és választmányi tagokat. Március 21-én, pénteken tartja a fiókszervezet jótékony csoportja nagy sikert igérő műkedvelői előadását. Szinre kerül Herczeg Ferenc vigjátéka, a „Gyurkovics lányok". A rendezőség és a szereplők nagy buzgalommal igyekeznek ez előadással a teljes sikert elérni.

A Szekszárdon gyártott gyapjuszövetek. A szekszárdi fiókszövetség már több mint egy esztendeje végzi eredményes szép munkáját. Eddig már három szövőtanfolyamot tartott a MANSz és egész nagy tábort tesz ki annak a sok leánynak és asszonynak száma, akik itt tanulták meg a szövés hasznos tudományát. Most felsőruhának való finom gyapjuszöveteket készitenek kitünő és kifogástalan minőségben.

Dunapentelén f. hó 9-én megalakult a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége szép ünnepségek között.

Sárváron f. hó 6-án lelkes magyar asszonyok és leányok megalakitották a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségét. Elnök: Kusztrics Jánosné.

Unoki Carla

iparművész

Revue de Hongrie

1911. IV. a. VII. I. 228-229. l.

Művésznők kiállítása.

Undi

8928

Segesvár.

A város ábrázolt sikatoranak elején boltozott kapu van, mig a házak udvarain lombos fák diszlenek. A jobbról lévő épület ablakában virág látható. Jelzése alól balra: UC.

Aquarell, mér. 28.3:21.2 cm.

Szn. 345-907
1370-907-2

8930

Nagyszeben.

A városnak ezen utczája jobbrafordultan a háttér felé huzódik, a hol hegyek látszanak. Jobbról az emeletes házon táviro-sodrony és egy postaszekrény köti le figyelmünket. Jelzése alól jobbra: Undi S.C.

Aquarell, mér. 24.7:31 cm.

Szn. 347-907
1370-907-4

8927

Vizakna.

A kőkerítéssel körülvett oláh templomtól balra a kapu feletti nyilason át egy kőkereszt látszik. mig előtte zöldre meszelt földszintes ház van, melynek mindkét ablakán a szárnyak nyitva vannak. A kapu közelében lócza köti le figyelmünket. Az égbolt felhőzött. Jelzése alól jobbra: Undi Carla.

Aquarell, mér. 22.2:19.7 cm.

Szn.344-907
1370-907-1

Undi Carla: Szőnyeg, szumákh, 125 × 77 cm

ran saját maguk készítette — sarukat, szandálokat hordtak.

A harmonikus családi élet ábrázolásával a művésztelepen készült számos alkotáson találkozunk. A bensőséges szeretet kifejezésére törekedett Kőrösfői a szövőműhelyben készült első, *A család* című gobelin tervezésekor. Elmélyült bensőségesség jellemzi a gödöllőiek női portréit, például Kőrösfői Frey Rózsáról és Vilmáról, illetve feleségéről készített festményeit, vagy *Sidló Ferencnek* Undi Carlát ábrázoló szoborportréját. A gyermek, a család és a nő tisztelete, a paradicsomi tisztaság és az aranykor utáni vágyódás sugárzik Nagy Sándor fürdőző, piheno boldog családokat *(Meseillusztráció, Énekek éneke, Család tájban),* illetve a saját magát és feleségét ábrázoló rajzaiból, festményeiből *(Szent várakozás, A mi kertünk, Ave Myriam).*

Túlnyomórészt nők tevékenykedtek a népművészet és háziipar hagyományait és motívumkincsét a szecessziós formaelemekkel ötvözni szándékozó gödöllői szövőműhelyben. A munka 1904-ben a *Kovalszky Sarolta* által vezetett németeleméri háziipari szövetkezettől átvett szövőgépeken indult meg. A hagyományos háziipari szövés mellett — miután a Gödöllőn letelepedett svéd *Belmonte Leo* meghonosította az haute lisse francia gobelin-technikát — különböző típusú gobelineket készítettek.

A szövőműhely munkájában a környékbeli iparos- és parasztlányokból verbuvált szövőmunkások mellett olyan lelkes fiatal nők vettek részt, akik barátságban, munkakapcsolatban álltak Nagy Sándorékkal, s akiket a művészet tisztelete, szeretete, illetve egyfajta etikai ihletettségű közösségteremtő szándék kapcsolt a gödöllői művésztelep tagjaihoz. *Undi Carla* és *Jolán* — akiket a Németelemérből Gödöllőre költözött *Guilleaume Margit* szövőnő tanított meg a háziipari szövés technikájára — testvérük, a Kőrösfőiék erdélyi gyűjtőútjain résztvevő *Undi Mariska* révén kerültek kapcsolatba a művésztelepel. A diódi *Boér* lányok a nyaranta náluk vendégeskedő Kőrösfőiék hívására érkeztek Gödöllőre. Bár ezek a művelt fiatal lányok — Undi Carla kivételével — nem voltak a szó mai értelmében vett alkotóművészek, képzőművészettel — rajzolással, akvarellezéssel —, illetve népművészeti motívumok gyűjtésével már korábban is foglalkoztak. A szövőműhelyben segítettek a szövőnők betanításában, részt vettek az új növényi festékek előállításához szükséges „alapanyagok" összegyűjtésében, termesztésében, az új színek kikísérletezésében. Alkalmanként önálló munkák — szőnyegek, párnák, terítők — tervezőiként, műhelyrajzok készítőiként is tevékenykedtek. Munkáikon a telep művésztagjai által kialakított motívumkincs, dekoratív formavilág jelentkezett. A kezük alól kerültek ki a legigényesebb munkák, az ún. „képszőnyegek", azaz a képzőművészek festményei vagy tervei alapján készített faliképek, gobelinek. Guilleaume Margit szőtte meg Kőrösfői Kriesch Aladár *Ülő nő rózsákkal* című képét és a Nagy Sándor tervei alapján készült *Virágok* című skandináv gobelineket. A művésztelep vezetőinek több munkáját — például Nagy Sándor *Biblia* című képét — szőtte gobelinbe Boér Lenke, Belmonte Leo tanítványa. Undi Jolán — aki a Műbarátok 1904-es interieur-kiállításán függönyhímzéseivel, takaróival szerepelt — saját munkái mellett Undi Mariska szőnyegeit, applikációs párnáit, terítőit, falvédőit, kandallófrízeit készítette el.

A Gödöllőn tevékenykedő, képzőművészeti tanultságú ipar- és képzőművésznők a telep művészeti elveinek és életszemléletének megfelelően kiemelt figyelmet fordítottak a gyermekek és a nők számára készített alkotások tervezésére és kivitelezésére, illetve az otthon, a szűkebb lakókörnyezet szebbé, barátságosabbá, művészibbé tételére.

UNDI Carla Új Művészet 1992/4.

Undi Carla: Ciklámen, karácsonyi kaktusz, akvarell, papír, 39 × 29,8 cm

Nagy Sándorné: Cím nélkül, tus, akvarell, 24 × 25 cm

Undi Mária: Tihanyi rege, (üvegablakterv), akvarell, tempera, 21,8 × 39 cm

Undi Carla: Tájkép, akvarell, tempera, ceruza, 28 × 44 cm

Undi Mária: Csomózott szőnyeg, 145 × 83 cm

lan tanítványa volt a Mintarajziskolában, majd Angliában és Franciaországban tanult — sárközi és kalotaszegi népművészeti, néprajzi gyűjtőutakon vett részt. Gyűjtőútjain készült rajzai önálló kötetekben, illetve *Malonyai Dezső A magyar nép művészete. Székelyföld* című munkájában jelentek meg. Undi Mariska — Nagy Sándorékhoz hasonlóan — figyelmet fordított a gyerekek művészeti nevelésére, ízlésük fejlesztésére. Geometrizáló, célszerű gyermekbútoraival, gyerekszobába való frízeivel, játékaival külföldön (1904-es St. Louis-i világkiállítás) és itthon is (1904. Iparművészeti Társulat gyermekjáték pályázata) díjakat nyert. Különböző népviseleteket — mezőkövesdit, sárközit — bemutató babákat tervezett és számos mesekönyvet, illetve gyermektankönyvet illusztrált. A magyar mesevilág ihlette a Fehér-kereszt gyermekkórház várótermét díszítő falfreskóit, s az ő kartonjai után készültek a betegszobák gyerekfal-frízei is. A Műbarátok 1904-es interieur-kiállításán női dolgozószoba-terve mellett applikációs párnákat, falvédők, hímzések és terítők terveit állította ki. Akvarelljei — például táncoló nőket

Undi Mária: Csodaszarvas, gobelin, 120 × 150 cm

A budapesti Mintarajziskolában és az Iparrajziskolában folytatott képzőművészeti tanulmányok után kapcsolódott be a telep és a szőnyegszövőműhely művészeti és tervezői munkájába Nagy Sándor felesége, *Kriesch Laura* (1879—1966). Figurális és ornamentális faliszőnyegei, hímzett párnái, gobelin táskája, népművészeti ihletésű mellénye készítésekor egységes díszítőstílus kialakítására törekedett. Művészi tevékenységének legjelentősebb részét az önállóan, illetve Nagy Sándorral közösen készített mesekönyv-illusztrációi teszik ki. A férjével készített munkák közül legmaradandóbb értékűek a *Móka bácsi meséi,* és a *Tündérvilág a városligetben* című könyvekhez készített rajzok. Önálló alkotásai közül kiemelkednek a népi gyerekjátékokat idéző rajzai, illetve *Pintyőke*ciklusa. A *Gulliver kisasszony* és az *Új virágok új világban* című illusztrációit a gyermekek világához való bensőséges kötődés jellemzi. Grafikai munkásságának jellegzetes példája *Inotay László Napfiak meséi* című könyvéhez készített illusztrációsorozata.

A művésztelep stílusának, ezen belül az ún. „magyaros szecesszió" irányzatának kialakításában fontos szerepet játszottak az Undi testvérek — Mariska és Carla. Undi Carla (1881—1956) az Iparrajziskola női munkatermének látogatása után az Iparművészeti Főiskola ösztöndíjasaként került a szövőműhelybe: az 1907-ben szőnyeg tanszakként az oktatási intézményhez csatolt szövőiskolában a műhelyrajzok készítését tanította. Férjével, Sidló Ferenc szobrásszal együtt le is telepedett Gödöllőn. Gobelin- és szőnyegtervein, az erdélyi szűrökről és varrottasokról átvett, stilizált virágmotívumokból felépített, saját tervezésű csomózott szőnyegein éppúgy a szecesszió dekorativitásának és szintézisteremtésének igénye jelentkezik, mint virágtanulmányain vagy tájképein.

Sokoldalúbb életművet hagyott hátra testvére, Undi Mariska (1877—1959), aki — bár nem telepedett le Gödöllőn — a népművészeti hagyományok ápolásával, gyűjtőmunkájával, illetve „Gesamtkunstwerk"-es, azaz összművészeti törekvéseivel szorosan kapcsolódott a művésztelep ideológiai és művészeti eszméihez. Hazai és külföldi képzőművészeti tanulmányok után — *Székely Berta-*

Nagy Sándorné: Ébredjetek!, tus, papír, 22 × 32 cm

Undi Carla: Tájkép (Balaton), akvarell, 18,5 × 26 cm
(Fotók Tahin Gyula)

munkát inspiráló légkörének kialakításában vállaltak tevékeny részt, hanem a telep összművészeti törekvéseinek megvalósításában is. Terveikben, munkáikban arra törekedtek, hogy a mindennapi élet és a környezet legapróbb tárgya is művészileg értékes, egységes stílusú alkotás legyen. Tevékenységükben látszott leginkább megteremtődni a kézműipari munkának és a magasabb értelemben vett művészetnek áhított ruskini egysége, mely oly fontos elemét jelentette a gödöllőiek világ- és művészetszemléletének. Az örömmel végzett, önként választott munka az embert megnemesítő „teljes élet" lehetőségét tárta eléjük.

ábrázoló négylapos sorozata — és pasztellképei mellett monumentális munkái, freskói és üvegablaktervei is dekoratív formakészségéről tanúskodnak. Népéletképeket ábrázoló freskókkal, illetve ornamentális motívumokkal díszítette 1911-ben a Népszálló előcsarnokát és éttermét. Az egykori Konopi házba készített, Bíró Máté balladáját ábrázoló üvegablakterve a gödöllői mesterek által képzőművészeti alkotásokon feldolgozott székely népballadák sorát gyarapította. Ipar- és képzőművészeti tevékenysége mellett figyelmet fordított a fiatalok művészeti nevelésére is: vidéki rajztanárkodás után 1903 és 1905 között, illetve 1913-tól díszítőfestést, hímzést és tervezést tanított az Iparrajziskola női munkatermében.

Faliképek, képszőnyegek készítésével, tanítással, illetve tervezéssel egyaránt foglalkoztak az Iparművészeti Iskola ösztöndíjasaiként a telepre kerülő *Frey* nővérek, *Rózsa* és *Vilma*. Az 1908-tól a szövőműhely vezetőjeként tevékenykedő Frey Rózsa (1887—1975) szövött és hímzett párnák, kisebb szőnyegek tervezése mellett Kőrösfői *Bábszínház* — a művész kislánya, Kriesch Margit rajza alapján készített —, illetve *Szarvasok* című képét, valamint Nagy Sándor *Toldi sírja* című munkáját szőtte gobelinbe. Frey Rózsa készítette Kőrösfői Kriesch Aladár *Sasok a hős sírja felett* című, az első világháború halottainak emlékét őrző faliszőnyegét. Svédországi és norvégiai tanulmányútjáról a növényi festés és a háziipari szövés hagyományait ismertető mintakönyveket hozott haza. 1910-ben bekapcsolódott a tervezésbe Frey Vilma is, aki — többek között — *Zichy István Árgirus királyfi és Tündér Ilona* című faliképét készítette el. 1912-től ő lett a műhelyrajzok készítője.

A telep szobrászműhelyének tagja volt *Moiret Ödön* és Sidló Ferenc mellett *Ducsinszka Irma* lengyel származású szobrásznő is.

A gödöllői művésztelepen élő és alkotó nők nemcsak a telep bensőséges, etikai ihletettségű, a közös alkotó-

SIDLÓ FERENC
(Budapest 1882 – Budapest 1953)

Szobrászati tanulmányait az Iparművészeti Iskolában kezdte, majd Stróbl Alajos mesteriskolájában folytatta. A bécsi akadémián Bitterichnél, a müncheni Képzőművészeti Akadémián Wilhelm von Ruemann-nál tanult. 1906-tól hároméves ösztöndíjjal Rómában volt. 1910-ben ismét Münchenben, 1933-ban Firenzében tartózkodott.

Több köztéri szobrot készített: Danaidák (Budapest, Kapisztrán János tér), Hunyadi János (szegedi Nemzeti Emlékcsarnok), István király (Székesfehérvár), Madách Imre (Balassagyarmat); valamint reliefeket: Ferenczy István emléktábla (Budapest, Országház u. 14.), Ferenc József koronázása (Marosvásárhely, Románia).

Gödöllőn kerámiakészítéssel és szőnyegtervezéssel is foglalkozott, valamint a szobrásziskola vezetője volt. Később a Képzőművészeti Főiskola tanára lett.

97. Kriváchy Miklós képmása. 1921
Bronz, 45 cm.
MNG ltsz. 56570 N

98. Primavera. 1922
Bronz, 40 cm. j. Sidló 922
MNG ltsz. 6017

UNDI CARLA
(1881 – 1959)

Kezdetben testvére, Undi Mariska applikációs és hímzésterveit kivitelezte, majd 1908-ban az Iparművészeti Főiskola ösztöndíjasaként Gödöllőre került. A gödöllői szövőiskolában tervező, és műhelyrajzok készítője lett. A faliszőnyeg- és hímzéstervek mellett dekoratív vonalvezetésű akvarellek és pasztellképek alkotója.

99. Ciklámenek és karácsonyi kaktusz
Akv. tus, p. 285x370 mm. j.b.l. SC
Budapest, Undi Flóra

100. Régi tabáni ház
Akv. p. 360x270 mm. j.b.l.
Kiscelli Múzeum, ltsz. 16.910

Gödöllői Művésztelep Centenárium
Kecskemét, Katona József Múzeum
1977

– Katalógus –

33. Undi Carla: Virágok (kat. 99.)

32. Undi Mariska: Carla arcképe. 1912 előtt

35. Zichy István: Anya gyermekével. 1906 körül (kat. 102.)

34. Undi Carla: Erdőrészlet. 1909 előtt

Uradi Mária

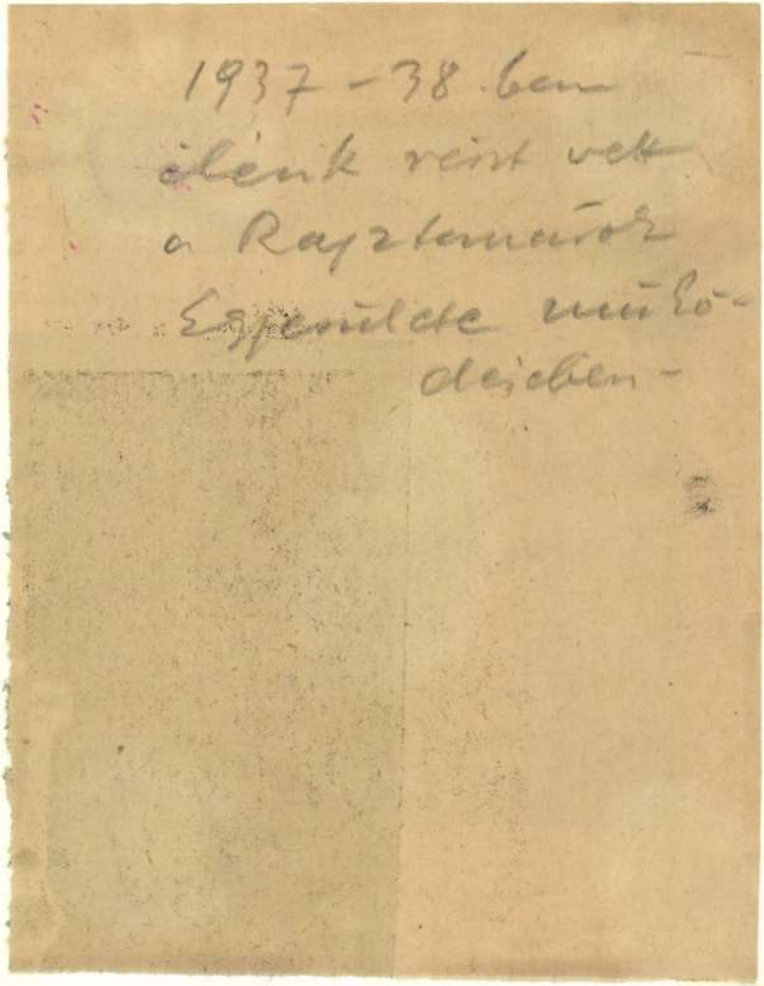
1937-38. ben
élénk részt vett
a Rajztanárok
Egyesülete műkö-
désében.

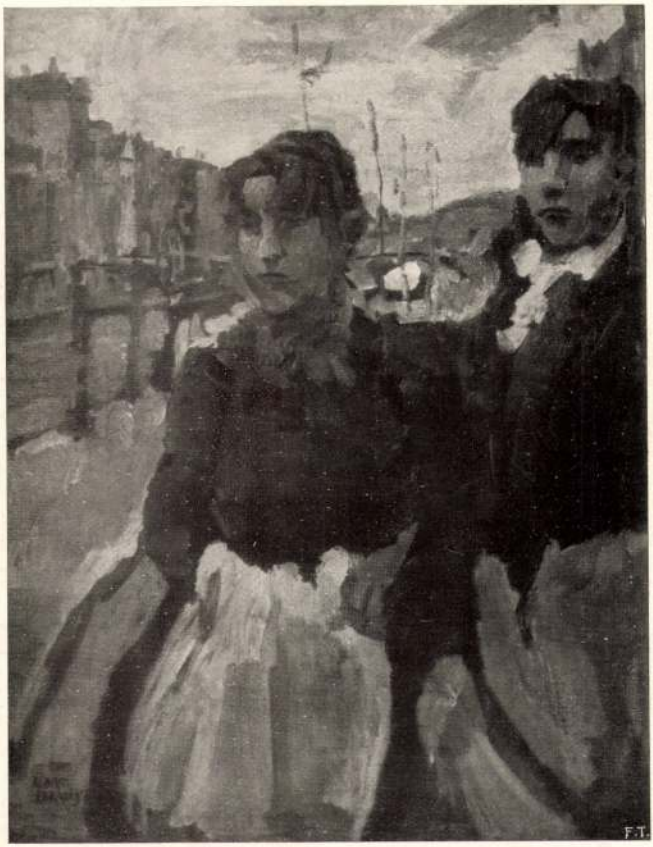

Isaac Israëls. — *Ragazze d'Amsterdam.*

Undi Mária

1305

U. 2. *Marisko*, festő és iparművész, Győr 1877 jan. 31. Budapesten, Angliában, Párizsban végezte tanulmányait és számos magyaros iparművészeti (textil, üvegfestmény) munkán kívül falfestményekkel díszítette a Népszállót és a Fehérkereszt-kórházat, festett képmásokat és sok akvarellfelvételt készített a Tabán vityillóiról. 1913. az állami pasztelldíjat, 1914. a M. Képzőművésznők Egyesületének ezüstérmét, 1916. a Műbarátok-díjat, 1925. az állami könyvillusztráció-díjat nyerte. 1918. koll. kiállítása volt Budapesten. Egy pasztellje a Szépműv. Múzeumban.

K. gy. II 5561

M Ű V É S Z E T
VI.évf. 1907.
136 és 138.l.között

Péczely
Béla

U n d i M a r i k a :

Két lap szines illusztrációval
Szikra "Régen" c.,most megjelent
müvéből

Tollrajz,szinezve.

VI.

67. Verbőczy tripartitum

Wagner, Agost. nemet
fordítása.

Wien, Leonhart Formica
Anno CIↃIↃXCIX

Kassa város Stadt Rechtje
Kézirat XVII. sz

Ujvidéky Mária

A tabáni Szikla utca, virít.
A Szarvas-ér, virít
Tabáni Konyha

Budapest székesfőv. tulajd.

Undi S. Mariska

A Népszálló falképei. Irta Ybl Ervin. Magyar Nemzet, febr 18.

1912

Undi Marika

"Péterke kiválik a rekeszből"

" 1904

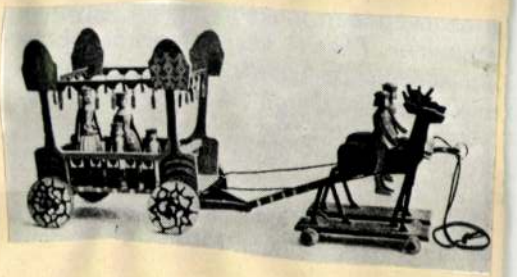

Nagy Hédi: Játék és művészet.
Művészet, 1976. június – 6 oldal.

UNDI MARISKA (MÁRIA)
festő és iparművész (1877–)

Budapesten, Angliában és Párizsban tanult. Magyaros iparművészeti munkákat, arcképeket és akvarelleket készített. Főként gyermekkönyveket illusztrált.

Magyar könyvművészeti törekvések a századfordulón

MTA MKCS és Petőfi Irod.Muz. közös kiadványa Bp. 1975.

Undi Mariska

Undi Mariska falfestményei. Irta Elek Artur Az Ujság, dec. 7.

1911.

(Művészet 1912. 39. l.)

T. 2935.

ett vár ormán, hol a török lo-
A várba vezető utat, a város
járókelők élénkitik. Az elő-
figyelmünket, mely a kereszt-
övöldöz. Felirata a vár fölött:

JM.

VND VÖSTVNG GRIECHISCH WEISSENBVRG
DMEN. ANO. 1521.
ak pedig kezdete: A. Die Statt és befe-

9 cm.

Undi Mariska

Undi Mariska művészete. Írta Elek Artur. Magyar Iparművészet, XV 2.

Művészi fejlődésem, tanulmányaim. Írta Undi S. Mariska. U. o.

A Népszálló freskói. Írta O. D. Élet, március 3. 1912.

(Művészet 1912. 180. l.)

1241. Fra Vittore Ghislandi:
Sz. Bergamoban 1655-
L. Rota arczképe.

Egész alak, [illegible] kissé
ékköves gyürüt hord, csipőjére t
késbarna göndör parokájának fürt
szeme szürke, bajusza és szakál
csipkéből valók; bő ujju köpeny
kabátjának szegése és hajtokája
rekát aranyláncz szoritja végén
Felirata fölül balra:

LODOVICVS
REM DOMESTICA
EXPLICVIT PVB
MVNIA HONORIF
FAMILIAM LIB.
CHS TITVLIS C
OBIIT MDCCXII

Vászon, méretei 210.3: 118.
Vétetett L. Resiminitől 189
Elszámoltatott 1895: VIII.
Az elszámolásra nézve lásd

904: IV. 25.

bizalmával tüntette ki, a mikor öt esztendőre évi 32.000 korona állami segítséget engedélyezett a társulatnak a hazai műiparnak nagyobb arányú és rendszeres fejlesztésére. Ugyancsak ő alapította a 2000 koronás állami nagy díjat s a kereskedelemügyi miniszterium állami érmét iparművészeti kiváló érdemek jutalmazására, a mely kitüntetések a társulat kiállításaira szólnak. A társulatot a mostani torinói kiállítás magyar osztálya előkészítésének munkájában is támogatta az által, hogy 8000 koronát utalványozott a kiállítás költségeire. A múlt nyár folyamán a társulat felterjesztésére két művész-szakembert küldött ki a vidékre, hogy a hazai fazekasság állapotát a helyszínén tanulmányozza és annak fellendítésére javaslatot tegyen. Ennek nyomán szervezte a központi agyagipari műhelyt, a mely legközelebb már megkezdi működést s a mely hivatva van arra, hogy fazekasiparunkat regenerálja. A M. Iparművészeti Társulat mindenkor igaz hálával fog emlékezni Hegedüs Sándor áldozatkész s áldásos működésére s bizik benne, hogy barátja s szószólója marad az iparművészet ügyének jövőben is.

MORELLI GUSZTÁV KITÜNTETÉSE. Igazi érdemet és lankadatlan munkásságot jutalmazott a királyi kegy, a mikor abból az alkalomból, hogy az osztrák-magyar monarchia írásban és képben c. munka befejezést nyert, Morelli Gusztávot, az Orsz. m. kir. iparművészeti iskola derék tanárát kitüntette a Ferenc József-rend lovagkeresztjével. Morelli immár 28 év óta mint fametsző-tanár működik és számos jeles erőt nevelt ezen a téren. Az említett nagyszabású vállalat magyar részének valamennyi fametszete az ő műterméből került ki s a szép reprodukciók egyaránt dicsérik a mester művészetét és gondosságát. Kitüntetésének hírét örömmel fogadta mindenki, a ki az érdemes professzort ismeri.

JUNDI MARISKA.* Nemrégen még művésziskolába járt, de már akkor is figyelmet ébresztett szép és üde tehetsége iránt tanárainak körén kívül is. Rajztanárnő lett s egy vidéki iskolához került. Az élet nehézségeivel küzdve, ott napestig a létfentartás feltételeiért kellett dolgoznia; a művészetre

* II. sz. mellékletünkhöz.

KÜLÖNFÉLÉK.

HEGEDÜS SÁNDOR. A kereskedelemügyi miniszterium március első napjaiban vezetőt cserélt; Hegedüs Sándornak helyét elfoglalta Horánszky Nándor. Három évi küzdelmes s a kedvezőtlen viszonyok ellenére is számottevő eredményeket felmutató miniszterség jelzi Hegedüs Sándornak működését, a melylyel osztatlan elismerésre s hálára kötelezte a magyar nemzetet. A magyar iparművészetnek a kereskedelemügyi tárcák viselői között még nem volt olyan igaz, áldozatra kész támogatója mint a távozó miniszter, a ki minden kínálkozó alkalmat megragadott, hogy az iparművészet ügyének segítségére legyen. A M. Iparművészeti Társulatot különös

1902

kevés ideje maradt. Látták ezt a minisztériumban s a művészeti ügyosztály visszareklamálta Undi Mariskát a művészetnek. Szabadságot kapott, azzal a feltétellel, hogy a gyermek-képekre való kivételes szép tehetségét tanúlmányokkal fejleszsze tovább. A „Magyar Nők“ múlt őszi kiállításán az ő friss akvarelljei, pompásan ragyogó virágai s a gyermekéletből merített kedves genre-képei magasan emelkedtek ki környezetükből. Tehetségre kiválóan dekovativ jellegű s közel jár Kate Greenway modorához. Kevés színnel dolgozik, nagy érzéke van a lényeg, az egyszerűség, a stílus iránt; csekély eszközökkel, a legnaivabb s legközvetlenbb kifejezési módon éri el a művészi hatást. Újabb művészeti politikánk legfőbb törekvése, hogy a

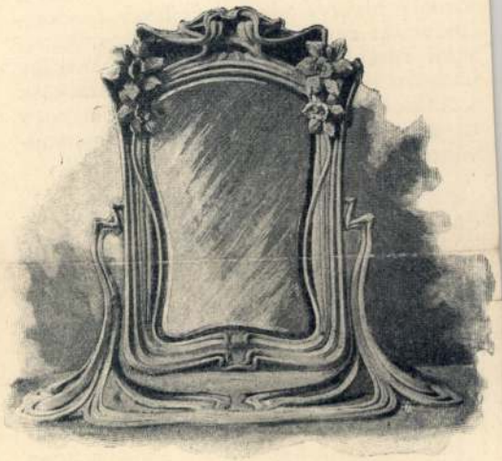

BOROVITZ IMRE. II. ELISMERŐ OKLEVÉL. KISPLASZTIKAI OSZTÁLY. (TANÁR: LORÁNFI ANTAL.)

ERDÉLYI MÁRTON. EMLÍTÉSRE MÉLTÓ.

művészetek szeretetét már az iskola útján beoltsa a serdűlő nemzedékbe. Világszerte ösmeretes és elfogadott elv ma már, hogy az iskolai nevelés legkezdetlegesebb fokán is lényeges szerepe van a művészeti oktatásnak. De már az iskolai életkor előtt is, a gyermekszobában kell kezdeni a művészi érzékre való nevelést. Ezt a célt kell szolgálni a képes ifjúsági könyveknek, a gyermekszoba fali képeinek, díszítésének és egész berendezésének. E tekintetben nálunk kitartó, úttörő munkára van szükség s e munkában fontos szerep vár az oly tehetségekre, a minő Undi Mariska, finom, közvetlen leánylelkével, mely megérti a teknek tudásával. A díszítő szobrászoknak föladata egy, a hátsó falhoz simuló Mária-oltár volt, a természetes nagyságnak $^1/_5$-ében mintázandó. Az első díjat *Szeszák* Ferenc ötödéves, a másodikat *Gách* István, szintén ötödéves tanuló nyerte. Az előbbiét merész fantázia, teljesen modern szellem jellemzi; az utóbbié egyszerűbb és éppen ezért talán hatásosabb is. A kisplasztikusoknak feladata természetes nagyságban mintázandó toilette-tükör volt. *Borovitz* Imre ezüstben vagy bronzban, *Erdélyi* Márton fában igen világosan oldották meg a föladatot. A föladat kivitelére 2 heti idő volt szabva, naponkénti 4—4 munkaórával.

Undi Mariska,
Kalózművésznő.

Magyarság, 1927. okt. 27.

*** Előadások a magyar népművészetről.** A *Magyar Néprajzi Társaság* az Országos Magyar Iparművészeti Muzeum dísztermében nyilvános felolvasóülést tartott, melyen *Solymossy* Sándor dr. egyetemi tanár elnökölt. Az ülésen igen szép közönség jelent meg, javarészben nők és a szépművészet igen sok barátja, szakembere. Az első előadó *Zoltay* Lajos volt, aki „A bedreceni temető népi művészete" cimen igen érdekes dolgozatot olvasott fel. A mindig iparüző és kalmárkodó Debrecenben számos virágzó kézmüvesség a közhasználati tárgyakon népmüvészeti diszitéseket alkalmazott. Ilyenek: szücsök, szürszabók, szijgyártók, gombkötők, fazekasok, asztalosok, mézeskalácsosok. A hortobágyi pásztorság körében is maradtak fenn hagyományos népmüvészeti alkotások. Egyes debreceni iparágak készitményei valósággal az iparmüvészet mértékével értékelhetők. Ilyenek a debreceni régi könyvkötészet remekei. A debreceni temetők lecsüggesztett homloku fejfáin olyan fafaragó müvészet, olyan különleges sikdiszités fejlődött ki, amelynek aligha van párja a magyar temetőkben. Leggyakoribb a fejfákon a szomorufüz stilizált ábrája, melyen kivül vagy a renesszánsz, barokk és rokokó ornamentumaival, vagy a népmüvészet legkedveltebb virág- és növénymotivumaival

Undi Mariska

PÁSZTOR JÓZSEF:
RANGOSAN

A jeles iró népies elbeszélései. Derüs, finom, meleg humorral irt megfigyelések a magyar alföldi nép életéből. Címlapját UNDI :: MARISKA rajzolta. ::
Ára 7 korona.

Taltos kiadás
1918.

– január hó 16-án — 1000 P —

16-án ——— fizessen Ön ezen első ——

s János úrnak, vagy rendelet é're

ezer pengőt ———————————

egye számolásba tudósitás — szerint ———

úrnak ——

———————

———————

Vermes Gá'bor.

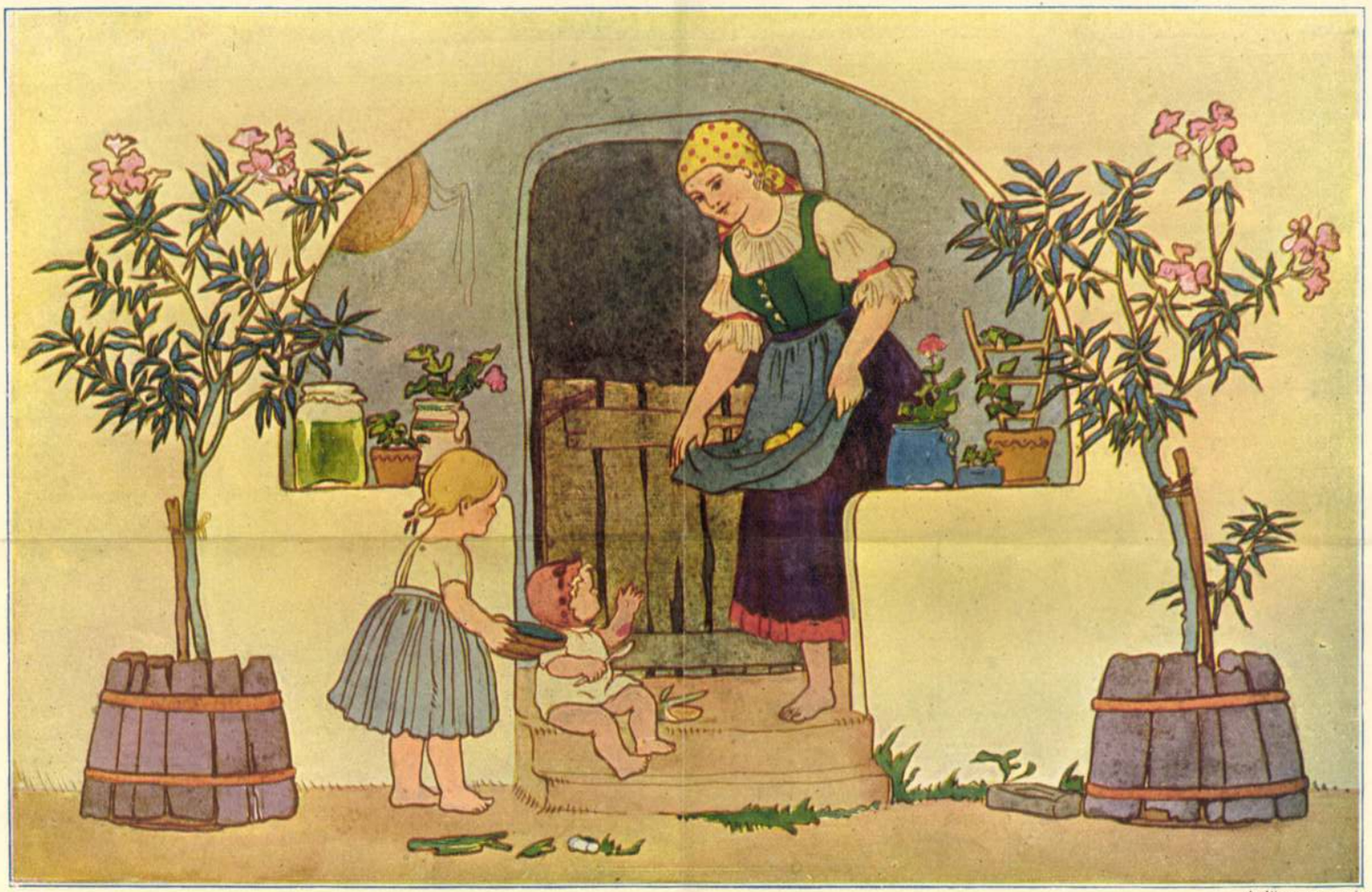

Az Athenaeum nyomása.

SOMOGYI PARASZTHÁZ PITVARA.

UNDI SPRINGHOLZ MARISKA SZÍNEZETT RAJZA.

Undi Mariska

Mutatvány Szikra «Régen» cz. most megjelent művéből.

(Illusztrálta Undi S. Mariska.)

Művészet 1907, 2. füz.

ŐSZI ESTÉK...

Azok a Cégényben töltött esős őszi esték reám nézve cseppet sem voltak unalmasak. Különösen ha Tini «tanti» vendégünk volt.

Milyen édes mesemondó néni az! Kár, hogy nem ismerik! Kis fekete csipkekendő van a fején, nagy vastag pápaszem az orrán és mióta emlékszem, soha, soha ki nem fogyott a meséből és a kis unokákból, akik azokat áhitattal hallgatták.

Boldog unokák! Hányszor irigyeltem őket, hogy egész éven át hallgathatják a nagymamájukat, míg nekem csak néha-

néha jut belőle! De aztán ha elérkezett az a várva-várt nap, amikor én is oda kuporoghattam az ölébe, s egyedül csak nekem suttogta azokat a színméz meséket, bizony nehéz volt engem onnan elcsalogatni. Mert tudni kell, hogy mindig csak suttogta meséit, s talán azért voltak azok olyan nagyon szépek. Mert hát hogy is lehetne nesztelenül ide-oda suhanó tündéreket, holdsugáron érkező villiket hangos szóval emlegetni? Menten letört volna a szárnya valamennyinek, éppen mint ahogy a kis madár szárnya letörik, ha parasztgyerek parittyaköve éri.

S ezt mi ketten nagyon is jól tudtuk, ugye édes tantim? Ezért, míg a terem másik végében lármás össze-visszaságban kergették a «pagátot», te meg én csöndesen üldögéltünk ott a fenyőtobozok lángjától hangos kandallónál és hagytuk

Undi S. Mariska

1905.

FESTETT BETÉTEK SZÁRNYAS AJTÓ FELETT

APPLIKÁCIÓS MUNKÁVAL KÉSZÜLT FALI DÍSZ

A MŰBARÁTOK
KIÁLLÍTÁSA

TERVEZTE ÉS KÉSZÍTETTE
UNDI MARISKA

Szentiványi Sáfor aitkéther.

Budapest, az Athenaeum r.-t. nyomása.

Undi Mairska

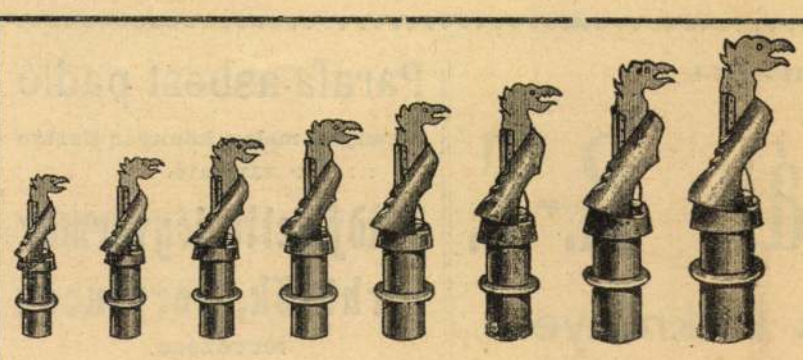

MUNKÁCSY GYULA LAKATOS IPAR-ÜZLETE

IRODA ÉS MINTARAKTÁR:

BUDAPEST, VI., KIRÁLY-UTCA 102.

12 ÉVI JÓTÁLLÁS.

A jelenkor legjobb, legolcsóbb és legerősebb szerkezetű kémény- és szellőztető toldója.

A Munkácsy-féle **Sárkány** kémény- és szellőztetési toldók a kitüzött célnak legjobban megfelelnek s a műszaki elrendezése a többi kéménytoldók felett áll.

Erős vaslemezből készült. Erős szerkezete, csinos kivitele és szabályos működése által a legnagyobb keresetnek örvend.

A Munkácsy-féle **Sárkány** kémény- és szellőztetési toldók eddig a **legolcsóbbak** és a **legjobbak.**

Szivóképességük felülmulhatlan ; a szél és napsugár káros befolyását a kéménycsatornák huzatára kedvezővé teszi s igy szivóképességénél s nagy olcsóságánál fogva a rossz huzatú kéményeknél nélkülözhetetlen.

Telefon : 12—80.

kezésemre állott, gépgyárosoktól, vagyis érdekelt felektől kaptam, miért is azokat nem lehetett tekintetbe venni. A többi tekintetbe vehető adat, melyekről tudomásom van, kevés kivétellel az emlitett őrkényi tégla minősége alatt áll.

Magyarországi viszonyainkról beszélvén, még egy kissé ki kell térnünk. Mint már emlitettem, nemcsak homokból, hanem kvarcdus kőzetekből is, helyesebben kifejezve könnyen megtámadható kvarctartalmu kőzetekből szintén előállitható mészhomoktégla. Igy van jövője Magyarországon még a trasztéglának is, mint erről az 1905 febr. 19. mérnök- épitész egyleti értesitőből, Nagy Dezső tanár ur közléseiből értesülünk. A trasztéglák, melyekhez szükséges nyersanyagban Magyarország bővelkedik, hasonlóan állithatók elő, mint a mészhomoktégla, t. i. e természetes cement a szükséges mészszel keverve, formálva, nyomás alatt gőzölendő. Az igy előállitott téglák törési határértéke átlagban véve a mészhomoktéglánál elért eredményeket lényegesen meghaladja.

Németország azon vidékein, hol nem volt elég jó vagy elegendő agyag, ott a homoktéglaipar igen szépen fellendült. Igy lesz ez Magyarországon is, feltéve, hogy a használandó eljárásokat helyesen fogják megválasztani, speciális nyersanyagjainkhoz képest.

Magyarországon annyi helyen találunk 70 meg 80 kg. törési határértékü agyagtéglát, hogy bizony ilyen helyeken igen is van létjogosultsága. Remélhetőleg e vidéken fel is fog lendülni ezen iparág. De ujolag hangsulyozom, csak ott, hol nincs elegendő és megfelelő agyag.

A mészhomokkőtégla olcsóságát illetőleg nem akarok pillanatszerüleg előállitásukról szólani, bár igen erős kritika alá esnek azon adatok, melyek közkézen forognak ; csak annyit akarok megemliteni, hogy a tavalyi mészhomokkő gyárosok egyesületének ülésén a gyárosok mind panaszkodtak, hogy áraik oly alacsonyak, hogy ily kevés hasznot hajtó üzemet nem birnak sokáig majd fentartani. A homoktéglagyárosok az árakat a végtelenségig leszoritották, azzal hitegetve önmagukat, hogy ugyis elég olcsó az előállitási áruk. De ezen előállitási árak mind elméleti értékűek voltak, melyektől a tapasztalat lényegesen eltér.

E hónapban megalakult a mészhomokkőtéglagyárosok kartellje Berlinben és Brandenburgban.

Ime ez az olcsóság bizonysága. Berlinben a a téglakartell megbomlott, a mészhomokkőtéglakartell megalakult, természetszerüleg azon célzattal, hogy az árak emeltessenek, mert tarthatatlan a gyárak helyzete. Szóval az épittetők cseberből vederbe jutottak.

Igy léptek ujabban kartellbe a kieli gyárosok és igy fognak lassan-lassan tovább egyesülni a többi mészhomokkő téglagyárosok is.

Okuljunk tehát a németek tapasztalatain és végre egyszer tanuljunk mi magyarok is mások kárán. A Magyarországon épitendő mészhomokkő téglagyárak pedig erre létjogosult helyeken keletkezzenek, nehogy irreális spekulativ alapon veszendőbe menjen a tőke.

A Fehér-kereszt gyermekkórháza.

Uj középületek bemutatása sürün követi egymást, amint az épitési szezon befejeztével a műszaki egyesületi és társadalmi élet kezdetét veszi. Mintegy beszámolnak az architektusok egymásnak.

Mult héten a M. É. Sz. tagjai megtekintették Ybl Lajosnak lelenckórház épitkezését, mely szokatlan körülményeinél fogva igen érdekes.

A Fehér-kereszt Orsz. Lelencház egyesület igazgatósága a gyermekvédelem államositása után elhatározta, hogy a Tüzoltó-utcában fekvő 3 emeletes bérházat, valamint az ugyanott fekvő és már eddig is bizonyos tekintetben kórházi célokat szolgált 2 emeletes épületét nyilvános jellegü gyermekkórházzá alakitja át ambulantiával kapcsolatosan és pedig olyképen, hogy a bérház épület belgyógyászati, a kórház épület pedig sebészeti célokra szolgáljon.

Az épitkezés céljaira 392,000 kor. szavaztatott meg, mely összeg azonban tisztán a belső átalakitási munkálatokra volt forditandó, miután az épületek külső homlokzata a régi állapotban meghagyandónak határoztatott.

A bérházépület átalakitásánál nehéz feladat jutott osztályrészül a tervezőnek, mert egy aránylag kis területen épült és 4 oldalról zárt udvarral biró épülettömbben, valamint a nem változtatható főfalak keretében kellett a szellőztetés és a jó világitás főelveinek a szemelőtt tartása mellett megoldást találni. Kevés kivétellel az összes régi közfalak eltávolittattak, a világitó udvarok és az ezekbe nyilott mellékhelyiségek teljesen megszüntettek, sőt a középfalak is több helyen kiváltattak, hogy az egyes osztályok nagy és tágas előcsarnokokat nyerhessenek, melyekből a betegszobák nyilnak.

Földszint a padlók lesülyesztésével egy nagy várócsarnok létesittetett ambuláns, vagy kórházi fölvételt kereső betegek részére, melyben a gyanus betegek elkülönitésére box-rendszerü hat várófülke van teljesen külön kijárattal az utcára, hogy a ragályos betegség gyanuja alatt állók, a nélkül, hogy a többi váróval érintkezhessenek közvetlenül az épületből eltávolithatók legyenek. A várócsarnokkal 4 rendelőszoba, az inhalálószoba és a tejkiosztóhelyiség állanak szerves összeköttetésben az ambuláns gyógykezelés céljaira. A főbejárattól balra vannak a kórházi fölvételi irodák, valamint a megfigyelő-osztály, mely utóbbiban a kórházban fölvett betegek 8 napon át megfigyelés alatt maradnak, azon célból, hogy az előzetes vizsgálat dacára nem lappang-e bennök valamely ragályos betegség csirája. Ezen osztályban is box-rendszerü fülkékben vannak a betegek egymástól elkülönitve. Ugyanezen épületrészben van a fölvételi fürdő és a kórházi ruhatár is.

Az I. emeleten van egy előadási terem, mellette laboratoriumi helyiségek, bakteriologiai és vegyészeti vizsgálatokra igen gazdag fölszereléssel és berendezéssel, valamint a főorvosi iroda és a könyvtár. Ezen emeleten van továbbá a tüdőbetegek osztálya vizgyógyászati berendezéssel és egy üvegezett fekvő terasse hozzáépitménynyel, valamint egy elkülönitő osztály az intézetben minden elővigyázat dacára is előfordulható ragályos betegségek elkülönitett gyógykezelésére.

A II. emeleten van a csecsemő és belgyógyászati osztály, mely minden izében mintaszerü berendezésü intézmény, tágas kórtermekkel, üvegezett fekvő teraszszal, csarnokokkal és nappali játszó helyiséggel, fürdők és kezelő-szobával.

A III. emelet részben szanatoriumi célokra szolgál fizető betegek részére, igen jól berendezett külön szobákkal, valamint a kórházi szolgálatot teljesitő apácák és más alkalmazottak természetbeni lakásai is ez emeleten vannak.

Az alagsorban létesittetett a központi főzőkonyha, mely a sebészeti pavillonnal egy 40 mt. hosszu és a két épület között fekvő kert alatt elvonuló földalatti folyosóval van kapcsolatba hozva, mely folyosón át egy villanyos erőre berendezett vasut segélyével szállittatnak át az eledelek. Ezen vasuton egy másik berendezett kocsi bekapcsolásával egyuttal a tiszta és szennyes fehérnemü is szállittatik, miután a gőzmosásra berendezett mosókonyhát és mellékhelyiségeit, valamint a fertőtlenitő gépberendezést szintén a belgyógyászati pavillon alagsorában kellett elhelyezni. Ugyanitt vannak a tejsterilizáló helyiségek is, melyekben a betegségek különbözőségének megfelelően a tejpräparátumok gépek segélyével készittetnek elő. Az alagsorban vannak végre — miután az egész épület alacsony nyomásu gőzfütésberendezést nyert — az ellenáramu tagozott kazánok, a főzőkonyha, mosókonyha és a tejsterilizáló céljaira szolgáló gőzfejlesztő és az egész épületet meleg vizzel ellátó Boiler berendezés.

A személyszállitás céljaira egy a földszinttől a III. emeletig terjedő és a csarnokokból nyiló villamos üzemü felvonó épült, valamint egy ugyanilyen ételfelvonó is.

A sebészeti pavillonban az eddig levegőt és világosságot csak az udvarról nyert folyosók kibővitettek az utca és a kert felé, hogy jobban szellőztethetők legyenek. Földszint van az ambulans szolgálat céljaira egy nagy váróterem sebészeti és testegyenészeti rendelőkkel, továbbá a box-rendszerü elkülönitő szoba és a minta berendezésü Röntgen-szoba. Az első emeleten vannak az előkészitő, a septikus és aseptikus műtőtermek, mig az épület többi részeit a kórtermek és azok tartozékai foglalják le.

A sebészeti pavillon szintén központi fütéssel és meleg vizvezetékkel, valamint villamos üzemü személy- és ételfelvonóval van ellátva.

A két pavillon 154 betegágygyal van fölszerelve.

Az ambulatoriumok várótermeit Undi S. Mariska festőművésznő által készitett és a magyar meseviligból vett bájos falfreskók diszitik. Ugyancsak Undi S. Mariska kartonjai után készültek a betegszobákat diszitő kedves gyermekfalfrizek is. A művészetnek ily módon való

KOVÁCS ZSIGMOND
FESTŐ, FÉNYEZŐ és MÁZOLÓ.

Elvállal minden e szakmába vágó munkákat, különösen fa- és vasbutorok fényezését és festését, valamint fürdőkádak zománcozását, stb. Kórházi és intézeti berendezéseket modern kivitelben és a legjutányosabb árak mellett eszközöl.

BUDAPEST
VII. KERÜLET, DOHÁNY UTCA 15. SZ

Prister György egészségügyi berendezések telepe.
Műhely és iroda: BUDAPEST, VI., IZABELLA-UTCA 71. Telefon 22—12.

Vizvezetéki, fütési és világitási telepek, csatornázások, fürdők és closetek, vizállomások, szivattyuművek, kézi és erőművi hajtásra. Vizvezetékek kastélyok és községek részére. Tüzoltási berendezések gyáraknak. Melegviztelepek. Technikai berendezések, fürdők kórházak, szanatóriumok, iskolák és gyógyfürdők részére.

Emulgit és Reform
parafakő szigetelő anyag, Schedtetők, fa-cementtetők, hideg és vékony falak burkolására, könnyü hangfogó válaszfalak készitése, hütők, jégvermek, sörraktárak, borpincék szigetelése.
Thermalit
tulhevitett vezetékek szigetelésére.

Szabadalmazott
Parafakőgyár R.-T.
ezelőtt: Kleiner és Bokmayer
Igazgatóság: Budapest, VIII., Főherceg Sándor-tér 4. sz.
Telefon 60-33 és 67-25. Gyár: Kőbánya.

Parafa-asbest padló
ruganyos, meleg, könnyen tisztán tartható.
Földfeletti jégvermek sörhütők, borpincék
tervezése.
Műszaki iroda
a parafakő anyag célszerü alkalmazására vonatkozó tervezések kivitelére.

szerepeltetése ott, a hol architekturáról természetesen szó alig eshetett, igen szerencsés.

A fütési, vizvezetéki és csatornázási munkálatokat a Szepessy S cég, a villamos vezetékeket, földalatti vasutat és a világitó testeket Fischer Vilmos, a hézagmentes padlókat a Dolomenit cég, a felvonókat a Liftr. t., a csempe burkolati munkákat a Zsolnay-féle r. t és végre a többi összes iparosmunkákat Csimár Károly épitőmester, mint fővállalkozó készitették, illetőleg szállitották. Az orvosi berendezéseket a Calderoni és Tsa és a Garai Samu és Tsa cégek szerelték föl.

A vállalkozás körében előforduló jogesetek.

Mikor áll szolgálati viszonyban a gyári munkás?

Gyári munkás, kinek bére naponkénti összegben van megállapitva, szolgálati viszonyban állónak akkor tekintendő, ha csak felmondás mellett bocsátható el, vagyis ha alkalmaztatása állandó. (M. kir. Curia 1908. IV | 29. 3271. sz. a.)

—

Waggongyári osztálymérnök felmondási ideje.

Egy waggongyár osztálymérnöke oly fontos teendőkkel megbizott alkalmazott, aki a felmondási időre járó illetményei iránti keresetével nem utasitható az iparhatósághoz. Felmondási ideje egy év. A felmondási időre járó illetményei csak az elbocsátáskor tényleg élvezett fizetés alapján állapithatók meg. Az alkalmazottnak szerződésileg biztositott remuneracio nem lévén fizetésnek tekinthető, nem számitható a felmondási időre járó illetményekhez. (M. kir. Curia 44 | 908 1908. IX. | 10.)

Szakbavágó szabadalmi feljegyzések.

Bejelentés találmányok szabadalmazására.

Az alább nevezettek a kitett cimek s kelt alatt szabadalmat jelentettek be. A bejelentés tárgya egyelőre a jogtalan használat ellen védelemben részesül (34. §). E bejelentés ellen a közzététel napjától számitandó két havi határidőn belül felszólalások adhatók be. (35.§)

1246. alapsz. Andrew Railway Safety Appliance Company cég Montgomeryben. — Biztonsági szerkezet sineken futó kocsik számára. (Képv.: Kelemen.)

—

4125. alapsz. Brondum Magnus Wilhelm mérnök Aarhusban. — Készülék világitóberendezések önmüködő meggyujtására és kioltására. (Képv.: Takács.)

—

4206. alapsz. Bansart Lajos gyáros Heine-St.-Paulban. — Vizszintes kokszkemence. (Képv.: Török.)

—

1426. alapsz. Demolder Fernand mérnök Bruxellesben. — Csapágy vizszintes tengelyekhez. (Képv.: Kalmár.)

—

1500. alapsz. Diesser G. Gottfried vegyész Zürich-Wollishofenben. — Eljárás lakkozási, impregnálási és szigetelési célokra szolgáló uj anyagok előállitására. (Képv.: Harsányi és dr. Messinger.)

—

1275. alapsz. Ericsson Anders Johan mérnök Stocksundon. — Gép szilárd anyagok megőrlésére. (Képv.: Kalmár.)

—

1368. alapsz. Elbel Gusztáv kormány- és épitési tanácsos Erfurtban. — Füstkamraberendezés a szikraszállás megakadályozására. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

2561. alapsz. Deutsche Gasglühlicht Aktiengesellschaft (Auergesellschaft) cég Berlinben. — Becsapó gyujtás gázizzófénylámpákhoz, különösen invertlámpákhoz.

—

2584. alapsz. Gellényi Sándor távirdaműszerész Aradon. — Szigetelő harang. (Képv.: Bernauer.)

—

3286. alapsz. Héber Sándor kályha- és tüzhelygyáros Budapesten. — Ujitások vasbetétes cserépkályhákon.

—

3289. alapsz. Hemscheidt Johann Hermann mérnök Mülheim-Ruhrban. — Berendezés a homoknak csőöntő mintákba való csömöszölésére. (Képv.: Takács.)

—

971. alapsz. Egyesült Izzólámpa és Villamossági részvénytársaság Ujpesten. — Fölfüggesztés villamos izzólámpák fémizzószálai számára. (Képv.: Bernauer.)

—

3419. alapsz. Königes János magánzó Budapesten. — Tüzelőberendezés az elégés elősegitésére. (Képv.: Neufeld.)

—

3479. alapsz. Kiekert Albert gyáros Heiligenhausban. — Zár vasuti kocsik tolóajtói számára. (Képv.: Weisz Sándor.)

—

3485. alapsz. Kis I. Jenő mérnök Budapesten. — Javitás betoncsömöszölésére szolgáló formákon.

—

3282. alapsz. Haelewaters Louis gyárigazgató Brüssel-Molenbeck-St.-Jeanban. — Pénzszekrény- vagy páncélkamrafal vasbetétekkel. (Képv.: Bernauer.)

—

3230. alapsz. Bielefelder Winden- und Werkzeug-Maschinenfabrik Huck & Co. G. m. b. H. cég Bielefeldben. — Ujitás csigasorokon, ill. emelőszerkezeteken. (Képv.: Weisz Sándor.)

—

3533. alapsz. Kolbe Karl furómester Eislebenben. — nmüködő be- és kikapcsolódó világitási vezeték vasuti járművek számára. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

3535. alapsz. Kovács Béla mérnök Budapesten. — Vasuti talp vasbetonból. (Képv.: Kelemen.)

—

2317. alapsz. Paludán Hother August épitész Copenhágában. — Erkélylyé átalakitható ablak. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

2507. alapsz. Pirdschun Erich technikus és Grulin Gusztávné szül. Hecht Elise vendéglősné Essenben. — Csavarbiztositás. (Képv.: Neufeld.)

—

2545. alapsz. Pöhlmann Hugó mérnök Budapesten. — Szellőző és portalanitó berendezéssel ellátott központi fütés. (Képv.: Neufeld és Fenyő.)

—

2100. alapsz. Rosenthal Kurt Erdmann mérnök Berlinben. — Eljárás sinfejeknek kijavitására. (Képv.: Adler.)

—

2107. alapsz. Roggero Enrico gyáros Genuában. — Kazán fütőberendezésekhez. (Képv.: Harsányi és dr. Messinger.)

—

2108 alapsz. Roggero Enrico gyáros Genuában. — Tagolt kazán. (Képv.: Harsányi és dr. Messinger.)

—

2109 alapsz. Roggero Enrico gyáros Genuában. — Gyorsgőzölögtető kazán. (Képv.: Harsányi és dr. Messinger.)

—

2110. alapsz. Röhrenkesselfabrik Mödling vormals Dürr, Gehre & Cie A.-G cég Mödlingben. — Berendezés egykamrás vizcsöves kazánoknál a vizkeringés előmozditására. (Képv.: dr. Hebelt.)

—

2121. alapsz. Rothschild Izidor fakereskedő Budapesten. — Fanemüek repedését megakadályozó kapocs. (Képv.: dr. Halász.)

—

4190. alapsz. Magyar Siemens-Schuckert-Művek Villamossági Részvénytársaság cég Budapesten. — Háromfázisu kollektoros motor a forgórészszel sorosan kapcsolt kompenzációs tekercseléssel.

—

4303. alapsz. Stein Henrik főmérnök Kölnben. Kemence házi szemét elégetésére és megolvasztására. Pótszabadalom a 9838 ikt. sz. szabadalomhoz. (Képv.: Kalmár.)

—

4355. alapsz. K. k. priv. Südbahn-Gesellschaft cég Bécsben. — Hajtómű vasuti sorompók számára. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

4357. alapsz. Szere Mátyás pincér Budapesten. — Ujitás ajtó- és ablakpántokon.

—

876. alapsz. Noodt Valentin Allut kereskedő Hamburgban. — Eljárás szigetelő testeknek faszénből és kötőanyagokból való előállitására (Képv.: Neufeld.)

—

1426. alapsz. Tóth János asztalos, Józsa István ács és Klaáb Károly gépész Tápió-Györgyén. — Készülék betonfödémek épitésénél használt állványok fölfüggesztésére. (Képv.: dr. Hebelt.)

—

PERLMUTTER SAMU, épület és műlakatos.
Budapest, VII. Rózsa-utca 1. szám. (Dohány-utca sarok.)
Készit: műkovács, vas és réz portálokat, csillárokat és minden e szakmába vágó vas és fémipari műtárgyakat.
Tervek és költségvetések ingyen.

a hitelezők... Felmentem az épen induló

Undi S. Mariska : Gorbói czigánytanya.

«Zealand» fedélzetére és csak úgy véletlenül ott ragadtam. Utazott már jutás zsákok között?

ger! Úgy nyüzsög ott a sziget, mintha az óczeán nagy rétestésztájába bökezű szakácsné szórta volna a mazsolaszőlőt. Mi délnyugat felé indultunk el, de útközben az a szerencsétlenségünk történt, hogy elfogyott az édesvizünk. Semmiféle pápua isten nem veheti tehát rosz néven tőlünk, hogy utközben megállítottunk egy nálunk jóval nagyobb vitorlást és a Winchesterekre támaszkodva vizet kértünk tőlük. Bitang, önző angolok voltak, nem akartak adni, tehát kénytelenek voltunk őket fejbe veregetni egy kicsit. És tudja-e, hogy ez olyan sport, a mihez roppant gyorsan hozzászokik az ember? Először csak vizet kéregettünk, azután, hogy elfogyott a rumunk, azt is, majd meg kétszersültet, de nem zárkóztunk el az elől sem, ha készpénzt kaptunk. Hanem mondhatom magának, hogy mindig szépen, illedelmesen, összetett Winchesterrel kértük, a mit kaptunk. Nem voltunk épen kalózok, csak afféle tengeri szegénylegények.

Volt már Portugáliában? Ismeri a portugálokat? No, mondhatom, nem vesztett velük so-

Vas. ügy. 1907. 2731.

nyéken kolduigattunk, a mikor egyszerre csak a hirét kaptuk, hogy a sziget portugál kormányzója hadihajót küld ellenünk, — megirigyelték a kis kenyérkeresetünket.

A hajónk kitünő járásu volt, olyan karcsu, mint az albátrosz melle, az angol pedig, névszerint Burton, elsőrendű vitorlamester. Iszkódtunk a portugál sziget partjaitól és igy jutottunk el arra a vidékre, a mely az Arafura-tenger meg a Banda-tenger közé esik. Mondhatom magának, szép kis vidék. Egy millió apró sziget és minden szigeten egy-egy tűzhányó hegy. És a tűzhányók mind dübörögnek, forrnak, zakatolnak.

A portugál hadihajó itt is a nyomunkra talált és szigetről-szigetre kérdezősködve, egyszerre csak ott volt a nyakunkon. Egy egészen kicsiny, majdnem pusztán egyetlen vulkánból álló sziget, Bambuan mellett tűnt fel először a mi szemünk határán. Jó, testes czirkáló lehetett, a hogy néztük, vagy tizennégy ágyúval. Mi eleinte kitünően szél alatt voltunk, de a gőz tüdeje mégis csak jobban birja, mint a vitorla szárnya, — kezdtek beérni bennünket.

Már most tudnia kell, hogy milyen Bambuan szigete, illetve, hogy milyen *volt*. Csupa kiálló szirt, magas lávafalaktól védett apró öb-

természet szerint ingó tenger kisértetei között elindultunk. Az ég fekete volt a füsttől, az én lelkem a félelemtől. A nagy hajó pedig mind jobban kiválva a távolság és a vulkánhamu ködéből. Van Rooten az óráját nézte, úgy mondta Burtonnak:

— Most hagyd el a partot és fordulj Flores felé.

Kiszaladtunk az öbölből, tudja Isten hanyadikból és neki a nagy tengernek. De abban a pillanatban felfedezett bennünket a portugál és láttuk, a mint fölgomolyodik a fehér füst a hajója oldalán. Ránk lőttek. De sem a golyó, sem a pukkanás hangja még nem érkezett el hozzánk, a mikor egyszerre a föld fölrohant az égre. A kanócz ott fenn a hegyoldalon belegett a puskaporba, a szikla mélye megnyilt és az édes tenger vizét a robbanás rettentő hasadékán át ráeresztette a vulkán megnyilt tűzoldalára.

Csak annyit láttam még, hogy a tűzhányó lávakoronája meginog, a kup egyszerre ketté válik és a hirtelen gőzzé vált tengerviz irtózatos feszitőereje kettészakitja az egész szigetet. Jobbra és balra szakadva, belebókolt Bambuan szigete a tengerbe. És akkor a tenger visszafelelt és ez a felelet Neptun és Vulkán egyesült ostroma volt az ég ellen.

szonyok között megláthatják a Mars felületének alkatát. Ilyen kedvező viszonyok voltak 1903-ban, midőn a Mars pályájának azon a részén haladt, a mely legközelebb esik a földhöz. A nagy amerikai csillagvizsgáló intézetek szorgalmasan felhasználták ezt az időt s nem csak észleleteket tettek, de hűen le is rajzolták mind azt, a mit láttak és észrevettek. Az amerikai tudósok között is kitünt Lowell csillagász, a ki Flagstaff-ban Arizona államban külön csillagvizsgáló intézetet állitott fel egyenesen azzal a czélzattal, hogy a Mars bolygót minél behatóbban vizsgálhassa.

Az ő fáradhatatlan munkájának köszönhetjük a Mars legújabb térképét, a mely igen sokban eltér az eddig ismert térképektől s a melyet rajzban is bemutatunk az olvasónak.

Lowell kutatásai mindenek fölött tisztába hozták a Mars felületén levő sötét foltoknak a kérdését. Ezeket eddig tengereknek tartották. Azonban kitünt, hogy szinük az időszakok szerint változik. Mikor tavasz van a Mars megfelelő tájain, akkor ezeknek a foltoknak a színe halvány zöldes, később a nyár eljövetelekor szürkések lesznek, őszkor pedig megsárgulnak. Nagyon valószínű tehát, hogy e helyeken növényzet fedi a talajt és hogy e foltok nem tengerek, hanem ép ellenkezőleg kontinensek.

az épületek, interieurök, bútorok, képek, szobrok, kertek, fém-, üveg- és textiltárgyak tömegét. Koch Sándor, a kitünő darmstadti művészfolyóiratok kiadója, vaskos kötetbe foglalta mindazon cikkeket, ismertetéseket képeket, s lapdíszeket, melyek e tárgyról folyóiratában, a „Deutsche Kunst und Dekoration"-ban megjelentek. Nem is annyira a tartalom, mint a feltálalás művészete adja a kötet értékét. Bátran lehet mondani, hogy az ízlésnek s a mai tipográfiai művészetnek teljessége van meg Koch folyóiratában s ennek mintegy esszenciájában, az idézett könyvben. Példát ad vele, hogy azt, ami eltünő, átfutó, szerteszéledő, mint egy kiállítás, hogyan kell megörökíteni s mint egy értékes kultúrmunka eredményeit átszármaztatni. Rövid kis cikkekben, alig több, mint néhány reflexió: házakról, alkotó egyéniségekről, díszítőkedvről, az osztrák művészi pszichéről, de ezekben mégis kortörténeti világosság árad. S ugyanúgy képeiben is. Megtanította rá a világot, hogy a legjelentéktelenebb, de szép formájú tárgy is menten egész díszítőereje pompájával jelentkezik, ha a fényképész jól állította be, a cinkografus tisztán dolgozott, a lapszerkesztő ügyesen csoportosította a lapon környezetét és a nyomdász megérezte, hogy egyetlen tónusérték a nyomdafestéken mindent elronthat. Sokat lehetne ezzel kapcsolatban arról beszélni, hogy mit és menynyit köszönhet a mai esztétikai kultúra a művészeti folyóiratoknak s ezek közt elsősorban a Koch folyóiratainak, amelyek oly szuggesztív hatással voltak a német nép s a vele barátságos lábon élő kultúrnépek millióira, a művészek és mesteremberek százezreire. Alkotómunka egy-egy ilyen könyve. Gyönyörű szerkezeti elgondoláson épül. Díszítőelemei egytől-egyig célszerűségi forma járulékai. Tömören, összefoglalóan, mégis szemléletesen beszélni — erre tanítja Koch a művészeket s ezt teszi ő maga is. Csupa józanság minden: géptechnika, háromszínnyomat, beosztás, kalkulálás, lapkitöltés. De rajta mégis átsuhan egy nagy szerelem mámora: mindenben a német forma kifejezőerejét érzi meg s egy minden más nemzetet lebíró erőnek kitörését. Tudja, hogy a német katonák milliói elindulnak összetörni az ellenséget és a német ólombetük milliói elindulnak hívőket szerezni a német alkotóerőnek.

❦ ❦ ❦

Kétféle művész van. Egyesek hozzák a feleletet, mások pedig a kérdést. Meg kell állapítanunk, hogy kikhez tartozunk, azokhoz kik válaszolnak, vagy a kérdezőkhöz. Mert az, aki kérdez, nem lehet egyúttal a választadó. Vannak művek, melyek várnak s amelyeket sokáig nem ért meg senki. Mert megadják a választ oly kérdésekre, amelyeket még nem vetett föl senki. Mert a kérdés sokszor a válasz után jön.

Wilde O.

KRÓNIKA

KÉPEINKHEZ. A belső architektúrának a polgári lakás mellett leghálásabb területe minálunk az irodaberendezés. Míg amott a megrendelő ízlése túlságosan meg szokta kötni a művészi intuiciót, a kereskedelemben s financiális életben a tervező csupán a célszerűségi szempontokra kénytelen ügyet vetni. Mindkét irányú tevékenységbe sok ízlést és tudást visz bele ifj. Bodon Károly. Hiszen olyan bankberendező és interieur-művésznek volt ő évekhosszat munkatársa, mint amilyen Faragó Ödön, akitől éppen a célszerűség, az anyagok ismerete s a szolid munka dolgában tanulhatott sokat. Igaz, hogy ezek szeretetét úgyszólván a szülői házból hozta magával, ahol már alkalma lehetett megismerni a fa technológiájának minden csínját-bínját. Művészi kiképzését Bécsben és Darmstadtban szerezte meg, ahol mindig a legelsőrangú berendezővállalatoknál dolgozott. Itt bemutatott munkái egyrésze egy fővárosi nagy cég irodaberendezése számára készült, másrészük egy polgári lakóház számára Darmstadtban. Első tekintetre elárulják azt, ami e művésznek erőssége, a praktikus elgondolást, a tiszta, egyszerű formákat, a mai idők szellemében való megnyilatkozást. Telcs Ede plakettje az Éremkedvelők Egyesületének tagilletménye gyanánt készült. A háborúban nagyralendült magyar plakettművészetnek egyik megragadó darabja. A nagy mozgalmasságnak, az erőfeszítésnek és a fájdalomnak egyetlen sikon komprimált plasztikai kifejezése ez. Megérezni rajta, hogy a formák e játéka egy monumentális plasztikához szokott kéz kedvteléséből született, amelyben azonban sok az idők pátoszából leszűrődött élmény. Valamikor kultúrtörténeti becse lesz az anyaga miatt is; bronz helyett vasból készült ez a plakett s ez némileg rokonságot teremt közte és ama Ferenc császár korabeli osztrák kisplasztika között, amely iránt újabban élénk érdeklődést mutat a gyüjtőtevékenység. Winkler Margit tervezeteinek éppen a napokban megindult divatmozgalom ad aktualitást. Ha ugyan egyáltalában szükségük van valamelyes külső alkalomra az olyan művészi és gondolatkeltő tervezéseknek, mint amilyenek az övéi. Sikk és finomság érezhető az ő munkáin. Formailag egyre egyszerűsödik, mintha az idők komoly és gazdaságos szempontjai ihletnék meg őt is. Izlése mértéktartó, nem ragadja el sem a szertelenség, sem a stílus-imádat. Számol a magyar polgári osztály nőjének viszonyaival és hivatva van arra, hogy a ruhának megadja minálunk azt a helyet az iparművészeti alkotások közt, amely a nemes

formával és ötletekkel dolgozó szabóművészetet megilleti. Boérné Undi Mariska magyaros szellemű tervezéseinek sorát egy színes üvegképpel gazdagította, melynek kivitele Majoros Károly szakavatott kezét dicséri és a Dorottya-utca 8. számú Konopiház lépcsőfeljárójánál látható. Boérné tervezete, amellyel nemrégiben a Magyar Festőnők kiállításán a Nemzeti Szalonban a főváros ezer koronás díját is megnyerte, a Biró Máté balladájának drámai ritmusát foglalja az ólompánt üvegei közé. Pompás stilizáló erő van benne. Kitünő formaérzése az anyag tulajdonságainak megértésével párosul és a gödöllői iskola nemes dekoratív stílusához méltó.

AZ ANYAGRA ALKALMAZOTT CIMER. A magyar címerben rejlő ornamentális gondolat valóban termékenyítően hat iparművészeinkre. Állami létünk e nemes szimboluma dekoratív elképzelésekre serkenti a tervezőket s nem csupán a grafika nyelvén, hanem az egyes anyagok útján való kifejezésre is. A címer formájában, vonalaiban, arányaiban elemeiben egész motívumkészlet van, amely a különböző anyagokra alkalmazva, más és más díszítőmódozatokat tesz lehetővé. Mostani számunkban Nagy Sándornak üvegfestmény számára tervezett címerképét közöljük. A szárnyas alakoknak elhelyezése teljesen annak a tudatos síkdíszítő szabadságnak szellemében történt, mely a tervezőtől nem kívánja meg a szigorú heraldikus hűséget. Nevezetes példaképre is lehet e tekintetben hivatkozni, a budai sikló bejárata mellett lévő magyar címerre, melynek szép kompozíciója Lotz Károly szabadabb művészi értelmezésének gyümölcse, amelyen a két angyal nem a címert, hanem a koronát tartja. Úgy véljük, hogy olvasóinknak, de főleg iparművészeinknek hasznos szolgálatot teljesítünk, amikor a címernek a díszítő művészetben való használatára ízléses példákat mutatunk be.

FÉNYŰZÉS ELLENI LIGA ÉS IPARMŰVÉSZET. A pompás hazafias és szociális gondolat, valamint az a nagy szeretet és érdeklődés, amely a magyar társadalom minden rétegében fogadta a most megalakult Fényűzés elleni ligát, magától értetődőleg az iparművészek köreit is csatlakozásra bírta. Az egyszerűségben, a jó ízlésben és a hazai anyagok lehető felhasználásában oly törekvések mutatkoznak a divatművészet terén, melyek teljesen fedik a magyar iparművészek tendenciáit. Éppen erre való tekintettel a mozgalomnak mindjárt a megindulása alkalmával az Iparművészeti Társulat vezetősége átiratban fordult a liga elnökéhez, őrgróf Pallavicini Györgynéhez, figyelmébe ajánlva a magyar divattervező művészeket, akiket névszerint is felsorolt s egyben ezeknek, valamint a Társulatnak közreműködését is megigérte a hölgyek támogatására. Az ajánlat illetékes helyen tetszéssel találkozott s a mozgalom, mely kezdettől fogva a praktikus életrevalóság jegyében állott, már nemcsak felismerte, de meg is találta az iparművészekkel való együttműködésnek lehetőségeit. Az első lépés ebben az irányban egy az Iparművészeti Múzeumban ősszel rendezendő kiállítás lesz, melynek eszméje a társulatból indult ki és amelynek az a célja, hogy megmutassa, miként lehet legolcsóbb anyagokból, sőt a már divatjukat mult toalettekből is, ízléssel és hozzáértéssel, megfelelő ruhákat csinálni. E kiállításban elsősorban az iparművészeti tervezők, azonkívül a fővárosi szabócégek és a kiválóbb amatőrök vennének részt s módozatainak megbeszélésére már a közeli napokban ankétet tart az Iparművészeti Társulat az érdekeltek bevonásával. Itt fognak kialakulni a kiállítás méreteit, tartalmát s a művészi ellenőrzés biztosítását illető eszmék és bizonyosra vehető, hogy ez a kiállítás, amelyhez hasonlót még eddig soha és sehol sem rendeztek az olcsóság és az ízlés jegyében, az egész magyar gazdasági életre jótékony hatással lesz.

A MAGYAR PLAKÁTMŰVÉSZET DICSÉRETE. Mindössze néhány éve, hogy a magyar plakátművészet hajtásai a hirdetőoszlopokon kivirultak s máris olyan külföldi elismerésben van részük, mely kevés iparművészeti ágnak jutott ki eddig. Csaknem egyidejűleg két nagy berlini szakegyesületben tartottak bemutatásokkal kísért előadást a mi plakátjainkról és pedig igen alapos kritikai elismeréssel. Az egyiket a Plakátbarátok Egyesületében tartotta dr. Sachse elnök, aki elmondotta, hogy nemcsak Németországban, hanem a vele szövetséges államokban, így elsősorban Magyarországon is nagyon kedvelt a reklámnak e formája. A plakáttervezés szakemberei mellett sok magyar művész is ennek az iparágnak szolgálatába szegődött s ennek köszönhető, hogy egész sereg nagyon ízléses tervvel és rajzzal találkozhatunk a magyar plakátok közt. A másik előadást a berlini Tipografiai Társulatban tartotta egy Hörwarter nevű reklámcégvezető. Ő a budapesti plakátokról számolt be egy tanulmányút tapasztalatai nyomán és egy nagy csomó magával hozott mintán igazolta véleményét. Rövid vonásokban először is a magyar fővárost és kereskedelmi életét jellemezte. Ezután rátért a fontosabb magyar újságok hirdetéseire. Legtöbbet azonban a falra ragasztott hirdetésekkel foglalkozott. Utalt ezeknek az

talos helyiségében (IV. Ferenciek tere 7. III. lépcső, II. em. 9), ahol azokat a pályázati terminust megelőző héten naponta 9—1 óra között veszik át. Később érkezett pályaművek a pályázaton nem vehetnek részt.

10. A pályaművek döntés után kiállításra kerülnek az Előkészítő Főbizottság helyiségeiben. A kiállítás befejezése után a díjat nem nyert tervek 14 napon belül elviendők abból a helyiségből, ahol benyujtattak, mert ezen időn túl értük az Előkészítő Főbizottság felelősséget nem vállal.

11. A bíráló bizottság tagjai dr. Glattfelder Gyula elnöklete alatt: dr. Szőnyi Ottó, Damkó József, Helbing Ferenc, dr. Somogyi Antal, Zombory Moldován Béla.

• SZAKIRODALOM •

UNDI MÁRIA: Magyar Kincsesláda (I. Sárközi főkötőhímzés, II. Vonalas díszítés, rátétes munka és zsinórozás, III. Kalotaszegi írásos hímzés, IV. Torockói rámán varrott hímzés és V. Mezőségi írásos hímzés. 110 mintával és 435 magyarázó rajzzal, valamint szöveggel. Budapest, 1933—1936.

A nemes magyar díszítő kézimunkák történetét tárgyaló Magyar Hímvarró Művészet után aránylag rövid időn belül a páratlan szorgalmú és nagytudású szerzőnő ismét alapvető nagy munkával számol be további sikeres kutatásai eredményéről. Magyar Kincsesláda címen sorozatosan közreadott öt kötetben eredeti népművészeti minta-gyüjteseit közli és világos célkitűzésű csoportositásaival, valamint az ezeket kísérő magyarázataival döntően oszlatja el azt a zavarosságot és állítja helyre azt a széthúzódást, mely eddig a magyar ornamentika terén a köztudatban károsan élt. Undi Mária azon kevesek egyike, aki a magyar népi ornamentika emlékeit a maga teljes egészében nézte át. A stukkó, faragás és a legnagyobb tömegben a fonalas munkák tízezreit tanulmányozta fáradságos és áldozatos munkával. A magyar népművészet azon eddigi kutatóival szemben, akik a népi elemeket és azok díszítéseit inkább csak összhatásaikban tanulmányozták, Undi Mária a minták konturainak apró összetevőit is a legrészletesebb módon analizálta és így a legvilágosabb és legészszerűbb eszközökkel tud a magyar formahalmozás óriási gazdagságára reámutatni. Szerencsés kutatásainak kézzelfogható eredménye gyanánt a sárközi főkötő-hímzések 110 mintáját szedte össze s ezekből több száz ornamentikát analizált ki. Az ország legjobban elterjedt ősi mintájú rátétes emlékeiről (bőr, posztó és tüll) is száznál több mintát gyüjtött, a kalotaszegi írásos munkákból és a torockóiakból 20—20, a mezőségiből pedig 18 mintára tudott éles szemével reábukkanni. E páratlan gazdagságú közléshez járul még ugyanezek egyes ornamentikai formaelemeinek a külön-külön való feljegyzése, melyek a Magyar Kincsescláda öt füzetében meghaladják az 1100-at. Ezeknek a rózsa és a tulipán népi kétféle főelemre való szétválasztását és logikus csoportosítását is teljes tökéllyel megkísérlette s ezirányú sikeres munkálkodását minden egyes füzetben értékes táblázatokon mutatja be.

A tervezésekhez alkalmas mintáknak a pedagógusok kezeihez való juttatásán kívül Undi Mária az ő szívéhez legközelebb álló fonalasmunkák terén e jeles művével végeredményesen kimutatta a legmagyarabb vidékek használatos népi díszítőformáit. Az ő jeles munkássága és csak az ilyenirányú rokon felvételezések alapján indulhat meg ugyanis reménységgel annak a végleges megállapítása, hogy a hazai formakincsből mi a sajátságosan és gyökeresen eredeti. A sok nemzetiség, keveredés és kölcsönhatások meglehetős zavaros helyzetében csak oly módon tudunk világos képet kapni, ha elsősorban

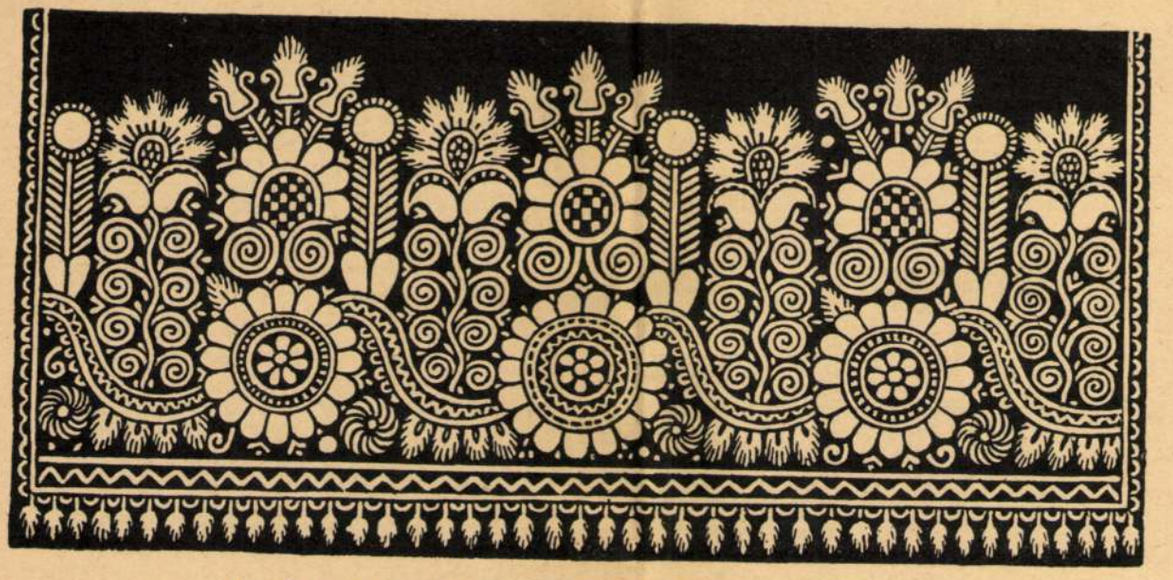

Undi Mária „Magyar Kincsesláda“ c. hímzés-mintagyüjteményéből.

MAGYAR IPARMÜVESZET

1937. fordult

azon helyek emlékeit kutatjuk, ahol a települők és az évszázadokon keresztüli lakók is színmagyarok. Undi Mária helyes szempontjaira mutat és alaposságára vall, hogy az általa közrebocsátott mintagyüjtemények vidékeinek történetét is vázolja. Az egymástól annyira távoleső települési pontoknak lelkiismeretesen vázolja mindig azon díszítő formáit, melyet a nép abban a környezetben művészetében kimutatott s amelyekhez állandóan ragaszkodott. Ezek összetevéséből azután sikerrel összegeződik a magyar fonalas munkák formaállománya. Ezen formáknak a magyar nép sajátjai bizonyítására Undi Mária az egyes formák sajátos népi elnevezésü mesterszavainak közlésén kívül még azon egyes formaelemek azonosságát is kimutatja, melyek a Sárközben, vagy a Mezőségben éppen úgy ismeretesek, mint a Dunántúlon, vagy a Nagy-Alföldön. Ezek, noha a legkülönbözőbb vidékeken csiga, kacskaringó, kutyorgó, kanyargó, horgas, vagy kígyós névvel nevezik, tartalmilag mégis csak ugyanazok a formák.

Undi Mária nagy körültekintéssel és alapossággal végzett gyüjtése szakkutatásunkban nagy fontosságú és nagy jelentőségü, mert csak ilyen közlések alapján igazolhatjuk a Dunavölgyében páralant gazdag formakincsünket. Ezekkel az áldozatos munkálatokkal mutathatunk reá arra, hogy mi a mienk, melyik az, amelyik a többitől eltérően jellegzetesen magyar. Kívánatos volna, ha a nagytudású szerzőnő kutatásait a népi elemeink többi vidékein is folytatná s lelkes munkálkodásával a magyar minták problémáit még további sok részletében tisztázná.

Undi Mária ötfüzetes új munkájának gazdag tartalma a fonalas munkák művelőin kívül nagyon alkalmas grafikusainknak, bőrművészeinknek, faldíszítőinknek, illetőleg az iparművészet bármely materiájával dolgozójának is. M. S.

A BALATONVIDÉK NÉPÉNEK ÉPÍTÉSZETE. Az ember mindenért hálás, amit a népszellem egykori hagyatékából összegyüjtenek. De talán egyetlen maradékért sem annyira, mint a parasztházak fényképeiért. Mert ezzel bántak legmostohábban kutatóink. Népzene, népviselet, népköltészet mind édes, mint a méz. Szálltak is rá a gyüjtők éppen elegen. Hanem a paraszthház komor és zárkózott. Falai, tetőszéke omladozók, színei elhagyják, formája is megrokkan. Ember legyen, aki szerkezetét, térhatároló szép nyugalmát észreveszi. Ilyen ember T ó t h Kálmán és N á s z a y Miklós, két balatonvidéki épitész. A vándorgyüjtők szorgalmával, szívósságával járták végig a magyar tenger partjait és lefényképezték a legérdekesebb magyar parasztházakat. Csak az elfogultság vagy a közöny lehet az oka, ha az épitészet értője e képek láttára nem érez meghatottságot. Mert amit ezek az eszterhéjas, ámbitusos, ívmenetes és majdnem mindig náddal fedett házikók nyujtanak, azt a tektonikus egyszerűséget soha városi házon megérezni nem lehet. Olyasféle ösztönös tudás hozhatta létre őket negyven-ötven évvel ezelőtt, amilyen a fészekrakó fecskékben lakozik. Csak úgy megadják „a módját“ a háznak. Közel száz kép a parasztházakról és még egy tucat mindenféle holmi: kerítés, kapu, láda, szék, banyakemencék. És úgy érezzük, mindez nagyon kevés ebből a veszendő, szétmálló kincsestárból. Hálásak vagyunk ezért a kiadványért a Magyar Balatoni Bizottságnak, hálásak az elnökének, T o r m a y Géza államtitkárnak. S úgy érezzük, igaza volt H ö f e r professzornak, a jeles hamburgi épitésznek, aki megköszönve a neki küldött szép képeskönyvet, ezt irta róla: „Fenséges az az őseredetiség, mely a Balatonvidék népies épitészetében szólal meg. Bár eredete a gazdag napsütéses vidékre vall, mégis közelférkőzik az északi ember lelkületéhez is“.

MAGYAR ÜZLETI GRAFIKA. A német szakirodalomnak van egy kitűnően szerkesztett folyóirata: a Gebrauchsgraphik. Csaknem minden évben egy-egy füzetet szentel a magyar könyv- vagy üzleti grafika legfrissebb termékeinek. S ilyenkor viszontlátjuk ott legjobb plakátjainkat, legszebb könyvcímlapjainkat és a legsikerültebb üzleti prospektusokat. R o s n e r Károly szokta ily készen, illatos gyümölcskosár módjára szállítani a német folyóiratnak ezeket a friss csemegéket, — mint egyébként más külföldi grafikai folyóiratoknak is. Most is ilyen magyar grafikai importszámmal kedveskedett olvasóinak a német revű. S az oldalaiból csak úgy árad a magyar levegő, a magyar muzsika. Különös és megkapó élvezet igy együtt látni a magyar tájak, táncok, hirdetőoszlopok és kirakatok megszokott s azután elfelejtett hangulattöredékeit. Fiatalság, jókedv, egyszerűség — ez a három mai grafikuserény köszönt a szép füzet valamennyi színes és fotoművészies lapjáról. Nemes, Radó, Molnár C. Pál, Konecsny, Kolozsváry, Végh Gusztáv, K. Lukács Kató, Josai, Bartók Éva, Madaras, ifj. Richter Aladár, Mallász-Dallos, Filó, Nemes, Bortnyik, Berény, Szántó Klári és ki győzné még valamennyit elsorolni, akik elevenné varázsolták ezt a tarka füzetet. Rosnernek igaza van: Magyarországnak fő kiviteli cikke: a tehetségek. N. P.

MAGYAR UTIKALAUZ. Úgyszólván havonként jelenik meg egy-egy idegennyelvű vezetőkönyv, mely a magyar idegenforgalom céljait szolgálja. Legtöbbje valamilyen képeslevelezőlapra emlékeztető gicces-fedőlappal igyekszik sabionossá válni. Ezeknek az ismertető füzeteknek rengetegéből egy nemrég megjelent Hungarian Guide emelkedik ki előnyösen, melyet állítólag minden határainkra befutó gyorsvonaton már a fülkéjében megkap az idegen utas. Érdekes, szép címlapja, stilizált matyólányok fejeinek a csoportjával, finom hangulatot ad a magyar népművészet jellegzetes viseletéből. K o n e c s n i n e k, a jeles grafikusnak keze ezúttal is biztos ízléssel dolgozott.

A HALÁL HIMNUSZA. Illusztrálta Bródy Maróti Dóra. Ólomba véste Kner Albert.

A harmadik „Hungária könyv“ szövege a magyar irodalom egyik legszebb ékessége. Ráskai Lea dömés apáca a XVI. század elején kézirással másolta ki a Példák könyvéből. Szelleme a középkori haláltáncokra emlékeztet és gyönyörű nyelvezete a legszebb magyar ngelvemlékké avatja.

A Hungária nyomda ezzel a könyvével azt kívánja dokumentálni, hogy a modern nyomdatechnika e régmult kor jellegzetes és az emberi kéz munkájára épitett stílusában is művészit tud alkotni.

ember elmondotta, hogy micsoda vesződséges életet kell folytatnia, míg a mellékjövedelmekből annyit összeénekel, hogy az állami énekmúzsát tisztességgel szolgálhassa.

— A zsidók hosszunapján, — mondotta keserüen, — reggel a görög templomban énekeltem, délben az ó-budai zsinagógában, délután három órakor volt egy katolikus temetésem, öt órakor egy luteránus temetésen fújtam a „Mért oly borús“ t . . .

Ebből igazán könnyü megérteni, hogy mért oly borús a kórus. És az intendatura azt mondja, hogy nem tudja a formát megtalálni, melynek keretében ez az ügydarab elintézhető legyen.

Pedig jól véve a dolgot, itt nem is formáról, hanem lényegről van szó.

Lucián

Két poéta

Indali Gyula és Lampérth Géza

Nehogy igaza legyen a közmondásnak, amely egy kicsit szívtelen, nehogy mindig igaza legyen az élőnek, előre bocsátjuk a halottat: Indali Gyulát. Aki huszonegy esztendővel ezelőtt, még egészen fiatalon eldobta magától az életet, mert elvesztette a hitet önmagában.

Pedig volt tehetsége és munkaereje. Az utóbbi megalkotta a szép kötetet, melyet kegyeletes érzéssel összeszedett darabonkint egyik barátja: Both István és kiadott egy igazán szép kötetben Seres Samu Zilahon. Hisz' már az is nevezetes dolog, hogy valakinek huszonegy évvel halála után akad igaz jóbarátja és kiadója! De hát még, hogy mind a kettőnek is igaza is legyen: hogy csakugyan érdemes megóvni a feledéstől, ami már féligmeddig veszendőbe ment.

Indali Gyula igazi tehetség volt, ki még csak a felét sem mondta el annnak, ami elmondandója volt, bizonyára kincseinek értékesebb részét vitte magával a sírba, de azért sok a gyöngy abban, amit a földön hagyott. A lelkének az alapszíne sötét volt, így hát a dala is túlnyomó részben bús, de azért cseppet sem szenvelgő, hanem tiszta és igaz. Néha, mikor az öröm és a boldogság megszállja, valami kedves pajkosság vegyül lantjának a hangjába, mint ebben a dalban:

A kertbe mentem . . . Holdas este volt.
A fülemile dalolt bokran magában.
Én elmerengtem s fájt, hogy nem tudám:
Mi fajhat úgy a kis madár dalában?

És másnap újra vártam a madárt . . .
De ím — helyette egy leánykát találtam.
Szép volt nagyon — s én rá sem gondolék:
Mi fajt úgy tegnap a madár dalában?

Harmadnap este vártam — a leányt.
De ah, csak a madár dalolt magában!
Keblem feszült . . . már tudtam, érzém:
Mi fajt úgy akkor a madár dalában.

Most itt ülök . . . ölemben a leány.
Dalos kis ajkát hő csókkal lezártam.
A dal zeng, — s úgy tetszik, mintha már
Nem fajna semmi a madár dalában.

*

Lampérth Gézában van valami a faluból. A levegője tiszta, az érzése egyszerü, a szava magyar. A szive is a faluhoz vonzza és legszebben sikerülnek azok a költeményei, ahol falusi témát szó verses formába. Legjobban kidomborodik az a vonása, mikor a falut szembeállítja a várossal, mint

A TEMETŐMEZŐBEN

Itt fekszik némán mereven,
Mint egy ledobott rózsa . . .
Ki volt, mi volt — kérdezgetem —
Az ide juttatója?

Azt mondják: — tegnap még vígan
Hajtotta varrógépjét,
S ma így fogták ki valahol
A Dunából szegénykét . . .

Ismerem — mondom csöndesen —
A kis Benedek Rózsa.
Falunkbeli leány s odalenn
Mesék keringnek róla.

Maga írta meg a minap,
Mily nagy szerencse érte:
— Tésasszony lesz, egy ifju úr
Már a kezét megkérte.

S azóta nőttön egyre nő
A mesék csoda faja.
S hejh, sok szegény falusi lány
Sóhajtva gondol raja.

Tán e szép tavasz estelen
Már nóta is zeng róla.
. . . S itt fekszik némán, mereven
A kis Benedek Rózsa.

Különben Lampérthnak a hazafias érzés is hatalmas lelkesítője. Nagyon szépek azok a költeményei, melyekben nemzetének küzdelmeit leírja. De ott is az egyszerüség vezeti, akkor is olyan, mint a falu: a levegője tiszta, a szava magyar.

Legujabb kötete Singer és Wolfnernél jelent meg.

T. R.

Galambok a tengeren

Torpedónaszádon cirkáltunk az Adria partjain, postagalambok betanítására voltunk kiküldve.

Elindultunk reggelenkint, magunkkal vittük nagy fonott kosarakban galambjainkat, hogy egy pár óra mulva künn a szabad tengeren, messze a hazájuktól, kiengedjük börtönükből: hadd repüljenek haza szerelmes párjukhoz.

A matrózok sürögnek-forognak, izgatott kiáltások hallatszanak, még egyszer szemügyre veszi mindenki a reábizott dolgokat, megigazítja azt is, ezt is, aztán várja az elindulás pillanatát.

A gépész jelenti a parancsnoknak, hogy útra készen, megszólal a gőzsíp, a parancsnok vezényszavára behuzzák a köteleket és a láncokat, a gép működésbe jő és előbb lassan, majd mind gyorsabban távozunk a parttól, ki az ismeretlenbe . . .

Oda telepszem a födélzetre az én kis galambjaim mellé; a kalitkák rácsvesszőin át szomorúan nézik, hogyan tünik el a szemhatáron az ő kis otthonuk, az ő egész világuk . . . És mintha én is közülök való volnék! Szinte tudom a gondolatjukat, érzem a kinos vágyukat: megszabadulni a rabságból, szabadnak lenni újra és visszarepülni oda, a hol boldogság, a szerelem vár reájok! S így elhaladunk sziklák, szigetek mellett, felettünk az ég, alattunk a tenger. — Gluh! gluh! — szólnak hozzám a galambjaim, — te erős, hatalmas ember, te megadhatod, amit elvettek tőlünk mások: visszaadhatod a szabadságunkat! Hát nem tudod, mi a szeretet, nincs anyád, nincs gyermeked? Nem tudod, mi a szerelem? Miért nem jösz hozzánk, hogy megtanuljad!

S mintha felelni akarnék nekik:

Ne itéljetek meg! Szerettem én is, mint ahogy ti szerettek s ott hagytam a páromat, hogy megismerjem a világot, gyönyörködjem abban, amit a természet, a tudomány nyújt. Van szívem, de ember vagyok, enyém a gondolkodás is.

S a galambok felelnek.

— Ezt nevezed te szerelemnek? Ezt a megalkuvást, amely gondolkodást, tudást, veszélyt ismer? Messze elszakadtál a természettől: tudományodban, erődben, fenségedben mennyivel nyomorultabb vagy nálunknál, akik nem tudunk mást, csakis szeretni, de úgy, hogy nem ismerjük a veszélyt, a fájdalmat, nem kívánjuk még a legnagyobb kincset, a szabadságot sem, ha nem vezet párunkhoz . . . Mit ér a gondolkodástok, mit ér a tudományotok, ha megtámadja a természetet? Porrá zúzódik rajta. De él a mi világunk; a szerelem világa.

Elgondolkozva hallgatom őket. Mosolyogva néz rám a ragyogó nap s a habok enyelgve csapkodják a hajó oldalát, fölkiváncsoknak hozzám, hogy egy szebb világról mesélhessenek, a szerelem világáról.

Szokatlan érzés fog el, ilyennek sohse láttam még az eget, soha a vizet. De mintha álomból ébrednék. A hajó is lassabban halad, majd megáll.

Hallom a vezényszót: — El a galambokkal! Látom már, hogy kiengedik az első tizes csoportot. Szárnycsattogást hallok, olyan ritmikus, olyan édes a zenéje, mintha szabadságról, boldogságról szólana.

S az én galambjaim dehogy félnek a végtelen tenger ezer veszélyétől, kerengve emelkednek fölénk, magasra, egyre magasabbra, majd egy hirtelen fordulat, megtalálták az irányt és nyilsebesen repülnek haza.

Egy utolsó szárnylebbenéssel búcsút intenek:

— Ember küzdj és szeress!

P. J.

Magyar művésznők kiállítása. Huszár Ilona bárónő buzgólkodása révén új kiállítás nyílt meg magyar művésznők munkáiból a Klotild palotában. Mindjárt megjegyezhetjük, hogy a kiállítás kétségtelen fénypontja Mirkovszkyné munkái, egypár gyönyörü legyezőtervezet és meleg tűvel simított bársonyholmi. Ezek a munkák nemcsak eredetiek, hanem művésziek is és igazolják azokat a reményeket, amelyeket a művésznőhöz fűztünk. Egy friss tehetség, Springholz Mariska, magyaros ízü tervekkel jött: nagyon jó úton halad, csak szabadabban fejlesztheese tehetségét. A kiállítók közül sokan a tehetség kétségtelen jelét mutatják, csak azt jegyezzük még meg, hogy legtöbbjük jól tenne, ha nagyon alapos rajztanulmányokra adnák magukat. Különben itt is haladást látunk s ez jólesik.

Uj Idők 1901. VII. 52. sz.

Színházi élet

Könnyebb sorsa még nem volt színházi kritikusnak, mint nekem most! Gárdonyi Géza új darabját méltatva, egyszerűen azt mondom az olvasónak:

— Tessék elolvasni az egész Karácsonyi álmot a most megjelent könyvkiadásban. Tessék megfürészteni a szívét és a lelkét a magyarságnak és a népies költészetnek e frissen fakadó forrásában.

S ha még azonkívül megnézik a képeket, amelyeket a darab főszereplőiről pillanatnyi fölvételek nyomán bemutatunk, körülbelől azt is sejtik, hogyan festenek Gárdonyi alakjai a színpadon. Ezek a képek a Nemzeti Színház udvarán készültek a főpróba alatt, mikor Ujházi mester már Szent Józsefnek volt öltözve és egy ficánkoló, jókedvü csacsit, mely a darabban is előfordul e szavakkal mutatott be:

— A Nemzeti Színház legifjabb tagja, a mi mélyen tisztelt kollégánk.

Szelid bégetés alakjában fejezte ki helyeslését az a nyolc magyar juh, mely egy másik képünkön van megörökítve. Csak a tehénke hallgatott és azt cselekedte nagy filozófiával, amit már sok szerző és kritikus kevésbbé bölcsen: kérődzött.

Gál Gyula, ki mint táltos a jövőbe néz, horoszkopumot állított a szerzőnek, meg az igazgatónak, (azokat is lekapta a fotografáló masina), kik mindenáron tudni óhajtották, hány előadása lesz a darabnak. Boldizsár király csillagjósa így válaszolt:

— A gyermek erős, a konstitúciója is ép, egészséges. Ha meg nem hül a premiéren, hosszu életü lesz ezen a színpadon.

A főpróba után következett a tűzpróba: az előadás. Azt is dicsőségesen állotta meg Gárdonyi Karácsonyi álma. Akik hivő lélekkel jöttek a bemutató előadásra, gyönyörködtek, ahogy szemük láttára testet öltött a csudaszép legenda, melynek Gárdonyi magyar szint és magyar zamatot adott és tapsoltak a szerzőnek, ki ezt a gyönyörüséget nekik megszerezte. Boldog szerző, ki nemcsak a közönségnek, a színészeknek, hanem saját magának is állithat szép karácsonyfát.

A színészek közül pompás szerep jutott: Szacsvaynak, Iványinak, Rózsahegyinek, Ligeti Juliskának, Márkus Emiliának, Gyenesnek, Gabányinak, Rákosi Szidinek, Vizvárinak, Gál Gyulának, Ujházinak, Latabárnak, Mihályfinak és... Bocsánat, hogy az egész Nemzeti Színházat fölsorolom. Szép szerepe Hegyesi Marinak is jutott és szebb Máriát nála festeni sem lehet.

*

A Vigszínház is megkapta a maga karácsonyi meglepetését. A zsába cimü bohózat, melyet igazán könnyelmü tékozlással, alig tizenkét nappal a magyar ciklus megindulása előtt színre hozott (a gazdag ember hencegése!), a legvidámabb és legsikerültebb bohózatok egyike, melyek tiz év óta Párisból Budapestre utaztak. Az eszméje is eredeti: nincs benne egyetlen kikapós asszony sem, csak a férjek vétenek a hitvesi hüség ellen, de annyi raffinement-nal, annyi jókedvvel és pajkos ötletességgel, hogy még az asszonyok is fölmentik őket a kiérdemelt büntetés alól.

Barisard kályhagyáros, hogy a tilos gyönyöröket gond nélkül élvezhesse, elhiteti a feleségével, hogy van neki egy Cornaillac nevü hasonmása, kinek tökéletesen azonos a formája az övével. Ha Barisardot valahol egy kikapós hölgyeccskével látják, az nem ő volt, hanem Cornaillac. S annyira viszi a merészséget, hogy mikor mégis gyanúba keveredik, — feleségének egy barátnője nem akar hinni a csodálatos hasonlatosságban, — elmegy a saját otthonába és eljátszsza a felesége, az anyósa, meg a barátnő előtt Cornaillacot. De csaknem rajta veszt, mert hirtelen beleüt a zsába a lábába és otthon reked. Mégis kivágja magát egyszer-kétszer hanem a vége az

Karácsonyi álom
Gál Gyula mint csilagjós

hogy az asszonyi leleményesség túltesz rajta és kénytelen őszinte vallomást tenni. Megbocsátanak neki, mert igéretet tesz, hogy ezentúl békében hagyja Cornaillacot.

A darabot nagyon jól játszották a tegnapi főpróbán és ha úgy nevetnek majd rajta a bemutató előadáson is, semmi kétség, hogy a magyar ciklus után újból meg újból elő fogják venni. *T. R.*

Otthon. Ily cimen kedves kötetet adott ki Fülei Szántó Lajos, a magyar ifjusági irodalom egyik kiváló művelője. Sok vers, sok tanulságos beszélyke van a csinos kötetben, valamenyiből visszatükrözik a szerző nemes célja: mulattatva oktatni az ifjuságot. A változatos és szép kötet a szerzőnél kapható (Budapest, Csengery-utca).

Kóristák

A legrégibb kuplék egyike azt mondja a refrénben: a kóristaélet kutyakenyér... Az operai kóristák azonban kivételes helyet foglalnak el a színpadi karok és rendek tarka gyülekezetében. Rájuk olyan művészi föladatok megoldása várakozik, melyekhez értékesebb kvalitások kivántatnak.

Akárhány primadonna, ki a könnyü múzsa szolgálatában viharos sikerek részese, kudarccal távoznék az opera színpadáról, ha a karban a szopránszekundot kellene vezetnie. Mert ez csaknem abszolut zenei hallást és ritmusérzéket föltételez. A nagy zeneszerzők vetélkedve alkottak mestermüveket, melyekben a hatás súlypontját az énekkarra helyezték.

Különös kedvező véletlennek kell tekintenünk, hogy a mi operai kórusunk egyike a legjobbaknak egész Európában. Ezt a véleményt minden eddig nálunk megforduló zenei kiválóság tüntetően iparkodott megerősiteni. Liszt Ferenc, Wagner, Richter, Massenet, Delibes, Leoncavallo, Mascagni lelkes hangon beszéltek a budapesti opera kórusáról. Ehhez mi csupán a következő megjegyzést fűzzük: operánk magyar címét belügyminiszteri döntésnek, magyar jellegét azonban a kórusnak köszönheti. Csakis a kórus volt mindig rendületlen hive a hazai nyelvnek. Az állandósitott bábeli nyelvzavar nem zavarta ki sem a taktusból, sem a magyarságából.

Hanganyag tekintetében páratlan a mi operai kórusunk. A tenorprímek úgy vagdossák a c-ket és cisz-eket, hogy a vendégszereplő tenoristák ijedten kapkodják hátra a fejüket, mikor a próbákon egy kis virtuskodásra kerekedik kedve a névtelen hangakrobatáknak. Mierowinszky, a híres lengyel tenorista, mikor nálunk föllépett, könyörgésre fogta a dolgot:

— Uraim, — mondotta a kóristáknak, — legyenek elnézők, engedjék, hogy a finálében az én hangom érvényesüljön. Az önökét már ismerik...

És boldognak mondotta magát, hogy ilyen énekkar kiséri.

Fájdalom, ezt a jó véleményt az intendánsok nem osztják. Az elintézetlen ügydarabok között a kóristák kérése állandósigra tett szert. Ebből kerekedett az a disszharmonia, mely ime komoly válsággal fenyeget. Mi lesz, ha az énekkar beváltja fenyegetését és ujév után sztrájkol? Ez egyszerüen azt jelenti, hogy az operai üzemet bizonytalan időkre be kell szüntetni. Mert az bizonyos, hogy az egész vezetőség hatalmas fő-, alés segédtitkári karával együtt a „Rabok karát" sem képes elénekelni Fidélióban.

A kóristák azt mondják a sokat emlegetett memorandumban, hogy ők a fizetésükből, melyet az intendatura a pazar szubvencióból juttat, nem tudnak megélni. A memorandum hangja a zsörtölődés magasabb regiszterében mozog. A kóristák erős dinamikai eszközökkel azt fejtegetik, hogy ne ők legyenek azok a gyufák, amelyeken okvetetlenül spórolni kell.

Érdekes meghallgatni az egyik öreg kórista privát panaszkodását. Az öblöshangu

Undi Mariska, festőnő; szül. 1877-ben Győrött.

Undi S. Mária

Az Iparművészeti Társulat által ízléses és ötletes gyermekjátékokra kiírt pályázaton tizenöt pályamű vett részt. A 200 koronás első díjat nem adták ki. A 100 koronás második díjat Undi S. Mariska nyerte el. A pályabiróság 60—60 koronájával megvásárolta Ürmössy Jenőné, Wessely Vilmos, Sommer Vilmos pályaműveit.

Művészet 1904.

269. l.

leróni Dr. Gardonyi Albert Emléké
nak, aki a Fővárosi Levéltárban vé
kutatásunkat nagymértékben megkön
tette. Célunk

az anyag összegyüjtése, elr
zése, s a történeti fejlődés megál
tasa. még igy is sok akadályba ütk
Az anyag igen gazdag, de teljesen
dolgozatlan; értkezésünk ezen hiá
ig. ekszik a lehetőségek szerint s
ni. az első lépések ezek, amelyeket
sok kutatásnak, részletmunkának ke
követni, nemcsak a kőnyomatos müvé
tet, nanem egyáltalán multszázadi
vészetünket, müvészi életünket, de
különösen a többi grafikai ágakat i
tően, amelyekkel a litográfia a le
rosabb összefüggésben áll; A mult

Undi S. Mariska

UNDI S. MARISKA színes rajzát közöljük egyik mellékletünkön. E rajzlap mutatvány abból a gazdag díszű sorozatból, melylyel Undi Mariska, Szikra: Régen című kötetét díszítette. A mű nemsokára megjelenik a Franklin-Társulat kiadásában, a mi mellékletünk is a Franklin-Társulat műintézetében készült.

134

Művészet 1907. 134. l.

~~Alföldi Takarékpénztár (Debreczen)~~

~~VII. 169~~

Undi Mariska.
Iparművésznő.

Magyarság
1927. márc. 22.

M. 927 III. 22

* **A Népszálló restaurált falfestményei.** Az Aréna-uti Népszállót aligha szánták az örökkévalóságnak. A külsőségeiben monumentális épület belső épitése sok érthetetlen rébusz elé állitja a szemlélőt. A pincében elhelyezett fütőtest megközelitéséhez csónakra van szükség, hogy átevezhessenek a feltörő talajviz mindent elöntő hullámain. Az esőviz levezetésére szolgáló csatornák az alig tizenöt esztendő előtt emelt épületben olyan állapotba jutottak, hogy egész hatalmas falrészeket áztatott keresztül az olvadó hólé, a becsurgó eső. Az alulról felszivárgó talajviz s a felülről romboló vizsugár értékes művészi munkát követelt áldozatul. A Népszálló nagy éttermének ornamentális és figurális diszitését annak idején *Undi* Mariskára, a kiváló iparművésznőre bizták. Sok hozzáértéssel, meleg szeretettel oldotta meg a művésznő ezt a feladatot. A magyar népélet egy-egy jelemző motivumát foglalta szines, magyar ornamensei közé. Igy születtek meg azok az intim, kedves dekorativ képek, amelyek pompás rajzban nagy jellemzőerővel elénkvarázsolják az agárdi mézeskalácsvásárt, a himzett szürös somogyi juhászokat, Kalotaszeg aratóit, a puttonos egri menyecskéket, a palotai paradiesomos kofákat, Mezőkövesd almavásárját, a tordai libapásztorokat s még egy sor ragyogóan megkomponált etnografiai szempontból is komoly értéket adó jelenetet. Csupa elevenség, mozgalmasság ez az ábrázolás és mégis valami titokzatos nyugalom árad szét a választékosan kiegyensulyozott sikdiszités során. Ezeket a nagybecsü értékeket pusztitotta évről-évre s tette jórészt tönkre a porlasztó, alattomosan szivárgó vizsugár. Hónapok művészi munkájával restaurálta *Undi* Mariska ezeket a veszendőbe indult falfestményeket, amelyeknek javarésze annyira tönkrement, hogy azokon már a restaurálás sem segithetett, — ujonnan kellett megfestenie. Tegnap mutatta be a befejezett munkát a müvésznő. S most, hogy művészi ecsete nyomán ujra éledtek ezek a becses s minden vonásukban magyar pikturák, — már nem is sajnáljuk időleges pusztulásukat, mert hiszen ilyen módon alkalom jutott arra, hogy *Undi* Mariska tizenötesztendő óta tett nagy haladásáról ujabb bizonyitékot nyujtson mindenkinek.

kalmából. Azután *Pintér* Jenő tartotta meg felolvasását *id. Szinnyei József emlékezete* címen, amelyben megrajzolta Szinnyei pályáját, aki kutató buzgalmával s anyaggyüjtésével oly felbecsülhetetlen szolgálatokat tett a tudományos világnak. Az érdekes felolvasást melegen megtapsolta a nagyszámu előkelő közönség. A felolvasóülés végeztével folyó ügyeket tárgyaltak.

* **Lengyel könyv a magyar tudományos intézményekről.** Tomcsányi János, ny. tanfelügyelő a *Polska Nauka* cimü varsói lengyel tudományos évkönyve 1927. évfolyamában hosszabb dolgozatban ismerteti a magyar gyüjteményegyetem szervezetét, az egyes magyar tudományos intézeteket és társaságokat, a tudományos könyvtárakat, folyóiratokat és a magyar állami költségvetés tudományos célokra forditott tételeit. A dolgozat külön lenyomatban most önálló könyvként is megjelent. Tomcsányi szakszerü fejtegetéseiből, —

Undi Mária

Undi Mária: Magyar kincsesláda
(662) I. Sárközi fejkötőhímzés 4.20
II. Vonalas díszítés, rátétes munka és zsinórozás 4.20
III. Kalotaszegi írásos hímzés 4.20
IV. Torockói rámánvarrott hímzés 4.20
V. Mezőségi írásos hímzés 5.20
— Magyar hímvarró művészet. A nemes magyar díszítő kézimunkák története (662) Nagy albumalak kve 23.—

Undi M.: Magyar kincsesláda. Művészi eredeti rajz- és hímzésminták gyüjteménye. I. füzet. 110 minta, 50 magyarázó ábra és szöveg (81) 3.20
— Ugyanaz. II. füzet. 185 minta, 42 magyarázó ábra és szöveg 4.20
— Ugyanaz. III. füzet. 20 minta, 110 magyarázó ábra és szöveg. 4.20
— A magyar hímvarró művészet. 40 eredeti festménnyel stb. (466) 23.—

Undi S. Mariska

Vas. Ujs. 1907. 273 l.

Undi S. Mariska : Gorbói czigánytanya.

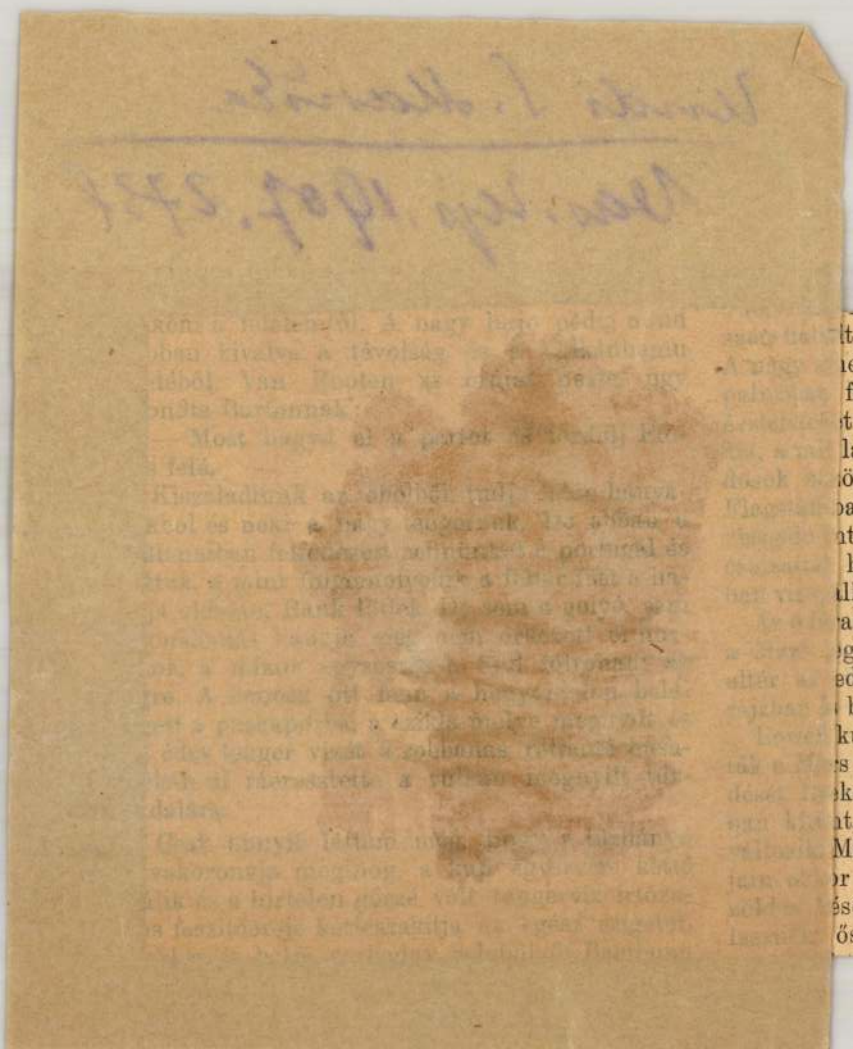

t, a mely legközelebb esik a földnő
ierikai csillagvizsgáló intézetek szo
felhasználták ezt az időt s nem csa
t tettek, de hűen le is rajzolták min
láttak és észrevettek. Az amerikai tu
ött is kitünt Lowell csillagász, a k
an Arizona államban külön csillag
ntézetet állított fel egyenesen azzal
hogy a Mars bolygót minél behatób
lhassa.
adhatatlan munkájának köszönhetjük
gújabb térképét, a mely igen sokban
eddig ismert térképektől s a melyet
bemutatunk az olvasónak.
kutatásai mindenek fölött tisztába hoz
s felületén levő sötét foltoknak a kér
ket eddig tengereknek tartották. Azon
t, hogy szinük az időszakok szerint
Mikor tavasz van a Mars megfelelő tá
r ezeknek a foltoknak a színe halvány
ésőbb a nyár eljövetelekor szürkések
őszkor pedig megsárgulnak. Nagyon

mélynél nincs nagyobb varázs, nincs különb káprázat. Emellett tudatában van annak is, hogy maga a valóság is káprázat. Amikor egy történelmi alakot beállít a darab művészi keretébe, szeszélyesen és önkényesen s valaki megjegyzi, hogy ez az alak, a „história tanúsága szerint", nem egészen ilyen volt, megkérdezi az illetőt, honnan tudja ezt. Kortársainkról is ezer és ezer vélemény kering. Azokat sem ismerjük, akikkel együtt élünk, ennélfogva, hogy ismerhetnők azokat, akikkel sohase találkoztunk. A történelmi valóság a többnyire egyoldalú vélemények meggyökerezése.

Ragaszkodik a rendező teljes fölényéhez, aki a költő alkotását a maga olvasztótégelyében gyúrja újjá s a szöveggel szabadon rendelkezik, amint a szavak ritmusa kívánja. Enélkül lehetetlen is teremteni. Meg van győződve, hogy ma már alkotó rendező nélkül a legnagyobb költő művét se lehet diadalra vinni. Ideges moziképeket vetít elénk. Hűsebb, józanabb, földönjáróbb, mint mestere, *Reinhardt*, nem annyira cifra és buja, de erősen festői. Idegrendszerünk az utóbbi évtizedekben végzetesen átalakult. Most egy utca éjjel, a színes reklámtüzeivel, fénykígyóival nagyobb látványosság, mint a mult században egy színház. El vagyunk kényeztetve. Az élet üteme a repülőgép, a közlekedési eszközök tökéletesülése, a mozi is mély nyomokat hagyott bennünk. Ezt figyelembe kell vennünk. Valaha a színház a fül színháza volt. Ma a szem színházává lett. Elsősorban látni akarunk. Azt, aki színházba megy, nem hallgatónak hívják, hanem nézőnek.

Kosztolányi Dezső

A színházi hét. A „Nizzai éjszaka" bemutatója a Városi Színházban. Kovács Kató és Fenyves Sándor

A meg nem értett asszony

— Regény — 3. folytatás.

Irta: **Ernest Temple Thurston**

X.

Nem vesztette el az eszméletét.

Feltápászkodott.

Az országút fehér porában egy karcsú női test feküdt mozdulatlanul. Olyan mozdulatlanul, hogy Seydnek a halált juttatta eszébe.

Óvatosan lefejtette Katherine kezét az arcáról és feltámasztotta a fejét.

Az arca most hamuszürke volt és félig lehúnyt szeme merev, mint egy halotté. De csuklójában lüktetett az ér. Még volt benne élet.

— Ezzel ugyan alaposan elbántak — szólalt meg mögötte egy reszelős hang.

Seyd hátranézett. A szekeres paraszt állt mögötte és nyugodtan pöfékelt a pipájából.

— Hol az az átkozott szekér?

— Otthagytam az árokban. Gyalog jöttem le,

Magyar Iparművészet.

Művészi kézimunka a Budapesti Nőipariskola kiállításából. Falvédő rátét munkával. Tervezte Undi Mariska.

Uj Idők, 1928. XXXIV. 42.

mikor láttam, hogy felborultak. Jó kis lovacska volt. Kár érte.

Seyd már meg is feledkezett a lóról. Az is mozdulatlanul feküdt az út szélén, a kocsi roncsai alatt. Két hátsó lába az ég felé meredt szegénynek.

— Hol lakik a legközelebbi orvos? — kérdezte hirtelen.

— Vagy két mérföldnyire a következő mérföldkőtől.

— Kapjon fel a szekerére és rohanjon érte. Egykettő! Siessen!

A paraszt szó nélkül engedelmeskedett.

Seyd utánabámult. Örökkévalóságnak tetszett, míg a szekér eltünt a kanyarodó mögött.

Mikor már nem láthatta a szekeret, Seyd megint azt az élettelen fehér arcot nézte. Fölébe hajolt és a lélekzését hallgatta, amely egyenletes volt, mint egy alvó gyermeké.

Élt.

Talán csak elájult. Ha soká nézte, azt gondolhatta, hogy csak alszik.

Úgy látszott, nem ütötte meg magát esés közben. Seb nem éktelenkedett az arcán. Kalapja néhány lépésnyivel odább a porban feküdt és csodálatosan szép aranybarna haját, amely az érett gabonát juttatta eszébe az embernek, olykor meglebegtette a szél.

Seyd teljesen tehetetlen volt. Letérdelt melléje és nézte. Vizet hiába keresett a közelben. A szomszéd falu templomának tornya idelátszott ugyan a fák fölött, de az is jó néhány mérföldnyire lehetett. Nem volt mit tenni, meg kellett várni az orvost. Talán addig magához is tér. Seyd már csak azért sem mert elmenni segítségért, mert attól félt, hogy Katherine időközben felébred és nem lesz mellette senki.

Fejük fölött, az égen, fehér gomolyfelhők úsztak. Seyd egy darabig a felhőket figyelte, aztán lehúnyta szemét, mert lódobogást vélt hallani. Lélekzetét visszafojtva hallgatózott. Tévedett.

A kapitány megint Katherine felé fordította fejét. Az asszony egy hajfürtje kiszabadult és mint valami lángnyelv, körülnyaldosta az arcát. Pillanatnyi habozás után Seyd megfogta a rakoncátlan hajfürtöt és hátrasimította. Olyanféle érzése támadt, mint a gyereknek, aki lopott gyümölcsöt eszik.

Már egy félóra is elmult és Katherine még mindig eszméletlen volt. Seyd megpróbált visszaidézni az emlékezetébe eseteket, amelyekben a katonái félóránál is tovább hevertek ájultan és mégsem lett semmi bajuk. Ez megnyugtatta.

Talán, ha nevén szólítaná az asszonyt, fel is ébredne.

— Mrs. Spurrier! Mrs. Spurrier! — kiáltotta. — Mrs. Spurrier!

Többször nem merte ismételni. Nevetségesnek tünt föl önmaga előtt és az a kellemetlen érzése támadt, hogy legalább százan hallják. Hiszen nem is Mrs. Spurriernek hívják. Katherine a neve. Miss Katherine Crichton. Seyd forrón vágyott rá, hogy bár akkor találkozott volna vele, mikor még valóban Miss Katherine Crichtonnak hívták. Önkénytelenül a festményt látta maga előtt, úgy, ahogyan először látta, Lord Northfleet szalónjában. Akkor is megbámulta a csodálatos, aranyvörös hajat s a bátortekintetű, acélszürke szemeket, amelyek most nem akartak ránézni. Furcsa volt most arra gondolnia, amit *akkor* mondott Northfleetnek, mikor ott álltak a kép előtt. Azt mondta akkor, hogy szeretne öklével belecsapni a képbe.

— Én is valami ilyesfélét érzek, valahányszor a képre nézek — bólintott Northfleet. — *Ha merném...*

Ha *merné!* Seyd tekintetét mágneses erővel vonzotta a mozdulatlan arc. Minden vonásában külön gyönyörködött. Utoljára a szájában. Az ajkak félig szétnyíltak. Még így, ilyen sápadtan is, mikor az élet pirossága teljesen elszállt belőle, még így is határozott vonalú volt ez a száj. Egészen, egészen más, mint a többi asszonyoké.

Ha *merné!* Persze. Ha *merné!*

Mikor Northfleettel erről beszéltek, Katherine tizenötéves lehetett. Most? . . .

Most se lehet több, mint huszonkettő. Jóságos Isten! Huszonkettő! Vajjon Spurriernek hogyan sikerült? . . . És az övé volt-e egészen? Legyőzte-e becsületes harcban, vagy csak egyszerűen behálózta, csapdába kerítette, mint egy madarat? Röptében nehéz megfogni a madarat, az igaz, viszont csapdát állítani neki nem érdekes. Hogy az asszony feje most az ő térdén pihen, ez is csak olyan csapdaféle. Nem becsületes küzdelem árán jutott hozzá. És még *így is* jó volt. Mást megvetett volna érte, ő azonban élvezte ezt a közelséget. El akarta fordítani tekintetét, de nem bírta. Miért is ne élne az alkalommal? Miért ne szívná be mohón minden vonását, miért ne engedne szabad folyást a gondolatainak?

Egyszer, egy pillanatra, jobban szétnyílott az asszony ajka. Mintha mélyebbet akart volna lélekzeni. Seyd azt hitte, hogy most a szemét is felveti. De nem történt semmi.

A kísértés pillanatról-pillanatra erősebb lett. A vére lüktetett, halántékán majd szétpattantak az erek. Elviselhetetlen kín volt ezeket a félig nyilt ajkakat látni.

Ha mégis megcsókolná? . . .

Seyd egészen föléje hajolt. Aztán visszakapta a fejét, mintha erősen hátbaütötték volna.

— Gazember vagyok — mormogta a foga közt. A lelke mélyén azonban nagyon sajnálta, hogy nem merte megcsókolni.

Lám, a katona! Ha elveszik tőle a kardját és tétlenségre kárhoztatják, nem tudja, mit kezdjen az idejével és nem tud a vérének parancsolni.

Ezuttal még legyőzte önmagát, mert az asszony egyénisége erősebb volt, mint az övé. De ha egy gyöngébbel került volna szembe?!

Kínzó gondolatainak maga Katherine vetett véget. Fölnyitotta a szemét és mint egy gyermek, aki idegen környezetben ébred, csodálkozva nézett körül.

— Hála Istennek! — suttogta megkönnyebbülten a kapitány.

XI.

Olyan nőkkel, amilyen Barbara Durant, nagyon ritkán találkozik az ember. Véletlenül talán rájuk bukkansz, mint a drágakövekre a sok üvegcserép között, de a legtöbbször úgy haladsz el mellettük, hogy észre se veszed őket.

Barbara egy pillanatig se játszotta az önérzetében sértett barátnőt, mikor Katherine levelét megkapta. Azonnal útnak indult Glenworthba.

. . . A kastélyban nagy volt a csend. John öles léptekkel sétált föl s alá a hallban, mint a ketrecébe zárt oroszlán. Ha beengedték Katherine elsötétített szobájába, belefáradt az erőfeszítésbe, hogy minél nesztelenebbül lépjen. A sötétben rendesen nekiment valaminek, vagy leütött valamit az asztalról. Katherine ilyenkor idegesen fölsikoltott az ágyban és John úgy állott a szoba közepén, mozdulatlanul, mint egy rab, aki a saját ügyetlenségének köszönhette, hogy rajtakapták a szökésen.

RÉSZLETEK A GYERMEKSZOBA FALIBURKOLATÁBÓL. UNDI S. MARISKÁTÓL.

Magyar Iparművészet
1903.

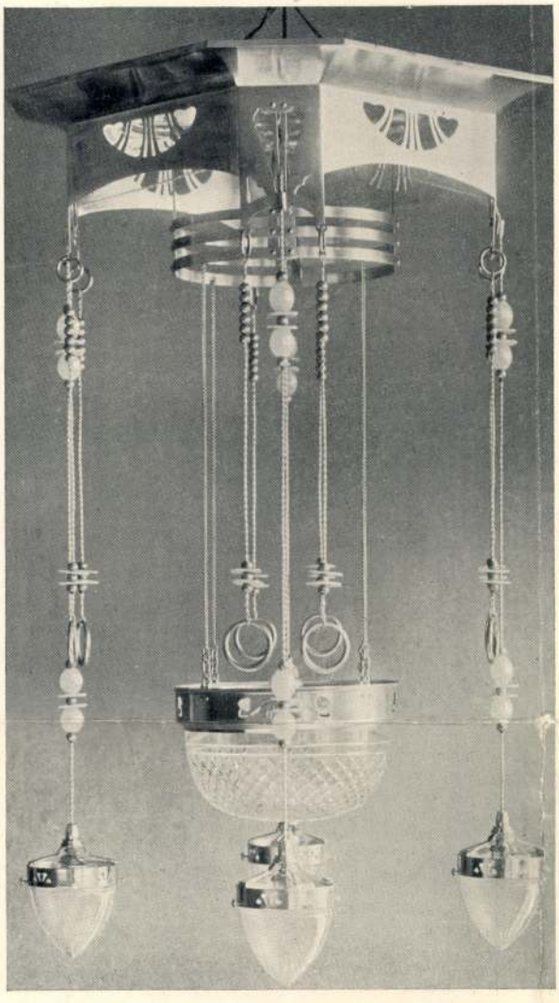

VILLAMOS CSILLÁROK.
KÉSZÍTETTE
A ZELLERIN-FÉLE FÉMÁRUGYÁR.

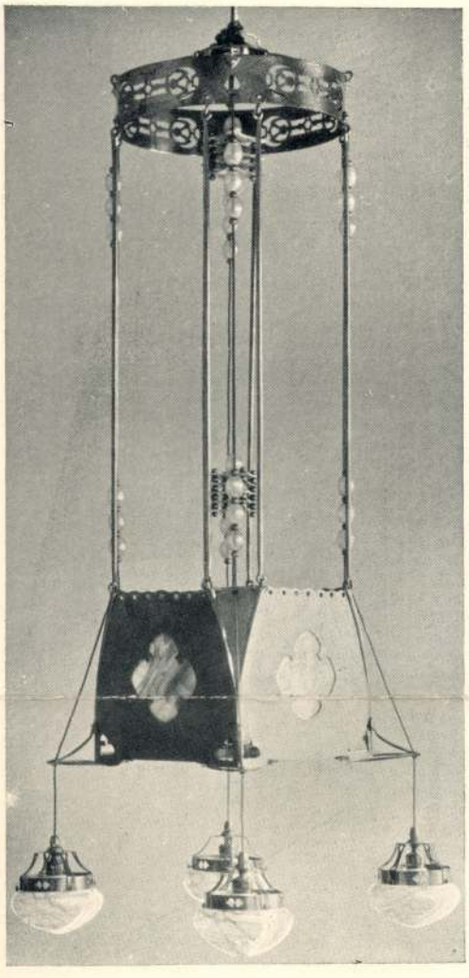

TERVEZTE
MENYHÉRT MIKLÓS.

GYERMEKSZOBA.
TERVEZTE ÉS
DÍSZÍTETTE
UNDI S. MARISKA.

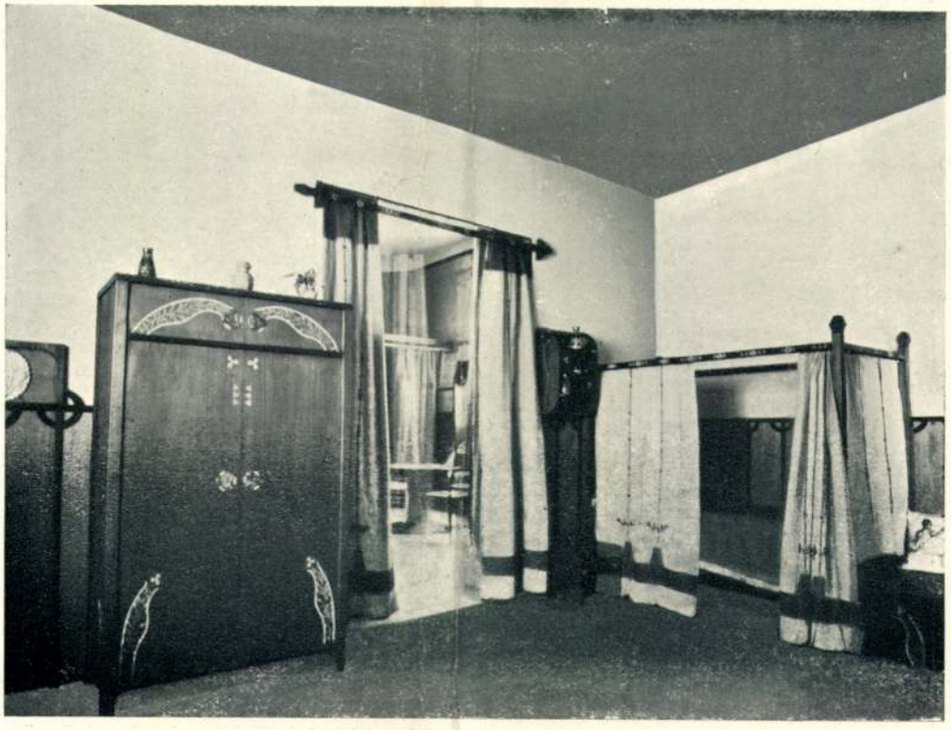

A BUTORT
KÉSZÍTETTE
PETRIK ÉS MORENT
(mint a Bútorcsarnok
Szövetkezetnek tagja).

GARCONSZOBA.
KÖNIG IZIDORTÓL
(mint a Bútorcsarnok
Szövetkezetnek tagja).

TERVEZTE
MENYHÉRT MIKLÓS.

KELENGYE EBÉDLŐ.
ÉRTÉKE 30.000 KOR.

A Magyar Iparművészet Társulat nagy tárgysorsjátékának főnyereménye.

TERVEZTE
HORTI PÁL.

AZ ASZTALOSMUNKÁT
KÉSZÍTETTE
VUKOVICS ÉS
KAUFMANN.

95.

95. S. UNDI MARISKA :
PÁRISI MŰVÉSZI NŐI RUHÁK.

TOILETTES
PARISIENNES.

96.

96. S. UNDI MARISKA :
PÁRISI MŰVÉSZI NŐI RUHÁK.

TOILETTES
PARISIENNES.

Undi S. Mariska

97. S. UNDI MARISKA:
PÁRISI MŰVÉSZI NŐI RUHÁK.

TOILETTES
PARISIENNES.

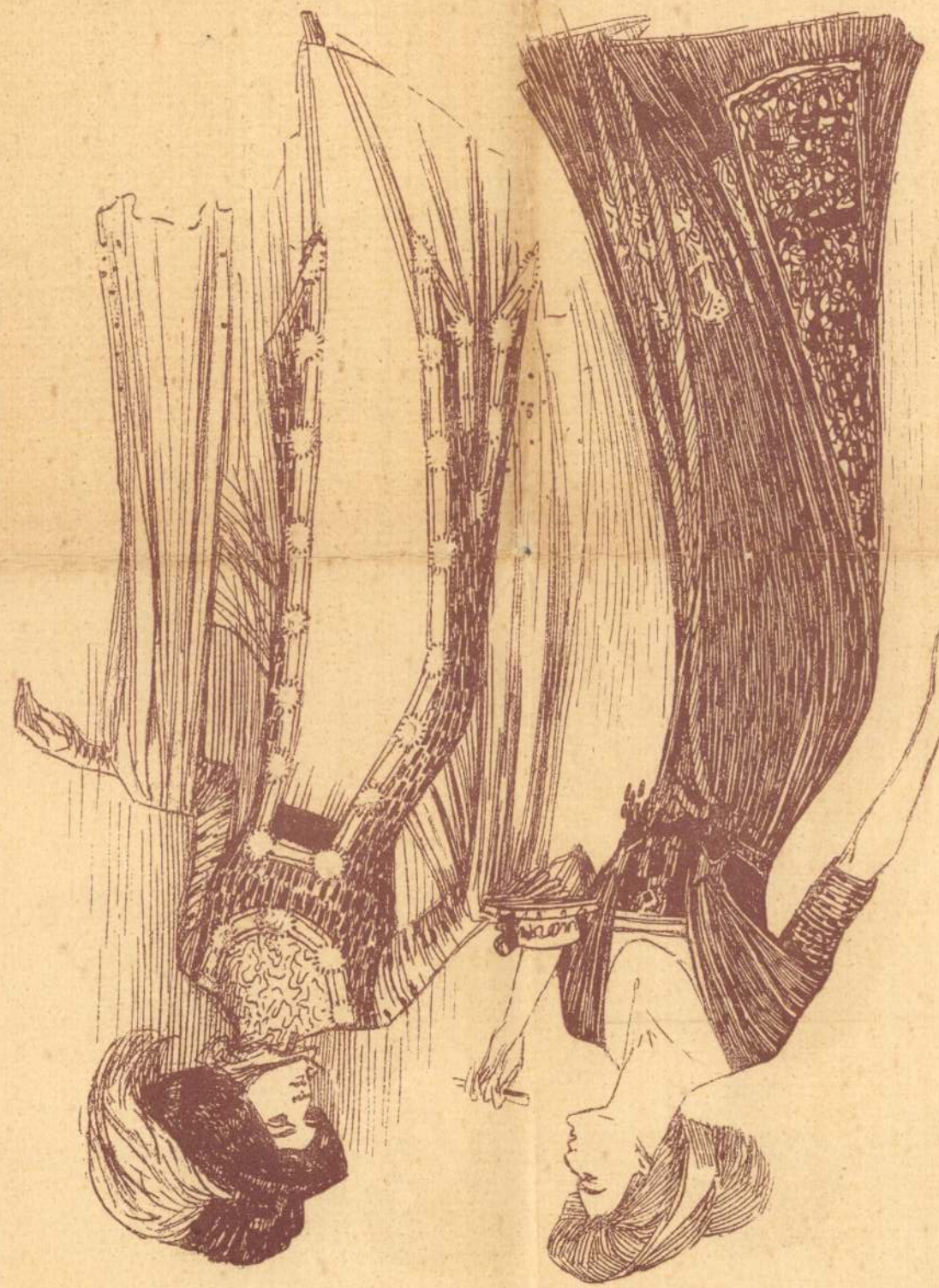

97.

76

94. S. UNDI MARISKA:
PÁRISI MŰVÉSZI NŐI RUHÁK.

TOILETTES
PARISIENNES.

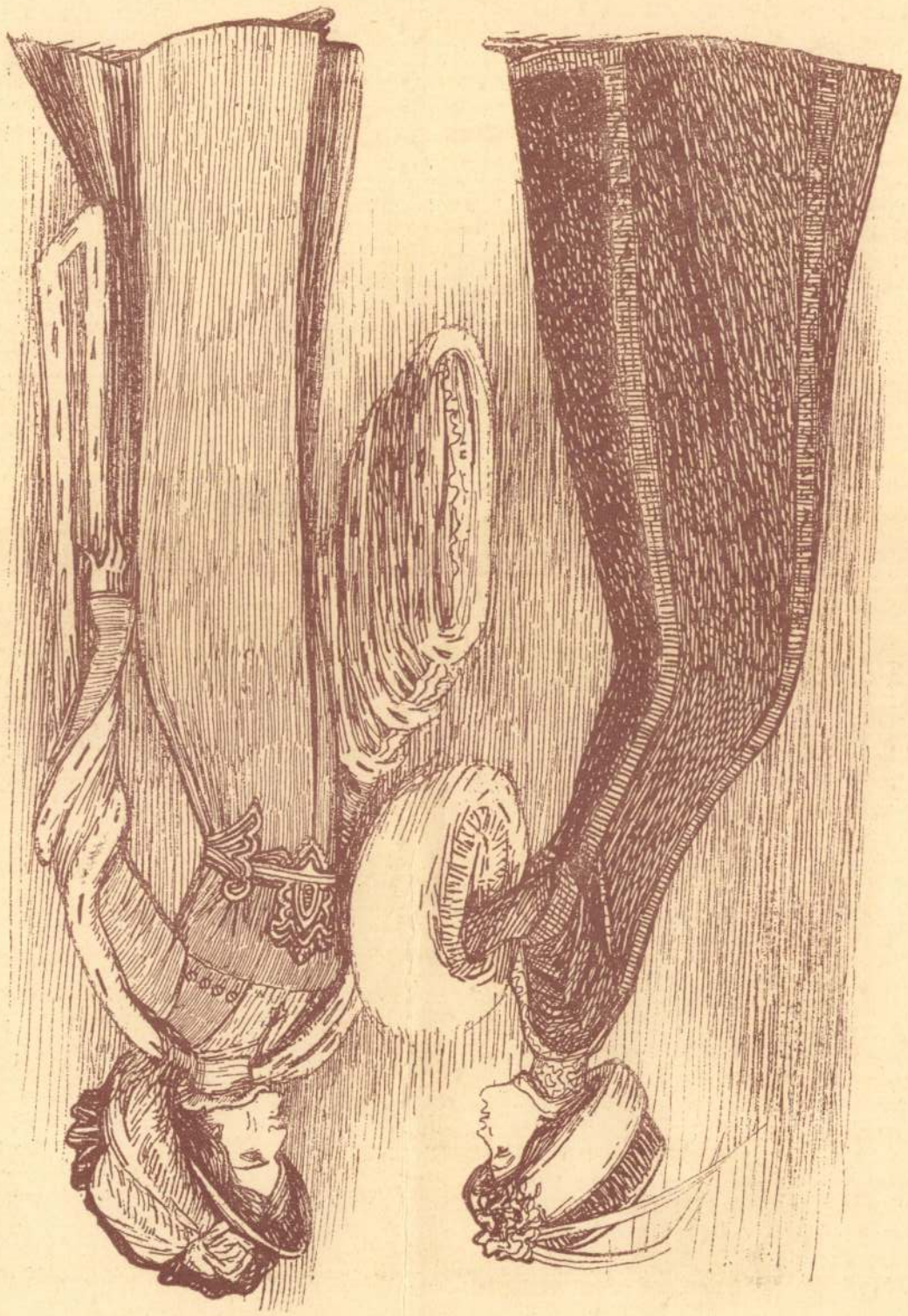

94.

73

GYERMEKSZOBA.
TERVEZTE ÉS
DÍSZÍTETTE
UNDI S. MARISKA.

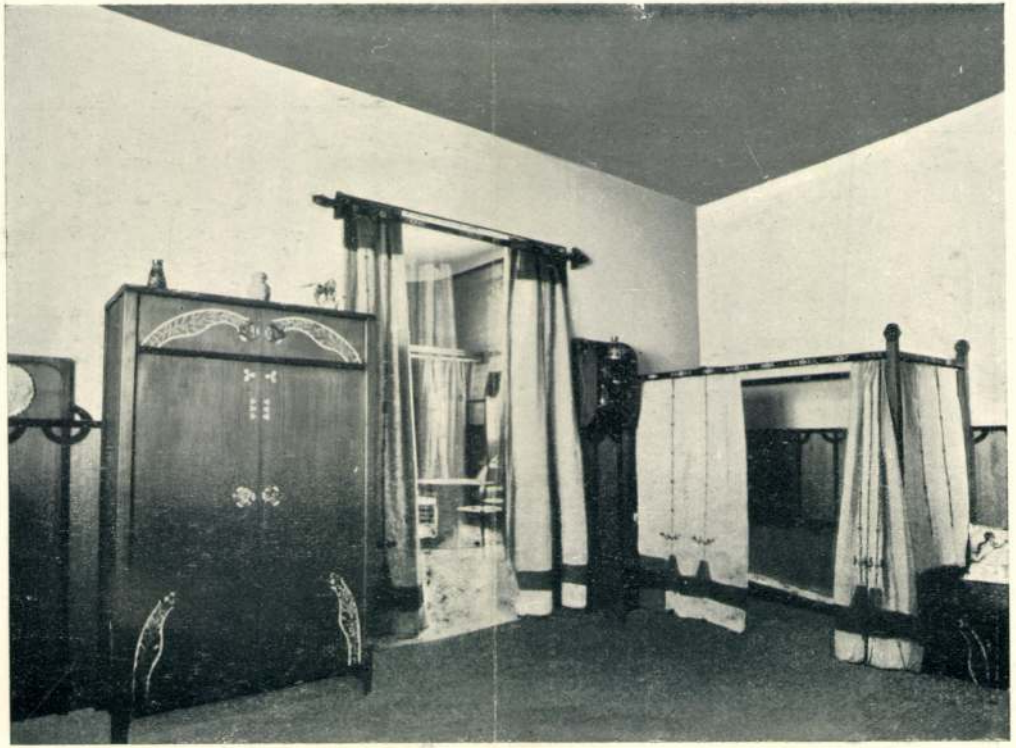

A BUTORT
KÉSZÍTETTE
PETRIK ÉS MORENT
(mint a Butorcsarnok
Szövetkezetnek tagja).

Magyar Iparművészet
1903. 126. l.

Undi Mařka

. . . . . .

Híres Biró Máté
Vágtat egyenesen
Király lánya elébe,
Templom ajtajához.
Szép gyengén felkapá
Király szép leányát,
Gyönge Ilonáját
Aranyos nyergébe,
S elvágtata véle
Rablók tanyájára,
Rika erdejébe.

. . . . . .

Király katonái
Ott összekötözték,
Nehéz vasba verték,
Király városába'
Mély tömlöcbe vették.

. . . . . .

Ablak alá méne
Király szép leánya,
Gyönge Ilonája.
Onnét meghallgatá
Szomorú énekét
Rabló kapitánynak.
Onnét hazaméne
Király szép leánya.
Sírva feküvék le
Szép selymes ágyába,
Zöld selyem vánkosát
Könnyével öntözé,
Híres Biró Mátét
El nem feledheté
Király szép leánya,
Gyönge Ilonája.

BOÉRNÉ
UNDI
MARISKA

172

Boérné Undi Mariska: 172. Színes üvegkép terve. Tárgyát a tervező Biró Máté c. székely népballadából merítette.

Marie Undi-Boér: 172. Entwurf für Glasmalerei.

Magyar Iparművészet. 1916. 161 l. (Képpel) 171. l.

GYÖRGYI
DÉNES

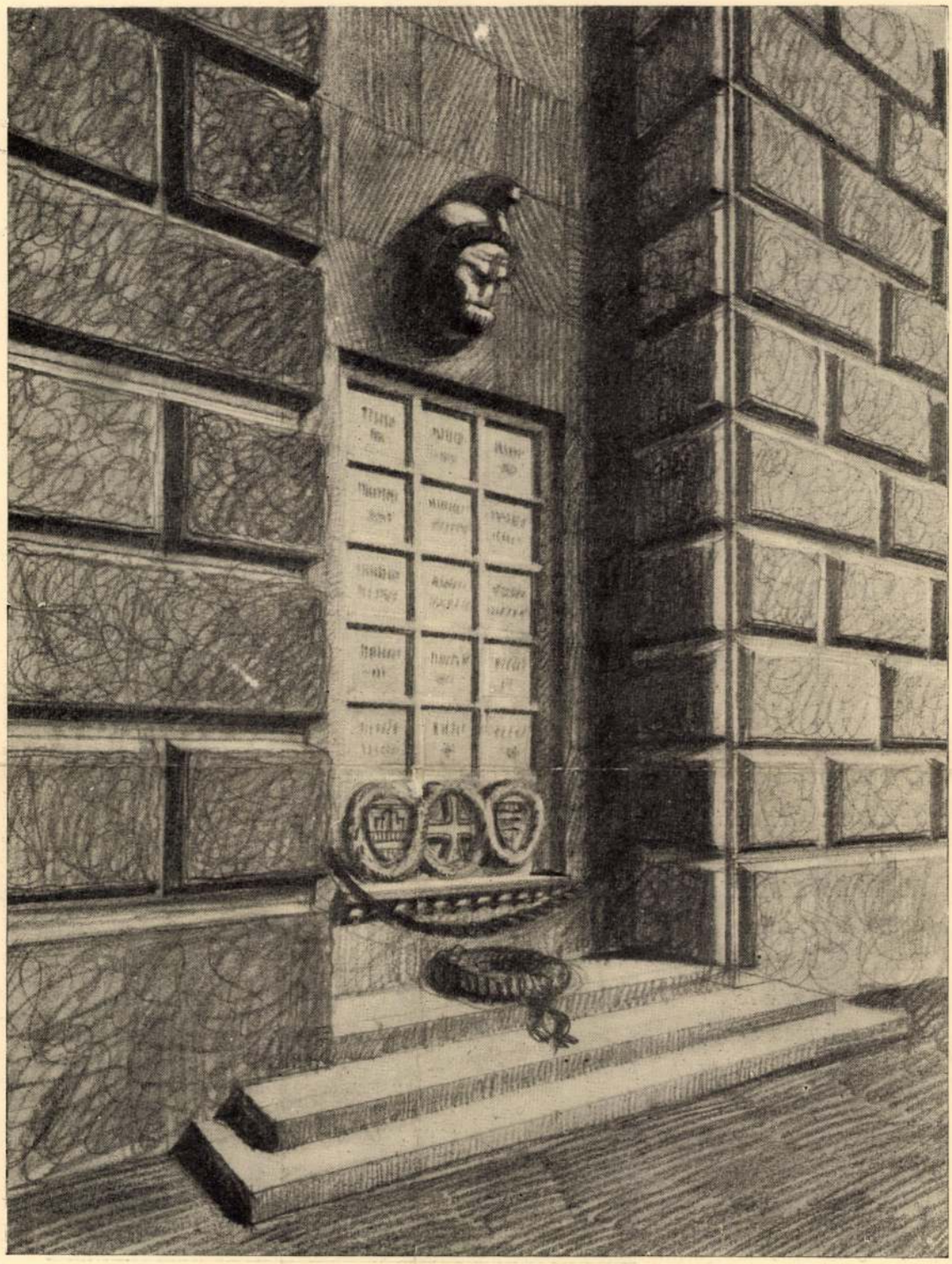

173

173. Györgyi Dénes: Hadiemléktábla terve.

173. D. Györgyi: Entwurf einer Gedenktafel für gefallene Krieger.

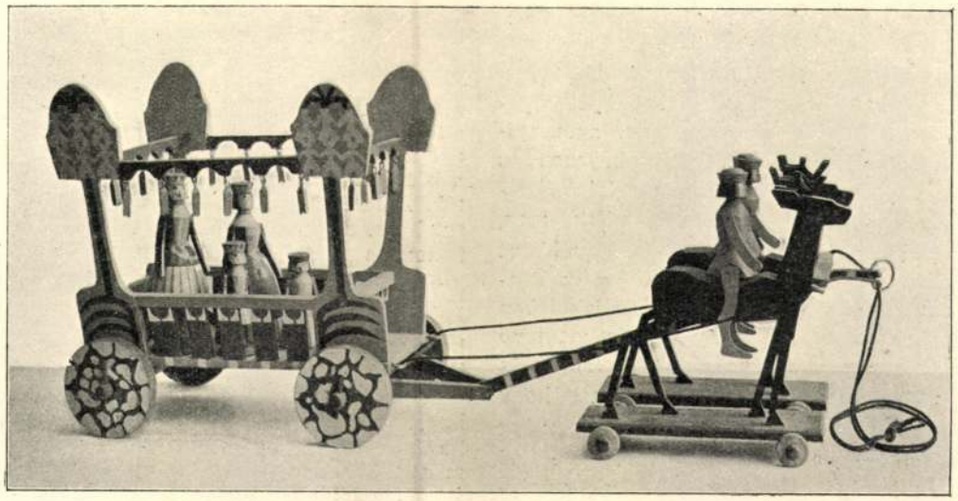

PÉTERKE KIRÁLYFI SZEKERE

UNDI MARISKÁNAK II. DÍJJAL KITÜNTETETT PÁLYAMŰVE

PÁLYÁZATI ÜGYEK.

PÉTERKE KIRÁLYFI SZEKERE című gyermek-játékkal nyert pályadíjat – mint ahogy legutóbbi számunkban is írtuk — Undi S. Mariska. Ezúttal a kedves játék képét is bemutatjuk olvasóinknak. A meseország királyi családja a mesekocsin megy haza a mese-erdőből. Künn mulattak a virágokkal, gombákkal és szarvasokkal s mikor elfáradtan nehezen esett már a járás, Péterke királyfi nagy örömére négy gombából kerék lett, kakasvirágokból kocsioldal s két szarvaskából parádés-ló. Így indult hazafelé harangvirág csengetyűzve az öreg király, meg ija-fia . . . Finom mesehangulatot tudott e kis játékba is lehelni a tehetséges művésznő.

PÁLYÁZAT. A Magyar Iparművészeti Társulat a kereskedelemügyi m. kir. ministertől rendelkezésére bocsátott alapból a következő pályázatot hirdeti:

1. Terveztessék egy normális polgári lakás keretébe illő *egyszerű csempe* (cserép) *kályha*. Tehát nem cifra, nagyszabású és költséges kályha tervét kívánja a társulat, hanam olyant, amelynek megvalósitása nem kerül több munkába és költségbe, mint amennyibe a bérházakban általánosan használt közönséges kályhák kerülnek.

2. A fősulyt a társulat a kályha anyagához s annak megmunkálásának módjához alkalmazott helyes formai megoldásra és a díszítésnek diszkrét voltára fekteti; általában pedig kivánja, hogy a terv eredeti és ötletes legyen. Utánzatok és sablonos munkák ennélfogva a pályadíjat nem kaphatják.

3. A tervet a temészetes nagyság 1 : 5 arányában kell készíteni, ezenkívül szükséges, hogy a párkányok profilja és a díszítések részletei természetes nagyságban konturban is meglegyenek, hogy a tervrajz alapján bármely kályhás a kályhát jól el is készíthesse.

A rajz kidolgozásának módja (tollrajz aquarell, ceruzarajz stb.) a tervezőtől függ.

4. A pályázat föltételeinek és a jogos művészi igényeknek megfelelő legkiválóbb pályaművek díjazására két díj szolgál u. m. 1. díj 200 kor. 2. díj 100 kor.

5. A pályázaton csak magyar állampolgár vehet részt.

6. Pályázni lehet névvel vagy jeligés levéllel.

7. A pályázat 1904. évi december hó 28-án déli 12 órakor jár le, amikorra a pályaműveket be kell küldeni a MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT titkári hivatalába (Budapest IX. Üllői-út 33—37.)

8. A pályázatot a MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT állandó biráló bizottsága dönti el.

9. A pályadíjjal jutalmazott pályaműveknek tulajdonjoga, beleértve a korlátlan

Magyar Iparművészet

1904.

Uvoli Mariska

bársony- és faégetés, himzés és applikáció, női ruhadiszítés. Nyilvánvaló, hogy e művészi eljárások megtanulásával a nők oly ismereteket szereznek, amelyeket aprópénzre is válthatnak, amennyiben könnyen értékesíthető, hasznos és mindennapi szükségletnek megfelelő, izléses munkák készítését tanulják meg, amelyeknek értékesítéséről egyébként maga az iskola igazgatósága fog gondoskodni. Megjegyezzük, hogy az iskolában még e tanév folyamán a már meglevő agyagipari műhely mellé asztalos- és fémdomborító-műhelyt is állítanak, hogy e mesterségek körébe tartozó tárgyakat is elkészíthessék az iskolában. A félévi tandíj mindössze csak 15 korona, amelynek fejében a tanítványok mindennap délelőtt és délután tanításban részesülhetnek. Melegen ajánljuk az iparművészeti munkák iránt hajlammal bíró hölgyeink figyelmébe e jeles intézetet.

WALTER CRANE TORINOI EMLÉKKÁRTYÁI. A két év előtti torinoi nemzetközi kiállítás ránk nézve nemcsak annyiban volt nagyjelentőségű, hogy a magyar iparművészet párisi sikereit betetőzte, hanem azért is, mert a nagy nemzetek során megtisztelték nemzetünk képviselőjét az alelnöki méltósággal. Szóval a magyarokat kitüntető szivességgel fogadták és igyekeztek velök személyi összeköttetéseket is létrehozni. Az iparművészet vezető emberei torinoi barátkozásának kedves emléke azok a kártyák, melyeket Walter Crane rajzolt minden egyes zsüri-tagnak, karakterizálván az illető nemzetet is. Ezekből hármat bemutatunk olvasóinknak. Walter Crane művészetének kedvelői bizonyára sok örömet fognak benne lelni.

MÚZEUMI TÁRGYAK MEGÓVÁSA. A művészet iránti érdeklődés egyre növekedik, az a feladatunk tehát, hogy ezt helyes mederbe tereljük. A tömeges látogatás ugyan némi veszélylyel fenyegeti a művészeti gyűjteményeket. Különösen áll ez olyan tárgyakra, amelyeket jól elzárható szekrényekbe nem lehet elhelyezni. Az idők folyamán ezeken látható legjobban a káros hatás. A por és piszok, mely a szakadatlan látogatás következtében felszaporodik, a nedvességnek és szárazságnak folytonos váltakozása kártékonyan hatnak. Ezenkívül más veszély is fenyegeti a tárgyakat, eltekintve attól, hogy nagy látogatottságnál tolvaj is hamarabb akad, amint azt a közelmultban egy-két helyen tapasztalták. A fűtés pl. különösen fatárgyaknak ártalmas. A fűtésnél nemcsak a meleg, hanem a fűtés következtében lerakodó piszok árt a műtárgyaknak. A tárgyak fényképezése is veszélylyel jár. Ezek ellen némelyek azt indítványozták, hogy helyezzük a tárgyakat vissza, eredeti helyükre, nem gondolván meg, hogy azok a helyek legtöbbször már nem is léteznek, vagy ha léteznek is, ott még kevésbbé ügyelnek rájuk, mint a gyűjteményekben. Eme veszélyek elkerülésére, vagy legalább is csökkentésére első sorban szükséges, hogy a kiállítási helyiségek tágasak legyenek, nehogy tolongás keletkezzék. Múzeumok beosztására általánosan érvényes szabályt felállítani nem lehet. Mindig a kiállítandó tárgyak és a múzeum rendeltetése szerint kell igazodnunk. A látogató tömeget az által lehet célszerűen megosztani, ha a gyűjtemény naponként lehetőleg soká van nyitva, így a látogatások jobban megoszolnak. Hasznos az is, ha a közönség közlekedését szabályozzuk, megmutatjuk az útat, melyen járjanak és így elejét veszszük a tolongásnak. Erre azonban már az épület tervezésénél kell gondolni.

Szövetgyűjteményeknél lehetőleg minden érdemesebb darabot állítsunk ki, ez által a ki- és berakásnál gyakran bekövetkező sérüléseknek elejét veszszük. Különös gondot fordítsunk a fűtésre; lehetőleg egyenletes hőmérséklet kívánatos. A levegő ne legyen nagyon száraz, mert a száraz levegőben különösen a fatárgyak romlanak. Hogy a múzeum ne legyen túlzsúfolt, lehetőleg csak a legjobb dolgokat állítsuk ki. A zsúfolt gyűjtemények át nem tekinthetők. A londoni gyűjtemények (South-Kensington múzeum, British-National Gallery) eléggé bizonyítják ezt; ugyanez áll a berlini nagy gyűjteményekre. A gyűjtemény első sorban a közönség kedvéért van, ennek pedig fárasztó és megemészthetetlen, ha oly nagy tömegben mutatjuk be a műtárgyakat. Azért csak a legjobb tárgyakat állítsuk a közönség elé, a többit pedig raktározzuk el. Ha ezeket szem előtt tartjuk, megmentjük a műtárgyakat az idő előtt való elpusztulástól. *Cs.*

Dijak.

.A vallás-és közoktatásügyi miniszter 500 K-s pasztell-dija a Magyar Grafikusok Egyesületének IV. kiállitásán a Nemzeti Szalonban: Undi S.Mariska:"Egy müvészleány arcképe".

MŰVÉSZET
XII.évf.1913.
360.

Undi S. Mariska grafikus és festőművész.

Münich.

VI. évf., 1907.

134.

Mudi Marčeka fotó- és grafikus

Pesti Hírlap. 1919. febr. 9. 6

Vízfestő kiállítása a Mercur-palotában

Mudi Monika fogta és gyermeke

Pesti Hirlap. 1924. máj. 11. 15

k. k. h. Magyar képzőművészeti kiállítás

Mnohí blahoželania

Paríž Hilap. 1924. máj. 1.7

Kiadják

Mudi Monika fotói a művész

Pesti Hírlap. 1923. nov. 18. 6

Kő Kiállítások

Mudi Mariko fejlő és gyümölcs

Pest, Hugo. 1926. máj. 4.6

K. k. k. ehrendl és postaforgalmi
kiadóság

Undi Mariska

MŰVÉSZET
XII.évf.1913.
237.
"A Nemzeti Szalon.."

Vizfestmény - Tájkép

U n d i M a r i s k a :
Gellérthegyi ház udvara

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
237-
"A Nemzeti Szalon.."

Ilus dr. J. Mänska, "Esto"

Katoliku Teataja. 1908. III k.
708-716.

A. Tavaizi "Kiäkkiäto"-
tok.

Undi Marióka

festő

Rene de Hongrie

1911. IV. a. VII. I. 228 – 229. l.

Művésznő otthon kiáltása.

yokban nemzeti és nemzet-
lmi-terminológiai ellent-
dalomtudományok egységes
yan tényezők, melyek máról-
s ezért a TITT megalkotása
ik, melyet várhatóan számos
A tezaurusz stabilitása és
g aligha oldható fel az el-
melméleti kérdés sincs még
a többnyelvü integrált tár-
z várhatóan már megalkotásá-
lenne. Túlméretezettsége kö-
alkalmazhatósága amúgy is

ULLMANN Gyula építész

Szegő György: A recesszió elfeledett építészpárosa. = Nők 2001. II. 23. 28., ill

ULLMANN GYULA

SZEGŐ Gy.: A SZECESSZIÓ ELFELEDTETT
ÉTITÉSZPÁRJA

NÉPSZABADSÁG 2001 II. 23, 28

Budapest, 1928. február hó 25.

Undi Mária

1937-ben az iparügyi minisztériumtól munkásságát elismerő oklevelet kapott.

Rajzoltatás

1937. 28. l.

MDL

Undi S. Mariska
festő

művészi ruha rajzai Párisból.

÷ Fittler-Gyöngyi: Magyar iparművészet
Grafikai Szemle 1909 évf 4 sz 83 l

Undi Mariska

Nemzeti Szalon

Magyar Képzőművészek Egyesülete
8-ik Kiáll. Tasa.

1916. Mart

Dienes Valéria arckép, pasztell. Arkádos udvar a Tabánban, vízf. A Konopi ház üvegablaka (Bíró Máté halálának) színezett rajz és az üvegablak, Régi konyhasarok a Tabánban, vízf., A Jó-ga szoba, vízf., Férfi arckép, pasztell, Székely üvegasszony, pasztell.

[ered. Gyűjt. Kiállításai

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Szentkirályi

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Undi Mariska

rod
2

Gentile Vercelle

V-153.l

1904. XI. 3.

Nagyvárad. múz.

Sanatorium-egyesület emlékkönyve (1785–1904.)

Boérné Undi Mariska

Fehér Ozsef.

Mucsarok

1915. tav

Pighinius II. 15

Ludi Mária

Kerepel a mécsaroknak
tele táskával

Az Est 1937 I. 24

Undi Mariska Boérné (1877-)

Régi konyhasarok a Tabánban.
Vizf. Sign.

Tabáni részlet.
Vizf. Sign.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

Undi Mariska

Szerepel a műcsarnok téli tárlatán

Pesti Napló 1937 I. 24

Undi Mária

Lorgnet a műsorunk téli tárlatán

Új magyarság 1937 I. 24

Undi Mariska

MDK

Pihenő palóc, vizf.

Kontycsináló asszíny, vizf.

Műcsarnok 1929 őszi kiállítás

MDK

Undi S.Mariska,festöm.

360. Siklódi kapu. Akvarell.

KMTárs. 1912.márc.Pódl. Kat. 64.l.

MDK

Undi Mária

/e.a./: Thorma János "Március idusa". A Műcsarnok téli tárlata. Ujság 1938. 7.l.

UNDI MÁRIA

Varró kislányok. Vizf.
Kalotaszegi házak. Vizf.
Tükör előtt. Vizf.

MAFE kiáll. Nemzeti Szalon 1942.dec.-1943.jan.

UNDI MÁRIA

Torockói leányka.
Erdélyi kis kert.
Napfényes szobám.
Palóclányok a templomban.
Kalotaszegi kert.

Téli kiállitás képes tárgymutatója. Műcsarnok 1937.

Mr. and Mrs. Clarence Allen
Route 1
Hillsboro, Texas 76645

Mrs. Ruth Martin

MDK

Undi Mária MDK

Erdélyi kis kert

Palóclányok a templomban

Napfényes szobám

Kalotaszegi kert

Mücsarnok 1937 Téli Kiállitás

Mitgliedsbuch 1952 DSF Klubhaus

Fotokopie Jahnstraße

Name Karte NDK

Undi Mária MDK

Torockói leányka

Mücsarnok 1937 Téli kiállitás

agyar munka, 1680 körül.
olykéri gróf Kéry János váci püspök (1681—85) tulajdonából.
ször az 1687. évi leltárban. (67. szám.)

Árvízkárosultak, 1876., 45. l., 1512. szám. — Dankó 101—102. l. (Képe XXXXIII. táblán.) — Irodalom. Egyházművészeti Lap, I., 1880., 371—372. l. — Martinov: Le trésor de Gran. Revue de l'Art Chrétien, XV., 1881., 350. l. — Gerevich PA, 200. l. — Lepold: Adatok, 29. l. — Csernyánszky 100. l. — Lepold—Lippay 43. l. — Lepold Katalógus 193. sz.

SPÖKSÜVEG,

ér selyem, árnyalt színes zsinórdísszel, mely d talaj felett kék levelek közül kinövő virágos kat ábrázol.
g. 41·5 cm.
gyar munka, 1710 körül.

Lepold Katalógus 227. sz.

SEING,

ér lenvászon, széles, nyugtalan rajzú, gazdag t csipkével, palmettákból kinövő gránátalma-, pán-, virág- és kisebb palmetta-dísszel. ain piros selyem alapon XVIII. századi kedísszel.
l. 62 cm.
mand munka, 1710 körül.

Bárány Istvánné: Régi csipkék kiállítása az Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeumban. MM. IX., 1933., 74. l. (Képe 76. l.) —

Undi Mária
Varró kislányok, vizf.
Kalotaszegi házak, vizf.
Tükör előtt, vizf.

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesülete kiállitás, Nemzeti Szalon, 1942, december, 3, lo 1.

Undi Mária

Kalotaszegi új menyecske, vizf.
Kalotaszegi pár, vizf.
Kalotaszegi utca, "
Körösfői kislány, "

A Magyar Akvarell- és Rajztell-festők Egyesülete kiállításkatalógusa. 1940. Nov. 24.-Dec. 8.
16. lap

MDK

Undi Mária, festőm.

Külön meg kell említeni az akvarellé és pasztell-festők sorában.

Szomory Dezső: Téli Kiállítás.
Mű- Az Est. 1937. jan. 24, 13. old.

Undi Mária MDK

Muskátlis ablaknál

A magyar akvarel és pasztelfestők egyesülete
Műcsarnok 1934. márc-ápr.

Undi Mária

MDK

Kalotaszegi leány a párjával

Mucsarnok 1934. márc.-ápr.

Undi Mária MDK

Erdélyi Olga

A magyar akvarellisták és pasztelfestők egyesülete
Műcsarnok 1934. márc.-ápr.

MDK

Undi Mária

A kispalota, vizf.
Eta, vizf.
Torockói kis libák, vizf.
Kalotaszegi templom, vizf.

A Magyar Akvarell- és Pasztell-festők Egyesülete kiáll.katalogusa.1940.Nov.24.-Dec.8.
16.lap

MDK

Undi Mária

Műveivel részt vett a kiállitáson.

KmTárs. 1943. márc. - ápr. tav. kiáll.
Kiállitó művészek névsora. 30.lap

MDK

Undi Mária

Kis ház kerttel

MTárs Kiáll. 1941. dec. Műcs. 19.1.

Undi Mária festőművész

Kalotaszegi leány a párjával

Muskátlis ablaknál

1934.évi emlék- és gyüjteményes kiállitás
tárgymutatója. Mucsarnok

Undi Mária festőművész

Magyar életfa

A nagyasszony pávás kertje

Magyar kiállitás tárgymutatója. Műcsarnok. 1934.

Undi Mária festőművész

Erdélyi Olga

1934.évi emlék- és gyűjteményes kiállítás tárgymutatója. Műcsarnok.

MDK

Undy Mária

Az Uj Szalon kiáll. Képzőművészet 1934. VIII. 74.sz.
144.l.

MDK

Undi Mária

Résztvett a Műcsarnok 1937.évi téli kiallitasán.

Pipics Zoltan dr.: Téli tarlat a műcsarnokban.

Uj Magyarsag,1937.jan.24. 21.l.

~~Abtrage dein rajtolo csont 11. 19.~~

Boémé Undi Maska

Mentsenek
1915-16. téli szám - 119.

MDK

Unti Mária, festöm.

a IV-VI.terem megannyi elismert müvész müveit mutatja be.

U.M. ezines rajza magyaros mintázásával mesélö készségével tünik ki.

A Mücsarnok reprezentatív kiállitása.
Képzömüvészet. 1932. 48.sz. 64.l.

MDK

Undi Mária, festö

Tavaszi reggel egy tabáni kis-kocsmában. Akv.
Udvar a Felsöhegy uccában. "
Orgonafás udvar a Hadnagy uccában. "

Új Szalon.-Tabán kiállitása. 1931.máj.-1931.dec. Kat.

MDK

Undi Mária, festö

Palócz menyecske.	Vizf.
Ünnep reggelén.	"
Napfényes templomban.	"

Nemzeti Szalon.-MAFE XX.Jub.Kiáll. 1f 5.dec.20. 1936.
jan.6. Kat.

Undi Mária MDK

Vasárnapi parádi, vizf

Micsamok 1939
Derdi a művészetben, kiáll.

MDK

Undi Mária, festö

Attila gyermekkora. Vizf.

Mücs.-OMKT."A gyermek a müvészetben" kiáll. 1940.II.-III
Kat. 16.1.

Undi Mariska MDK

Tabáni kis vendéglő, vizf.

Mücsarnok 1918-19 téli kiállitás

Undi Mariska

Klematisz, vizfestmény
Férfi arckép, pasztell
Tabáni uriház, vizfestmény
Hadnagy utcai kis korcsma, vizfestmény
Nógrádi kuria, vizfestmény

Magyar akvarell és pasztellfestők egyesülete IX. kiállítása. 1922. Nemzeti Szalon, katalogusa

ikk

nek

á-

-

-

-

e-

al-

tt.

tán

Undi Mariska

lásd még

Boéné Undi
Mariska alatt is.

Undi Maria

foto

rood

Milano. 1906

70.1.

ORSZÁGOS MAGYAR SZÉ
(MUSÉE DES BE

MAGYAR TÖRTÉNELMI KÉPCSARNOK
(GALERIE HONGROISE DE TABLEAUX HISTORIQUES)

ÚJ MAGYAR K
(NOUVELLE GALERIE

Kedves Pista

mellékelve megkül
Quittl levelé és meg
Templom Kapujá"-ról
tett, mert nekünk

Undi Mariska
Tabáni uriház, vizf.

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-20. 19 1.

Undy Mariska

MDK

Tabáni konyha

Mücsarnok 1924 február-március

Undy Mariska MDK

A tabáni Szikla utca, vizf.

Mücsarnok 1924 február-március

Undi Mária MDK

Kalotaszegi utca

Mücsarnok 1941 Téli kiállitás

Undi Mária MDK

Ház kis kerttel

Mücsarnok 1941 Téli kiállitás

Undi Mária MDK

Erdőszéli virágok

Kalotaszegi Madonna

Műcsarnok 1941 Téli kiállitás

Undy Mariska

A tabáni Szikla utca

Milcsarnok 1924. febr-márc.

Unay Mariska, festőm.

Az Őszi Tárlat keretén belül értékes része a kiállitásnak az a vizf.- és pasztell-gyüjtemeny melyet a Magy. Viztestők és Pasztelltestők Egyesülete állitott ki.

Nehány szép alkotással szerepel U.M.

Rózsványi Vilmos: Az Őszi Tárlat.
Képes Krónika.1929. 42.sz. 19.l.

Undy Mariska

MDK

A Szarvas tér

Műcsarnok 1924 február-március

…rjáu van a vár, melynek fér-
…elyet balról a Szávába önlő"
…párhuzamosan üt veres. A
…leket bejüttni. Felirata balról

…

…befestigte
…, vii Sclavo-
…von Possega."

…ereser-réve 8.4: 14.6 (különben 9.9 : 20.6) c/m.

31/93 N° 162.

Undi Mariska

Mütterenkiáll-

1924. febr-

MDK

Undy Mariska tervezőmüv.

Karácsonyi ipm. kiáll. Magyar Iparmüvészet, 1906, 3-4.l.

(Undi Mária)

könyve

. L) Magyar Kincsesláda.
Bp. 1937 (2.)

Ismerteti
Mátrai Vilmos

Rajzoktatás

1937. 4 – 6. f.
54. l.

Szépirodalmi Könyvkiadó Részvénytársaság

(Undi Mária)

cikke

( ) Magyar mesternőket női kézimunka oktatásunkba.

Rajzoktatás. 1937

12 – 14. l.

sszesen: " 5.728.81

ndő még: P. 769.25

fizetett a

1927 Szept.

300.P.

zetendő: P. 469,25.

Endi Maria

Vrá
2

Rajzoltatás
1937. 4-6-ig.
67. p.

a Müemlékek Orsz. Bizottság

sét 1928.évi junius hó végév

részére 1928.évi julius hó 1

előlegesen havi Kettőszázkil

számu illetménycsekkszámla t

junius hó 5-én. A miniszter

niszteri osztálytanácsos.

A hiva

miniszte

Vendéglátás

I.

Rajzoktatás

1943. IV. csp. 2. n.

16. l.

MAGYAR KIRÁLYI ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
265 1928. szám
Lt.: 928. jun. 16 20.

RUDNAY PRÍMÁS MELLKERESZTJE,
mozaikminiatűrben Krisztus a kereszten.
Mag. 10·7 cm.
Római munka 1820 körül.
Rudnay prímás (1819—1831) tulajdonából.
Lepold: Adatok 36. l. — Lepold Katalógus 106. sz.

RUDNAY PRÍMÁS PÁSZTORBOTJA,
ezüst, részben aranyozva. Kampójában szárnyas angyal. A gomb alatt a száron: PAR (Princeps Alexander Rudnay). Bécsi hitelesítő jeggyel és elmosódott mesterjeggyel.
Mag. 172·5 cm.
Bécsi munka 1820 körül.
Rudnay prímás (1819—1831) tulajdonából.
Lepold: Adatok 36. l. — Lepold Katalógus 203. sz.

PÁSZTORBOT,
ezüstözött réz, részben aranyozva. Empire stílű.
Mag. 192 cm.
Bécsi munka 1820 körül.

PÁSZTORBOT,
ezüstözött réz, aranyozott díszítményekkel. Empire stílű.
Mag. 177 cm.
Bécsi munka 1820 körül.
Lepold Katalógus 205. sz.

PÁSZTORBOT,

Undi Márta

Laza

Rajzoltalai

1943. IV. évf. 6. sz.

48. l.

A hivatalos másola

igazgató.

Undi Maria

l.

Razoritasi

1944. Dienj. 1.n.

8.l.

9 — 12.l.

llampénztárt, hogy az igénybe vett
k járandóságaiból 1916. évi január
ő és egymásután következő részletek-
teket tárcám javára, a fentmegje-
leg-téritmény cimén bevételként

lat hitelül:

Undi Mária

cikkei

1.

A magyarság nép-
rajza. II. k 339 l.
340 l.

Komárom, múzeum III. 238.

Undi Mária

l.

Fehrich II. k.
13 – 16. l.

Undi Mária

Festő

XI. Hadhegy M. út. 126

MKSz 1947

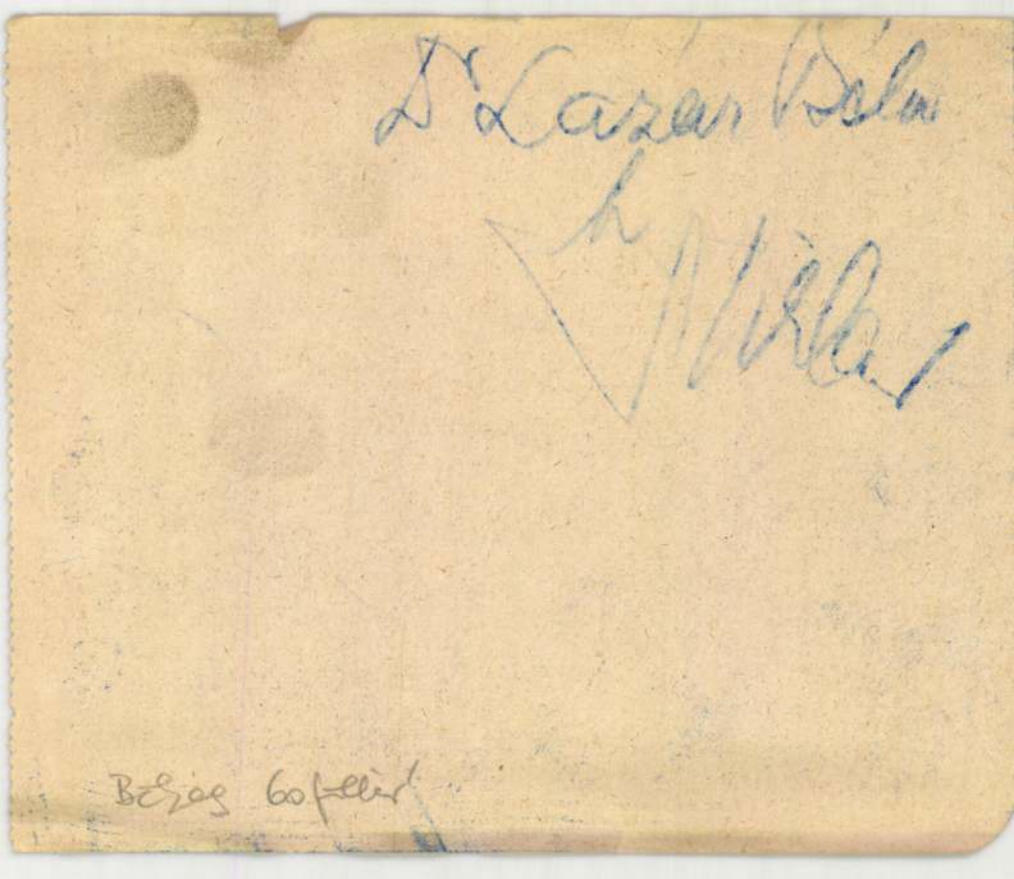

(Undi Mária) cikke

u. 3418
u. 3419

[7] Népművészetünk
felfederői. Magyarság
1932. május 27.

Undi Mariska

Undi Mariska müvészetéről ir Adám Éva: "A magyar gobelin" cimmel.
"Magna Hungária" c. képét e,liti meg elsősorban, majd "Életfa" c. magyar ornamentális kompozicióját és A "Sárközi barackszedés"c. munkáját.
Undi Mariska mühelyében tanitja és vezeti a gobelin-szövést két müvésztársával: Boeck Piroska és Keresztes Henrik István gobelin müvészekkel, akik most a "Lepkekirályfi" c. képet készitik.
A cikk leirja a képek tartalmát.

Élet, Bp. 1922. julius 9. XIII. évf.
14. sz. 341. lap.

M.D.K.

Undi Lenke tanár

1931/32. iparostanonciskolai rajztanitói oklevelet kapott.

Képzőm.főisk.évk. 1931/32. 126.l.

Ingyen röplap

i Napló
tisztelt

Undi Lenke

VI. é

Ferképzőmfoiskolák

1933-34. 48. l.

VASÁRNAP

6

Kath. F. 17. Brunó hv.
Prot. F. 16. Brunó

HÉTFŐ

7

Kath. Olvasós B.-A.
Prot. Amália

¦Izr. 10 Jom Kippur

KEDD

8

Kath. Magy. N. A.
Prot. Etelka

SZERDA

9

Undi Lenke

1928/29 - 1932/33

Ferkèpzomfoisk vk

143. l.

MDK

Undi S.Jolán

djidjim-takaró

Műbarátok Köre Interieur kiáll. 1904. ápr. 9 l.

Undi S.Jolán

függönyhimzés

Műbarátok Köre Interieur kiáll. 1904. ápr.
7 l.

A Debreceni Múzeumbarátok Köre kiadásában megjelentek :

1. **Zoltai Lajos : Debrecen vizei.** Folyók, folyások, völgyek, erek, fokok. Tavak, fertők, fenekek, laposok, mocsarak, rétek, tiszták. Árkok, csatornák, gátak, kutak. Két térképpel. 8º, 40 old. Nagy Károly és Társa nyomdavállalat. Debrecen, 1935.

2. **Sőregi János : Löfkovits Arthur.** 1863—1935. Életrajz. 10 képpel. 8º, 24 old. Városi nyomda. Debrecen, 1936.

—

A Debreceni Múzeumbarátok Köre tagjai a Kör kiadványait, valamint a Déri Múzeum Évkönyvét évi 2 P tagdíj ellenében kapják. Ezenfelül számos kedvezmény illeti a Kör tagjait. Tessék prospektust és jelentkezőlapot kérni a Déri Múzeum Igazgatóságától!

Unde: S. Carla

Kassa
Nemzeti kalap
1909. szept. 26.
Tódulók Szállója

ÁRA 1·50 PENGŐ

A DEBRECENI MÚZEUMBARÁTOK KÖRE TAGJAI
DÍJTALANUL KAPJÁK

S.Undi Karola
Ciklámen, vizf.
A kinai teritő, vizf.

MAPE V. kiáll. N.Szal. 1916. nov. 25 1.

MDK

S.Undi Karola

Ciklámen, vf.

A kinai teritő, vf.

MAPE 5. kiáll. N.Szal. 1916. nov.
25. l.

MDK

Undi S. Karla , ip.m. -festöm.

16. Csomózott szönyeg.
21. Erdörészlet. Vizfestmény.
23. Udvarrészlet. "

Repr.-k.

Magyar Iparmüvészet. 17-24.l. Év ?.

MDK

/ Undi Carla /
Undi S.Karla , ip.müv.

ösztöndijas aki most izléses szönyegeket tervez
s a rajzokat a szövés számára elökésziti.

A gödöllöi telep kulturtörekvéseiröl.
MIP. /1914 v.1915?/ 26.l.

MDK

Undi

Czakó E.: Iparművészeti kiáll. Aradon. Magyar Iparművészet 1905. 211.l.

MDK

Undi S.Jolán

teritőhimzés

Műbarátok Köre Interieur kiáll. 1904. ápr.
9 1.

MDK

Undi Jolán és Karla

Lyka K.: A Mübarátoknál. Uj Idők 1904-5. XI. 28.sz. 34.l.

Budapest, 1943.évi december hó

A miniszter rendel

dr.vitéz Haász

miniszteri oszt

A kiadvány hiteléül:

min.shiv.igazgató.

Minisztéri osztályfőnök.

Urnádi Rezső
földbirtokos
Nagyrévnémetkúti
149. P.

S. Undy Carla

Azalea, vizf.

Műcsarnok 1942 A magyar művészetért c.kiáll.

S. Undi Carla

Liliomok, vizf.

Műcsarnok 1942 A magyar művészetért c.kiáll.

S. Undy Carla

MDK

Kék szarkaláb, vizf.

Műcsarnok 1942 A magyar művészetért c.kiáll.

M.D.K.

Undi Carla, iparmüvész

A gödöllői társulás tagja, de önállóságát nem adta fe
522.o.

Kampis Antal: A képzőmüvészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőmüvészetek, a zene,
a szinház és a film. Szin rvn. Budapest. 1960

Lindi Carla festő M.D.K.

A gödöllői művésztelep tagja

Kanyuis, kap. műv. Bp. 1960 522.

közlendő, ennélfogva az e
ömeg Egyezerharmincoöt f.1.
Ineg.

A M. KIR. PÉNZÜGYMINISZ
egyenes adóügy
Budapest, 1917 ...

Undi J. Carla

Undi J. Klára

Lašd

Mův. Kronika

1905. 4. 11. 7 l.

4372/917

11343/917

n Siberechts.

ár 29-én. † Londonban 1703-ban.

)en balról egy fiatal nő ül és mossa
át térden felülig hajtotta fel. Kissé
ölében korsóval. Előtte egy tehén
n.
a-
ól

.70.
Siberechts. en. anvers.
1672

cm. — Lelt. sz. 1226. — Vétetett
nmayertől a 63490 sz. leirat alap-
Elszámoltatott 1897 február 17-én
elfogadta az 1897 márczius 25-iki
23–97).
ző adatok a Szépművészeti Múzeum-
Siberechts: Gázló. — 1906, 1910:
: Le gué.

59

111
59 (1226).
650 (475).

Undi Carla

l

Deus Jeus

Kőrösfői Kriesch
Aladár
Bp. 1939. 81 l.

Undi S. Karla, ip.müv.

a 38. sz. himzett tarsoly az ö munkája.

Munkája még: a 42.sz. himzett takaró sarokdiszitése

Illusztr.

Illusztrációk.
MIP. /1914 v.1915?/ 34-35.l.

Önnek köszönhetjük,

hogy fennállásunk huszadik évfordulóját naggyáfejlődve értük el. Ön és többi sok-sok kedves vevőnk tette lehetővé, hogy nálunk mindmáig ismeretlen maradt a »leépítés.« Ezt kívánjuk meghálálni, amikor november 20-tól december 23-ig

nagy ko
melynek

30—
komol

azoknál
nagymé
minden
ként is

Undi S. Carla

Svid
2

Dalsminbarätok

150, 163 l.

Lócsontok V. 17.

Undi S. Carla

1906. graf.

Kiállítások Szalonban

Hárdetők, virf.

Ária variációk ~~II. 31, 32, 113–119.~~

~~II. 231.~~

Undi Carla

sind

Krück II. 665 l.

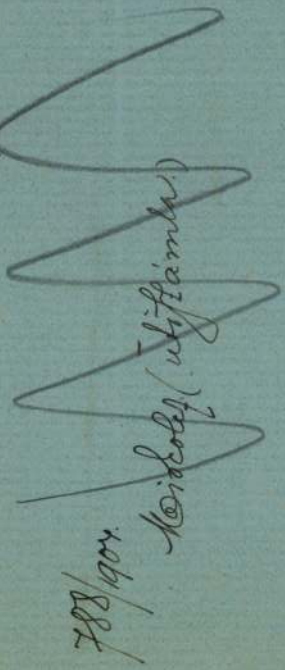

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

.....azaz : ..... Korona

mely összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

lakbérnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. post

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190..... évi .....

Undi Carla

vrod

Petrov. 26

VASÁRNAP

29

Kath. F. 16. Mihály f.a.
Prot. f. 15. Mihály

Izr. 2. Újév 2. napja

HÉTFŐ

30

Kath. Jeromos ea.
Prot. Jeromos

Izr. 3. Gedaljah-böjt

KEDD

1

Kath. Remig pk.
Prot. Malvin

SZERDA

2

Undi S. Karla

1904/5. II

Ferképzomfoisk vk

143. l.

.....nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

délyezem:

ök vagy helyettesének
aláírása.

ata. — Endrényi Imre, Szeged.

Undi S. Carla

Lärd

Könaga 27 l

MDK

Undi Karla és Jolán

Lyka K.: A Mübarátoknál. Uj Idők 1904-5. XI. 28.sz. 34.l.

MDK

Undi S. Carla

Sz.I.: A Gödöllőiek. A Ház 1909. II. 7. sz. 179.l.

MDK

Undi S. Carla

Éber László dr.: A karácsonyi kiállitas

Magyar Iparművészet, 1905. 3.l. 46, 47.l.
(Képekkel).

Undi Carla

MNK

Az első években csatlakozott a gödöllői szövő műhely indulása /1912/ után Körösfői mellé.

Komádi István: Az Iparművészeti Múzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői művésztelep tükrében. Ip.műv.Múz. Évk. III-IV-IV. 1960. 69-80.
73.1.

Undi Karla,

a gödöllöi szövöiskolában ösztöndijas tervezö
és a mühelyrajzok elkészitöje.

Az Iparmüvészeti Iskola Értesitöje. 1911-12.
Jelentés az 1911-12-iki iskolai évröl. 13-16.l.

MDK

S. Undi Carla, ip.müv.

Ma már mindennemü nemesebb keleti és nyugati szövéseket üznek a gödöllői szövőiskolában, mely mint tanműhely az Orsz.Ip.m.Iskolához van csatolva.
Ő is a tervező művészek egyike.

Nemzeti Szalon.
A gödöllőiek kiállitása.

Vasárnapi Ujs. 40.sz.1909. 56.évf. 836.l.

MDK

Undi Károly iparművész (Gödöllő)

1909. Szőnyegcsetet tervez

A debreceni iparműv. kiállításra, D. 1909. 9.l.

MDK

Undi Karola, ip. müv.

kézimunkáival szerepel.

MÜHELY kiállitása az Uránia kigyótéri helyiségeiben.
MIP 1908. 342.1Enyitás dec.le./

MDK

Undi S.Carla

párnahimzés

Műbarátok Köre Interieur kiáll. 1904. ápr. 9 l.

MDK

Undi S.Carla
Vizfestmények:

Az előváros utcája.
Münchener Au.
Koboldzellerthor /Rothenburgban/
Spitalthor "
Burgthor "

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

MDK

Undi S.Carla
Vizfestmények:

Várbástya.
Muskátlis ablakok.
Interieur.
Marion-baba.

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

S. Undi Ilarla, festö MDK

521. Liliomok. Vizf.

526. Kék szarkaláb. "

543. Azalea. 21.1. "

Bp.Mücs.-"A Magyar Müvészetért." Képzőm.Kiáll. 1942. jun.6.-22. Kat.2o.l. és 21.l.

VIKTOR
ÁRSA

IŰLAKATOSOK
MURÁNYI-U. 4

minden-
et-munká-
solt vas-

Undi S. Carla

Fali könyv, repr.

A Nap

1909. II. 7 sz.

191. l.

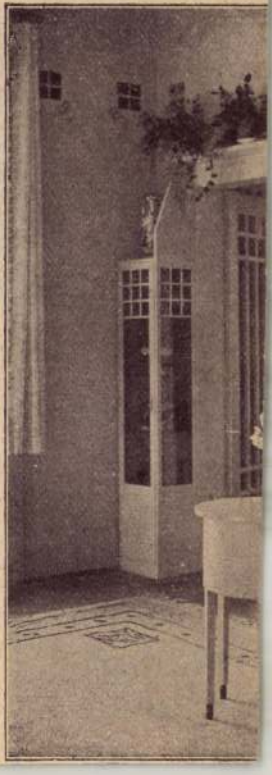

S. Undi Karola MDK

Ciklámen, vizf.
A kinai teritő, vizf.

Magyar Aquarellisták és Pasztéllfestők
Egyesületének V. kiállitása.
Nemzeti Szalon 1916. nov.

MDK

Undi S. Carla

Interieur-kiállitás. Dalmübarátok. 162-163.l.

MDK

Undi Karla

Margitay E: A Minely kiállitása. Magyar Iparművészet. 1908.évf. 347-349 l.

Római vaseke IV. 137

Undi Carla

tervével részt vett
a „gödöllői” vándorgyűjtő munkaheti 1913-ban a Műcsarnokban rendezett kiállításán

folyó

Nyitra fm. 122.

Undi S. Carla

1909-ben kisebb kollekcióval vett részt a gödöllői művészelet a Nemzeti Szalonban rendezett kiállításain.

Katalógus.

Nem áronos Undi S. Ma-
rikával!

Undi S. Karla

Cromo 204 könyv
rész.

Magyar Iparművészet
1909. 20. l.

MDK

Undi S.Karla.ip.müv.

Hímzett takaró sarka. Repr. 35.l.

Magyar Iparmüvészet. 1909.

Undi S. Karla

Nagyszeverő

Vod

=

Petrovics Elek

A gödöllői telep
kultúrtörekvései-
ről. Magyar Iparművészet. 1909.

26. l.

UNDI Carla gobelinm. (1881-1956)

4. 18.p. + ovrsi ill

Új Művészet 1992

Urdi Carla

A gödöllői műhely kerámiaművészeti kiállításán szerepelnek a művész művei.

Lányi Miklós: A gödöllői műhely kerámiaművészeti kiállítása.
Pest Megyei Hírlap, 1944. okt. 13.

Mudi Garka

Siklói Ferenc felesége a „Mű-
vészházban" művészi rajzolást
tanított Jócsöllön.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Undi Csaba

A vidéki táj ihlette Undi Csaba grafikáinak magyarázatát és ledverrészletét.

Keserű Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal

Undi Karla

Zichy István gr., Juhász Árpád, Raáb Ervin, Sidló Ferenc, Nagy Sándorné müvészek, -Kriesch Aladár és Nagy Sándor tanitványai,- a Nemzeti Szalon kiállitásán szerepelnek müveikkel. "Gondolatok mezőin" cimmel, Tövis kritikája a gödöllőiek tárlatáról szól, melyben elmondja, hogy a két mester "géniuszának vonzó erejét bizonyitja az is, hogy ennyi tehetséges és igazművészlélek találkozott már velük a "gondolatok végtelen mezőin."

/A "Gondolatok mezőin" cimre vonatkozó magyarázat, a két mesterről szóló cédulákon található./

A HÉT, Bp. 1909. szept. 26. XX. évf. 39. sz. 651-652. lap.

Undi Carla

Komárominé Kiss Sarolta, Magyar Mannheimer Gusztáv, Tull Ödön, Szlányi Lajos, Nádler Róbert és Undi Mariska szerepeltek akvarelljaikkel a Könyves Kálmán Müintézet termeiben rendezett kiállitáson, melyről a lap Müvészet c. rovata számol be "Akvarell kiállitás" cimmel.

A HÉT, Bp. 19o7. márc. 31. XVIII. évf. 13. sz. 214. lap.

Örményország térképe a XVIII. század-
ból V. 30.

Undi S. Mariska

1905. graf.

kiáll. Nemzeti Szalonban

Méres kalauz, mineret
Tollrajz
Falusi est, mineret
tollrajz
Illusztráció, mines
Tollrajz
Heldisek, mines rajz

Undi Mariska

11.15.

laid ärvetlemt.

Undi S. Maria

U. 872

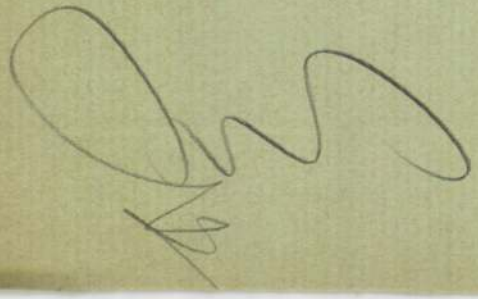

Undi Marisa

U.294

Undi Manoka

U. 1336.

do.

Undi Maria

U. 575.

SZEPTEMBER

27

Hindi mantra

Universal Lexikon

791-L.

Szénásy Béla papirnemügyára, Budapest, IV., Molnár-utca 35.

Undi Mariska

1911. dec.

falfestményeinek kiállítása.

Az Ujság 1911. dec. 31.

L. 78.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Magyar Királyi államvasutak.

Mária Bereményének 191.

Kelt

Vasúti állomás

Bucs 631

Ács

Ivr

....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

azaz: ..... Korona ..... f-rő

'v összeget mint évi ..... K lakpénzemből az 190 ..... évi

Undi Mauske

Lod

Petrov. 26

Undi Mariska MDK

Rózsa élma, gobelin szőnyeg

Leányrablás, gobelin szőnyeg

Műcsarnok 1924 tavaszi kiállitás

MDK

Undi Mariska

Bálint Zoltán: Londoni Bűvél. A Ház. 1908. I.4.sz.
83 l.

MDK

Undi Mariska, festöm.-ip.m.

a Turáni Szönyegmüvészeti Mühely tagja textiliái-
val szerepelt.

/

Az Ipm.Társ. kiáll.-a.-Lipótvárosi Kasz. nyári hely
Magyarság. 1922.dec.13. 5.1.

MDK

Undi Mariska

Hunor és Magyar, vf.

Népvándorlás, vf.

M.Akv. és Paszt.festők Egyes. 11. kiáll.

N.Szal. 1925. febr. 19 l.

MDK

Undi Mariska

Leányrablás, vf.

Csaba királyfi, "

M.Akv. és Paszt.festők Egyes. 11. kiáll.

N.Szal. 1925. febr. 19 l.

kiállításon és az Iparművészeti Társulat pályázatain. Szűts Régen című poétikus gyermekről vízszínfestményeit bírta ram, több színes illusztrációval díszítve. Az Iparművészeti Társulat 1903-ki nagy tavaszi interiőr kiállításra gyermekszobát kellett terveznie. Londoni tanulmányút után illusztrációkat készített, arcképeket festett, az iparművészet több ágában kísérletezett, bőrpácolás, bársonyejtés, bőrapplikáció és társaik, és a Műbarátok Körében rendezett interiőr kiállításon női dolgozószobát állított ki. Ez időben a Művészet és Művelődés Vasgyermek Klubot helyiségeit berendezését bírta rá. A Fehér-Ekrut gyermekhorgos mosdótálcás betegszobáit és két fogadótermet falfestményekkel látva el. Munkája végeztével Párizsba ment, hol Percy Tudor-Hart magániskolájában tanult. Hazatérve a Bajtai Aréna-úti Népszállóban készített freskókat

Undi Mariska

1906

Tábori Kornél: Magyar művészasszonyok. Pesti Napló 1912 dec. 25. (Önarcképpel.)

8 éves korában Körösfőn kezdett rajzolni, hol apja katonatiszt volt. A mintarajziskolában, majd Körösfői Kriesch Aladárnál tanult. A szabadrajziállami tanítóképző tanoda lett. Ezután Budapesten főbb műtermekben dolgozott, majd a Sárközbe és Kalotaszegre ment tanulmányokat gyűjteni. Ekkor dekoratív faragással, szőttesekkel kezdett szerepelni a Magyar NŐK

fordít

MDK

Undi Mariska

Párisi hotel szpbám

Régi Páris a Notre Dammel, vf.

Ünnep a kikötőben, vf.

MAPE 13. kiáll. N.Szal. 1927. máj.

15 l.

Undi S. Mariska MDK

Egy művészlány arcképe, pasztell

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

H.D.K.

Undi S. Marika, festőnő

Végzi a Váci-uti Nép-
dálban szüksége
ornamentális festő-
munkákat.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1911. XXXII. évf.
sept. 13. sz. 9. old.

MDK

Undi S. Mariska

Freskók a Fehér Kereszt-kórház várótermében, repr.

Magyar Iparművészet 1908. évf. 137,140.l.

Undi Mária

I. ücs. kiáll. 1907-től
Tipics 122. l.

MDK

Undi Mariska, festöm.

Kalotaszegi népdal. Vizf. J.l.j.

Árv. Közl. 1931. 3.rk.sz. 70.l.

Undi Mariksa MDK

Kereszt-tér, vizf.

Műcsarnok 1934 Bp. Székesfőváros Képtárának katalógusa

Undi Mária MDK

Erdélyi Olga

Mücsarnok 1934 emlék- és gyüjteményes kiállitás

Undi Mária MDK

Muskátlis ablaknál

Mücsarnok 1934 emlék- és gyüjteményes kiállitás

Művével szerepel az
új Salonban ren-
dezett Tavaszi
Kiállításon.

m. 934, V. 6.

Undi Mariska

Magyar akvarell és pasztellfestők kiállításán a Nemzeti Szalonban szerepelt.

PH. 930. XII. 14.

MDK

Undi Mária MDK

Torockói legény

Liliomos kert

Torockói leány

Erdélyi kuria

Mücsarnok 1938 Téli tárlat

MDK

Undi S. Mariska

Kalotaszegi kályhacsempék és utcaajtók, című
irása a lenti lapban.

Magyar Iparművészet, 1904. 217.225.l.Képekkel

Undi Mariska és Karla

A Gödöllői Művésztelep és Művészcsoport tagja.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

Undy Mariska

Művésznők őszi tárlatain a Magyar Aquarell
és Pasztellfestők Egyesületének kiállításain
kollekciója szerepelt.

MH. 929. X. 6.

MDK

Undi S. Mariska, 1906 évi milánói nemzetk. kiáll.
diszoklevél

Kitüntetések. Művészet. 1907. 7o l.

MDK

S. Undi Mariska

Bronzérem kitüntetést kapott a st. louisi világkiállitáson.

Művészet, 1904. 406.l.

MDK

Undi Mariska

Állami könyvillusztr. díjat nyert 1925

MAPE 12.kiáll. kat. N.Szal. 1926. máj. 5 l.

Undi Mariska, festőm. KDK

Kalotaszegi nő. Vizf. 40x30. J.l.b.

Árv. Közl. 1930. 4.rk. 55. szám. 36.l.

MDK

Undi S. Mariska

Lyka K.: A Mőbarátoknál. Uj Idők 1904-5. XI. 28.sz. 34.l.

Undi Springholz
Mariska

Laid

M. Franzensfeld.

1902. 65 l. -664

MDK

Undi Mariska

Gobelinjei a monzai II.iparművészeti kiallitáson.

Cikk: A monzai iparmüv.kiáll.magyar anyagát hazahozták Bpestre.

Ujság, 1925.dec.13. 9.l.

Érkezett 1904. március 24.

223/1904. Q. (Kolozsvár, 1904. március 23.)

Dr. Farcas Endre felvilágosítást ad a Lumpadmeggei történ. és régészeti társulattól kiizott tiszteletdija ügyében (Tudomásul szolgál, 1904. III. 24.)

Undi S. Mariska

Knod
2

Krück II. 665. l.

Bécs III. 2

Herman Otto II. 166.

Undi Mariska

állami pasztellt díj 1913.

Undi Mariska

Székely leány, paszt.
Utszéli kereszt székelyföldön, vizf.
Hirös Biró Máthé. Székelynépballada, üvegablakt.

Erdélyi kiállitás. Nemz. Szal. 1922. márc.
15 1.

Lakóhelyek föltárása III. 68, 72, 73

" — " feltüntése III. 70.

Undi Mariska

U. 4157.

594.

Erhard Johann Christoph

katonai menet. Rk.

K. 2.—

141 m. 1882.

Undi Marika

MAFFE Kiállítás 1925

állami könyvillusztrációs díj

Pécsi városi múzeum fejlődése

1910-ben V. 182, 183.

Undi Márta

a gödöllői művész-

telep tagja

~~Ausztria térképe (1561) IV. 220.~~

~~o XVI. századból Lucius Faskatól IV. 221.~~ ~~c XVII. századból IV. 225.~~

B. Undi Marisa

U. 1982

Fémedeiyek, római, diszitésc

V. 245.

Undi S. Maistre

Pontekyi

~~Laf~~ a

Kapsumvento

Nuremberg

Undi Mariska

Állami Könyvillusztrá-
ciós díj 1925

Undi Mariska

MDK

A Szarvas tér

Műcsarnok 1924 febr-márc.

~~Brazilia III. 54~~

Undi Marika

1918 kell. Eläk-

kövesét. 1918. 25

MDK

Undi Mariska

Szarvas vadászat, vf.

Jöjjetek utánam, "

M.Akv. és Paszt.festők Egyes. 11. kiáll.

N.Szal. 1925. febr. 19 l.

MDK

Undi Mariska

Udvar a Felsőhegy uccában, vf.

Hadnagy uccai kis vendéglő, "

MAPE [illegible];12.kiáll.kat. N.Szal. 1926. máj. 18 l.

MDK

Undi Mariska

Fantáziám, paszt.

Gáthy Zoltánné urnő arcképe, paszt.

MAPE EX CKIÁLLÇXSAT;12.kiáll.kat. N.Szal. 1926.
máj. 18 l.

MDK

Undi Mariska,

a M.Akv.-és Pozst.Egy. nővéri tagja.

A Magy.Akv.-és Pozst.f.Egy. X.Kiáll. 1923 nov.
Nemz.Szal. Kat.

MDK

Undi Mariska

Napkeletről mesél, paszt.

Tavaszi reggel egy tabáni kis kocsmában, vf.

Magy.Akverall és paszt.festők 14.kiáll. N.Szal. 1928. okt.

17.1.

MDK

Undi Mariska

Választott /rendes/ tag

Nagy.Akvarell és pasz.festők XX 14.kiáll. M.Szal. 1928. okt.

MDK

Undi Mariska

Klemátisz, vf,

Férfi arckép, paszt .

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 9. kiáll.
N.Szal. 1922. ápr. 20 l.

Undi Mariska

Tabáni uriház, vf.

Hadnagy-utcai kis korcsma, vf.

Nógrádi kuria, vf.

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 9. kiáll.
N.Szal. 1922. ápr. 2o l.

MDK

Undi Mariska

Virágzó mandulafák, paszt.

Tabáni régi udvar, vf.

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 8. kiáll.
N.Szal. 1921. ápr. 16 1.

MDK

Undi Mariska

A kék müterem, vf.

Egy kötény alma, of.

Magyar Képzőművésznők Egyesülete X. kiáll.
1918. ápr.

MDK

Undi Mariska

A Tabán tavasszal, of.

Tabáni uriház udvara, of.

Tavasz a Kőmüves-utcában, vf.

Magyar Képzőművésznők Egyesülete X. kiáll. 1918. ápr.

MDK

Undi Mariska festő

Művészet 1917. 4.1.

MD K

Undi Mariska, festö

az elmult korszak népmüvészetének egyik fölgyüjtöje, egyben irója.

Visky Károly: A magyar népmüvészet irodalma.
A Mügyüjtö. 1928. 1.sz. 18-19.l.

MDK

Undi S. Mariska

Friss hó a Vérmezőn. Vizfm.
Egy meséskönyv fejlécei: Szabólegények,
Cicaebéd, Az elhanyagolt babák. Jön a Toti
Mica baba menyasszony. Szinezett rajzok.

KET 1907. tav.kiall. 31.1.

M.D.K.

Undi S.Mariska.

"Őszi kedv " Repr.

Hegedüs László és Tull Ödön hagyatékából.

Orsz.Magy.Képzőművészeti társulat. 1912.

MDK

Undi S. Mariska

Éber László dr.: A karácsonyi kiallitás

Magyar Iparművészet, 1905. 3.1. 46, 47.1
(Képekkel).

MDK

Undi Mariska

Öreg palóc, vf.

Palóc anya, "

Palóc méhes, "

Magy.Akverall és paszt.festők 14.kiáll. N.Szal. 1928. okt.

17.1.

MDK

Undi Mariska

Gúduka meg a nyuszi, paszt.

Özv. Grünerné arcképe, pa zt.

M.Képzőművészet. nők M. 9.kiáll. M.Szal. 1917.ápr.

19. 1.

MDR

Undi Mariska

A régi tükör, of.

Kömives utcai udvar, vf.

Virágos ház a Hadnagy utcában, vf.

M. Képzőművészek 8. 9. kiáll. K. Szal. 1917. ápr.

19. 1.

MDK

Undi S.Mariska, festöm.

Édes anyám arcképe. Pastell.

Öreg székely asszony. Tipustanulmány. "

A "gógány" alatt. "

Műcs-OMKT Hegedüs L. és Tull Ö. hagyat.kiáll.
és
Akv.- és Paszt. festök Egyes. és Graf.Egyes. -nek kollektiv kiáll. 1912.márc. Kat. 65.old.

MDK

Undi S. Mariska, festőm.

364. Őszi kedv. Repr.

Mücs-OMKT: Hegedüs L. és Tull Ö. hagyat.kiáll.
és
Akv.- és pásztellfestők Egyes. és Graf. Egyes.-nek
gyüjteményéből rendezett kiáll. 1912.márc. Kat.
Reprodukciók.

MDK

Undi S. Mariska

Interieur-kiállitás. Dalmübarátok. 162-163.l.

MDK

Undi S. Mariska

Részletek a gyermekszoba faliburkolatából.
Repr.

Magy. Iparművészet, 1903. 127.l.

MDK

Undi S. Mariska

Gyermekszoba. Tervezte és diszitette Undi S. Mariska. Repr.

Magy. Iparművészet, 1903. 126.l.

MDK

Undi S. Mariska

Máriáskapu Noviban, vf.

Őszi kedv, vf.

KMTárs. 1912. tav. kiáll. kat. 65.l.

Undi S. Mariska MDK

Szenvedés, Édes anyám arcképe, pasztell

Műcsarnok 1912. Hegedüs L.Tull Ö.Akvarell és pasztellfestők és grafikusok egyesülete kiállitásai

Undi S. Mariska

MDK

Máriáskapu Noviban, akvarell

Őszi kedv, akvarell

~~Erkkiőszkedv,akvarell~~

Műcsarnok 1912. Hegedüs L. Tull Ö.Akvarell
és pasztellfestők és grafikusok egyesülete
kiállitásai

Undi S. Mariska MDK

Siklódi kapu, akvarell

Műcsarnok 1912. Hegedüs L. Tull Ö.Akvarell és pasztellfestők és grafikusok egyesülete kiállitásai

Undi S. Mariska MDK

Őszi kedv, repr.

Műcsarnok 1912. Hegedüs L. Tull Ö. Akvarell és pasztellfestők és a grafikusok egyesülete kiállításai.

MDK

Undi S.Mariska, festöm.

Elmulás: Édes anyám arcképe. Pastell.

A kék szoba. Vizf.

Műcs-OMKT Negedüs L. és Tull Ö. hagyat.kiáll.
és
Urv.- és Paszt. festök Egyes. és Graf.Egyes. -nek kollektiv kiáll. rendezett kiáll. 1912.márc. Kat. 65.l.

MDK

Undi S.Mariska

A konyhában, akv.

Szent György Céh 14. auk. 1913.

5 l.

MDK

Undi S.Mariska

A sárga viskó, akv.

Ház a Gellérthegyi Szikla-utcában, akv.

Gellérthegyi ház udvara, akv.

Gellérthegyi Abroncs-utca, akv.

N.Szal. 1913. tav. kiáll.

26. l.

MDK

Undi S. Mariska

Gyermekszoba. Tervezte és diszitette
Undi S. Mariska. Repr.

Magy. Iparművészet, 1903. 126.l.

MDK

Undi S. Mariska

Részletek a gyermekszoba faliburkolatából.
Undi S. Mariskától. Repr.

Magy. Iparművészet, 1903. 127.l.

HDK

Undi S. Mariska festőművésznő

(A VI. kerületi népszálló ébrenmét díszítő falképei közül való repr.)

(Két tábla a 904. és 905. lap közé illesztve mindkét táblán: Fali festmény az ébrenben.)

Dr. Ferenczi Imre: A székesfővárosi VI. kerületi népszálló.

Városi Szemle, Bp. 1911. IV. évf. 904-905. l.

MDK

Undi S, Mariska

Bazsarózsa virágozzál, kép
Budai halászbástya, "

Műbarátok Köre interieur kiáll. 1904. ápr.
9 l.

MDK

Undi Mariska, festö

Dr.Spur Endréné arcképe.	
Modell pihenö.	Vizf.
Tésztagyurás.	"
Matyó menyecskék.	"
Matyó konyha.	"
Matyó szövés.	"
Régi konyha Kövesden.	"

A Magy. Alk.- és Paszt.fest. Egy. X.kiáll. 1923 nov.
Nemz. Szal. Kat.

B. Undi Mariska MDK

Tabáni pusztuló kert, vizf.
Egy kis székely, meg az anyja, pastell

Magyar Aquarellisták és Pasztellfestők
Egyesületének V. kiállitása.
Nemzeti Szalon 1916. nov.

B. Undi Mariska MDK

Édes anyám arcképe, pastell
Tabáni majoros udvar, vizf.
Tabáni boltives szoba, vizf.
Giduka meg a nyuszi, pastell
Magyar Aquarellisták és Pasztellfestők
Egyesületének V. kiállitása.
Nemzeti Szalon 1916. nov.

MDK

B. Undi Mariska

Édes anyám arcképe, paszt.

Tabáni majoros udvar, vf.

/ boltives szoba, "

MAPE 5. kiáll. N.Szal. 1916. nov.
25. 1.

MDK

Undi S.Mariska, festöm.

Siklódi kapu.	Akvarell.	
Máriás kapu Noviban.	"	65.1.
Öszi kedv.	"	65.1.
Szenvedés. Édes anyám arcképe.	Pastell.	65.1.

Műcs-OMKT Hegedüs L. és Tull Ö. hagyat.kiáll.
és
Akv.- és Paszt. festök Egyes. és Graf.Egyes. -nek kollekcióiból rendezett kiáll. 1912.márc. Kat. 64,65.l.

MDK

Undi S. Mariska

Dalmübarátok. 150.l.

MDK

Undi S. Mariska

Résztvett a Nemzeti Szalon tav.kiáll.-án.

Cikk: A Nemzeti Szalon tav.kiáll.-a.

Vasárnapi Ujság 1905. 52.évf. 14.sz. 216.o.

Festő - szobrászkésys kiáll. 1942.

MDK

Undi Mariska

György D.: Két nemzedék közt. MI. 1935. 1-2 sz.

21.1.

MDK

Undi Springholz Mariska ipm.

Olcsó karácsonyi emléktárgyak pályázata. Magyar Iparmüvészet 1902. 113 l.

MDK

Undi S.Mariska, festöm.
ip.müv.-rajzoló.

40. Labdázó matyó gyermekek. Kép.

41. Applikációs párna. "

Különfélék.

MIP. /1914 v.1915?/. 35-36.l.

Undi S.Mariska, festöm.-ip.müv. MDK

Bzdapest szék.föv. egyre nagyobb szerepet juttat a müvészetnek épitkezéseiben. Bárczy István ,Bp.európai gondolkodásu polgármestere minden alkalommal bizonyságot tsz erröl. Most a Népszálló megnyitása alkalmával is meggyözödhettünk erröl. Undi S.Maroska artisztikus,magyaros , kiválóan sikerült freskói a lélek nemesitésére és nevelésére is nézve kiváló jelentöségüek.

Jegyzetek. - n. Benkó Kálmán. Pataki László
A müpártoló föváros. Bp.

Müvészeti Krónika. 1912.ápr.1. I.évf.1.sz. 1
old.

MDK

Undi S.Mariska, festöm.-

2p. Mátyás templom és Halászbástya. Vizf.

Repr.

Magyar Iparművészet. 17-24.1. Év ?.

Undi S. Mariska MDK

Elmulás.Édesanyám arcképe, pasztell

A kék szoba, vizf.

Műcsarnok 1912. Hegedüs L.Tull Ö.Akvarell és pasztellfestők és grafikusok egyesülete kiállitásai

MDK

Undi S. Mariska

"Őszi kedv" c. képe. Repr.

KMTárs. 1912.márc.kiáll.

Undi S. Mariska MDK

Friss hó a vérmezőn, vizf.

Műcsarnok 1907. tavaszi kiáll.

Varjassy Árpád X. 82

Boérné Undi-Mariska

1916. márc. MKE Kiáll. N. halom
8 graf.

Lásd Undi M. alatt

Undi Marisk, festöm. MDK
ip.müv.

népies modoru gyermekszobáját Lindner készitette,

St.-Louei Kiállitásunk.
Magyar Iparmüvészet.1904. 208-15.

Felhivom nb. vevőim figyelmét
tavaszi és nyári fehérnemü
különlegességeimre.
Kérem megtisztelő látogatását.

Gerő ingkészitő

Budapest IV. Muzeum krt. 35.

Undi S. Mariska

Undi S. Carla

K

ovad

Eöer László dr.

A Karácsonyi ki-
állítás. Magyar
Iparművészet

1905. 3. l.
46, 47. l. (Képekkel)

diszekre tapad, hanem
a benyomásokba nyomul
A rétlemez ~~élesítése~~ m
sokkal fáradságosabb
sokkal nehezebb, mint
a fadúcé, ~~A vonal fo~~
~~tonos akadályokkal~~
~~küzdve~~ erőteljes tiri-
zai munkát igényel.
„A vonal folytonos aka-
dályokkal küzdve, arról
újból, lassú energiával
újra meg újra felvetolva
jön létre." ***
~~Azért kell nyugo~~
~~dni~~ Érthető tehát, hogy
a művész takarékoskodik
a vonalakkal. Szintetiz-
musan, logikusan szinte
megépíti alkotását.
~~A vége nem~~ A rét-
metszet a 15. század fő-

Undi Mariska

irod

=

Szentiványi Gábor

A Múbarátok kiáll-

fása. Magyar Iparművészet 1905. 199. l.

200. l. 201. l. (Képekkel)

205. l. (Képek.)

Uradi Mariska

Meseképes illusztráció "

" Az. cirkuszos"

" 1912.

Nagy Lajos: Játék és művészet.

Művészet, 1976. június - 6 oldal.

Uudi Marishka

Uudi Marishka 1904-es játékpalyá
zatom díjnyertes pályamüve a
„Petőfi Királyfi Mehere"-t ábrá-
zolja.

Nagy Ildikó: Játék és müvészet.
Müvészet, 1976. junius - 6.oldal.

Undi S. Mariska

↓

Springholz

irod

Jacket. Undi S. Mariska. Magyar Iparművészet Undi-száma. Győri Hírlap. 1912. márc. 17.

U. 294.

Győri vármaradvány, alzja ok Eatonatint vol.

Kóltay Gyula főgimn. tanár

IX. 43.

Undi Mariska

Született 1918. 25.

Nagyobb szabású munkája
a fővárosi Képcsarnok
számára készült dekoratív
fríz sorozat. Arckép,
Táj Képek.

Undi Llanska

Minuet 1905. 270
- 1907. 70, 120 m
- 1912. 39, 117
- 1913. 237, 360

Undi Maria

Lind

M. Szamvezet

Leo 2. 113-114 l.

VESZPRÉM

Gizella - fürdő

Veszprém város. VV 1861, 618 l.

Undi Mariska

cikke

Kőrösfői (így!)
Kriesch Aladár és a
magyar növeg.
Magyarság. 1930. nov. 29.

UNDI Mariska (1877-1959)

L. 18.p. 19-21.p. +ill

Új Művészet 1992

Undi Mária MDK

Attila gyermekkora, vizf.

Mücsarnok 1940 Gyermek a művészetben c.kiáll.

Undi S. Mariska MDK

Egy meséskönyvfejlécei sz.rajzok I-II.

Csöng-Csöng-gyürü sz.rajz

Hová mén a festőkisasszony? sz.rakz

Paradicsomvásár, sz.rajz

Mücsarnok 1907. tavaszi kiáll.

UNDI MÁRIA, rajztanár

A Néprajzi Muzeum Adattárában, a rajzraktár leltárában ő is szerepel néhány művével. 292.old

CS. SEBESTYÉN KÁROLY: A Néprajzi Muzeum rajzgyüjteménye 287.old

NÉPRAJZI ÉRTESITŐ. Nemzeti Muzeum, Néprajzi Muzeum Évkönyve. XXXVI. 1954. Bpest. 1954

Ulpoli Mariska

alkotta a bp-i Dózsa György úti Népszálló ebédlőjének freskóit és olajképeit. 47. sz. rekonstrukció.

Merényi Ferenc: Magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

431

Undi Mariska

Nagy Sándor, Márk Lajos, Vesztróczy Manó és Balázs Vera művészek a tavaszi, grafikai kiállításon szerepelnek a Nemzeti Szalonban. "Grafika" cimmel /db./ számol be a tárlatról, s mint "könyvillusztrációkat készitő" művészeket emliti meg a felsoroltakat.

A HÉT, Bp. 1906. május 6. XVII. évf. 18. sz. 297-298. lap.

Undi Mariska

Juhász Árpád és Körösfői Kriesch Aladár festőművészek résztvettek Malonyay Dezső könyvének illusztrálásában, mely a Székelyföld művészetét mutatja be.
A Művészeti irodalomból Rózsa Miklós sorolja föl a közreműködő művészeket.
A lap "A magyar nép művészete" cimmel számol be a Franklin Társulat kiadásában megjelent műről.

A HÉT, Bp. 1909. márc. 21. XX. évf.
12. sz. 203. lap.

UNDI MÁRIA, festő

A Kapuvári Rábaközi Múzeum képzőművészeti állománya jelentősen gyarapodott. Többek között Undi Mária naiv festő rábaközi témájú akvarelljét a múzeum megvásarolta. 377.old

--DÁVID LAJOS: Jelentés a Győr-Sopron megyei Múzeumi szervezet 1972.évi működéséről 357.old

ARRABONA, A Xantus János Múzeum Évkönyve, 15.szám, Győr, ~~1973~~. 1973

Undi Mariska

Undi Carla, Komárominé Kiss Sarolta, Magyar Mannheimer Gusztáv, Tull Ödön, Szlányi Lajos és Nádler Róbert müvészek szerepeltek akvarelljeikkel a Könyves Kálmán Müintézet termeiben rendezett kiállitáson, melyről a lap Müvészet c. rovata számol be "Akvarell kiállitás" cimmel.

A HÉT, Bp. 1907. márc. 31. XVIII. évf. 13. sz. 214. lap.

Undi S. Mariska

Kubinyi Sándor, Pogány Willy, Olgyay Viktor, Kriesch Aladár, Raáb Ervin, Major Henrik, Nagy Sándor, Glatz Oszkár, Zádor István müvészek "nyujtották a legtökéletesebbet"-irja Jean Preux: "Mücsarnok" c. kritikájában, s hozzáteszi, hogy természetesen mindegyikük a maga zsánerében. Majd kiemeli "sok kvalitást és érdekességet tartalmazó" alkotásaikat az akvarell, a pasztell és a grafikai müvek együttes bemutatásának kiállításáról.

A HÉT, Bp. 1912. márc. 17. XXIII. évf. 11. sz. 174-175. lap.

Undi S. Mariska

"Népszálló" cimmel a Müvészet c. rovat közleménye dicséri a müvészt, aki a "nép ideiglenes otthonát barátságosság, szeretetreméltóvá és derüssé tette" azzal, hogy a falakon ábrázolta a nép szokásait, viseletét, szineit. Külön kiemeli a müvész rajzait és stilusát.

A HÉT, Bp. 1912. febr. 25. XXIII. évf.
8. sz. 126. lap.

Undi Mariska iparmüvész

Készitményeit az Uránia helyiségeiben rendezett kiállitáson mutatták be.
A "Mühely" néven müködő müvészcsoport tagja a müvész is, de a Müvészet c. rovat nem tájékoztat arról, hogy a kiállitott lakberendezéshez milyen müveket készitett a kiállitás számára.

A HÉT, Bp. 1908. márc. 8. XIX. évf.
lo. sz. 160. lap.

évolutif,
ville/cam
communs (
satisfais
ger d'une
vice-prés

MASCHINSK
(Construc
in : Arch
476-479.

Importanc
tes de la
actuelles
dificatio
légèreté
grande mo
tallation
locaux.

WAGNER (R
cher Einr
(Problème
ture soci
tiers d'h
in : Archi
454-456.

UNDI Maci-ka

Népnálló festményeit lenítette

Ld. Erdei 1991 68.

85. p. – Faze megvételek

87.

Az 1 sz. cédulán felsoroltakon kivül a kritika
külön méltatja a következő művészeket:
Pálla Jenő: munkáit finom izlés és nagy tudás
jellemzi. Vizfestményei elsőrangu alkotások.
Aiglon: frisseséget árasztó korábbi rajzaival el-
lentétben "ópiumálmaiból" ez mintha hiányoznék.
Tichy Gyula: egyhangu visszaemlékezések előbbi
müveire.
Lénárd Róbert: kitünő rézkarcaival vált ki.
Lakatos Arthur: erős tehetséget bizonyitanak
nagyszerü pasztelljei.
Jaschik Almos: nagyon érdekes egyéniség, de
rajzait tulzsufoltnak látja a kritikus.
Vida Arpád: akvarelljei minden dicséretet megér-
demelnek. ÉLET, Bp. 1911. január-junius. III.évf.
I. kötet. 386. lap.

Undi Mariska

A "Képek" c. rovat -sign. nélkül- beszámol a Nemzeti Szalonban rendezett Grafikai kiállitásról. Felsorolja az ott szereplő művészeket és értékeli munkáikat:
Sok finom, szinvonalas munkát produkált: Pogány Villy, Vadász Miklós, Kara-Kron Jenő, Olgyai Viktor, Undi Mariska, Körösfői K.Aladár, Nagy Sándor.
Érdekes linoleumaival Tipary Dezső, szines fametszeteivel Kövér Gyula tünt ki.
Elismerést érdemelnek még Kővári és Major Jenő művei.

A folytatást 1.: a 2-es cédulán.

ÉLET, Bp. 1911. január-junius. III. évf. I. kötet, 368. lap

Undi Mariska

"A Népszálló freskói" cimmel Orbán Dezső ismerteti a müvész munkáit, melyeket bemutat a lap:
Két falfestmény a Népszálló éttermeiben és másik kettő a szálloda egyéb falain.
A képek a magyar falusi élet egy-egy jelenetét ábrázolják.
A kritika véleménye szerint ugy vonalvezetésben, mint szinben erőteljes magyar jellegüek.
Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1912. márc. 3. IV. évf. 9. sz. 273-276. lap.

Undi Mariska

Az 1903-as tavaszi lakberendezési kiállításon Undi Mariska mutatott be egy gyermekszobát.

Nagy Ildikó: Játék és művészet.
Művészet, 1976. június - 6 oldal.

Undi Marinka

Mesekönyv illusztrációiról
(repro)

Nagy Ildikó: Játék és művészet.
Művészet, 1976. június - 6.oldal.

Undi Mariska

Az 19o7-ben megjelent A magyar nép művészete c. könyvben rajzai láthatók.

Forrás 1977/1o-86.o.
Keserü Katalin:A gödöllői művésztelep és a népművészet

Undi Mariska

A "Kultura" c. rovatban Margitay Ernő számol be az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat által a Műcsarnokban rendezett "Téli kiállitás"-ról. Felsorolja és értékeli a tárlaton szereplő művészek munkáit:

Undi Mariska: "Tabáni kis vendéglő"-jét "nagyon üde, tökéletes tudással festette.

Gimes Lajos: "Május" c. festménye és

Vass Elemér: "Erdő széle" c. képe kiválóak

Kövesdy Géza: "Az élet szinpadán" c. vászna előtt meg kell állni. „A művész még sok érdekes meglepetéssel szolgál majd a kritikának és a közönségnek egyaránt."

Élet, Bp. 1919. ~~junái~~ január 26. IX. évf. 4.sz. 89-91. lap.

Undi Mariska

A Nemzeti Szalon összes helyiségeiben a Magyar Képzőművésznők munkái szerepelnek,- közli Margitay Ernő m. sign.-val. Közülük a legjobbak:

F. Boemm Ritta interieurjei, melyeket a Kiscelli kastélyban festett,

Undi Mariska tabáni részleteket megörökitő finom vizfestményei,

Klammer Mariska "Dürensteini utcarészlet"-e

Czóbel Margit akvarelljei,

Bruck Hermina "Hajnal" c. vászna.

Élet, Bp. 1917. ápr. 29. IX. évf. 17. sz 420. lap.

Uudi Marisa (y. 1877)

174. IV. Henri Toskiya Parizsban 1926
alv. 397 x 246 mm
Ltg. 1929 - 2158

XIX. y. városképek és utcarajzok Bp. 1976 magyar

Undi Mariska

Müteremkiállitásáról a lap Müvészet c. rovatában közölt kritika elismeréssel ir. Szőnyegei, szőttesei mellett, finom rajzai, pasztelljei, vizfestményei sorakoznak. Valamenynyi müve diszitő iparmüvészeti törekvéseiről és fejlett izléséről tanuskodik.
Külön értékeli harmonikus Tabáni képek c. sorozatát.

A HÉT, Bp. 1918. ápr. 7.
XXIX. évf. 14. sz. 218. lap.

Undi Mariska

A Nemzeti Szalonban rendezett kiállitásról F.T.Z. /Felvinczi Takács Zoltán/ "Magyar akvarellisták és pasztellfestők" cimmel, a tárlat legjobbjait sorolja fel: Nádler Róbert, Edvi Illés Aladár, Nagy Sándor Undi Mariska, Kárpáti Jenő, Bardócz Árpád, Bottka Miklós, Székely Árpád, Wagner Géza, Szántó Gergely, Páris Erzsi, Leszkovszky György, Turán-Hacker Mária és Szigeti Jenő müvészek hivatottságáról, lelkületéről komoly és hü képet nyujt ez a kiállitás.

A HÉT, Bp. 1919. febr. 16.
XXX. évf. 7. sz. 108. lap.

Undi Mariska

A lap Müvészet c. rovatában Felvinczi Takács Zoltán: "A téli tárlat III." cimmel beszámol a kiállitáson szereplő müvekről. Egy-egy müvész alkotását külön elemzi és értékeli, kiemelve müvészi erejét, de valamennyi munkát -helyszüke miatt- a Müvészet c. rovatban részletesen bemutatni nem lehet, igy a kiemelkedőbb müvek alkotóit sorolja fel: Undi Mariska, Szamosi Sós Vilmos, Istók János Sárdy Brutus, Szmrecsányi Ödön, Katona Nándor, Bardócz Árpád, Mihalovics Miklós, Páldy Zoltán, Marton Ferenc, Teplánszky Sándor.

A HÉT, Bp. 1919. febr. 9.
XXX. évf. 6. sz. 9o. lap.

Undi Mariska

V. Kozma Erzsébet, V. Előd Karola, Undi Mariska, Telkessy Valér, Schütz Julcsa, L. Propper Aranka, gr. Lázár Árpádné, K. Madarász Adél, Egyed Erna, Dolányi Ida, Büttner Helén, Bükkerti Mariska, Bruck Hermina művészek alkotásait kiemeli a Művészet c. rovatban közölt kritika, "Festőnők a Nemzeti Szalonban" cimmel, a nagyon tehetségesek közé sorolva őket.

A HÉT, Bp. 1918. ápr. 28.
XXIX. évf. 17. sz. 267. lap.

UNDI MARISKA

festő és iparművész

1877 - 1959

gyűjteménye kiállítása

Szolnok 1996

Városi Múzeum

Tisza S. Műv. Körp.

Gellér Katalin tanulmányával

nyeregtetős keresztszárny csatl
A középkori eredetű templom r
sz. elején nyerte el.

Lakóház
Zrínyi u. 3.
hrsz: 1135

Balaton

R.k. plébániatemplom és harar
Jókai u. 4.
hrsz: 1
későbarokk
18. sz.

A településfölötti dombon álló
tornyos, egyhajós, egyenes sz
templom, a hajó keleti oldalán

kápolnával, a szentély nyugati
sekrestyével.
A templom főhomlokzatát a 1
átépítették, az épületet a száza
felújították.
A szentélytől É-ra szabadonál
alaprajzú, egyszerű, zömök **h**
tetején körbefutó vízvezető fö

UNDI Mariska

Gellér K.: Három művésznő a század elejéről.
In: Felfedezett s felfedezésre váró életművek.
Szombathely 1998

9–13. ill

Undi nővérek, iparművészek

---

külön csoportot alkotott a Kriesch vezette gödöllői t
lep,melynek tagjai és az iskola tanitványai Morris
és Crane nyomán halagtak/Nagy Sandor,Remsey Jenő,Thor
kai Wigand Edgd,Undi nővérek,Vidló Perenc,Moiret Ödön,
Diósy Antal,Hende Vince,stb. 44.old.

Hegei Ottó: Az Orsz.m.Kir.Ipar.Művésziskola/1880-1944/
oktatani rendszere és forrásai 39.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Undi S. Carola

Margitay Ernő: "Gödöllő" c. kritikájában Nagy Sándor és Körösfői Kriesch Aladár müvészeken kivül beszámol még a gödöllőiek müvészgárdájából Zichy István, Raáb Ervin. Undi S. Carola és Sidló Ferenc munkájáról.
A tárlaton szereplő müvek felsorolása mellett értékel és összehasonlit egy-egy müvészi alkotást, s megjegyzi az egymás közötti különbségeket.

Undi S. Carola: néhány kedves akvarellel szerepel, de mint szőnyegtervezőt is kiemeli a kritika.

ÉLET, Bp. 1909. okt. 3. I. évf. 4o. sz. 443-446. lap.

Undi Mária

A Nemzeti Szalonban rendezett akvarell és pantell festők kiállításán Esterházy Pál herceg megvásárolta egy művét

Új Magyarság 1943. I. 1.

Unoka Mária

A Nemzeti Szalonban rendezett aquarell és pasztellfestők kiállításán Esterházy Pál Herceg megvásárolta egy művét.

Nemzeti Ujság 1943. I. 1.

22.

Undi S. Mariska

szolgálatkészségre a Nemzeti Múzeum néprajzi osztályához volt berendelve.

Irod

Jelentés a Magyar Nemzeti Múzeum 1904. évi állapotáról. Budapest 1905. 95. l.

Undi Mária

MDK

Kolozsvári lépcsők

Műcsarnok 1943 Tavaszi kiállitás

T. 2907.

melytől jobbra a fák kö-
; az előtérbeli erdőben
ek; a háttérben pedig er-
irata:

schloss der Grafen Pálffy von Erdőd.

rl. 25.5: 37.1 cm.

92-91.

Lendi Mariska

életrajz

irod.

Csókásy 139. l.

MDK

Undi S.Mariska

teritő terv

Mübarátok Köre Interieur kiáll. 1904. ápr.

9 1.

MDK

Undi S. Mariska

falvédő terve és himzése
vörösréz függőlámpás és vasalás, terve

Műbarátok Köre Interieur kiáll. 1904. ápr. 9 l.

MDK

Undi S. Mariska

égetett és festett bársonyfriz

Karácsonyi kiáll.

Magyar Iparművészet, 1905. 46. l.

MDK

Undi S.Mariska

Huszár Kis Kata, párna
Kékfürtös, "

Mübarátok Köre Interieur kiáll. 1904. ápr. 9 l.

MDK

Undi S. Mariska

Applikációs munkával diszitett parnák.
Tervezte és varrta Undi S. Mariska.Repr.

Magy.Iparművészet, 1903. 123.l.

MDK

Undi Mariska

Applikált szövetpárna, tervezte fenti. Repr.

Magyar Iparművészet 1907. 135.l.

Undi Mariska MDK

Rózsa álma, gobelin szőnyeg
Leányrablás " "

Mücsarnok 1924. tavaszi kiállitás

Undi Mária MDK

A nagyasszony pávás kertje, gobelin

Mücsarnok 1934 Nemzeti Munkahét kiállitás

Undi Mária

MDK

Magyar életfa, gobelin

Műcsarnok 1934 Nemzeti Munkahét kiállitás

MD K

Undi Mariska, festöm.

a gödöllöi szövöiskola tervezöje.

Az Iparmüvészeti Iskola értesitője.1911-12.
Jelentés az 1911-12-iki iskolai évről. 13-16.l.

Undi Mariska MNK

A gödöllői szőnyegszövő műhely indulása után csatlakozott Körösfői mellé.

Komádi István: Az Iparművészeti Múzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői művésztelep tükrében. Ip.műv.Múz. Évk. III-IV. 1960. 69-80. l.
74.l.

M.D.K.

Undi S. Mariska

Női dolgozó-szobát tervezett a Mübarátok Köre által rendezett interieur kiállitásra, -közli a Hónapról-hónapra c. rovat.

Magyar Salon, Bp. 1905. május hó, 42. kötet 732. lap.

MDK

Undi S.Mariska

Női dolgozó terve

Műbarátok Köre Interieur kiáll. 1904. ápr.
8 1.

Undi Mariska, festpm. MDK

a gödöllői szövőiskolában, mely mint tanműhely az Orsz.Ip.műv.Iskolához van csatolva,- ma már mindennemü keleti és nyugati szövéseket üznek. Ő is a tervező művészek egyike.

Nemzeti Szalon.- A gödöllőiek kiállitása.
Vasárnapi Ujs. 40.sz. 1909. 56.évf. 836.l.

MDK

Undi S.Mariska, festöm.
ip.müv.-rajzoló

annak a kis csoportnak tagjai közé tartozik, kik nem az iskola alkalmazottai, de de müvészi meggyözödés közössége hozta ide.

Állandóan nem lakik Gödöllön, többé-kevésbbé a gödöllöiekhez lehet számitani. /A mult ösz /?/ óta Párisban tanul./

A gödöllöi telep kulturtörekvéseiröl.
MIB. /1914 v.1915?/ 26.1.

MDK

Undi S. Mariska festőművész

A VI. kerületi népszálló dísztermét díszítő freskói: Herkóvesdi almavásár, Dunai halászhajók, Zalai szüret, Kukoricafosztás, Vízhordás, Palotai paradicsom, Szegedi paprika, Tardi libapásztorok. Az előcsarnokban lerók: Élelmiszer ügynökök I, II, Iskoladalmi bálás, Iskoladalmi bor.

Dr. Ferenczi Imre: A székesfővárosi VI. kerületi népszálló.
Városi Szemle, Bp. 1911. IV. évf. 906. l.

MDK

Undi S. Mariska festőművész

A Fehér-kereszt gyermekkórházában az ambulatoriumok váróteremeit Undi S. Mariska által készitett és a magyar mesevilágból vett falfreskók diszitik. Undi kartonjai után készültek a betegszobákat diszitő gyermekfalfrizek is.

Cikk: A Fehér-kereszt gyermekkórháza.

Vállalkozók Közlönye, 1908.okt.28. 3-4.l.

UNDI MARISKA

JURECSKÓ László: A Malonyay-vállakozás kalotaszegi kötetének létrejötte. = Etnographia, 100. évf. 1/4. sz. 1989 252, 26o.p.

MDK

Undi Mariska

Place St. André-des Arts, Paris

A lussini kék bárka

Notre-Dame, vf.

MAPE 13. kiáll. N.Szal. 1927. máj.

14 l.

MDK

Undi Mariska

Notre-Dame alkonyatkor, vf.

IV.Henrik vadászkastélya,"

Quartier Latin, vf.

MAPE 13. kiáll. N.Szal. 1927. máj.

15 l.

Összesen

Egyszázharmincnégy

Budapest, 1938. április

Látlam és javasl

K. m. f.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS

KIFIZETEN

elnök

zésén

voltát,

tovább

igazolt.

B. Undi Mária –

u. 1982.

Pesti Hirlap

1916. márc. 24.

(Díjkiosztás a képző-
művészek kiállí-
tásán.)

A Konopi ház
üvegcsarnokában t. üveg-
festményeivel a
műtárlat díját
nyerte.

255. Angyal Géza: Timárműhely.

364. Undi S. Mariska: Őszi kedv.

Vasárnap
13
Kat. K. Szan.

Hétfő
14
Kat. Jozaf. vt.
Utolsó negyed 17 ó 20 p.

Kedd
15
Kat. N. Alb. et.

Szerda
16
Kat. Ödön pk.

Csütörtök
17
Kat. Cs. Gerg.

Péntek
18
Kat. Pét.-Pál b

Szombat
19
Kat. Erzs. asz.
Izr. 25 S. Khaje. Sz.

1938 30 nap **November**

Ungi Mariska

Nemzeti Szalon tavaszi
kiállitán Gellérthegyi
ház udvara c. Képére
vízfestménye
czimtérem

Pesti Napló. 1913.
ápr. 27 (Kitüntetett
művészek.)

U. 575.

Szalai Jenő,

Undi Mariska

ünd

Petrovics Elek:

A gödöllői telep
kulturtörténetéről.

Magyar Iparművészet.

1909. 26. l.

M.D.K.

UNDi Ilona

1913.-ban Nagybányán a Szabadiskolában dolgozott

Réti: Nagybánya... Bp., 331.l.

Undi S. Mariska

Dr. a Kultuszminiszter rendeletéből két évre ad a Nemzeti Múzeum néprajzi osztályában helyettesítési szolgálatot, 1905-ben végleg távozott.

Jelentés a Magyar Nemzeti Múzeum 1905. évi állapotáról. Budapest, 1906. 95. l.

Undi Mária

Szélely Bertalan tanítványa volt.

Szélely. Bertalan válogatott művészeti írásai (Vál. és bev.: Makrai László.) Bp. 1962. Képzőművész. Alap Kiadóv. – 214 l., 32 t. (A művészettörténet forrásai.) – 201 l.

Undi Springfolz Mariska

festő, okl. rajztanítónő

1903-tól óradíjas tanár

tanította a díszítő festést,

bőrmunkát, faégetést és ter-

vezést a női munkaterem-

ben.

Tanügyi Közlöny 1904. 23. l.

1905-ben állásáról le-

mondott.

u. o. 1905. 16. l.

Dankó 79—80. l. (Képe XVII. tábla). — Martinov: Le trésor de Gran. Revue de l'Art Chrétien, XV., 1881., 208. l. — Czobor—Szalay, II. kötet, 314—315. l. (Képe 312. l.) — Czobor: Egyházi emlékek a történelmi kiállításon. Bp., 1898., 104. l. — Esztergom vármegye ... Bp., é. n. 43. l. — Lepold—Homor 72. l. — Gerevich PA, 190. l. — Lepold Adatok, 9. l. — Egyházműv. kiáll., 1930., 247. szám (Képe 26. tábla). — Lepold—Lippay 37. l. — Lepold Katalógus 82. sz.

KÉT MISEKANNA,

köszörült üveg, vert és aranyozott ezüstfoglalatban.
AS mesterjeggyel.
Mag. 17 cm.
Német munka, a XVIII. század elejéről.
Ipolyi Arnold gyüjteményéből.
Lepold Katalógus 90. sz.

GYŰRŰ,

főpapi, arany, fejében nagy köszörült piros ametiszt. A foglalat hátlapján rozetta.
Átm. 3·1 cm.
Magyar munka, 1720 körül.
Esztergomi kincsek. Esztergom III., 1876., 20. sz. — Lepold Katalógus 94. sz.

TABERNÁKULUM-AJTÓ,

aranyozott ezüst, zománcdísszel, fakeretben.
Rajta sugarakban a Szentháromság, alatta Jézus neve.
Mag. 113 cm.

Undi Mariska festőművész
1ooo K-ás műbarátok dija, 1916. X. kiáll. ref.
Magyar Képzőművésznők Egyesülete, 1918. április 26.

UNDI Mariska

Ündi Mariska (1887-1959): Falikárpit - 1920 k., 160x194 cm, jelzett

A Gödöllői Városi Múzeum csere utján jutott hozzá. Ld. Múzeumi Hírlevél, 1992.9. 242.

LÁTOGATÓJE

..... sz.

Név: .....

Lakás: .....

engedélyt nyert arra, hogy ....

.....

.....

vonatkozólag az MTA adattárában

lexikongyüj

levéltári g

a fennálló szabályok keretén be

Ezen engedélyt a kutatóteremben

A gyüjteményekben kutatott anya

igazgatójától külön engedélyt k

UNDI Mariska

Vejnalló földrajzáról

Marosvásárhely 1988 192, 197. p. ábrák

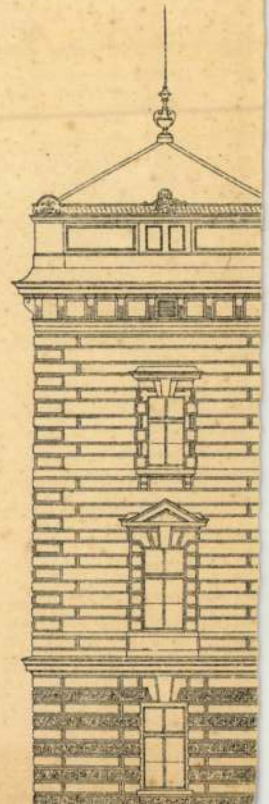

Undi Mariska

áll. pastell díj 1913
áll. könyvillusztrációs díj 1925

Nemzeti Szalon

MAPE 16. kiáll. 1930 dec.

MDK

Undi Mariska

Állami könyvillusztráció díjat nyert. 1925

Nagy. Akvarell és pasztf.festők 14. kiáll. N.Szal.
1928. okt. 20. l.

Undi Mariska MDK

állami paszt.díjat nyert 1913

MAPE 12.kiáll. kat. N.Szal. 1926. máj.

5 l.

MDK

Undi Mariska

Állami pasztelldijat nyert 1913

Magy.Akvarell és paszt.festők 14. kiáll. N.Szal.

é928. okt. 2o. 1.

Emeriti V. 252.

Undi Mariska

1916. MKE kiáll. 1000 K-ás
műbarátok díjá-

MDK

Undi Mariska

1ooo K-ás mübarátok dija 1916-ban.

Magyar Képzőmüvésznők Egyesülete X. kiáll.
1918. ápr.

Mária látogatását ábrázoló nagyoltári kép) V. 163.

(Középkori magyar)

Undi Mariska

1914. MKE egyetemi ernst-
ben
egyébként is családtója a
M. Galommak.

622.

Haid Johannes Elias

Joannes Bernardus Bassasco archiepiscopus Mexicanus.

K. 6.—

182 m. 122 z.

Undi Mariska

MAPFE kiadatta 1913
állami pártfelügy

MDK

B. Undi Mariska

1914. Egyesületi ezüstérem

Magyar Képzőművésznők Egyesülete X. kiáll. 1918. ápr.

KEHELY,

aranyozott ezüst, lábán Bold. Sebestyén vésett alakja. Talpán bécsi hitelesítő bélyeg és IK mesterjegy.
Mag. 23·8 cm.

Bécsi munka, 1743-ból. Paténája aranyozott ezüst INRI felirattal.

Lepold Katalógus 73. sz.

ÁTHOSZI KERESZT,

fából, kétoldalt 6—6 jelenettel, ezüst filigrános nyeles foglalatban.
Mag. 18 cm.
Áthoszi munka a XVIII. századból.

KEHELY,

aranyozott ezüst, gazdag vert dísszel. Rokokó stílű. Talpperemén IMPENSIS P TISSIMI J. GEOR. KUSSANICS. Nagyszombati hitelesítő bélyeggel és IS mesterjeggyel.
Mag. 16·5 cm.

Szvetkovics János nagyszombati ötvös műve 1750-ből. Paténa aranyozott ezüstből. Kussanics György esztergomi kanonok (1749—1757) tulajdonából.

Gerevich PA, 190. l. — Lepold Adatok, 31. és 41. l. — Lepold Katalógus 89. sz.

KEHELY,

aranyozott ezüst, harangalakú cuppával, kerek.

B.Undi Mariska, festőművész

Egyesületi ezüstérem, 1914 7. kiáll. rat.
Magyar Képzőművésznők Egyesülete, 1918. április 26.

M.D.K.

Undi Mariska

A Magyar Képzőművésznők Egyesülete kiállitást rendez a Nemzeti Szalonban. Undi Mariska is a kiállitó művészek között szerepel, fényképét közli a kiállitó művészek között a lap és egyben "Magyar képzőművésznők" cimmel beszámol az eseményről.

Szinházi Elet. Bp. 1918. május 12-19. VII. évf. 20. sz. 31. lap.

MDK

Undi Mariska, Boérné

Régi konyhasarok a Tabánban, vf.

Tabáni részlet, vf.

Fővv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp. 1952.

B.Undi Mariska
Édes anyám arcképe, paszt.
Tabáni majoros udvar, vizf.
Tabáni boltives szoba, "
Giduka meg a nyuszi, paszt.
Tabáni pusztuló kert, vizf.
Egy kis székely meg az anyja, paszt.

MAFE V. kiáll. N.Szal. 1916. nov. 5, 25 l.

M.D.K.

Undi Mariska Boérné /1877-

810. Régi konyhasarok a Tabánban. Vizf. 43x59 karton.
811. Tabáni részlet. Vizf. 43.5x59 papir.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet. MUMOK. Bp. 1952. 57. 1.

MDK

Undi Mariska

A Képzőm. Társ. 1918-19. évi téli kiállitása.
Művészet 1918. 5o.l.

MDK

Undi Mariska

Képzőművészet 1929. 24. sz. 213.l.

MDK

Undi Mariska

Tavaszi kiállitás.
Magyar Iparmüvészet 1907. 132.l.

MDK

Undi Mariska

Kalotaszegi népdal. Vizfm. 20x29. J.l.b.

Árverési Közlöny, 1932. 1. rk.sz. 39.lap

Undi Mariska MDK

Tabáni uriház, vizf.

Mücsarnok 1919-2o téli kiállitás

Undi Máriska MDK

Tabáni uriház, vízf.

Mücsarnok 1919-2o téli kiállitás

MDK

Undi Mariska

Gyermekszoba terve a Mintalapokban

Müvészet,1904, 209 l.

MDK

Undi Mariska

.

Magyar Iparművészet 1930. 137.l.

MDK

Undi S. Mariska

Szencedés. Édes anyám arcképe. Paszt.

Édes anyám arcképe. Paszt.

KMTárs. 1912. tav. kiáll. kat. 65.l.

MDK

Undi S. Mariska

Elmulás. Édes anyám arcképe. Paszt.

A kék szoba, vf.

KMTárs. 1912. tav. kiáll. kat. 65.l.

Undi Mariska MDK

A tabáni Kőmives utca, vizf.

Műcsarnok 1917 tavaszi tárlat

Undi Mariska MDK

Tabáni uriház, vizf.

Mücsarnok 1919-2o. téli tárlat

1408. ASZTAL, cseresznyefa. Magyar, Louis XVI. 150.—

1409. KÉTAJTÓS SZEKRÉNY, diófa, két oszloppal. Biedermeier stílus. 280.—

1410. KÉTAJTÓS SZEKRÉNY, tölgyfa, berakott díszítéssel. Louis XVI. 200.—

1411. FIÓKOS KREDENC, diófa. Biedermeier stílus. 300.—

1412. SZUSZÉK, hársfa. Magyar népies munka. 65.—

1413. SZUSZÉK, hasonló az előbbihez. 65.—

1414. KREDENC, diófa. Olasz reneszánsz stílus. 80.—

1415. KÉTAJTÓS SZEKRÉNY, cseresznyefa. Biedermeier. 185.—

1416. KÉTAJTÓS SZEKRÉNY, diófa. Biedermeier. 185.—

1417. KÉTAJTÓS SZEKRÉNY, festett fa. Népies munka. 160.—

1418. KANAPÉ ÉS KÁT KAROSSZÉK, diófa, brokatell kárpítozással. Barok stílus. 300.—

1419. KIS ASZTAL, diófa. Barok stílus. 40.—

1420. KIS ASZTAL, diófa, berakott lappal. Barok stílus. 50.—

< Undi Mária >

< > Magyar Kincsestáda.
4 füzet (1957. szám)
20.– Ft

Almásy-Telleki XII. 1943.

MDK

Undi Mariska

Dénes J: Kőrösfői Kriesch A. Bp. 1939.

MDK

Undi Mariska

gyermekszoba butor terv

Szakirodalom. Magar Iparmüvészet, 1903. 303. l.

MDK

Undi S.Mariska

gyermekszoba tervezése és diszitése

Magyar Iparmüvészet, 1903. 126. l. képek

Boérné Undi Mariska

Dr. Dienes Valéria arcképe, paszt.

Árkádos udvar a Tabánban, vizf.

A Konopi ház üvegablaka /Biró Máté balladája/
szin. rajz.

Régi konyhasarok a Tabánban, vizf.

A sárga szoba, vizf.

Férfi arckép, paszt.

Magy. képzőművésznők egyesülete VIII. kiáll. N.Szal.
1916. márc. 10 1.

MDK

Undi S. Mariska festőművész

Ő készítette az Aréna út és Angyalföldi út sarkán épült VI. kerületi népszálló étkermét és előcsarnokát díszítő falképeket.

Dr. Ferenczi Imre: A székesfővárosi VI. kerületi népszálló.
Városi Szemle, Bp. 1911. IV. évf. 906. l.

Undi Mariska MIK

Az 1906 aug. 3. -án leégett kiállitás helyén
Szeptemberben már uj kiállitás nyilt meg.
A szobaberendezések osztályán már csak négyan szerepeltek:
Vigand, Undi Mariska, Thék és Schmidt Miksa.

47.o.

Czakó: Milanoi. 1907.

Undi S. Mariska

Egy meséskönyv fejlécei: Gyi te lovam, Kinai jó reggelt. A kevély Klári, Békacsalád pihenője, A rendetlenség gnómjai. Szinezett rajzok.

KMTárs. 1907. tav.kiáll. 32.l.

MDK

Undi S. Mariska

Az Iparmüv.Társ. által gyermekjátékokra kiirt pályázaton a 100 koronas második dijat Undi S. Mariska nyerte el.

Művészet, 1904. 269.l.

MDK

Undi Mariska, festőm.

Szikra / Gróf Telekiné/ Régen... Bpest.

Dr Szemlér Lőrinc gyüjt.-nek aukciója. Bp.1936.
Könyvdiszek. - Könyvillusztrációk.
Árv. Közl. 1936. 5.rk.sz. 93.o.

M.D.K.

Undi Mária

195. Attila gyermekkora. Vizf.

"A gyermek a müvészetben" kiállitás tárgymutatója. Bp. 1940. Orsz. M. Képzőmüv. Társulat. 16. l.

Undi S. Mariska MDK

Piros alma, rajz

Kicsi ember nagy kanál, sz.rajz

Műcsarnok 1907. tavaszi kiáll.

Undi S. Mariska

Egy mesékönyv fejlécei, sz.rajzok

Kis szorgalmasok, vizf.

Lapdázás, sz.rajz

Mezőkövesdi vásár, sz.rajz

Nicsarnok 1907. tavaszi kiáll.

MDK

Undi S. Mariska

Csöng-csöng gyűrű. Szinezett rajz.
Hová mén a festőkisasszony? Szinezett rajz
Paradicsomvásár. Szines rajz.
Piros alma. " "

KMT 1907. tav.kiáll. 31.l.

MDK

Undi S. Mariska

Egy meséskönyv fejlécei: A cicakirály meg a családja, Mikulás a zsákkal, Dani fürdik, Toti lesi a tyúkokat, Mikulás püspük. Szinezett rajzok.

KMTárs. 1907. tav.kiáll. 31.l.

MDK

Undi S. Mariska

Kicsi ember nagy kanál. Ételsornak készült
szines rajz.
Kis szorgalmasok. Vizfm.
Lapdázás. Szinezett rajz.

KMTárs. 1907. tav.kiáll. 32.1. 31.1.

MDK

Undi Mariska

Fali szőnyeg, repr.

Magyar Iparművészet 1907. 144.1.

MDK

Undi S. Mariska

Égetett és vasalt bársonyfriz. Repr.

Magyar Iparművészet, 1905. 47.l.

MDK

Undi Mariska

Műtermében rend.kiállitásán bemutatta a ve
zetése mellett készült gobelinek sorozatát
Jórészben maga tervezi gobelinjeit.

Magyar Iparművészet, 1924. 81.l.

ségben és egyebütt. Gondos tanulmányokat végzett különösen a Kalotaszeg falvaiban. A Kalotaszeg fazekas művészetének magyar ornamentikájával irodalmilag is foglalkozott;*)

*) Magyar Iparművészet VII. 5. sz.

az elemeit keresgélte, a törvényeit próbálta meghatározni. Stilizáló tehetségét ez s egyébb tanulmányok mindinkább a szerves összetételű zárt formák, vagyis az ornamentum felé fejlesztették és az érdeklődését felébresztették a sajátosan dekorativ feladatok iránt. Hovatovább az iparművészetnek minden lehetősége izgatni kezdte becsvágyát. Gyermekjátékokat kezdett tervezni, a bőrdiszités technikáival megismerkedni, hímzéseket készitett a maga tervei szerint, női ruhákat, kalapokat, bútort és szőnyegtervet.

Mind ennek a munkálkodásának anyaga képzeletének ornamentumkészlete. A természet legszeszélyesebb alakzatai is: emberi figurák, állati figurák, eleven és holt tárgyak, megszabályosodnak, egybeilleszkednek, összezárkóznak a képzeletében. Fantasztikus levél- meg virágképletek, amelyeknek minden ize szeszély és véletlenség volt, logikus szerkezetekké változnak ujja alatt. A képzelete játszva bánik el mindezekkel a nehézségekkel, játszva konstruál a zűrzavarból és számtalan változatnak lehetőségét látja meg ott, ahol más már régen lemondott a keresésről.

A szervesség érzéke azután, amely az ornamentumtervezés közben fejlődött ki benne, egyébb irányú munkásságában nagy szolgálatára van. Meg kell nézni a bútorait. Formai tekintetben talán lehetne rajtok kitogásolnivalót találni, a tömegelosztás dolgában is, de szerkezet tekintetében ideálisak. Deszkából épültek, de deszkakarakterüek is. Minden tagjuk szükségszerüen hajt ki a törzsből, minden függő rész alá van támasztva bennök és ha tömegben kissé nehézkesek is, de kitünően kiegyensúlyozottak a részeik. A szerkezet érzéke már a legelső bútoraiban is megvolt. Az Iparművészeti Társulat lakásberendezési kiállításainak látogatói közül sokan emlékeznek a társulat 1903-iki kiállítására, abban is arra a kis gyermekszobára,*) amelyet Undi Mariska tervezett. Ezek voltak az első bútor-

*) L. Magyar Iparművészet VI. 3. sz.

tervei. Szintén deszkaszerkezetüek gyermekek számára igazi nőies gyöngédséggel elgondolt kis bútorok. A közönségnek az ilyenféle felfogású interieur még újság volt akkor, újság volt a részeknek ilyen összehangoltsága, a színhatásoknak, a bútorok és a falak méreteinek ilyen összearányositása és az a meghitt, az az otthonos hangulat, amely a kicsiny szobán eláradt. A sikerben része volt a szoba diszitésének is, azoknak a bájos rajzú és színezésü panneauknak, amelyeket maga a művésznő festett. Már ezeken a bútorokon megbecsülték a hozzáértők a szerves felépitésre törekvést. Ugyanezek a kvalitások még öntudatosabban jelentkeztek azon a két szobaberendezésen, amelyeket a Műbarátok körének 1905-iki lakásberendezési kiállitására tervezett**) Undi Mariska. Ebben a szabadabb és tágabb

**) A két interieur fényképfelvételét l. a Magyar Iparművészetben VIII. 4. sz.

környezetben térelosztó tehetségét is szépen érvényesithette.

Hogy a konstruktivitás tulajdonsága az idők folytán mennyire a vérévé lett, érdekesen mutatják Undi Mariska ruhatervei. Az első kisérleteivel 1906-ban állt elő, amikor az „Uj Idők“ szeptemberi számában több magatervezte ruháját mutatta be. Ezeken a mintákon a nép viseletét választotta alapul és a népies szabás vonalait, hajlásait igyekezett egyrészt a női test szerkezetével, másrészt a közkeletü ruhadivattal összeegyeztetni.

Már az első kisérletei igen sikeresek voltak. Ruhái a népviseletnek megnemesitett és logikussá fejlesztett változatai. A logikát rajtok a szabásnak, a varratnak, az applikációs disznek vonalai képviseli. Szervesen ágaznak ki egymásból és kanyarodnak a test idomai mentén. A szöveten hangsúlyozzák a formákat és hivatásukat. A női ruha kezdésével egyébbiránt elméletileg is foglalkozott Undi Mariska.*) Elmélete szerint különbséget kell

*) A „Népmüvelés" VI. évfolyamának 9. és 10. számában.

tenni az „épitészeti", meg a „festői" ruha között. Az előbbin a konstruktivus ruhát érti, az olyant, amelynek összetevő részei szervesen illeszkednek egymáshoz, mindegyik le van rögzitve a maga helyére és vonalának irányával mintegy kifejezi, vagy legalább is jelzi a rendeltetését.

Első kisérletei óta Undi Mariska a ruhatervezést még szebb sikerrel folytatja. Újabban megtermékenyitően hatott képzeletére Poiret művészete, amely főként a szinkombinációk iránt ébresztette fel érdeklődését. Ábráinkon a művésznőnek ebből az újabb korszakából származó ruhakreációk láthatók, még pedig mind a festői, mind az „épitészeti" tipusuak közül valók.

II.

Undi Mariska dekorativ tevékenysége sohasem is fért el a tulajdonképpeni iparművészet keretében. Már jókor kikéredzett, utóbb ki is áradt belőle. Vizfestményeket, amelyeken stilizált tájakat és embereket jelenitett meg, már pályájának legelején szivesen készitett. Ilyenféle munkái kiállitásainkon gyakran szerepeltek, közülök több megjelent a „Magyar Iparművészet" régebbi évfolyamaiban is. Később meseillusztrációkat is rajzolt, amelyekben pompás mesélő képzelete nagy segitségére volt: ellátta tárggyal, ötlettel, szinnel. Vérbeli könyvillusztrátornak mutatkozik Szikrának „Régen" cimű könyvében, amelynek lapjait fantasztikus vonalakkal hálózta be és merész stilizálású alakokkal keretezte körül. A megindult szavú, lirai beszédű könyv hangulatát szerencsés ötletekkel, szinekkel szövik át és deritik föl az illusztrációi. Kár, hogy ezután a szépen sikerült kisérlet után nem jutott több alkalma könyvek illusztrálására.

Dekorativ festőimunkálkodásával az Iparművészeti Társulatnak azon a lakásberendezési kiállitásán tünt fel Undi Mariska, amelyen már emlitett gyermekszobáját mutatta be. A szobának dísze két háromrészű panneau volt, amelyekre a művésznő egy népmese jeleneteit rajzolta rá szinesen. A munka inkább rajz volt mint festés,*) szinezett vonal-

*) Fényképe a Magyar Iparművészetben VI. 3.

kompozició és bár elrendezés, meg az alakok megrajzolása dolgában kevésbbé szigoruan volt stilizált, mégis dekorativen hatott. Sikere kisérleteinek folytatására ösztönözte a művésznőt. Igy készült a Műbarátok Körebeli leányszobának ajtódiszéül szolgáló festett betéte. Erre a kétrészű mezőre dekorativ felfogással egy kalotaszegi aratási jelenetet festett.**) A munka természetfelvétel alapján készülhetett és talán ez az oka annak, hogy

**) L. Magyar Iparművészet VIII. 4.

a szerkezete lazább, hogy inkább a friss impressziót akarja vissaadni.

Ezekkel a kisérleteivel készült Undi Mariska a nagyszabású dekorativ feladatokra: a falsik meghódítására. 1907-ben kapott megbizást arra, hogy a Fehér Kereszt-kórház két váróterménck egy-egy falát festménnyel diszitse. A művésznő a falfestésre alkalmas technikák közül a legnehezebbiket, az alfresko-festés technikáját választotta, jóllehet, soha

addig nedves vakolatra nem festett még.

A feladat festéstechnikai nehézségek nélkül is elég súlyos volt neki, a kezdőnek. Soha ekkora méretű te et i nem kellett még töltenie, akkora alakokat sem igen rajzolt addig, különösen nem falra, keskeny állványon, amelyen el nem távolodhatott a képtől annyira, hogy szeme az egész falmezőt befoghassa.

Ahhoz képest, hogy oly tapasztalatlanul fogott nehéz munkájába, az első próba meglepően jól sikerült. A két falfestményen szinte szemmel követhetni, hogyan érett meg feladatához a művésznő. A freskónak időrend szerint elsején — egy hosszúkás négyszög alakú falmezőn — még minden elárulja a kezdőt. Nincsen jól kitöltve rajta a tér, az alakok elhelyezése benne nem egyensúlyos (a kép lénccá összefogódzott játszó gyermekeket ábrázol), a rajzuk is kissé határozatlan, ami pedig a színeit illeti, azok egyenetlenek és például a fű zöldje egyugyanazon síkon, egyazon világításban lényeges árnyéklatbeli eltéréseket mutat. Mindez azonban nem lehetett másképp. A nedves vakolatra festés fogásait annak, aki mint Undi Mariska, útbaigazítás nélkül esik a munkának, tapogatódzva kell megtanulnia. És amiközben keres és töprenkedik, megszikkad keze alatt a vakolat s ugyanaz a festék másképpen fog rajta. A tapasztalatlan freskófestőt minduntalan megcsalja a festék anyaga: megszáradt állapotában egészen más színvaleurt mutat mint nedvesen; és ezekből a kiszámithatatlanságokból támadnak a befestett felület egyenetlenségei.

Mintha nem is néhány hét, mintha a fejlődés esztendei választanák el tőle, érettség dolgában akkora a különbség az elsőnek meg a másodiknak készült freskó között. Ezen már semmi félszegség, semmi habozás nem látszik. A kezdő freskófestő teljes önbizalommal látott a munkához és akkora bátorsággal vágott neki jóval nehezebb feladatának, akár egy edzett praktikus. A feladatát a festmény tárgya nehezitette meg. Egy népmese-részletet ültetett át rajta a vonalak és színek nyelvére, annak a mesének végső kifejtését, amely a szomorú királyleányról szól, akit végre is senki más nem képes megkacagtatni mint egy pásztorlegény: furulyája szavára táncra kerekedik mindenki, elsőnek a fehér bárány, a bárány szőrén a leány, a leány hátán a kenyérsütő-lapát, a kenyérsütő asszony, az öregbíró. Ezeket az alakokat pásztorostul s még egy mellette álldogáló kisfiusól is, mozgásban, táncolva bemutatni úgy, hogy egyben a bekeretezett síkot is jól kitöltsék, hogy bizonyos vonalbeli rhythmusa kompozicióvá fűzze össze őket, amelyben elhelyeződjék a háttérben nyugvó királyleány is — nem kicsi feladat volt. A megoldás mindazonáltal kibékitő módon sikerült, habár a kép inkább a részleteiben kitűnő mint egészében. De a részleteiben azután komoly kvalitások vannak. Egytől-egyig pompás az alakok rajza: ingadozás nélkül való, biztos, a mozdulatok enyhén stilizáltak, de mindenképpen elevenek és igazak. Különösen sikerült a bárány hátán szökdelő leányka táncmozdulata. A festmény rajzbeli érdemeihez méltók a színezésbeliek. Ragyognak rajta az üde, tüzes és mégis jól összeharmonizált színek. Mindössze az alapul szolgáló füves térség színezése sikerült túlságosan sötétre. Kifogást alig is lehetne ezen a munkán egyébb miatt tenni mint a távlati megoldás némi bizonytalanságai ellen.

Csak a mi elárvult állapotaink között volt lehetséges, hogy monumentális festési tehetségének ilyen próbái után, esztendők [mulhattak el, amire Undi Mariskának ismét faldiszitésre jutott alkalma. A közben elmult esztendőket komoly tanulással töltötte. Világot járt, Münchenben, Londonban keresett és tanult, majd hosszabb időre megállapodott Párisban és ott az emberi test tanulmányozására vetette magát. Amit addig alig cselekedett, aktot rajzolt, az emberi test formáinak elhelyezkedését tanulta és megtöltötte emlékezetét pontosan megfigyelt formák, meg mozdulatok vonalaival. Ebből a korszakból valók első komoly arcképtanulmányai is. Az arckép neki elsősorban térmegoldási és dekorativ probléma volt; de most ennél többre törekszik: az arc formai értékeit igyekszik felismerni és kifejezni, egyben pedig a lelket áttetszetni formán és szinen. A lélekábrázolás, a jellemzés

nehézségei izgatják mostanában. Arcképeinek anyaga többnyire a pasztel, amellyel nagy művészettel és nagy mérséklettel bánik. Lemond ennek a festőanyagnak szemet simogató tulajdonságairól, a selymesfényüségről, a zsirostapintatuságról, mert ezek helyett eminenter festői hatásokra törekszik vele: tónusbeli finomságokra, az árnyalatok nagy skálájuságára.

Párisban gyüjtött tapasztalatainak értékesítésére csakhamar alkalma kinálkozott itthon. A főváros első népszállójának földszinti nagy ebédlőterme várt megszinesitésre. Ezt a nagyszabású feladatot bizták reá. Az épitészeti környezet, amelyben el kellett helyezkednie, nem éppen szerencsés. A terem tulajdonképpen üvegtetejü udvar, tágas, szabályos négyszögalakú helyiség, amelyet abszurd módon zömöktestü és rengetegfejü pillérek három hajóra osztanak. A pillérek nyers tömegeit és a mennyezetnek brutális tagozását a művésznő festett ornamentusu üzérekkel és egyébb diszitő alakzatokkal próbálta megenyhiteni. Feladatának művészibb részével azonban a pillérek közeléből az oldalfalak felső részén hagyott szabálytalan trapézalakú mélyedésekbe menekült. Ennek a mértani idomnak keretébe kellett beleillesztenie kompozicióit.

Azok az évek, amelyek a művésznő első falfestő kisérletei óta elmultak, nem multak el hiába. Undi Mariska dekorativ tehetsége ezeken a falfestményein teljes érettségében és monumentalitásában jelenik meg. A faldekorálás problémáinak itt már teljesen felkészülve megy neki, se bizonytalanság, se tétovázás a tervezésben vagy a kivitelben. Mindenekelőtt foltszerüségre törekszik. Széles, egyenletes foltokat fest, árnyalás nélkül valókat. A szinei mind azonegy valeuruek. Ez csak úgy lehetséges, hogy alakjait mindig az előtérbe sorakoztatja, lehetőleg ugyanazon a síkon. Perspektivat hatásokra nem törekszik, vagy ahol mégsem kerülheti el, ott a rajzzal segit magán. A térmegoldás problémái készen találják. Akár népes csoportot komponál a trapéz mezejébe, akár csak egy-két alakot, akár a nyugalom helyzetében, akár mozgásban, alakjai helyes egyensúlyban helyezkednek el a térben, a súlypontokat foglalják el tömegükkel; és amikor önmagukkal egészen kitöltik is a keretüket, akkor sem keltik a zsúfoltság hatását, viszont pedig amikor megtöltetlenül hagyják is foltjukkal a faimezőnek bizonyos részeit, akkor is a teliségnek illuzióját ébresztik.

Noha a tárgyai — népi jeleneteket festett a trapézekbe — bizonyos fokú realizmusra kényszeritették a művésznőt, azért a vonalai, alakjainak a hajlásai, a ruhák konturjai mérsékelten stilizáltak. Hajlékonyan, rugalmasan, ritmikusan stilizáltak. Maguk az alakok teljes hatásukban falfestékkel száraz falra rótt egyszerü nagy foltok, jóllehet a közelebbről szemlélő számára bővelkednek a részletekben. Ami azonban részlet rajtuk, az egyszersmind dekorativ motivum is, ornamentum, amely a széles nagy foltot fel nem aprózza, csak megélénkiti.

Ami tárgyukat illeti, a képek Magyarország legfestőibb népviseleteit mutatják be az illető tájék népének foglalkozását jellemző jelenetek alakjában. Ez is igen helyes gondolat volt. A művésznő ezzel igy megszabadult az elbeszélés meg a jellemzés kényszerüségétől. Lemondhatott mindarról, ami nem tisztára festői törekvés. Alakjai ezért nem is egyénitett emberek, hanem inkább csak tipusok: ruhatipusok, formatipusok, szintipusok. Képein a vonal, a folt, a szin beszél. A tárgyuk éppen csak annyi, amennyit a szem a felületükön meglát: alakok mozgása: paprikafüzéreket aggató asszony, kukoricát pattogtató anya, akit körülállanak a kicsinyei, vizet hordó kalotaszegi lányok, legények, cifra szürük alatt álldogáló juhászok, derékban meghajlott arató kalotaszegi lányok, almával kereskedő mezőkövesdi kofák, paradicsomot áruló palotai menyecskék satöbbi.

Igazi dekorációk, amelyek mint síkidomok a foltjaikkal és a foltjaikat határoló vonalakkal, azután a szineikkel gyönyörködtetik a szemet. Rajzban ezek a képek mind kiváloak. Meglátszik rajtuk, hogy Undi Mariska közben behatóan tanulmányozta Párisban az emberi testet. Szinben pedig, ha lehet, még kiválóbbak. A szineket, mint emlitettem,

nagy foltokban vitte a falra a művésznő. De a nagy foltokat számtalan apró foltra bontotta. Az asszonyok ruháját telemintázta ornamentummal, karikákkal, szivekkel, stilizált virágokkal, a népies ornamentikának egész virágoskertjével. Nagy szeretettel, játszi örömmel szórja el Undi Mariska képzeletének ezeket a szines sziporkáit. És ahány ornamentumfoltocska, annyi szín. Tömérdek a falakon a színek száma, még sem zavarják egymást. Ellenkezőleg, messzebbről nézve összefolynak, kiegészitik egymást és egységes színfelületeknek hatnak. Külön művészet volt az egyes panneauk színfoltjait egymással összehangolni s azután a képeket, mint egészeket színharmóniába foglalni. Aki a terem küszöbén megáll, a pillérek kövein át kellemes színességeket lát megvillani; benn a teremben azután egyik nagy színfolt a másiknak folytatója és a kiegészitője.

Vannak a panneauk között kevésbbé dekorativ meg kiválóan dekorativ felfogású képek. Az utóbbiak között a legkülönb a festmények legnagyobbika, egy csendben pihenő dunai halászbárkákat ábrázoló kép. Undi Mariska csak egyszerűen egymás mellé festette a gondolamódra feltarajosodó orrú hajókat, amelyeknek hajlása kész vonalritmus és gyönyörű dekorativ hatásokat hozott ki vele. A hatás titka a térmegoldás sikerült volta. A bárkák körül a viz egyetlen széles folt, amelyet a szem határán végtelen egyszerűen előadott hegysilhoutte zár körül. Megkapó szép kép.

Színben legsikerültebb talán a zalai juhászok csoportját ábrázoló panneau. Ezen a szürök nagy dohányszinű foltjai dominálnak, amelyekkel édesen mennek egybe a virágos himzések színei.

Nagyszabású dekorativ felfogásával vonja magára a figyelmet azután a kalotaszegi aratást ábrázoló festmény is. Ugyanezt a motivumot évekkel azelőtt megfestette már a művésznő, de az akkori változat ehhez a legújabbikhoz képest csak tanulmány volt. A falmezőt ezen átlósan osztja kétrészre a meghajlott derékkal sarlózó leányok ritmikusan ferde vonala, amelyet szögben megtörve, a háttérben folytat egy másik elhajló vonal. Külön szépsége ennek a panneaunak a művészien stilizált táj.

Ezek a falfestmények a legutolsó fokát jelzik ez időszerint Undi Mariska művészi fejlődésének. Láttuk, hogyan bontakozik ki tehetsége a nép művészetéből, láttuk mily logikus, milyen szerves volt a fejlődése. Azok a kvalitások, amelyeket pályája elejéről elhozott, nagyszabású művészi tulajdonságokká értek. Férfias a művészete abban, hogy csak a lényegest keresi, a mellékest, a jelentéktelent észre nem veszi; hogy tekintete egybefoglalja a természet részleteit és széles egységben látja a világot. Az az út, amelyen jár, egyenesen a monumentalitás felé visz.

Öröm lesz rajta messziről követni.

Undi Mariska

Undi Mariska

Undi Mariska műteremkiállítást rendezett, Fehérvári-úti műtermében (56. sz.), amely március 30-ától kezdődőleg két hétig állt rendelkezésére az érdeklődőknek. Undi Mariska főleg iparművészeti, dekorativ természetű munkáiról ismert nevű művésznő, egy időben a Gödöllőn Kőrösfői K. Aladár köré csoportosuló művésztársasághoz tartozott. Nagyobbszabású munkája a fővárosi Népszálló számára csinált dekoratív friz-sorozat, mint festő inkább csak az utóbbi években szerepelt egy-egy tárlaton. Műtermében most arcképeket mutatott be, pasztelleket, amelyek női táncmozdulatok ritmikus érdekességeit adták vissza, s tabáni házakról, utcarészletekről készült vízfestményeket.

Művészet 1918. 25. l.

UNDI MÁRIA

239. Kalotaszegi új menyecske, vízf.
240. Kalotaszegi pár, vízf.
241. Kalotaszegi utca, vízf.
242. Körösfői kislány, vízf.
243. A kispalota, vízf.
244. Eta, vízf.
245. Torockói kis libák, vízf.
246. Kalotaszegi templom, vízf.

Nemzeti Szalon 1940
MAPÉ 25. kiáll. nov. dec

Szerkesztő Ur!

mellékelt meghivónkon jelzett kiállí-
időpontját;

én kedden d.e. 10-től 3 óráig.

va lenne ebben az időben, ugy a ki-
nyilvános látogatási órák alatt is

r hó 1-én. Kiváló tisztelettel:

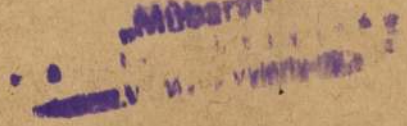

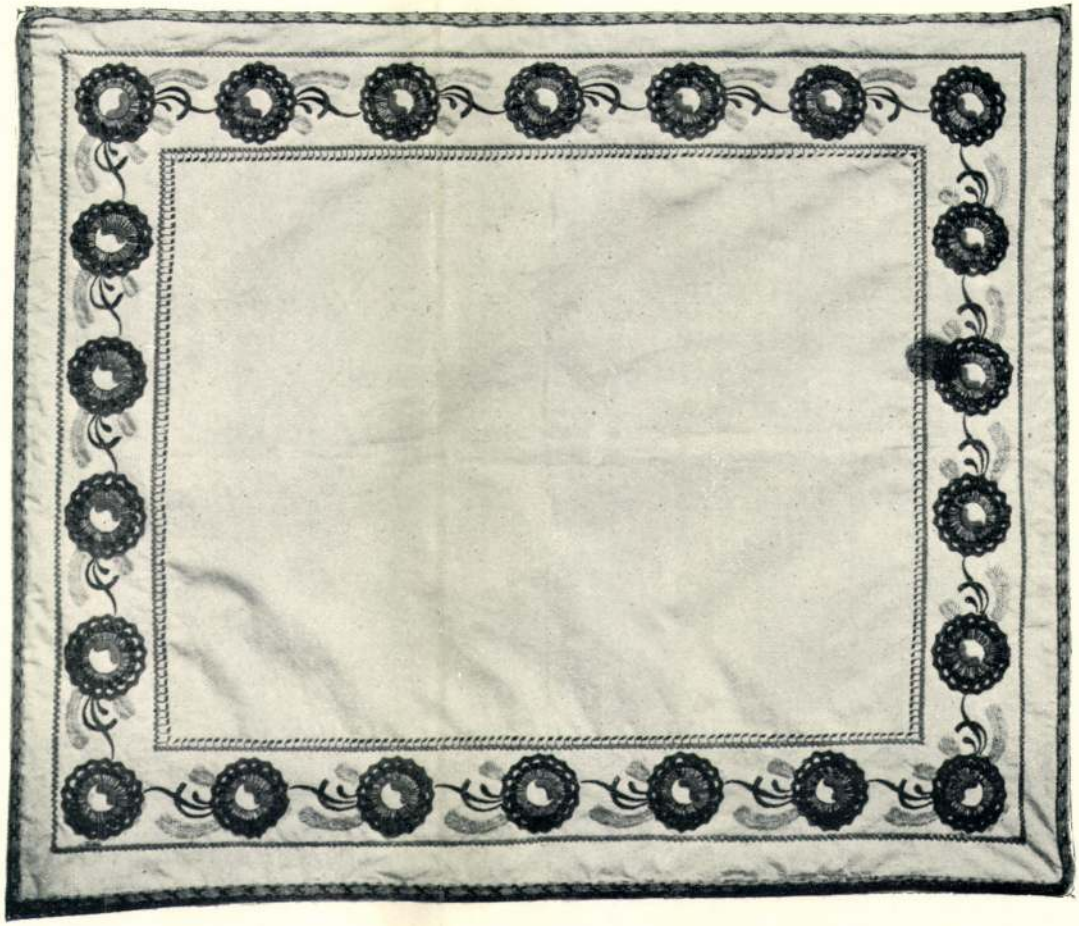

TERÍTŐ.

TERVEZTE ÉS HIMEZTE
UNDI SPRINGHOLZ MARISKA.

Magyar Iparművészet
1903. 34. l.

Undi Mariška

** **Undi Mariska müteremkiállítása.** Fehérvári-uti (56/a. számu) műtermében, iparművészeti alkotásai: eredeti alaku butorai, faliszőnyegei és hímzései környezetében, finom izléssel egybehangolt szinek és formák miliőjében mutatja be Undi Mariska régibb és ujabb munkáit. Egyénisége egyéb alkalmakról jó ismerősünk. Valóban egyéniség női festőink között, olyan, kire száz festő között is egy pillantásra ráismer az ember, mert szemlélő módja, képzelete járása és kifejeződésének természete lényegesen különbözik másokétól. Az ösztönszerüen dekorativ tehetségek közé tartozik, kik a természetet ugyszólva tanulmányozás közben is transzponáltan látják, s a mi forma, szin önkényes elhelyezkedésü benne, nyomban bizonyos rend, bizonyos logikus összefüggés szerint csoportositják. Nő volta a részleteken való elidőzésén árulódik el. Nagy szeretettel követi a természet szeszélyes formaalakulásait és önkéntelenül is ornamentumokat keres bennök. Jó sorozatnyi tabáni vizfestménye az eltünedező és részint már el is tünt Tabánnak festői zugait, rongyos házikóit és kedves virágos udvarait örökiti meg a részletek nagy szeretetével és vidám szinező kedvvel. Tehetsége azonban természetének minden nyilvánulásával az igazi dekorativ feladatok és terük: a fal felé kivánkozik. Nem egy próbáját láttuk már ezeknek a képességeinek és sajnálniváló, hogy olyanféle feladatok mind ritkábban kinálkoznak müvészeti életünkben. Nagyobb feladatok hiján a müvésznő arczképek festésében ke-

Az Ujság Szombat, 1918. március 30.

résí ösélekvő vágyának kielégülését. Egyéniségére igen jellemző önarczképe, a mely vonalkompoziciójával és szinelrendezésével eredeti dekorativ [illegible] alkotása. Meghatóan szépek régebbi

stén szines virágdisz. Tata, XVIII. sz. m. f. —
m, mit Blumenschmuck. Tata, zw. H. XVIII. Jh.

lak, sárga alapon piros épülettel és virágokkal.
yence, gerippt, darauf Gebäude u. Blumen in Rot

rös fürészes sáv közt kis szines virágokkal. Holics,
)eckel, Fayence, mit kleinem Blumendekor. Holics,

d mázzal. Holics, XVIII. sz. m. f. — Buttergefäss.
asiert. Holics, zw. H. XVIII. Jh.

lán lebegő Amorett. Holics, empire. — Oberskanne,
olics, empire.

pasztel-arzeképei, kivált az édesanyjáé, meg egy
tárlőjét ábrázolók. De ujabb arzeképei is szépek.
Kiemelnik közülök egy fiával leánynak kék szín-
ákkordu, olajjal festett arzeképét. A finom dekó-
rátornak alkotásai azok a tanulmányok, melyeken
a müvészező tánczoló leányok mozdulatait mu-
tatja be nemes stilizálásban. Óhajtandó volna,
hogy alkalom adassék neki e tanulmányainak ki-
fejlesztésére és megérlelésére. A szép és érdekes
kiállitás naponként délelőtt 10-től délután 4-ig
tekinthető meg. (e. a.)

Undi Mariska

362 Udvar a Felsőhegy uccában, vf. 12000
363 Hadnagy uccai kis vendéglő, vf. 10000
364 Fantáziám, paszt. 15000
365 Gáthy Zoltánné urnő arcképe, pasztell mgtul.

Nemzeti Szalon
1926. máj.
MAPE 12. kiáll

Undi Mariska

XIII Tan. 1929.
Ofi Erdő.

UNDI MARISKA MŰVEI:

228. Palóc varrónő.
229. IV. Henrik vadászkastélya Párizsban.
230. Bundás atyafiak.
231. Quartier Latin Párisban.
232. Új házban új asszony.
233. Szitáló palóc asszony.
234. Kincses láda.
235. Palóc testvérkék.
236. Pihenő palóc.
237. Kontycsináló asszony.

Meghivó

A Budapest-Kelenföldi Református Egyház Keresztyén Ifjusági Egyesülete 1942. március hó 22-én, vasárnap este 6 órai kezdettel a gyülekezeti nagyteremben (XI. Bocskay-u. 42. sz.) előadja

KODOLÁNYI JÁNOS

VÉGRENDELET

cimü 3 felvonásos népi szinmüvét.

Szereplők:

Páprádi Pál, öreg gazda		Papp Gyula
Hestör, a felesége		Varga Márika
Sári	leányai	Nagy Erzsike
Zsófi	leányai	Molnár Marika
Zsuzsi	leányai	Stulla Margitka
Prohák Géza, kereskedő, Sári ura		Pálos Károly

Undi Mariska.

festőművésznő

* Undi Mariska freskóinak bemutatása. *Undi* Mariska a jeles festőművésznő március 20-án, vasárnap, 11—2 óra között tartja a fővárosi Aréna-uti Népszálló ebédlőtermében ujjáalakitott freskóinak bemutatóját. (Villamosmegálló a külső Váci-ut és Aréna-ut sarkán.)

Magyarság, 1927. márc. 16.

Undi Mária festőművésznő

— Izabella főhercegnő híres csipkegyüjteménye kiállitásra kerül. *Izabella* főhercegnő magán csipke- és himzésgyüjteménye két hét mulva kiállitásra kerül az Országos Iparmüvészeti Muzeumban. A többezer darabból álló gyüjteményt *Undi* Mária festőművésznő rendezte.

N.U. 931. III. 27

N.U.931.III.27.

Undi Mária festőművésznő

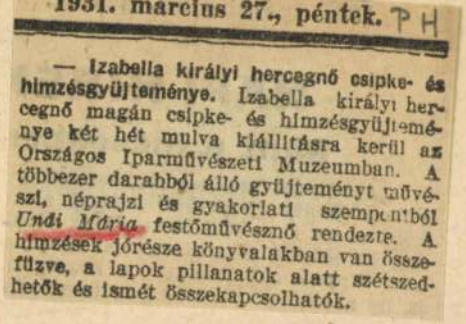

1931. március 27., péntek. P H

— **Izabella királyi hercegnő csipke- és hímzésgyűjteménye.** Izabella királyi hercegnő magán csipke- és hímzésgyűjteménye két hét multva kiállításra kerül az Országos Iparművészeti Muzeumban. A többezer darabból álló gyűjteményt művészi, néprajzi és gyakorlati szempontból *Undi Mária* festőművésznő rendezte. A hímzések jórésze könyvalakban van összefűzve, a lapok pillanatok alatt szétszedhetők és ismét összekapcsolhatók.

P.H.931.III.27.

Undi Mária

Új Magyarság

1940. ápr. 14

* **Undi Mária előadása.** Zsufolt teremben, Mátyásföld előkelő közönsége előtt tartotta meg „Magyar ízlés az öltözködésben" cimmel előadását Undi Mária. A kiváló festőművésznő saját eredeti helyi felvételei alapán készült színpompás vízfestményein mutatta be a magyar falvak népviselet változatait és rámutatott arra, hogy mennyi értékes ötletet lehet ezekből átvenni az úri hölgyek öltözékeibe. Minden táj viseletének megfelelő úriruha tervezetei meleg sikert arattak. Különösen a háziszőttes és virágos magyar kelmékből készült nyári ruhácskákat fogadta nagy tetszés. A mátyásföldi magyar asszonyok szövetsége nevében Krasznayné Kovácsy Márta elnöknő mondott az előadásért és a magyar ízlés szerinti ruházkodás terén kapott ötletekért az előadónak hálás köszönetet.

RUHAKONFEKCIÓ
KERESKEDELMI ÉS IPARI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
V., AKADÉMIA-UTCA 6.
TELEFON: 123-035, 124-540.

BUDAPEST MÉSZPÉNZÜGYI 840

Nagyp 1/21/

Szentiványi Miklós urnak

H.

XI. Lágymányosi u. 16.

Uudi Mara

A Népszálló megnyitása a fővárosban a napilapok 1912 febr 18. számai

A főváros első népszállója. Jeltelen cikk. Új Idők, jan. 14. 1912

A budapesti Népszálló. Irta dr. Sidó Zoltán. Vasárnapi Ujság, jan. 14. 1912

A budapesti Népszálló. Jeltelen cikk. Építőipar, jan. 21., 28. és febr. 4. 1912

Ki írhatta?

Fentiek a

palkéjek

Pozsony III. 33.

Undi Mariska

** **A Népszálló falfestményei.** A külső andrássyuti Népszálló épületét az elmult másfél évtized viszontagságai után végre rendbeszedette a főváros. Restauráltatta ugyanekkor az épület értékes művészeti diszét, a földszinti nagy ebédlőterem falfestményeit. *Undi* Mariska festette azokat még 1912-ben és a népművészet motivumaival és szineivel átitatott képzeletével népesitette be a trapéz alaku falmezők. Az elmult idő nagyon megviselte festményeit. A becsurgó eső és a szivárgó nedvesség a falfestmények nagyobb részét teljesen tönkretette. Azokat most ujra megfestette Undi Mariska, a mai és a hajdani Magyarország legfestőibb népviseletébe bujtatott alakokból megszerkesztett kompozicióival. A komor hatásu épületet földeritik üde szinei és kedves ornamentumai. Örvendetes, hogy a főváros nem sajnálta az áldozatot az értékes falfestmények megmentésére. *(e. a.)*

Ujság 1927. márc. 20.

	67	—	284	—	—	R. Geduldner: P. G. Battoni után: Magdolna
	68	—	—	—	—	P. J. David után: I. Napoleon az Alpeseken
	69	—	—	—	—	Gundelfinger Gy.: Tájképtanulmányok.
728						a) Sziklás táj
719						b) A szirma-bessenyői kastély részlete
728						c) Tachenstein (Tornyos várrom)
728						d) Klastrom romja (Urspring)
720						e) Szinye-Lipócz
721						f) Olasz-Liszka
	70	—	—	—	—	Id. Markó Károly:
729						a) Tájképtervezet, a kut körül alakokkal
726						b) Levél- és cserjetanulmány
	71	—	—	—	—	Id. Markó Károly: A művész unokája: Marietta, a ravatalon
733						
	50	—	—	—	—	B) Az 1899 február 17-iki aukció (50-1899).
	1	—	—	—	—	507 Ismeretlen festő: David

Undi Mariska

Horthy Miklós út 58.

Műcsarnok.

1929. őszi kiáll. 228–237

unjunk meg mindent, mialatt közben azonban azt a nehány napot nyertük. Megúntuk szokott körünket, feladatunkat, munkánkat, ismerőseinket, barátainkat, ennek következtében olyanok közé megyünk, kiket nem ismerünk, kik nem ismernek bennünket és várjuk, lessük a főnyereményt: kalandot, kellemes új ismeretséget, összeköttetést és több ilyfélét. Ha ez nem elég magyarázat, akkor itt van még, a ki mindig kéznél van, a ki türelmesen engedi, hogy reá hivatkozzunk, itt van: *a természet*. Szeretjük a természetet, a kék tengert és a vérvörösen benne elmerülő napot, a virágzó cseresznye-, mandula-, almafát, a melytől az egész táj fehérlik, szeretjük az olaszul koldulót, szeretjük a poros hegyi utat, a hajót, a vihart (a szárazföldről), szóval a természetet, a számunkra preparált természetet, a mely most éli (kissé hüvös, néha viharos) feltámadását és bennünk is a feltámadás, az ifjodás édes illusióját kelti.

Mindezeket szivesen elfogadom, mint magyarázó okokat, körülményeket és tekinteteket, másoknak is ajánlom elfogadásra, de teljes megnyugvást nem érzek. Idegességünket nem vonom kétségbe, azonban úgy látom, hogy nem hagyjuk otthon, sőt gondosan becsomagolva az úton is őrizzük. Nem tanácslom senkinek, hogy kissé nagyobb idegesség ellen az úton és utazásban keressen orvoslást. Magamról pl. azt hiszem, hogy elég enyhén és elnézően itélem meg embertársaimat otthon. Az

Undi S. Mariska: A tiszteletesné kertje.

MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZNŐK KIÁLLÍTÁSA A NEMZETI SZALONBAN.

Vas. Ujs 1911. 337. l.

nyos szerepet játszanom. A jobbiaja végre mégis nyomja. Szeretne egyszer pusztán ember lenni, semmi egyéb, kénye-kedve szerint szabadon élő ember, ha csak rövid időre is. Ez a nagy üdülés, az egészséges ital. Nem akarok semmit az emberektől, ők is hagyjanak engem békében. Hasonlót érez a gyermek, ha nyáron a szabadban mezitláb szabad járnia. Tessék őszintén megmondani, nem nagyszerű érzés az? Semmiféle szerepet nem játszani, mily isteni élvezet az! Hogyan magyarázzam tehát meg magamnak, hogy ezek a husvéti vándorok, itt a nagyszerű természet közelében, folyton szerepet játszanak. Jól játszák, nincsen kétség benne, mégis roszúl áll nekik. Tiz közül legalább hét (az én megfigyeléseim szerint) impresszionálni akarja embertársait. Ez nagyon előkelőnek akar látszani. Amaz gúnyosnak. Neki mi mind füst, pára, semmi vagyunk. Ez a két leggyakoribb tipus. De vetekszik vele a szeretetreméltó! Azután jő a splendid, a ki a hall-ban pezsgőt bontat és diadalmasan körültekint. Amazt nagyon bántja, hogy ennyi rongy néppel együtt kell lélekzenie. Hihetetlenség, mennyi ellenség került itt össze, hála Istennek, hogy néma és ártalmatlan. Nem játszik szerepet az a vastag ott, kinek azonban mind terhére vagyunk, mert szegény maga is terhére van magának. A legkellemetlenebb, hogy már a gyermekek is kezdenek szerepet játszani, szalonnaivsággal és csinált zajossággal. Egyszerre azután lemállik a pirosító az arczokról, az arczkifeje-

lonos, csöndes, nyárspolgáriasan szürke jelenet, nem csupán azért nem frugális hajlamú, nyárspolgáriasan szürke volt az új császár személyisége, hanem mert akkor nagyon súlyos idők jártak a dinasztákra. A koronázás előtt csak három héttel ostromolta meg Páris a Tuilleriákat, vetette fogságba, hogy onnan a guilotinra hurczolja Ferencz császár nagybátyját, XVI. Lajost és nagynénjét, Mária Antóniát. A párisi események lelohasztották a zajosabb kedvet, szárnyát szegték a csillogó, szemkápráztató pompának. A császárválasztás és koronázás nagyobb pompa nélkül, néhány nap alatt folyt le. Legfölebb nagyokat ittak, részint búfelejtőül, részint a sziverősítés kedvéért s mindkettőre volt ok és alkalom bőven. A frankfurti koronázáson voltak magyarok is. «A maga jó fejedelmeinek kedve keresésében természettől telhetetlen magyar nemzetnek egynehány fő-főtagjai idejeknek, nyugodalmuknak, költségeknek kész föláldozásával magukat erre az utazásra azonnal eltökéllették.» Ez a czifra mondás a jó fejedelem kedve keresésében természettől való telhetetlenség a közmondásos magyar lojalitást jelenti. A kedvkeresésben telhetetlen magyarok névszerint a következők voltak: két Esterházy herczeg, Miklós, korában Európa leghiresebb és legpazarabb gavallérja és a fia, egy Grassalkovich herczeg, Pálffy Károly gróf, Magyarország főkanczellárja, Zichy Károly gróf országbiró, Ürményi József perszonális, Károlyi József gróf szatmári, For-

ia pedig *Mária* (vám), azt jelenti, hogy a hol áll, ott a határ Magyarország és Ausztria között, azon semmiféle hazabeli neveléseket, terméseket és míveket kereskedés végett, sőt annak féltése miatt, maga szükségére sem szabad nagy fizetés nélkül átvinni, a külföldieket ellenben behozni nem szabad.» Közben kisült az is, hogy a két huszas nem volt tékozlás, mert titkár uramnál a gróf tudtán kívül volt egy font vágott dohány, a miért latonként egy forintot kellett volna fizetni.

Bécsről, a hol csak egy éjet töltöttek, nem akadt följegyezni valója; de igen a Bécs után következő első állomáson, egy kis osztrák város fogadójában. «Itt egy ékes ábrázatú s anyja czipőjét már a legvékonyabb kapczán is megviselhető (azaz anyányi) Nánika a konyhában (a hol ő, a mint parancsoló szavaiból észrevettem, szolgálók fejedelemasszonya vala) velem egy pipagyújtás alatt megismerkedvén, bájoló jelenségével s maga bátor alkalmaztatásával azt a csudát tette, hogy mintegy háromórás tradicziójából, szájról-szájra adott mézes leczkéiből többet tanultam, mint Faber, Kitschius, Pomey, Hederich és Scheller szótáraiból.» Ilyes csuda, a mint látni fogjuk, sűrűn megesik naplóirónkkal, a ki szeret és tud udvarolni s a ki hódolata tárgyainak megválasztásában nem volt válogatós. Münchenben a belvárosban, az *Aranyszarv* fogadóban szálltak meg, a hol «az asztalnál a férfiszolgák helyett ékes termetű, öltözetű, ábrázatú leányok, *Ganimédisszák* udvarolnak: kik szemet csik-

Undi Mariska

** **A Népszálló falfestményei.** A külső aréna-uti Népszálló épületét az elmult másfél évtized viszontagságai után végre rendbeszedette a főváros. Restauráltatta ugyanekkor az épület értékes művészeti díszét, a földszinti nagy ebédlőterem falfestményeit. *Undi* Mariska festette azokat még 1912-ben és a népművészet motivumaival és színeivel átitatott képzeletével népesítette be a trapéz alaku falmezők. Az elmult idő nagyon megviselte festményeit. A beszurgó eső és a szivárgó nedvesség a falfestmények nagyobb részét teljesen tönkretette. Azokat most ujra megfestette Undi Mariska, a mai és a hajdani Magyarország legfestőibb népviseletébe bujtatott alakokból megszerkesztett kompozicióival. A komor hatásu épületet földesitik üde szinei és kedves ornamentumai. Örvendetes, hogy a főváros nem sajnálta az áldozatot az értékes falfestmények megmentésére. *(e. a.)*

Lipaj. 1927
mai. 20

CSICSÓ (Erdély)

Várrom

Képe VL 1866, 421 l.

Undi Mária festőművésznő

* **Izabella főhercegnő himzés és csipkegyüjteményének kiállitása.** Husvét után megnyilik az Országos Iparmüvészeti Muzeumban ez a rendkivül szép és értékes kiállitás. A többezer darabból álló gyüjteményt müvészi, néprajzi és gyakorlati szempontból *Undi* Mária festőművésznő rendezte. A rendezés egyik érdekessége, hogy a himzések *könyvalakban* vannak összefüzve, ugy, hogy a lapok pillanatok alatt szétszedhetők és összekapcsolhatók.

M.931.III.29.

Undi Mariska

• (Kiállitás.) *Undi* Mariska szombaton, március elsején, nyitja meg müterem-kiállitását (I., Horthy Miklós-ut 58.), amelyen a magyar népéletből és mesevilágból vett tárgyu képeit, hímzéseit és gobelin-falszőnyegeit mutatja be. Délelőtt 10 órától délután 4 óráig tekinthető meg a kiállitás, amely tiz napig marad nyitva.

Magyarság
1924. III. 1.

JÁTÉKSZEREK·HAJDAN ÉS·MA

IRTA: UNDI·MÁRIA

Az emberi nem őskorába vezethető vissza a játékszer eredete. Időtlen idő előtt is játszhatott az embergyermek egy-egy galyból vagy ködarabból rögtönzött babával, mert még ma is, a legprimitivebb emberfajoknál is megtaláljuk a gyermek játszókészségét és az ennek kielégítésére való játékszereket. Ósrégi lehet a játékösztön, bizonyítja az is, hogy a világ minden táján, egymással nem is rokon népeknél hasonló, sőt azonos alaku játékszerek vannak; ezek tehát egy, — minden embernél közös ösztönből, ősi ösztönből fakadhattak. Valamennyi ugyanazon lélektani alapra, az utánzási hajlamra vezethető vissza. Valósággal éltető elemük a környezet utánzása, mimelése, — igy azután érthető az a közös alapvonás, mely a népek gyermekeinek játékszerein világszerte feltünik.

Egyik legősibb játékszer kétségkivül *a baba*. Mi lenne ez egyéb, mint az ember kicsinyitett mása s igy az utánzási ösztön legelső és legközelebbi tárgyául tekinthető. A legkülönfélébb bábokat ismeri a tudomány, melyeket rendesen a népeknél divó szokások szerint öltöztettek és különféle módon állitottak be. Megbecsülhetetlen régi emlékek ezek, melyekből elpusztult nemzetek művelődési viszonyaira, vallásos szertartásaira, sőt társadalmi intézményeire is találunk adatokat. Nagy jelentőségük van tehát a báboknak és más játékoknak az általános művelődés szempontjából és néprajzi tekintetben is, úgyhogy egész irodalom foglalkozik ma már a magyarázatukkal, melyhez becses kiegészitő anyag kinálkozik még a játékszerek használatához füződő mondókákban, szövegben és versekben.

Persze, az ilyen tanulmányozás szempontjából csak az *eredeti, primitiv* játékszerek fontosak. Azok, amelyeket vagy a gyermek maga, vagy környezete állitott elő, az őskortól kezdve egészen napjainkig. Mindazok pedig, melyek a középkortól kezdve például Európában *iparszerűleg*, tömegesen készültek, bár szintén érdekesek, mégis más elbirálás alá esnek; sok bennük a mechanizmus, kevesebb a naiv ötlet s mivel igen sokszor magukon viselik a kereskedelmi szempontok szabta korlátozások jegyét, nem tekinthetők mindig „játékszer"-nek, mely természete szerint az ősember egyszerűségéből, az emberlélek legmélyéről hoz magával szinte titokzatos dolgokat.

Igen, mert nyoma van, hogy az őskori babaalakok, emberforma bábok *az ősi vallás szertartásaiban is résztvettek*. Talán maguk is bálványok voltak, vagy pedig az istenáldozat jeleinek tekintendők, melyekben az áldozatot nyujtó embert személyesitették meg. Ki tudna erre ma biztos választ adni? Mindenesetre egyiptomi, görög és római sirokban sok emberalaku babát találtak égetett agyagból, fejükön szarvval. Ezek inkább bálványalakok lehettek. Az aegei időkből — Kr. e. 1600—1000-ig, Kuossos görög szigeten *bikaviadal* emlékei maradtak meg, vállas akrobatákkal, erős bikaalakok szarvaiba kapaszkodó kis emberforma bábokkal, amint a küzdelem hevében ott fennakadtak. Játékszerek voltak-e ezek, vagy a magasabb erők segitségéért folyamodó vivók áldozatai — ismét nyilt kérdés marad. Mr. Culin, a newyork-brooklyni etnografiai muzeum igazgatója, akit különösen a játékszer érdekel, gyüjteményemet pár év előtt megnézve, kijelentette, hogy a legtöbb játékszer *bálvány, istentiszteleti áldozat eszköze volt eredetileg* és egy ülő *rókaforma szobrocskára* mutatott, mondván, hogy Irországból ered, ahol az ősi időben

a rókák nagy pusztítást tettek a vetésben, miértis az irek rókaszobrokkal mutattak be áldozatokat.

Sok olyan baba van azonban, melyről tisztán felismerhető, hogy igen régi időből eredő játéktárgy. Tán a világ legrégibb enemü emléke a *babyloni alabástrombaba*, formás, dushajzatu fényre hasonló régi, kedves, gyermektestü, bubifejü fababa. Ennek pedig ugy a váll-, mint a térdizületei csuklóra jártak, egy nagy kultura keretében ötezerévelőtti fejlett játékszerkultusz tanubizonyságát adva.

Később, a kereszténység első századából, Egyiptomban *babaruhát, baba-*

II. József gyermekkori porcellán-sakkfigurái (az első képen középen Mária Terézia)

nő alakjában, zsinóron mozgatható karocskával. Diszes ruhája is lehetett valamikor, — Krisztus előtt két-háromezer évvel, amikor talán egy babyloni királygyermek ringatta szeretettel a karjaiban. Milyen tökéletes, művészi mintázásu az alakja! De sok-sok más, egyszerübb, naivabb elődje és kortársa lehetett már ennek a babának, mert egyiptomi ásatásokból is került nap-

edényeket is találtak. *Szövetből* készült, mozgatható testü babák és *babaszobaberendezés* is volt már e korban, — a Nilus országában. A környezetutánzás nyomait mutatják az ugyanonnét származó apró *krokodilusfigurák*, zsinóron járó, mozgó állkapoccsal és drótfogakkal.

Bár a görögök és rómaiak is ismerték a mozgótagu babát, mégis milyen

5000 éves egyiptomi papirusz-labda

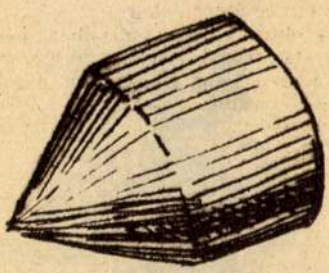

5000 éves egyiptomi fa-pörgőcsiga

hátramaradott volt Európa, amelyben még a középkorban is *vasból vert* játékocskák éktelenkedtek Németországban. Csak 1400 körül jegyezték fel egy *nürnbergi férfi* nevét, aki azidőben iparszerüleg készitett *rongybabát*. Vállalkozása mindenesetre haladás volt és folytatódhatott is, mert Nürnberg a XV. században más játékok gyártását is megkezdte. A XVII. század elején egy nő *babaházat* is készitett ott, nevelési célokra. A német lakóház teljes felszerelésével, melyből a *könyvtárt* és a *fegyverszobát* sem felejtette ki és ahová *számos hangszert* helyezett el. Ilyen szobák később is készültek Nürnbergben sorozatosan s csak a harminc-éves háboru akasztotta meg egyidöre ott az egyre fejlödő játékszeripart, mely azután napjainkig is fennmaradt.

Amig a baba bizonyára mindig a leánykák kedvenc játéka volt, ugyanugy lehetett a fluké a *labda*. Ósrégi játék ez is, az ókorban öreg-fiatal kedvelte.

Másik flusjáték a *bugócsiga*, melynek legrégibb példányát szintén egyiptomi sirokból ismerjük. Egyszerü kis *kupalaku fadarabocska* és éppen ez a primitiv, mindenütt könnyen elkészithető volta tette, hogy használata napjainkig szinte egész Európában fennmaradt.

Figyelemreméltók a keleti primitiv játékszerek. Nagyon elterjedt, Keletázsiától egészen Sztambulig kedvelt volt *a csontvetés*. Az *arabok* állati *bokacsonttal* játszanak szerencsejátékot ma is és aszerint, ahogy az hoszszanti vagy keskenyebb oldalára esik, dől el a nyerés vagy a vesztés dolga.

Cseppet sem lephet meg, ha a magyar gyermek játékszerét keresve a régi korból ugyszólván semmi másra nem akadunk, csak egy-egy gyermekkardra. *A körmendi* várban öriznek egy régi *játékkardot* és tudjuk, hogy *II. József császárnak* is maradt gyermekkorából a magyar diszruhájához járó ötvenötcentiméter hosszu *kardocskája*. Históriai emlékü magyar gyermekjáték is csak tőle maradt. *Sakkfigurák, porcellánból* mintázva és szinezve. A gyermek József édesanyját, *Mária Teréziát és édesapját* ábrázolják, *magyar lovas huszártiszt és gránátos közlegény*,

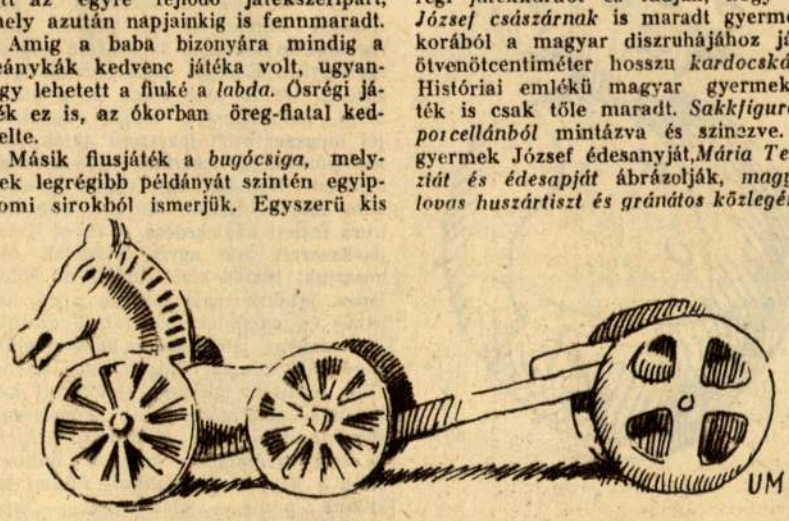

3000 éves görög játékkocsi a sonnenbergi muzeumban

Undi Mária

Amerikai celluloidjáték: a Miki-egér

Modern palóc baba

Amit a magyar állam nagy áldozatai nem tudtak megerősiteni, meghonositotta azt a rossz béke után fennmaradó nyomott helyzet. A családok ezrei lettek legalább is alkalomszerüleg játékszer-készitőkké. Elterjedt a *szövetből való állatok varrása* és megmintázása. Ügyes faragók faragott *kis kocsikkal*, mozgatható *állatfigurákkal* töltik meg a vásári sátorokat. A háboru után itt maradt oroszfoglyok e téren új tipusokat teremtettek meg: a kiterjesztett szárnyu csipkésrajzu *galamb, a rekeszes csörgő* és a huzásközben *táncra perdülő emberpár* faragványai tőlük erednek. Hozzájuk hasonló naiv, de ötletes játékszer volt nálunk régebben is a *körhinta*, a *lovashuszár*, és *galamb* fütyülővel, apró faedények, a *szélmolnár*, mely nagy kereket hajtott, a *hintázó pár*, a *pálcára mászó egér* és *mókus*, kék uniformisos *fakatonák*, a besztercebányai *fababa*, aki pólyásbabát emelget és sok apró fütyülő, pörgő, zörgő játék és fakereplő. Mindezek főleg fából készültek és a vásárokon terjedtek el, éppenugy, mint a *hintalovas kis kocsi* és *szekérke, talicska* és *lovacska*, melyek már, keréken gurultak a gyermek mellett. A *labdának pörgettyünek* is sok hive volt a magyar fiúcskák közt.

Más csoport a gyárakból tömegesen kikerülő *bádog és celluloid játék*, járó, forgó szerkezetekkel, — kevés artisztikummal, sok sablonos formával; — bazáráru.

De müvészi kezek is készitenek a magyar gyerekek részére játékokat. Ezek között finoman kiállitott *faállatok, hinták, kocsik* ötletes szép elgondolással a gyermekes családok magasabb igényeit is kielégitik és külföldi érdeklődést is keltettek.

Mégis tán a legszebb haladás *a magyar babák* készitése terén látható az utóbbi évtizedben. A külfölddel való élénkebb kapcsolatunk tette lehetővé, hogy a szép magyar viseletü babák évről-évre több és változatosabb formában jelenjenek meg és ma már müvészi téren semmi kivánnivalót nem hagynak. Némelyik ajándékképpen jutott tőlünk külföldi barátainkhoz, ahol valóságos nagyköveti missziót teljesitenek, annyi csodálót szereznek a magyar izlésnek és ügyességnek.

MINDEN ESTE **BELVÁROSI SZINHÁZ** MINDEN ESTE

Egy nő, akinek multja van

SZILVESZTERKOR 2 ELŐADÁS ½8 és ¾11 ÓRAI KEZDETTEL

SZINHÁZ ÉS ZENE.

A Pesti Hirlap első jegyakciója.

Régi nyár. — Az ó-év utolsó vasárnapja. — Szeressük egymást. — Lohengrin.

A nagy sikerrel felujitott *Vadvirág*, a *László-vigjáték 49-ik* előadása áll mai müsorunk élén. A *Fővárosira* az *Én és a kisöcsémmel — Dubarry-estélk köszöntöttek.* A *Király Szinház* legszebb idejére emlékeztet a *Szép a világ.* A *Ma éjjel szabad vagyok — már csak nehány estén.* A *Százhuszas tempó, Dayka Margittal* háromórás kacagást jelent. Igen mulatságos a *Terézkörüti* uj müsora. Ma: a *Rocasimi-müsor utolsó péntekje.* Szombaton megint az *Ismeretlen lány.* És e napon kerül felujitásra a *Régi nyár a Városi Szinházban.* Az év utolsó vasárnapján — *tizenhat előadás.* E napon bucsuzik a varieté a Royaltól, hogy azután minden este operettet adjon *Szeressük egymást* cimmel, *Balla Licivel. Keddtől* kezdve minden este és délután bekapcsoljuk. Szerdán az *operaházi szerdák* sorában a

Lohengrin felujitása Pilinszkyvel.

Csütörtökön a Nemzeti Szinházra hivjuk föl a figyelmet; az évad első nagy sikere,

A nők elmondják, huszonötödször,

Bajor Gizivel.

Külön szólunk *a szilveszteri és az ujévi előadásokról,* melyre másutt is felhivjuk a figyelmet.

Ujévre ma a Vigszinház és az *Andrássy-uti* küldte el előadásait. Az utóbbi, tekintettel arra, hogy a *Ma éjjel szabad vagyok* már csak nehányszor kerülhet szinre, ugy a délutáni, mint az esti előadást; sőt ideadta a szerdai és a csütörtöki előadást is.

PÉNTEK, dec. 28. Magyar. Vadvirág (8) **Belvárosi.** Egy nő, akinek multja van (8). **Fővárosi.** Én és a kisöcsém (8). **Király.** Szép a világ (8). **Andrássy-uti.** Ma éjjal szabad vagyok (9). **Teréz-körut.** Maga nevetni fog! (9). **Kamara.** Százhuszas tempó (8). **Royal.** Rocasimi és variété (¼9).

SZOMBAT, dec. 29. Vigszinház. Az ismeretlen lány (8). **Magyar.** Vadvirág (8). **Fővárosi.** Én és a kisöcsém (8). **Király.** Szép a világ (8). **Városi.** Régi nyár (8). **Kamara.** Százhuszas tempo (8). **Bethlen-téri.** Trilby (½9).

VASÁRNAP, dec. 30. Operaház. Elssler Fanny; Magyar ábrándok (3). **Vigszinház.** Az ismeretlen lány (½4). **Magyar.** A kőszivü ember fiai (½4). Vadvirág (8). **Fővárosi.** Én és a kisöcsém (½4 és 8). **Király.** Szép a világ (½4 és 8). **Városi.** Régi nyár (4 és 8). **Andrássy-uti.** Ma éjjel szabad vagyok (4 és 9). **Teréz-körüti** Maga nevetni fog (9). **Kamara.** Százhuszas tempo (8). **Bethlen-téri.** Trilby (½6). **Royal.** Rocasimi és variété (4). **Komédia.** Most tegezz (½5).

HÉTFŐ, dec. 31. Fővárosi. Mindenből a legjobbat (½12). **Király.** Szép a világ (½8). **Városi.** Régi nyár (7). Szilveszteri kabaré (11). **Vigadó.** Szilveszterest (¾10).

KEDD, jan. 1. Operaház. Bajazzók; Szent fáklya (5). **Vigszinház.** Árvácska hercegnő (½4). **Belvárosi.** Egy nő, akinek multja van (4). **Király.** Szép a világ (½4 és 8). **Andrássy-uti.** Ma éjjel szabad vagyok (4 és 9). **Royal.** Szeressük egymást (4 és ¼9).

SZERDA, jan. 2. Operaház. Lohengrin (½7). **Andrássy-uti.** Ma éjjel szabad vagyok (9). **Royal.** Szeressük egymást (¼9). **Komédia.** Most tegezz (9).

CSÜTÖRTÖK, jan. 3. Nemzeti. A nők elmondják (½8). **Andrássy-uti.** Ma éjjel szabad vagyok (9).

PÉNTEK, jan. 4. Komédia. Most tegezz! (9).

VASÁRNAP, jan. 6. Komédia. Most tegezz! (½5).

HÉTFŐ, jan. 7. Komédia. Most tegezz! (9).

*

Jegyváltás valamennyi fő- és fiókkiadóhivatalunkban.

A heti tabellában vastagabb betüvel külön is jelezzük jegyakciós előadásainkat.

*

Teljes szinlapu Magyar Szinpadot díjmentesen kap, ha akciós pénztárainknál vált jegyet.

Szinházak	Operaház (3, ½8)	Nemzeti (½4, ½8)	Vig (½4, 8)	Magyar (½4, 8)	Belvárosi (4, 8)	Fővárosi (½4, 8)	Király (½4, 8)	Városi (4, 8)
Péntek . .	Arabella C.	Pénz	Születésnap E.	Vadvirág	Egy nő	Én és a	Szép a világ	—
Szombat .	Tristan D.	A nők	Ismeretlen	Vadvirág	Egy nő	Én és a	Szép a világ	A régi nyár
Vasár. d. u.	Elssler	Süt a nap	Ismeretlen	A kőszivü	Egy nő	Én és a	Szép a világ	A régi nyár
Vasár. este	Turandot	Pénz	Születésnap	Vadvirág	Egy nő	Én és a	Szép a világ	A régi nyár
	Andrássy (4, 9)	Teréz-körüti (4, 9)	Kamara (½4, 8)	Pesti	Bethlen-téri (½6, ½9)	Royal (4, ¼9)	Komédia (½5, 9)	
Minden este	Ma éjjel szabad vagyok.	Maga nevetni fog!	Százhuszas	—	Trilby	Rocasimi	Most tegezz!	—
Vasárnap délután	Ma éjjel szabad vagyok.	Maga nevetni fog!	—	—	Trilby Cs. szo. du. is.	Rocasimi Cs. szo. du. is.	Most tegezz!	—

SZILVESZTERI ELŐADÁSOK: Nemzeti: Matyószerelem (½9). — **Vigszinház:** Születésnap (½11). — **Magyar:** Vadvirág (½11). — **Belvárosi:** Egy nő, akinek multja van (¾11). — **Vigadó:** Szilveszterest (¾10). — **Fővárosi:** Mindenből a legjobbat (½12). — **Király:** Szilveszteri kabaré (½12). — **Városi: Szilveszteri kabaré** (11). — **Andrássy-uti:** Ma éjjel szabad vagyok (½12). — **Teréz-körüti:** Maga nevetni fog! (½12). — **Kamara:** Százhuszas tempo (¾11). — **Bethlen-téri: Szilveszteri kabaré** (½12). — **Royal:** Éjféli kabaré-variété (½12). — **Komédia:** Válogatott müsor (½12).

RÁDIÓ:

Budapest pénteki müsora. Budapest I.: 6.45 Torna, gramofon. 10 Hirek. 10.20 Felolvasás. 10.45 Felolvasás. 11.10 Vizjelzés. 12 Harangszó, időjárás. 12.05 Cigányzene, közben hirek. 1.20 Időjelzés, időjárás, vizállás. 1.30 Gramofon. 2.40 Hirek. 4.10 Előadás. 4.45 Időjelzés, időjárás, hirek. 5 Zongoraverseny. 5.40 Felolvasás. 6.15 Tárogató hangv. 6.40 Vita a szinházról. 7.10 Külügyi negyedóra. 7.25 Strauss Richárd: Arabella c. vigoperájának bemutató előadása. A szünetekben hirek, időjárás. Utána kb. 10.30 Cigányzene. 11.15 Gramofon. **Budapest II.:** 6.25 Szalonzene. 8 Előadás. 8.40 Hangverseny. 9.30 Hirek, időjárás.

A teljes heti budapesti, valamint külföldi részletes müsort pénteki rádiómellékletünkben közöljük.

SZINHÁZAK:

Operaház (½8). (C. 12. bérl.) **Arabella.** Strauss Richard 3 fv. vigoperája. Főszereplők: Báthy Anna, Sebeők Sári, Dobay Lívia, Székely, Laurisin, Rösler, Maleczky, **Halász Gitta.**

Nemzeti Szinház (½8). Pénz beszél., Feleky Gyula 7 képes vigjátéka. Főszereplők: Somogyi Erzsi, Aghy Erzsi, Perczel Zita, Gömöry Vilma, Uray, Mihályfi, Füzess Anna, Forgács, Garamszeghy.

Vigszinház (8). (E. 4. bérl.) **Születésnap.** Bus Fekete László két részes életképe. Főszereplők: Tőkés Anna, Makay Margit, Ágay Irén, Gombaszögi Ella, Rajnai, Somlay, Góth, Vágóné Margit, Mály, Gárdonyi, Bárdi, Peti, Vértess.

Magyar Szinház (8). Vadvirág. Anday Ernő—Eisemann Mihály 3 fv. zenés vigjátéka. Főszereplők: Rökk Marika, Törzs, Berky Lili, Kertész, Székely Lujza, Gózon, Fenyvessy Éva, Pethes, Keleti, Lendvay Mária, Sugár.

Városi Szinház. Nincs előadás.

Belvárosi Szinház (8). Egy nő, akinek multja van. László Aladár 3 fv. vigjátéka. Főszereplők: Lázár Mária, Páger, Nagy, Soltész Anny, Bársony, Boray, Z. Molnár, **Pártos,** László, Zátony, Baróthy.

Fővárosi Operettszinház (8). Én és a kisöcsém. Szilágyi László—Eisemann Mihály 9 képes vidám zenés története. Főszereplők: Bársony Rózsi, Turay Ida, Verebes, Kabos, Dénes, Latabár, Feleki, Radó.

Király Szinház (8). Szép a világ. Lehár 3 fv. operettje. Főszereplők: Szücs, Patkós Irma, Vágó Mary, **Sziklai Szeréna,** Körössy.

Kamara Szinház (8). Százhuszas tempo. Szántó Armand és Szécsén Mihály 6 képes vigjátéka. Főszereplők: Dayka Margit, Étsy Emilia, Kováts Terus, Szakáts, Toronyi, Gárday, Köpeczi-Boócz, **Bognár,** Lengyel.

Bethlen-téri Szinház. Trilby. Paul M. Potter drámája. Főszereplők: Csortos, **Bársony** Erzsi, Czobor, Beregy, **Gonda,** Zala Karola, Gálffy Ica.

Andrássy-uti (9). Ma éjjel szabad vagyok. Vaszary János —Eisemann Mihály 3 fv. zenés bohózata. Főszereplők: Fejes Teri, Gombaszögi Ella, Ráday, Kertész, Fenyvessy Éva, Boross, Bilicsi, **Járay Judit,** Szász Lili.

Teréz-körüti Szinpad (9). Maga nevetni fog! Békeffi, Salamon, Rajna Alice, Nagykovácsi Ilona, Herendi Manci, Gárdonyi, Kőváry, Komlós, Kökény Ilona, Kompóthy, Ormos, Fenyő.

Royal Orfeum (¼9). Rocasimi bohóc oroszlánjaival és nagy variétémüsor. **Előadások:** csütörtök, szombat, **vasárnap** d. u. 4-kor is.

Pesti Szinház. Nincs előadás.

Komédia (9). Most tegezz! Bohózat-revü Rott, Soltl, Radó, Peti felléptével.

MOZIK:

Capitol. Tel. 343—37. **Igy végződött egy szerelem.** Rendezte: Carl Hartl. Fősz.: Paula Wessely és Willy Forst. Magyar és Fox világhiradók. Hétköznap: ½4, ½6, ½8, ½10; vas. és ünnepen ½2, ½4, ½6, ½8, ½10. Az első előadáson mindennap félhelyárak.

Casino. T. 831—02. **Emmy.** Rákosi Viktor huszárvigjátéka. Fősz.: Ágay Irén, Jávor, Kabos, Erdélyi Mici, Hiradók. Hétk.: ½4, ½6, ½8, ½10; vas. és ünnep: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10. Első előadáson naponta félhelyárak.

City, Vilmos császár-ut 36—38. Tel. 111—40. Harmadik hétre prolongálva! **Tavasz a télben.** Négy legujabb szines Silly symphonies, egy eredeti Mickey-Mouse, egy szájharmonikás zene film. Hiradók. Hétköznap: ½3, 4, ½6, 7, ½9, 10; vas. és ünnepen: d. e. 10. ½12, 1, ½3, 4, ½6, 7, ½9 és 10. Hétköznap a ½3 és 4 órás, ünnep és vasárnap a d. e. 10, ½12, 1 és ½3 órás előadások félhelyárakkal, a többi mérsékelt helyárakkal.

Corso, Váci-u. 9. Tel. 874—02. Myrna Loy: **A láthatatlan front.** (Kémregény). — **Mesék a Wienerwaldból.** (Szines rajzfilm). — **Afrika, az ellentétek földje.** (Riport). Hiradók. Mindennap: d. e. ¼12, ¾2 d. u. 4, 6, 8, 10. A délelőtti és a hétköznapi 4 órai előadás mérsékelt helyáru.

Corvin, József-körut és Üllői-ut sarok. Tel. 395—84. **Helyet az öregeknek!** Fősz.: Szöke Szakáll, Bársony Rózsi. Hiradók. Hétk. ½4, ½6, ½8, ½10. Vas. és ünnepen: ½2, ½4, ½6 ½8, ½10. Első előadás naponta félhelyárakkal. — 25-én d. e ½11-kor **Lakner bácsi gyermekszinháza.**

Déosi. Tel. 259—52. **Csillag ragyog az égen.** Rendezte: Max Neufeld. Zenéjét szerezte: Hans May. Főszereplő: Josef Schmidt. — **A két ültetvényes. A legujabb Hacsek-Sajó tréfa. Játszák: Herczeg Jenő és** Komlós Vilmos. Hiradók. Hétköznap 4, 6, 8, 10; vas. és ünnepen: 2, 4, 6, 8, 10. Az első előadáson mindennap félhelyárak.

Fórum. T. 897—07. Prolongálva! **A Meseauto.** Vitéz Miklós, Vadnai László, Márkus Alfréd magyar zenés vigjátéka. Fősz.: Perczel Zita, Törzs, Gombaszögi Ella, Kabos, Gózon, Herczeg, Tolnay Klári, Pethes. Hiradók. Hétk.: ½4, ½6, ½8, ½10; vas. és ünnepen: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10. Az első előadáson naponta félhelyárak.

Kamara. Tel. 44—0—27. Josef Schmidt egyetlen ideál filmje. **Csillag ragyog az égen!** (A női fősz.: Évi Panzner). — Hacsek és Sajó legujabb bohózata: **A két ültetvényes.** (Herczeg Jenő és Komlós Vilmos). Hiradó. Hétk.: 4, 6, 8, 10; vas. és ünnepen: 2, 4, 6, 8, 10. Az első előadások **mindennap** félhelyárakkal.

METRO Scala Filmpalota. Tel. 26—0—00. Teréz-körut 60. **Viva Villa!** (Pancho Villa regénye. A leghatalmasabb filmóriás. A főszerepekben: Wallace Beery, Fay Wray, Katherine de Mille, Joseph Schildkraut, Stuart Erwin. Rendezte: Jack Conway.) Hiradó. Előadások 2, 4, 6, 8, 10. Hétköznap a 2 és 4 órai előadás, vasárnap a 2 órai előadás félhelyárakkal.

Omnia. Tel. 301—23. J. F. Cooper világhirü regénye: **Az utolsó mohikán.** Fősz.: Harry Carey és Edwina Booth, a Tradern Horn főszereplői. — **Ping-Pong kalandjai és a kisértetek.** (Rajzos trükkfilmek). Hiradó. Hétk.: 4, 6, 8, 10; vas. és ünnepen: 2, 4, 6, 8, 10. Karácsony mindkét napján d. e. fél 11-kor is. Az **első előadások** félhelyárakkal.

Palace. Tel. 365—23. **Amok.** A szenvedélyes szerelem filmje. Fősz.: Marcella Chantal és Jean Servais. Hiradók. Hétk.: 4, 6, 8, 10; vas. és ünnepen: 2, 4, 6, 8, 10. Első előadás naponta félhelyárakkal.

A Pesti Hirlap Szilveszter és ujév

Szilveszter-hétfő	Szép a világ (½8), Régi nyár (7), Kabaré a Városi Szinházban (11), Mindenből a legjobbat (½12), Vigadó (¾10)
Ujév	Bajazzók. Szent fáklya (5), Árvácska (½4), Ismeretlen lány (8), Egy nő, akinek multja van (8), Szép a világ (4 és 8), Szeressük egymást (4 és 8), Ma éjszaka szabad vagyok (4 és 9)

Rádius. Tel. 22—0—98. Magyar és Paramount hiradó. **Forradalom a konyhában** (Rajzos trükkfilm.) — **Élő divatrevü a színpadon. Elegancia 1935.** (William Powell, Bette Dawis, Franc Mc. Hugh). Naponta: 2, 4, 6, 8, 10. Az első előadások leszállitott uj helyárakkal 70 fillértől. Vasárnap és karácsony két napján d. e. 11 órakor változó müsorral gyermekmatiné.

Royal Apolló. Tel. 429—46. **Emmy.** Zenés huszárvigjáték. Irta: Rákosi Viktor. Rendezte: Székely István. Fősz.: Ágay Irén, Rajnay, Gombaszögi Ella, Jávor, Kabos, Gózon, Zala Karola, Erdélyi Mici, Págert. — Hacsek és Sajó: **A két ültetvényes.** (Herczeg Jenő és Komlós Vilmos). Hiradók. Hétköznap: 4, 6, 8, 10; vasár- és ünnepnap: 2, 4, 6, 8, 10. Az első előadáson mindennap félhelyárak.

Uránia. T. 460—45. **Kaland a bécsi udvarban.** Fősz.: Nagy Kató, Hans Moser, Viktor de Kowa. Hiradók. Hétköznap szombat kivételével 5, ½8, ½10; szom., vas. és ünnepen: ½4, ½6, ½8, ½10. Az első előadások félhelyárakkal.

ADMIRAL, Margit-körut 5/B. Tel. 537—07. **Havasok fia. Emberképü kutya. Ott tul a rácson.** Hétk. ¼4, ½7, ½10; vas. és ünnepen: d. e. ½11, ½2, ¼5, 7, ¾10.

Aréna. Aréna-ut 31. Tel. 367—66. **A grinzingi grófnő. Gyötrelmek háza.** Hétk.: ½5, 7, ½10. Vas. és ünnepen 2-től folyt. Szilveszterkor 10-kor kabaré.

BELVÁROSI, Irányi-u. 21. **Helyet az öregeknek, Cleopatra.** Hétk.: jobb t.: 5, ½8, 10; bal t.: ½9; vas. és ünnepen: jobb t. ½4, 6, ½9; bal t. 5, ½8, 10. Szilveszterkor 11-kor a rendes müsor.

ELIT. Tel. 161—51. **Helyet az öregeknek! Csak nekem dalolj!** Hétk.: 4, 7, 10; vas. és ujévkor ¾2, ½5, ¼8, 10.

GLÓRIA, Thököly-ut 56. **Cleopatra. Botrány Romában.** Hétköznap 4, ¾7, ½10; vas. és ünnep ½2-től folyt. Szilveszterkor 10-kor: **A mágia arisztokratái.**

JÓZSEFVÁROSI Filmpalota, Kálvária-tér 7. **Helyet az öregeknek. Arany.** Folyt. előadások hétköznap 4, ¾7, ¾10; vas. és ünnep: ½2, ¼5, 7, ¾10. Szilveszterkor 11-kor kabaré.

ODEON. T. 302—63. **Helyet az öregeknek. Fata Morgana.** Hétköznap 4-től, vas. és ünnep ½2-től folyt. Szilveszterkor ½12-kor kabaré.

OLYMPIA, Erzsébet-krt. 26. **Helyet az öregeknek. Arany.** Hétk.: 4, 7, 10; vas. és ünnep: ½3, 5, ½8, 10.

ORIENT, Izabella-u. 65. T. 150—87. **Tavaszi parádé. A Moulin Rouge angyala.** Hétk.: 4, ¾7, ¼10; vas. és ünnepen 1 órától folyt. Szilveszterkor ½12-kor kabaré.

OTTHON, Beniczky-utca és Baross-utca sarok. **Csak nekem dalolj. Sasfészek.** Folyt előadások hétköznap 4, ¾7, ½10, vas. és ünnep ½2, ¼5, 7, ¾10. Szilveszterkor 11-kor kabaré.

RIALTÓ, Rákóczi-ut 70. Telefon 394—97. **Arany. A Moulin Rouge angyala.** Hétköznap: ½4, ½7, ½10; vas. és ünnep ½2, ½5, 7, ¾10. Vas. d. e. ½11-kor gyermekmatiné. Szilveszterkor ½11-kor éjjeli előadás.

Simplon, Horthy Miklós-ut 74. T. 691—89. **Havasok fia. Arany.** Pént., szomb. és szerd.: 4, 7, 10; vas. és kedd: ½2, ¼5, 7, 10; hétfőn: 4., 7. Szilveszterkor 10-kor kabaré.

TIVOLI, Nagymező-u. 8. **Helyet az öregeknek. Arany.** Hétköznap: ½4, ¾7 és ½10. Vas. és ünnep 2-től folyt. Szilveszterkor ½12-kor kabaré.

TURÁN, Nagymező-u. 21. **Helyet az öregeknek!** (Szőke Szakáll). **Csak nekem dalolj! Ott tul a rácson.** Hétk. ½4, ½7, ¾10. Vas. és ünnep ¾2, ¼5, 7, ¾10. Szilveszterkor: ¼4, 6, ¾9, ½12.

VESTA, Erzsébet-krt. 39. **Csak nekem dalolj! Hármas huszárok. Vihar a bazárban.** Hétk.: ½4, ½7, ¾10; vas. ½2, ¼5, 7, ¾10. Szilveszterkor és ujévkor d. e. ½12-kor is.

Akciós szerda az Operaházban

Január 2-án este a

LOHENGRIN felujitása

* **A „Fekete szivárvány" Szegeden.** Szombaton mutatja be a szegedi Városi Szinház igazgatója, *Sziklay Jenő, Pásztor Zoltán* és *Tóth Sándor* nagysikerü daljátékát, a „Fekete szivárvány"-t. *Raffay Erzsi, Solti György* és *Gaál Sándor* játssza a főszerepeket. A szegedi közönség **osztatlan érdeklődéssel** várja a darabot.

SZILVESZTER-ESTI NÓTI-PREMIER

BALLA LICI, LATABÁR KÁLMÁN, DELLY, ROTT és HERCEG felléptével **SZERESSÜK EGYMÁST**

Nóti Károly zenés vigjátéka. Zenéjét **Kellér Dezső** verseire **Márkus Alfréd** szerezte.

Premier 31-én este 8 órakor.

Nyilvános főpróba vasárnap este ½9-kor.

Szilveszter éjfélkor, 11½-kor

CRANDIOZUS KABARÉ-VARIÉTÉ, VÁLOGATOTT MÜSORRAL.

ROYAL REVÜSZINHÁZBAN (ROYAL ORFEUM)

* **Matyó szerelem.** A Nemzeti Szinház szilveszteri előadása este ½9 órai kezdettel vitéz *Garamszeghy Sándor* „Matyó szerelem"-je lesz *Baláss Árpád* zenéjével és dalaival. Teljesen uj kiállitással Ráday Dénes rendezésében kerül szinre az **énekes vigjáték.** Jegyek már kaphatók a pénztárnál.

* **Szilveszter-est a Fészekben.** A Fészek Művészek Klubja folyó hó 31-én, hétfőn este rögtönzött müsorral egybekötött nagy Szilveszter-estét rendez, melyre meghivókat a tagok bejelentésére szolgáltat ki a **Fészek irodája.**

Jubiláris est a Nemzeti Szinházban

Január 4-én, este fél 8 órakor

Bajor Gizi felléptével

A nők elmondják

— **Katonai Zsebnaptár az 1935. évre.** Most jelent meg XVI. évfolyamában. Gazdag tartalma magában foglalja mindazokat a tudnivalókat, amelyeknek ismerete a tényleges és nyugállományu katonai személyek számára ugyszólván nélkülözhetetlen. Teljes részletességgel ismerteti az uj nyugdijtörvényt, amelyet példák kidolgozása által is kiegészit. Közli az illetmény- és lakbértáblázatot is. Ára katonai személyeknek 2 pengő. Kiadóhivatal VII., Rákóczi-ut 6. szám.

— **Magyar himvarró-művészet.** Undi Mária, a kitünő nevü magyar festőművésznő egy *minden izében magyar* könyvet adott ki *„Magyar himvarró művészet"* cimen. A könyv első részében ismerteti a nemes magyar fonalasmunkák történetét a honfoglalás korától napjainkig, azután általános elméleti és gyakorlati vezérkönyvet ad mindenfoku magyar kézimunkaoktatás számára. Undi Mária negyven eredeti festménye, százhatvan tollrajza, számnál több fényképfelvétele és régi divatképek illusztrálják a szép könyvet. Undi Mária könyvét angol nyelven is kiadja s ezzel világszerte ismeretessé teszi a magyar himvarró művészetet. Könyve a művésznő Horthy Miklós-téri műtermében rendelhető meg. *(k. k. l.)*

— **Elfogták a ceglédi betöröket.** A ceglédi államrendőrség jelentése szerint nemrégiben sorozatos betöréseket követtek el Cegléden. Először a református Gyülekezeti Házban jártak a betörők, azután a református lelkészi hivatalban. A zsidó templomban a perselyeket fosztották ki. A katolikus templomban és plébánián észrevették a betöröket és elriasztották őket. Ugyanakkor törtek be a Kártészi gőzmalomba, majd két másik házba is. A rendőrségnek sikerült a veszedelmes betöröket Jakab István és Jakab József ceglédi lakosok személyében elfogni.

— **Ujfajta szemüvegek** dijtalan orvosi szemvizsgálat alapján Refractio látszerésznél, Ferenciek-tere 1.

— **A Hungária gőzfürdőbe** rendkivül kedvezményes jegyek kaphatók főkiadóhivatalainkban.

— **3—3 hónapos** szabás-, varrás- és külön főzőtanfolyamot nyit január hó elsejétől a „Háztartási és Továbbképző Tanfolyam", IV., Veres Pálné-utca 36. Telefon: 841—31. Varrótanfolyam, főzőtanfolyam, házicukrászat és minden házimunkában való gyakorlati kiképzés. Vidéki növendékeket is felvesznek. Jelentkezhetnek legalább 4 középiskolát végzett növendékek a fenti cimen. Levélben válaszbélyeg küldendő.

— **Mindazon mérgezési esetek leküzdésénél,** melyeket romlott élelmiszerek idéznek elő, a természetes *„Ferenc József"* keserüviz azonnali használata fontos segédeszközt képez.

FŐVÁROS.

— **A vizművek uj vezérigazgatója.** December 31-én nyugdijba megy a székesfővárosi vizművek vezérigazgatója, *Paulovics Viktor.* Nyugdijazásával kapcsolatban az egyik délutáni lapban közlemény jelent meg arról, hogy a polgármester *Papp Ferenc* folyamőrfőkapitányt a vizművek vezérigazgatójává nevezte ki. Illetékes helyen ezzel az üggyel kapcsolatban a következő hivatalos felvilágositást adták: „Szendy Károly polgármester tényleg hozzájárult a vizművek által eléje terjesztett előterjesztéshez, amely Papp Ferenc alkalmazására vonatkozik, ezzel azonban az ügy legalizálva még nincsen, a kinevezés megtörténtéről tehát beszélni nem lehet."

SAKK.

Rovatvezető: MARÓCZY GÉZA.

1880. számu feladvány.
Dulcsán Gézától, Budafok.
Eredeti.

Sötét: Kb4; Ve2; Bb3 és g6; Ff2 és f3; Hd4 és g3; gy: a3; a4; b5; c2; d3 és f5. (14.)

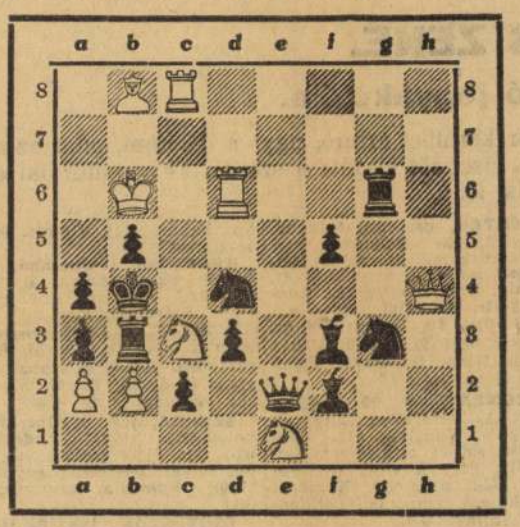

Világos: Kb6; Vh4; Bc8 és d6; Fb8; Hc3 és e1; gy: a2 és b2. (9.)

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

*

1933. számu játszma.

Játszották Badfordban, novemberben, mutatványként 200 néző előtt. — Komoly játszma.

Vezércsel.

Világos:	Sötét:
S. Reshewsky	**J. Kashdan**
1. d2—d4	Hg8—f6
2. c2—c4	c7—c6
3. Hb1—c3	d7—d5
4. Hg1—f3	e7—e6

Szokásosabb 4. dc4, és azután b5 és b4-el a vezérszárnyon fejlődési lehetőségeket keresni.

5. c4 : d5	. . . .

A gyalogos csere nem sokra visz, az elmélet 5. e3 lépést tartja a legjobbnak, erre viszont a világos vezérfutó is szárnyi fejlődésre kényszerül. A szöveglépés a világos vezérfutó azonnali játékba hozását célozza.

5.	c6 : d5

Sokkal egyszerübb, mint a királygyaloggal való visszaütés, ami után világos az erlenséges királyszárnyat támadhatná.

6. Fc1—g5	Hb8—d7
7. a2—a3	. . . .

Érdemes megfigyelni a volt csodagyermek gondolkodási menetét, a gyalogos lét és nemcsak az ellenséges futót tartja távol a „b4" ponttól, hanem bevezetése egy messzemenő stratégiai felvonulásnak, amely végeredményben a „c5" pont teljes uralásához vezet. Világos játéka hivatott az 5. lépésben történő és egyszerübbnek vélt visszaütést is megingatni, mert a támadás veszélyeit könnyebb elkerülni, mint egy halott hadállást védelmezni.

7.	Ff8—e7
8. e2—e3	a7—a6

Sötét a kitaposott uton halad és csodák csodájára, vesztett állásba kerül, amelyből csakis ellenfelének későbbi hibája szabaditja meg. Számitásba jönne 8. . . . b6.

9. Ff1—d3	b7—b5
10. 0—0	Fc8—b7
11. Ba1—c1	0—0
12. Vd1—e2	Hf6—e4
13. Fg5 : e7	Vd8 : e7
14. Hf3—e5	Ba8—c8
15. He5 : d7	Ve7 : d7

A huszár nem ütheteti c3-ra a lehetséges 16. F : h7†, K : h7; 17. Vd3†; Kg8! 18. H : f8; He4; 19. B : c8; F : c8; 20. f3; Hf6; 21. Hg6; fg6; 22. V : g6 stb. miatt sem, vagy a még egyszerübb 17. H : f8† és minőség nyerés miatt. Sötétnek azonban e nélkül teljesen rossz a hadállása, jobb lépést tehát már előbb kell keresnie.

16. Hc3—a2!	. . . .

Erre a finom lépésre nem lehet csak ugy rájönni, erre már régebben játszani kellett.

16.	He4—d6
17. Bc1 : c8	Bf8 : c8
18. Ha2—c1	Hd6—f5

Sötét még mindig bizik állása szilárdságában, több reményt adott az ellenjátékra való törekvés. 18. . . . Ve7!-tel. A sötét huszár f5-ön nem áll jól.

19. Hc1—b3	g7—g6
20. Hb3—c5	. . . .

Most már látható, mire gondolt a világos bábok felnőtt csodagyermeke 13 lépéssel ezelőtt.

20.	Vd7—e7
21. f2—f4	. . . .

Akadályozza az ellenjátékot esetleges e5-tel, azonnali 21. b3! valószinüleg még erélyesebb volt.

21.	Bc8—b8
22. b2—b3	Hf5—d6
23. a3—a4!	Fb7—c8
24. a4 : b5	a6 : b5
25. Bf1—a1	Ve7—c7
26. Ve2—d2	Vc7—c6
27. Vd2—b4	Bb8—a8
28. Ba1—a5	Ba8 : a5
29. Vb4 : a5	Kg8—g7

A mérleg serpenyője határozottan a világos javára billent. A hatalmas huszár a szánalomra méltó sötét futó ellen erőreveti árnyékát. A tudatosabb játék eredménye ez.

30. Kg1—f2	Fc8—d7
31. Va5—d8	Fd7—e8
32. g2—g4!	Kg7—f8

Nem könnyü olyan lépést találni, amire nem vész valami.

33. Vd8—f6!	Hf6—e4†

Kényszer lépés.

34. Fd3 : e4	d5 : e4
35. h2—h4?	. . . .

Az első kifogásolható lépés a játszmában, a „h"' gyalogos jobban állott h2-ön. Azonnali 35. Vh8† jött erősen számitásba, hogy igy a világos vezér h7-en és esetleg h4-en sakkal kerüljön vissza királyának védésére. A tett lépés után világos ugyan még mindig jobban áll, de most már a legjobbat kellene játszania, az „e4" gyalogos megnyerése még nem látszik elegendőnek, azonban 35. Vh8†, Ke7, 36. V : h7; Va8; 37. Vh4†, Kf8; (f6-ra 38. g5, Va2†; 39. Kg3, f5! 40. Vh8: Ff7; 41. Vf6†; Ke8; 42. Hb7‡ s nyer) és most akár 38. Kg2 és a vezér visszajátszása f2-re, akár az erélyesebb 38. f5! nyer. A tett lépés nem tempóvesztés, mert elreszi a vezér helyét.

35.	Vc6—d5
36. Vf6—h8†	Kf8—e7
37. Vh8 : h7	Vd5—a8
38. h4—h5	. . . .

A helyzet most egészen más, mint ha „h4" nem történt volna, világosnak gondjai vannak, mint meneküljön a bajból. A kitünő stratéga belecsett egy taktikai viccbe.

38.	Va8—a2†
39. Kf2—g3	Va2—e2
40. Kg3—h4	Ve2 : e3
41. Vh7—g7	Ve3 : f4
42. Vg7—e5	. . . .

Világos lassankint teljesen elveszti a talajt a lába alól, a vezércsere ajánlat biztos vesztésre visz, számitásba jött 42. hg6 és jöjjön, aminek jönni kell. A közvetlen veszteség itt nem látható.

42.	Vf4—f2†
43. Kh4—h3	g6 : h5
44. g4 : h5	e4—e3
45. Hc5—e4	Vf2—f3†
46. Kh3—h2	f7—f6!

Most már sötét uralja a helyzetet, világosnak vesztegetnie kell.

47. Ve5—c5†	Ke7—f7
48. He4—d6†	Kf7—f8
49. Hd6 : e8†	Kf8 : e8
50. Vc5—c8†	Ke8—f7
51. Vc8—c7†	Kf7—f8
52. h5—h6	Ve2—h5†
53. Kh2—g2	Vh5 : h6
54. Kg2—f3	Vh6—h1†
55. Kf3 : e3	Vh1—e1†
56. Ke3—f3	Ve1—d1†
57. Kf3—g2	Vd1 : b3

Világos feladta, a végjáték reménytelen.

Sakkhirek.

Megnyitották a hastingsi sakkversenyt. Hastingsből jelentik: A nemzetközi karácsonyi sakkverseny, amelyen *Capablanca* volt világbajnok és a magyar *Lilienthal* is résztvesz, csütörtökön megnyilt.

A Lilienthal—Steiner Lajos közötti páros mérkőzés eredménye +4—2 Steiner javára.

A soproni verseny tornakönyvének az ára P 1.—.

Antal Aladár kis füzetben adja közre a 1. . . . d6-os védekezés változatait. A füzet ára 32 fillér.

TÖRLEY
RÉSERVÉ AMÉRICAIN

A LORD.

VIDÁM REGÉNY.

IRTA: HARSÁNYI ZSOLT. (15)

Láthatóan restellte a fiú, hogy ilyen hangos jelenetet okozott az előkelő házban. Bármilyen felindulás tartotta hatalmában, félszemmel mégis csak lenézett a rongyos emberre. Mert az mégis csak a ház ura volt. És a jólöltözött fiatalember valahogyan ennek a rongyos embernek véleményére tartott legtöbbet. A rongyos ember, Básthy Gábor, nyugodt maradt a zenebonára és derüs.

— Mi az, — jegyezte meg kedélyesen, — itt minden nő sir?

Leánya nem figyelt rá. Teljesen ki volt kelve magából. Dúltan sietett le a lépcsőn, nyomában az izgatott fiatalemberrel és egyenesen anyjára támadt:

— Mama, hát miért csináltad ezt velem? Miért engedted meg, hogy megint elkezdjen kinozni? Én már azt sem tudom, hol a fejem. Legjobb volna a Dunába ugrani.

Az anya csak bámult ezer baja között tanácstalanul. Szólt volna, de nem tudott mit szólni. Megállt az esze.

— Csak nyugalom, — mondta a rongyos ember, — mondjátok el rendesen, mi van köztetek.

A leány csak legyintett erre és átadta magát az elkeseredett sirásnak. De a fiatalember annál hevesebben ragadta meg a szót:

— Kérlek, én csak azt mondtam Elzának, hogy ő engem nem szeret, ami igaz, ő pedig erre azt mondta, hogy én nem szeretem öt, ami nem igaz, erre aztán összeveszt ünk.

Az apa rápillantott siró és meg nem szólaló leányára. Aztán annak a törvényszéki tanácselnöknek a hangján, aki megnyitja a főtárgyalást, a fiatalemberhez fordult:

— Tartsunk rendet. Mi az egész kérdés lényege?

— A lényeg az, hogy én abba akarom hagyni a mérnökséget és zeneszerző akarok lenni, Elza pedig azt követeli, hogy mondjak le a zenéről. Én pedig nem mondok le. Ő pedig követeli. Én pedig nem mondok le.

Elza hirtelen nem sirt. Szikrázó szemmel kiáltott közbe még hangosabban:

— Én pedig követelem!

— Én pedig nem mondok le!!

— Én pedig követelem!!!

— Igen, mert nem szeret.

— Maga mer beszélni? Éppen, hogy maga nem szeret engem!

Most egy szó hangzott el egyszerre. A fiu is, a leány is ugyanazat a szót mondták ki, olyan hangon mind a ketten, amelyet akkor használunk, ha igazságunk kiderült. A fiu Básthy Gábornak mondta, a leány Éva asszonynak:

— Látod?

Erre mindenki egyszerre akart beszélni. Ugyanabban a pillanatban kezdtek bele az összes jelenvoltak egy-egy mondatba. De mingyárt el is hallgattak, mert Básthy Gábor felemelte a kezét. Csend lett.

— Mondd csak, öcsém, — szólt Básthy Gábor a fiatalemberhez, — szereted te a leányomat?

Fábián Endre ránézett a leányra. A leány pityeregve és dacosan elfordult a pillantás elől.

— Nem! — vágta ki a választ hasonló daccal a fiu.

Básthy Gábor bólintott. Aztán leányához fordult:

— És te szereted ezt a fiut?

Most a leány nézett oldalfélt a fiatalemberre. De most meg ez fordult el haragosan.

— Nem! — válaszolt a leány is keményen.

És erre most már hárman ugrottak rá mohón arra a szóra, hogy „látod?" Anya, leány és udvarló mondták pontosan ugyanabban a pillanatban a tárgyalásvezető apának:

— Látod?

— Hogyne, — bólintott csendesen és vidáman az apa, — amit látni akartam, azt látom. További terveim a következők . . .

De nem mondhatta további terveit. Az ajtóban megjelent Géza. Meghajolt Éva asszony felé, de nem rejtette el azt a pillantást, amellyel közben a rongyos ujjonjöttet végigmérte.

— Itt vannak a méltóságos urék . . .

A bejelentést halk, de kétségbeesett sikoly követte. Éva asszony sikoltott. A gyürött és már nagyon nedves zsebkendöt odakapta a szájához. Merev, szinte eszelős pillantással bámult a komornyikra, aki mozdulatlanul várta a parancsot.

— Gábor, — kezdte végre suttogva, az izgalomtól és kétségbeeséstől rekedten a háziasszony, — az Isten szent szerelmére kérlek, ne tégy tönkre. Nem szabad, hogy igy lássanak. Menj fel azonnal ...

És máris a komornyikhoz fordult:

— Még ne . . . egy pillanatig . . .

A komornyik csak állt a maga utólérhetetlen fenségével és várt. Az asszony összekulcsolta két kezét, mint aki imádkozik, ugy fordult megint urához:

— Könyörgöm, tünj el. Mit akarsz, hogyan kérjelek. Boruljak térdre elötted?

— Sok a beszéd, — mondta a rongyos ember kurtán és felállván, a komornyik felé fordult. — eredj, kéretem az urakat.

De a komornyik nem mozdult. Méltóságában ily brutálisan megsértetvén, elhülve ismételte a tegező szót:

— „Eredj?"

De megfordult rögtön és ment kifelé sürgösen. Mert Básthy Gábor, mint egy torony, megindult feléje. És a rongyos ember széles válláből csak ugy dagadt a testi erő. Egy-két pillanat alatt belé, belépett a két látogató. Megyeri-Mayer és fia.

— Mi az, — kérdezte már az ajtóban Megyeri-Mayer rendkivül fontos arccal, — mi történt itt?

Évára nézett. De attól nem igen kaphatott választ. Éva tehetetlenül hátrahanyatlott a karosszékben és behúnyta a szemét. Mint akit kivégeznek. Hogy ne lássa azt a borzasztóságot, ami itt történni fog.

— Hol a betörő? — kérdezte Egon harciasan.

A rongyos ember elölépett Nagyvilági mozdulattal az ülőbutorok felé intett.

(Folytatjuk.)

Magyar Balladaest a berlini egyetem aulájában

Berlin, május hó
(A Magyarság tudósitójától)

Lélekemelo volt az az ünnepély, amelyet a berlini magyar tudományos intézet barátainak egyesülete *Heymann* titkos tanácsos, egyetemi tanár elnöklete alatt, *Gragger* Róbert egyetemi tanár vezetése mellett rendezett az egyetem aulájában. Számottevő sokaság töltötte meg az aulát, nagyrészt németek; a tudományos világ legkiválóbbjai, akiket a magyar kultura szeretete, tiszteletük egy kis nemzet irodalma és müvészete iránt hozott ide, hogy magyar barátságukat dokumentálják. Ott volt az előkelő közönség sorában *Becker* porosz kultuszminiszter és *Schmidt-Ott* volt kultuszminiszter is, megjelent azonkivül a magyar királyi követség tagjaival *Emick* Gusztáv rendkivüli követ és meghatalmazott miniszter.

Az est cime *Ballada-est* volt, a gazdag müsor bemutatta a magyar balladát, fejlődését a népballadától Arany Jánosig. A termet Arany János szelleme töltötte be, az ő halhatatlan szavait hallottuk *Lüdeke* asszony hivatott forditásában és a berlini tudományos világ legkiválóbbjai, a miniszter, a minisztérium tagjai, az egyetemek legpreminensebb tanárai lelkesülten és elragadtatással tapsoltak Arany János zsenijének.

Heymann titkos tanácsos nyitotta meg az estet, majd *Gragger* Róbert egyetemi tanár, a magyar intézet igazgatója üdvözölte a megjelenteket. Őszinte szeretettel tolmácsolta a magyarság hálás köszönetét a kulturája iránt érdeklődő német kiválóságok iránt és átnyujtotta a magyar kuluszminiszter emlékplakettjeit és emlékdiplomáit, amelyekkel a kulturközeledés legjelesebbjeit tüntette ki. Ilyen plakettet és diplomát kaptak többek között *Becker* porosz kultuszminiszter, *Schmidt-Ott* volt kultuszminiszter, Adolf *Harnack*, a Kaiser Wilhelm Gesellschaft elnöke, Theodor *Wiegand*, a muzeumok igazgatója, *Bolte* titkos tanácsos, a porosz tudományos Akadémia tagja, *Heymann* titkos tanácsos, egyetemi tanár, *Richter* titkos tanácsos, az egyetemi ügyosztály vezetője, *Wende* titkos tanácsos, egyetemi kurátor, *Lüdeke* törvényszéki elnök neje, aki a magyar balladák hivatott forditója és interpretálója, *Mezei* Emil igazgató, *Radó* Henrik gyáros, *Weisz* udvari tanácsos és még sokan, akik Magyarország kulturáját szeretettel terjesztik.

Az est müsora igen változatos és élvezetes volt. *Gragger* Róbert előadása, *Lüdeke* asszony szavalata, *Szentgyörgyi* Pál dr. hegedüjátéka, egy csoport német diák magyar nótázása igen sok tapsot kapott az egybegyültektől.

Előadás után alkalmam volt *Gragger* Róbert egyetemi tanárral beszélni, aki a *Magyarság* számára a következőket mondotta:

— Mai estélyünk méltó folytatása annak a sorozatnak, amelynek jelentősebb eseményei a *Petőfi-centennárium* ünnepe és a *Jókai-ünnep* volt. Ki sem tudom fejezni hálámat azok iránt a német kiválóságok iránt, akik esztendők hosszu sora óta követik figyelemmel a magyar kultura fejlődését és minden alkalommal bizonyságot tesznek magyarbarátságuk mellet. Ez az igazi épitő munka, nem diplomáciai tárgyalásokon kell szövetségeket kötni, nemzetek között közeledéseket létrehozni, hanem az egyetemek aulájában, a tudományok csarnokaiban, ahol csakugyan a becsületes együttérzés dönt. Az ősszel ujra megkezdődnek estélyeink és biztos vagyok benne, hogy alkalmunk lesz a magyar irodalom ujabb és ujabb kincseit Berlinnek bemutatni. Nyáron könyvkiadványainkon dolgozunk, a közel jövőben jelennek meg egymásután a *Bartók* által összegyüjtött *magyar népdalok* német nyelven, *Lüdeke* asszony páratlanul sikerült balladaforditásai és négy kötetben a magyar elbeszélő irodalom a középkorból, természetesen németül. Ezeknek a könyveknek nagy olvasóközönsége is van, amely már türelmetlenül várja azokat. Dolgozni, küzdeni akarunk, mert azt hisszük, hogy munkánknak lesz eredménye.

A monzai nemzetközi diszitőművészeti kiállitás

Monza, május hó
(A Magyarság tudósitójától)

Vakitó olasz verőfény ragyogta be a monzai *Villa Reale* sárga falait, májusi szél lebegtette az odagyült nemzetek szineiben pompázó csucsos kis zászlókat a kastély előtt, mikor elérkezett, hónapok óta folyó rendezés után a »Mostra Internazionale delle belle Arti Decorative« megnyitási napja.

Reggel féltizenegy. Napoleonesákos, fekete frakkos bersaglieri-k serege keresztezi kastélyudvart, mikor odaérkezik Viktor Emánuel olasz király helyettesitője: *Alberto*, Duca di Bergamo, kiséretével. A barokkkastély feljárójánál Guido *Marangoni*, a kiállitás igazgatója, s az összes rendező-müvészek várják. A fehérmárvány előcsarnokban Milano városa nevében *Gallavrese* assessore szól hozzá, beszédében rámutat a szellem győzelmére az anyag felett, melynek demonstrációja a monzai kiállitás. Azután *Romano* főtitkár és *Fierens-Gevaert* a belga osztály vezetője, — a belgiai muzeumok igazgatója köszönti, mire megindul a kiállitást megszemlélni. Guido *Marangoni* először is egy hárommétéres átmérőjü majolika korongra hivja fel figyelmét, melynek közepét óriási kigyófürtü meduza-fő disziti, és kutnak szánták. Ez ütötte agyon a kastély feljárójánál készitőjét, Perugino *Mengaroni* fiatal olasz szobrászmüvészt, — beszállitás közben. A müvész tragikus sorsa mindenkit megrenditett.

Az U-alaku kastély földszintjét, első és második emeletét, — mintegy háromszáz szobát tölt be a kiállitás, melyre az európai müvelt országok felvonultak. A közönséget a mélyföldszinten és a kastély mögötti parkban hatalmas szobasorok és asztalok várják üditőkkel, a park maga pedig — tiz kilométert meghaladó hosszuságu kocsiutjával — pompás pihenőt kinál a kiállitás-nézés fáradalmai után. Milano népe nagyon kedveli ezt a helyet és kivált ünnepen rajokban keresi fel a kastélyt, a parkot és szorongásig megtölti a termeket is.

Olaszország tervei

Maga *Itália* igen érdekes müipari és müvészi terméssel szerepel. Azonkivül bemutatja leghiresebb diszitőmüvészeti iskolájának, a »Reale Instituto d'Arte industriale Napoli«-nak tanitási menetét és növendékmunkáit. Az iskola igazgatója Lionello *Balestrieri*, nagy müvész. Egy képe van, ki ne ismerné? »Beethoven«. Meghitt párisi müteremsarok, valaki játssza pianinón a mester egyik szivbemarkoló müvét, — a falról maszkja ragyog elő a tompa esti világitásban és besugározza a kereveten megbujó, a maga lelkébe visszanéző, hallgatag piktornépet. Olyan ritka mü ez, mely megfogja a lelket, sohse felejti el, aki egyszer látta. Róma, Páris falain millió reprodukcióban van meg és Balestrieri neve világhires lett. Ennek az igazgatónak iskoláján meglátszik az ő nagy konceptusa. Különösen a dekorativ festés, a grafika és a kerámia erősek. A tervek szellemesek; szin, élet, változatosság van bennük és erős természetfigyelés alapoz meg mindent.

Van még egy érdekes iskolájuk: »Reale Scuola d'incisione sul Corallo«. Korallcsiszoló iskola. Direktora: Enrico *Taverna*. Csodálatraméltó finomságu alakcsoportokat, virágformákat faragnak a korallnak fehér, piros és tüzvörös árnyalataiból; a gyöngyházból szintén, főleg természetesen ékszernek alkalmazva.

Figyelemreméltó a Pugliabeli »Scuola popolare operaia d'arte« Népi müvészi munkások iskolája. Sok érzék kell ahhoz, hogy a kulturált vezető el ne nyomja az ős ösztöneiből dolgozó népi müvész eredetiségét s bele ne lopja a maga nézeteit a munkába. Nálunk elrettentő példák vannak, mivé tették Mezőkövesd, Kalotaszeg népi müvészetét »pártolással«, »vezetéssel«. Ebben az iskolában csak foglalkoztatják a népet. Saját ötletü szövéseibe városban is alkalmas szineket visznek bele és ezáltal kelendőséget biztositanak neki. Egyszerü butort faragnak ők, de jó arányokban, mely szerényebb igényü embereknek alkalmas és olcsó, de izléses. Szöveseiket erre alkalmazzák s mindenben benne van még a népi ötlet, a népi frisseség, + amellett formailag elegáns a keramiájuk, himzésük is.

Umbria gazdag, századokon át leszürt izlésü szövött népi faliszőnyegeket mutat be nemes barna és kék szinekben. *Szicilia* egy szőnyegszerüen behimzett takarót, mely ott rengeteg szines változatban van meg és igen bájos, *Genua* a Fabrica Albiolaban készült majolikákat küldött, *Poredmone* is, főleg asztalkészleteket, melyet aztán *Murano* üvegtárgyaival izléssel teritett asztalokon mutatnak be.

Az *Abruzzi* hegyek közül szép kéziszövésü abroszok, ruhaszövetek kerültek. Van egy szép, szinte reliefszerüen kidomborodó himzésük is. Saját maguk festik növényi anyagokkal a szükséges fonalat hozzá. *Calabria* népies butorokat, azonkivül hatalmas készlet fehér és szines recehimzést küldött, melyek oly nagyok, hogy szinte diványra is alkalmasak.

Egy festőmüvésznő, Mariette *Lydis*, külön szobát kapott szines tussrajzainak. Igen szellemesek; pompás indulatkifejezéseket figyel meg marokkói nőin és fölényesen biztos, elegáns a tehnikája. *Van Donghen* festőmüvész egy nagy teremrevaló dekorativ nagyvilági hölgyportrét küldött. Az elhunyt *Zacchari* szobrásznak egy kápolnahatásu sajátságos vésett és dombormives diszü hálószobája van, falba épitett fülkékkel, lecsappanó asztalkákkal — valami régi várba pompásan illenék. Raoul *Viviani* monotypiái végtelen finomak; tájképeket ábrázolnak. Alberto *Isel* modern dolgozószobát állit ki a piemonti régi templomi butorstilusok motivumai felhasználásával, sok örömet nyujt a szemnek és — *otthon!*

A külföld kiállitása

Svájc három kis interiőrt kapott, melyekben Mme *Schmiedt* emailtárgyai, Mme *Bandbovy* finom bőrkötései, egy csomó bájos primitiv tapétaterv, kézzel nyomtatott kretonkelmék vannak és egy szép majolikaló *Wullieumier*-től. Genfből való Mme *Mandrot*, akinek egy csodálatraméltó modern szobája van, királykék alacsony, félig fekvő székekkel, nagy hanyag párnákkal; jó hely egész nap pihenő, cigarettázó hölgyeknek.

Az *orosz* részben a kiváló Nicoulin Uselovode menyegzői menetet és egy Boris Godunov-ot ábrázoló dekorativ festménye kap meg, a Baranowski testvérek pedig kisebb fafaragásokat, himzéseket küldtek.

Anglia csupán egy nagy termet foglal el nyomtatott kretonkelméivel és butorszövettel.

Franciaország két teremre való butort szerepeltet, szőnyegekkel; az előbbieknél inkább a fanemek finom szinei, megmunkálás érdekes; formabeli ötlet abban a régi fényes tradiciókat annyira őrző országban — alig képzelhető.

Annál változatosabb és nagyobb is *Belgium szobasora*. Van modern kápolnájuk, *Ghobert* épitész és *Counhaye* szobrász müve, hatalmas faragott faoltárral, melyet aranyozott mély relief diszit, a boltozatot s a fal felső felét pedig nagy byzanci komolyságu festett alakok; — mindenesetre eredeti. — Van egy bájos szobácskájuk, kis, kedves, fülkébetolt divánnal, háromfiókossal, virágcsendélettel. Van Hüffel terve. Szép ovális szőnyeg foglalja össze; jó benne lenni. — Van egy Edgar *Tydgat*-szoba, a leghihetetlenebb naivságu, szines fametszetekkel, különösen gyönyörü, »Invitation au paradis.« — Van kubista szobájuk, cinóberszinü lakkos székecskék, fürész fogakkal a támlán, lapos szekrény, rajta mint disz, női drótváz, kis papirkalappal; az asztalon egy mértani kup, gondolom váza helyett, — a falakon képek; egy összecsavart kályhacső; a másik összetört háromszögü vonalzók, a harmadik háromszögü sikok más-más szinnel töltve. Lakjék benne ő. Ellenben a kubista szőnyegek Jan Cockx müvei egyszerü mértani formáiban sok szépség van s ezek minden teremben jól hatnak.

Külön terme van *Masareel* tusrajzainak, melyek keresetten primitivek ugyan, de érdekesek, értékesek. Nagyszerüen adja a megrenditő emberi érzések, halálfélelem, szerelem, elmulás — erejét, hatalmát.

Litvánia két szobáját körösközül egy sorozat fénykép disziti, utszéli fakereszteket ábrázolnak. Adomas *Warnas* festőmüvész gyüjtötte össze őket és ő is rendezi most. Vitrinákban mutatja be a kereszteken lévő szent szobrokat, melyek fából, gótikus áhitattal faragottak és meglepő életteli, müvészi dolgok. Szép népi szövések egészitik ki a berendezést.

Finnország faragott ebédlőt, pár batikot és szőnyegeket állitott ki, az utóbbiak a legszebbek.

Marokkóból, Fezből van egy szép szőnyeges terem, arabusok járnak benne és ők rendezik a remek aranyhimzéseket. Türkiz és zöld majolikák, puha szines bőrből varrott gömbölyü puffok és faragott festett ládák teszik otthonossá a termet.

Mexikó káprázatos finomságu szövött faliszőnyegeket mutat be, bár ezeknek mintázata csupán csikokból és háromszögekből áll, a nagy szinpompa és jó rajz oly széppé teszi őket, hogy nehéz elválni tőlük. Néhány érdekes terracotta edényük is van, szintén népi eredetü.

Ezenkivül csupán *Németország* és *Magyarország* szerepel még. Mind a ketten abban tünnek ki, hogy szélesebb mederben, minden szakmairányban egyenletes bőséggel mutatják be diszitő müvészetük mai fejlettségi fokát. Németország nagy, erős, gazdag föld, még így küzdve, letörten is az. Gazdag kinceseket hozott s diszes rendezésben mutatja be azokat. De mi, szegény, megalázott magyarok sem vallunk szégyent. Kis összeget áldozott az ország, de *Maróti* Géza épitésztanár odaadó, gondos munkájával pótolta azt és leszürt izlésü, elegáns rendezésében oly széppé lett kiállitásunk, hogy arra méltán büszkék lehetünk. Bővebb beszámolót erről a részről legközelebb küldök.

Undi Mariska

A TEGNAP TARLÓJÁN

Rudolf trónörökösnek legkedvesebb vadászterülete a százezerholdas *görgényi* havas volt. Nagyon szerette ezt a bámulatos szépségü vidéket és annak székely népét, mely annyira szivébe zárta, hogy jöttét, visszatértét ma is egyre várja. Valahányszor felrepült a nemzeti szin zászló a *görgényszentimrei* vadászkastély ormára, ünneplőbe öltözött az egész környék fenséges gazdája tiszteletére. Nappal ropogtak a fegyverek az ősfenyvesek mélyében, halálos sebekkel bukfenceztek a medvék. Este kivilágosodott a vadászkastély és kisirt a selyemfüggönyökön keresztül *Pongrácz* Lajinak, a trónörökös kedvelt cigányprimásának szivbemarkoló muzsikája mellett a trónörökös panaszos nótája:

Édesanyám is volt nékem...

De csendes napjai is voltak a görgényi vadászatoknak.

Székely Sámuelt, a görgényszentimrei költői lelkü, tudós református papot nagyon szerette a trónörökös. A csendes napokon a pap rendes vendég volt a vadászkastélyban. Mig a többi vendég aludt, a pap és fenséges házigazdája a történelem ősrengetegében vadásztak.

Milyen kár, hogy ezeket a beszélgetéseket nem ismeri a magyar nemzet! Vagy talán igy van ez jól, hogy sohase tudják meg szegény magyarok, minő gondolatok foglalkoztatták korán elveszitett trónörökösüket.

Székely tiszteletes urtól, aki engem nagyon szeretett, tudom ezt a legendába illő történetet:

A görgényszentimrei évszázados park szélében merészen ugrik ki egy keskeny szikla, melynek tetején várrom pozsladozik.

II. Rákóczi Ferenc vára volt.

Egy görgényi csendes októberi nap verőfényes alkonyán *Rudolf* trónörökös néhány vendégével meglátogatta a várromot. A bübájos őszi alkonyat varázsa alatt szótlanul haladt a kis karaván. Mikor a romokhoz értek, egyszerre mintha egy függöny nyilott volna szét, az őszi hervadás káprázatos szinpompáju lombjai között áttört egy ragyogó fénysáv, bearanyozva a romokat. Mintha büvölet ülte volna meg a lelkeket, ugy állt ott mindenki mozdulatlanul.

A trónörökös hirtelen fölkiáltott:

— Ezeket a romokat ujra kellene épittetni! Nem azért, — tette hozzá hirtelen — mintha nekem háborus várépitő szándékaim volnának, hanem, hogy *felébresszük és ápoljuk azt a kultuszt, amit e vár dicső ura képviselt.*

A kiséret tagjai csendben néztek egymásra. A trónörökös rákönyökölt Rákóczi várának omladozó falára. Arca elborult, feje mellére csuklott s mintha szemében is megcsillant volna valami. Az ajka megmozdult:

— *Recrudescunt vulnera...*

(L. D. közlése)

□ □ □

A koalició idején történt, amikor főképp a függetlenségieket volt divat csipkedni.

Miután *Wesselényi* Miklós báró függetlenségi párti képviselőt egyhangulag megválasztották koronaőrré, egy fürge szellemü képviselő ezzel a kérdéssel fordult egy kevésbé fürge észjárásu főrendhez:

— Tudja, méltóságos uram, hogy mi a különbség Wesselényi Miklós báró és nagyatyja, a dicső emlékü másik Wesselényi Miklós báró között?

— Dehogy tudom! — felelte a főrend.

— Megmondom. A nagy Wesselényit azért tisztelték meg az »árvizhajós« névvel, mert az *ár ellen* uszott, a mostani Wesselényit pedig azért tisztelték meg a koronaőri állással, mert az *árral uszott*...

(T. K. közlése)

Bánffy Dezső báró a halála előtt hónapokig betegeskedett, olykor elég jól érezte magát, aztán komolyra fordult az állapota, ugyhogy a háziorvoson kivül egy orvosprofesszort is hivtak betegágyához.

Családtagjain és a hozzá közelállókon kivül legjobban aggódott Bánffynak egyik rajongó politikai hive, aki tüzön-vizen keresztül hü maradt hozzá. Amint meghallotta, hogy orvostanár is jár a Bimbóuteai palotába, rögtön felrohant a professzorhoz kérdezősködni.

A tanár azonban titkolózott és nem igen akart nyilatkozni a bajról. Amikor az aggódó politikai barát látta, hogy minden faggatózás hiábavaló, elkeseredetten kitört belőle az őszinteség:

— Kedves tanár ur, ne mondjon többet, csak azt mondja meg, az istenre kérem, *lehet-e még miniszterelnök?!*

(T. K. közlése)

* * *

Tibád Antal Udvarhely vármegye *Deák* Ference volt. Méltán tisztelték meg e névvel, mert mint országgyülési képviselő, belügyi államtitkár, kodifikátor, közigazgatási itélő biró, egyformán rendkivüli tudásról és készültségről tett tanubizonyságot.

Mikor már nem volt képviselő, ritkán járt haza Székelyországba. Ha otthon volt, barátai, tisztelői buzgón keresték az alkalmat, hogy találkozhassanak a kiváló férfiuval, aki társaságban is valósággal lebilincselte környezetét hatalmas szellemével.

Székelyudvarhelyen a vármegyei tisztviselők és kormánypárti korifeusok állandó találkozó helye az ellenzék által »Bömböldének« csufolt polgári vendéglő volt, hová rajtuk kivül nem is igen járt más vendég. Tibád is itt találkozott régi hiveivel.

Mikor mint közigazgatási biró először hazament, a »Bömbölde« nagy ünneplésben részesitette. Beszélgetés közben az egyik notabilitás azt kérdezte Tibádtól, hogy tulajdonképpen mi is az a közigazgatási biróság?

Tibád megsemmisitő tekintettel mérte végig a kérdezősködőt, de aztán megmagyarázta:

— Hát tudod — kezdette nem éppen kellemes torokhangján, — a közigazgatási biróság arra való volna, hogy azt a rengeteg szamárságot, amit az egész ország közigazgatása elkövet, kijavitsa. Éppen ezért attól félek, hogy *ezt a hivatalt igen szükre szabják.* És még van egy kifogásom, az nevezetesen, hogy *nem ruházta föl a törvényhozás hathüntetési joggal — azok ellen, akik alaptalan panaszokkal zaklatják.*

(L. D. közlése)

* * *

Szilágyi Dezsőnek egyik vacsorázótársa beszélte el a Pannonia képviselő asztalánál.

A nagy Dezsőnek egyszer kedve kerekedett kocsiba ülni és elmenni vacsorázni valahová ki, messzire, a Hidegkuti-utra. Társa nem is mert ellentmondani. Kimennek hát s letelepszenek egy szegény kis kocsma kertjében. Szilágyi Dezső ételt rendelt és jóizüen kezd falatozni. Egyszerre csak — a második fogásnál — eltörik alatta a szék, s azon veszi magát észre, hogy a földön ül.

Nagy lótás-futás kerekedik. A pincér fölsegiti, a vendéglős ezer bocsánatot kér, a rendkivüli sulyu Dezső kegyetlenül haragszik.

— Mégis csak hallatlan! Disznóság!

A vendéglős hajlong, Szilágyi végre is megbocsájt neki. Vacsora után ujra jön a vendéglős.

— Meg méltóztatott elégedve lenni a vacsorával, kegyelmes uram?

Szilágyi int, hogy igen.

— Minden jó volt?

— Jó, — mondja Szilágyi — csak az az átkozott szék ne tört volna le alattam. Elrontotta az egész vacsorámat. Szeretek, ha eszem, kényelmesen ülni; erre *nagy sulyt* helyezek.

— *Épp ezért törik le,* — mondja csöndesen a kocsmáros.

(I. K. közlése)

Amundsen pénteken reggel hat órakor átrepülte az Északi sarkot

Amit tegnap még csak sejtettünk és bizakodva reméltünk, az mára valóra vált: Roald *Amundsen pénteken, május 22-én reggel 6 órakor átrepült az Északi Sark fölött* és már utban van visszafelé.

Amundsen diadalmas repülőutja a sarkkutatás legnyaktörőbb vállalkozásának sikerét jelenti. Évszázadok óta a sarkkutatók egész gárdája harcolt és pusztult el a két sarkvidék hó- és jégmezőin. Mennyi nagyot akarás, mennyi kimondhatatlan fáradság, könny, kin emléke füződik ezekhez a sivár tájakhoz!

Franklin tragikus végü erőfeszitéseitől *Cook* szélhámoskodásáig az emberi küzdelmek széles skálája zajlott le Északon, Délen pedig elég, ha csak *Scott* rettenetes halálgaloppját és a fiatal *Shackleton* áldoztaos erőfeszitéseit emlitjük.

Ebben a minden képzeletet felülmuló versengésben mégis négy nevezetes dátum emelkedik ki.

1909 április 6-án Peary eléri az Északi Sarkot.

1911 december 16-án Amundsen beveszi a Déli Sarkot, alig egy hónappal előzve meg nagy versenytársát, *Scottot*. Mindhárman, valamennyi elődjükkel együtt gyalogszerrel és kutyákvontatta szánokon szállottak szembe a nagy Ismeretlennel. Csak egy hős akadt közel három évtized előtt, aki a szelek szárnyán, akkor még *léghajón* akart az Északi Sarkra repülni: *André*, természetesen hiába, léghajója elpusztult, utasainak nyomuk veszett.

Ami azonban nem sikerült a ballonos Andréenak, az sikerült most a modern repülőgépen Amundsennek: a Spitzbergák szárazföldjéről egyetlen iramban elrepült az Északi Sark fölé.

Ellsworth is követte gépén. A két gépen összesen hatan haladtak céljuk felé. Azóta megérkezett a hir Oslóból, hogy *a két gép pénteken, május 22-én reggel hat órakor átrepülte az Északi Sarkot* és Amundsen máris utban van hazafelé. Hágából jelentik még, hogy Amundsen a norvég kormánytól nyert felhatalmazás alapján *az Északi Sarkot Haakon norvég király földjének nevezte el s a sarkon geografiai méréseket végzett.*

Kopenhágai jelentés szerint az Amundsen—Ellsworth expedició mindkét hidroplánja könnyen startolt és nyomban óránkint száz angol mérföldes sebességgel kezdett haladni. Remélik, hogy mindkét gép három-négy napon belül visszatér az elébük vitorlázó hajókra, a Framra és Hofbyra. Mindkét gép harminc napi élelemmel és motorhajtó anyaggal van felszerelve, ugy hogy előre nem látott akadályok esetén

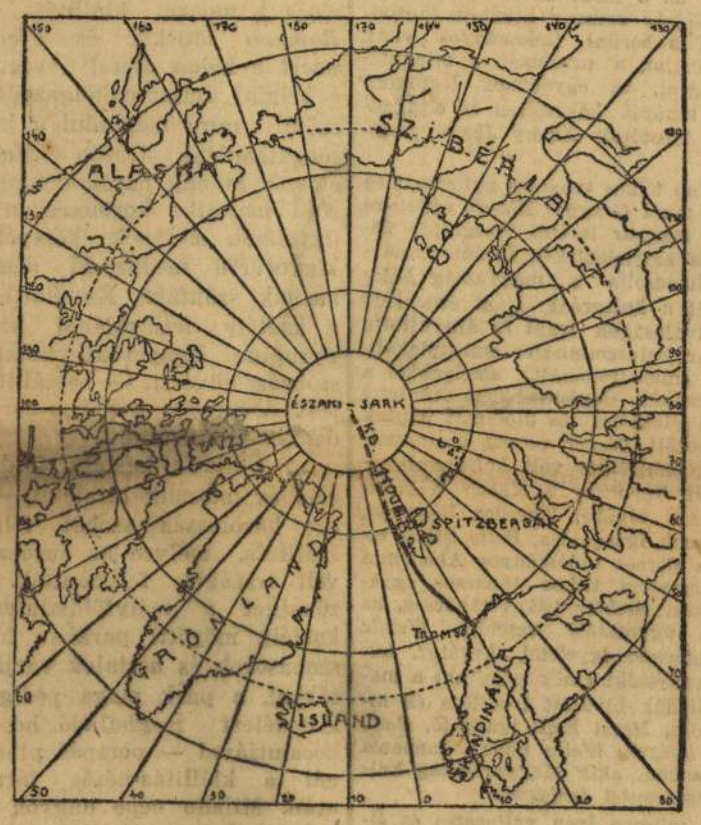

Amundsen légi utvonala a Spitzbergákról az Északi Sarkra

A start részletei

Légvonalban mintegy *1200 kilométert kellett Amundsennek repülnie*, hogy a spitzbergai Kings-Bayből eljusson a Sarok fölé.

Áldozócsütörtökön, május 21-én délben jelentették a meteorológusok, hogy az idő kedvező és *Amundsen* 5 óra 15 perckor utrakelt, néhány perc mulva pedig bevárhatják a mentőexpedicionáriusok. Amundsen ugy tervezte, hogy a gépek egymástól száz méter távol és 500—700 méter magasságban tegyék meg utjukat.

Az expedició két hajója annyira előrenyomul az Északi Jeges-tengeren, ameddig csak a jégtől előrejuthatnak.

Visszatérőben

Hágai értesülés szerint a Dán-szigetek mellett horgonyzó *Fram* hajó fedélzetén szombaton reggelig nem pillantották még meg Amundsen visszatérő repülőgépeit. Ez a körülmény azonban nem ejtette aggodalomba a segitő hajó kapitányát, mert *Amundsen már indulása előtt kijelentette, hogy sikeres leszállás esetén hosszabb időt akar az Északi Sarkon tölteni* és csak kedvező időben indul vissza, nehogy rossz időben eltévedjenek a gépek.

Oslóból táviratozza a Wolff-ügynökség: A Norges Handels Og Sjöfarts Tidende távirati jelentése szerint a *Fram elvesztette az összeköttetést a Hobbyval*, amely nincs felszerelve drótnélküli távirókészülékkel. Az expedició tagjai meg vannak győződve arról, hogy Amundsen szerencsésen visszatér. Az időjárás enyhe és *a repülés feltételei kitünőek.*

AZ ELSÖTÉTITÉS
este 8 órától hajnali 5 óráig tart

— **Magyar est egy helsinki hadikórházban.** Helsinkiből jelentik: A finn vöröskereszt egyik helsinki hadikórházában szerdán este magyar estet rendeztek a sebesült katonák szórakoztatására. A magyar estre szentmiklósi *Szabó György* helsinki magyar követet és a követség tagjait is meghivták. A vendégeket *Soulahti* orvostábornok felesége üdvözölte, majd magyar ének- és zeneszámokból összeállitott műsor következett. A műsor keretében *Kulai Sándor* követségi előadó vetitettképes előadást tartott Magyarországról.

— **Az uj fegyvertartási engedélyek kiadása.** A főkapitányság közigazgatási osztálya megkezdte a fegyvertartási engedélyek kicserélése ügyében kiadott kormányrendelettel kapcsolatos előkészítő munkát és minden intézkedés megtörtént, hogy a fegyvertartási engedélyek kicserélését az előirt határidőig befejezhessék. Azt, hogy az uj fegyvertartási engedélyek kiadására irányuló kérelmeket hol és mikor kell előterjeszteni, *kellő időben falragaszokon és a sajtó útján közhirré teszik.* Mindaddig, mig a falragaszok és a sajtóközlemények meg nem jelennek, *minden érdeklődés céltalan és csak hátráltatja az előkészítő munkát.*

— **Finn hadiárvák megsegitése.** A vitéz Keresztes-Fischer Ferencné által az Egyesült Női Tábor utján a finn testvérnemzet hadiárváinak hadikeresztszülői gondoskodásba vétele érdekében elinditott nemes mozgalom mély hatást váltott ki országszerte. Bars-Hont k. e. e. vármegye közönsége hat, Nyitra-Pozsony k. e. e. vármegye közönsége pedig négy finn hadiárva keresztszülőségét, illetve ellátását vállalta a jelenlegi háboru tartamára.

— **Tiz pengőért adta el a lopott brillánsgyürüt.** Bartha Miksa biztositási igazgató özvegye, aki a Pannonia-utca 51 sz. házban lakik, állásközvetitő utján felfogadta Horváth Károly 19 éves segédmunkást, akinek napi 15 pengőt fizetett. Az özvegy minap fiainál vacsorázott és ekkor föltette ékszereit. Amikor hazatért, egy tizezer pengő értékü, husz brilliánskőből álló melltüt és egy 2000 pengő értékü brilliánsgyürüt az öltözőasztalán hagyott. Másnap reggel egy óvatlan pillanatban Horváth az asztalon levő 50 pengővel együtt mind a két ékszert ellopta. Távozása után munkaadója megdöbbenve fedezte fel, hogy a nagyértékü ékszerek eltüntek és rögtön Horváth Károlyra gyanakodott. Az alkalmi munkás másnap délelőtt jelentkezett az előző napi 15 pengő térért. Ekkor rendőrt hivtak és a főkapitányságon kiderült, hogy valóban Horváth Károly a tolvaj. A melltüt megtalálták a lakásán, a brilliánsgyürüt pedig az orgazdájánál, akinek — tiz pengőért adta el. Horváthot letartóztatták.

— **Szalay László balesete.** Sulyos baleset érte dr. *Szalay László*t, a kiváló irót, a Szuhay-könyvek népszerü szerzőjét. Amikor az autobuszról leszállt, az önmüködő ajtó idő előtt becsapódott és jobb karját összezúzta, valamint két ujját eltörte. Szalayt a lakásán ápolják.

— **A honvédcsaládokért.** Az 55.000 lakost számláló hódsági járásban 189.000 pengőt gyüjtöttek össze a honvédcsaládok segélyezésére. — A honvédcsaládok megsegitésére irányuló mozgalom javára Szolnokon 31.000 pengő gyült össze. — A szolnoki legeltetési társulat ülésén a gazdák elhatározták, hogy a földmivelésügyi miniszter által adott holdankinti tiz pengő szántási jutalmat felajánlják a honvédcsaládok részére.

— **Megfojtotta a feleségét.** A gömörmegyei *Deresk* községben *Kovács Rezső* 36 éves jómódu gazda 19 éves feleségét megfojtotta és a kutba dobta. A gyilkos férjet a rimaszombati ügyészség fogházába vitték. Tettét állitólag féltékenységből követte el.

— **Halálugrás a vonatból.** Korona Géza 22 éves MÁV-lakatos a baracskai vasuti megállónál kiugrott egy Székesfehérvár felé robogó személyvonatból és a sinek mellé esett. Az egyik vasuti kocsi tengelye szétzuzta a fejét. Rögtön meghalt.

— **Összeütközött két villamos.** Egy 49-es villamos a Szent István-bazilika előtt összeütközött egy 5-ös villamossal. Mindkét villamos ablakai kitörtek és az utasok közül többen könnyen megsebesültek. Salzberger Klára magántisztviselőnöt — akit sulyosabb sérülés ért —, a mentők a Rókus-kórházba vitték.

— **Az osztálysorsjáték pénteki huzásán** az alábbi nagyobb nyereményeket sorsolták ki:

10.000 pengőt nyert 54871
5000 pengőt nyert 28493 59352
3000 pengőt nyert 44197
2000 pengőt nyert 62889 68041 85422
1000 pengőt nyert 12369 23917 49674 58555 75840
800 pengőt nyert 17562 23279 29008 30259 50806 60905 69142
600 pengőt nyert 9775 18323 21806 47574 91181 97605
500 pengőt nyert 1991 4206 8992 16837 22734 25941 26809 29732 29920 42008 42301 59921 65634 87364 94967 99152 99622
300 pengőt nyert 1733 5326 5490 6792 6882 10773 10933 12150 12247 15221 16454 18573 20483 22251 24594 25711 28382 29965 31854 32458 32494 35690 36288 37575 39093 29481 39998 40131 46338 48988 51760 52667 52909 53905 55461 61804 62503 62994 63993 64743 66266 66596 67769 72714 73881 75573 87291 91673 94217 93802. (Esetleges sajtóhibákért nem vállalunk felelősséget.)

— **Halálozás.** *Blascsok Károly* ezredes hadműveleti területen elhunyt. Lelkiüdvéért a szentmiseáldozat ma d. e. fél 10-kor lesz a krisztinavárosi templomban.

UJ KÖNYVEK

— **Dr. Preszly Lóránd: Ők ketten...** Két fehér galamb szálldos a tiszaparti városka templomai és házai felett. Az emlékezés galambjai . . . Ez a nemesen egyszerű címlap adja meg *Preszly Lóránd* könyvének alaphangját. „Az élet kietlensége, vadsága és kegyetlensége mellett könnyes szemmel gondolunk a puha, pihentető, szelid otthonra" — irja a bevezetésben az iró, segitségül hivja a nyomtatott betü erejét és maradandó emléket állit rajongásig szeretett szüleinek. A fehér lapokról két elment ember alakja bontakozik ki előttünk, az anyáé és az apáé; a szülői ház és az otthon himnuszát zengik a sorok. Csupa szeretet, jóság és hála ez a munka, az ember érzésvilágának legnemesebb húrjait pengeti meg. Könyve második felében, emlékezéseiben, lendülettel és biztos itélettel rajzolja meg néhány közéleti férfiu alakját Preszly Lóránd, akinek irói erényeit részben korábbi müveiből, részben a *Pesti Hirlapban* és a délvidéki lapokban megjelent, most összegyüjtött kitünő cikkeiből már ismeri a nagyközönség.

— **Rásy Barna: Három év háboru. 1939—1942.** Benne élünk a háboru negyedik évének örvényében. Az eseményeknek, amelyekről Rásy Barna könyvet irt, magunk is tanui voltunk. Vajjon tud-e tehát ujat mondani a szerző? Leszögezhetjük, hogy bár Rásy Barna nem árul el titkokat, nem fed fel diplomáciai és hadászati rejtelmeket, könyve mégis érdekes. A könyv a háborut közvetlenül megelőző események vázolásával kezdődik. Villanásszerü képekben ecseteli a szerző a danzigi kérdést, az utolsó békeerőfeszitéseket, Hitler hires beszédét. Aztán megindul a háboru, a nagy harc és Rásy Barna lelkiismeretesen végigvezeti az olvasót az eseményeken. Mindenre kitér, mindent lerögzit. A történelem két kérdésre igyekszik felelni: mi történt és miért történt. Az első kérdésre a jelen esetben, mint a szerző maga is bevallja, könnyü a felelet. Annál nehezebb válaszolni a másodikra. Rásy Barna azonban nem szándékozott oknyomozó történelmet irni. Celja az volt, hogy tárgyilagos keretbe foglalja a három háborus év jelentős katonai és politikai eseményeit. Ezt a célt a szerző elérte és ha ehhez még hozzátesszük, hogy nem a számok és az adatok száraz felsorolására szoritkozik, hanem közléseit könnyen gördülő stilusban, szinesen és szórakoztató módon, a hiradó mozik pergő elevenségével adja elő, akkor nyugodtan megállapithatjuk, hogy Rásy Barna jó munkát végzett. A közel 400 oldalas könyv Polonyi János könyvkiadó szép kiadásában jelent meg. (t. t.)

— **Undi Mária: Magyar Kincsesláda. Drávaszögi fejkötőhimzés.** Undi Mária, a jeles festő, gobelin-szövő és népmüvészeti kutató „Magyar Kincsesláda" cimmel diszes kiadványokban bocsátja közre kutatásainak eredményét. Eddig öt önálló kötet jelent meg a Magyar Kincsesládából, most, hosszabb szünet után — melyet a szerző fáradságot nem ismerő munkája töltött ki —, megjelent a hatodik kötet. Ez a huszonkétéves, szerb megszállás alatt volt drávaszögi magyar nép himző müvészetével foglalkozik. Évek munkája volt ez a gondos mü, amely ismerteti multját a drávaszögi nép müvelődésének, amely már Szent István alatt megkezdődött. Erre az ősi magyar világra, majd az azt követő török hódoltságra megy vissza a Drávaszög népmüvészete. A Pécstől délre a Dráváig futó országut osztja Baranya népét két csoportra. A nyugatra eső drávamenti fajta talpig fehérbe öltözik. Annál nagyobb a virágzás kelet felé. A pécs—eszéki országuttól a Dunáig már szinesek a mezők és virágos tarkán jelenik meg a drávaszögi népviselet. A leányok virágkoszorus pártáját asszonykorukban fejkötő váltja fel. Ez a fejkötő az, amelyhez minden drávaszögi asszony himzése, tudása legjavát adja. Ezt dolgozta fel Undi Mária az őt jellemző gondossággal, tárgyszeretettel és müvészi lélekkel. Ez a szép mü, amely a szerző kiadásában jelent meg, értékes gyarapodása a szakirodalomnak.

— **A mezők áldása. (Bartalis János összes versei.)** Bartalis János első kötetére annak idején meglepve figyelt föl a közönség: végtelenül egyszerü müvészettel, a természetben élő ember vágyait, gondolatait, tünődéseit szólaltatta meg üdén és frissen, közvetlenül. A költő azóta külön, értékes hangot jelent költészetünkben, azok közül a ritka lirikusok közül való, akik minden gondunkra és fájdalmunkra megtalálták a vigasztaló szót. Igy, együtt, egyetlen kötetben, úgy hatnak versei, mint egy tavaszi erdő, meghatott lélekkel kell figyelni énekét. *Révai* kiadás.

Szinház-Zene

Gieseking

A hires zongora, a hű barát, a megértő bajtárs, amely mindenüvé elkiséri mesterét, ezuttal is ott áll a Vigadó nagytermének a pódiumán. Gyönyörü hangszer, ébenfekete, vakitóan fényes fedőlapjának belső oldalán hiven tükröződik a hangszer egész bensője, a pompás hurozat, az aranyos tartólap, a méltóságteljes pedál. Igy, ahogy ott áll, mintha egy kicsit jelképezte volna mesterének a müvészetét is . . . *Gieseking Walter* zongorajátékában is hiven tükröződik mindaz, amit az alkotó a hangjegyek közé, a mü legbensejébe elrejtett. Olyan fényesen és tisztán ragyog, olyan tökéletesen adja vissza a fény játékait, olyan hiven tárja föl a muzsika mélységeit ez a játék is, mint az az ébenfekete, vakitón fényes zongorafedőlap, amely a zongora lelkéhez, legbensőjéhez vezeti el pillantásunkat.

Gieseking nél nem fölényeskedő müvészi póz, hogy ragaszkodik saját hangszeréhez. A hangvételnek azt a páratlan pontosságát, az alig elképzelhető gyöngédségről, a sugárzóan szemléletes hangfényhatásokig, valóban csak a hagszer tökéletes megszólalása és ismerete eredményezheti. Vannak hangzásai, amelyek csak ezen a hangszeren születhettek meg és alakulhattak ki. Az a giesekingi zongorahang, amely például annyira jellegzetessé teszi Bach, Mozart, Scarlatti stb. játékát, ezen a hangszeren egyesiti a csembaló légies könnyedségét, karcsu báját a modern hangszer szingazdagságával, átható tónusával.

A nagy müvésztől is nagy meglepetés volt azonban ezuttal Schumann „Szimfónikus etüdjei"-nek a megszólaltatása. Nem tulozunk, ha azt mondjuk, hogy ezt a gyakran játszott müvet még nem hallottuk a romantikus ötleteknek ilyen áradásával, a lendületnek ilyen elemi erejével megszólalni. A zongorának halhatatlan mestere, Schumann talán legvakmerőbb ábrándjaiban sem álmodhatott róla, hogy kedvenc hangszere mi mindenre képes, hogy egy késői utóda az ő képzeletének termékén keresztül mi mindent fog tudni kihozni belőle. A müvet befejező induló felcsigázott izgalmasságában szinte megpattanásig feszitette a hallgatók idegszálait.

A befejezésül, ráadásul adott Debussy-sorozat egy zenei festőművész hangpalettájának páratlan gazdagságával kápráztatott el. **(mja)**

„Don Juan" bécsi vendéggel

Egy főszereplő rányomhatja bélyegét az egész előadásra. Elvileg helyes is, ha a színház a mű stilusárnyalatainak megfelelő hangsúlyozásával — amennyire lehetséges — a vezető egyéniségekhez alkalmazkodik. Két év előtt a bécsi Mozart-ünnepeken láttuk a Staatsoper „Don Juan" előadását és az volt a benyomásunk, hogy *Knappertsbusch* egész együttese, sőt, még az *Oskar Fritz Schuh* rendezése is meglehetős következetességgel a címszerepet alakító *Paul Schöffler* köré jegecesedett felfogásban tolmácsolja a remekművet. A stiláris egységnek ez a varázsa kétségtelenül használt az előadás egészének, de nem kevésbbé emelte az értékes hangú, kiváló tudású hősbariton alakításának belső becsét és hatását.

Most, a bécsi talajból kiragadva, a mi Don Juan előadásunk keretében, ugy éreztük, nem találta igazi helyét Schöffler. Ez a gyökértelenség legfeltünőbben zenei pontatlanságokban mutatkozott, (a pezsgődalnak *Ferencsik* egyébként biztos dirigálását túlrohanó tempóvételében, a szerenád disztonásában például), de az egész alakitás kissé józanul hatott ránk most. Hiányzott belőle Don Juan személyiségének latin oldala: a szeretetreméltóság, az önmaga sirját ásó, tragikomikus könnyüvérüség. Talán szándéktalanul a *másik* én, a ridegen fölényes szivrabló zordonsága, kemény materializmusa jutott előtérbe. Meg kell azonban adni, hogy Schöffler remek fellépésü színész, férfiassága szuggesztiv erejü, énekmodora biztos eszköze a lapidáris érzelmi kifejezésnek, a klasszikus dallammintázásnak. Pergő recitativái leküzdik a szájban torlódó német mássalhangzók nehézségeit. Azt hisszük, igazi formáját közönségünk előtt Mozart Figaro-jában fogja megmutatni, amellyel Bécsben is remekelt.

A csütörtöki Don Juan előadás fénypontjait a mi énekeseinknek köszönhettük. *Pataky Kálmán* most is elragadott első áriájának eszményi bel cantájával — a zúgó tapsokon másodszor is elénekelte az áriát, ha lehet, még szebben mint először. *Osváth Julia*, mint Donna Anna, egyre érettebb művészettel hódit és hat meg. *Báthy Anna* Elvirája igazi mozarti hősnő. Tökéletes élvezetet nyújtott *Székely Mihály* Leporellója. Amikor „csábitási" jelenetében néhány ütemen át gazdáját parodizálta, éneke szinte szebben szólt, mint az eredeti... *Fodor* gyönyörü hangján szólalt meg a Komtur szólama. *Horányi Karolánál* jobb Jerlinánk jelenleg, sajnos, nincs. *Maleczky* jó Masetto, de a párocska öncélu mókázása némi rendezői mérséklésre szorul. **lv.**

* **Sok hühó semmiért.** A székesfőváros közoktatási ügyosztálya által irányitott ifjusági előadások során a Nemzeti Szinház szinészei *Major Tamás* rendezésében Shakespeare vigjátékát adták elő. A drámai érzelmesség és a szójátékokban tobzódó humor végletei közt csapongó vigjátéknak Major Tamás rendezése is pezsgő könnyüségét, csúfolódó jókedvét hangsulyozta. Igy lett az ő „Sok hühó"-jának is az egymással incselkedő Antónió és Beatrice-pár az igazi hőse s szorult háttérbe a drámai „hősszerelmes" pár Claudio és Hero, kiknek szerepét tartózkodó szerénységgel *Apáthy Imre* és *Rápolthy Anna* alakitották. A rendezés a vigjáték primitiv komikus helyzeteit a bohóckodásig szabad vidámsággal keltette életre. Csupa pezsgő jókedv áradt *Ungváry László* Antonió-jából. A fiatal müvész *vigjátéki szerepeiben* remek, meggyőzőerejü, ösztönös szinésznek mutatkozik. Finom, lírai érzelmessége, mely a tragédiák patetikus tirádáival nem tud megbirkózni, a vigjátéki tréfás helyzetekben nagyszerü ironiával, szinesen és invenciózusan tud megnyilatkozni. Pompás humorérzéke és egyéni humora volt ennek az előadásnak legigazibb szinészi értéke.

Lehotay Árpád, Szakál Ferenc, Onódy Ákos, Ujlaky László, Mészáros Ági, Balázs Samu, Tassy András, Bartos Gyula, Matány Antal játszották a darab főbb szerepeit. A „közönség", a fővárosi iskolák ifjusága lelkes örömmel adta át magát a vidámságnak, mely ellenállhatatlan erővel áradt feléje a színpadról. *(Sz. P.)*

* **Emlékkönyvet adott át a Magyar Néprajzi Társaság Kodály Zoltánnak.** A Magyar Néprajzi Társaság szerdán délután a Magyar Tudományos Akadémián gróf Zichy István elnöklésével ünnepi ülést tartott, melyen megjelent Kodály Zoltán is, hogy átvegye a Magyar Néprajzi Társaság Kodály emlékkönyvét. Gróf *Zichy István* elnöki megnyitójában üdvözölte a 60 éves Kodály Zoltánt, majd *Veress Sándor* olvasta fel Kodályról szóló tanulmányát. A felolvasás után gróf *Zichy István* átnyujtotta Kodály Zoltánnak a társaság emlékkönyvét, majd a Szilágyi Erzsébet Leánygimnázium kamaraénekkara *Sztojanovits Adrienne* vezetésével népdalokat énekelt Kodály feldolgozásában. Az ünneplésért és az emlékalbumért az ülés végén Kodály Zoltán mondott meleghangú köszönetet.

* **Ária- és dalest.** Monighetti Beatrice olasz hangversenyénekesnő mutatkozott be csütörtökön a Zeneművészeti Főiskola nagytermében a budapesti közönségnek. Néhány klasszikus áriát, Brahms- és Strauss-dalokat énekelt, jól képzett, kiegyenlített, anyagában is eléggé értékes mezzoszopránján. A német dalköltők stilusa persze meglehetősen idegen számára, ezért inkább áriáival volt sikere. A hangversenyen *Országh Tivadar* és *Hajdú János* működtek közre, egy-egy finoman előadott hegedű, illetve zongoraszámmal. A zongorakiséretet *Dankó Aladár* látta el.

HARMÓNIA

Holnap Beethoven II.-Paul
Szfőv. Zenekar, Vigadó 4-kor, közr.: Szalay Eszter, Szabó Pál, Bach: d-moll toccata és fuga, Liszt dalok, R. Strauss: Don Juan, Saint-Saens: Gordonkaverseny.

KARÁDY
Pécsi öregdiákok
együttes estje márc. 3. Vigadó ½7.

Márc. 9. J. STRAUSS-EST
½7. M. Müv. Háza, vez.: Csilléry, közr.: Barabás Sári, Udvardy Tibor, legszebb dalok, nyitányok, keringők.

STEFÁNIAI IMRE
zongoraestje márc. 10. Vigadó ½7. (Mesterb. kedvezmény.)

FAILONI-MAGNULA
Székesfőv. Zenekar, Mesterbérlet „B" VIII, márc. 13. Vigadó ½7.

Martzy Johanna hegedüestje
kamarazenekari kisérettel márc. 16. Vigadó ½7.
(Mesterbérlők és Szfőv. Zenekar bérletének bérlői kedvezményt kapnak.)

MA: HUMOR a Zeneakadémián
½7-kor Világirod. ciklus V. Gobbi Hilda rendezése. Közr.: Somogyi Erzsi, Sennyey Vera, Szörényi Éva, Olty Magda, Lehotay Árpád, Medgyaszay Vilma, Somló István, Bodnár Jenő, Benkő Gyula, Várkonyi Zoltán, Apáthy Imre, Ungváry László, Szabó Sándor, Major Tamás, Lázár Gida, Gobbi Hilda. Bevezető: Tersánszky J. Jenő.
Jegyek 1.50-től Toborzónál, Kossuth L. u. 12., félem. Tel. 189—554, Zeneakadémia portásánál és jegyirodákban.

Rózsavölgyi hangversenyei:
Müvészi Szines Film
a Vigadóban hétfőn 5 és 7-kor.
Dr. Fellner Ferenc Schubert-est 2-án.

Medgyaszay csütörtökön
adja egyetlen chanson-estjét nagyszerü müsorral. Z. ½7.

Góth Sándor II. est 7-én
Z. ½7. Konferanszok és jelenetek a „Mi-santrope"-ból és a „Feleségek iskolája"-ból. Közr.: Serényi Éva.

Beethoven VII. - Komor
10-én. Liszt A-dur zong.-vers. (Bálint Tibor), Nádor ujdonság, Händel: Concerto grosso.
Bak László zongoraestje 11-én.
Hegedüs Miklós hegedüestje 12-én.
Halmy Lujza táncmatinéja 14-én.
Női Vonósnégyes, Rácz Katalin (zongora), Ramor Ervin (hegedü), Wagner József (tenor) 16-án.
Flesch Károly zenekari hegedüestje a Filharmoniával nem 6-án, hanem 17-én V. 7. Vez.: Majorossy.
Waldbauerék I. estje 18-án.
Réthy Eszter dalestje 19-én.

Holnap: „Zenebona" V. ½7
Kiss Manyi, Latabár Kálmán, Chappy és zenekara, Türk Berta, Pethes Sándor, Rácz Vali, Pécsi Öregdiákok, Békássy Magda, Fokker—Alfonso, Ursula, Sárossy—Laboch, Vékony Zoltán. 3 órás szenzációs müsorral. Jegyek 111—111, Berlini-tér 6. és vasárnap egész nap a Vigadóban (18-12-12).

Koncert rendezései:
Végh quartett márc. 1. helyett 22.
BREVIARIO olasz tenor
ária- és dalest 4-én. V. 7. Közr.: Jánosi Elvira.
KÁROLYI márc. 5-én
Vigadó 7. Koncert zongorabérlet IX. Beethoven d-moll op. 31. szonáta, Chopin sorozat, Liszt: Dante szonáta, Schumann: Karneval stb.
Sallay Zoltán táncest márc. 8. Zeneak. ¾7
Közr.: Kálmán Etel, Patócs Kató, Pásztor Vera, Pintér Margit, Vashegyi Ernő, Tatár György.
Csajkovszky V. szimfónia hegedüverseny
Händel: Concerto grosso 4 szólistával márc. 9. V. ½7. B. H. Z. bérl. Vez.: Unger Ernő, közr.: Bánát Gábor.
Faragó-Beethoven matiné
márc. 14. (Koncert matiné.)
Lengyel Gabriella hegedüest 23.
Verdi-requiem 23. (Városi sz.)
KACAGÓ FARSANG 7-én
vasárnap ¼7-kor Magyar Müvelődés Házában.
Karády, Fellegi, Kiss M., Baksa K., Rózsahegyi K., Lalabár K., Bilicsi, Feleky C.,
Rátonyi, Misoga, Barna Anci, Fokker és Iby, Németh Judit, Kazal L., Szamossy testv., Szigeti Sándor, Kerekes János jazzquartettel, Mursi Elek cigányzenekara.
Jegyek 1.50-től Toborzónál, Kossuth L. u. 12., félem. Tel. 189—554, Magy. Müv. Házában és jegyirodákban.

Vasárnapi Szinház-Zene-Mozi utmutatónk egész héten nélkülözhetetlen a darabok kiválasztásánál

Február 27. Szombat

Szinházak

Operaház. ½6: Garabonciás. (F. 13.)
Nemzeti. ½7: Oedipus király és Oedipus Kolonosban. (Bem. 8.)
Vig. ½7: Manderley-ház asszonya.
Uj Magyar. ½7: Udvarolni felesleges.
Kamara. ½7: Bolero.
Városi. 6: Volt tábori szinészek estje.
Pesti. ½7: Méreg.
Madách. ½7: Képzelt beteg.
Főv. Operett. 6: Mária főhadnagy.
Andrássy. ½7: Egy nap a világ.
Vidám. ½7: Patyolat kisasszony.
Kamara Var. ¼4 és ½7: Görbe tükör.
Komédia. ¼4 és ½7: Csecse-becse.
Royal Var. ¼4 és ½7: Utazás a holdba.
Bábszinjáték. ¼4: gyerm. el., ½7: Az ügyvéd és a férje.
Erzsébetvárosi. ¾5, ¼8: Csókos asszony.
Kisfaludy. ¾5, ¼8: Ma éjjel szabad vagyok.
Józsefvárosi. ¾5, ¼8: Mit susog a fehér akác.

Mozik

Átrium. 153-034. Anna-Mária. ½4, ½6, ¼8 (v. és ü. ½2).
Belvárosi Hiradó. 181-244. Életveszélyben a csúcsig. A világ magyarjai. Ej, tyük anyó! Magyar, Ufa és Luce hiradók. 10—21 óráig.
Corvin. 138-988. Hajsza a tengeren át. Nap. ½3, ¾5, 7.
Deák (Décsi). 125-952. Katyi. Naponta ½2, ½4, ½6, ½8.
Forum. 189-543. Az uszó város. Pról. 3, 5, ¼8 (v., ü. 11).
Hiradó. 222—499. Életveszélyben a csúcsig. A világ magyarjai. Zürrapszódia. Magyar, Ufa és Luce hiradók. 9—21 óráig.

Bérleti előadásaink kedvezményes áron:

Operaház: vas. 11: Három ballet (Szerelmi álmok, Coppelia, Csárdajelenet.)
Kamara Var.: összes előadásokra.

Jegyelővétel

a Vig-, Főv. Operett-, Uj Magyar, Andrássy, Madách, Vidám Szinház, Komédia Orfeum
valamennyi előadására a Pesti Hirlap jegypénztárainál:
Vilmos császár-ut 78. (Tel.: 112—295.) — Erzsébet-körut 1. (Tel.: 225—686.) — Krisztina-körut 133. (Tel.: 150—924.)

Kamara. 423—901. Gyávaság. Nap. 11, ½2, ¼4, ½6, ½8. Első 2 el. olcsó, 3. mérs.
Kaszinó. 383-102. Katyi. ¼4, ¼6, ¼8 (szo. ¼2, v. és ü. 11).
Korzó. 182-818. Két asszony. ½4, ½6, ½8 (v. és ü. 11).
Nemzeti (Royal) Apolló. 222-002. Fények az éjszakában. Pról. ½4, ½6, ½8 (szo. ½2, v. és ü. 11, ½2).
Omnia. 130-125. Anna-Mária. Pról. ½4, ½6, ½8 (szo. ½2, v., ü. 11, ½2).
Pest (Palace). 221-222. Egy szív megáll.

Heti rádióműsor pénteken

11, ½2, ¼4, ½6, ½8 Első 2 el. olcsó, 3. mérs.
Rádius. 122-093. A nőnek mindig igaza van Pról. ¼4, ¼6, ¼8 (szo. ½2, v., ü. 11).
Scala. 114-411. Családunk szégyene. ½4, ½6, ½8 (szo., v., ü. ½2).
Szittya (City). 111-140. Anna-Mária. Naponta ½4, ½6, ½8.
Uránia. 146-046. A barátnőm. 3, 5, ¼8 (v., ü. 1).
—
Adria. A király bolondja (¼4, ¼6, ¼8). Alkotás. Gentryfészek (½2, ¼4, ¼6, ¼8). — **Anna.** Moszkvai éjszakák (½2, ¼4, ½6, ¼8). — **Attila.** Bécsi vér (10, ½12, ½2, ¼4, ½6, ½8). **Belvárosi.** Halálos csók (¼4, ½6, ¼8). **Bengázi.** Pról. (½1, ½3, ¾5, 7). **Duna.** A szerelem orvosa (½4, ½6, ½8). **Homeros.** Lidércfény (¼4, ½6, ½8). **Józsefvárosi.** Halálos csók (½2, ¼4, ½6, ½8). **Mesevár.** Negyediziglen (¼4, ½6, ½8). **Nyugat.** A király bolondja (¾2, ¼4, ¼6, ¼8). **Otthon.** A király bolondja (¼4, ¼6, ¼8). **Pátria.** Hegyek leánya (10—1 folyt. mérs., ½2, ¼4, ½6, ½8). **Petőfi.** Halálos csók (½4, ½6, ½8). **Tinódi.** Halálos csók (¼4, ¾6, ¼8). **Tiszti Kaszinó.** Febr. 28: Titokzatos grófnő, márc. 2: Alkalom, 4 és 7: Négylovas hintó (½5, ¾7). **Toldi.** A király bolondja (10, ¾12, ½2, ¼4, ½6, ½8). **Turán.** Lidércfény (11, ¾2, ¼4, ¼6, ¼8). **Ugocsa.** Házasság (¼2, ¼4, ¾6, ¼8). **Ujbuda.** Alkalom (¼4, ½6, ½8).

Vaszary János „Egy nap az élet" cimü háborus szinjátéka péntek este került *századszor* előadásra az Andrássy Szinházban. A jubileumi előadás közönsége lelkes tapssal ünnepelte a darab szereplőit: *Muráti Lilit, Vaszary Pirit, Págert* és *Bilicsit.*

*

Jávor Pál, Medgyaszay Vilma, Major Tamás lesznek a főszereplői a svédfinn-norvég-irodalmi matinénak, amelyet a Lafontaine Társaság rendez vasárnap délelőtt a Zeneakadémián. A három északi nemzet költészetének gyöngyeit csillantja meg a gazdag müsor.

A hegedü kiváló szakemberei és óriási választék *Sternberg* hangszergyárban, Rákóczi-ut 60.

Az építőmesterek be akarnak kapcsolódni a kislakásépitkezésekbe

A budapesti építőmesterek ipartestülete tagértekezletet tartott, amelyen *Klenovits Pál* alelnök tájékoztatta a megjelenteket arról, hogy a főváros 85 milliós kislakásépitési programmot dolgozott ki és az épitkezések lebonyolításával állitólag egy nagy vállalatot kiván megbizni. Az építőmesterek óvást emelnek az ilyen terv ellen, mert az anyaghiány miatt a magánépitkezés úgyszólván teljesen leáll s az építőipar munkanélkül maradna, de óvást kellene emelni a terv ellen egyéb szociális és adópolitikai szempontok miatt is.

A taggyülés abban állapodott meg, hogy az ipartestület elnöksége küldöttségileg kéri a polgármestertől, hogy csoportosan adják vállalatba a kislakások épitését.

A testület szükebb bizottságot szervez, hogy a tervező építészek bevonásával javaslatokat készitsen a nagyarányu épitkezés lebonyolitására.

Egy kiló burgonyát és két tojást adnak a jövő héten

A főváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy Budapesten és a közellátási szempontból Budapesthez csatolt városok és községek területén kiadott közellátási szelvényiv 9. sz. szelvényére március 1-től 7-ig egy kiló burgonyát kell kiszolgáltatni. A vendéglátó iparosok burgonyavásárlási igazolványának J betüjére, a zöldszinü I. igazolványra 100 kiló, a pirosszinü II. igazolványra 75 kiló, a sárgaszinü III. igazolványra 40 kiló, a kékszinü IV. igazolványra 15 kiló burgonyát kell kiszolgáltatni.

Közli továbbá a közélelmezési ügyosztály, hogy ugy Budapesten, mint a környéken a közellátási szelvényiv H. betüs szelvényére március 1-től 6-ig két tojást kell kiadni.

A burgonya és tojás árusitásával megbizott kiskereskedők a beszedett 9. és J. szelvényekkel március 20-ig kötelesek elszámolni.

A közélelmezési ügyosztály felhivja a lakásváltoztatók figyelmét arra, hogy amennyiben a régi lakásuk szerint illetékes körzeti jegyzőknél nem jelentették volna be uj cimüket, azt március 8-áig feltétlenül jelentsék be. Akik a figyelmeztetésnek nem tesznek eleget, az uj kibocsátásu élelmiszerjegyeket nem fogják megkapni és felesleges sorbanállásnak teszik ki magukat. A lakásváltoztatók a rendőri kijelentőt vigyék magukkal.

Gyilkosság gyanuja miatt letartóztattak egy bolgár kertészt és egy gyári munkásnőt

Néhány hónappal ezelőtt *Gyurkovics Mária* gyári munkásnő kisgyermeke meghalt. A haláleset gyanus körülmények között történt és ezért ugy ellene, mint *Ivanoff Miklós* soroksári bolgár kertész ellen bűnvádi eljárás indult. Dr. *Melles Ernő*, a pestvidéki törvényszék vizsgálóbirája előtt mindketten tagadták azt, hogy a kisgyerek bűncselekmény következtében halt meg és Gyurkovics Mária halotti anyakönyvi kivonattal igazolta, hogy gyermekét Pestszenterzsébeten temették el. A vizsgálóbiró a gyanusitottak kihallgatása után elrendelte a háromhónapos csecsemő holttestének felboncolását, amely megdöbbentő eredményre vezetett. *Kiderült, hogy a gyermek erőszakos halállal halt meg.* A kihallgatott tanuk vallomásai alapján olyan adatok kerültek felszinre, hogy a csecsemőt koplaltatták és egy alkalommal Gyurkovics Mária a szerencsétlen kisgyerek szájába rongyot dugott, aztán kendőbe csavarta a fejét, hogy megfulladjon. Ivanoff Miklós pedig egy szénaboglyába dugta a gyermeket, aki a sanyargatások következtében meghalt. A sulyosan terhelő adatok alapján a vizsgálóbiró az állandóan tagadásban lévő *Ivanoff Miklóst* és *Gyurkovics Máriát gyilkosság büntettének gyanuja miatt előzetes letartóztatásba helyezte.*

Egyesületek és előadások

Előadás. A Fészek Klubban csütörtökön este 7 órakor dr. *Mikszáth Kálmán* ny. főispán „Könnyed csevegés néhány komoly témáról" cimmel előadást tart.

A Katolikus Háziasszonyok Országos Szövetsége családvédelmi alapitványa főző- és varrótanfolyamot rendez. A délelőtti tanfolyamok március elején kezdődnek. Jelentkezés az alapitványi irodában (Mária-u. 7., I. 15. Tel. 131—160). A délutáni főzőtanfolyamba már csak mint hathetes résztvevő kapcsolódhat be egy-két növendék.

Vendéglátó-est. A „Ne bántsuk egymást magyarok" asztaltársasága hétfőn este 7 órakor a Szimandi-vendéglőben (Erzsébet királyné-ut 119.) a rokkant és sebesült honvédek részére vendéglátó-estet rendez.

A Ráskai Lea Irodalmi Társaságban *Medveczky Bella* elnöki megnyitója után *Vándoryné Kövér Ilona* főtitkári jelentésében beszámolt a társaság és a tagok mult évi munkásságáról. *Szabó Lőrinc* „A költészet dicsérete" cimen tartott előadást, *Mészáros Ági, Orsolya Erzsébet* szavaltak, *Pukánszkyné Kádár Jolán* dr. előadása után *Harsányi Gréte* „Csinszka" cimmel adott érdekes irói arcképet.

Védekezz a tüdőbaj ellen! Gondolj önmagadra, családodra és embertársaidra. Gyermekeidet óvd a betegtől.

A Pesti Hirlap gyüjtése a honvédcsaládok támogatására

Gyüjtésünk eredménye eddig 182.964 pengő

Legutóbbi kimutatásunk óta a Főméltóságu Asszony védnöksége alatt folyó mozgalom javára, a honvédcsaládok támogatására, közvetlenül a *Pesti Hirlap*-hoz az alábbi adományok érkeztek:

Budapesti Női Divatkalapkészitők Ipartestületének adománya és az ipartest. tagjainak gyüjtése	700.— P
FAV Magyar Fémkohászat és Fémárugyár, Hársfa-u. 53 — — — — —	200.— P
Az Első Dunagőzhajózási Társaság Gépüzemvezetők Köre, Bp. — — —	40.— P
Weller Miksa, Csesztreg 5.— P, Baditz Pál, Miskolc 1.— P —	6.— P
Összesen — —	946.— P
Előző kimutatásunk — —	51.359.43 P
Közvetlenül érkezett — —	52.305.43 P

Csekklapjainkon az alábbi ujabb adományok folytak be:

Cukorkakészitő és Forgalombahozó K. F. T. — —	100.— P
Dr. Walter Ernő és Gyula Szeles István és Társai, Csanádpalota — — — —	50.— P
Összesen — —	200.— P

22.— P-t küldött: Tóth Sándor, Csapod. **14.40 P-t küldött:** Szász Márton, Korond. **10.— P-t küldött Budapestről:** Ekl Ferenc. **10.— P-t küldtek vidékről:** Jellinek István, Nagymágocs, ifj. Szathmáry Sándor, Nagyszalonta, Zimmermann Sándor, Almásfüzitő. **8.— P-t küldött Budapestről:** Hajós Béla, Andrássy-ut 79. **5.— P-t küldött Budapestről:** Weinszelsz Béla. **4.— P-t küldött:** Tolnai György, Békéscsaba. **1.50 P-t küldött:** Jarábik János, Nyáregyháza.

A Pesti Hirlaphoz közvetlenül érkezett — — —	**52.305.43 P**
A csekklapjainkon befolyt és már kimutatott adományok összege —	**130.363.78 P**
A csekklapjainkon ujabban érkezett nagyobb tételek összege, a fenti kimutatás szerint — —	**200.— P**
A kis tételek összege —	**94.90 P**
A Pesti Hirlap gyüjtése eddig — — — — — —	**182.964.11 P**

Elfogták a kenderutcai rablógyilkosság tetteseit

Az egyik Hajduböszörményben, a másik Dombrádon került kézre

Kedden délután a Kender-utca 12. számú ház egyik földszinti lakásában meggyilkolták és kirabolták özv. *Szőke Istvánné* 72 éves mosónőt. Egy órával később egy sütőségéd fedezte fel a rablógyilkosságot. A rendőrség helyszini szemlét tartott és azonnal megkezdte a nyomozást. Az áldozat egyik szomszédja látta, hogy az egyik albérlő, *Kerekes György* 21 éves hentessegéd egy pajtásával *délután négy óra tájban távozott az öreg mosónő lakásából és mindketten egy-egy böröndöt cipeltek magukkal.* A rendőrség — miután Kerekes György még éjszaka sem jelentkezett, *gyanúba fogta a hentessegédet* és vele együtt eltünt társát, *két napi nyomozás után pedig felkutatta és el is fogta a borzalmas rablógyilkosság elkövetőit.*

Egy próbarendőr fölismeri az egyik gyilkost

A főkapitányság bűnügyi osztályán dr. *Juhász József* rendőrtanácsos és dr. *Knapik József* detektivfőfelügyelő vezetésével indult meg a nyomozás. *Az eltünt rablógyilkosok hollétét érdekes körülmények között derítették ki.* Miután Kerekes György az egész főváros területén végzett razziák során sem került kézre, felmerült a gyanú, hogy pajtásával együtt *vidékre szökött.* Miután megállapitották, hogy Kerekes Szilágycsehiben született, utasitották a detektiveket, kutassák fel azokat, akik az utóbbi esztendőkben ebből a községből Budapestre költöztek és érdeklődjenek náluk a gyanúba fogott hentessegéd rokonai felől. *A fáradságos, de gyors nyomozás csakhamar kideritette, hogy Kerekesnek az ország nyolc vidéki helyén van rokonsága.* A hentessegéd — mint megirtuk — a gyilkosság előtti napokban utiköltséget kért egy kenyérgyári tisztviselőtől és azzal okolta meg kérését, hogy *haza akar utazni.* Ez a körülmény is megerősitette a feltevést, hogy *valamelyik vidéki rokonához készül.* Bár az ország valamennyi rendőri és csendőri hatóságaihoz megérkezett már ekkor Kerekes György részletes személyleirása, *a főkapitány a nyolc vidéki helységbe külön táviratot és személyleirást küldött azzal, hogy ottlakó rokonainál keressék a Budapestről megszökött rablógyilkost.*

Csütörtökön a *hajdúböszörményi* rendőrség is kapott ilyen táviratot, amely szerint Kerekes György valószinűen ott lakó nagybátyjánál tartózkodik. A táviratra csakhamar válasz érkezett. A hajdúböszörményi rendőrség értesitette a budapesti főkapitányságot, hogy *ott már el is fogták Kerekes Györgyöt.* Nem is mehetett gyanútlanul rokonaihoz, mert amint a vasúti állomáson leszállt, *egy próbarendőr a pontos és részletes személyleirás alapján fölismerte és azonnal bekisérte az ottani rendőrségre. Megtalálták nála az egyik böröndöt és a rablott holmi egy részét, tehát a rablást nem is tagadhatta.*

A főkapitányságról *Nyirbátori Sándor* detektivfelügyelő és még három detektiv azonnal Hajdúböszörménybe utazott. Közben a hajdúböszörményi rendőrségen átkutatták Kerekes zsebeit. Találtak nála egy noteszt amelyben egy friss bejegyzésre bukkantak; *„Karászi István, Kisvárda, Magasi temető-ut 6-b."*

— Ki ez a Karászi István? — kérdezték tőle.

Kerekes ezt válaszolta:

— *Ez volt a társam . . .*

Vallatás telefonon

A hajdúböszörményi rendőrség erről telefonon értesitette a budapesti főkapitányságot. Juhász rendőrtanácsos ekkor a másik gyilkos felkutatása érdekében *újszerű módon gyorsitotta meg a nyomozást.* Felhivta a hajdúböszörményi kapitányságot és a *telefonhoz állittatta az elfogott hentessegédet.* Ezután telefonon vallatni kezdte a noteszében talált bejegyzésre vonatkozóan. Kerekes ekkor elmondotta, hogy amikor társával a fővárosból megszöktek, Debrecenig együtt utaztak. Itt elváltak egymástól és *ekkor társa azt mondotta neki, hogy ő Nyiregyházára* megy, onnan pedig keskenyvágányú vonaton *Kisvárdára* utazik.

A rendőrtanácsos rögtön gyanakodott, hogy Kerekes akkor még ismeretlen bűntársa nem mondott igazat, amikor barátja *jegyzőkönyvébe bediktálta nevét és cimét.* Megállapitotta ugyanis, hogy Kisvárdára rendesvágányú vonat jár, ellenben a *keskenyvágányú vonat sinpárja a szabolcsmegyei Dombrád községbe vezet!* Közben intézkedett, hogy állapitsák meg, lakik-e Budapesten vagy a Pestkörnyéken *Karászi István* nevű egyén. Egyetlen ilyen nevű férfira bukkantak Pestkörnyéken, *erről azonban azonnal megállapitották, hogy büntetlen előéletű, tisztességes ember, aki nem azonos a keresett szökevénnyel.*

Erre gondosan átnézték a rovottmultúak fényképalbumát és itt ráakadtak egy fényképre, amely *Tarász István* 23 éves alkalmi munkást ábrázolja. Adatai ezt is elárulták, hogy — *Dombrádon született.* A főkapitányság ekkor értesitette a *dombrádi* csendőrséget, hogy *fogják el Tarász Istvánt, Dombrádon szüleinél.* A csendőrök hajnalban már meg is adták a választ, hogy *Tarász István valóban megérkezett Dombrádra.* Azzal állitott be mit sem sejtő, tisztességes szüleihez, hogy hazajött, mert pihenni akar. A csendőrök — miután *megtalálták nála a másik böröndöt a többi lopott ruhanemüvel* — letartóztatták. Tarász István tehát hiába vezette félre hamis névvel és hamis cimmel a barátját, nehogy elfogatása esetén akarva nem akarva árulója legyen — *önmaga adott nyomot a rendőrségnek azzal, hogy a keskenyvágányú vonatot említette!*

Előre tervezték a rablógyilkosságot

A főkapitányság intézkedésére *mind a két rablógyilkost Budapestre kisérik.* Az elfogott gonosztevők valószinűen szombaton a délelőtti órákban érkeznek kisérőikkel a fővárosba. Az első kihallgatások során máris kiderült, hogy — bár eleinte igyekeztek egymásra hárítani a szörnyű tett elkövetését — *mindketten résztvettek özv. Szőke Istvánné meggyilkolásában.* Kiderült az is, hogy *előre tervezték a bűncselekményt.*

Kerekes György kedden, a rablógyilkosság elkövetésének délelőttjén *arra kérte az öreg mosónőt, hogy adja oda neki a kalapácsát, mert rossz a cipője és szeretné megszögezni.* A jószivű öregasszony gyanútlanul odaadta neki a kalapácsot, *nem sejtve, hogy délután ezzel a szerszámmal zúzzák majd szét a fejét.* Tarász István bevallotta, hogy a *kalapáccsal először ő sujtotta fejbe özv. Szőke Istvánnét.* Kiderült azonban, hogy a gyilkosságot eleinte konokul tagadó *Kerekes is mért néhány ütést a kalapáccsal a szegény özvegy fejére.* Mielőtt borzalmas tettüket elkövették, egy *mátyástéri* vendéglőben sonkát ettek és utána néhány pohár bort hajtottak le. A rablógyilkosság elkövetése után a böröndökkel a Nagymező-utca 62. számu házba mentek, ahol Kerekesnek bejelentett lakása volt. Itt töltötték az éjszakát. *Másnap reggel Vácra utaztak és ott eladtak néhány inget.* Pestkörnyékről utaztak együtt Debrecenbe, illetve onnan egyikük Hajdúböszörményre, a másik pedig Dombrádra, ahol aztán mindkettőjüket elfogták.

Vizállás

A *Duna:* Pozsonyig árad, lejjebb apad, alacsony vizállásu. Bécs 197, holnap 202, Budapest 217, holnap 213. — A *Tisza:* Tiszaujlakig és Zentánál árad, máshol apad, alacsony vizállásu. Szeged 395. — A *Balaton:* Siófok 78. — A *Velencei-tó:* Agárd 117.

Napi hirek

— **Naptrend.** *Február 27. Szombat. Róm. kat.: Gáb. Passz. Protestáns: Ákos. Gör. kat.: Prokóp. — Budapesten a Nap kel 6.30-kor, nyugszik 17.25-kor; a Hold kel 0.11-kor, nyugszik 10 óra 15 perckor.*

—

— **Kormányzói elismerés.** A Kormányzó a belügyminiszter előterjesztésére megengedte, hogy vitéz dr. Szalay Ferenc rendőrfogalmazónak a közszolgálat terén szerzett érdemeiért elismerését tudtul adják.

— **Kitüntetés.** A Kormányzó dr. Kiss Lajos tornyosnémeti és hidasnémeti református lelkészt a Nemzetvédelmi Kereszttel tüntette ki.

— **A német repülőorvosok meglátogatták a budapesti fürdőket.** A dr. *Hippke* vezérezredes vezetésével Budapesten tartózkodó német repülőorvosok csütörtökön a Gyógyhelyi Bizottság vezetésével a magyar főváros fürdőit tekintették meg, délután pedig a budafoki állami borpincészetbe látogattak el.

— **Talaat pasa együtt nyugszik majd Enver és Kemal pasával.** Istanbulból jelentik: *Talaat* pasának Berlinből Törökországba szállitott holtteste csütörtökön reggel Istanbulba érkezett. A holttestet az Istanbul melletti Szabadság-hegyen lévő mauzoleumban helyezik örök nyugalomra. Hir szerint ugyanitt fogják elhelyezni Enver pasa és Kemál pasa koporsóit is.

— **Ignácz Rózsa és Komjáthy Aladár a Petőfi Társaság uj tagjai.** A Petőfi Társaság most tartotta évi rendes közgyülését a Tudományos Akadémián. A társaság tiszteleti tagjává választották *Czobel Minka* eddigi rendes tagot, uj rendes tagok lettek *Ignácz Rózsa* és *Komjáthy Aladár*, Kültaggá *Lám Frigyest* választották meg. A közgyülés az idei nagydijjal vitéz *Bodor Aladárt* tüntette ki. *Gáspár Jenő* főtitkár számolt be ezután a Petőfi-házról és Ereklyemuzeumról. A közgyülés végül tudomásul vette *Erdélyi Józsefnek* a társaságból történt kilépését.

— **Meghalt a soproni katolikus nőmozgalmak vezetője.** Sopronból jelentik: Özvegy *Fischer Józsefné*, született *Vellanschich Janka*, a soproni katolikus nőmozgalmak vezetője hirtelen elhunyt. Három évtizedet meghaladó időn át fáradhatatlanul vette ki részét minden szociális és karitativ munkából. Néhány éve kapta meg a Pro Eclésia et Pontifice pápai kitüntetést. Halála az egész városban osztatlan részvétet keltett.

— **A főváros közgyülése.** Budapest törvényhatósági bizottsága pénteken ½5-kor tartotta e havi közgyülését. A napirend tárgyalása során a bizottság elfogadta azt az előterjesztést, hogy az Actio Catholica részére létesitendő kulturális és oktatási intézmények költségeihez 1,200.000 pengővel hozzájárul. A kislakásépités céljaira 55 millió aranypengő kölcsön felvételéről szóló előterjesztéshez *Bechtler Péter* szólt hozzá.

— **Gulyás — a mellényzsebben.** A bécsi élelmezéskutató intézet vezetőjének uj konzerválási eljárása lehetővé teszi, hogy ebédjét bárki egy kis csomagban a zsebében hordhatja. A „gulyáskocka", amelynek nagysága egy kis szardiniásdobozhoz hasonló, forró viz hozzáadásával percek alatt eredeti gulyáslevessé alakul át és négy felnőtt ebédjéhez elegendő. Egy ilyen gulyáskocka-konzerv 400 gramm sulyu. Ilymódon egy nagyobb gulyáskocka segitségével száz ember ebédjének percek alatt való elkészitése is lehetővé válik.

— **Felhivás a kötelező diftéria oltásra.** A kerületi elöljárók közhirré teszik, hogy a diftéria oltásokat a kerületi orvosok március 1-étől junius 30-áig minden szerdán délelőtt 8—10 óra között az utcai falragaszokon feltüntetett helyeken dijtalanul fogják végezni. Nyomatékosan figyelmeztetik az oltásra kötelezett gyermekek szülőit (gondviselőit), hogy gyermekeiket életüknek második és hetedik évében oltani tartoznak. Az iskolásokat iskolájukban oltják. Aki a rendelkezéseknek nem tesz eleget, azt a kerületi elöljáró kétszáz pengőig terjedhető pénzbüntetéssel, behajthatatlanság esetén pedig tiz napig terjedhető elzárásra bünteti és indokolatlan távolmaradás esetén az oltást karhatalom igénybevételével fogja elvégeztetni.

— **A Vörös Kereszt javára** id. özv. Szitányi Károlyné Dunaföldvárról 10 pengőt küldött a Pesti Hirlaphoz. Előző kimutatásunk 20.021.47 P. A Pesti Hirlap gyüjtése 20.031.47 pengő.

— **Lefejezte a vonat.** Brankov Lázár zombori fiatal embet öngyilkossági szándékból a sinekre feküdt és valósággal lefejeztette magát a közeledő vonattal. Öngyilkosságának oka ismeretlen.

— **A vásárcsarnokok és nyilt piacok kicsinyheni árai.** Marha-, borju-, juh-, sertéshus: hustalan nap, az árusitás szünetelt. Szalonna, zsirnak való, bőrrel 314, bőr nélkül 334, háj 360, zsir 380. Élő tyúk 420, csirke 480, liba 500, kacsa 480, pulyka 460, gyöngytyúk 460. Tisztitott tyúk 470—503, csirke 550—589, liba 510, kacsa 490, pulyka 470, gyöngytyúk 470. Tojás 450, hütőházi 450, meszes 430. Ponty, élő 390—430, jegelt 330—410. Teljes tej literenként 52 fillér, tejföl 230, teavaj 730—770, tehéntúró 130—240. Kenyér egyes 44, községi 44. Lencse 80—100, borsó, sárga, feles 72, borsó, zöld, feles 60, bab, fehér, aprószemü 74. Burgonya: Gülbaba 27, nyári, rózsa 28, őszi, rózsa 26, Ella 23, Woltman 22, Krüger 21; böröshagyma 30—35, fokhagyma 78—99, fejeskáposzta 36—48, kel 43—55, savanyukáposzta 58, kalarábé 40—63, sóska 600—900, paraj 250—390, karfiol 180—390, tök 100—120, fejessaláta 40—140, petrezselyem 53—68, sárgarépa 28—40. Alma 200—468, közönséges 160—276, narancs, vörösbélü 380—580, sárgabélü 300—380, mandarin 450—600, gesztenye, külföldi 500—680 fillér kg.-ként, citrom 28—40 fillér drb.-ként. A forgalom a piacokon és a vásárcsarnokokban lanyha volt.

— **Rablógyilkosság.** Ismeretlen tettes minap Ladamiczon több baltacsapással meggyilkolta és kirabolta Guttmann József 73 éves embert. A csendőrség keresi az ismeretlen rablógyilkost.

HITEL

NEMZETPOLITIKAI SZEMLE

A februári szám tartalmából:

BÁRDOSSY LÁSZLÓ:
Két világ között

ZATHURECZKY GYULA:
Erdélyi szászok és magyarok

RÉTHY ANDOR:
A „Termés" és irói köre

PALOTÁS ZOLTÁN:
A geopolitika mint államtudomány

MAGYAR FIGYELŐ:
Kemény Zsigmond az erdélyi közéletről — A Renner-terv — A magyar népesedés kérdései — Kolozsvári hivatás

SZEMLE:

I. TÓTH ZOLTÁN: Román vonatkozásu magyar történeti irodalom

*

Szerkesztik: Albrecht Dezső, Kéki Béla, Venczel József, Vita Sándor. Előfizetés 1943. évre 12 P. Egyes szám ára 1 P. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Mátyás király-tér 5., I. em. Postacsekk: 72.809

Megjelenik havonta 1182

— **Citrom.** Ennek a kis hirnek ezt a cimet is lehetne adni: a citrom tündöklése és hanyatlása. Ez az üditő, pompás olaszországi gyümölcs, amely teában, limonádéban annyi éven át fölüditett bennünket, évtizedekig az árával sem okozott semmi meglepetést. Egyenletes volt a citrom ára, alig mutatott valami hullámzást. Aztán a vitaminelmélet általánossabbá válásával a citrom nagy divatba jött. Megállapitották ugyanis, hogy a citrom a legvitamindusabb gyümölcsök egyike. Elkezdték tehát a citromot valóban gyümölcsként fogyasztani s a citromfogyasztás akkor érte el a tetőfokát, amikor a meghült, náthás emberek rájöttek, hogy a citrom leve tisztitja a torkot, a légzőszerveket. És amilyen mértékben fogyott a citrom, olyan mértékben emelkedett — az ára. Volt egy idő, amikor olyan hihetetlen magasra szökött a citrom ára, hogy a vitaminéhes emberek elkezdtek leszokni róla. Határozottan csökkent a citromfogyasztás, mig az ára lassanként vissza nem fordult a rendes mederbe. Most ujra olcsóbb lett a citrom. A vásártelepen pénteken a citromot száz darabonként 16—26 pengőért adták.

— **Az Egyesült Magyar Amatőrfényképezők Országos Szövetsége** művészi színes-fénykép bemutatóra készül a pesti Vigadóban. A rendkivül érdekes képanyagot csütörtökön bemutatták a sajtó képviselőinek. A néhány centiméteres filmkockákról méteres nagyságu vászonra vetitett mintegy háromszáz kép a festőpaletta minden szinárnyalatával gyönyörködteti a nézőt. Tehetséges amatőrfényképészeink fejlett tudását dicséri a sok változatos, sokszor meglepő hatásu tárgy. A bemutatásnak előreláthatóan nagy sikere lesz.

— **Vádlottakat hallgatnak ki a kommunista bünügyben.** A kolozsvári törvényszék ötös tanácsa csütörtökön folytatta a kommunista szervezkedés bünügyének tárgyalását. Először a vádiratot olvasták fel. A vádirat megállapitja, hogy a vád alá helyezett százkilencvenkét személy részes volt abban a szervezkedésben, amelyet a romániai komunisták pártja még 1930-ban kezdett meg. A mozgalom résztvevői a felszabadulás első hónapjaiban és 1941-ben is tovább szervezkedtek. A szovjetorosz háború kitörésekor leleplezték a szervezkedést és a kommunista pártsejtek vezetőit és résztvevőit őrizetbe vették. A vádirat felolvasása után megkezdődött a vádlottak kihallgatása. A vádlottakat csoportonként hallgatja ki a biróság. Elsőnek *Márton Dóra* gyári munkásnőt hallgatták ki, aki bevallotta, hogy vezetője volt egy kommunista sejtnek, de később, mint vezetésre alkalmatlant, a párt elejtette. *Pogacean László* román nemzetiségü volt szövetkezeti vezető tagadta, hogy a kommunista szervezkedésben résztvett volna.

— **Meggyilkolt férfi holttestét fogták ki a Dunából.** Néhány nappal ezelőtt a baranyamegyei Laskó község határában a Dunából erősen oszlásnak indult férfiholttestet fogtak ki. Az orvosi vizsgálat szerint az ismeretlent valószinüleg meggyilkolták. A csendőrség széleskörü nyomozást inditott a holttest személyazonosságának megállapitására és a gyilkos földeritésére.

— **A Hopp-muzeum zárva marad.** A Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Muzeum átrendezés miatt bizonytalan ideig zárva marad.

BOROTVAPENGÉK

borotvakészülékek

J. W. Klein, Solingen

Katternbergerstr. 154.

Uradi ulára

Ketten, egyedül

Irta: Szombathy Viktor

— *Még várnunk kell — mondta a férfi — még nem mondtunk egymásnak semmi biztosat, amire építeni lehetne. Még nem ismerjük egymást.*

— *Félévi ismeretség után? — kérdezte Hanna. — Ezt nem értem, hiszen egymásnak minden gondolatát ismerjük már, szavak nélkül is beszélgetünk, a gondolatkapcsolás erejével, tekintetekből s félmozdulatokból olvasunk, ismerjük egymás ízlését, akár könyvről, akár városról, vagy ételről van szó, a hangok finom változatait kottázni tudjuk már, beszélünk pénzről s hegyekről, emberekről és világról. Mi hát a baj?*

— *Nincsen baj, — mosolygott a férfi, — de jusson eszedbe, hogy bárhol jelentünk meg eddig, mindig csak ketten voltunk, ketten egyedül.*

— *Hát nem ez a legszebb?*

— *Persze, hogy ez a legszebb s ezentúl is így lesz. De mindjárt megérted, mit akarok mondani. Ismétlem, mindig csak ketten voltunk, ketten „viselkedtünk", étteremben, színházban, otthon: kizártuk magunkból a világot, az embereket mind.*

— *Azt akarod mondani, — nyitotta kerekre Hanna szép szemét, — hogy elég volt kettőnkből, már friss társaság után vágyol? Idegesít az egyedüllét? Meguntál? Kifogytunk a mondanivalóból?*

— *Nem, dehogy, — rázta meg a fejét a férfi, — hanem tudnom kell magamról valamit és rólad. Még nem láttuk egymást társaságban. A próbát kell kiállnunk, Hanna.*

Hanna elkomolyodott.

— *Lehet, hogy igazad van. Erre én is gondoltam már. Mikor?*

— *Holnap, Hanna. Többedmagunkkal leszünk.*

*

Jolánék lemondták a találkozást, így hatan maradtak végül, három nő és három férfi. Később, záróra felé befutott a hetedik is, György, az író. A színház nézőterén találkozott a hat ember s ezek közül hármat Hanna még nem ismert. Ezek kutatva nézték Hannát, vizsgálódva s kíváncsian, kicsoda tehát az a nő, aki miatt István eltűnt a társaságból?

Hanna mosolygott s elfogulatlan maradt, mint mindig. Először Irénnel, a gyanakvó s nehezen barátkozó asszonnyal találta meg a hangot, közvetlenül s nyíltan, mint akik már régen barátnők. Irén, aki mindenütt sérelmeket keres és olykor sikerrel talál is, a nézőtéren Hanna mellé telepedett, belekarolt s ezt mondta:

— *Te jó barátnő lehetsz, őszinte s megbízható.*

Hanna megértően bólintott:

— *Szeretnék az lenni. De ki tudja azt magáról?*

Most Katáék futottak be, Kata, meg Tibor a két örökké késedelmes. A vasfüggöny már felment, mire helyükre értek.

— *Majd én ülök Hanna mellé, — készkelte magát sebesen Tibor az új ismerős mellé, aztán a félhomályban gyorsan megnézte s bólintott: — irigylem Tibort, nem csalódtunk magában. Legalább így, külsőre, nem, — mondta elismerően.*

Hanna mosolygott magában. Ismerte a rajongókat. István mélyen benn ült, a széksor közepén, úgy tűnt, hogy nem is ügyel Hannára és Hanna sem őrá. Az ismerkedés első percein túljutottak s lopva mindenki Hannára figyelt, az újonnan jöttre, aki ilyenkor mindig a legérdekesebb.

De a szünetben már szorosan melléje állt István, jeléül annak, hogy egymáshoz tartoznak végérvényesen. Jó volt Hanna mellé állni, érezni teste tiszta illatát, azt a parányi hőt, a várnek s a bőrnek finom melegét, amely közelségéből áradt. Hanna is úgy érezte, hogy biztonság s nyugalom árad feléje a férfiből — s most jó ezt tudni, mert Irén már ismeretségük kezdetét fürtatta kíváncsian s talán irigykedve is. Tibor szép szavakat mondott, egyre jobban nekitüzesedve.

— *Tibor mindjárt udvarol, — húzta fel szájaszélét Kata, — de nem veszélyes. Nem féltékeny, István?*

István Hannára nézett, nyíltan s nyugodtan:

— *Ez Hanna dolga is. Nincs jogom féltékenynek lenni. Egyenrangúak vagyunk.*

— *Ennyire bízik önmagában? — faggatta Irén.*

— *Mindkettőnkben.*

— *Ez baj, — kezdte az ugratást Péter is, — ne légy tulságosan őszinte, nem érdekes.*

— *Amikor hazudni kezdünk, — mondta most Hanna, — akkor nem is fogjuk már ismerni egymást. Nincs miért félrevezetnünk a másikat.*

— *Úgy van, — bólintott István, mint aki unja már a vitát, — jer, Hanna, melletted szeretnék ülni most.*

Mozdulatlanul ültek egymás mellett a felvonások alatt. Hanna ráfektette kezét István karjára: olyan volt ez már, mint az áramkör, a nyugodtság és biztonság áramköre, amely önmagában zárul.

*

Vacsora alatt Kata volt a leghangosabb, a két pohár bor már felvillanyozta. Pezsgőt követelt. S aztán, hogy György megérkezett, — akivel egy kis, átmeneti flörtje volt, — Kata hangosan énekelni kezdett, kissé hamisan s nem mindig a helyes szöveggel. Tibor savanyúan figyelte egyideig Kata hangoskodását, aztán maga elé komorult s hirtelen felkiáltott:

— *Menjünk haza!*

Hanna elmosolyodott s Istvánnal villantotta össze a szemét, mint a cinkosok, akik mindent látnak s megértenek. Aztán Hanna intett Tibornak:

— *Jöjjön csak mellém, — mondta vigasztalóan.*

Tibor, mint az engedelmes, szelídített vad, komoran s dünnyögve húzta székét a Hannáé mellé.

— *Mit akar tőlem, szép Hanna? — kérdezte békülékenyen, — én már ilyen rosszkedvű vagyok, elrontom a társaság hangulatát, nem tehetek róla.*

Az este hangulata elromlott. Családi háborúság előszele fújt és amikor a főpincér a számlákkal jelentkezett, mindenki megkönnyebbülve állott föl az asztaltól.

*

— *Nos? — kérdezte Hanna, amikor egyedül maradt Istvánnal, — történt valami változás?*

István megfogta Hanna kezét:

— *A próba megtörtént, önmagától s zajtalanul. Megnyerted, Hanna.*

— *Nem értem, — mosolygott Hanna, — hiszen nem történt semmi.*

— *De igen, — folytatta a férfi, — egész este pontosan figyeltelek. S talán te is engem. Figyeltem, nem következik-e kisiklás ebben a mi kettősünkben, hamis hangok nem jelentkeznek-e? Míg ketten voltunk, egymással: mindenre nagyon vigyáztunk, szavakra s mozdulatokra, tapintatosak s figyelmesek voltunk. Ha azonban az ember többedmagával jelenik meg valahol, esetleg elcsúszik egy figyelmetlen szó, amelyet a másik nem szeret hallani, vagy elindul egy helytelenül alkalmazott gesztus, amelyet jóvátenni nem lehet. Fölényes, parancsoló mozdulat, követelő szó, mindez csak azért, hogy a többiek lássák, mekkora hatalmunk van egymás fölött, — érted? Két ember sokszor lehet társaságban színész is, kirobban belőle egy másik alak, újat játszik, szokatlant, elárul valamit, amit nem szeretne, titkokat fecseg magáról, vagy talán zárkózottabb, mogorvább a kelleténél, elfogult, gyanakvó, féltékeny, mit tudom én... Idegen áramok futnak rajta keresztül.*

— *És? — kérdezte Hanna tovább.*

— *Te azonban ugyanaz maradtál, aki voltál. Akit megszerettem. Tudtál viselkedni közvetlenül s elfogulatlanul annyit árultál el magadról, amennyi szükséges volt, megtaláltad a kellő hangot, nem játszottad a fölényeset, s nem a túlzottan alázatosat. Jó mértékkel mértél, ösztönösen s nemesen. Köszönöm.*

— *Mondhatok valamit? Én is ettől féltem egész este. Ettől, hogy valami kisiklik, hogy valami nem hozzánk valót követsz el, hogy nem úgy szólsz, nem úgy cselekszel, ahogyan ezt én vártam tőled. István, kettőnket féltettem, mindkettőnk jövőjét ez este.*

Felnevetett, vidáman, felszabadultan:

— *A próba! Megálltuk, úgy-e?*

— *Igen, — húzta magához Hannát a férfi, — sikerült... A világ előtt játszottunk, kinn, a szabad színen, súgó nélkül, s a jelenés sikerült. De ez csak az első, Hanna.. Minden nap, s minden óra új próbatétel, minden pillanattal, minden szóval s minden gondolattal vizsgáznunk kell, örökké. Ne bízzuk el magunkat nagyon.*

— *S meddig tart a próbatétel?*

— *Amíg egymásra gondolunk őszintén s szívből. Amíg ezt a végtelen, jóleső nyugalmat érezzük egymás mellett. Ha a nyugalom elszáll, s a próbatételek többé nem érdekelnének bennünket, akkor...*

— *Nem, nem, folytassuk tovább, — Hanna odasimult a férfihez és a szemébe tekintett mélyen, sokáig, — ezek csak szavak, István. S most ölelj meg, szoríts magadhoz, sohase akarj elbocsátani, még akkor sem, ha néha egy-egy próbatételnél kisiklunk. Mert megbocsátás is van, István és az az igazi próbatétel, ha megbocsátani tudunk...*

Undi Mária beszél a magyar kincsesládáról

Most jelent meg *Undi* Mária *„Magyar kincsesláda"* című rajz- és hímzésmintagyűjteményének új kettős füzete, amely mindjárt magára vonta az érdeklődők figyelmét. Az ismert festőművésznő az általa felkutatott szebbnél-szebb magyar hímzésminták, rajzok egész seregét adta ki a *„Magyar kincsesláda"* füzeteiben, minden egyes alkalommal az ország másmás területének népművészetét mutatva be. *Új művét a nemrég visszatért Drávaszög ismertetésének szenteli.* Ennek a vidéknek asszonynépe a szerb megszállás alatt, sajnos, elhagyta régi viseletét, de megtartotta ládái mélyén, mint emléket, remekbe készült fejkötőit. Ezeket gyűjtötte, rajzolta *Undi* Mária s ezekről ad képet most megjelent műve, amelyből kitűnik, milyen *páratlanul gazdag, változatos és eredeti a Drávaszög magyar népművészete.*

— Évek óta járom az országot — mondja új munkájával kapcsolatban *Undi* Mária — és gyűjtöm a magyar népviseleteket, hímzésmintákat. A megszállott részeken is kutattam és bántott, hogy nem ismerjük a baranyai magyar népi hímzéseket. Ami ugyanis Baranyából eddigi népi hímzésként idekerült, *az mind sokác munka.* Ötször voltam Baranyában, de eredménytelenül, a bejárt magyar falvakban semmi érdekes hímzésfajtát nem találtam. Négy évvel ezelőtt tanulmányi felügyelőnek küldtek ki Pécsre. Ekkor ellátogattam a városi múzeumba is, ahol nagy meglepetésemre *egész sor pompás drávaszögi magyar fejkötőt láttam.* Elámultam ennyi szépség láttán, rögtön rajzokat készítettem, majd az idén nyáron végigjártam a délbaranyai falvakat és kiegészítettem gyűjteményemet. Ennek eredménye új művem, mely *a magyar népi hímzőművészetnek egészen új területét ismerteti meg a nagyközönséggel.*

— Érdekes — folytatja *Undi* Mária —, hogy itt a Drávaszögben találjuk meg az ősforrást, ahonnét a sárközi hímzés végtelenül fínom mintái erednek. Itt ringott a bölcsőjük s csak később fejlődött ki mai formakincsük. Ám a drágaszögi minták szépségben és eredetiségben semmiben sem maradnak mögöttük. Általában fekete alapon fehér szállal varrják ki a mintákat igen változatos öltésekkel. Mintha minden egyes drágaszögi asszony önálló tervezőművész, eredeti tehetség lenne, olyan érdekes és ötletes a kezük alól kikerülő hímzések hatása. *Sehol másutt nem látható remek kompozíciók egész sorát találtam meg itt, amelyekből csak úgy árad az igazi magyar ízlés és eredetiség!*

Kinyitjuk a *„Magyar kincsesláda"* új füzeteit és sorranézzük a hímzésmintákkal telt lapokat. A sugaras naptányérok, félholdak, csillagos alakzatok az ősi vallás évezreden át megőrzött jelképeiről tesznek vallomást. A nádvirágok, indák, stilizált vizinövények, halak, kígyók, hullámvonalak a drávavölgyi mocsárvidék hatására mutatnak. Sok a levél és a tulipánforma, de talán legazdagabb a rózsafélék csoportja. A gyűjtemény általában a drávaszögi magyar nép gazdag fantáziájáról ad tanuságot.

Undi Mária *„Magyar kincsesládája"* iskolák, tanítónőképzők, kézimunkatanítónők részére nélkülözhetetlen segédkönyv, de *igaz gyönyörűséget szerez mindazoknak, akik a magyar népművészetet szeretik.*

B. I.

Könyvet PFEIFER Ferdinándtól Budapest IV., Kossuth Lajos-u. 5. Telefon: 185-730.

BŐRTALPU cipők 18—22 számig könyvre PRIBUSZ VII., Thököly-út 38.

Vásároljunk a Baross Szövetség tagjainál

VÁSZON FEHÉRNEMŰ KELENGYE MÖSSMER cégnél, IV., Váci-u. 1

Cipőt utalványra és könyvre viléz Kósától II., Szilágyi Dezső-tér 3, II., Margit-körút 57 Tel.: 150-448, 167-527.

Gergics József szövet-, poszto-, bélésáru nagykereskedő Budapest, VII., Madách Imre-tér 1 Telefon: 226-841.

Ezüst-, kék-, tüzrókák, bolerók, bundák szép választékban SOMOGYI szűcsnél, Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 13, félemelet.

Aktuális térképek:
ÉSZAKNYUGAT-AFRIKA P 1.50
OROSZ HADSZINTÉR P 1.50
VILÁGTÉRKÉP P 3.60
KÓKAI LAJOS cég, Budapest, IV. Kamermayer Károly-utca 3. Áruk előre beküldése esetén — bélyegben is — bérmentve.

Ing mérték után is BAZSÓ harisnya VIII., Baross-u. 66. Telefon.

Olajfestmények legnagyobb választékban: Solymosi képszalon IV., Károly-körút 26. Tel.: Mészáros Ferenc

Szemüvegek Fotókészülékek CALDERONI és TÁRSA BUDAPEST Vörösmarty-tér 1

Az uj osztálysorsjátékhoz rendeljen osztálysorsjegyet LENGYEL GÁBOR főelárusitónál, BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 82.

Üveg- és porcelán-ajándékait ILOVSZKY-tól vegye JÓZSEF-KÖRÚT 59.

Jégszekrények Háztartási edények Evőeszközök Tűzhelyek JESZENSZKY JENŐ IX., Ráday-utca 17. Telefon: 185-435

TEXTILÁRUK BEHOZATALI KFT BUDAPEST Muzeum-krt 11 Tel. 182—400 Eladás nagyban

RÁDIÓ és alkatrészei, gramofon és erősítő berendezések, villamossági cikkek, SIGNÁL zseblámpaelem MAULIS TÓL IX., Ráday-utca 11. Telefon: 186—263.

Bel- és külföldi férfi és női gyapjuszövetek, selymek Ormóssy és Erdőgh IV., Petőfi Sándor utca 3. (Udvarban.)

DIVATOS bluzok pongyolák BIHARY IX., Üllői-út 41. sz. Ferenc-körút sarok. Telefon: 389-153.

kalapokat Nagy Ferenctől Károly király-út 1 Erzsébet-körút 27.

ÁDAM J. finom áruszabósága, textil kiskereskedés, szövet eladás II., Lánchid-utca 7-9. Telefon 350-586 Nagy választék

TIPUS II CIPŐT is fábián cipőszaküzletből IV. Váczi-utca 19.

BUTOR nagy választékban MAYER VIII., Szerdahelyi-u. 10. (Karpfenstein-u.-nál). — Kis rezsi, olcsó ár, részletre is

Butort részletre is MÓZES ISTVÁNTÓL Szent István-krt 11

BUTOR Molnár-nál VI., Nagymező-u. 30 Modern kombinált szoba kárpitos áruház, konyha. Fizetési kedvezmény Telefon: 115—528

TERE-FERE

Nemrégiben volt Patti Adelina születésének századik évfordulója. A mult század legszebb hangú szopránénekesnője 1843-ban született olasz szülőktől. Mint csodagyermek, 1859-ben Newyorkban lépett fel először és már akkor óriási sikert aratott. Később a legjobban fizetett operaénekesnök közé tartozott, virágkorában egy-egy fellépésért 25.000 frankot kapott. Hangja terjedelemben és magasságban egyaránt rendkívüli volt. Patti Adelina nagyon szép nő volt; jól zongorázott, hárfázott és mint zeneszerző nébány sikerült dalt és zongoradarabot szerzett. 1895-ben visszavonult a szerepléstől és 1919-ben halt meg.

Kopenhágában orvoskongresszust tartottak, amelyen egyik orvos különös esetről számolt be. Elmondotta, hogy megoperált egy asszonyt, akinek agyában orvosi műszernek tűvékonyságú törött darabját találta meg. Kiderült a vallatás során, hogy az asszony huzamosabb időn át fülbántalmakban szenvedett, amelyet idővel sajátmaga is megpróbált kezelni a megfelelő orvosi eszközzel. Ezt gyakrabban is megismételte s úgy látszik, egy ilyen alkalommal letört a tű hegye, amely a dobhártyán keresztül az agyba vándorolt és ottrekedve, roppant fejfájásokat okozott az asszonynak. Az operáció különben sikerült és az asszony jóegészségben hagyta el a kórházat.

A melegebb idő beálltával ismét meg fognak jelenni az elegáns shantung-kosztümök. A legkülönbözőbb színekben készülnek, de különösen kedveltek lesznek a fehér, nyerssárga, mogyorószínű, galambszürke, barna és sötétkék kosztümök. A kabátok, aljak szabása általában nagyon egyszerű, ami kifogástalan szabóművészetet kíván meg. Mert semmi sem feltűnőbb, mint az egyszerű ruhák elhibázott vonala. Szóval elegáns szabást követelnek a nyári selyemkosztümök és ezenkívül valami csinos blúzt. Ez lehet fehér vagy a shantunggal azonos színű más anyag. Divatos lesz azonban az élénkszínű blúz is, így a legutóbbi divatbemutatón semleges színű shantung-kosztümökhöz rezedazöld, türkizkék, pasztellsárga, fűzöld és mályvaszínű selyemblúzokat is viselnek.

Buenos-Ayresben nemrégiben állították ki a világ legnagyobb gombgyüjteményét. Egy dúsgazdag argentinai asszonynak volt a szenvedélye a gombgyüjtés és az évek során át ezer és ezer különböző nagyságú és formájú gombot szedett össze. Beutazta az egész világot, hogy gyüjteményét minél különlegesebb darabokkal egészítse ki. Érdekes, hogy kollekciójában láthatók a világ csaknem minden hadseregének gombjai, ezenkívül egyéb egyenruhák (vámőrök, tűzoltók, stb.) gombdíszei. Az asszony pár hónappal ezelőtt meghalt s most örökösei árverésen akarják értékesíteni az érdekes gyüjteményt.

Ujdivatu ruhák

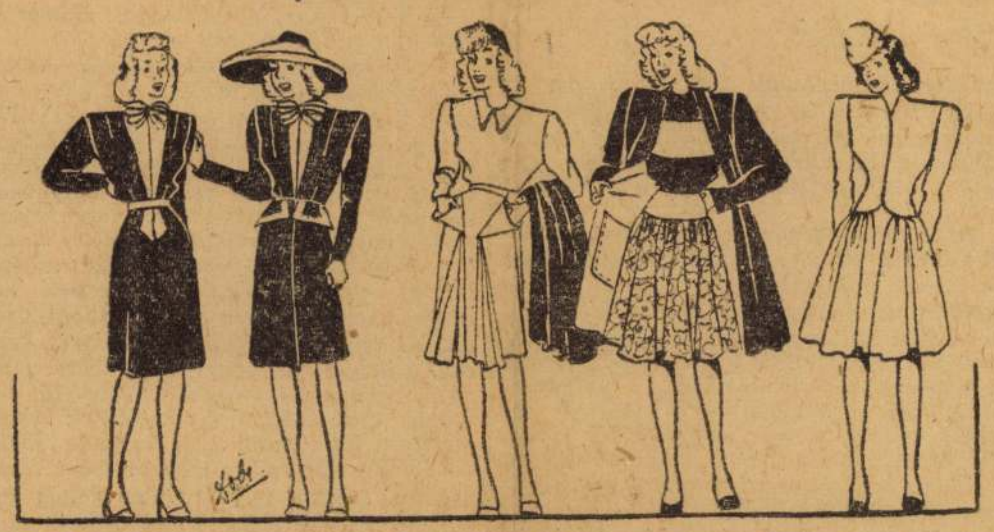

A divatközpont bemutatójáról: 1. Sötétkék szövetruha fehér pikémellénnyel és zsabóval. 2. Ugyanaz a ruha sötétkék köpennyel. A köpeny disze két fehérrel szegélyezett zseb. 3. Szürke szövetruha, barna köpennyel. 4. Fekete kabát fehér béléssel és rátűzött belső zsebekkel. A ruha fehér-fekete csíkokból és szürke-fehér-feketc húzott emprimészoknyából készült. 5. Csauszínű egyszerű szövetruha, húzott szoknyával.

Séta

Irta: Mándy Iván

Kar a karban vonulnak. A sovány, hajlotthátú férfi a földre néz, mintha elveszített volna valamit. Fehér bajusza két oldalt csüggedten lekókad. Az alacsony, kövér nő olyan élénken forgatja apró szemét, mintha állandóan valami eseményt lesne.

— No, nézd már azt a kutyát, Ákos. A kocsiút közepén ül. Hát nincs annak gazdája, senkije?

A férfi csak bólogat. Nem néz fel. Minek? Az asszony ugyis mindenről beszámol, mint egy eleven híradó.

— Tovább fut a kutya. Majdnem elkapta az autó. Ugyis az lesz a vége! Ez biztosan valami kóbor kutya.

— Az, az kóbor kutya.

Megállnak egy cukrászda előtt. A kirakatot nézik.

— Bemehetnénk, — mondja a férfi.

— Igen és a gyomorrontás? Tudod, hogy elrontottuk a gyomrunkat?

— Az igaz.

— Talán majd holnap bemegyünk. Ma még nem.

A Károlyi-kertbe vonulnak. Az igazán kellemes hely. Olyan jó a levegő, mintha nem is a városban lenne az ember, hanem valami kis fürdőhelyen.

— A méltóságos úr már biztosan kint van.

— Biztosan.

Nem, hát a méltóságos úr nincs kint. De az a vöröshaju nevelőnő kint van. Igen, igen, az is jóra tanítja a gyerekeket. Ott ülnek a padon és még véletlenül se mondaná nekik, hogy álljanak fel. Dehogy. Hagyja, hogy a két öreg álljon. És most is.

Az asszony megáll. Felháborodottan pislog, nyel egyet.

— Te, Ákos...

— Tessék?

— Hát láttad ezt? Szándékosan telirakta a padot gyerekkel!

— Ugyan, ugyan...

— Mert látta, hogy jövünk! Hogy nekünk ne jusson hely! És azt hiszi, hogy én ezt nem veszem észre?!

— Hát majd máshova ülünk.

— Hova máshova? Mutass egy üres padot! Nincs! Hát majd szépen fölállnak, majd szépen fölállnak!

Elszántan indul a gyerekek felé.

Utána a férje. Laposokat pislog. Legszivesebben sürü, bozontos bajuszába bujna. Körülnéz. Nem akad-e útközben egy üres pad? Nem akad. Sóhajt. Aztán már hallja a feleségét.

— Na, gyerekek, most szépen fölálltok, úgy-e?

Ezt még kedvesen mondja az asszony. Mert nem akar ő veszekedni, dehogy akar!... De a tekintete szúr.

A vöröshajú kisasszony valahova a távolba néz.

Mintha az öregek itt se lennének.

A gyerekek se mozdulnak. Sőt! Az a szemtelenképű, szemüveges még úgy alulról meg is fogja a padot, mintha sose akarna fölkelni.

— Miért nem játsztok valamit, gyerekek? Mit ültök itt?

Már remeg a hangja. Aztán egyszerre kitör:

— Azt hiszi, kisasszony, hogy nem láttuk?

Az végre felé jük fordul. Milyen ártatlan képet vág!

— Igen, igen, kisasszony, állítsa csak fel a gyermekeket! Álljatok fel!

A két kislány feláll.

A szemüveges tovább kapaszkodik a padba. No, hát most szóljanak ehhez! Az asszony megfogja a vállát. No nem erősen, nem. Csak éppen megfogja.

— Hozzám ne tessék nyulni! Majd kihivom a papámat!

A gyerek felugrik.

Az öregek végre leülhetnek.

A férfi a fejét ingatja, dörmög.

— Jó, jó, mi történt veled? Azért, mert megfogták a válladat?...

A gyerek tovább kiabál.

— Majd kihivom a papámat!

Az asszony:

— Majd kapsz egy pofont! Kisasszony, miért nem szól rá?

— Nem is ismerem. Csak a két kislány tartozik hozzám.

Megjelenik a két másik kisasszony. Az öregekre néznek, aztán a vöröshajura. Persze, ezeknek kellett volna a hely. Azért ülteték le a gyerekeket.

— Remélem, nem kivánják, hogy fölálljunk!

Azok nem is szólnak.

Az asszony felsóhajt.

— Rettenetes, hogy itt mindig veszekedni kell.

— Az ember már szinte fél kijönni, — bólint a férfi.

— Pedig mi igazán olyan békés emberek vagyunk.

A kisasszonyok most se figyelnek, de azért ő csak tovább beszél.

— Mennyi gondja van az embernek. Tavaly kérem Endréden, a birtokunkon ellopták az almát, tönkretették a kertet.

A férfi szaporán bólogat.

— Az, az, tönkretették a kertet!

— Nem is volt kedvünk lemenni nyaralni. Csak bosszankodtunk volna.

— És most még itt se lehetünk nyugodtan?

— Otthon a lány szemtelenkedik. Hogy ő mindennap kimenőt akar. Tegnap kérem hajnalban jött haza.

— És, hogy beszél velünk! Milyen pökhendi!

— Az embernek igazán sehol sincs nyugta. Rossz a szivünk.

Az asszony úgy néz a kisasszonyokra, mintha mindez az ő bünük lenne. A vöröshajú végre föláll. Elmennek mind a hárman.

Az asszony felsóhajt.

— Végre nyugton lehetünk. Mennyi izgalom. Aztán persze, hogy fáj a szivünk. De az ember mégse hagyhatja magát. És az a szemüveges! Hogy ő kihivja az apját!... Hát hivja!

Elszántan körülnéz, mintha egy ellenséges világ közepén lennének, ahol mindenki csak rájuk tör.

Kritika virágnyelven

Gilbert Keith Chesterton (1874—1936) angol író nem szerette a szerénytelen, kezdő írókat. Egy alkalommal egy ilyen tolakodó ifjúnak sikerült bejutnia a nagy íróhoz egy hatalmas kéziratcsomóval. A kéziratcsomó — a fiatal író szerint — egy halhatatlanságnak szánt regényciklus első regénye volt.

Az ifjú titán hozzákezdett regénye felolvasásához, de Chesterton már az első mondatok után közbeszólt:

— Nem lenne szives kinyitni az ablakot, fiatal barátom?

Az ifjú író kinyitotta az ablakot s kérdően nézett Chestertonra.

— Igen, nyitott ablaknál szoktam aludni — magyarázta neki Chesterton.

A konyha

Vegetáriánus konyha

A növényevők konyhájáról meglehetős időszerű szólani mostanában, amikor a háborús gazdálkodás a húsfogyasztás terén is megszorításokat hozott, úgyhogy a hétnek legfeljebb pár napján élvezhetjük ezt a cikket. Igy hát, ha azelőtt nem is tartoztunk a vegetáriánusok szektájához, ma sok mindent tanulhatunk, aminek hasznát vehetjük, annál inkább, mert ez a konyha akkor sem használt sertészsirt, amikor az még korlátlanul kapható volt s helyette olajjal, vajjal vagy növényzsirral főzött. Ezek közül a zsiradékok közül minket csak az utóbbi érdekel, mert ez áll leginkább rendelkezésünkre. Megjegyezzük, hogy a vegetáriánizmusnak egy észszerűbb módjáról lesz itt szó, mely a növényi és gyümölcsételeket fehérje- és zsirdús állati termékekkel egészíti ki és csupán a leölt állatok husának élvezetétől tartózkodik.

A növényevők napi étkezése körülbelül a következő módon alakul: reggelire tejet vagy pörkölt magvakból készült kávét fogyaszt korpadús barna kenyérrel, kekszel vagy kétszersülttel. Nagyon sok fogyasztó nem jut ma tejhez, így hát a fenti italokat a növényevők kedvelt teáival, ú. m. hársfa-, csipkebogyó- vagy almabéjforrázattal helyettesítheti. Minthogy alma télen át is kapható, ezt az utóbbit magunk állíthatjuk elő úgy, hogy az étkezések során fogyasztott, jól megmosott gyümölcs lehámozott héját szétteregetve megszáritjuk és leforrázva úgy készítjük el, mint a rendes teát. Kellemes, édeskés ize van, nem kell bele sok cukor. Ha hiányzik a tejes ital, úgy a teán kívül még valamely tápdús fogást is fogyasztanak a növényevők, ezeket rendszerint pohelyfélékből és idénygyümölcsből állítják össze. Példaképpen ide iktatunk egyet. Egy személyre 2 evőkanálnyi zabpelyhet vagy pelolyrizst fogyasztás előtt pár órával 6 kanál vízben megduzzasztunk. Ekkor közé keverünk 2 evőkanálnyi mézet, fél citrom levét, majd belereszelünk 2 darab középnagy alma husát héjastól. Az egészet jól összevegyítjük és őrölt dióval, vagy mandulával bintjuk meg. Alma helyett egész éven át használhatunk bármely más friss idénygyümölcsöt, ami éppen rendelkezésünkre áll. Ízlése szerint reszelve vagy pépesre összerúzva.

A vegetáriánus ebéd gerincét természetesen a különféle zöldségekből készült ételek teszik. Nagyon sokféleképpen dolgozzák fel ezeket. Igen kedveltek a saláták — a vitamindús nyerssaláták is — amelyeket gyakran találunk tejfel, tojássárga, mustár és különféle ízesítők habarékából készült tápdús öntetekkel. Készítenek azután vajon vagy növényzsiron párolt zöldfőzelékeket, főtt vagy sült burgonyát, párolt rizst is. Egyéb vegetáriánus ételekben is bőséges választék van. Találhatunk növényzsirral és tejfellel lerakott burgonyát, kelt, karottát, friss vagy tartósított zöldbabot, karfiolt vagy spárgát, továbbá tojásos, gombás töltelékkel töltött burgonyát, kalarábét, paradicsomot, vagy zöldpaprikát. A zöldfőzelékek mellé különféle húspótló feltételeket adhatunk, mint például zöldség-, burgonya-, tojás-, gomba- vagy babrokettekel, amelyeknek készítési módjairól rovatunkban már máskor is szóltunk. Az ebédet lehetőség szerint bármilyen tészta vagy friss gyümölcs, esetleg párolt aszalvány egészíti ki. Vacsorára aludttejet, yoghurtot, esetleg valamely zöldfőzeléket vagy gyümölcsös pehelyfogást fogyaszt a növényevő. Szerzeséalok sohasem kerülnek az asztalra, ezeket gyümölcslevekkel pótolják, amelyeket tisztán, vagy pedig mézzel tejjel vagy ásványvízzel keverve és jól behűtve találnak.

A hozzánk intézett és pontos címmel ellátott kérdésekre levélben válaszolunk.

RECEPTEK

LUSTA TÉSZTA.

Habosra kikavarunk 10 deka margarint, 4 tojássárgát és 12 deka vaniliás porcukrot. Ekkor kanalanként adunk hozzá 20 deka darálisztet, amelyben kiskanálnyi sütőport vegyítettünk el, s hozzávegyitjük könnyedén a 4 tojásfehérje kemény habját is. Ezt a tömeget másfél ujnyi vastagon kikent és lisztezett tepsibe öntjük, elegyengetjük és tetejét megszórjuk darabos cukorral, dióval vagy mandulával. Mérsékelt hőnél szép sárgára sütjük, majd kockára daraboljva tálaljuk. Magában is jó, de adhatunk mellé hígított gyümölcsizt vagy bormártást is.

RUMOS-SZELETEK.

Deszkán gyorsan összedolgozunk 12 deka lisztet, 5 deka vaniliás cukrot, 3 deka margarint, 2—3 tojássárgát és 2 kávéskanálnyi finom rumot. A sima tésztát kisodorjuk, hosszúkás szeleteket vágunk belőle és ezeket tojással átkenve, darabos cukorral meghintve, sárgára sütjük.

448. sz. keresztrejtvény

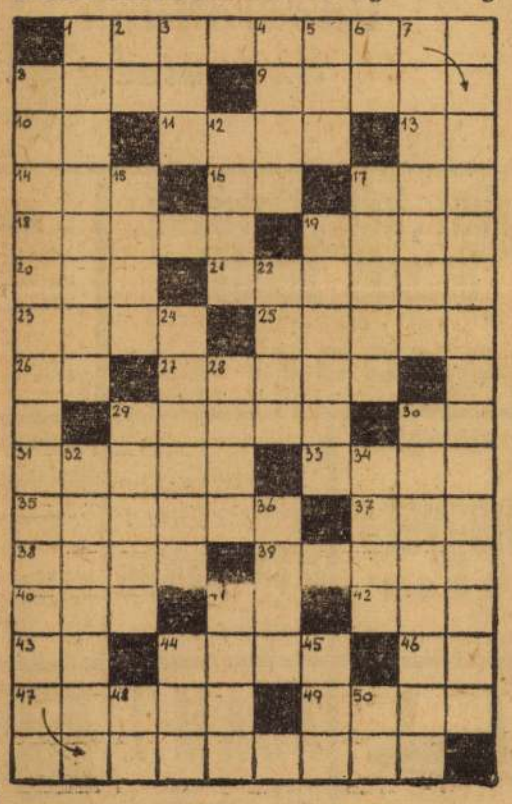

Vízszintes: 1. *Közmondás.* 8. Vissza: tiszta — németül. 9. Vissza: ....1, szigetcsoport Istria keleti partvidékén. 10. Betű fonetikusan. 11. Angol nemesi cím. 13. Két azonos magánhangzó. 14. Indulatszó. 16. Német rohamosztagok nevének rövidítése. 17. Az egyik szülő. 18. Vissza: ödön tulajdona. 19. Számjegy. 20. Lárma. 21. Francia autógyár neve (fonetikusan). 23. JGJU. 25. Vissza: Helység Ciprus szigetén. 26. A csodálkozás indulatszava. 27. Vissza: barna — idegen nyelven (elején betücserével). 29. Finnország (Sumi) kevert betűi. 30. Nem holnap. 31. II. Endre hatalmas főurának neve és méltóságának első betüje. 33. Vadregényes. 35. Hiányos és kissé savaros *molekula*. 37. Raguza mássalhangzói. 38. RBFM. 39. .....tor, emelőgép. 40. UEF. 41. A Nemzeti Színház a közelmultban elhúnyt színészének monogramja. 42. Magas táperejű folyadék. 44. Francia író, exotikus tárgyú regényeket irt. 46. Az antimon (stibium) vegyjele. 47. Nagy piramisairól híres város a Nilus balpartján. 49. Vezér, majd magyar fejedelem (949—997).

Függőleges: 1. Város Thüringiában. 2. Egyiptomi font (livre egyptien) rövidítése. 3. Norvég pénzegység. 4. Indiai nagyváros mássalhangzói. 5. AOL. 6. Személyes névmás. 7. A tenger apadása és emelkedése. 8. *Közmondás.* 12. Szeszes ital névelővel. 15. Gyere. 17. Szigetcsoport az Atlanti-óceánban (utolsó két betüje felcserélve). 19. Előkelősködő, elbizakodott emberek, névelővel. 22. Bibliai férfinév, idegen fonetikával. 24. Egyetlen, egyedülálló. 28. Helység Oroszországban, a kandalaksai öböl mentén. 29. Szalonka. 30. Megvásárolja. 32. Világhírű spanyol zeneszerző (fonetikusan). 34. Vissza: Teréz. 36. Talált. 41. Nagynevű németalföldi impresszionista festő (két utolsó betüje felcserélve). 44. Bibliai eredetű női név. 45. IGD. 48. Zichy Dezső. 50. Névmás.

A 447. sz. keresztrejtvény megfejtése: *Vízszintes:* 1. Kodály Psalmus Hungaricus. Függőleges: 8. All-e még az ősz Peterdy háza.

Faragott, táblás szekrényt nem igen vagy csak igen körülményesen lehet alakíttatni. Értékes darabnál érdemes rajta gondolkozni, különben vagy cseréljük ki a szekrényt, vagy ha erre nem telik, állítsuk egy föl nem tűnő helyre, az ajtó mögötti falrészhez, hogy ne rontsa a szobánk modern hangulatát. Ruhásszekrényünk, ha elfér, állhat az előszobában is.

A toilettetükröt is szüntessük meg. Nappali szobában nincs helye ilyen intim bútordarabnak. Ilyesmihez a fürdőszobában kell berendezkedni. Igy kaptunk két szép, tágas, kevés bútorú lakószobát, mely minden célnak meg fog felelni és teret enged minden díszítésnek, nem úgy, mint a hálószoba és ebédlő, mely nem tűrt meg semmiféle díszt, mert nem volt odavaló. Az átalakított lakást díszítheti mindenki az egyéni ízlése szerint; adhat neki egészen modern jelleget a dísztárgyakkal, kézimunkákkal, lámpákkal, de tarthatja valami régi (biedermayer- vagy empire-) stílusban is. Lakása így is, úgy is szép és modern lesz, mert beosztása újszerű és a mostani adottságoknak megfelelő. *Lády Ella és Magda*

KÉZIMUNKA

Undi Mária: Magyar hímvarró művészet

(Budapest, Stephaneum-nyomda, 1934. 102 l., 40.)

Neves festőnk és iparművészünk gyermekkori ábrándjainak testet öltött kifejezése e munka. A művészlélek élménykeresése vitte, űzte őt régi hazánk minden zegzugába — s nem hiába. A magyar népviselet megkapó szépségein felhangolódva, a festőművész őszinte gyönyörködésétől áthatva, nagy célt jelölt ki magának: a népi művészetet *tiszta eredetiségében írásba foglalni*, ellentétben azzal a gyakorlattal, mely megelégedett a helyszínen készült fényképeknek *utólagos, fejből való kiszínezésével*. Az évtizedes tudományos és művészi munka kitűnő összefoglalása napvilágot látott, róla megemlékezni kellemes és tanulságos.

Bevezetésképen a fonalasmunkák eredetéről ad világos képet 10 fejezetben. Elindul a természet elemi erőivel viaskodó emberi faj történelemelőtti korából. Az időjárás szeszélyességétől védekező ember ágfonását, cserényfűzését mondja ősi bölcsőnek, honnan évezredek folyamán nemesedett mai művészi színvonalára a hímvarrás. Az egyiptomi sírok kelmerostjain, Kína féltve őrzött, vándorbotokban kicsempészett selyemtermelésén, Ninive kiásott romjain megőrzött viseletábrázolásokon, a Szasszanidák mesés selyembrokátjain és mintás bársonyain, Bagdad híres selymén, a szkythák sátornemezein és vásznain, a törökség ősi viseletén, a görög-római bíboron, a franciák Bourbon-liliomos selymein, a flandriai-itáliai gobelineken s a német pamutkötésen át jut el időrendi sorrendben igazi tárgyához, a magyar népi kézimunkához.

A költői kiképzésű viseletek alkotórészeit egyenként írja le és magyarázza meg. Közben bőven ábrázolja a magyar iparosság eredetét, kifejlődését, Megemlékezik a szőnyegszövésről, a magyar úri és népi viselet alakulásáról, a gombkötőkről, a nemesi házak hímvarrásáról, a régi hímzés különböző fajtáiról, az öltéselemekről. Szól a magyar csipkéről s bezárja művét a népművészet és iparművészet mai ábrázolásával.

A könnyed modorban megírt könyvet szebbnél-szebb eredetmények díszítik; megkapó a fedőlap százesztendős, ismeretlen szerzőtől eredő naiv képe.

A számtalan művelődéstörténeti adat mellett helyet kap a szerző magyar panasza is. Helyénvalónak érezzük félelmét a gépek gyorsan alkotó, de a szép magyar viseletet lassan, biztosan pusztító munkáján.

A *Magyar hímvarró művészet*-et nagy haszonnal forgathatják a szakemberek, de még nagyobb jelentőségű a nevelő hatása. A magyar fonalasmunkák történetének ez a nagy tudományos tankönyve ébrentartja a lelki összeköttetést a nemzet testéről leszakított testvéreinkkel. A növekedő nemzedék, ha nem is juthat el a trianonszabta kényszerhatárokon túl, legalább e könyvből is látja és megtanulja, hogy velük összetartozunk. *Romhányi Gyula*

VIRÁGÁPOLÁS

Az oleander

Aki már járt lent nyáron Dalmácia legszebb városában, Raguzában, gyönyörködhetett a Gravozába vezető útszélére ültetett remek szép oleanderek csodás színváltozatú, hatalmas virágzatában. Első megpillantásakor mint hazai ismerőst köszöntjük, hisz szülői házunk udvarának kedvenc virágaként ismertük már gyermekkorunkban. Ott játszottunk boldogan, gondtalanul az oleanderrel díszített udvaron. Ez a leánder a Földközi-tenger partvidékén vadon is díszlik, s ott a macchia cserjés formáció tagja. Különösen szereti a patakok nedves partját s úgy kíséri a vizek lefutását, mint nálunk a füzek. Minthogy a magyar nép különösképpen kedveli, ápolgatja ezt a délszaki növényt, illő, hogy közelebbről megismerkedjünk vele és ne maradjon számunkra továbbra is nagy elterjedése ellenére ismeretlen.

Tudományos neve Nerium Oleander. Bőrnemű, vastag kutikulával fedett levelei hosszúkásak, megnyúltak; alakjukban az olajfa leveleihez hasonlítanak, amint ezt az oleander faji név is jelzi. A mediterrán vidék száraz, esőtlen; nyáron a levelek vastag bőrnemű, külső rétege jól csökkenti a párolgást s megóvja a növényt a túlságos vízveszteségtől. A levelek színe fénylő sötétzöld; télen sem hullanak le, hisz hazájában hideg tél nincs, tehát örökzöld. A levelek hármasával körben állanak. A genuszt jelző Nerium név — a görög hableányok, a nereidák emlékét őrzi, hisz a vízpartok lakója. Így látjuk, hogy a latin terminus technikus mennyi mindent takar. Az oleander elnevezésből lett a magyar leánder, e néven ismeri népünk szerte az országban.

Illatos nagy virágai a legkülönbözőbb színekben fordulnak elő; álernyős virágzatban csoportosulnak. A napsütésben fürdő, virágzásban álló oleander pompás látványt nyujt. Virágát a hallgató szerelem jelképének tartják, főkép a halvány rózsaszínűt. A hófehértől a vajsárgán keresztül az égő, legsötétebb vörösig minden árnyalata fellelhető. Teltvirágú változatai különösen szépek. Virágzása tartós, hetekig eltart s az erős napsütés nemhogy ártana neki, hanem épp ilyenkor fejti ki legszebb pompáját, de persze tartós szárazság

Élet 1935. márc. 24.
(R. A.)

esetén bőséges öntözést kíván, hogy kellő talajnedvesség álljon rendelkezésére. Az árnyékot nehezen viseli, napfény a fő éltető eleme, hisz hazájában is forró, napsugaras nyarak uralkodnak.

Nagyon hálás, amellett kevés igényű; a jó tulajdonságaival magyarázhatjuk nagyértékű elterjedését. Szépségéért már a régi görögök, rómaiak kertjében befogadásra talált, mint ezt többek között az ókori falfestményeken talált képek is igazolják. Nálunk persze bödönökben, sajtárokban tartják, mert télire fagymentes helyen kell tartani; csak ne legyen a teleltető helység túlsötét és levegőtlen, mert ez esetben veszedelmes ellensége, a pajzstetű lepi el. Nyugalmi idejében alig kell öntözni, ilyenkor nagyon kevés vízzel beéri. Húsvét tájban már nyugodtan kikerülhet a szabadba, nem annyira kényes, hogy a hűvös, szeles időjárás egykönnyen árthatna neki. Persze, ha bőséges, szép virulást kívánunk tőle, időközönként, 3—4 évenkint átültetjük komposittal kevert agyagos földbe. Az elvénült, öreg példányokat pedig erősen visszavágjuk tavasszal, ezáltal erős megifjodást érünk el náluk.

Szaporítása nyáron történik dugványozás útján. amikor is a levágott új hajtásokat vízben gyökereztetjük, hol két hét alatt elég erős gyökereket fejleszt, hogy cserépbe ültethetjük. Ha ily kis csemetét néha tápoldattal is öntözzünk, csakhamar erőteljes növekedést érünk el. Gyakran láthatunk a falusi házak ablakaiban befőttes üvegben levágott csúcshajtást, amint éppen gyökereztetik, mert majdnem minden leányos háznál díszlik a leánder. Érdekes, hogy az egész növény mérges. Jól tudták ezt már a rómaiak is, porrátört száraz kérgével egeret, patkányt irtottak, mint ahogy a délvidéki nép ma is teszi ezt. Azért nem szabad a csecsemő kezébe adni virágját, mert hisz ez mindent szájába tesz. Bizony könnyen történhetik így tudatlanságból veszedelmes mérgezés, mely halálos kimenetelű is lehet.

Ezekben próbáltam megismertetni ezt a délről hozzánk került s nálunk általánosan kedvelt dísznövényt. Hiszem, hogy így megismerve az oleandert, szeretni, ápolni fogjuk. Az Isten szépsége mosolyog le a virágról, a finom lélek megérzi ezt. Hogyan is mondja a költő: «ki a virágot szereti, rossz ember nem lehet». *Dr. Mészáros Ervin*

Virágaink, kerti növényeink földje

A tapasztalat megtanította a kertészkedőket arra, hogy egyes növények és növénycsoportok milyen összetételű földben érzik magukat otthonosan s mint az étkezésnél, ma már a növények táplálásánál is kialakultak bizonyos elnevezések a földnemekre s bizonyos receptek a földnemek keverésére nézve.

Kerti és cserepes növényeinknél leggyakrabban használt földnemek.

Az ú. n. **komposztföld** mindenféle növényi és állati hulladékból készül, melyeket úgy, amint azok a ház körül adódnak, hasábalakú kupacba rakunk, rétegenként trágyával, időnként megöntözzük vízzel, hacsak lehet, trágyalével is, mészport is keverhetünk közé, mert az elősegíti a korhadást. Vigyáznunk kell azonban, hogy a komposzt-kupacra sohase dobjunk olyan hulladékot (pl. beteg vagy inficiált talajú növényt), ami a földet megfertőzhetné. A komposztrakást időnként átforgatjuk, átrostáljuk s így körülbelül két év leforgása alatt használható jó földhöz jutunk. Más földnemekkel keverve a komposztföldnek igen jelentős szerepe van a kertészetben, alkalmazzák a pázsit jókarban tartásánál, nagyon hálásak érte a muskátli-fajok stb., stb.

Sokat emlegetett anyag a kertészetben a **lombföld** is. Az erdők egy-egy teknőjét — mélyedését — sokszor vastag rétegekben takarja az elkorhadt levelekből előállott könnyű, táperős, ú. n. *erdei föld*. Magunk is állíthatunk elő lombföldet. Alkalmas erre a bükk-, tölgy-, juhar- és a nagyon tartalmas fenyőlomb. A lombot úgy rakhatjuk össze, mint fenn említettük, azonban igen erősen be kell öntözni. A lombföld a laza, könnyű, vízáteresztő földet igénylő növények — ciklámen, begóniafélék, páfrányok — földje elsősorban. Két-hároméves korában használható, sőt mivel a páfrányok, ciklámen stb. szeretik a félig korhadt, darabos lombföldet, ezek tenyésztésénél már előbb is felhasználhatjuk.

Az ú. n. **melegágyi föld** a melegágy földjéből (homokos, trágyás kerti föld) és teljesen elkorhadt trágyából áll. Összerakva, időnként átforgatva, átrostálva már két év mulva használható föld válik belőle. Mivel fő alkotórésze a lótrágya, azért sok a nitrogéntartalma, heves hatású és így hajtatásnál, levélnövényeknél, kevésbbé kényes kulturáknál kitűnően használható. Egyes növények azonban nem bírják — pl. a hortensia, primula — gyengén fejlődnek, sárgulnak, ha földkeverékükbe melegágyi földet is teszünk.

A **gyepszínföld** aszerint, amint agyagos vagy homokos helyről való, nehezebb vagy könnyebb. A gyepet vékony földréteggel együtt kockákban kivágjuk, a kockákat gyepes oldalukkal befelé hasábalakú kupacba rakjuk, időnként trágyalével öntözzük és forgatjuk. Kitűnő földet ad, mely a rózsa, krizantemum, egyes szegfűfajták tenyésztésénél nélkülözhetetlen.

Hangaföld. Az erikafélék elkorhadt gyökérrészeiből jön létre. Mivel az erikafélék homokon nőnek, a hangaföld igen könnyű. Jellemző tulajdonsága, hogy majdnem teljesen mészmentes, ellenben jelentékeny vastartalma van. Az azaleák, rhododendronok, hortensiák, erikafélék és sok más növény csak hanga- vagy erősen hangás földben érzik jól magukat. Nálunk csak nagyon kevés hangaföld van (Vas megyében) és külföldről kell behoznunk.

Lápföld vagy **mórföld.** Elkorhadt mocsári növények maradványa; ha nem meszes, igen alkalmas a hangaföld pótlására. A magyar lápföld túlságosan meszes és mivel humuszsavtartalma nagy, csak bizonyos állás, szellőztetés után lehet használni.

Úgy a hangaföld, mint lápföldtartalékunkra nagyon kell vigyázni, hogy soha ki ne száradjon, mert kiszáradtan nem veszi be a vizet. Ezért van, hogyha a lápföldbe ültetett növény (pl. hortensia) földje kiszárad, azt hosszabb időre vízbe kell áztatni, hogy ismét átnedvesedjék.

A tőzegkorpa vagy tőzegdara. Jelentősen olcsóbb, mint a lápföld, s azt több szempontból helyettesítheti. A földnemek lazábbá tételére használjuk. Szeretik a páfrányok, egyes begóniafajták stb. A hortensia lápföldjét is keverhetjük tőzegkorpával. Arra azonban minden esetben vigyáznunk kell, hogy a használt tőzegkorpa ne legyen savanyú. Egyik kiváló tulajdonsága, hogy a talaj nedvességét megőrzi. Használják az egyes növényekre (pl. a hónapos retekre) végzetes földibolhaveszedelem leküzdésére is, mely éppen a száraz talaj növényeit fenyegeti.

Agyag. Szükséges alkotórésze sok növény s ezek közt a szobanövények talajának. Arra, hogy ez utóbbiak földjét keverjük vele, legjobb a porrá tört építő agyag, amelyet a lebontott agyagfalakból nyerhetünk. Ha ilyenhez nem lehet hozzájutni, bármelyik agyagos vagy fazekasföldet felhasználhatjuk, de ezeket használat előtt jó egyideig a levegőn hagyni.

Homok. A földkeverékek lazábbá tételére, vízáteresztő rétegnek a cserepek fenekére és szaporításoknál használjuk. Minderre kizáróan *folyami homok* alkalmas. A szaporításra használt homokot bő vízben többször is jól átmossuk, hogy az esetleg benne levő korhadó organikus anyagokat eltávolítsuk. Tanácsos ezenkívül a szaporító ládika homokját 1—2%-os rézgálicoldattal vagy lysollal dezinficiálni, hogy minden fertőzéstől, gombacsirától mentesítsük.

Bányahomokot kivételes esetekben szabadföldi mívelésnél használhatunk.

Iszap csak 2—4 évi állás után használható s akkor elég jó földet ad.

(sportruha) az I. díjat Nagyajtai Teréz, a II. díjat Radó Éva művére ítélte oda. Oklevéllel tüntette ki Érchegyi Irén, Ifj. Richter Aladárné, Politzer Piroska. Az i) ruhacsoportnál (női otthonka) az I. díjat Nagyajtai Teréz, a II. díjat Szegedi-Tedesco Anni nyerték. Oklevéllel tüntette ki Nagyajtai Teréz, Gyimóti István, Szegedi-Tedesco Anni, dr. Remetei Filep Ferencné, Payer Gizella, Wizkeleti Erzsébet terveit.

• SZAKIRODALOM •

KAPOSSY JÁNOS: Magyarországi ötvösök a XVIII—XIX. században. Budapest, 1934. 48 o. Illésy János országos levéltárnoknak harminc évvel ezelőtt közreadott s a XVIII. század első harmadában készült országos összeírások és jelentések alapján a hazai ötvösmesterekről készült helyzetképét szakirodalmunk mindmáig mint elsőrendű forrástanulmányt tartja számon. A magyar műtörténeti irodalom e nagyértékű publikációjának nyomán indul el Kapossy János s az Országos Levéltár más anyagának bekapcsolásával és feldolgozásával az 1700—1848 közötti másfél évszázad magyar ötvösmestereiről tetemesen bővebb és nagyobbszabású névsort tesz közé. Illésy sok tekintetben téves közleményének helyesbítése mellett főforrás gyanánt a szabad királyi városaink azon jelentését dolgozta fel, melyek az 1740-es évek elejétől a rendi korszak végéig, vagyis 1848-ig futottak be a helytartótanácshoz, évről-évre jelentvén az újonnan felvett és esküt tett polgárokat, valamint később az elhúnytakat. Ezeken kívül szerencsés kézzel bányászott az 1828. évi országos adóösszeírásban is. Az elsőrendű forrásokból merített gazdag anyag hazai ötvösművészeti kutatásainak legnagyobb örömére az ország legkülönbözőbb helyén lakó 700 mesterét névszerint adja.

A nagy szorgalommal készült mű ilykép nemcsak a magyar iparművészeti irodalom nagy és hézagpótló nyeresége, hanem nélkülözhetetlen segédeszköze a gyüjtőknek is. Megbízható és lelkiismeretesen ellenőrzött adatai mindenkor biztos támpontot nyujtanak az emlékanyag közelebbi meghatározásaihoz és a további kutatások kiindulásaihoz. Műtörténeti szakkutatásunk Kapossy e pompás könyvét csak a legnagyobb elismeréssel és hálával fogadhatja. Kívánatos volna, ha a tudós szerző kutatásait iparművészetünk többi ágaira is kiterjesztvén, régi ónöntőink, rézműveseink, keramikusaink, hímvarróink és egyéb kisművészeink névsorát is hasonló feldolgozásban miharabb közkinccsé tenné. M. S.

UNDI MÁRIA: Magyar hímvarró-művészet. Budapest, 1934. 102 oldal. Régi művészetünk fejlődése a szerencsétlen és mostoha történeti események káros hatásai folytán egyenetlenül alakult. Nagyművészeti alkotásaink ezért koronként a nyugati szerencsés népek alkotásaival veszik fel a versenyt, sokszor azonban, egyes kedvezőtlenebb szakaszokban, azoktól messze elmaradnak. Művészeteink közül csupán az ötvösség és a hímvarrás volt az, mely a legmostohább viszonyok között is virágzott s amely mindenkor sajátságos, eredeti alkotásokat tudott produkálni. Ötvösségünk mellett régi hímzéseink teszik a legnemzetibb művészetet. Ez az, melyben a legváltozatosabban és legeredetibben fejeződik ki a magyar érzésvilág. Különálló, nemzeti technikáink alakulnak ki s a dekorációban is teljesen egyéni, nemzeti elemek jelentkeznek.

Régi hímzőművészeti remekeink a ragyogó magyar mult káprázatos emlékeit teszik. Sajnos, ezek nagyrésze megközelíthetetlen. Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum is a hímzőművészet többezer darabra rúgó kincseit őrzi, melyek azonban nemzeti kultúránk mérhetetlen kárára, helyszűke miatt raktárakban szunnyadoznak s csak nagyritkán és csak akkor kápráztatják el a nagyvilág utasait, midőn azok az egyes speciális nemzeti technikákat kutatva, azokat a raktárakban áttanulmányozzák.

E hiányokon óhajtott Undi Mária, a magyar művészeti mult áldozatos lelkű rajongója részben segíteni, a nemes magyar fonalasmunka történetét a honfoglalástól a napjainkig tárgyaló, nagy értékű, albumalakú díszes munkában mutatván be és ajándékozván meg a magyar művészeti irodalmat. A külső kiállításában is monumentális díszművet a szerző negyven eredeti festménye és másfélszáz tollrajza után készült illusztráció, valamint száz fénykép díszíti.

E hatalmas mű tulajdonképen csak a magyar kézimunkaoktatás általános elméleti és gyakorlati vezérkönyvéül készült. A szerző hosszú évekig tartó alapos tanulmányai, kitartó kutatásainak értékes eredményei azonban e szűk keretből magasan kiemelik és a magyar hímzőművészet értékes és egyedülálló monografiájává bővítik. A tárgyi ismeret komoly alaposságával és nagy tudományos felkészültségével vonultatja fel a magyar történelmi idők minden szép díszítőmunkáját. Színpompás nemesi és népviseleti képeiben a letűnt idők hajdani szabóinak, hímvarróinak, gyöngyfűzőmestereinek, paszományosainak, szűcseinek és szűrszabóinak páratlan értékű mesterműveit és kincseit tárja fel s mutatja be olyan pazar méretekben és fényes gazdagságban, melyek még eddig soha sem voltak bemutatva szakirodalmunkban. Főúri hölgyeink hímzéseivel kezdi meg a régi magyar fonatosművészet remekeinek felsorolását s ugyancsak nagyszerű példákban mutatja be a népi fonás, szövés, szőnyegkészítés, csipke és hímzés legkiválóbb emlékeit is.

A nagy históriai apparátuson felépült mű általános áttekintést is nyujt a textilművészet egyetemes történetéről. Beszél mindazon ősi államokról, melyeknél a fonalas munkák eredete kimutatható. Vázolja a selyemkészítő Kína, a szőnyegcsomózásban világuralmi jelentőséget elért Perzsia, a régi görögök, Bizánc, Itália és Franciaország pazar textilművességét. Legfontosabbak azonban a magyar

A TÁRSULATUNK KEBELÉBEN FOLYTATOTT MUNKA fontosabb eseményeiről az alábbiakban számolunk be.

1931 szeptember 20-án a társulat propaganda bizottsága a tartott ülést, amelyen részt vettek Grabowiecky Leon, Nádler Róbert, Szablya János, dr. Szalai Emil, Wälder Gyula és Helbing László titkár.

Wälder Gyula elnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Bejelentette, hogy a társulat vezetősége a nyári szünet után a legintenzivebben fogott hozzá az ügyek viteléhez s örömmel állapította meg, hogy a társulat az elmult nyolc hónap alatt igen nagy munkát végzett. Ismertette a társulat által rendezett kiállításokat és bejelentette, hogy a legutóbbi padovai vásár alkalmával mintegy 10.000 lira értékű tárgy kelt el. Ismertette a társulat által kiirt pályázatokat is és küldöndösen a nyilvenyházai kiállítás, [illegible]ára kiírt

MAGYAR IPARMUVESZET
1934

Undi Mária

A megnyitás után a királyi herceg nagy szeretettel és élvezettel nézte végig a kiállítást, amelynek termét zsúfolásig töltötte meg a meghívott előkelő közönség.

Délben a Korona Szálló nagytermében kétszázterítékes díszebéd volt s az asztalfőn a királyi herceg ült. Dr. Mikecz Ödön főispán a Kormányzót köszöntötte fel, Virányi Sándor a királyi hercegre mondott lelkesszavú felköszöntőt, amelyet Ő Fensége meghatottan köszönt meg. A társulatot dr. Szohor Pál fő jegyző üdvözölte meleg szavakkal, dr. Spányi Géza pedig a Szabolcsvármegyei Bessenyei Kör nevében mondott pohárköszöntőt. Szablya János ügyvezető alelnök meghatott szavakkal mondott köszönetet azért a szíves fogadtatásért, amelyben a társulat Nyiregyházán részesült.

A díszebéd után a királyi herceg a helybeli előkelőségek és a társulat tagjai kíséretében a Sóstófürdőt tekintette meg s elutazása előtt meleg búcsút vett Nyiregyházától.

A kiállítás iránt megnyilvánuló rendkívüli méretű érdeklődés biztosítja annak nemcsak erkölcsi, de anyagi sikerét is, s a társulatnak a magyar iparművészet és háziipar érdekében folytatott vidéki propagandáját nagymértékben mozdította elő.

DÁN GRAFIKUSOK REPREZENTATÍV KIÁLLÍTÁSA. Nemzeti Szalón. 1934 október—november. Aki tisztában van azzal, hogy minden külföldi reprezentatív kiállítás anyagának összeállítása körül milyen harcok folynak, mennyire érvényesülnek más, nem művészi szempontok is, merész lépésnek tartja egy ország grafikájáról egy ilyen külföldi „reprezentatív kilálítás" anyaga alapján nyilatkozni. Legyünk udvariasak kedves vendégkiállítóinkkal szemben és tételezzük fel, hogy a Nemzeti Szalónban bemutatott anyag nem volt Dánia grafikájának méltó képviselője. Mert ha tényleg az volt, úgy szomorúsággal kell megállapítani, hogy a dánok tehetsége a műértésben és nem a műalkotásokban merül ki.

Aki szerencsés lehetett Kopenhágában élvezni a dánok példátlan műérzékét, Rodin csodás „Calaisi polgárai" szoborcsoportját, négy szomorúfűz között a legízlésesebb európai múzeum, a Glyptoték előtt, e múzeum üvegházzá kiképezett főcsarnokában pálmák és trópusi növények között szemlélni a fehér márványszobrokat, nem szívesen írja le e grafikai „műalkotásokról" azokat a sorokat, melyeket kiváltanak. R. K.

• PÁLYÁZATOK •

A MAGYAROS ÖLTÖZKÖDÉSI MOZGALOM ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK RUHATERVPÁLYÁZATÁNAK EREDMÉNYE. A Magyaros Öltözködési Mozgalom Országos Bizottsága a magyarság kulturális és gazdasági előmenetele, a magyar közízlés terjesztése szolgálatában pályázatot hirdetett korszerű, életteljes, magyaros szellemű ruhatervekre, amelyek az 1934—35. év téli idénye magyar divatjának irányítását lesznek hivatva szolgálni.

Ennek az igen eredményes pályázatnak — melyet lapunk más helyén ismertetünk részletesebben — az eredménye a következő:

A bírálóbizottság az a) ruhacsoportnál (férfiruha vagy télikabát) az I. díjat nem adta ki, a II. díjat megosztva Mohácsy Pál és Turáni J. Sándor 1—1 tervére ítélte oda. Oklevéllel tüntette ki Mohácsy Pál 5 és Turáni Sándor 2 darab tervét. A b) ruhacsoportnál (női „Magyar ünneplő") az I. díjat Farnadi Ilona a II. díjat Gyárfás Zsuzsa tervének ítélte oda. Oklevéllel tüntette ki Ihnáth Irén, Nagyajtai Teréz 2 és Wizkeleti Erzsébet 1 darab tervét. A c) ruhacsoportnál (estélyi) az I. díjat Szegedi-Tedesco Anni, a II. díjat Koncsok Rózsi tervére ítélte oda. Oklevéllel tüntette ki Szigeti Győrffy Anna, Karácsonyi Irén, Gyimóti István, Ladi Wittenberger Magda, Szegedi-Tedesco Anni, Pencz Anna, ifj. Makk József 2 darab, Farnadi Ilona, Payer Gizella terveit. A d) ruhacsoportnál (délutáni ruha) az I. díjat Szegedi-Tedesco Anni, a II. díjat Farnadi Ilona tervére ítélte. Oklevéllel tüntette ki Bölcsföldi Sarolta, Érchegyi Irén, Szigeti Győrffy Anna, ifj. Richter Aladárné, Ihnáth Irén, Vidra Mária, Wizkeleti Erzsébet 2 darab, Gyimóti István, Szegedi-Tedesco Anni, dr. Remetei Filep Ferencné, Farnadi Ilona terveit. Az e) ruhacsoportnál (női télikabát) az I. díjat Szegedi-Tedesco Anni, a II. díjat Nagyajtai Teréz tervére ítélte oda. Oklevéllel tüntette ki Benke Ferencné, P. Sándor Márta, Szegedi-Tedesco Anni, Farnadi Ilona terveit. Az f) ruhacsoportnál (iskolai formaruha) az I. díjat Turáni Sándor, a II. díjat Farnadi Ilona művére ítélte oda. Oklevéllel tüntette ki Szigeti Győrffy Anna, Kampis Ilona, Péderi Dóra, Keleti Eszter, Pongrácz Klára, P. Sándor Márta és Vidra Mária terveit. A g) ruhacsoportnál (gyermekruha) az I. díjat Remetei Filep Ferencné, a II. díjat L. Dergács Márta művére ítélte oda. Oklevéllel tüntette ki L. Dergács Márta 2 darab, Pongrácz Klára, Vidra Mária, Szegedi-Tedesco Anni, Zofahl Margit, Farnadi Ilona, Payer Gizella terveit. A h) ruhacsoportnál

Szignet: Fábry Pál terve.

Levél Árkádiából

Irta: Dékány András

Amott a parton gólyák készülődnek a távoli útra. Féllábon álldogálnak, csőrüket a napnak tartják és merednek arra, amerre majd elvisz az útjuk, a déli sivatagok, folyók, tengerek felé... Olykor megmozdul a nád: szárcsa, esetleg vadkacsa bukkan elő a sík vízre. Körülbámészkodnak, majd lekapják fejüket és a következő pillanatban egyiknek is, másiknak is csak a farktollai ágaskodnak a kinti világ felé. Szeptember van már, de mintha messze, egészen messze bandukolna még az ősz! Mert a nádi világ éppen úgy harsog, mint azelőtt: szitakötők hajszolják egymást, molnárpókok iramodnak a tükörsima víz felületén, vadul cserreg a nádi rigó, ha megmozdulsz és a bibicek éppen olyan vidáman szaladnak a lápon, mint egy hónappal ezelőtt.

A Velencei-tó szigetén vagyunk, Szőke Imre halászmester birodalmában — Árkádiában! A világ zaja nem hallik el idáig, csak a nád zúg egyre, amikor fuvallat jön a parti hegyek felől. Az épület fehérre meszelt, öreg, ambitusos. Előtte faoszlopokon pihenő fedél, nádból, azoknak, akik árnyékot keresnek. Az egyik asztalnál Máté bácsi üldögél, nézi a pohárban fényesedő kadarkát és hallgat, egyre hallgat, Máté bácsi a tóvidék régi emberе, ismeri a rejtelmes, nagy nádasokat, a dinnyési és a pákozdi útvesztőket. Apró ladikjával átcsáklyázza magát a legsűrűbb rengetegen is, a fenékre eresztett halfogó varsák és a vadkacsafeszkek után. Most nagy a gondja, nagy a bánata: a közigazgatás eltiltotta a tóvidékről, mert állítólag túlságosan jól ment a halzsákmányolás. Mondta is az előbb:

— Most mi lesz velem? Életem javát itt töltöttem el, más mesterséghez a halászaton kívül nem értek... miből tartom el majd az unokákat?!

De azért nagyobb baj nincs, Máté bácsi is érzi, hogy így van, mert a nádország emberei egymást nem adják fel és csak a tisztesség kívánja azt, hogy közhírré tegye az eseményt, panasszal és fájdalmas búval a szemében. Ezentúl majd hajnalban, meg alkonyatkor jár és ha a jó Isten is úgy akarja, akkor minden marad a régiben! A varsáknál éppen úgy, mint a madárfészkeknél.

Szőkéné asszony kiáll az ámbitusra, elárnyékolja szemét és a távoli vízi ösvény felé néz. Lapátok cuppannak, nyomukban dől a nád, nyilván valaki érkezik.

Ez a sziget, — nem én mondom, hanem mások is bizonyítják, — eseménye a tóvidéknek. A természet különös kegyelméből valamikor kiemelkedett a vízből, azután kilométerekre közrefogta a nád, a sás és lett belőle a magányosság szép és csendes birodalma. Itt él Szőke Imre télen és nyáron, asszonyával és két kicsiny gyerekével. Társaságukhoz tartozik egy hatalmas kúvasz, amely sohase szokott ugatni és mindenkit farkcsóválva üdvözöl, azután négy macska (két kicsi, két nagy), továbbá egy harcias kakas és töménytelensok nagy és apró csirke. Itt születtek, itt élnek, tehát nem ismerik a haragot és veszekedést. A kicsiny földdarab, amely alig nagyobb egy alföldi tanyaudvarnál, arra kényszeritette az állatsokaságot, hogy békében éljen egymással! Most is ott vannak egykupacban Máté bácsi asztalánál. Az öreg viziember falatokat szór eléjük: kutya, macska, csirke egymással osztozkodik az ajándékon!

— No, egyetek, — mondja az öreg és bicskájával apró szeletkéket vág a kenyérből.

A nádi tanya öblöcskéjébe csónak kanyarodik. Halászcsónak, egymásra rakott varsákat hoz a bárkáján Szőke Imre. A ladik farában szép, csillogó pontyok viaskodnak a levegővel. Tátoknak és verdesnek az uszonyokkal. Az asszony ott áll az ajtóban, leszól:

— Meggyütt?

Szőke Imre felemeli a hálót, halastól:

— Ezekkel!

Odafent a magasban halászsas kering. Hatalmas, majdnem fekete madár. Tollain ragyog a nap, szinte szikrázik. — Most indul a halászatra...

Kalocsai öltike

Irta: Undi Mária

A kalocsai népviseletet Budapesten is jól ismerik, mert elhozták közénk a gyöngyösbokréta seregei. A szakmári, csertői és kalocsai menyecskék párnatánca felejthetetlen, szindús képét aki egyszer látta, soha el nem felejti.

Mintha a rétek, mezők és a kalocsai kiskertek összes virágait megszedték és maguk on szétöntötték volna, olyan eleven és természetes bájjal árad el ruháikon a sok bimbó, kalász és virágfej. Maguk is vallják, hogy a kerti orgona, bazsarózsa, folyókavirág, gyeorgyina közé a réti széleken hajladozó búzavirágot, bogánes kóró, lenvirág, „piripara" vagy székifű, mályva, szarkaláb virágait is felrajzolják, amikor a ruháikat hímezgetik. A kalocsai „íróasszony" ismeri a vadvirágok minden fajtáját s amikor a „napforduló virág" nagy tányérját felírja a kalocsai menyecskekötény sarkára, egyforma szeretettel fűzi hozzá a kákavirág, az iglicevirág és csillagvirág finomszirmú bimbóit és a „vizitündér"-t, a tavirózsát, a réti nefelejts csillagait és a búzakalász tüskés kis bóbitájával koronázza meg alkotását.

A menyecskék dolga azután kezdődik. Kikeresik a sokféle színes fonalból a nekik tetszőbbet s azzal varrogatják ki a „tőtött varrás"-t. A szálak jól mosható fényes pamutból valók és élénk színüek. Szeretik a piros színt: van tulipiros, csertőipiros, répapiros, paprikaszín, szégyenpiros és menyasszonypiros fonalak, van tesszínű — azaz testszínű is; de a lángszín talán mindegyiknél kedveltebb. A nagy virágokra leginkább a piros árnyalatokat szánják; egymás mellett a legellentétesebb változatait helyezik el, hogy így minden színfolt élesen kitünjön és kiemelkedő legyen.

Lila színből az orgonavirág fürtös fejecskéit „orgonakék" névvel, a búzavirágot hupikékkel s vadgalambszínnel kedvelik. Égszínnel hímezik ki a nefelejtset.

Zöld színeik közül szívesen választják a libazöldet s a kislibazöldet. Sárga színük a kislibasárga és az irígysárga, meg a napforduló virág sárgája.

Mikor kérdezzük az íróasszonyokat, miért „írják" a rét ennyiféle virágát a fehér vászon öltikékre, mellényekre és kötényekre, azt felelik, hogy „az Úristen adta így". Ő tudja, mi a szép, azért teremtött egymás mellé annyi tarka virágot!"

A kalocsai népművészet egyik legkedvesebb részlete a női ruhák kis mellénykéje, az öltike. Érdemes arra, hogy kiemeljük és a városi hölgyek, kivált a fiatalabb nemzedék ruhatárába bevigyük s jó sikerrel élénkitsünk vele fehér alapú könnyű öltözékeket.

Öltikénk fehér vászonalapon az eredeti kalocsai színezéssel a legszebb. Készen is lehet vásárolni. A kalocsai népművészet ápolói és helyi háziiparrá való megszervezői gondoskodtak róla, hogy eladásra is készüljön belőle elegendő mintadarab. Aki ehhez még hasonló színű és mintájú kiegészítő részleteket is óhajt, lehet virágos fehér fejkötőt, öveket, kézelőket is Kalocsáról beszerezni.

De annak nincs akadálya, hogy otthon az adott rajz szerint készítsük el az öltike hímzését. Egyszerű vonalakkal rajzoljuk rá a fehér vászonra és laposhímzéssel töltsük ki a virágok formáit. A szélét íves hurkolással és benne egy-egy lyukkal csipkézzük ki.

Helyes a színezést már az egész ruha összhatásához hangolni. Ezzel fokozhatjuk a szép hatást.

Javasoljuk a kalocsai ruha stílusában formált nyári ruhácskákhoz a következő színezést:

Hófehér grenadinruha, berakott aljjal, a szoknya közepén széles csipkebetéttel, melyhez hasonló az ujjak végződésére is kerüljön. Lazacrózsaszín alsóruha. Ennek színét az ujjak és a mell csokrai ismételjék. Az öltike virágai közül se hiányozzék a lazacrózsaszín, de szegélye kék legyen. A hajszalag fekete bársony, a cipő is fekete legyen.

Rózsaszín könnyű selyemruha, hasonló szabással és lerakott szoknyával. A betét helyett világos tengerzöld szalag fusson rajta körül, s a csokrocskák és az öv is ebből a zöldből készülhetnek. Az öltike hímzésében sok piros, rózsaszín, kevés kék és a szegélyén erős kékeszöld hurkolás igen szépen hangolja a teljes öltözéket. A hajszalag ehhez az erős zöldhöz igazodjék.

Világos libazöld vagy almazöld grenadinruhácska is jellemző és érdekes változat lehetne. Ezt a ruhaszínt a kalocsai leánykákén is sokszor láthatjuk és ehhez a fehér alapú öltike a maga piros, vörös, borvörös, violáspiros és kék virágocskáival gyönyörűen illik. A fehér színt az alj alól kikandikáló lyukacsos hímzésű 4 cm-es csipkefodor ismételje, ugyanezen mintájú fehér hímzett csipke vonuljon végig az ujjakon. A csokrokat élesebb zöld színű selyemszalagból kössük s az övet is abból válasszuk meg.

Kalocsai leánykákon azúrkék színű szoknyácskákat is láthatunk. Ez az égszínnél valamivel élesebb és zöldesebb szín is jól vág az öltike színpompás hímzéséhez és sötéthajú leánykáknak jól illik.

A kalocsai öltike és a kalocsai berakott szoknya hálás és hatásos nyári ruhaváltozat lesz. Hogy a magyar vidék szépségeiből még többet meritsünk és a kalocsai népi ruha festőiségét méginkább felidézzük, kíséreljük meg a hajviselet érdekes módját is magunkévá tenni. Középen elválasztva, apró ívekbe rakva fésüljük hátra a rövid hajat, melynek vége fürtös maradhat és szabadon omolhat a nyakra. A lesimított és ívekre osztott hajat bársonyszalaggal kössük le. A szalag színét vagy a ruhán már amúgy is szereplő színek közül vagy fekete bársonyból válasszuk.

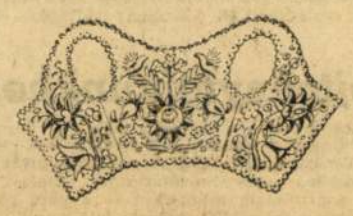

LEVELEK

A papirrendelet következtében egy időre szünetelnek a vasárnapi üzenetek. Levélben azonban választ adok minden hozzám intézett kérdésre. Felhívom kedves olvasóim figyelmét arra is, hogy a hirdetéseket egyelőre nem közölhetjük a rovat keretében. Forduljanak tehát ilyen irányú kérelmükkel közvetlenül a hirdetési osztályhoz. Fogadó óra hétfőn délután fél hat és hét között.

Szentmihályiné Szabó Mária

EGY LÁNY UTÁN

Irta: **TAKÁTS GYULA**

Jöttem a szőlők közt. A mély horhánton,
s dőlni láttam a sárgaarcú löszfalat.
Kerekfejű had kapált ingó üstökén,
és igen gyengének éreztem magamat.

Mint vonuló tábor, olyan volt a táj most
A tarka sátrakat ledobták mind a fák.
Pörköltet főztek itt. Karót hegyeztek ott,
s a mokány lovakat málhákkal megrakák.

Némán intettek kopjáikkal vissza csak.
A sok csilló hegy erdőnk ágán tükrözött,
s mint ki ősszel jár a tájon ibolyázni,
fübehulló szemmel mentem a fák között...

Hol lelek rád megint?... Ki itt jártál velem.
E tatár had közt egyetlen vigasztalóm.
Illat lettél? Vagy virág, kit elvitt az ősz?
S lábam alatt omlott a lösz a kaptatón...

ÓPIUM A FEDÉLZETEN

IRTA: KOVRIG JANOS

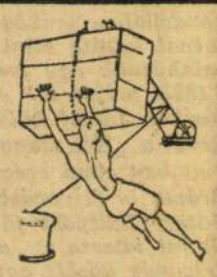

A „Slamat"-nak gyapotbálákat kellett kirakni Tandjong Priokban. A holland tehergőzös indulása délelőtt tizenegy órára volt kitűzve, de még kilenckor mozdulatlanul állt a kikötőben, a hatalmas daruk alatt. A kapitány óráját nézegette és káromkodott.

— Verdomme, kínai személyzetet többet nem veszek a hajómra! — kiáltotta dühösen. — Hajnalban megléptek mind egy szálig. Batáviában kujtorognak a csirkefogók. A kirakás három óra, bocsásson meg, minheer, csak késéssel indulhatunk.

— Tudtommal én vagyok az egyetlen utas, ne aggódjék kapitány, — mondtam kedélyesen, de belülről bosszankodtam, hogy a jávai part körüli utam ilyen roszszul kezdődik. A hollandusok még a teherhajókat is pontosan indítják és erre a késésre nem számítottam.

A nap kegyetlenül sütött a hullámos bádoglemezzel fedett raktárépületek körül és a tenger felől lassú mozgással ömlött a tikkasztó nedves levegő. Az idő pedig múlott. Negyedtíz. Nem messze tőlünk a part mellé állt a Roterdamsche Lloyd hófehér utasszállító hajója. Fedélzetén a holland himnuszt játszották, a révkapitányság motoros bárkája szirénázott, az utasok és a várakozó rokonok, ismerősök vidáman kiáltoztak. Elfogott az utazás láza. Őles léptekkel a kapitánnyal együtt mértem a kikötő kőkockáit és megvallom, magam is káromkodtam. Féltizkor aztán végre felbukkant a gyalázatos kuli csapat. Vezetőjük, a kövér, kopasz fejű Jo A-tang mosolyogva jelentkezett a kapitánynál.

— Negyed óra mulva kezdődhet a rakodás, — közölte vele lágy, bizalmaskodó hangon, — tizenegyre pontosan készen leszünk.

A kapitány ordított, rázta az öklét, a kínaiak pedig, hónuk alatt különös kis bugyrocskákkal, pillanatok alatt eltüntek a hajó belsejében. Tíz perccel később ott álltak a fedélzeten, a daru alatt és úgy néztek fel rá, mintha most látnának először életükben ilyen alkotmányt. A daru láncát leengedték a hajó belsejébe, lassan felemelkedett az első bála. Tizen is utánakaptak, de egyikük sem érintette meg. Undorral tekintettek rá, mint akiknek lealázó az ilyen munka. A daru már meglódította a bálát és a partról úgy láttuk, hogy a következő pillanatban nekiüti a kéménynek. Ekkor ketten nekiestek a bálának és félrefordított arccal, pontosan a kémény felé löktél.

— Gazemberek! — ordított a kapitány, de a következő pillanatban nagyot nyelt és elhallgatott. A bála, csodálatos módon, elsiklott a kémény mellett és furcsa félfordulattal pontosan a lerakóhely fölé lendült.

— Ne dühöngjön, — szóltam a kapitánynak, — ezek mindent fordítva tesznek és mégis minden rendbejön.

Igy is történt. Rossz volt nézni a kirakodás veszélyes műveletét. Minden pillanatban azt hittük, valami szerencsétlenség történik. Mégsem volt semmi baj és tizenegy órára pontosan elkészültünk. A kínaiak homlokukat törölgették és szemrehányóan néztek a kapitányra.

— Egyik bála sem szakadt ki, — jelentette Jo A-tang, de a kapitány csak dörmögött és nem felelt rá semmit. Európai gyomor nem veszi be, hogy az ilyen népség későn álljon munkába, mindent fordítva végezzen s azután még neki legyen igaza. Valami tekintélycsorbulásfélét érezhetett a kapitány és várta az alkalmat, hogy bosszúját kitölhesse.

Estére gyönyörű csillagos ég borult fölénk, szikrázott a dél keresztje, a trópusi göncölszekér. A kapitány kajütjében fogyasztottuk éppen a szódás whiskyt, amikor beállított a második tiszt és jelentette, hogy a kínaiak ópiumot szívnak.

— A kormányhíd alatt jól lehet érezni a füst szagát, — mondta — az embernek már émelyeg tőle a gyomra.

Hát persze, ópiumot vásároltak a gazemberek a batáviai lebujokban! A kapitány diadalmasan körülnézett. Nyakán kidagadtak az erek, a keze ökölbe szorult.

— Kitekerem a nyakukat, verdomme, — morogta és velünk együtt kilépett a fedélzetre. Az első ember, akibe beleütköztünk, a kövér kínai volt. Tálat tartott a kezében, amelyről finom pecsenyeillat áradt. Odanyujtotta a kapitány orra alá és alázattal reszkető hangon szólt:

— A Tuan Beszár-nak sütötte a szakácsunk, mennyei falat. Ennél kövérebb kutyát nem találtunk egész Batáviában.

Éppen ez hiányzott! Később megtudtam, hogy a kapitány nem veti meg a kínai ínyencségeket, de most éktelen haragra lobbant. Egyetlen mozdulattal kiverte a kínai kezéből a tálat és az hatalmas ívben a jávai tenger sötét habjaiba esett, a hajónk körül ólálkodó cápák örömére.

— Ópiumot szívtok, kutyák, — dörögte. — Adjatok elő tüstént minden ópiumot!

— Ópiumunk nincsen, — felelte szomorúan a kínai és rosszalóan tekintett ránk.

A híd alatt nyoma sem volt az ópiumfüstnek. Hiába szimatoltuk a sós tengerszagot. Végigkutattuk a hajót, le, egészen a gépházig, de semmit sem találtunk.

— Majd Cheribonban, — üvöltött fenyegetően a kapitány, — a kikötői rendőrség kézbe vesz benneteket!

Másnap kikötöttünk. A kapitány intézkedésére megjelentek a cheriboni rendőrök és kezdték a vizsgálatot. Senkinek sem volt szabad elhagynia a hajót.

— Jo A-tang, add elő az ópiumot, akkor nem csukunk le senkit, csak pénzbüntetést fizettek, — biztatták a kövér kínait, de semmire sem mentek vele. Esküdözött, hogy mindannyian ártatlanok. A rendőrség bevonult a kínaiak hálóhelyére. Az egyik sarokba húzódtak a sárga csirkefogók, reszkettek az izgalomtól. Nyilvánvaló, rejtegetnivalójuk van, — ez látszott rajtuk. A rendőrök egymásután szedték elő a bugyrokat, kosarakat, fából készült kofferokat. Néhányan mindig odarohantak segíteni a rendőröknek, a többi azonban a sarokban maradt. A rendőrök végignézték az egész cókmókot, kirázták a legutolsó piszkos vászondarabot is, eredmény nélkül. Akkor az egyikük felkiáltott:

265. sz. keresztrejtvény

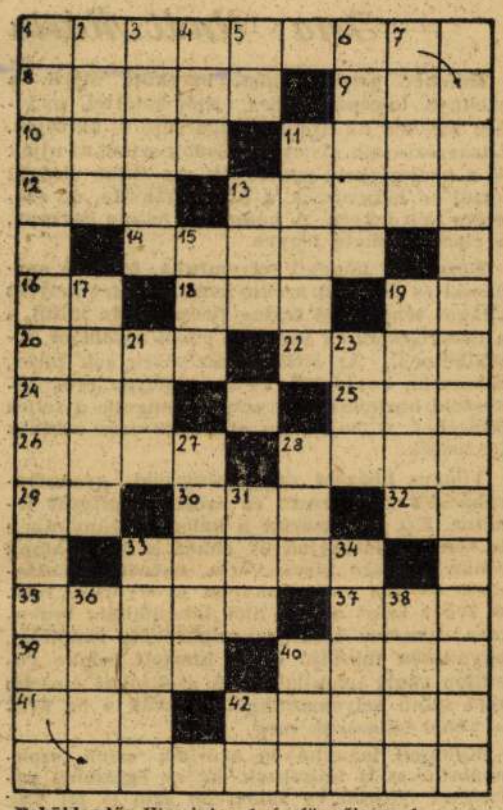

Beküldendő: Vízszintes 1 és függőleges 1.

VÍZSZINTES: 1. **Madách-szállóige.** 8. — Volpi, olasz énekes. 9. Lárma. 10. Idegeivel észlelő. 11. Felnőttek játéka — végén fel. ék. 12. Folyó spanyolul. 13. Fájdalmas. 14. A torok része. 16. Fonetikus betű. 18. Német névelő. 19. Személyes névmás. 20. Mesterséges földnyelv. 22. Leszól, szégyenít. 24. Török katonai méltóság. 25. Indok. 26. A földi város. 28. Apró féreg. 29. Kötőszó. 30. Építést. 32. Prepozíció, kereskedelmi szócska. 33. Zenész. 35. Megvásárolható. 37. Évszak. 39. Angol anyakirálynő — fon. 40. Óltalmaz. 41. Képes valamire. 42. Kürdőtér — fel. ék.

FÜGGŐLEGES: 1. **Petőfi-verselem.** 2. Falusi Mária. 3. Feltör a mélyből (víz). 4. A birkozó „vagyona". 5. Sír. 6 Üzenetet küldött. 7. Rövid kabát. 11. Pápai korona. 13. Krisztus előtt — röv. 15. Állami jövedelem. 17. Balatoni hal. 19. Német pénz. 21. Villa. 23. Maga az élet. 27. Híres országgyűlés. 28. Becézett öreg szülő. 31. Finn város (Turku). 33. Német miniszter, parasztvezér. 34. Ólomgolyócska. 36. Papírra vet. 38. Nélkül — latinul. 40. Skandináv váltópénz. 42. Sóhajtás.

Rejtvényfejtőinkhez

Helyszűke miatt a szokásos kisebb rejtvényeket és jutalomhirdetéseket átmenetileg kénytelenek vagyunk mellőzni. Versenyünkben, mint a multban, továbbra is csak előfizetőink, vagy hozzátartozóik vehetnek részt, akiket — pontszámaik arányában — értékes könyvekkel és pipere-csomagokkal fogunk jutalmazni. Beküldési határidő: **csütörtök** A megfejtésekhez mellékelni kell a rejtvényszelvényt s a borítékra, vagy levelezőlapra rá kell írni: **„Rejtvény"**

Megfejtések: Keresztrejtvény: A végtelen birodalom helyett Adának neki egy kis ketrecet — **Szórejtvény:** Bárányfelhő. — **Rács:** Balaton, legenda, tanítva, Niagara. — **Kiegészítő:** Pór, papír, pulóver, perpatvar, pikádor, (pohár), pár. — **Betű:** Pellengér. — **Szójáték:** Molière.

Jutalmat kaptak: Értékes könyvet: Kenessey Péter, Tamás Ilona, Ferenczy Aladár, Kemény Józsefné, Král Béla dr., Seifschik Éva, Pétery Géza, Suba Zoltán, Nemess Ida, Balogh György. — **1—1 piperecsomagot:** Ludányi Albertné, Piroska Irén, Temesváry Antalné, Kiss Elza, Dura Ödön, Olasz Terézia, Schlögl Endre, Mészáros Kornél, Hári Judit, Jeksch István. — A jutalmakat postán küldjük.

37. hét
1939. szept. 10.
REJTVÉNYSZELVÉNY
Legutóbbi előfizetés kelte:

— A sarokban kell lennie! Félre onnét a sarokból!

A kínaiak megsemmisülten szétrebbentek és ebben a pillanatban elénk tünt egy hatalmas, vaspántos láda.

— Nyissátok ki! — hangzott a parancs. Jo A-tang előlépett, bevallotta, hogy az övé a láda, csak éppen a kulcsról nem tudja, hol lehet. Egyszerre valamennyien keresni kezdték a kulcsot, de nem találták. A rendőrök kiabáltak, feszítővasat kértek, döngették a ládát. A kövér kínai erre szörnyen ijedt képet vágott, inge alá nyúlt és kihúzta a kulcsot. Lassan, óvatosan fordított a záron és hangoztatta, hogy a fedél igen nehéz. Egyszerre szolgálatrakész lett valamennyi. Odaugrottak, a helyiség közepére húzták a ládát, nagy erőfeszítéssel felnyitották és szomorú pofával szedegették elő a rengeteg lim-lomot. A rendőrök fölényesen mosolyogtak. Na, most előkerül az ópium! És mégsem került elő. Félóráig tartott a nagy kutatás, eredmény nélkül. Ez már sok volt a cheriboni rendőrségnek is. Három teljes óra hosszat tüzetes vizsgálatnak vetették alá a hajót. A legkisebb zúgot is felkutatták, szétszedették az árut, megnézték a raktár gyanús helyeit. A végén átlapátoltatták a kőszénkészletet. Minden hiába. Ópiumot nem találtak sehol.

A kapitány megsemmisülten káromkodott. Közölte velem, hogy Soerabajában szélnek ereszti az egész társaságot, mert ezek a legnagyobb gazemberek, akikkel valaha is dolga volt.

— Pedig mégis ópium van náluk, — hajtogatta makacsan.

És neki volt igaza. Az egyik este saját szememmel láttam, amint Jo A-tang gyűszűnyi fehér golyócskát tett, kiült a hajó orrára és elégült mosollyal fujta az illatos méreg édesszagú karikáit.

Az őszi kosztüm

Minden jel arra vall, hogy az eljövendő divat a női sziluett nagymértékű megváltozását hozza magával. Nappal a rövid, bő alj divatos, este vagy krinolinszerüen széles, vagy egyenes, szük szoknyát viselnek, amelyet hátul dús raffolás, turnür, vagy hatalmas szalagcsokor díszit. Ez az újvonalú tendencia megnyilvánul a kosztümöknél is; a kabátnak hátul elálló részekkel, gloknikkal, vagy berakásokkal adják meg az új divat által megkövetelt jellegzetes vonalat.

Az őszi divat tehát elég sok gondot fog okozni a szépnemnek. Az ilyen nagymértékü divatváltozás legtöbbször lehetetlenné teszi az átalakitást, ami azelőtt számtalan esetben segitségül szolgált. A kosztümöknél veszedelmesen előtérbe kerültek a francia fazónok, ezek pedig oly komplikált szabásvonalakkal készülnek, hogy régi kosztümből ilyet létrehozni: lehetetlen. Az őszi kosztümök, köpenyek prém nélkül elképzelhetetlennek tartják az életet. A prém elhelyezésének módja ezerféle. Gyakran készitik szőrméből a kabát ujját, máskor a kabát elején prémcsikot vezetnek végig, a rever, gallér, zsebek, kézelő, teil és egyéb prémdiszités is igen gazdag és változatos formában kerül a kabátokra. Kétségtelenül eleven és elegáns hatást adnak a megjelenésnek az ötletesen alkalmazott prémezések, csak persze nem teszik valami olcsóvá az őszi toalettet.

Az őszi divat erősen favorizálja a kétféle színből készült kosztümöt. Fekete-szürke, barna-drapp, barna-zöld a kedvelt színösszeállitások, ezenkivül szivesen házasitják össze ugyanannak a színnek (bordó, zöld, lila stb.) sötétebb és világosabb árnyalatát. A divatjelentések szerint a szürke és a zöld a divatszinek élén haladnak és pedig minden árnyalatban. Az előbbit csak nappal viselik, a zöldnek sok világos és pasztell változata este is szerepel. Patou ezeken kivül a kékesfehéret és kékeszöldet, Molyneux a lilába hajló borvöröset próbálja megkedveltetni a hölgyekkel.

KÉT VERBUNKOS TÁNCOS

A magyar virtus legszebb megnyilatkozása a verbunkos, a magyar huszár és a magyar cigány alkotása. Egyre több magyar katona kellett a bécsi uraknak. Tudták, hogyan lehet a császár zászlója alá csalogatni a nótás, táncoskedvü magyar legényt. Már a XVIII. század dereka óta cigánymuzsikával fogták a legényt katonának, a rezes bandától undorodott a magyar paraszt. De a táncoló káplár láttára ő is csakhamar rákezdett szaporázni. Észre sem vette, hogy egyszerre fején volt a csákó, a parola, meg a kupa bor már csak megpecsételte a „szerződést." Gvadányi József az olaszból magyarrá lett vitéz lovas generális a magyar nóta és tánc szerelmese, sokszor lángralobban mellette:

Hajnal hasadtával én a tűzhöz mentem,
Csudáltam, hogy annál ött tzigányt leltem.

— — — — — — — — — — — — — —

Mondám nékik, mingyárt fogtok muzsikálni,
Melly helyen én veletek meg fogok állni.
Egybe a verbunkost kezdgyétek nótálni,
Most hegedütöket lassan kell próbálni.

— — — — — — — — — — — — — —

Itt én mint a sárkány mingyárt orditottam,
Gyere katonának, szörnyen kiáltottam.
Ez az élet! ez! ez! gyöngy élet! mondottam
Pajkos Rytmusokat szüntelen danlottam.

(A mostan folyó országgyülésnek satyrice critice való leirása, 1791).

Nemcsak a magyar, de a székely lovaskatona is szerette a táncot. Ha jókedvében volt, olyan figurákat kanyaritott ki, hogy az idegenek is csodájára gyültek. A sváb és osztrák, meg cseh muzsikusok megpróbálták a táncot kisérő cigánymuzsikát, valahogyan kótára szedni, de kótáikból éppen tüzes, gőgös magyar muzsikának a lelke szállott el.

Hires székely verbunkostáncos volt Lacz András, akinek emlékezetét az erdélyi memorandummal kapcsolatban a Bécsi Magyar Hirmondó cimü ujság őrizte meg (1793 május 24), ahol a következőket olvassuk:

Örömnek s háládatosságnak érzékenységével jöttek el jó királyunk színe elől a Székely Vitézek, kiknek vitézségekről bőv tanubizonyságot tettek, amellyeiken függő arany és ezüst érdempénzek is. Hogy visszatérték a vendégfogadókba, a' melyben voltak szállva: olly tántzot vitt végbe örömében Lacz András, hogy sokan gyültek tsudájára s' azt vallották felőle, hogy szintúgy vagy még jobban megérdemelték a nézést ugrásai, mint a' drága olasz vagy más idegen nemzetbeli tántzolóké.

Ekkor a verbunkos már népszerü volt az udvarnál, ahol olasz és francia koreográfusok stilizálták műtánccá. A bécsi magyar ujság többizben beszámolt, hogyan táncolták a dámák és főméltóságok az udvari redouton. Még Ferdinánd nápolyi király is megpróbálta eljárni s ugyancsak ütögette bokáját és illegette magát a pozsonyi dietális bálon.

Az első magyar műtáncos, aki a verbunkost külföldön is diadalra vitte, Farkas József. Magyar vitézkötéses ruhában, Zrinyi-dolmányban, oldalán karddal, Bihari nótáira táncolt Bécsben, Velencében, Párisban a harmincas évek elején. Bécsi sikereiről a Hasznos Mulatságok cimü ujság (1832. 26. sz.) az Allgemeine Theaterzeitungra hivatkozva, számol be:

Midőn a Magyar honjában az idegen művészt égig emeli, a' kor, a' külföld a hazáján kivül derék magyarnak érdemlett dátséretekkel tömjénezik s' azokat Európa előtt örömmel botsátja közre. Farkas József gyöngyösi fi, kit Kassa, Pest és más, a' magyar művészeket is kedvellő városok, mint nevezetes magyar tántzművészt igen jól ösmernek, most Bétsben mulat. Mártzius 10-én, a henry-i nézőhely ballettartásakor gyönyörü tér nyila ő előtte tántzművészi ügyességét a birodalom fővárosában kimutatni. Attila dolmányban s kardosan jelent meg a' magyar tántzban koszorút nyert hazánkfia a nézö helyen. Biharinak nemzeti muzsika darabja mellett tünteté ki a' nemzeti tántznak minden szépségeit. Könnyü mozgás, nemes magatartás bélyegezék az előadást; nevetséges ugrások, mellyeket hasonlló mutatványkor eddig mint mulhatatlanokat kötének a' magyar tántzhoz, itt nem jövének elő: Egy szóval a tökéletes, remek, tántz, azon ditsekedve melegethető ítéleteket nyerte meg a bétsieknek, hogy a valódi magyar tántznak példáját most láthaták ő elöször. Többször is állott elő a mondott nap óta Farkas úr Bétsben táncművészi jelességeivel, melyet a mindég nevekedő tetszés koszoruz.

Életéről nem sokat tudunk. A Honművész (1833. 66 sz.) följegyezte, hogy a rondellában működő utolsó magyar társulatnál kezdte szini pályáját. A kolozsvári színháznak egy fennmaradt régi szinlapja (1824. május 6.) elmondja, hogy „Actor Farkas József különös haszrára előadásra kerül a „Hét magyar kapitányok az Imperiumban cimü egészen új históriai nemzeti dráma öt felvonásban", amelyben Farkas József Luitpold fővezér „attyafiát", Rudolfot játssza s „a második és harmadik felvonás között egy Magyar Szólóval kedveskedik a nagyérdemü ppublikumnak."

Az erdélyi közönség nagyon szerette a balettet Farkas József éveket töltött Kolozsvárott, ahol igen népszerü volt. Majd elkerül Kassára, régi szinlapok itt is megőrizték emlékezetét. 1835 április 25-én a Szebeni erdő cimü „nemzeti regényes, vigsággal és táncokkal vegyes történet került színre."

„Játék végén a történet kifejlésének ünnepére, nemzeti táncművész Farkas Ur egyedül, szives részvételből fellép nemzeti magánytáncba, miután Európa jelesebb nagy városait átutazván, ú. m. Bécset, Münchent, Velencét és Párist, a hírlapok szerint becset és örök hírt szerezve nemzetének s magának e mestermívbe is, ezáltal a több idők ólta tisztelt közönségnek is ezúttal kedveskedni kiván."

Farkas József táncjátékokat, balletteket is irt: Asszonyi esztrenga, Véletlen vőlegény, stb. A nemzeti megújhódás lelkes harcosa, akinek táncában itthon és külföldön a magyar gondolat hódit. **H. E.**

ÚJMAGYARSÁG
TELEFONSZÁMAI:
1-464-20, 1-464-28, 1-464-29, 1-444-00

Konyha

Mit készitsünk szilvából?

Bőséges szilvatermés esetén legolcsóbb és legfontosabb konzerválási mód az aszalás, annál inkább, mert ezzel az eljárással nagy tömegeket dolgozhatunk fel házilag. A gyümölcsaszalás módját már ismertettük rovatunkban, igy hát most egyéb tanácsokkal látjuk el háziasszonyainkat.

Nem szólunk a lekvárfőzésről sem, amelyet mindenki ismer, hanem a szilvabefött, rumos- és ecetes szilva, továbbá a finom szilvalikör készitését ismertetjük.

Szilvabefött készitésénél a szép, nagyszemü, nem túlérett kékszilvát pár percre forrásban lévő vizbe dobjuk, majd kiemelve, héját könnyen lehántjuk, utána azonnal citromosvizbe vetve, hogy meg ne barnuljon. Ezalatt hig cukorszörpöt készitünk 1 kg. cukorra 1 liter vizet számitva. Ebben a szilvát 2—3 percig forraljuk, majd habozókanállal gyorsan kiszedjük. A kihütött levet rátöltjük a gyümölcsre és vele együtt 24 óráig állni hagyjuk. Ekkor a levet leszürjük s darabka hasitott vaniliát adva hozzá, forralással besürítjük. A szilvát ezalatt üvegekbe rakjuk s a kihütött szörppel feltöltjük. Lekötözés után az üvegeket 5—6 percig gőzöljük.

Rumos szilvabefött készitésénél a gyümölcsöt gondosan megmossuk s tüvel megszurkáljuk, sőt tetszés szerint meg is húmozhatjuk. A szilvát most beföttes üvegekbe rakjuk és szörpöt öntünk rá, melyet úgy készitünk el, hogy a gyümölccsel egyenlő súlyú cukrot mérünk le, ebből szokásos módon szirupot főzünk, fahéjjal és szegfüszeggel izesitve, s annyiszor 2 deci finom rumot vagy konyakot adunk hozzá, ahány kiló cukorból a szirupot készitettük. Ezt most kihütve az üvegekben lévő gyümölcsre töltjük, jól lekötözzük és 14 napig napos helyen állni hagyjuk.

Egyszerü készitésü és igen izletes a következő ecetes szilvabefött. A gyümölcsöt úgy készitjük elő, mint a fenti rumos beföttnél, azután lemérjük és félannyi súlyú törtcukrot számitva hozzá, rétegenként lerakjuk befőttesüvegekbe. Az üvegeket most feltöltjük nem túl erős finom borecetoldattal s jól lekötözve 8 napra napos helyre állitjuk őket. Ekkor a képződött levet leöntjük, fahéjjal és szegfüszeggel izesitve átforraljuk s kihütve újra a gyümölcsre töltjük. A lekötözött üvegeket pár hétig még napos helyen tartjuk, azután elraktározzuk.

Finom szilvalikört igy készitünk: 3 kg gyümölcsöt magvastól összezúzunk és bőszájú üvegbe töltjük. Ráöntünk 2 liter 70%-os alkoholt és 1 liter vizet s az üveget légmentesen lezárva 8 napig állni hagyjuk. Ekkor a képződött folyadékot leszürjük. Most 3 kg cukorból és másfél liter vizből szirupot főzünk, amikor kihült, adunk hozzá 1 liter alkoholt és 2 liter finom szilvóriumot, végül pedig a fenti átszürt gyümölcskivonatot. Az egészet annyi vízzel egészitjük ki, hogy összesen 10 liter likört kapjunk. Szükség esetén filtrálópapiron átszürjük. 2—3 havi érlelés után fogyasztjuk.

Üzenetek

Somogyi előfizető. Kedves soraiban azirán érdeklődik, lehet-e befött gyümölcsből aszalványt készitení. Lehet és pedig következő módon: A gyümölcsszemeket kiemeljük, a magvasakat kimagozzuk s ha a befött zsugorodott volna, úgy forró vizben meg is duzzasztjuk. Ekkor a gyümölcsöt igen sürü cukorszörpben párszor felforraljuk, majd az edényt letakarva, másnapig állni hagyjuk. Most az edény tartalmát szitára töltjük, a levet gondosan lecsurgatjuk, majd a gyümölcsszemeket egyenként, egymás mellé aszalótálcákra rakjuk. A kirakott gyümölcsre porcukrot szitálunk, majd meleg helyre, aszalóba vagy főzés után sütőbe tőljuk. Másnap a gyümölcsszemeket megfordítjuk, újból porcukrot szitálunk rá s ismét száritóba tesszük. Igy folytatjuk az aszalást, mig a gyümölcs eléggé megszáradt, de azért hajlitható és zamatos. A kész aszalványt hártyapapir közé fadobozokba sorjázzuk s lenyomtatva hüvös, száraz helyen elraktározzuk. Ennek az eljárásnak megvan az az előnye, hogy a különféle befőttekből egyidejüleg készithetünk vegyes aszaltgyümölcsöt.

„A ma problémái" hirdetései

ÁLLÁST KERES:

Jó megjelenésü, müvelt, fiatal úrlasszony nagy szervezőképességgel, hollandul tökéletesen, németül-angolul is beszél, mint titkárnő, direktrice stb. elhelyezkedést keres. Gépirást is tud. Választ „Szorgalmas, korrekt" jeligére kér.

Erdélyi származású, leánygimnáziumi tanárnő elhelyezkedne házikisasszony gyanánt is, lehetőleg hegyvidéken. **Nagy E., V., Kresz Géza-u. 18., II. 1.**

Délutáni elfoglaltságot keres gyermekek mellett kitünő bizonyitványokkal, németül is tanító, megbizható, erdélyi úrinő. **D. B., Ilői-út 41., fszt. 8/b.**

Idős magánoshoz, vagy házaspárhoz kitünően főző, megbizható, gondos, intelligens asszony. **Sz. Zs.-né, VIII., Vajdahunyad-utca 41., I. 13.**

Jó bizonyitvánnyal megbizható, dolgos és hüséges fiatal mindenes. **Kövi Ilona, Kerepesi-út 104., I. 7.**

Rendes, jómagaviseletü, református, kezdő vidéki leány Budapesten, vagy vidéken háztartásban. Fizetési igénye 18—20 P. **Kovács Ilona, Monor, Lapos szőlő, Nemzetőr-utca 56.**

ÓRAADÁS

Bécsi születésü, németet, angolt, franciát, zongorát és éneket tanitó, oklevéles tanárnő, kitünő referenciákkal, órákat ad. **G. O., Dob-utca 97., I. 14.**

Elsőrangú német tanárnő, kellemes, szórakoztató módszerrel tanit felnőtteket és gyermekeket lakásán is. Villamosköltség és ebéd ellenében is ad egy órát. Német leckéket korrepetál. Otthon található 5—8-ig. **Márvány-utca 42., I. 9.**

SZABÁS-VARRÁS

Angol-francia szabásznő eredeti modelleket készit úriházaknál. **József-utca 2., I. udvar, II. lépcső, I. 1.**

(Fogadóóra hétfőn délután fél hat és hét között.)

(A papirkorlátozás miatt a rovat fenti hirdetéseit egyideig nem tudjuk közölni. Ezeket a hirdetéseinket a jövőben rendes apróhirdetéseink között fogjuk **megjelentetni.)**

— Keresztet vetett, amikor elindult a liszttel. Azt hitte, az ég adománya. És nem tudta, hogy a halált cipeli a hátán.

— Oh... Uram Istenem... Egész héten át kisérteteket fogok látni... Lidérenyomásom lesz... Amikor utána néztem, még hánykolódott. Lehet, hogy még most is él. Rosszul tettük, hogy nem állittattuk meg a vonatot...

— Nem sok remény volt... — mondotta a másik parasztasszony. — Ha a vonat átment rajta bármiképpen is, nem élhet sokáig. A jó Isten büntette meg, mert a más bajából hasznot huzott. Potom olesón vette a lisztet és olyan büszke volt.

Megint hallgattak egy darabig s mozdulatlanul ültek helyükön. Aztán tekintetük a zsákra siklott, amely ott maradt az öreg asszony helyén. Egymásra néztek és hirtelen elforditották fejüket.

— Uram Istenem... Bizonyára fagy lesz ma éjjel.

— Én is ugy gondolom. Tavaly havazott Szüz Mária napján.

A vonat pályaudvarhoz közeledett. Az asszony a szerencsétlenül járt másik nő zsákjára akarta tenni lisztjét.

— Mi az? Rosszul ülsz? Várj, majd ide magam mellé huzom a zsákot.

— Nem, nem, jól ülök.

— De jobb lesz, ide huzom mellém a zsákot és közelebb ülhetsz.

— Nem, majd én reáteszem az én kis zsákomat és odább huzódhatom.

— De ne tedd reá arra a tiszta zsákra. A tiéd csupa sár.

— Mit törődsz vele? Mi közöd van neked a zsákhoz? Talán a te liszted van benne?

— Talán a tiéd, mi?

— Én nem mondom, hogy az enyém. De azért nem kell bepiszkitani...

— Fogd be a szádat, ha nem a tiéd.

Végül mégis reátette a parasztasszony kis zsákját a másik zsákra és rögtön ugy tünt fel a dolog, mintha mind a két zsák az övé lenne.

— No, hát ez igazán nem járja... Egy egész hegy... Alig férek el... Vedd le rögtön róla a zsákot!

— Csak csöndesebben!

— Leveszed vagy nem veszed le?

— És ugyan miért? Tán csak nem akarod megkaparintani? Mi?!

— Inkább te akarod! Te! Mihelyt az állomásra érünk, — üvöltötte az asszony, — el fogom mondani, hogy nem engedted, hogy segitségért kiabáljak. Egy egész zsák lisztet viszel haza és még nem is elég neked, meg akarsz lopni egy halottat. Vedd le a zsákodat, mert mindjárt a vonat alá dobom.

Ugy tett, mintha a kis zsákot le akarná lóditani, a szomszédja azonban a hajába kapaszkodott:

— Megállj, ha akarod!...

Az asszony a kis csomaggal nem törődött a hajával, ő torkonragadta ellenfelét, aki fuldokolni kezdett, eleresztette a haját és igyekezett lefejteni nyakáról a két fojtogató kezet, azonban az egyik karjával a kis zsákot akarta magához ölelni.

A vonat ismét lejtős pályára jutott. A deszka, amelyen ültek, megbillent s a lábuk alatt láthatták az elsuhanó taipfákat.

A zsákját védelmező asszony szeme már egészen kidülledt, s görcsösen kapaszkodó ujjai leváltak a fojtogató kézről. A másik egy pillanatig még a markában tartotta, megrázta jól, aztán ellökte ellenfelét, ugy, hogy annak a feje hátravágódott. Akkor hirtelen magához huzta a zsákot, amely a halotté volt:

— Ha még egyszer megmoccansz, te piszok, a vonat alá doblak! Zsák lisztet visz haza és még a másé is kellene neki!

A parasztasszony sirni kezdett. Ugy zokogott, mint egy gyermek és egész testében remegett.

— Legalább a felét add nekem, te... te gyalázatos, — nyöszörögte.

— Oh, te ocsmány! Az a másik szegény asszony talán még él... És te nem engedted, hogy segitségért kiabáljak... És a más portékájára veted a szemed...

Az asszony a kis zsákra borulva, szótlanul sirt, őszinte könnyeket hullajtva.

Egy kanyarodónál a messzeségben hirtelen feltünt egy hatalmas viztartány. A siró asszony letörölte könnyeit, pislogott és még mindig remegve panaszos, alázatos hangon kérlelte a másikat:

— Legalább tiz fontocskát adj nekem belőle...

Szomszédja nem méltatta válaszra, részvétlenül, megingathatatlanul ült a nagy zsák mellett, mint valami szobor.

Mihelyt megállt a vonat, leugrott az ütközőkről, a zsákot a hátára kapta és anélkül, hogy megfordult volna, sietve ment az állomással szemben levő rétre.

A helyén maradt asszony szomoruan pislogva nézte kis zsákját, amely félakkora volt, mint a másik. Aztán sirástól fátyolozott tekintetével sokáig követte a sinek mellett távolodó asszonyt, akit lassan elnyelt az alkonyat. Vitte a hátán a nehéz zsákot és végtelen boldogságát nem tudta másként kifejezni, minthogy egyremásra széles mozdulatokkal vetette a keresztet. *(Orbók Attila forditása.)*

Magyaros himzés-minták

Ez a három izléses magyar minta dunántuli magyar himzésmintát, dunántuli népies himzések alapján készitette Undi Mariska iparművésznő. Alkalmasak fehérhimzésre éppen ugy, mint bármely más anyagra.

— Hallottad, hogy Bucsufalvi, az irő az anyósát is magához vette?

— Megkétszerezödött ezzel az olvasótábora, eddig ugyanis csak a felesége olvasta a müveit.

1. Az ujpesti kath. legényegylet jótékony célra előadta Herczeg „Gyurkovics lányok“ című darabját. Képünkön a szereplők láthatók, középen Antal Pál egyházi elnök és Gerber Alajos rendező.

2. A hatvan-vasuttelepi elemi iskola növendékei, akik a Hiszek emlékalapja javára rendeztek előadást.

3. A nagykátai hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvák helyiscsoportjának zászlószentelési ünnepe. (Balról jobbra: Vitéz Gyüre Dániel; Ertsey dr. központi igazgató; Vitéz Csécsi Nagy Imre altábornagy; Bundy Jánosné, a zászlóanya; Vicián István nemzetgy. képv; Bundy János és Szabó Kálmán.

4. Budapest ifjuságí tornaversenyének vándordijával, a selyemzászlóval kitüntetett bajnokcsapat. (Középen Kárpáti Ernő dr. igazgató, jobbra Kronstein Ferenc, balra Kovács Pál tornatanárok.

5. A keresztény iparosok juniálisa a „Sasfészekben“

6. A Pasaréti-uti Ferencrendi egyházközség kápolnája javára rendezett kulturdélután résztvevői.

Nyilazó magyar vitéz

Talán emlékszünk még történelmi tanulmányainkból, hogy a magyar nép egyszer — nem is olyan régen — még hasonló ruhákban járt. Büszke is volt arra, hogy nyilazó vitézei elől senki nem menekült meg. Igaz, ma már más idők járják, de emléke bennünk él, s szeretünk a múltból fel-felvillanó képekben gyönyörködni. Az alkotóművésznek, Undi Mariskának köszönhetjük ezt a gyönyörű képet, melyet a többi kiváló alkotással együtt láthatunk a gödöllői Városi Múzeumban, a művész első kiállításán. Undi Mariska (1877—1959) a gödöllői Művésztelep egyik rendkívül tehetséges tagja volt. A szecesszió összművészeti ideáljának követője, a magyaros szecesszió egyik legelkötelezettebb híve. Tehetségét édesanyja ismerte fel. Elfogadta, hogy lánya — lányai, mert Carla nevű testvére is hasonló talentumokkal rendelkezett — nem a hagyományos szokások szerint élnek. Műveikben az asszonyok világról alkotott nézeteik elevenednek meg, s ez a bensőség árasztja el a mostani tárlatot is.

Undi Mariska s a szecesszió többi tagja a másféle esztétikum keresésében jutottak el a művészethez. Azt akarták megörökíteni, ami a látványban művészi. Műveikre a népművészeti motívumok a jellemzőek. A kiállításon megelevenedik a csodaszarvasról szóló rege, Hamupipőke, Árgyélus királyfi, az ősmagyarokról szóló regék részletei, Hunor és Magyar története, a művésznő önarcképe, családi képek... A fő hangsúlyt mégis a népművészeti motívumok képviselik, a szőnyegek, a mesekönyvek lapjai. Kevesen tudják, hogy neki köszönhető a Népszálló éttermének freskója, a Tűzoltó utcai klinika falfestménye. 1925-ben tüntették ki utoljára. Több nemzetközi díjat is kapott. A '20-as évektől kezdve az egyre erősebb ellentétek, sajnos háttérbe szorították a szecesszió művészeit. Aztán csaknem teljesen elfeledték őket.

A feledés homályát kívánta eloszlatni a múzeum, amikor tavaly decemberben megvásárolta a hagyatékot Undi Mariska unokatestvérétől, Undi Flórától, aki a legnehezebb időszakokban is őrizte, remélve, hogy eljön egy jobb kor, amikor újra felfedezik Mariska művészetének szépségét. Álma valóra vált, hiszen a kiállítás most a gödöllői Városi Múzeumban (Szabadság tér 15.) látható december 31-éig.

Szántó Mónika

JEGYZETEK A LITURGIÁRÓL

Tévénekek

Három ének helytelen használatáról szeretnék röviden írni. Egy belőle félreértésen alapszik, a másik kettő kifejezetten törvénytelen.

Advent III. vasárnapját Gaudete-vasárnapnak, a IV. vasárnapot Laetare-vasárnapnak hívjuk. Mindkettő az Introitus első szaváról kapta nevét. De ha nem az Introitust magát olvassuk el, csak erről a két szóról tudunk, akkor egy járulékos motívum elvezet minket a lényegtől. Nem egyszerűen az „öröm vasárnapjai" ezek, hanem valamiről szólnak (nem is ugyanarról a két vasárnapon!), aminek azután járulékos következménye az öröm. A Gaudete-introitus lényeges része ez: Dominus enim prope est — az Úr közel van. Ezért fordulhatunk bizalommal Istenhez („kéréseiteket terjesszétek bizalommal Isten elé", s ezért kell „örülnünk mindig az Úrban"). A Laetara-introitus egészen másról szól. „Vigadozzál, Jeruzsálem, s gyűljetek egybe mind, akik szeretitek őt, vigaszának tejével hogy elteljetek." Nagyböjt IV. vasárnapja: Jeruzsálem-vasárnap (Rómában a stációs templom is a „Jeruzsálemi Szent Kereszt bazilika"). A hittanulók nagyböjtben arra készülnek, hogy Jeruzsálem, a mi anyánk keblére fogadja őket. A hittanuló ma méri fel, mit is fog kapni az Egyháztól: igazságot, szeretetet, irányítást, vigasztalást, közbenjáró imádságot, s legfőképp: szentségeket (a vasárnap eredeti evangéliuma a kenyérszaporítás története). A hívő, aki együtt „izgul" a keresztségre készülőkkel, maga is feleleveníti magában, miképpen szülte őt új életre ez az Anya, s hogyan gondoskodott róla. A hittanulók is, a hívők is tudják, hogy a mennyei Jeruzsálem várja őket, ahová úgy fognak megérkezni, mint most, a nagyböjti zarándokút végén a húsvéthoz. Ebben a reménységben „vigadozik" az Egyház, örvendezve gyermekeinek. Azt hiszem, mindenki tudja, miért írtam le mindezt. Nyilvánvaló, hogy az „Örvendezzünk, jertek, áhítatos lelkek" mindebből semmit, de semmit nem mond el azon az egy szón kívül, hogy „örvendezzünk".

Ha előbb csak veszteségről van szó, két másik esetben nagyobb a baj. Az utóbbi években egészen bevetté lett sok templomunkban, hogy a Glóriát a karácsonyi időben a „Dicsőség mennyben az Istennek" népénekkel, a húsvéti időben a „Dicséret, szent áldás tisztesség" népénekkel helyettesítik. Mindkettő a római liturgikus törvénnyel ellenkező gyakorlat. A misekönyv bevezetése világosan előírja, hogy a Glória más énekkel nem helyettesíthető, azt el kell énekelni vagy mondani. A Glória a legősibb keresztény énekek egyike, melynek kiindulópontja, az angyalok éneke, a liturgia kettős célját foglalja magába (Isten megdicsőítése és az ember megszentelése, mert hiszen a béke erre vonatkozik). Ámde a felhívás után meg is kezdődik maga a dicsőítő ének: az Atya felségének és Krisztus megváltó, közbenjáró tevékenységének a szentháromságos befejezésig emelkedő megvallása. Ebből a „Dicsőség mennyben az Istennek" csupán az első hét szónak parafrázisa, stílusban pedig távol áll az ősegyház himnuszának liturgikus emelkedettségétől. A „Dicséret, szent áldás tisztesség"-ben pedig még erről sincs szó: Ezt az éneket Sík Sándor a Victimae paschali laudes sequentia szabad fordításának szánta, s a „dicséret" szó csak a „laudes" megfelelőjeként került bele. A Glória gondolatvilágától (és stílusától) teljesen különböző szövegről van szó. A két helyettesítés tehát a liturgikus jog szerint tilos, tartalmilag pedig indokolhatatlan.

Természetesen mindhárom ének jó a maga helyén. De ha azt mondhatja valaki: „mindegy, mit éneklünk, csak tiszta szívből énekeljük", ez lehet érvényes (vagy *majdnem* érvényes) az egyéni áhítatra, de nem az egyház hivatalos liturgikus cselekményére. Ha „mindegy", akkor nincs megállás a „quaedam sanctissima verba" (= némi szent szavak) nyegleségéig.

Dobszay László

KRITIKA

Márai Sándor: Röpirat a nemzetnevelés ügyében

Magyarország a zavarosból kivehető jelek szerint, ha igaz, a polgári demokrácia megvalósítására törekszik. Nos, egy vitathatatlanul klasszikus értelemben vett igazi polgár, Márai Sándor ötvennégy esztendeje, a második világháború harmadik évében, 1942-ben jelentette meg röpiratát a nemzetnevelésről. A szóbanforgó kiadása e röpiratnak Pozsonyban látott napvilágot 1993-ban. Különös időszerűséget ad a szövegnek a közelgő 1100 éves honfoglalási évforduló, a Szent István-i gondolat remélhetőleg erőteljesen újraéledő öröksége s az európai magyar

zel hat évre fölcseréli otthonát, s Magyarország helyett az Amerikai Egyesült Államokban tölti napjait? Klucsik Mária — kinek írásait, beszámolóit olvasóink is ismerik — a búcsú könnyei után elhatározta, hogy fölfedezi Amerikát. Nem a nagy felfedezők módjára, hanem kíváncsi, alkalmazkodni tudó emberként. Elhatározásának következményeként hosszú levelekben számolt be tapasztalatairól, s ezekből született ez a kicsit nosztalgikus, alapvetően életvidám, derűs könyv, amely a hétköznapok Amerikájával ismerteti meg olvasóját, az egyszerű emberek szokásaival, bánatával, örömeivel; színházi- és operaelőadások élményét osztja meg velünk. Valóban „kalandozik", ahogy könyve alcímében („egy feleség kalandozásai") fri

Merre megy a hajó?

150 éves a balatoni gőzhajózás

Kiállítás a Tihanyi Bencés múzeumban

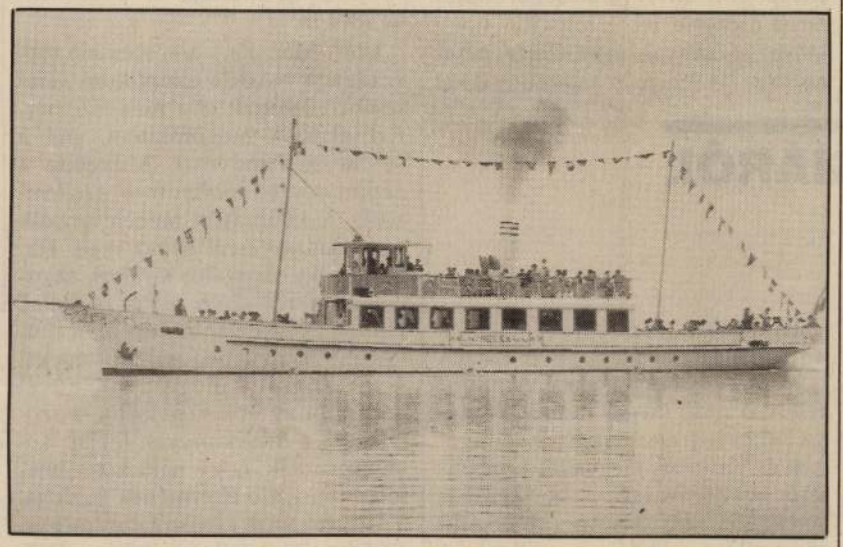

A tihanyi apátsági templomban tartották április 27-én a „150 éves a balatoni gőzhajózás" című kiállítás megnyitóját. A templomhajót megtöltő sokaság előtt, *Korzenszky Richárd* bencés házfőnök köszöntőjében feltette a kérdést: „Merre megy a hajó?" Ahogy együtt vannak a templomban a balatoni hajósok és utasok, a balatoni hajón is együtt vannak különböző emberek, de egy a céljuk: az utazás sikere, úgy az országlakóknak is kell, hogy legyenek közös gondolataik, közös céljuk. A kiállítást *Lotz Károly* közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter nyitotta meg, majd a Bencés Apátsági Múzeum részéről *Uzsoki András* igazgató átvette a rendező Közlekedési Múzeum főigazgatójától, *Katona Andrástól*. A kiállításért, amely októberig tekinthető meg a Bencés Apátsági Múzeumban, köszönetet mondott *Kopár István*, a MAHART Hajózási Kft. ügyvezető igazgatója. Az ünnepi szavak után Korzenszky Richárd, Lotz Károly és Kopár István egy-egy égő mécsest helyeztek el a templomban, a balatoni hajózás hőseire és áldozataira emlékezve.

Az apátságban megrendezett tárlat gazdag anyaggal, régi okiratokkal, metszetekkel és képekkel, menetrendekkel, hajózási eszközökkel és hajómodellekkel mutatja be a balatoni hajózást: az őskori bödönhajót — még a XIX. században is használtak ilyet — a vitorlás gályát, a lapátkerekes és csavaros gőzöst, a modern motoros és vitorlás hajókat.

Lotz Károly miniszter, miután megcsodálta a Balaton vízi alkalmatosságait, a ladiktól a motoros katamaránig, amely sajnos jónéhány legújabb kori úszó alkalmatossággal együtt a tájtól és a vidék hagyományitól is idegen, válaszolt az Új Ember kérdéseire.

Elmondta, hogy május végére [illegible] csúcsértekezletre zó szabály megkerülésével, elterjeszteni. A minisztérium azonban ellenáll. Reméljük, sikerrel, s a Balaton a következő 150 évben is csak sajkákat, ladikokat, vitorlásokat s a kiállításon is megcsodálható szépségű személyhajókat fog ringatni, netán viharával tépázni.

„Navigare necesse est" — mondja a latin. S amit ma gyakran elfelejtenek, így folytatja:"Vivere non est." Azaz: hajózni kell, élni nem. Ma, amikor a kátyús utakon, rosszul szervezett, környezetszennyező közlekedés már-már az életünkre tör, megkérdeztük a minisztert, mi fontosabb, közlekedni vagy élni? Lotz Károly az ókori latin mondásra mai amerikai szlogent idézett: „Sustainable Development, Sustainable Mobility." — Fenntartható fejlődés, fenntartható közlekedés. Az elv önmagáért beszél, s Magyarországnak elemi érdeke, hogy ezt szem előtt tartva fejlessze — a közeljövőben világbanki hitelt is igénybevéve — úthálózatát, közlekedési rendszerét.

A kiállítás megtekintése után a Tihanyi Apátság vendégei sétahajózásra indultak, két több, mint százéves hajón, a Kelénen és a frissen felújított, és erre az alkalomra vízre bocsátott Helkán. Ám ezzel a történetnek, sajnos, nincs vége. A Tv-híradó aznap esti kiadásában megemlékeztek a kiállításról, idézték a miniszter szavait, mutatták Helkát és egy boroshordó is szerepelt a műsorban. Csak azt mulasztották el közölni, hogy a megnyitó a tihanyi templomban volt, a kiállítást pedig a Bencés Apátsági Múzeum fogadta be. A kérdés jogos, és egyelőre válasz nélkül marad: merre megy a hajó?

Szikora József

Ifjúsági lelkinap Levélen

Érdemes Nagymaros és Egerszalók példáját követni. Erre tett kísérletet *Szalay Kálmán*, a hazánk nyugati végein megbúvó kicsiny Levél község plébánosa akkor, amikor április 27-re a környező falvak fiatalságát ifjúsági lelkinapra hívta egybe. Előadónak *Kerényi Lajos* piarista atyát kérte fel, aki a nap folyamán az istennélküliség világából kivezető útvonal lehetőségeit kívánta feltárni a hallgatósága előtt. A mintegy hetven megjelent fiatal előtt kifejtette, hogy a vallás erőltetett háttérbe szorítása a lélek elsivatagosodásához vezet, ami pedig az élet értelmétől, a reménytől fosztja meg az embert. Ezt követően szólott a magyar fiatalság nagyobbik részére sajnálatosan jellemző hitnélküliségről, majd kifejtette hogy sürgető szükségünk van a tiszta és hiteles életet élő hívők új nemzedékére.

Kerényi atyát az előadásokat lezáró szentmise előtt a lelkinap jelentőségéről kérdeztük.

— Missziós területté vált hazánk, így szakadatlan tevékenykednünk kell az újraevangelizálás érdekében. Sok ilyen Tábor-hegyet kell létesítenünk, ahol a fiatalok jól érzik magukat. Ha ugyanis „gusztusos" a csomagolás, akkor eredményesen át lehet adni az igazi örömhírt.

Hogyan kell tehát megszólítani a fiatalságot?

— Karakterisztikusan, egyénileg és hitelesen. De ennek a háromnak sugároznia kell az ember egyéniségéből!

J.Á.

HÍREK

Jó Pásztor templom Lukanényén

A szlovákiai Lukanényén (Nenince) április 27-28-án millecentenáriumi ünnepséget rendeztek, amelynek egyik fő eseménye a község újonnan felépült templomának felszentelése volt. A szertartást *Tóth Domonkos* püspök, a Pozsony-Nagyszombati Főegyházmegye püspöki helynöke és *Bartal Károly Ottó* jászóvári, premontrei apát végezte. Az új templomban helyezték el az egyik kassai vértanú, Szent Pongrácz István ereklyéit. A templomot Jó Pásztornak nevezik, mert a község hívő lakossága évente részt vett az imanapon, amelyet a szlovákiai magyar katolikus hívők Jó Pásztor vasárnapján tartanak azért, hogy magyar anyanyelvű püspököt nevezzenek ki a térségbe. A templomszentelés előtt harangszentelésre is sor került. A templomot *Patay László* festőművész festményei díszítik. Ő készítette azt a 90 négyzetméteres millecentenáriumi seccot is, amelynek leleplezésére szintén az ünnepség keretében került sor, s amely a magyar történelem nagy alakjait ábrázolja. A több mint 75 százalékban magyar anyanyelvű község ünnepségeinek során megemlékeztek az I. és II. világháborúban elesett hősökről. *Híves György* polgármester díszpolgárrá avatta *Patay László* festőművészt és *Luka László*, Svájcban élő akadémikust, akinek ősei e községből származtak. Oklevelet adtak át a község fejlesztésében eredményeket elért polgároknak. A Határon Túli Magyarok Hivatalát *Törzsök Erika* elnökhelyettes képviselte. MK

Százéves ifjúsági szövetség

II. János Pál pápa április 29-én kihallgatáson fogadta az Olasz Egyetemisták Katolikus Szövetsége (FUCI) 800 képviselőjét, a szövetség fennállásának centenáriuma alkalmából. A FUCI XIII. Leó pápasága idején született meg, Fiesoléban és most ugyanott gyűlt össze. A pápa köszöntötte a szö[illegible] vezetőségét és lelkészét, *P.*

Találkoztunk a pápával

Húsvét hétfőjén a százhalombattai [illegible]

Undi Marika:

A MAGYAR NÉPMŰVÉSZET VÁLSÁGA

Forrongó világunk káoszából szivesen menekülünk a népmüvészet földszagu kis virágai közé, melyek semmi mással nem törődve, öntudatlan életbizodalommal nőttek ki a maguk talajából, a nép lelkivilágából — s furcsán, kedvesen mosolyogva —, sugározzák ránk azt az örömet, mellyel az életbe szökkentek.

Ahol a nép még nem került teljesen a gép atmoszférájába, ahol még egyszerü szerszámokat használ, ahol a nők maguk fonják-szövik a ruhának való fehér vásznat és a kékfestőt — *ott még mindig él nálunk a népmüvészet.* Él lankadatlan az alkotási vágy, mely a férfiakat a ház körüli cifrakapu, kerités vagy kis szék faragásába állitja s az asszonyokat arra ösztökéli, hogy ruháikat maguk állitsák elő. Ősi viseletük vonalait, szineit, szerkezetét megőrizve, s ahogy ők azt naiv módon legszebbnek képzelik, a ruhát — himzéssel, zsinórozással és csipkefodorral —, gondosan feldiszitve.

Ha azután vannak diszesebb ruhafélék, melyeket már maga előállitani nem tud, de a népből való iparos készíti, — azokat kötelességszerüen megvásárolja. A közeli mezőváros országos vásárai gyüjtik egybe sokszor 20—30 falu népét, mely örömmel hagyja félbe külső munkáját, hogy állatait, vagy buzáját eladni vigye s az árából *cifra szürt, ráncos torku csizmát,* az asszonynak *rózsáskendőt,* a kislánynak *pántlikát* vegyen. Vásárokon van kelete a *kivarrt bőrsubának* és a *takaros kisködmönnek,* mely drága bizony, de meg kell venni, hisz a nép ruhatárának egész életre szóló kincse lesz.

A népmüvészet iránti érdeklődés nálunk ujabban gazdasági kérdésekkel függ össze. Egyes kiváló gócpontokon rendszeresen dolgozik a nép eladás céljára, főleg szövési és himzési munkákat. Felvirágzott a népmüvészet alapján álló háziipari termelés, mely égetően kényes helyzeteket teremtett.

A népmüvészet virágai ugyanis csodálatosan érzékenyek. A nép lelke, a talaj, amelyből fakadnak, csalhatatlan biztonsággal termi meg őket, ha saját ösztöneire hagyják, de rögtön megzavarodik és félszeg lesz, ha üzleti szempontból befolyásolni akarják.

Igy történik azután, hogy az olyan tehetséges nép is, mint a mezőkövesdi matyó — megbomlott rajzu és szinezésü uj munkákat szállit, holott eredeti himzései azelőtt a legőszintébb bámulatunkat érdemelték meg. Ösztönösen szép munkái az olcsó és kelendő tucatáru szintjére süllyedtek alá *s félelmesen közel van az a gondolat, hogy népmüvészete gyökerét is aláfurja a pénzszerzés céljából berendezett, jelenleg kiterjedt és jövedelmező háziipar!*

Fontos lenne *a munkáltatás ellenőrzése a népmüvészet szempontjából.* Megfelelő szakembereknek kellene az ország egyes részein őrködni azon, hogy a nép istenáldotta müvészetét ne áldozza fel azért, mert a nyomoruságában háziipari munkát vállalni kénytelen.

Matyó-rózsák

Matyórózsák viritanak most már mindenütt Budapest utcáin. Telve vannak velük a kirakatok; alig tehetünk néhányperces gyalogsétát, anélkül, hogy ne akadnánk forgalmas utcasarkokon bizalmas tereferében együtt guggoló mezőkövesdi asszonyokra, élénkszinü himzések kiteregetett szőnyege felett... A főváros uj szineket nyert velük. Legnagyobb az a szinfolt, amely a Nemzeti Szinház feljáróin virul: ott már keleti pompáju vásárrá torlódik meg a matyórózsák sokasága. Itt, a város legforgalmasabb pontján várják a matyó menyecskék biztosan esedékes vevőiket; gondolatban azonban haza-haza-

Baranyai subás férfi.

Magyarság nib. cikkünk. Budapest, 1930.

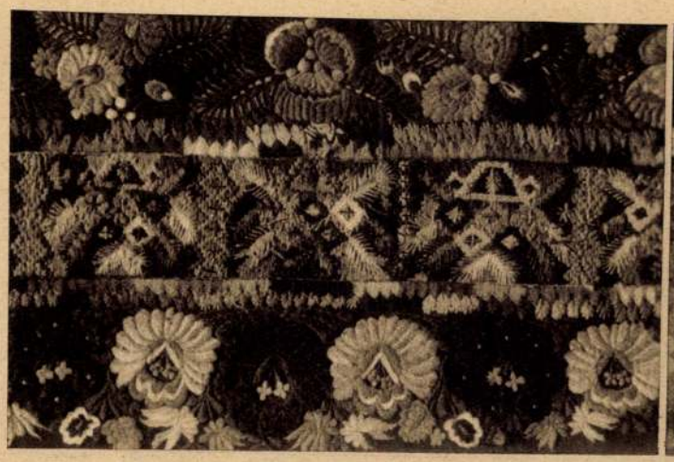

Matyó menyasszonykötény virágkosaras középsávval.

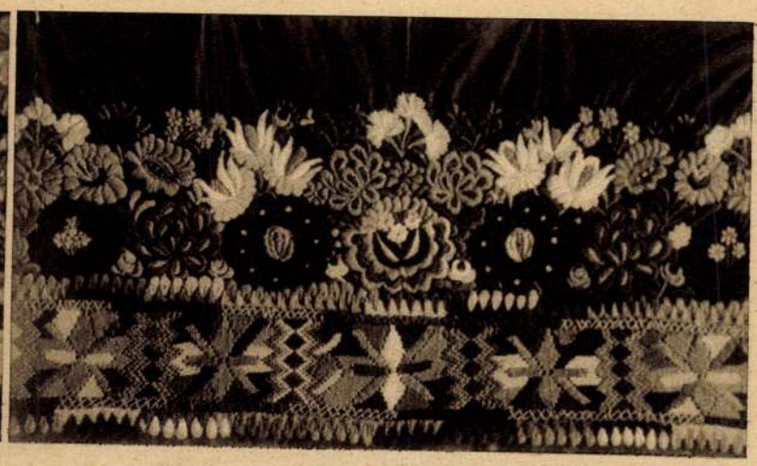

Matyó diszkötény széle.

járnak s ha eljön a szombat este — hüséggel kivárt nyereségpengőcskéiket maguk viszik haza Borikának, Petyikének.

Mert nehéz a sora ám a mezőkövesdi népnek. Szálas, karcsu férfiai, szorgalmas asszonyai a világ minden földjét vállalnák, hogy rajta élhessenek. De a matyó szapora fajta, a sok gyerek miatt a földek mind kisebb részekre oszlanak s nem ad többet a szentistváni és a kövesdi határ. Hiába vonják meg az ételt is maguktól, hiába telelnek sokszor napraforgó olajával izesitett kenyéren — mégsem futja. Mert másrészt a matyó, aki tatárivadéknak tartja magát — valljuk be, ami igaz —, módfelett kedveli a pompát. Erején felül költ diszes ruhájára. Ragyogó himzéssel ugyan maguk az asszonyok virágozzák ki a maguk és a férjeik ruháját, mely utóbbi szintoly gazdag himzésü,

Matyó lepedőszél.

— akárcsak a nőké és a gyermekeké. Amellett még aranycsipke, ezüstrojt, pillangó — amit a nép egyszóval „ragyogó"-nak nevez —, fölös bőséggel árad el rajta. Az asszonyok rózsás delénszoknyája, mely földig leér, a szélébe varrott „höndörgő"-vel, igen szépen emeli ki karcsu alakjukat, pávás járásukat; fekete kötényük selyme a ráhimzett virágtömeg alatt alig-alig látszik.

Valami dacos önérzet, pogány szépség uralja a diszbeöltözött matyó fiatalság képét. Nem kivétel ebből még a tarka dunnában hordott esztendős fiucska sem; annak a kalapjáról is messzire leng már az árvalányhaj. Alig tud járni, már pazarul kivarrt ingecske-gatyácska kerül rája; neki sző, fon s öltöget a matyó anya s érette házal hímes rózsáival — Párisig és Clevelandig.

Mezőkövesdi legény vőlegényi diszöltözetben.

Matyó menyecske.

Sárközi fonóasszony.

Sárközi menyecske parittya-főkötővel.

Sárközi főkötők

A tolnamegyei Sárköz daliás népe is hires népmüvészetéről. Női viselete az ország egyik legfestőibb látványa, bőráncu, harangalakuan széles szoknyájával. Rendkivül pompázó viselet; a vasárnapi diszruhára husz méter virágos selyem sem sok, mert a szoknya is, a kötény is fodros. Felette két sor rózsás selyempántlika is övezi. A vállkendőn pedig tenyérnyi széles nehéz selyemrojt tarkállik.

Ennek nyakkörüli hézagából emelkedik ki a sárközi menyecske finom fején barna őzikeszeme felett a nevezetes *parittya-főkötő*. Büszkén hordozza rajta a féltett himzést, mely bár alig nagyobb egy dinnyegerezd héjánál — rajta van a sárközi népmüvészet minden szépsége. Rajza, kivitele a fekete alapra fehér szállal — elragadóan finom s a legelőkelőbb helyet biztositja számára az összes magyar himzések között.

Főkötőjéhez törhetetlen hüséggel ragaszkodik a sárközi nő, de már a ruháján sokat engedett a régi törvényből. Nemcsak magaszőtte habfehér *bodorvászon* ingvállát hagyja el, hogy felvegye a városi iparoslányok banális bluzát, hanem a nagyrózsás selyemanyagok helyett is értéktelen, divatos müselyemből varratja ruháját. A pusztulás megkezdődött.

Szövési és himzési készségét még nemrég csupán a maga házatáján foglalkoztatta a sárközi nép. Szép mennyezetes ágyát lenge függönykelmével vette körül s abroszait piroscsikosan maga szőtte. Gazdag nép a sárközi, de az utóbbi években mégis eladásra is szőnek ott a sárközi asszonyok s elindultak Budapestre piacot keresni.

Csipkeország — Felvidék

Drága Nagy-Magyarországunk minden sarkában más és más hangulatu a népmüvészet. Ha fel a Kárpátokra tekintünk, mintha hegyormaik változatos körvonala tükröződnék a völgyekben lakó magyar és tót menyecskék kézimunkáján: csupa csipke, csupa finom felhő, aranyszálu hegyi mese... Havas, hosszu téli esték türelmével meghimezve...

Ott született meg réges-rég, ódon városkák bányászleánykái kezén, *szegény vájárházakban a magyar csipke.* Eleinte

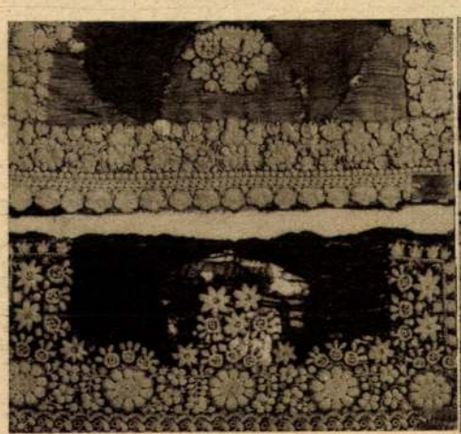

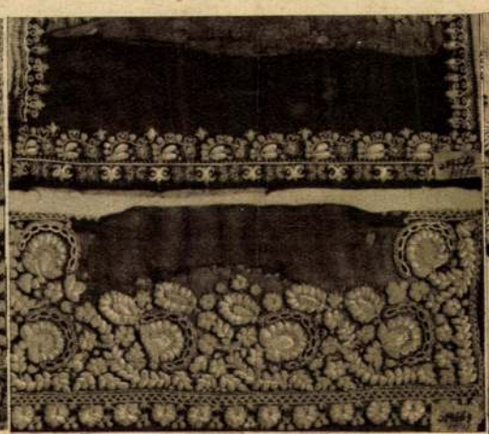

Sárközi főkötők.

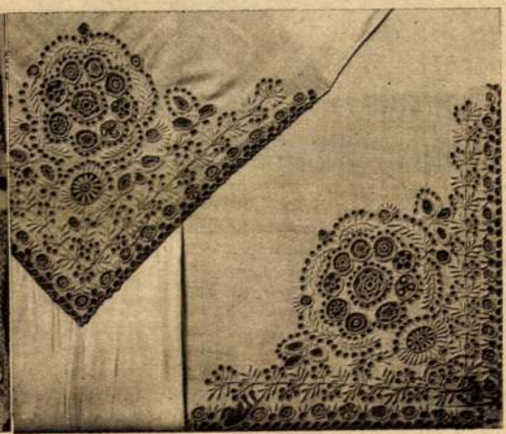

Pozsonyi csipkés vállkendő.

Palóc menyecske csipkés főkötőben.

Felvidéki kötény.

hire, hogy ez a szép munka, melynek szinmagyar tulipános muzsikáját a magyar uriházban tanulta dudolni a tótság is, s amely átitatta a Felvidék minden zegezugát, most — mint *„cseh népmüvészet"* él tovább...

A hires pozsonyi Izabella háziiparegylet munkásait, melyek *Izabella főhercegasszony* elgondolása szerint s az ő páratlan

Felvidéki függöny kakasos hímzéssel.

Beszterce, Selmecbánya környékén; később feljebb *Trencsénben és Pozsonyban is* buzgón felkarolták. Hajdan aranyszálból termettek csak, nemesi asszonyok büszke, drágaköves fejkötőjének, bársonyszoknyájuk szegőjének. Majd a nép is megáhitotta a csipkét. Az utolsó évszázadokban szinte hihetetlen fényüzéssel diszitette fel vele a maga festői szép ünneplő ruháját. Ingvállai bokros ujján, kerek nyakfodrán és bő köténye szélén halmozta fel magaszőtte nemes munkáját. Mindig

Zólyomi csipkekendő.

a himzés szineihez hangolva azt; ugyhogy ahány vidék, annyi fajta csipkét s ahány falu, annyi szinárnyalatut lelünk. Habfehér és aranyszálut, borvöröset, aranysárgát narancsszinnel, kékfehéret s a pirosaranynak és a zöld-bibornak szinakkordjait. Legfinomabb kivitelben természetesen kacér kis főkötőjük elején, melyet naptól soha el nem barnult homlokukra hullattak.

De talán csak a multban hullatták. Mert ki tudja, *Eperjes és Sóvár* tündöklő aranycsipkéit van-e kedvük, módjuk még feltüzni a sárosi menyecskéknek?

Pozsonyba — kedves régi koronázó városunkba —, valamikor a környékbeli *Cifferről, Alsó Diósról* és sok más faluból, csodálatos varázsu tüllcsipkés teritőket hordogattak be az asszonyok. Most az a izlésével vezetve — tizennyolc-husz év óta megszervezett háziipari termelésre dolgoztak —, most ujra munkába állitották az „utódok". Annyi minden egyébbel együtt ez is elveszett. Az a becses, kezdeményező munka azonban, mely már harmadik évtizede folyik s annyi magyar kéznek adott kenyeret Pozsony vidékén, szerencsére nem szakadt meg végkép. Fen-

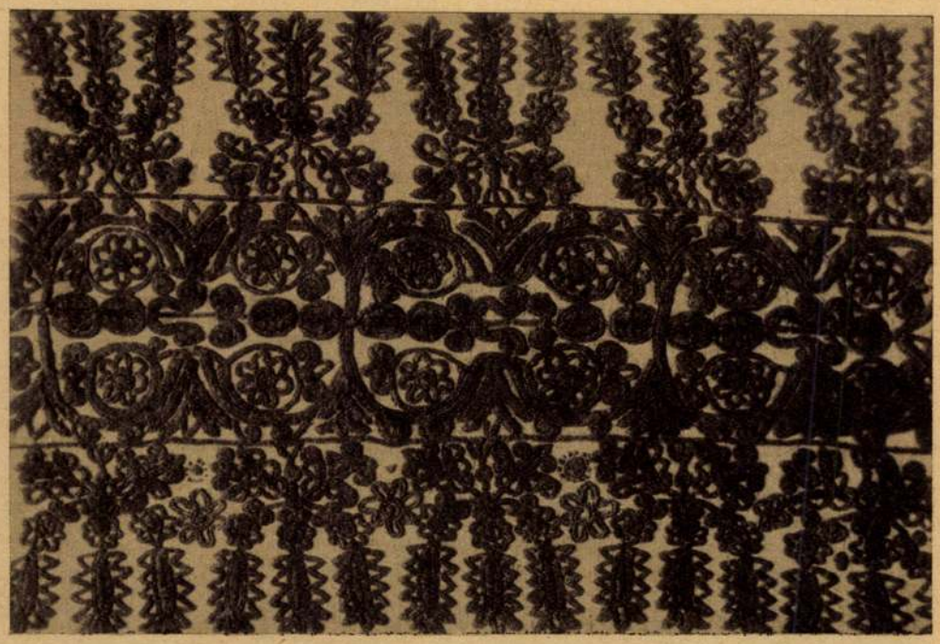

Kalotaszegi irásos hímzés.

Kalotaszegi leány darázsolt muszujban.

Kalotaszegi lányok a „himes" kapuban.

séges védnöknőjükkel együtt a vezetők *Budapestre tették át az egylet szinhelyét* s itt, az ország szivében is buzgó munka folyik. De — uj közönséget és uj munkaerőket kellett toborozniok. Az utóbbit most már nem is annyira a nép, mint inkább az uriosztály elszegényedett rétegéből, valósággal életmentő szándékkal, mert nyilt titok, hogy mily sok uricsalád nőtagjai élnek ma finom ujjaik szorgos munkájából, amelyekről a családi gyürüket rég lesodorta a háboru kegyetlensége . . .

Pusztuló Kalotaszeg

Népmüvészetünk drága koronája, Kalotaszeg, elrabolva is hozzánk tartozik. Fáj, hogy idegen kézben, gondok alatt — drágakövei egymásután kihullanak . . .

A kalotaszegi nép, mely az erdélyi parasztság közt ritka szépségével s értelmes, jólelkü mivoltával is az élen haladt — *áldott tehetségével egy minden ágazatában becses müvészetet tárt fel* az utóbbi évtizedekben. Sehol sem láttunk magyar földön igy kivirágzani minden szépséget, egy és ugyanazon helyen: a házak külsején s butorzatán *a fafaragó készséget* — kancsóin, bokályain, cserépkemencéin *a fazekas diszitőmüvészetet* —, s ruházatán a gyönyörü *fonalas mesterséget* . . .

Élő képeskönyve volt a müértőnek a kalotaszegi élet minden mozzanata, melynek csodáival dehogy is lehetett betelni valaha is! De a vasárnapi templomozáskor különösen feltárult a sok szépség: a faragott tornác könyöklőin szagos violát tépdestek s nemsokára egymásután libbent ki a „himes utcaajtó"-n a leányok, legények délceg hada . . . Még a nap is mosolygott a hófehér magukszőtte, magukhimezte „piros vállfős" ingekre, lerakott ráncu „darázsolt" fersingekre! S a legények bokrétás süvegjére s a remekbevarrt bőr mellrevalók ragyogó tömegére . . .

Ma a fiatalok, a magyar tiszti ruhából lemásolt bricsessznadrágban járják a „csürdöngölőt" a lakodalmakon. Az asszonyok egyre ritkábban öltik fel a páratlan szépségü magyar gunyát. Szürke, egyszerü, *réklis kartonruhában járnak hétköznap,* akárcsak a románok; csak délceg járásukon, karcsu lábukon ismerszik meg messziről az uton, hogy ki jő... *Van, aki ünnepen még felöltözik, van aki már templomban se hordja, hanem el-*

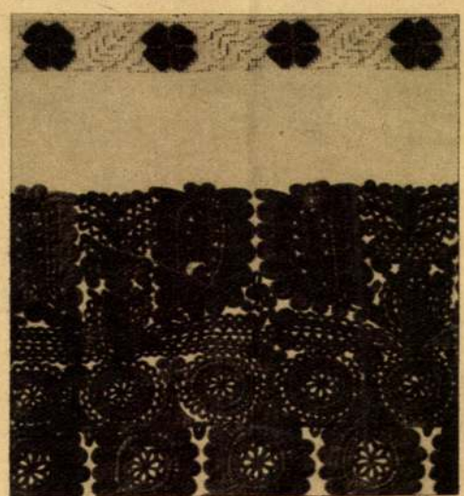

adja, elajándékozza az ősi ruhát. A bánffyhunyadi öregtemplom keritésén sorba függnek hetivásárkor a varrottasok s az elhagyott szép kincsek: a ruhák. Megveszi ünneplőnek a mereggyói román leány, román legény . . . most ők az urak, övék a hatalom és a szépség Nagy-Romániában!

A szép varrottasok ezernyi csodálója szánná, hogy mennyire kipusztult minden a házak belsejéből. Elvittek minden „irásos" varrottast; hirmondónak maradt meg csak néhány kis jegykendő, de ez még lakodalmakkor a vőfélyek jelvényéül nélkülözhetetlen. Ujat nem himeznek. A kalotaszegi „vagdalásos" munkák — melyek szinte egész Európában ismeretesek voltak —, s amelyeknek vásárlója volt még néhai *Erzsébet királyné* és amely Teck Mary hercegnőnek, *a mai angol királynénak* házában is helyet talált *teateritő* formájában — készül ugyan még némely faluban, de igen kevéssé érdemes kivitelben. Nem lehet tagadni, hogy a megszállás után a nép uj piacot teremtett magának, házalással — a megnagyobbodott országban; de ma a román asszonyok a tőlük legujabban eltanult himzéssel a szomszédos falvakban háziipart teremtettek, amely virágzik; mig a mi népünk, védelem hiján s a megváltozott viszonyok sulya alatt, vergődni kénytelen s egyre szegényedik . . .

Vajjon gondol-e valaki nálunk arra, hogy mentő kezét átnyujtsa a hazug határokon és pártját fogja elkallódó magyar kincseinknek: a kalotaszegi szomoru magyar népnek és nemes müvészetének?

Undi Mariska

AZ ŐSKORTÓL A NÉPVÁNDORLÁS KORÁIG

AZ UTOLSÓ TIZ ÉV RÉGÉSZETI KUTATÁSAI

Az ásó tudománya, ahogy *Schliemann* az ősrégészetet elnevezte, három izben emelkedett világszerte nagy népszerüségre. A cölöpépitmények felfedezése idején, amelyeknek gazdag leletei a modern ember közvetlen közelébe hozták az ősember életmódját, a barlangi müvészet emlékeinek ismertté válásakor, amelynek teljesitményei oly felemelők az emberi öntudatra s végül, amikor *Schliemann* trójai ásatásainak eredményét vette szárnyára a hir. Itt *Homeros* költészetének visszfénye aranyozta meg az emlékeket. Mennél magasabbra hágott azonban a maga eredményeiben ez az uj tudomány, annál jobban elmerült bizonyos részletkérdések jelentésében, amelyek csak a szakembernek jelentenek örömet, a közönségtől pedig mindjobban eltávolodott. Talán Németország volt az egyetlen terület, ahol a germán faj multja és az ősrégészeti emlékek közt fölismert kapcsolat az ősrégészetet nemzeti tudománnyá, s igy közkedveltté avatta. Nem csoda hát, ha világszerte a vezetőszerepet a germánfaju népek vették át az ősrégészetben. A régi franciák, angolok, olaszok által alkotott nagy kongresszusok helyett is ők teremtettek elevenebb nemzetközi kapcsolatot a háborut közvetlenül megelőző években.

A magyar régészetnek a háboru alatt felnőtt uj nemzedéke és a régiekből megmaradottak is alighogy felocsudtak a nagy csapásból, szintén munkához láttak. Eredményeikkel vivták ki a hivatalos körök a kisszámu áldozatkész magyar közönség és a külföld anyagi támogatását munkájukhoz. Az ősrégészet aligha lesz reánk nézve valaha is olyan értelemben vett nemzeti tudomány, mint a németekre, de becsületbeli munka, melyre az ősrégészet magyarországi multja és földünknek emlékekben való gazdagsága egyaránt kötelez.

Különösen nehéz feladatot ró a magyar régészekre — mint *Márton* Lajos kiváló régészünk megállapitja —, ez a becsületbeli munka. Azoknak a jelenségeknek a vizsgálata, amelyekből a települési tudomány a maga eredményeit levonja, nehéz feladat Észak-Európában is. Százszorta nehezebb azonban nálunk a középdunai medencében, a népek országutján, ahol a kőkortól kezdve nem találkozunk zavartalanul érvényesülő fejlődéssel. Észak-Európa földjét ugy érik a hatások, mint a szabályszerüen ismétlődő parti hullámtörés, nálunk egymást keresztezik a hullámkörök, kavarognak, mint az örvény, meglepő, ismeretlen, a környezettel kapcsolatban nem lévő jelenségeket vetnek fölszinre, máskor jólismert formákat sodornak koruknak ellentmondó környezetbe. Már *Hampel* is számolt azzal a lehetőséggel, hogy a népvándorlás hullámai Magyarország földjén csak megismétlődései az őskor föl nem jegyzett hasonló jelenségeinek. A kutatónak tehát jól kell tudnia disztingválnia az egymásutániság között.

Akinek alkalma volt a nagyközönség közül, jól berendezett, jól vezetett ásatást látni, valószinüleg olyasfélét érzett, mint *Mikszáth* Kálmán *Strázsa* Jánosa, aki soha többé nem vette elő a csizmaszárból hályogoperáló bicskáját, amint neki a szem szerkezetének finomságát megmagyarázták. A legmintaszerübb és legmodernebb magyar ásatások arra tanitanak, hogy például egy föltárandó telep ismertetéséhez be kell mutatni a környék azon

A dömsödi urnatemető. Tompa Ferenc dr. ásatása.

Vépszabadság

Freskóktól gyermekjátékokig

Undi Mariska életműve Gödöllőn

A mostanit megelőző századvég – mikor, úgy tűnik, a játék és életöröm, a könnyedség és felszabadultság indították útjukra, jellemezték az alkotóművészeket – termékének, a szecessziónak egyetlen magyarországi szervezett társulása a már e század elején kialakult gödöllői művésztelep volt, ma pedig a gödöllői Városi Múzeum az egyetlen olyan hely Magyarországon, ahol e művészeti irányzatnak állandó kiállítása van. A múzeum célul tűzve maga elé, hogy a hajdani művésztelep tagjainak minél teljesebb életművét megszerezze, hozzáférhetővé tegye, tavaly vásárolta meg az örökösöktől, idén rendezte állandó kiállítása részévé Undi Mariska hagyatékát.

Táncosnő

Az 1877-ben Győrben született Undi (eredeti nevén Springholz) Mariska, mint a művésztelep alapítója, majd későbbi vezetője Körösfői-Kriesch Aladár és Nagy Sándor is, Székely Bertalan tanítványa volt a Mintarajziskolában. Tagja lett az 1894-ben alakult Nemzeti Szalonnak. Szemléletét franciaországi és angliai tanulmányútjai, vidéki rajztanári működése, népművészeti gyűjtőútjai gazdagították. Képző és iparművészeti tevékenységet egyaránt folytatott, hűen a szecesszió művelőinek azon elvéhez, hogy az ember teljes környezetét szépítsék meg. Falképeket tervezett, készített például a Budapest Székesfőváros Népszállója, a Tűzoltó utcai klinika számára. Bútorok, szőnyegek, gobelinek, hímzések, ruhák, festmények, rajzok, könyvillusztrációk, gyermekjátékok kerültek ki a keze alól. Ihletőjének fogadta el a gyermekművészetet, mint a gyermekek szabad, ösztönös, önmegvalósító képességének megnyilvánulását, s ugyanígy az Európa legősibb táncait felelevenítő Isadora Duncan hozzánk Dienes Valéria közvetítésével eljutott, oktatott táncművészetét is.

Munkáját elismerések fogadták. 1904-ben a St. Louis-i világkiállításon gyermekszoba-berendezésével bronzérmet, itthon az Iparművészeti Társulat gyermekjáték-pályázatán második díjat nyert. 1906-ban a milánói világkiállításon aranyéremmel tüntették ki. 1913-ban állami pasztelldíjat kapott. 1916-ban elnyerte a Műbarátok Köre ezerkoronás díját.

1959-ben Budapesten hunyt el.

Nádudvari Anna

Többszólamú Magyarország

Hogyan mutatunk lengyel tükörben?

Undi Mariska (3)

Közlemények, információk

VIKTÓRIA TOURS ajánlataiból: Dánia–Norvégia–Svédország–Finnország körutazás. Tengerparti üdülések: Spanyolország, Olaszország, Görögország, szállodák, apartmanok. Bp. XIV., Vezér út 28/B. Tel./fax: 252-3373.

Tanfolyam

A Bercsényi Miklós Élelmiszeripari Szakközépiskola 1996 szeptemberében a következő élelmiszer-ipari szakképesítést adó tanfolyamok indítását tervezi: élelmiszeripari laboráns; gyümölcspálinka-gyártó; húsipari szakmunkás; savanyító; sörgyártó szakmunkás; tartósítóipari szakmunkás; zöldség-gyümölcs feldolgozó. Technikusképző tanfolyamok: erjedés- és üditőipari technikus; hús- és baromfiipari technikus; tartósítóipari technikus. Jelentkezés levélben: 1106 Budapest, Maglódi út 4/B., illetve telefonon: 262-1064 tagozatvezető.

ÁLLAMI bizonyítvánnyal: mérlegképes könyvelő, számítógép-kezelő tanfolyamok. Álláslehetőségek! Gépírásoktatás. Tel.: 217-5192, 251-6585. (348041/1K)

Angol, német, olasz és japán nyelveken indítja tavaszi szemeszterét a **Budapest Nyelvstúdió.** Oktatás kis csoportokban, kezdőtől a nyelvvizsga-előkészítő szintig. Órák reggel, de., du. és este. 4 hetes intenzív és 10 hetes kurzusok. 6 fős csoportok! **Beiratkozás** és szintfelmérés április 2–5-ig 10–18 óráig irodánkban, Bp. XI. ker., Bartók Béla út 51. I/2. Tel.: 185-4121, 214-4307.

A Katedra Nyelviskola (Nyelviskolák Kamarája által ajánlott nyelviskola) április 15-én indítja 4, 9, 10, 12, 15, 18 hetes angol-, német-, olasz-, spanyol-, francia-, orosz-, magyarnyelv-tanfolyamait 12 tudásszintes, belterületi oktatótermekben, gyakorlott és ellenőrzött tanári karral, minden napszakban (szombaton is). Csoportonként a legjobb hallgató fél áron iratkozhat be egy következő tanfolyamunkra. Tanfolyamaink: általános, intenzív, nyelvvizsga-előkészítő, nyelvtani rendszerező, szinten tartó, üzleti angol és német, kis csoportos, oxfordi vizsga-előkészítő. Tanfolyamdíjak már 4090 forinttól! Tanfolyamainkat a Munkaügyi Központ támogatja. Beiratkozás: április 4–5-én, 16–19 óráig, V., Veres Pálné utca 36. (Közgazdasági Egyetem). Információ: 186-8980, 165-5116. Vállalatoknak kihelyezett tanfolyamok. Nyári nyelvi táborok gyermekeknek és felnőtteknek, külföldi nyelvtanfolyamok. (F)

Az Idegennyelvi Titkárnőképző Magániskola felvételt hirdet érettségizetteknek kétéves, nappali, iskolarendszerű képzésre. 1139 Budapest, Lomb u. 41. Tel.: 270-1782, 344-2026, 344-2027. (F)

Az MMSZ Oktatási Központ az alábbi tanfolyamokat szervezi áprilisban: Az új vámszabályozás és vámeljárás a gyakorlatban: 1996. április 16., az új devizatörvény a gyakorlatban: 1996. április 17., controlling a vállalkozói gyakorlatban: 1996. április 18., társasházak működtetése, közös képviselői tevékenység: 1996. április 25. Felvilágosítás: 166-6588. (F)

Az Országos Képzési Jegyzékben szereplő **környezeti asszisztens** képzést indít a TIT Stúdió. Információ: 166-9019, 185-0423. (F)

CSAK HÖLGYEKNEK: végzettséget nyújtó testőrképző tanfolyam + vizsga! Információ: 06 (30) 521-104. (348339/1K)

ÉLŐ NYELVEK SZEMINÁRIUMA. Alapítva: 1949. MINŐSÍTETT NYELVISKOLA. 1x2 4200, 2x2 8200, Ft-os Modul r[illegible]

Az OPERATOR hungaria Személyhívó és Adatátviteli Kft. értesíti a szolgáltatást igénybe vevő partnereit, hogy a **soproni, pécsi és miskolci URH-adók karbantartása miatt 1996. április 4-én 12–16-ig a személyhívó-szolgáltatás szünetel.** Megértésüket előre is köszönjük! **OPERATOR hungaria.**

BEVÁNDORLÁS KANADÁBA! A kanadai Schwalb & Burton tanácsadó cég nagy tapasztalattal, mérsékelt áron kínálja szolgáltatásait. A cég konzulense március 27-től két héten keresztül Budapesten várja az érdeklődőket. Időpont-egyeztetés a 185-0862-es telefonszámon vagy a 186-9148-as faxszámon. (F)

A Líra és Lant Kereskedelmi Részvénytársaság igazgatósága értesíti tisztelt részvényeseit, hogy a társaság évi rendes közgyűlését **1996. május 9-én (csütörtökön) délelőtt 10 órakor tartja a Láng Kiadó és Holding Rt. székhelyén** Bp. V., Balassi Bálint u. 7. 1/2 emelet. **Napirend:** 1. Az 1995. évi mérleg és eredményfelosztás beterjesztése, a felügyelőbizottság jelentése, a könyvvizsgáló jelentése. 2. Az 1995. évi mérleg és eredményfelosztás elfogadása. 3. Az 1996. évi üzleti terv előterjesztése és elfogadása. 4. Az igazgatóság, a felügyelőbizottság és a könyvvizsgáló felmentése és megválasztása, a tisztségviselők díjazásának meghatározása. 5. A társaság székhelyének áthelyezése, új telephely és fióktelepek módosítása, tevékenységi kör kibővülése. 6. A dolgozói részvényszabályzat elfogadása. 7. Egyebek.

MEGHÍVÓ. A Szanyi Dózsa Termelő, Értékesítő és Szolgáltató Szövetkezet igazgatósága meghívja a szövetkezet tagjait és üzletrész-tulajdonosait az **1995. évi közgyűlésére. Helye és ideje:** Szany, Művelődési ház, 1996. április 16., 9 óra, Vág, Polgármesteri Hivatal, 1996. április 17., 9 óra; Rábasebes, Polgármesteri Hivatal, 1996. április 17., 14 óra. A Szövetkezet Igazgatósága, Szany.

☎ **A BÁCSKA** Kereskedelmi Részvénytársaság igazgatósága értesíti tisztelt részvényeseit, hogy a társaság **1996. május 9-én, 11 órakor** tartja évi rendes közgyűlését. A közgyűlés helye: az rt. székhelye, Baja, Jelky András tér 10., tanácsterem. **A közgyűlés napirendje:** 1. Az igazgatóság jelentése az 1995. évi tevékenységről, indítvány az eredmény felosztására. 2. A felügyelőbizottság jelentése az 1995. évi gazdálkodásról. 3. A könyvvizsgáló jelentése az 1995. évi gazdálkodásról. 4. Az 1995. évi mérleg megállapítása, eredmény felosztása, osztalék megállapítása. 5. A társaság 1996. évi üzletpolitikájának előterjesztése, jóváhagyása. 6. Alapszabály módosítása. 7. Személyi kérdések. 8. Tisztségviselők tiszteletdíjának megállapítása. 9. Egyebek. A közgyűlésen való részvétel feltétele, hogy a bemutatóra szóló részvények tulajdonosai a részvényeiket és az osztalékszelvényeiket a közgyűlés napján 9 óráig letétbe helyezzék az rt. székhelyén. A névre szóló részvények tulajdonosai külön értesítést kapnak. A közgyűlésen személyesen vagy írásos meghatalmazással lehet részt venni, a meghatalmazást a jelenléti ív aláírásakor le kell adni. Ha a közgyűlés nem határozatképes, az igazgatóság a **pótközgyűlést május 17-én, 11 órára** hívja össze, változatlan napirenddel. BÁCSKA Kereskedelmi Rt. Igazgatósága. (A023657)

☎ **A TECHNOIMPEX** Kereskedelmi Részvénytársaság igazgatósága értesíti tisztelt részvényeseit, hogy a társaság 1996. május 10-én (pénteken) 10 órai kezdettel tartja évi rendes közgyűlését. A közgyűlés helye Budapest, V. ker., Dorottya u. 6. számú épület protokollterme. Abban az esetben, ha erre az időpontra összehívott közgyűlés nem határozatképes, a megismételt közgyűlést az igazgatóság a hirdetményben megjelölt helyszínre, változatlan napirenddel, 1996. május 10-én 11 órára hívja össze. Ez a közgyűlés a megjelentek számától függetlenül határozat-

A Mikro VOLÁN Elektronika Rt. (1113 Budapest, Karolina út 65.) igazgatósága értesíti tisztelt részvényeseit, hogy a társaság közgyűlését 1996. május 7-én, 10 órára összehívja. A közgyűlés helye: A VOLÁN Elektronika Rt. irodaháza, Budapest XI., Karolina út 65. IV. emeleti tanácsterem. A közgyűlés napirendje: 1. Az igazgatóság beszámolója az 1995. gazdasági évről. 2. A felügyelőbizottság jelentése. 3. A könyvvizsgáló jelentése. 4. Javaslat a mérleg megállapítására és az éves nyereség felosztására, az 1995. évi díjazások kifizetésének jóváhagyására. 5. Dolgozói részvények átalakítása elsőbbségi részvényre. 6. Alapszabály-módosítás. 7. Az 1996. évi üzleti terv előterjesztése. 8. Az igazgatóság és felügyelőbizottsági tagok, valamint a könyvvizsgáló 1996. évi díjazása. 9. Egyebek. A közgyűlésen való részvétel és szavazás feltétele az, hogy a részvényesek részvényeiket a közgyűlést megelőzően 9 órától a közgyűlés helyén, Budapest XI., Karolina út 65. IV. em. (tanácsterem) alatt letétbe helyezzék, illetve egyéb, arra jogosult szervektől a náluk letétben lévő részvényeikről igazolást csatoljanak. A letétbe helyezett részvényekről elismervényt és a szavazójegyet az igazgatóság ad ki. A szavazójegyen szerepel a részvények száma és névértéke, valamint annak alapján gyakorolható szavazati jog mértéke. Egyúttal az igazgatóság értesíti tisztelt részvényeseit az 1995. évi főbb mérlegadatokról: Jegyzett tőke: 147 630 000 Ft. A részvénytársaság árbevétele: 397 072 000 Ft. Az eredmények alapján az igazgatóság 10% osztalék kifizetését javasolja. Az igazgatóság és a felügyelőbizottság jelentése a fenti főbb adatokat tartalmazza. Mikro VOLÁN Elektronika Rt. igazgatósága, Mikro VOLÁN Elektronika Rt. felügyelőbizottsága. (F)

Az IPM Software Rt. (1113 Budapest, Karolina út 65.) igazgatósága értesíti tisztelt részvényeseit, hogy a társaság a közgyűlését 1996. május 7-én, 11 óra összehívja. A közgyűlés helye: a VOLÁN Elektronika Rt. irodaháza, Budapest XI., Karolina út 65. IV. emeleti tanácsterem. A közgyűlés napirendje: 1. Az igazgatóság beszámolója az 1995. gazdasági évről. 2. A felügyelőbizottság jelentése. 3. A könyvvizsgáló jelentése. 4. Javaslat a mérleg megállapítására és az éves nyereség felosztására, az 1995. évi díjazások kifizetésének jóváhagyására. 5. Dolgozói részvények átalakítása elsőbbségi részvényre. 6. Bemutatóra szóló részvények típusának átalakítása névre szóló részvényekre. 7. Alapszabály módosítása. 8. A könyvvizsgáló megválasztása. 9. Az 1996. évi üzleti terv előterjesztése. 10. Az igazgatósági és felügyelőbizottsági tagok, valamint a könyvvizsgáló 1996. évi díjazása. 11. Egyebek. A közgyűlésen való részvétel és szavazás feltétele az, hogy a részvényesek részvényeiket a közgyűlést megelőzően 9 órától a közgyűlés helyén, Budapest XI., Karolina út 65. IV. em. (tanácsterem) alatt letétbe helyezzék, illetve egyéb, arra jogosult szervektől a náluk letétben lévő részvényeikről igazolást csatoljanak. A letétbe helyezett részvényekről elismervényt és szavazójegyet az igazgatóság ad ki. A szavazójegyen szerepel a részvények száma és névértéke, valamint annak alapján gyakorolható szavazati jog mértéke. Egyúttal az igazgatóság értesíti tisztelt részvényeseit az 1995. évi főbb mérlegadatokról: Jegyzett tőke: 101 000 000 Ft. A részvénytársaság árbevétele: 120 229 000 Ft. Az eredmények alapján az igazgatóság 20% osztalék kifizetését javasolja. Az igazgatóság és a felügyelőbizottság jelentése a fenti főbb adatokat tartalmazza. IPM Software Rt. igazgatósága, IPM Software Rt. felügyelőbizottsága. (F)

MEGHÍVÓ. Az Arany-Bróker Értékpapír Rt. (1054 Budapest, Nagysándor J. u. 8.) meghívja részvényeseit az 1996. május 7-én, 10 órakor a Pallas Páholyban (Budapest V., Al-

GÖDÖLLŐI TAVASZI NAPOK

MÁRCIUS 29. 17 ÓRA
VÁROSI MÚZEUM

UNDI MARISKA

FESTŐ- ÉS IPARMŰVÉSZ

(1877-1959)

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA

A VÁROSI MÚZEUM ÉS A MŰVELŐDÉSI KÖZPONT
KÖZÖS RENDEZÉSÉBEN

MEGNYITJA:

F. DÓZSA KATALIN
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ
A BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM FŐIGAZGATÓ-HELYETTESE

VARÁZSLAT-ORKESZTIKA

OSZTROGONÁCZ ÁGNES ÉS **BIHARI GÁBOR**
ELŐADÁSÁBAN

A KIÁLLÍTÁS NYITVA: DECEMBER 31-IG

TÁMOGATÓK:

MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTÉRIUM
KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG FŐOSZTÁLY MÚZEUMI OSZTÁLY
NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
ORSZÁGOS JÁTÉK ALAP

GÖDÖLLŐ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA
1995 DECEMBERÉBEN MEGVÁSÁROLTA UNDI MARISKA MŰVÉSZI HAGYATÉKÁT,
EZZEL IS SEGÍTVE A KIÁLLÍTÁS LÉTREJÖTTÉT.

BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL

Mariska

UNDI

GÖDÖLLŐI TAVASZI NAPOK

MÁRCIUS 28. 19 ÓRA
MŰVELŐDÉSI KÖZPONT

A GYŐRI NEMZETI SZÍNHÁZ PADLÁSSZÍNHÁZA
ÉS A KECSKEMÉTI KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ
KÖZÖS PRODUKCIÓJA

SHAKESPEARE:

MACBETH

MACBETH	HORVÁTH LAJOS OTTÓ
LADY	NYAKÓ JULI
BANQUO	KOVÁCS ZSOLT
MACDUFF	SCHERER PÉTER

DÍSZLET: CSANÁDI JUDIT
JELMEZ: ZEKE EDIT
ZENE: MELIS LÁSZLÓ
A RENDEZŐ MUNKATÁRSA: LABORFALVI MÁRIA

RENDEZTE: KISS CSABA

BELÉPŐDÍJ: 350.- ÉS 300.- FT

BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL

A GÖDÖLLŐI VÁROSI MÚZEUM ÉS A
PETŐFI SÁNDOR MŰVELŐDÉSI KÖZPONT

SZERETETTEL MEGHÍVJA ÖNT

Undi Mariska

FESTŐ- ÉS IPARMŰVÉSZ
(1877-1959)

gyűjteményes kiállításának megnyitójára

1996. MÁRCIUS 29-ÉN 17 ÓRÁRA

A GÖDÖLLŐI VÁROSI MÚZEUMBA

MEGNYITJA:
F. DÓZSA KATALIN
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ,
A BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM FŐIGAZGATÓ-HELYETTESE

VARÁZSLAT
ORKESZTIKA ELŐADÁS
BABITS MIHÁLY: BABONA, VARÁZS CÍMŰ VERSÉRE

TÁNCOL: OSZTROGONÁCZ ÁGNES
SZAVAL: BIHARI GÁBOR

Székely Aladár felvétele, 1910 k.

Undi Mariska (1877-1959) a századforduló és a századelő rendkívül sokoldalú, kiemelkedő művésze. Győrben született, tanulmányait Budapesten a Mintarajziskolában, Székely Bertalan tanítványaként végezte. Később Angliában és Párizsban volt tanulmányúton.

Munkáira nagy hatást gyakorolt a magyarországi szecesszió. Elsősorban a Gödöllői Művésztelep formálta művészi arculatát. A gödöllői művészek életfelfogásukban, tevékenységükben egyaránt példaképül álltak Undi Mariska előtt.

Az angol szecesszionak, Ruskin és Morris elméletének és a gödöllői művészek gyakorlatának megfelelően jártasságot szerzett a művészet több ágában is. Festményei, akvarelljei mellett az élet mindennapjait megszépítő, jól használható iparművészeti tárgyakat, elsősorban bútorokat, lakástextíliákat és gobelineket tervezett a kor szellemét, a Gesamtkunstwerk elméletét követve. Az 1903-ban készített Gyermekszoba belsőjével a St. Louis-i világkiállításon bronzérmet nyert.

A gyermekek számára tervezett játékokkal, könyvekkel, könyvillusztrációkkal egy, a művészet által jobb és boldogabb emberi élet kialakítását szerette volna elősegíteni, az emberi mindennapokat volt hivatott szebbé, teljesebbé tenni művészetével. A gyermekeknek tervezett tárgyakon keresztül egy egész nemzedék ízlését formálta.

Munkájában a gazdag és tiszta népművészet felé fordult, járta az országot, jelentős gyűjtőmunkát végzett; a népi kultúrával kapcsolatos emlékeket, népviseleteket, ornamenseket felhasználta ruha- és gobelintervein. A népművészet szeretete, ismerete megmutatkozik oktatói és irodalmi munkásságában is. A Magyar hímvarró művészet (1934) történeti áttekintést ad a viseletek fejlődéséről, a Magyar kincsesláda füzetei egy-egy vidék jellegzetes hímzésmotívumait és öltésmintáit mutatják be. E kiadványok nagy jelentősége, hogy a figyelmet a népi kultúrára irányítják.

Undi Mariska munkáinak gyűjteményes kiállítására már régóta vár a magyar közönség. A mai kor embere szükségét érzi egy békésebb, nyugalmasabb világ, egy teljesebb, emberibb életpélda megismerésének, annak a csendes, a szépet megismerő és tisztelő, az élet minden területét megszépítő életszemléletnek, melyet Undi Mariska művészete képvisel.

Őriné Nagy Cecília művészettörténész-muzeológus

TÁMOGATÓK:

MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTÉRIUM
KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG FŐOSZTÁLY
MÚZEUMI OSZTÁLY

NEMZETI KULTURÁLIS ALAP

ORSZÁGOS JÁTÉK ALAP

GÖDÖLLŐ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA 1995 DECEMBERÉBEN
MEGVÁSÁROLTA UNDI MARISKA MŰVÉSZETI HAGYATÉKÁT,
EZZEL IS SEGÍTVE A KIÁLLÍTÁS LÉTREJÖTTÉT.

Köszönetet mondunk azoknak, akik segítségükkel
hozzájárultak a katalógus és a kiállítás megvalósításához:

Dr. Gellér Katalin
Dr. Undi Flóra
Kiss Horváth László

Magyar Nemzeti Múzeum
Magyar Nemzeti Galéria Grafikai Osztálya
Budapesti Történeti Múzeum Fővárosi Képtára
Szórakaténusz Játékmúzeum és Műhely (Kecskemét)
Kecskeméti Galéria
Déri Múzeum (Debrecen)
Herman Ottó Múzeum (Miskolc)

A KIÁLLÍTÁS HELYE ÉS CÍME:
VÁROSI MÚZEUM
2100 GÖDÖLLŐ, SZABADSÁG TÉR 5.
TELEFON: 28/310-163

NYITVA:
1996. MÁRCIUS 29 - DECEMBER 31-IG
HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL MINDEN NAP 10-18 ÓRÁIG

A VÁROSI MÚZEUM ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSAI:

A GÖDÖLLŐI MŰVÉSZTELEP (1901-1920)
ERZSÉBET KIRÁLYNÉ EMLÉKSZOBA
GÖDÖLLŐ HELYTÖRTÉNETE
ZSIVAJGÓ TERMÉSZET
ÓCEÁNIA VILÁGA - IGNÁCZ FERENC GYŰJTEMÉNYE

Címoldal:
Illusztráció Szikra (Teleki Sándorné) Régen... c. meséjéhez, 1907

Undi Mariska
FESTŐ- ÉS IPARMŰVÉSZ
(1877-1959)

gyűjteményes kiállítása

GÖDÖLLŐ
1996

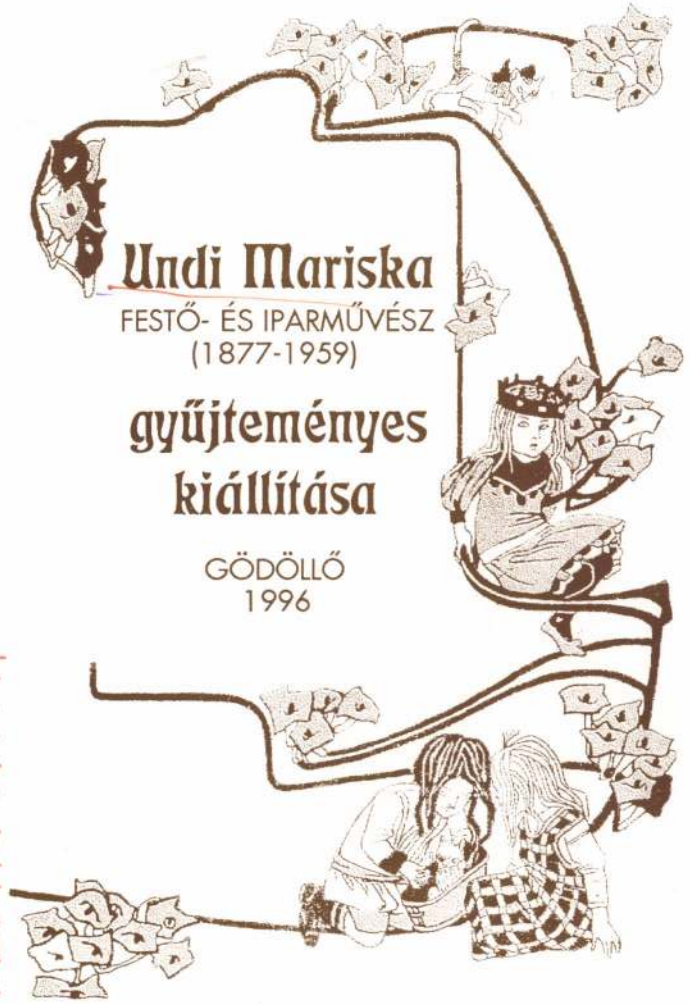

UNDI MARISKA

gesen kellett megtervezni). Mindezeket figyelembe véve alakítottam ki a magyar kiállítási anyagot. A mosonmagyaróvári múzeumtól kértem kölcsön dunai aranymosó felszerelést, amiről műtárgymásolatokat készítettem. A tervem az volt, hogy egy dunamenti aranymosó tanyáját építem fel magyar anyagként. A nádkunyhó és a nádpallóból készített szélfogó szárnyék elkészítése első pillanatra nem tűnt nehéznek. Azonban Finnországban meglehetősen alacsonyra nő a nád, sőt, Lappföldön nem is nagyon terem. A Balaton mellől nádat szállítani 3000 km-re, nos, erre sem volt túlságosan sok lehetőség. Végül mégis dél-finnországi, Helsinki mellől származó nádat kellett felhasználnunk, amit mindenek előtt úgy kellett összeraknunk, hogy legalább 2 méter hosszú nádkévék legyenek. A legnagyobb gondot azonban mégis a finanszírozás jelentette. A múzeum erőteljesen karcsúsított költségvetésében erre egyetlen fillért sem tudtunk szánni, így szponzor után kellett néznem, ami végül sikerrel járt. Egy felsőörsi vállalkozás, az Antal és Rakk Kft. vállalta el a kiállítási anyag és a kiállítást készítők kiszállítását Finnországba, azaz mentette meg Magyarország hírnevét!

Ha valaki Lappföldre, az Inari tó környékére vetődik, okvetlenül nézze meg az aranymosó múzeumot már csak azért is, mert ez az egyetlen ilyen múzeum Európában.

Törő László

Magyar népviselet-kiállítás Tokióban

Japánban nem jobbra hajts, hanem balra hajts van, és udvariatlanság egy hölgyet előre tessékelni, mikor ő jólneveltsége folytán tudja, hogy a második hely illeti meg. Egy néprajzi kiállítás is másként jön létre mint azt Magyarországon, a „nyugati világban" szokásosnak tartanánk. Az 1996. február 8-án Tokióban az Isetan Áruház 8. emeletén lévő Isetan Museumban megnyitott magyar kiállítás azzal kezdődött, hogy Japánban alakult egy „Magyar Népi Hímzés- és Viseletkiállítást Szervező Bizottság". Ennek szakmai lelke Kumiko Ichikawa professzor asszony volt, aki a tokiói előkelő Bunka női egyetemen textilművészetet tanít. A gazdasági nyomatékot a japán televízió (ill. pontosabban Információ Szóró Társaság, NHK) egyik igazgatója képviselte, a gyakorlati kivitelezés zálogát pedig egy külföldi kiállításokat szervező-forgalmazó cég ügyvezető igazgatója jelentette.

A japán rendezők több tanulmányút során tájékozódtak Magyarországon, a Néprajzi Múzeum (több mint negyvenezer darabból álló) textilgyűjteményét tárgycsoportról tárgycsoportra, szinte darabról darabra átnézték.

Visszatekintve, a japán delegáció válogató ízlése talán abban különbözött a mienktől, hogy kevésbé befolyásolták történeti-művelődéstörténeti asszociációk, tehát nem bűvölte el őket a reneszánsz „olasz korsó" és a gránátalma. Lelkesedtek a újabb, a hazai irodalomban gyakran „parasztosnak" nevezett munkákért: Mezőkövesdért, Sióagárdért, Kalocsáért – bár azért Kalotaszegért, a dunántúli fehérhímzésekért, sárközi főkötőkért is. A több mint száz oldalas, nagy formátumú katalógus még jobban eltolódott a derűs színesség irányába. Aki belelapoz, valószínűleg optimistább Magyarországot képzel el, mint amiben mi gondoljuk, hogy – élünk.

Nem maradt ki a történeti távlat: a fogadó falon a koronázási palást nagy, színes fotója adott alkalmat a Millecentenáris bevezető szavakhoz. Az esztergomi Keresztény Múzeumból, a Mária Terézia által Esterházy Imre prímásnak adományozott ornátusból egy pluviálé, az Iparművészeti Múzeumból két gyönyörű úrihímzés és egy-egy késői férfi és női díszmagyar jelezte a társadalom fölsőbb rétegeinek és a korábbi századoknak az ízlését. Az előkelő darabok mellé állított erdélyi, dunántúli, alföldi „régi stílusú" hímzések és néhány cserépedény, kályhacsempe, faragott széktámla jelezte az ornamentikában a történeti és társadalmi távolságokat áthidaló összefüggéseket.

Miért kell egy kiállítást egy áruház fölső szintjén megrendezni? Részben azért, mert Japánban sokkal kevesebb a múzeum. A múzeum mint műgyűjtő, népművelő, kiállító intézmény a japán műveltség szervezetében kevésbé eresztett gyökereket, több nagy művelődéstörténeti múzeum alig néhány éves alapítás. Az a tény, hogy a kiállítás egy áruházban készül, a magyar rendezők számára részben lélegzetelállító feladatokat, részben szokatlan lehetőségeket biztosított. Az Isetan Museum Tokió egyik belvárosában, talán a legmodernebben, a Shinjuku-ban helyezkedik el. Az Isetanban általában művészeti kiállítások váltogatják egymást, két-három hétig maradnak. Nem sokkal a mi kiállításunk előtt az egyik ősi kiotói szentély kincseiből volt kiállítás, a magyar viseleteket „Miro a színpadon", majd „Chagall" követte.

A váltások tempója tükrözi a hely és idő fantasztikus értékét és a munka fantasztikusan precíz megszervezési lehetőségeit. Az előző kiállítás (japán karikatúrák) esti zárása után másnap kb. két órára lett átvehető a 450 m^2-es kiállítási tér újra tapétázva, új paravánokkal, dobogókkal stb. A magyar etnográfusok másfél napot, benne két éjszakát kaptak, hogy mintegy harminc viseletet felöltöztessenek és benépesítsék a falakat. Előzetesen volt viszont két nap, amikor a Yamato szállító cég raktárában (a cég jelképe egy szájában kölykét cipelő anyamacska) szét lehetett válogatni falsíkok, viseletek szerint a tárgyakat – ezek ebben rendben kerültek át munkakezdésre a kiállításra, a „bevetés helyére".

Egy vendégfogadó múzeum muzeológusai, tárlói hiányoztak, viszont ott volt az áruház technikai szolgálata, korrekt gondossággal a tárgyak épsége iránt.

Sajnos a japán közönség megnyeréséhez Tokióban is ugyanolyan manökenmozdulatokba merevedett, amerrikai méretű kirakati babákat használnak mint Magyarországon. A viseletek felöltöztetéséhez ilyenek álltak rendelkezésre – bár ezekre nemigen akartak rámenni a paraszti öltözetek. A

GÖDÖLLŐ

A Grassalkovichok barokk templomai – Kresz Albert fotókiállítása

1996. március 22–augusztus 31.

Grassalkovich Antal, a nemesből lett főúr jelentős hatást gyakorolt Gödöllőre és környékére. harminchárom templom építtetőjeként, tatarozójaként, kegyuraként emlegeti az utókor. Birtokain a barokk–rokokó templomépítészet legszebb hagyományait virágoztatta ki. Olyan szakrális teret hozott létre, amely a korabeli Magyarország barokk népi hitéletének egyik legerősebb bástyája lett. A múzeum programjaként Lábadi Károly néprajzkutató és Kresz Albert fotóművész albumot készít. A március 22-én a Városi Múzeumban 16 órakor megnyíló kiállításon Kresz Albert az eddig elkészült felvételeit mutatja be, amelyeken mindeddig a nagyközönség előtt rejtve maradt, páratlan értékű művészettörténeti, néprajzi tárgyegyüttest sikerült megörökítenie.

Undi Mariska (1877–1959) – gyűjteményes kiállítása

1996. március 29–december 31.

Undi Mariska (1881–1959) a századforduló és a századelő rendkívül sokoldal, kiemelkedő művésze. Győrben született, tanulmányait Budapesten a Mintarajziskolában, Székely Bertalan tanítványaként végezte. Később Angliában és Párizsban volt tanulmányúton.

Munkáira nagy hatást gyakorolt a magyarországi szecesszió. Elsősorban a Gödöllői Művésztelep formálta művészi arculatát. A gödöllői művészek életfelfogásukban, tevékenységükben egyaránt példaképül álltak Undi Mariska előtt.

Festményei, akvarelljei mellett, az élet mindennapjait megszépítő, jól használható iparművészeti tárgyakat, elsősorban bútorokat, lakástextíliákat és gobelineket tervezett, a kor szellemét, a Gesamtkunstwerk elméletét követve. Az 1903-ban készített Gyermekszoba belsőjével a St. Louis-i világkiállításon bronzérmet nyert.

Undi Mariska munkáinak gyűjteményes kiállítására már régóta vár a magyar közönség. A mai kor embere szükségét érzi egy békésebb, nyugalmasabb világ, egy teljesebb, emberibb élet-példa megismerésének, annak a csendes, a szépet megismerő és tisztelő, az élet minden területét megszépítő életszemléletnek, melyet Undi Mariska művészete képvisel.

Őriné Nagy Cecília

KECSKEMÉT

Lechner Ödön és „Mesteriskolája"

Tervezett nyitás: 1996. október 30.

Lechner Ödön és „Mesteriskolája" címmel Lechner Ödönt és követőit bemutató kiállítást rendezünk a Kecskeméti Képtár Dísztermében és a hozzá kapcsolódó négy időszaki kiállító teremben. A magyar századforduló építészetének legnagyobb mesterét és iskoláját mutatjuk be, az egyik követő, Márkus Géza épületében. E kiállításunk az Országos Műemlékvédelmi Hivatal Magyar Építészeti Múzeumával közösen tervezett rendezvény.

A kiállítás szerves része Kecskemét egész főtere, mely a magyar századforduló építészetének „szabadtéri múzeuma", Lechner Ödön Városházájával, Márkus Géza Cifrapalotájával, Mende Valér Újkollégiumával és evangélikus bérházával, Komor Marcell és Jakab Dezső Iparosotthonával, Korb Flóris Népbankjával, Jánszky Béla és Szivessy Tibor Úri kaszinójával. A kiállításon nemcsak Kecskemét, hanem az egész ország területéről szerepelnének a Lechner által elindított „nemzeti stílusban tervezett épületek". Mivel a nemzeti szecesszió a történelmi Magyarország alföldi területén jellegzetes, ezért bemutatásra kerülnek a szabadkai, zentai, nagyváradi, marosvásárhelyi, pozsonyi – hogy csak a legfontosabbakat említsük – építészeti emlékek is.

A kiállítást többnyelvű, színes képekkel ellátott katalógus és képeslapok kísérik.

KIÁLLÍTÁS KÜLFÖLDÖN MAGYAR RÉSZVÉTELLEL

Aranymosó múzeum Lappföldön

1995. június 9-én a finnországi Lappföldön nyílt meg az új múzeum, ami a Föld aranymosását van hivatva bemutatni. Az ünnepélyes megnyitójára 26 ország önálló bemutatója készült el. Közte a magyar kiállítás, amit Törő László, a Laczkó Dezső Múzeum muzeológusa szervezett, tervezett és készített el.

A Golden World nevű project gondolata 1991-ben vetődött fel, amikor a Tankavaara nevű helyen lévő, az ottani aranymosás történetét bemutató korábbi kiállítás 18. évét betöltötte. Az alapítványi múzeum kisszámú, de annál lelkesebb gárdája elhatározta, hogy nem elégszik meg azzal, hogy a lappföldi aranymosás történetét bemutató kiállítást üzemeltet, hanem – gondolván egy nagyot és merészet – elkészítik az egész világ aranymosását bemutató új múzeumot. Az elhatározást tett követte, és néhány év alatt felépítették a szellemes, ötletes modern épületet, és megszervezték az anyag összegyűjtését, majd a bemutatóhely felépítését.

Az aranymosó múzeum épülete gyakorlatikag egy aranymosó tál felfordított alakját követi, vagyis egy széles, lapos csonkakúp. A kör alakú épület alapterülete 1000 m^2. Az egyes kiállítási terek ennek megfelelően körcikkely alakúak, és az anyag mennyisége, a kiállítás milyensége szerint különböző nagyságúak.

A magyar kiállítás koncepcióját mindenek előtt az anyagi lehetőségek, illetve a többi ország kiállítása szabta meg (nem lett volna túlságosan célszerű azonos felfogású és szempontú kiállításokat egymás mellett látni, azaz az egész múzeumot egysé-

a tisztabúza jöjjön-e utána, vagy az árpa. Ehhez mindhez a gazda kell, ezekben más nem dönthet.

Hát fel a kocsira s ki. Közben föl kell venni a két Huszár-tanyai aratónak a kenyeret, mert azok kenyér nélkül nem maradhatnak. No, a demijon bor ott van-e a kasban? Ott van. Ez is a Huszár-tanyára megy, egy kis esti frissítőnek. És a rozs, hála Istennek, még nem pereg, hétfőig kibírja, hát most gyerünk a Huszár-tanyára a kenyérrel és borral, meg gyerünk a Kalocsa-földi tanyára is, ott meg uborkát kell szedetni egynéhány kassal, mert holnap hetivásár lesz, meg otthon is akarnak savanyítani vagy tíz üveggel. Míg a béres meg a felesége uborkát szed, addig be kell állni a szántásba, vezetni az ekét és ottlenni mindenütt, ahol tanácsra, intézkedésre van szükség, mert minden szál a gazda kezében fut össze s az nem lehet, hogy ő ne tudjon a legkisebb dologról is. A rétet is meg kellene kaszáltatni a város mellett, mert már jó a sarjú, de az aratástól nem lehet elvenni egyetlen kaszát sem. Ezer a gond, a töprenkedni, a gondolkodni való. És legalább harmincnégy fok meleg van a napon, az ember csaknem elég.

És lassan este lesz

S ez így megy virradattól alkonyatig. Este nyolc óra, mire vége a munkának s éjszakai negyedkettő óta nem volt otthon többet egy óránál. De ott volt mindenütt, ahol kellett, ahol a gazdára volt szükség, izzadt, fáradt, parancsolt, dolgozott, igazított és *tizenkilenc óra alatt egyetlen goromba szó el nem hagyta a száját.* Egyetlenegyszer nem szólította másként a munkásait, csak így: *„No embereim! No, emberek”,* hogy az az érzésem, mintha egész nap egy nagy családban jártam volna, amelyben mindenki összetartozik, amelyet két barátságos nézésű, zöld férfiszem vigyáz s egy testvéries, de kemény akarat visz a cél felé. S őt sem érte egyetlen rossz szó, görbe pillantás egész nap, csak bízó tekintet, bólintás és erős mosoly. Fáradt? Nem lehet megmondani, mert nem látszik az arcán. Csak ül a kocsi bakján, csöndesen szemléli az agya és a két keze munkáját. Az aratók nótája meg száll utánunk a szürkületben; lesz kilenc óra, mire hazaérünk. S egyszerre azt kérdem tőle:

— Pista bácsi, hoz-e megint hatvan holdat a következő tíz esztendő?

Rámnéz s a szeme most kicsit borus.

— Aligha — mondja. — Nem olyan időket élünk. Ebben a mostani világban csaknem arra is két erő kell, hogy amije van, azt megtarthassa az ember.

S eltelik tíz perc is, mikor hozzáteszi:

— Ott a város alatt két kaszálómat elválasztja egy hold idegen föld. Azt még szeretném megvenni, hadd legyen egyben az egész. Ha azt megfoghatnám, azért megadnék akár kétezret is! Az igen kellene ...

S olyan az arca, hogy az a kaszáló aligha meg nem lesz hamarosan.

Dallos Sándor

Magyar és álmagyar iskolaruha

Irta: Undi Mária

Azt hihetnők a magyar iskolaruha bevezetése utáni hat-hetedik esztendőben, hogy tisztázódott minden kérdés, amely az iskolai ifjúság ölöztetése körül felvetődött.

Pedig nem így van. Sok helyütt nagy a zavar és több helytelenség mutatkozik, mint azelőtt. Most nem ott a baj, hogy bárkit is meg kelljen győzni ezen nevelési eszköz fontossága felől, mert szülő, tanár és iskolafenntartó egyaránt vallja, hogy a tanulónak nemzetéhez való tartozását, ragaszkodását kell ezzel érzékeltetni s azonkívül ízlésére, nemzeti öntudatára jelentős fejlesztő hatása van.

S az az idő is elmúlt, amikor rá kellett mutatnunk az iskolai matrózruha viselésének keserűen humoros vonatkozására. A mi szegény tengernélküli hazánk ifjú tengerészeknek öltöztetett ifjúságának értelmetlen összképére és e ruha nálunk teljesen gyökértelen voltára.

Bár *még mindig több budapesti és vidéki leánynevelő intézet vásároltatja meg kötelezően a matrózblúzt,* mégis hisszük, hogy ez csak átmenet; a négyszögű gallér, a tengerész nyakraváló és a horgonyjel ideje tűnőben van s tért hódít, egyre jobban felvirul a magyar ruha divatja.

Matrózbluz és tengerésztrikó még vitézkötéssel se magyar

De az a helyzet, hogy bár rendelet intézkedik a magyar középiskolák tanulóifjúságának magyaros öltöztetéséről, ma mégis sokan tévesen hiszik, hogy a ruha, melyet növendékük felölt, magyar ruha. Az csak *magyarnak vélt álmagyar öltözet,* egy téves tannak, egyes hangos irányító erők eszméinek valóra váltása, amely szerint a magyarosság a ruhán a zsinórfelvarrások arányában mutatkozik meg. Minél több zsinór, annál magyarabb az öltözet. Ennek értelmében látunk ma a csíkos *kanavász matrózblúzon* — melyről az imént fejtették le a horgonyt és járulékait, de szabásában a régi maradt — *vitézkötéseket.* Lötyögős *fútrikóingen és pacalpuhaságú trikónadrágján* gombsort és zsinórzásokat, a tanító bácsi *német csönadrágján bokatájon hármas szárasgombot* és szabályos „férfifazonú” *zakóján keresztbe rakott zsinórokat s gombokat!*

Ez az áramlat a magyarságot a zsinórozottságban látja s ezzel óriási kárt tett, mert *elterelte a figyelmet a magyar lényegről,* a szabás és a szerkezet elhatározóan fontos jellegétől s elhitette az emberek tízezreivel, hogy a díszítés, a máz, a sallang, a külső járulék teszi azt, ami magyar. Így a törekvés helyes irányát siklatta ki s az egész ügyet a lényegében való megoldás helyett az olcsó, de téves részletmegoldás tévútjára terelte.

Akik ily értelemben dolgoztak, visszavezetendők a nehezebb, de egyedül nevelő hatású igaz útra. Nem díszített ruhák, hanem *magyar szabások kellenek,* s nem a *magyaros díszt* szereljük fel idegen szabásra, hanem a hagyományok megszentelt formái után igazodjunk. Akkor, *ha szabásunk magyar, igen kevés díszítésre szorulunk* s azt az egyszerűséget és célszerűséget, amelyet a matrózruhán nevelési szempontból kedveltünk, hamarabb megközelíthetjük s megvalósíthatjuk. Amellett nem *magyarosítjuk* az idegen szabást, hanem *a magyar* ősi ruhaformák között maradunk.

Színházi műmagyar ne lehessen vizsgaruha!

Nemcsak a művészi szépség, hanem a józanság is a kipróbált magyar szabást javasolja. Azok a ruhaformák, melyek évszázadokon át öröklődve, reánk maradtak, olyannyira lecsiszolódtak, leegyszerűsödtek, hogy célszerűbbet a mi éghajlati viszonyaink között alig képzelhetünk el. *A régente is használt viselőruha-típusokban* (nem pedig a nemesi díszruha egyes darabjaiban) *fogjuk felfedezni a mai ifjúsági tanulóruha ideáljait.*

Ezt hangsúlyozva nem hallgathatjuk el, hogy az iskolai ünnepélyeken szerepeltetett női „magyar” ruha, a fehér bokorugró szoknyával s piros atlaszderékkal, amelyen aranyzsinórozás van és a szoknyáján nemzetiszínű pántlikasorok díszelegnek, egyáltalán nem nemesi ruha, még kevésbé népviselet, tehát nem a magyar hagyományokat követi, hanem inkább e kettőnek színpadi felületességű és olcsó hatásvadászatot eláruló változata: jelmez. Sajnálatos, hogy ez a költött viselet a maga stílusbeli felelőtlenségével és *a nemzeti zászló szent színeinek profán módon való felhasználásával a nemzeti önérzetünket, másrészt ízlésünket sérti,* mégis gyakran az iskolába kerül s vizsgán, ünnepélyen, kivonulásokon a helytelen, álmagyar öltözettel foglalja el az igazi magyar ruhaformák helyét. *Intézkedni kellene, hogy színpadi és ál-magyar ruha az iskolában sohase szerepeljen!*

Tanítsuk a magyar ruhaszabást és varrást az iskolában!

A nemzeti szint, nemzeti létünk legszentebb jelvényét, országzászlónk színét pedig semmiféle szoknyán, hajszalagnak, pártának, vagy cipőnek viselni ne lehessen! A magyar gondolat megcsúfolására vezet, amikor ily esetekben a porral, ételmaradékkal és más szennyel jöhet érintkezésbe. Hazaszeretetünk ez ellen állandóan tiltakozik *s várva-várjuk azt a felsőbb rendelkezést, amely a nemzeti szín viselését — a jelvényeken kívül — szigorúan eltiltja.*

Itt újból azzal az esettel állunk szemben, hogy a ruhából hiányzó magyar vonást, az igazi zamatot és lényeget nem találván fel ebben az összeeszkábált, éretlen ízlésű öltözetben, a mindenki által magyarnak tudott színek varázsával akarták nemzeti jellegét megadni. Tehát ismét visszásság, amelyet minél hamarabb ki kellene küszöbölni az iskola életéből!

Egyébként a magyar iskolai ünneplő ruha fogalma nem eshet össze a színpadi ruhával soha! Az az olcsó csillogás, a fényes aranylapok és zsinórok, az éles színek, melyek a színpadi világításban vannak a maguk helyén, — az iskola életébe olyan profánságot lopnának be, amelytől visszarettenne sok szülő, aki kellő ízléssel és komolysággal őrzi leánygyermeke lelkét.

Az iskolai ünneplőruha típusát nem könnyű megtalálnunk. Mindenesetre a magyar nemesi ruhának alapformáit kell a különböző korokon keresztül és különféle fejlődési fokain átvizsgálnunk, hogy abból olyanra akadhassunk, ami illik a fiatalságnak, idomul a növendékek sokféle arc- és testformáihoz, tehát kedvezően, jól áll mindenkinek. Azonkívül olyan jellegű, hogy nemcsak egyeseknek, hanem csoportokban összeverődött leányseregben is elfogadható hatású.

— (Az arcbőr célszerű ápolásához) mindenekelőtt az szükséges, hogy bélműködésünket reggelenként éhgyomorra egy pohár természetes „Ferenc József” keserűvízzel megfelelően elrendezzük. Kérdezze meg orvosát.

A tanítónőképzők feladatát megkönnyíti e ponton az, hogy kötelező a magyaros ruha varrása az iskolában. Jó alkalom a csoportos ruhaképzés megvalósítására és a magyar szokás, valamint a magyar díszítés megtanítására. Elméleti magyarázat, népi viselet, valamint a nemesi ruhák bemutatása kísérheti az oktatás gyakorlati részét.

Az erdélyi magyarság még sok helyütt viseli a régi, nemesi öltözék alapformáit. Így vezet a XVII. századbeli uri ruha nyomaira a Kalotaszeg és Torockó vidékének népviselete. Teljes egészében olyan úri, előkelő hatású, hogy szinte alig hihető, hogy földművelést űző nép ilyen finom, választékos ízléssel öltözködjék. A Damjanich-utcai állami tanítónőképző intézet növendékei részére Torockó népének hófehér ingű, dús kék vállhímzéssel, hímes gallérral és kézelővel díszített öltözetét választottam mintának, amelyet az eredeti szabás és kivarráshoz hűen készítettek el növendékeim. A ruhát kék, lerakott ráncú szoknya és hasonló mellényke egészíti ki, az eredeti szabás szerint. Ez az intézet ünneplőruhája lett, — fehér és kék színben.

Nyaralóöltözetet, kirándulóruhát ezidén először készítettünk; miután nem iskolában viselik, hanem sokan a Balatonon, mások német vizek partján vagy hegyvidéken, a sokszínű palócruhák egy nógrádi változatát varrtuk meg. Alapja fekete, aprórózsás magyar kreton, mindenütt piros gyolcs felszegéssel, kék köténnyel, fehér, rövidujjú inggel, mellényén fémgombsorral. Zsinórzás nincs.

Célunk az volt, hogy a külföldi „Dirndli” helyett tetszetős és nem kényes kelméjű magyar ruhával lássuk el növendékseregünket, akik azzal külföldön is, belföldön is a magyar ízlést terjesztik. A ruhácskákkal az operaházi bemutatón csoportokban is sikerrel szerepeltek.

Végezetül: a magyar iskolaruhák választása nagy gond az iskolafenntartóknak, akik nem mindenütt tudnak kellő tanácsadóra, művészeti szempontból és gyakorlati szemszögből egyformán helytálló bírálatra szert tenni. Nem is rendelkeznek kellő idővel ahhoz, hogy egyes ruhaviseletkérdéseknek utánajárjanak. A növendékek öltöztetése éspedig iskolánként és vidékenként szerinti magyar ruhával való ellátása nem kis felelősséggel járó feladat. A magyar ruha nemcsak testfedő, hanem műérték; kincs, amelyet megőrizni kötelesség, továbbfejlesztése egyik legszebb művészi feladatunk lenne. *A magyar közoktatásügy ezen legújabb problémáját belső hatóságnak, egy képzett, viselettörténeti ismeretekkel bíró szakbizottságnak kellene intézni.*

Helyzetjelentés a magyar tengeri kereskedelmi hajókról

A tengerészeti hivatal az alábbiakban közli a magyar tengeri kereskedelmi hajók helyzetjelentését:

A *Csárda* gőzös útban Rosarioból északeurópai kikötőkbe, rendeletre. Címe: c/o Craggs & Co., 4. Lloyd's Avenue, London E. C. 3.

A *Csikós* gőzös útban S. Nicolasból európai kikötőbe, rendeletre. Címe: c/o Craggs & Co., 4. Lloyd's Avenue, London E. C. 3.

A *Kelet* gőzös útban Montrealból európai kikötőbe, rendeletre. Címe: c/o B. Burger, Genova, P. O. B. 1852.

A *Nyugat* gőzös Genovában kirak, előreláthatólag július 20-án indul Gdyniába. Címe: c/o B. Burger, Genova, P. O. B. 1852.

A *Turul* gőzös Hongkong és Borneo között hajózik. Címe: c/o Far East Shipping Co., Hongkong.

A *Szent Gellért* gőzös előreláthatólag ma indul Cardiffból Rosarioba. Címe: c/o Messrs. Bunge Y Born Ltd. Rosario.

A *Duna* gőzös érkezése a nemzeti és szabadkikötőbe július 13-án esedékes. Címe: Duna-tengerhajózási rt. Budapest, Mária Valéria-utca 11.

A *Budapest* motoroshajó szombaton indult Piraeusból Salonikibe. Címe: c/o „Intrak”, Istanbul, P. O. B. 1199.

A *Szeged* motoroshajó július 11-én érkezik a nemzeti és szabadkikötőbe. Címe: Duna-tengerhajózási rt., Budapest, Mária Valéria-utca 11.

A *Tisza* motoroshajó útban az Aldunán Istanbul felé. Címe: c/o „Intrak”, Istanbul P. O. B. 1199.

Nem éri kár

az állattenyésztés, a termelés s a gazdálkodás más terén sem, ha a most megjelent 224 oldalas

Gazdasági Tanácsadó

című könyvet beszerzi. A mű a magyar gazdasági szakirodalom legkiválóbbjainak, — közöttük Báldy Bálint, dr. Bors Ádám, Dorner Béla, Horn János, dr. Kadocsa Gyula, Kállay Béla, Király Elemér, dr. Kukuljevic József, Ulicsny Károly, dr. Zajtay Artur tanácsadásait tartalmazza.

A nagysikerű könyv ára: **P 1.20**

Megrendelhető az összeg előzetes beküldése ellenében (bélyegben is) Stádium Sajtóvállalat Rt.-nál, Budapest, VI., Rózsa-u. 111.

IGY ÉL A MAGYAR TANYA

Nagykőrös, július hó.

Ez itt *Fodor* István nagykőrösi gazda hat tanyája közül az egyik. A *Huszártanya*. Valami hatvanöt hold, úgy körülbelül egyhatoda a Fodor-birtoknak. Mert háromszázhetvenkét katasztrális holdon úr ez a fekete bajuszú, zöldszemű, szép szál barna ember, ez az ötvenéves, remek kőrösi magyar. Lehetne példakép is, ő is, meg az apja is. Miért? Egy mondat az egész. Mert ötven esztendővel ezelőtt mindössze hatvan holddal indult a már csöndes halott *Fodor* Imre *s ötven esztendő alatt apa és fia háromszáztizenkét hold földet „szereztek" az ősi hatvanhoz munkával, akarattal, okossággal.* Pedig Kőrösön rettentő a becsülete s nagy az ára a földnek, van olyan része is a határnak, ahol *kétezer pengőt kell fizetni holdjáért,* ha ugyan egyáltalában akad eladó! A két Fodor kezén mégis megötszöröződött az ősi birtok s mintha terv szerint történt volna az egész, *minden tíz esztendőre hatvan hold szerzés esik.*

Az ember azt hihetné, hogy egy ilyen vagyonos gazda ül bent Nagykőrösön hatalmas, ámbitusos házának hűsében s élvezi a vant. Meg is tehetné, eleget dolgozott. A fiatalabbik fia, a *Lacó,* vihetné tovább a gazdaságot, az idősebbik meg, a Pista, intézhetné a birtok jogi ügyeit, mert ügyvéd lesz. Hanem nem így van. Másfél napig aratási vendége voltam *Fodor* Istvánnak s ő, meg a birtoka így élnek.

Éjfél után kettő: hajnal

Éjfél után kettő a Huszár-tanyán. A keleti ég alja most kezd színesedni egy keveset, éppen csak hogy fényesebb, mint a többi rész; indul az új nap: virrad. A kis akácos még sötét tömb s a házak, mint a nagy önfeledten alvó madarak, olyanok. Az égen milliárd csillag, a földön hűvösség és csönd és harmat. A hang kilométerekre elhallatszanék, de hang nincs. Állok kint az udvaron egymagam s az jut eszembe, hogy Pesten most oltogatják el a kávéházakban a lámpákat s a pincérek leszámolnak. A rotációs meg nálunk még dübörög. De furcsa! Pesten most hullik csak el a tegnap, itt meg, mint egy boldog szűz, már születik az új csoda. Ez a neve: szombat.

Itt tud őrülni az ember a sorakozó napoknak.

Olyan a csend, hogy az ember felkenné kenyérre vajnak. A hajnal meg dolgozik az ég szövőszékén, mint valami szorgalmas takács.

Most felhangzik az első zaj: egy meleg nyögés az istálló felől s nyomban rá összekoccan a sötétben két ökörszarv. Ez olyan, mint egy parányi taps.

A fákról a harmat lecsöppen. A Kelet meg egyre jobban ragyog, törtet és hangolja az eget.

Két óra tíz. Ló prüszköl valahol távolabb és kocsizörgés hallatszik. Valaki kocsin jött errefelé.

Hogy egyszerre mitől, az ember nem is tudja, de pillanatok alatt mindent elönt a fű és a harmatos föld szaga, mintha valami burát most vettek volna le a világról. A gabonák már halkan látszanak, de még alusznak, mint a lehajtott fejű gyermekek.

Az aratók szállása a szín. A kocsizörgés most közelebbre került s mintha csak ébresztő lenne, megzizzen a színben a szalma s egy erős hang nagyot kiált:

— Tágra vert! Kezd a hajnal hasadni! Jön a gazda!

A kutya ugatni kezd, egy kakas elkukorékolja magát, tizenkét ember kijön az istállóból s álmosan dörzsöli a szemét. Az aratók. Hat kaszás, hat kettőző. Kicsit bámulják az újra kezdődő világot, aztán nekiülnek kaszát kalapálni. Mintha gyémántszeges patkóval üvegpádimentomon táncolna valaki.

Kijön a tanyásné, vizet visz.

A kocsi befordul az udvarra s leszáll róla a gazda. *Fodor* István. Ide Kőrös valami hat kilométer, hát úgy negyedkettőkor indulhatott.

— Aggyon Isten jóreggelt, gazduram! — köszönnek az aratók s megállnak a kaszakalapálással.

— Aggyon Isten — feleli a gazda.

— Készültök?

— Illő. Félhárom körül lehet.

Ahogy a gazda ott áll a hajnalban jóakaratúan és barátságosan az aratók előtt, a kép szinte bibliás. Aztán pálinkás butykos kerül a kocsikasból, pohár s a gazda azt kérdi mókázva:

— Ittatok-e már máma, embereim, vizet?

— Azt nem.

— Egy kis pálinkát ittatok-e?

— Igencsak azt se.

— No — mosolyog a gazda. — Hoztam egy kis tiszta vizet, innátok?

— Megihatjuk — folytatják az emberek a tréfát — az nem ártalmas.

Féldeci pálinka fejenkint a hajnali melegítő, akkor körbe jár a gazda dohányzacskója, fölvillannak a gyufák, pipák, vállra kerülnek a kaszák s a menet megindul. Mire a kezdetlen rozstáblához érnek, a pipákból kiég a dohány, *Eszenyi* Sándor, az első kaszás élre áll, megharsan a gabona szára és dőlnek a rendek. Aratnak. *Fodor* István akkor megkérdi:

— Nincs-e valamiben rövidségtek? Szívesen elintézem.

De nincs. Mindössze két ember kéri, hozzon ki nekik kenyeret délutánra.

— Jó.

„Mert van!"

Aztán kocsira ül és elmegy. A rozsból meg kiugrik egy nyúl s ijedten menekül át a tegnapi tarlón.

Három óra, már minden fényes s az eget s a földet mintha kimosták volna. Ott ülök *Fodor* Istvánnal a kocsin, mellettünk bóbiskolva fogja a gyeplőt a kocsis.

A *Kalocsa-földi* tanya udvarán már eke előtt igában állnak az ökrök. Hat ökör mindegyik eke előtt. Ha a szájuk nem mozogna, olyanok lennének, mint egy-egy szoborcsoportozat. *Vincze* Márton konvenciós béres itt a tanyai első ember, ő jelentkezik. A gazda leszáll a kocsiról.

— Ugarolni mentek, Márton?

— Oda.

— Az ökrök röndösen öttek.

— Röndösen.

— Magatoknak is van önnivalótok?

— Van.

— Hiba?

— Sömmi.

Most a gazda egyenkint végigmustrálja az ökröket, de gondosan és apróra, megnézi, hogy a tanuló tinókat középre fogta-e a béres, ám rendben van minden.

— Hát akkor Isten nevében fogjatok neki.

A fogatok elindulnak, az ekevasakon ragyog a fény, aztán a tarló szélén földbe kapaszkodnak az ekék: kezdődik a tarlózás, a föld első előkészítése a mag alá. Hat ökör von egy ekét s ezt nem értem. Olyan puha a fekete, homokos talaj, hogy egy állat is elég lenne az eke elé. Hát megkérdem a szántó bérest:

— Miért húzza itt hat ökör az ekét?

Az rám néz váll fölött, följebb tolja a kalapját s azt mondja egy kicsit hetykén:

— Mert van.

Hány a pulyka, Eszenyiné?

A *fodorföldi tanyán* Eszenyiné az aprójószágot eregeti az ólakból. Olyan kodácsolás, csipogás, gágogás, rutrutolás vesz körül bennünket, hogy alig értjük egymás szavát. Temérdek az aprójószág, de kell is. Eszenyiéknek olyan az egyessége, hogy minden esztendőben kötelesek a gazdának hetven csirkét és háromszáz tyúktojást beszolgáltatni. Pulyka, kacsa feles, a dinnye is, mert itt dinnyét is termesztenek, van két hold konvenciós földjük a tanyáséknak s felesben krumpli-, kukorica- és uborkaföldjük. Hat süldő disznót tartanak, egy anyakocát, hét malaccal. Rendes bér. A Dunántúlon nincs egyetlen nagybirtok se, ahol a béresnek ilyen jövedelme lenne, hiszen az asszony csak a megmaradó mintegy kétezer tojásból árul 120 pengőt, kacsákat ad el, disznókat; együtt gazdálkodik a gazdával s épp úgy részesül a munka eredményéből, mint ő.

— Rendesen meg kell fizetni az embereket — mondja Fodor István —, csak úgy lehet tőlük rendes munkát várni. Akinek gond veri az ajtaját, fáradtság csüggeszti a kezét. Hány a tyúk, Eszenyiné? — fordul az asszonyhoz.

— Kétszázhét.

— Hát a kacsa?

— Százkettő.

Most hunyorít rám a szemével.

— Hát a pulyka mennyi?

— Három sóhajtásnyi, két bakugrásnyi. Találja ki, gazduram!

No, gondolom, erre a válaszra biztosan dühkitörés következik, de a gazda csak nevet.

— Olyan nincs — magyarázza —, hogy ezektől meg lehessen tudni, hány a pulyka. Azt már csak akkor tudja meg a gazda, mikor megnőttek s minden húszra ki kell mérni az egy véka (23—24 kiló) konvenció-kukoricát. *Mert ezeknek az a babonájuk, hogy míg a pulyka a mérgét (taréját) ki nem hányja, nem szabad megmondani hány van, mert elolvassák a háztól.*

S még akkor is nevet, mikor már a dülőúton porzik velünk a kocsi.

„Így minden gavallér se arat"

Félfröstök idő van ekkorra, félhat. Most a feles szántókhoz megyünk, azok forgatják a földet s öreg *Cövek* Benjáminné mérges nagyon, mert:

— Az Isten akárhová tögye, a tavaszi szél mind betemette homokkal az iborkát, gazduram. Alig akad ögy-ögy itt-ott, pedig lábbelire szántam a felespézt. Öggy a kárunk, gazduram: fele-fele. Ahun a gazda nem harap, a cseléd foga is vásik.

Még húsz lépésre is halljuk a mérgelődését.

— Tizennyolc éve felesem ez az asszony énnekem — mondja a gazda.

S egy másik ráncos öregasszonyra, aki jön a dülőn s akinek előre köszön:

— Ez meg dajkám volt gyerekkoromban. De sokat ringatott!

A következő állomás a *Dajka-tanya,* itt öreg *Bene* József a jelentéstévő. Szépen beszámol mindenről, olyan pontosan tud minden adatot, mintha külön könyvelése lenne, pedig csak úgy „fejben tartja" a dolgokat.

— Most majd lát valamit! — nevet a gazda s az öreghez fordul.

— Hát a Lidka hol van?

— Hol vóna? — ránt a vállán a vénember. — Ugy vágja az a rendet, noha jány, hogy minden gavallér se különben. A Rozka markot szed, nekem már csak a kévekötés marad. Nézzék meg, gazduram.

Megnézzük. A Lidka, akinek Lidia a becsületes neve s lehet talán húszéves, bő gatyában, férfiingben úgy aratja a rozsot, hogy akármelyik legény se jobban, a huga meg, a Rozka, egy vedlett férfinadrágban szedi a markot.

— Ezek ám a legények! — nevet az öreg. — Hanem csak várják a végét!

A leány a rend végén kiáll és nagyot kiált:

— Édesapám, fenje meg a kaszámat!

Az öreg meg fintort csinál.

— Mer azért a kaszafenéshez férfi köll. Azt nem bírja megtanulni.

No, most gyorsan be Kőrösre, mert féltizenegykor adóügyet kell rendezni a városházán s mire ennek nagy harcok közt vége, dél. Akkor egy óra ebédidő, meg posta-olvasás, meg lehet nézni az ujságot futtában. Csak éppen egy kicsit a politikát, meg a terményárakat, aztán már ott állnak a lovak a táblás kocsival útrakészen az udvaron s hamar csak ki az északi tanyára, megnézni, kibírja-e még ott a rozs holnapután, vagy már hajnalban vágni kell. S azt is el kell határozni,

PRIMADONNA-AVATÁS

VONZÓERŐT, FIATALSÁGOT ÁLLANDÓAN BIZTOSÍT

a Leton-szappan. Ragaszkodjon szépségéhez, ne hagyja azt elillanni, mert ettől függ a boldogsága, sőt egész életsorsa. A megszerzése, a megőrzése egyszerű, még csak nem is költséges.

NEM kellenek házi pakkolások és egyéb kiábrándítóan ható pepecselések. Este egyszerűen megmossa arcát és nyakát a Leton-szappan krémes habjával. Hajtsa hagyja az arcbőrnek oly jótékony hatást néhány másodpercig, aztán leöblíti először meleg, utána rögtön hideg vízzel. Ennyi az egész. Reggelre kelve, bámulatosan üde és fiatalos arc fog a tükörből visszamosolyogni. **A Leton-szappan krémes habja kölcsönzi az arcbőrnek azt a fiatalos, lányos teintet, melyet a férfiak annyira megcsodálnak. Kezdje el még ma a Leton-szappan-kúrát.**

AZ ARCBŐR ELSŐ SZÁMÚ JÓ BARÁTJA A LETON-SZAPPAN

A Leton-szappan beszerezhető mindenütt 96 fillérért. Főraktár: Hunnia gyógyszertár, Budapest, Erzsébet-körút 56.

NEM tévedhet! Nálunk jól vásárol divatöltönyt, raglánt, méretre, külföldi és hazai szövetekből, rendkívül olcsón, ismert előnyös fizetési feltételekkel. Kerekes és Vajna úriszabók, Erzsébet-körút 22., I. em. A. B. C. kötelékében

ORIZA szárított rizsnyák

Feleslegessé teszi mesterségesen táplált csecsemők tejhigításához használatos rizsnyákoldatnak rizsből való készítését. A rizsnyáknak rizsből való készítése ugyanis órák hosszat tartó fáradságos és figyelmes főzést igényel, míg az Orizából egyszeri felforralással teljes tápértékű, kellemes ízű rizsnyákoldat nyerhető.

OLCSÓ, GAZDASÁGOS, MEGBÍZHATÓ

Mindenütt kapható. — Krompecher tápszergyár készítménye.

Ujrendszerü egyéni utazások Abbáziába!

Rendezi a **Dr. Lakatos és Palace** igazgatósága. 10 naptól kezdve egészen 6 heti időtartamig utiköltséggel, teljes penzióval (beleértve kurtaksa és borravaló)

már heti 90.- P-től!

Felvétel és pengőbefizetés: Carlton-szálló, állandó iroda. Telefon: 88-9-70.

Ugyanott jelentkezés a Dr. Lakatos **Badeni** szanatóriumába is, ahol az olcsó pausálárak ugy a penzió, mint az összes gyógykezelésekre szintén be vannak vezetve.

Husvétra még felvétel felár nélkül!

— **Tyuk, mint táncti1almi ok...** Párisból azt jelentik: hogy most egész Franciaországban az egyik városka polgármesterének rendeletéről beszélnek és mulatnak rajta az emberek. Ez a rendelet, melyet dobszó utján tétetett közhirré a kis város polgármestere, igy hangzik: „Tekintettel ama körülményre, hogy a városka fiatalsága vasárnapi táncmulatságával s ezzel kapcsolatos lármájával zavarja az összes tyukokat, amelyek emiatt ész nélkül kotkodácsolnak s egészségi állapotukban visszaesnek, a városka területén belül betiltok mindennemü táncot, különösen azokra az órákra, mikor alszanak a tyukok." Mert van még ész Franciaország földjén!

— **Kivonat, mindenből csak kivonat!** Se szeri, se száma a Párisi Nagy Áruház hatalmas és gazdag husvéti kiállitása csodáinak. Lapunk mai száma hasábokon át közli a kitünő és nagyon olcsó attrakciókat. Ez is csak kivonat, amint hogy olvasóink kényelmére e helyen még szükebb kivonatot közlünk azokról a nagyszerü tárgyakról, amelyek minőségük és olcsó áraikkal minden versenyen felül állnak: Női bőrutánzatu, finom divatkesztyü 88 fillér. Mintás gyönyörü tavaszi és nyári női ruhaanyag métere csak 1 pengő 28 fillér. Müselyem pongyola, diszkrét virágos minták 4 pengő 20 fillér. Különleges olcsóság egy tiroli nadrág. Ára csak 78 fillér. Gyermekek öröme egy jóminőségü, barnaszinü gyermekcipő 2 pengő 50 fillér (nagyobbszámu 3 pengő 50 fillér). Az uridivat osztálynak legnépszerübb attrakciója egy férfi ing minden szinben és finom, teljes kivitelben 2 pengő 95 fillér. A legpraktikusabb piros tojás, hat darab szines gyermekzsebkendővel — 96 fillérér — kerül eladásra. De nemcsak a praktikus célokat szolgálja ez a kiállitás, mert hiszen a Párisi Nagy Áruház gyermekjáték osztálya is teljesen felkészülve várja a husvéti ostromot. Labdák százai, tavaszi kerti játékszerek serege főtárgyai e kiállitásnak. Végül felemlitjük a Párisi Nagy Áruháznak majdnem egy egész emeletsort elfoglaló és ragyogó szivárvány szinekben pompázó husvéti tojás és nyulacska kiállitást, amelynek főattrakciója egy zöldfü talapzaton álló tiszta csokoládéból készült, 28 cm magas arany-ezüstös nyulacska, piros nagy csokoládé tojással és desszert csokoládé cukorkával. Ára az egész csoportozatnak csak 96 fillér!

Butorszállitás zárt párnázott butorkocsikkal, garanciával
Beraktározás saját vasbeton raktárházban
A mai viszonyokhoz mért árak!
Reiss Henrik VIII., Szentkirályi-utca 11.
Alapitva: 1880. Telefon: 30-4-51.

— **A gyomorfájás,** gyomornyomás, bélsárpangás, nagyfoku erjedés, rossz emésztés, fehér nyelv, kábultság, fülzugás, halvány arcszin, kedvetlenség a természetes „Ferenc József" keserüviz használata által sok esetben elmulik.

A szegedi Muskátli-bolt
Magyar Kézimunkakönyvét

31 szebbnél-szebb torockói. buzsáki, sárközi és más kézimunka, valamint régi magyar urihimzések fényképével és a szükséges anyagok árának feltüntetésével a **Muskátli-bolt** (Szeged Kárász-u. 3.) kivánatra ingyen küldi a Magyarság olvasóinak.

Előadás az óbudai Fehéregyházáról és Árpád sirjáról

Szombaton délután hat órakor tartotta meg az Országos Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat az Iparmüvészeti Muzeum diszteremében ülését, amelyen *Garády* Sándor miniszteri tanácsos adott elő az óbudai Fehéregyházáról és Árpád sirjáról. Az előadó bevezetőszavaiban megállapitotta, hogy Fehéregyházának régészeti kérdése Árpád sirja problémája nélkül másodrendü fontosságuvá sülyedne. Az utóbbi miatt keltette fel a kutatók egész sorának figyelmét különösen a nemzeti megujhodás évtizedeiben. Nagy helytörténeti és régészeti bizonyitó anyaggal vázolta ezután a megoldandó kérdés nehézségét, amelyet szerinte Fehéregyháza helyszini meghatározása jelent. Részletesen adta Óbuda topografiáját, majd Fehéregyháza leirását. Előadása során hangsulyozta, hogy legutóbb *Gatterer* Ferenc mérnök elismerésreméltó buzgalommal foglalkozott ezzel a kérdéssel, bár az előadó eredményei más irányba vezetnek. Szerinte a keresett hely nem lehetett a cella trihor a helyén, hanem sokkal inkább a mai aranyhegyi árok közelében. Végezetül hangsulyozta, hogyha a kérdést nem is lehet megnyugtató biztonsággal véglegesen eldönteni, a magyarság Árpád sirjára vonatkozólag szivére veheti Thulydides nagy görög történetiró szavát: A nagy emberek sirja az egész világ és azok igazán az emberek szivében nyugszanak. Az előadást vita követte, melynek során *Gárdonyi* Albert fővárosi főlevéltáros hangsulyozta, hogy valamennyi kutató ugyanabból az okleveles anyagból dolgozik és mégis más és más eredményre jut. A kérdésben tehát nem lehetnek perdöntők sem a határlevelek, sem a különböző adománylevelek. Az ilyen eredmények ellenőrzése igazán *csak ásatással* történhetik és a puszta filológiai vita alig vezethet eredményre. A társaság egyben elhatározta, hogy Fehéregyháza s a vele kapcsolatos Árpád sirja rendkivül érdekes arheológiai problémáját a jövőben egy külön vitaülés tárgyává teszi.

— **Ferenc József király egykori népszámlálási lapját megtalálták.** *Bécsből* jelentik: Március 22-én folyt le Ausztriában az országos népszámlálás. Ebből az alkalomból a statisztikai hivatalban folytatott előtanulmányok során megkerült néhai Ferenc József 1900 évbeli népszámlálási lapja is. Az öreg uralkodó *sajtkezüleg töltötte ki* lelkiismeretesen az egész lapot és alá is irta a kiadott rendelet szerint éppen olyan lelkiismeretesen, mint akármelyik alattvalója. A népszámlálási lapon a következő adatok olvashatók: *Bécs I. Hofburg-utca 1. házszám. Név: Ferenc József,* a lakás tulajdonosa. Neme: férfi, született 1830 augusztus 18-án Schönbrunnban, Bécs mellett, Alsóausztriában. Vallása: római katolikus. Családi állapota: özvegy. Rendesen használt nyelve: a német. Foglalkozása: *Ausztria császára, Csehország királya, stb., Magyarország apostoli királya. Irni-olvasni tud.* 1830 óta állandóan bécsi lakos. A család létszáma: egy személy. A kiállitó aláirása: Ferenc József.

— **Segitek önnek azonnal** kiváló huslevest készitemi", mondja a Maggi-féle husleves-kocka. „Öntsön le forró vizzel és elkészült a finom husleves. Befőzéssel levest adok és főzelékek felerősitésére is használhat." A Maggi-féle husleves-kockák sárga-piros szalagon a „Maggi" nevet viselik. Vásárlásnál ügyeljen rá.

— **Elfogták a villafosztogató szélhámospárt.** A lökösházai határkirendeltség detektivjei szombaton értesitették a főkapitányságot, hogy a határon elfogták *Mészáros* László rovottmultu kereskedőt és feleségét, a holland származásu *Steel* Mária házvezetőnőt, aki ellen néhány nappal ezelőtt körözőlevelet adott ki az ügyészség. Az előkelő családból származó, de a züllés utjára került egykori huszárszázados *Romeiserné, Segesváry* Gabriella irónő Olasz-fasori lakását kifosztotta, azután feleségével együtt megszökött Budapestről. Gyalog akartak átjutni a határon és Elek község mellett tartóztatták fel őket a vámőrök. Szombaton délután már át is adták a budapesti főkapitányságnak a szélhámosházaspárt. Mészáros László a főkapitányságon beismerő vallomást tett, de kijelentette, hogy felesége sem bünöző multjáról nem tudott, sem pedig arról, hogy ő vitte el a lakásból eltünt értékeket. A nyomozás adatai azonban ellentmondanak Mészáros mentővallomásának. A házaspárnál megmotozásakor semmiféle pénzt vagy értéket nem találtak s erről Mészáros azt mondotta, hogy a bünös uton szerzett pénzt elköltötte. Ezzel szemben a rendőrségnek az a feltevése, hogy zsákmányukat biztos helyre rejtették. Mészáros Lászlót és feleségét a főkapitányságon előzetes letartóztatásba helyezték s a nyomozás tovább folyik a házaspár viselt dolgai után.

Mivel tápláljuk gyermekeinket

anyatej hiányában és elválasztás után

Orvosilag bebizonyithatóan megállapitást nyert úgy az összes kulturállamokban, mint minálunk, hogy azok a gyermekek, kiket elválasztás után, vagy anyatej hiányában zabtápszerekkel tápláltak, sokkal jobban gyarapodtak és erősödtek meg, mint azok, kiket más táplálékon neveltek fel. A nyugati államokban el sem képzelhető ma már gyermekfelnevelés zabtápszerek használata nélkül s ezért dicsekedhetnek ezek az országok oly erős és egészséges emberanyaggal, sőt a skótok még leányaik közismert szépségét is zabtápszerek fogyasztásának tulajdonitják. Angliában, Németországban és Amerikában felnőttek is zabtápszereken élnek.

Ezen országok sikeres eredményeit követve a magyar orvosok is rátértek már a zabtápszerekkel való gyermektáplálásra és igyekeznek a magyar anyákat ezek használatára buzditani.

A Krompecher Tápszergyár által forgalomba hozott ZAMAKO zabmalátatápszer a magyar anyák előtt is ismeretes már. Rendkivül kellemes ize folytán még a legkényesebb izlésü gyermekeknek is kedvenc táplálékává válik, vitamindús és magas tápértéke folytán pedig kitünően bevált gyenge és leromlott gyermekek helyrehozatalára. Hogy milyen kitünően bevált a ZAMAKO, azt a nap-nap után beérkező hála- és elismerőlevelek bizonyitják.

Ezért minden anya, akinek kevés az anyateje, vagy elválasztás előtt áll és gyermeke egészségét szivén viseli, fogadja meg tanácsunkat, térjen át a ZAMAKO-val való táplálásra és rövid időn belül meg fog győződni ennek a ma már nélkülözhetetlen tápszernek kitünő hatásáról. A ZAMAKO háromféle minőségben készül és mindenütt kapható. I. Csecsemők részére kék csomagolásban, II. Gyermekek és felnőttek részére piros csomagolásban, III. Idegbeteg és gyenge csontrendszerü (angolkóros) gyermekek részére, továbbá fogzás elősegitésére csukamájolaj helyett Phosporos ZAMAKO sárga csomagolásban. A ZAMAKO-ból kóstolómintát, valamint a csecsemők gondozása és ápolása cimü tanácsadókönyvecskénket, amely különösen fiatal anyák részére nélkülözhetetlen, bárkinek ingyen megküldjük.

Minden gyógyszertárban, drogériában és jobb csemegeüzletben kapható.

Krompecher Tápszeripar K. f. t. Budapest, V., Hátor-u. 15.

— **Az igazi tokaji rendelésének módja.** A Tokajhegyaljai Bortermelők Pinceszövetkezete, amely állami ellenőrzés mellett kezeli a Tokajhegyalja világhirü termelőinek legjobb borait, állandó képviseletet létesitett *IV., Eskü-ut 6* szám alatt, a *Magyarság* utazási irodájában, hogy a közönségnek állandóan módjában legyen, *kedvezményes árak mellett, az igazi tokaji borok megrendelésére.* Az árjegyzéket és tudnivalókat levelezőlap-kérésre dijtalanul megküldi az érdeklődőknek a kirendeltség.

— **A Friedrich-párt vasárnapi gyülései.** Vasárnap a *Friedrich*-párt két gyülést tart a fővárosban. Délután 5 órakor a Belvárosban, IV., Irányi-utca 17. alatt az Épitőmesterek Egyesülete diszteremében; beszédet mond: *Friedrich* István v. miniszterelnök, *Tauffer* Gábor dr. országgyülési képviselő, *Takács* István dr. törvényhatósági bizottsági tag és *Wein* Dezső dr. Délután 6 órakor Budán, I., Böszörményi-ut 28. szám alatt a „Claridge" étterem nagytermében lesz gyülés, amelynek szónokai: *Friedrich* István és *Dinich* Ödön országgyülési képviselők, *Csapó* Ferenc dr. törvényhatósági bizottsági tag, *Birgmayer* Győző és *Kovács* Andor.

— **Husvéti záróra.** A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara figyelmezteti az üzlettulajdonosokat arra, hogy Budapesten, Ujpesten, Rákospalotán, Pestszenterzsébeten, valamint Kispesten és Pestszentlőrincen a husvét vasárnapját megelőző hétfőtől kezdve a zárórát a rendes esti hat óra helyett hét órában állapitották meg. A tulnyomó részben élelmiszer, vagy az állami egyedárusitásu cikkeket árusitó üzletek zárórája ezen a héten is változatlanul nyolc óra.

Epe- és májbetegségeknél elsősorban epehólyagkatarrhus, epekőképződés és sárgaság eseteiben a mindig enyhe hatásu természetes **„Ferenc József"** keserüviz a hasiszervek funkcióit élénkebb tevékenységre serkenti. Évtizedes orvosi tapasztalatok igazolják, hogy az otthoni ivókura leggyakrabban ugy válik igen eredményessé, ha a **Ferenc József** vizet reggel éhgyomorra, kevés forró vizzel keverve isszuk.

— **Időbeli megkötöttség** nélkül utazhatunk Badenbe és Abbáziába a Lakatos-szanatóriumokba és a Palace-szállóba, ha a Carlton-szállóban lévő budapesti irodában befizetjük pengőben az egységárat, melyben az egész időtartamra szóló összes ellátási, kurázási és utiköltségek benfoglaltatnak. Tel.: 88-9-70.

TAVASZI GONDJÁBÓL
TAVASZI ÖRÖM LESZ,
HOGYHA A VETÉSHEZ
MAUTHNER-MAGOT VESZ!

— **A valutaügyészség is befejezte a nyomozást a „titokzatos" pénzküldemények ügyében.** Hirt adtunk legutóbb arról, hogy a titokzatos, álnéven feladott postai pénzküldemények ügyében a rendőrség és az ügyészségi valutakirendeltség befejezte a nyomozást, miután kétségtelenül megállapitást nyert, hogy külföldi követelések álnéven lebonyolitott átutalásáról van szó. Megirtuk azt is, hogy a rendőrség kihallgatott egy a főváros környékén, Budatétényben lakó földbirtokosnőt, aki elmondotta, hogy megszállott területen lévő földbirtoka és bérháza után álnév alatt, postán szokta megkapni az átutalt összeget. A mult évben *Lengyel, Szipora,* továbbá *Elekes* Piri néven érkeztek ezek a küldemények, 1934-ben pedig *Huszti* Ibolya álnév alatt. Az ügyészségi valutakirendeltség detektivcsoportja ezzel lezárta a nyomozás munkáját s az iratokat az ügyészségre küldte át. Azok, akik az álnév alatt érkezett pénzt elfogadták, semmiféle olyan cselekményt nem követtek el, ami a valutatilalmi rendelkezésekbe ütköznék, mert ők pengőértékben kapták az összeget. Más kérdés, hogy az átutalást lebonyolitó megbizott, aki Budapestről, — legutóbb Huszti Ibolya álnév alatt — szétküldözte a pénzt a cimzetteknek, milyen módon szerezte meg a valuta pengőértékét. Az ügyészség fog tehát dönteni abban a tekintetben, további nyomozás indul-e, vagy pedig a rendőrség legutóbbi megállapitásával véget ér a feltünést keltő ügy vizsgálata.

— **A gazdaságos világitásnak egyik módja lehetőleg nagyteljesitményü és kevésszámu izzólámpák alkalmazása.** Ha egy helyiség világitásához 1400 lumenre van szükségünk, ezt előállithatjuk 10 darab 15 wattos izzólámpa, azaz 150 watt segitségével. Ugyanaz a fényáram elérhető 100 att fogyasztással is, ha csak egyetlenegy izzólámpát alkalmazunk. Az utóbbi esetben világitásunk áramfogyasztása harmadával kevesebb lesz, mint az első megoldásnál. Minél kisebb wattfogyasztásu tehát egy izzólámpa, annál kevésbé gazdaságos.

RAGLÁN 8 divatszinben készen és mérték után elegáns, vizhatlan, tartós, **100.- P**
Külön teveszőrbélés.
BLUM ÉS TESTVÉRE angol uriszabók, IV., Váci-utca 31-33

— **A gyógyitó zene!** Miért rajong az emberiség a zenéért? Nincs ember, aki a zene varázslatos hatása alól magát kivonni tudná! A legrégibb müvelődési korok jellemző eszközei a hangszerek. Tudvalevő, hogy a zenei hangok edzik, erősitik az idegrendszert, s ennek következtében a frisskedélyü muzikális ember boldogabb, életrevalóbb. Ma már alig találni középosztálybeli családot, ahol zongora ne volna. Megkönnyiti és előmozditja a zenekulturának hazánkbeli örvendetes terjedését azon uj, előnyös rendszerü hitelrendszer, mellyel a *„Lyra"* Részvénytársaság, Magyarország legnagyobb zongoratermei, Erzsébet-körut 19 *(lizenkilences)* a legkiválóbb világhirü külföldi zongoragyárimányokat forgalomba bocsátja. Ajánljuk, tekintse meg a cég szenzációs husvéti vásárát.

Mikor, hová utazzunk?

A Magyarság társasutazásainak naptára

Március 30—április 2. Négynapos husvéti üdülőutazás *Parád-fürdőre* és *Egerbe*, elsőrangu *autocarokon*, kitünő ellátással, a *Kékestető*, *Mátraháza*, a *recski aranybánya*, a *parádi üveggyár* megtekintésével, *Bodony* község palóc lakosságának *feltámadási körmenetében* való részvéttel, *gyönyörü és érdekes programmal*, minden költséggel *mindössze 49 pengő.*

Március 30—április 2. Négynapos husvéti hajóutazás *Bécsbe*. Hajójegy oda-vissza *12 pengő 80 fillér.*

Április 7—24. Tizennyolcnapos luxus-körutazás a Földközi-tengeren. *Részvételi dij 444 pengő.*

Junius 8—19. A *Magyarság* páratlanul kedvezményes, *tizenkétnapos különvonata Olaszországba*, remek és tanulságos programmal: *négy nap Rómában, két nap Nápolyban*, ezenkivül a következő hat város megtekintése: *Palermo, Patras, Cattaro, Ragusa, Velence, Trieszt.* Részvételi dij Budapesttől—Budapestig *mindössze 255 pengő.* (Erre a társasutazásra csak *korlátozott számban, a beérkezés sorrendjében* fogadhatunk el jelentkezéseket.)

Szent Lukács reuma-gyógyfürdő
Télen-nyáron nyitva
Telefon: 56-0-80

Junius 28—julius 18. Háromhetes társasutazásunk a *Nordkapra.* Részvételi dij *460 pengő.*

Julius 15—30. Tizenhatnapos luxusutazás a Földközi-tengeren, *Konstantinápolyba.* Részvételi dij *340 pengő.*

Julius 15—augusztus 3. Tizenkilencnapos társasutazás a *Nordkapra.* Részvételi dij *460 pengő.*

A fenti társasutazások részletes programját kivánságra dijtalanul megküldi a *Magyarság Utazási Osztálya* (IV., Eskü-ut 6, Klotild-palota. Telefon: *888-66). Személyes jelentkezés naponta *reggel 9 órától este 6 óráig*, szombaton 9—1-ig.

Kiadó lakások és üzlethelyiségek:
Péterffy Sándor-utca 40, májusra. **3 szobás utcai.** Utcai **műhelyek.**
Gyulai Pál-utca 12, azonnalra és májusra, **1 és 2 szobás,** komfort nélkül, nagyon olcsón.
Rombach-utca 13, üzlethelyiség augusztusra és pincehelyiség azonnal.
Váci-ut 10, 2-3-4 szobás összkomfortos, **2 szobás garzon, udvari műhely és irodahelyiségek** májusra és augusztusra.

HALÁLOZÁS

Id. *Öveges* Kálmán nyugalmazott tanitóképzőintézeti tanár, a katolikus tanitóegyesületek országos szövetségének örökös diszelnöke, hetvenéves korában Győrött meghalt. Temetése hétfőn délután lesz a győri ujtemetőben.

Buzás Mihály zeneszerző, zenetanár március 19-én, életének 50-ik évében Budapesten meghalt.

Özv. lovászi *Lovászy* Lászlóné szül. *Szepessy* Ilona március 22-én életének 69-ik évében Magyaróváron meghalt.

3-4 szobás összkomfortos, gyönyörü **LAKÁSOK** olcsón **KIADÓK** Budafoki-ut 10/c.

— **Az „Igmándi" vizben ősgyógyerő rejlik, Mesterséges pótlás nem sikerült eddig.**

— **Undi Mária:** *Magyar kincsesláda* füzetsorozatának IV. része a: *Torockói rámánvarrott hímzések* most jelent meg szines festői mintákkal, közel száz magyarázó szöveg, rajz, történelmi és gyakorlati tudnivaló angol és német szöveggel kiegészitve. Undi Máriának ez a gyüjtési munkája a magyar pedagógia szolgálatában szinte felbecsülhetetlen,, de magára vonta már a külföld érdeklődését is, amennyiben eddig megjelent füzeteit sorra vásárolták külföldi muzeumok, könyvtárak és iparmüvészeti társaságok. A most megjelent IV. füzet ára 4.20 pengő. Megrendelhető könyvosztályunknál, IV., Eskü-ut 6. félemelet.

— **Mielőtt bármilyen biztositást köt,** vagy biztositási ügyében intézkedik, forduljon a *Magyarság biztositási osztályához*, IV., Eskü-ut 6, félemelet (telefon: *888-66), ahol naponta délelőtt 9—2 óráig dijtalan szakfelvilágositást és utbaigazitást kap.

BUTOR-ház LÁZÁR-u. 3

— **A müegyetemi ifjuság partécédulája.** Az a késhegyig menő harc, amely már mintegy esztendeje dult a magy. kir. kormány és a Müegyetem között, eldőlt. A harc eredménye azok előtt se lehet kétséges, akik csak tisztes távolból szemlélik honunk politikai fenekedéseit: természetesen a magas kormányzati elgondolás került ki győztesen a duló csatákból s a Müegyetemet egyesitik a közgazdasági egyetemmel. Egyszóval a Müegyetem, mint egyedülálló fogalom, megszünt, a kormányzati épitő munka nagyobb dicsőségére s ez alkalomból nem késett a Müegyetem ifjusága, hogy a nagy halálesethez és a magas itélethez méltóan illő módon jelentse be gyászát mindazoknak, akiket ez illet és érdekel. Ma a következő gyászkeretes partécéduulát kaptuk a Müegyetem ifjuságától:

Mi fiai, unokái, dédunokái, ükunokái fájdalomtól megtört szivvel jelentjük, hogy mindnyájunk által forrón szeretett Alma Materünk, a

M. KIR. JÓZSEF MÜEGYETEM

életének 151. évében, világhirének és életerejének teljességében, tiltott mütét következtében, rövid, de kinos szenvedés után hirtelen elhunyt.

Temetése folyó hó 22-én az *Országház épületében* történt. Halotti beszédet mondottak: *Hóman* Bálint kultuszminiszter, *Söpkéz* Sándor és *Bud* János, müegy. ny. r. tanárok.

Emléked örökké élni fog.
Áldás és béke poraira!

Feltámadunk!

A rokonság (mérnöki társadalom) nevében:

A Müegyetem ifjusága

A részvétnyilvánitásokat kérjük mellőzni.

Ennyi az egész. Remek! A partécédula szombaton délelőtt féltizenegykor jelent meg, egy óra mulva százszázalékos felár mellett se lehetett kapni Budapesten egyet se. Sőt: aranyért se. A müegyetem maga elfogyasztott legalább ezeret. Nemcsak az ifjuság, a tanári kar tagjai legelől. Természetesen *Söpkéz* és *Bud* tanár urak kivételével. Ők nem vettek egyet sem. Hogy ez miként történhetett, szinte nem is lehet megérteni. Meg kellett volna venniök legalább tiz példányban. Nyolcat a kormány tagjainak s kettőt a maguk számára. Lehetőleg rögtön berámáztatva — diszoklevélnek. Nem hisszük, hogy a Müegyetem ifjusága, amely postán még a rokonoknak is elküldte vidékre ezt a gyászjelentést, olyan feledékeny lett volna, hogy éppen két legszeretettebb professzorának kelljen nélkülözni a nemzeti egységnek ezt az ujabb dokumentumát.

— **A MEFHOSz olaszországi tanulmányutja.** A fasiszta nagytanács meghagyására az olasz egyetemi ifjusági szervezet, a GUF (Gruppe Universitario Fascista) 26 csoportja 20 különböző országgal létesitett csereutazási akciót. Többek között a rietii GUF tavaly nyáron Magyarországba küldte el 14 tagját tanulmányutra, akiket itt a MEFHOSz látott három hétig vendégül. Az olasz diákok látogatását most adja vissza a MEFHOSz. A 14 főből álló MEFHOSz-csoport *Barna* László tb. elnök vezetésével péntek este utazott el Olaszországba a velencei gyorssal. A MEFHOSz-csoport ugyancsak három hétig fog Olaszországban tartózkodni, utjuk főbb állomásai: Velence, Milánó, Firenze, Róma, Rieti, Nápoly, Perugia. Az utat az olasz egyetemi ifjusági szervezet rendezi.

---

x **Szülők köztudatába** már átment, hogy gyermekeik tavaszi kabát- és ruhaszükségletét (10 éves korig) a legjobban „Baby" gyermekruházati cikkek gyáránál, V., Szabadság-tér 5. szerezhetők be.

x **A „Siesta" gyógyüdülő** vezetősége értesiti igen tisztelt vikendező vendégeit, hogy „Stefánia" és „Rózsa" üdülőpavillonjainak teljes foglaltsága folytán *husvéti üdülőinek*, az ezidőszerint még szabad néhány főépületi magasföldszinti luxusszobával, vagy appartementtel — azonosan alacsony (2 és félnapos 22—25 pengős) árakon — áll rendelkezésre.

x **Most vásároljon husvéti sonkát.** Fleischer hentesárugyár prágai módra készült sonkája általánosan közismert. A gyár mai hirdetését olvassa el, mert ott tájékozást szerezhet az árak alacsony voltáról és a cég hét elárusitó helyéről. Vásároljon tehát lakásához legközelebb eső Fleischer hentesáru üzletében!

x **Dóczi cipőáruház** (VII., Rákóczi-ut 10.) harmincötéves fennállása alatt vevőinek tizezrei igazolják a cég gyártmányai kiválóságát és olcsó árát. Vidékiek keressék fel ezt a cipőáruházat, — saját érdekük kivánja!

x **Valóságos jótétemény fogaknak** a világhirü Nivea fogkrém. Nagy tubus csak 90 fillér.

x **Nem kell levennie a szemüvegét!** A „Dublo" üvegekkel nemcsak olvasni tud, hanem az üvegek felső részén távolra is lát. Kaphatók Chmura látszerésznél, IV., Ferenciektere 2. Fiókok Pécsett, Győrött).

x **A hazai és külföldi müvésznők** használják a Bombin shampont, mert a hajat széppé, ragyogóvá és vonzóvá teszi.

Angol kosztüm krepdesin béléssel Fenyvesnél most 39 pengő

A Fenyves Áruház 14 napos husvéti vásárát naponta többezer megelégedett vásárló látogatja, akik otthon boldogan mesélik el hozzátartozóiknak, hogy milyen jól vásároltak. Fenyves ez alkalommal is tényleg kitett magáért: például egy finom angol kosztüm, krepdesin béléssel 39 pengőbe kerül. Meg kell nézni, hogy milyen jó a szövetje és milyen prima szabómunka. A Fenyves Áruház kosztümjeit kizárólag kipróbált szabómesterekkel készitteti. Ha az okát kutatjuk ennek a nagy olcsóságnak, Fenyves azt mondja, hogy ő egyrészt nagyon olcsón vásárol, mindent készpénzért, sőt egyes iparosoknak előre ad pénzt; másrészt megelégszik a legkisebb haszonnal, mert az áruházának óriási a forgalma. Finom szövetaljakat 9 pengő 80 fillérért, divatos matt sarmöz, bluzokat 5 pengő 60 fillérért, a krepdesin bluzokat 5 pengő 80 fillérért árusitják. Kockás selyem- és mosóbluzokból szintén izléses választéka van a Fenyves cégnek. Figyeljen a cimre: csak Kálvin-tér 7.

SZINHÁZ

Vadvirág

— Andrássy-uti Szinház —

Rökk Marika azt igérte előzetes nyilatkozataiban, hogy az *Andai—Eisemann* zenés vigjátékban, a *Vadvirág*-ban, színésznő is lesz. Örömmel állapitom meg, hogy a fiatal és kedvelt müvésznő igéretének legnagyobb részét be is váltotta. A *Vadvirág*-ban olyan, mint egy fergeteges hegyipatak: mindent elsöprő jókedvvel, szertelenül és tuláradva adja önmagát, magával ragadja az egész nézőteret és ragyogó derüvel játszik. Azt mondtam: játszik? Igen: az ő egyéni és eredeti stilusában, ami már nem is játék, hanem egy fékezhetetlen, rakoncátlan és fegyelmezhetetlen —, de tehetséges fiatal szinésznőnek szinpadi változata. Ezen a bemutatón elemében találja őt a közönség, nevetni kell vele együtt. Muszáj! És megpróbáltam savanyuan unatkozni, egy darabig ment, aztán együtt hancuztam ezzel a boszorkányos növel, aki soha semmibe se fárad ki, tud énekelni, tánca maga a szélvész, vidámsága a nagy gyerek hahotázása, legyür minden ellenállást, saját szinpadi papáját is puhára hódítja s mindenkire ráerőszakolja a derüt. Közvetlensége rokonszenves, jóizü és annyi komikai vér tombol benne, hogy ha ez a heves tánctempó el nem nyövi, ma, holnap ő lesz Budapest ellenállhatatlan és legfiatalabb komikája. Majdnem hajlandó az ember arra, hogy azt mondja: *Rökk* Marikának nem is kell tudnia játszani. Örökké azonban ő se maradhat ilyen forrongó és tulhabzó most s azért jólteszi ha játékstilusát is fejleszti. Gondoljon a konkurrensekre és ne görbitse be folyton a lábát, ne selypitsen folyton azokkal a táncos lábakkal. Engedje, hogy a szája is beszéljen.

Különben elementáris sikere volt a müvésznőnek, amihez hozzájárult az épkézláb és bolondosan kedves kis vigjáték ama hires kis leányról, aki a villogó fehérnemüs pusztai legények közül szabadul be a pesti pszihoanalitikusok világába. A ropogós egészség tör be bele szeretett fővárosunkba. *Andai* Ernő adta a bohókás szöveget a betöréshez és *Eisemann* Mihály, a *Zsákbamacska* és az *Egy csók és más semmi* európai hirü komponistája a finom muzsikát, amelyet *Harmath* Imre szellemes verseire irt. Ez a zene külön csemege. Amit Péterpusztáról énekel *Rökk* Marika, az csupa prém. Selymes muzsika, behizelgő és derüs, tele hangulattal és kifejező erővel, jól hangszerelve. A könnyed játékhoz alkalmasabb és stilusosabb zenét nem is találhattak volna, mint ez. A bemutatón kétszer-háromszor kellett megismételni a főbb számokat és táncokat.

Az előadás egész sereg inyencfalattal szolgál: *Törzs* Jenő válóperes ügyvédet játszik, énekel és *Rökk* Marika parancsára táncol is, ugyanezt teszi a groteszk *Peti* Sándor is. Megint pompás *Pethes* Ferenc. A darab gazdag jó erőkben, játszik benne *Berky* Lili, *Raffay* Erzsi, *Fenyvessy* Éva, *Bársony* Erzsi, *Kertész* Dezső, *Boross* Géza, *László* Miklós, *Bilicsi* Tivadar, *Losonczy* Dezső vezényli a vidám zenekart. Minden pereg, perdül és mosolyog, ugyhogy a közönség tavaszi himnuszt kapott a premierén. El is huzódott a bemutató az ismétlésekkel és kihivásokkal éjfélig.

P. J.

Darab és előadás
csodálatos szépségeit dicséri mindenki, aki látta „Az orvos" előadását a Vigszinházban.

* **Az Aranybástya uralja a Nemzeti Szinház husvéti müsorát.** A Nemzeti Szinház igazgatósága a nagyhét több estéjére kitüzte müsorra *Surányi* Miklós uj darabját, az *Aranybástyát.* Ez a darab szerepel vasárnap, hétfőn, kedden és szerdán este a müsoron és a jövő hét keddjére is kitüzték előadásra. Ilyenformán a Nemzeti Szinház nagyheti előadási müsora ugy alakul, hogy *Az ember tragédiája* kerül szinre husvét két ünnepén, vasárnap délután és hétfőn este is, vasárnap este a *Rokonok*, hétfőn délután pedig *Fenn az ernyő, nincsen kas* kerül szinre. Március 25-én délután az *Őszi szivárvány*, csütörtökön pedig az *István király* szerepel a müsoron. Pénteken és szombaton nem tartanak előadást.

Ezüst disztárgyak evőeszközök s legolcsóbb gyári árban
SCHLEIFER ezüstárugyár Budapest, VII., Kazinczy-utca 10.

* **Nagyheti felvonulás a szinházaknál.** A husvéti ünnepekre több szinház ujdonsággal készül föl. Nagycsütörtökön kerül a közönség elé Verdi *Don Carlosa*, valósággal parádés szereposztásban, ugyancsak csütörtökön tart bemutatót a Belvárosi Szinház a *Napoleon ágya* cimü vigjátékból, szombaton pedig a Fővárosi Operettszinház rukkol ki az Anday—Harmath—Komjáthy-operettel, *Szeressen kedves.* Repriz lesz nagyszombaton a Király Szinházban, Strauss Oszkár *Legénybucsu* cimü operettjét ujitják föl. Ugyancsak nagyszombaton nyit a Royal Orfeum a *Játék a tüzzel* cimü operettel, a főszerepben *Kosáry* Emmivel és a Kamaraszinház is, ahol Kelemen Viktor uj vigjátékát, *Mese a denevérről* játsszák.

Férfiöltöny 50 mérték után tetszés szerinti szövetekből pengőért készit
CENELLER, Dohány-utca 77, II. emelet 18.

* **Nem lesz nő a Fehér hollók kirándulásán.** Nagypénteken ismét hajókirándulást rendez a *Fehér holló* szinésztársaság, az érdekes kirándulásra már befejezték a toborzást. Több mint százan jelentkeztek az utra. Az idén nem tart velük *Fedák* Sári, aki a Fehér hollók egyetlen nőtagja. Az idén tehát tisztán férfitársaság szórakozik majd a müvészkiránduláson.

GUMMI KABÁT
csak szaküzletben megbizható!
Nagy választék. Olcsó árak.
Legujabb modellek.
HAAS LIPÓT
Rákóczi-ut 24. Telefon: 42-0-44.
Erzsébet-körut 28. Telefon: 41-6-78

* **Gréban halhatatlan Igazi Passio-ja a Városi Szinházban.** Hat évvel ezelőtt adták elő a Nemzeti Szinházban Gréban *Igazi Passio*-ját *Tasnády* Ilonával és *Abonyi* Gézával a főszerepekben. Az előadásnak akkor nagy sikere volt, a Nemzeti Szinház együttesét *tizennyolc vidéki város meghivta szereplésre, ugy, hogy majd két hónapig különvonaton járták az országot, sikert sikerre halmozva.* Az *Igazi Passio* azóta nem került szinre, csak most mutatják be husvét hetében a szinház müvészei a Városi Szinházban. Olyan mérsékelt helyárakkal, hogy *az ifjuság és a kisebb jövedelmü családok is megnézhessék.* Az *Igazi Passio* szinre kerül március 28-án, szerdán délután és este, 29-én, csütörtökön délután és este, továbbá 31-én, szombaton délután. Eszerint három délután és két estén adják elő Krisztus szenvedéseit a régi, ismert szereposztásban.

A Fővárosi Operettszinház uj szenzációja **SZERESSEN KEDVES**
Komjáthy–Anday–Harmath operettje 3 felvonásban — Főszereplők:
HONTHY HANNA
CSORTOS GYULA | LATABÁR KÁLMÁN
SOMOGYI NUSI | SZAKÁCS ZOLTÁN | SZÖKOLAY OLLY
SARKADI ALADÁR | FELEKY KAMILL | PÁRTOS GUSZTÁV
Rendező: **Szabolcs Ernő.** Díszletek: **Gara Zoltán.** Karmester: **Szántó Mihály.** Jelmezek: **Várady Tihamér.** Táncok: **M. Utassy Gizi.**
PREMIER NAGYSZOMBATON

budaörsi olvasóink
hirdetéseiket az alábbi címen
adhatják fel, s
délután 5 órától:

Bánhidi József,
Lévai u. 31. X/100.
Tel.: 06-23-421-044.

RANDEVÚ
express
TÁRSKERESŐ FORRÓ DRÓT

A randevú forró dróton feladott hirdetések ingyenesen megjelennek heti- és napilapokban is!

06/90 312 623

Studio 10" Bp.1399 Pf.701/251 csak 88 Ft+Áfa/p

látással
20.00–20.30
Nyerő percek (kivéve csütörtökön: 19.30–20.00)

Hétfő:
00.00–01.00: Üzenet az éjszakába
20.30–24.00: Lotters-Seprűs élő telefonos kívánságműsor

Kedd:
00.00–01.00: Élő kívánságműsor Papp. L. Richivel
01.00–02.00: Zenevonat: Papp L. Richi műsora
23.30–22.00: Oldies: Fehérvári Zolt műsora
22.00–23.00: Talk-show Lui vagy Csepregi Éva
23.00–24.00: Magyaróra Fehérvári Zsolttal

Szerda:
00.00–01.00: After Midnight Seprűs László műsora
20.30–22.00: Zenemánia DJ. Tommal
22.00–23.00: Talk-show

Csütörtök:
00.00–01.00: Chart Top 20 ismétlése
01.00–02.00: Nyúz a News Szomolányi Gábor műsora
Szyittya élő telefonos kívánságműsor

Péntek:
00.00–01.00: Kívánságműsor Luigival
01.00–02.00: Rock óra. Mv.: Luigi
18.30–19.00: Kertészkedők műsora. Mv.: Kállai Tünde
20.30–22.00: Newsic Telkes Tibor műsora
22.00–23.00: Soul a Funky Telkes Tiborral
23.00–01.00: Őrület a négyzeten. A mikrofonnál a Földi–Janovics duó

Szombat:
20.30–24.00: Szombat esti láz

Vasárnap:
00.00–01.00: Dvorák Tamás műsora
18.00–20.00: Útonállók kívánságműsora.
Mv.: Brezina Kinga, Gelle Zsóka, Szomolányi Gábor
21.00–22.00: Chart Top 20 Szomolányi Gábor és Brezina Kinga slágerlistája
22.00–23.00: Talk-show
Mv.: Brezina Kinga
23.00–24.00: Mixtúra Szomolányi Gáborral

UNDI MARISKA - festő

Az ÚPMH tárlata

Undi Mariska: Carla arcképe

A Gödöllői Művésztelephez tartozó festőnő 1910–11-ben készített munkája (Sidló Ferenc szobrászművész feleségét, Undi Carlát ábrázolja)

Új Pest Megyei Hírlap
1997.08.29.

20.

20. UNDI S. MARISKA :
MÁTYÁS TEMPLOM ÉS HALÁSZBÁSTYA.
VÍZFESTMÉNY.

L'ÉGLISE MATHIAS
ET LE REMPART
DES PÊCHEURS.

Magyar Iparművészet
1909. 12. f.

Undi S. Mariska

5

18.

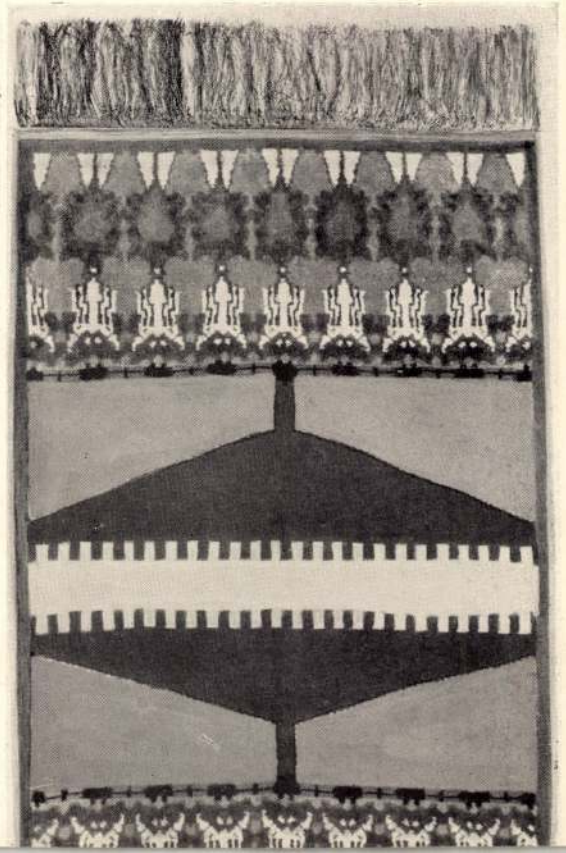

19.

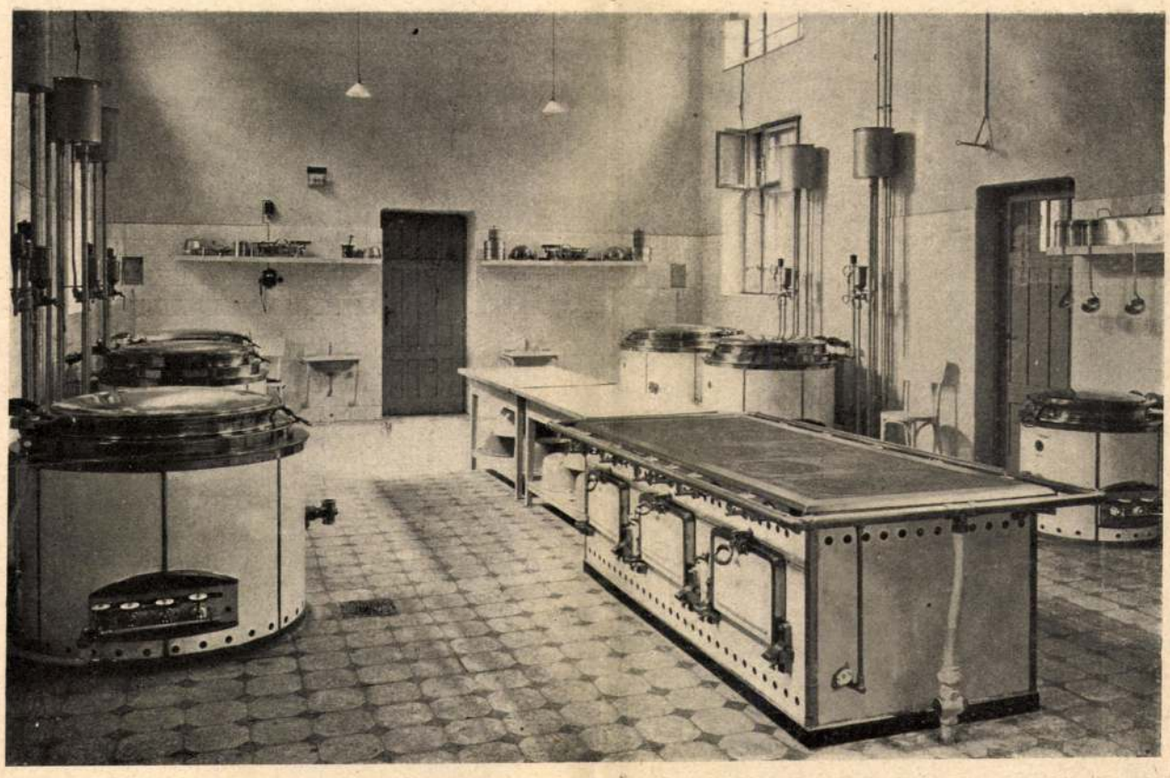

A konyha

Az étterem

A SZÉKESFŐVÁROS ELSŐ NÉPSZÁLLÓJA

Uj Idők 1912. XVIII. 16. f.

Lejáró az étterembe

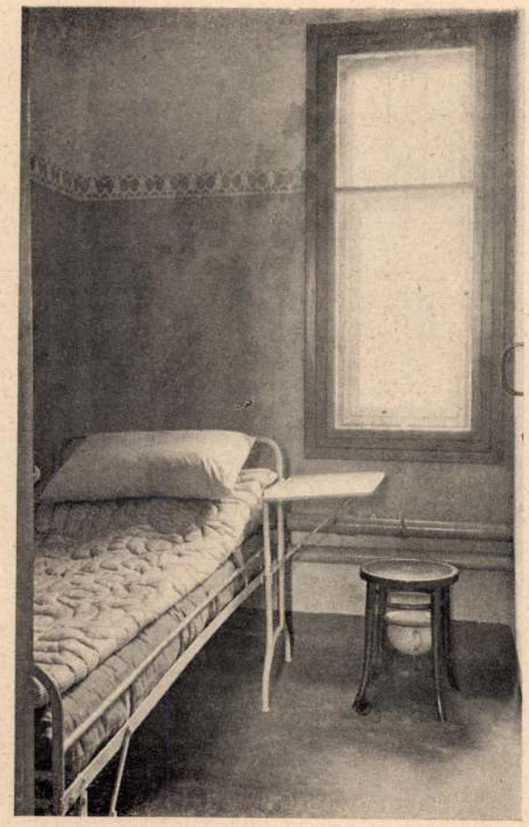

Rendes hálófülke

A SZÉKESFŐVÁROS ELSŐ NÉPSZÁLLÓJA

relmes emberek. Gyurka úgy elfelejtkezett Flóráról, mintha soha életében sem látta volna. Flóra ezen az estén még többet kacagott. De a kacagása dermesztőn hangzott, mint a lélekharang csengése. Szép, büszke arca fehér lett, akár a hó. Az értejövő szobalány kísérte haza.

Gáthy Flóra, a szépséges, a gyönyörű: elvesztette első udvarlóját, akit — titokban — már féligmeddig a vőlegényének tartott. Hogy mint szenvedett, arról senkinek sem panaszkodott. Elfogadta a meghívást Margit és Gyurka esküvőjére. Nyugodt mosollyal, szemének rebbenése nélkül hallgatta meg a lakodalmon Margit hálálkodását, a tapintatlanságnak ezt a netovábbját, mikor ugyanis Margit négyszemközt elfogta, összevissza csókolta, és így szólt hozzá:

— Neked köszönöm az uramat. Isten áldjon meg érte.

De nem Gyurka volt az egyetlen, aki hozzá menekült felejteni, illetve: féltékenységet támasztani és ekként győzni. Flóra szívesen fogadta az udvarlókat és még nem gyanakodott, hogy ő voltaképpen vak eszköz. Így múltak az évek és így mentek férjhez nyakrafőre mások, szépségben hozzá sem mérhetők és nem jobbak, nem derekabbak, nem is háziasabbak nála. Lehet, hogy egyik-másik férfi attól is tartott, hogy az ilyen szép nő nem veszi kezébe a főzőkanalat, nem válhatik belőle jó házi asszony, — hanem folyvást csak ragyogni akar, drága toalettekben és új kalapokban.

Sőt később, jócskán később sem vett Flóra semmit sem észre. Ekkor már póklábak keletkeztek a tüzes szeme szögletében és a haja is kezdett veszteni fényéből. De ő még mindig a fiatal leányokkal tartott. Most már azok az udvarlók, akik makacs ideáljaikra akartak hatni, jóformán inkább tanácsért jártak hozzá és mint nemeslelkű barátnőt keresték föl a töprengés napjain. Ime, Micskey Gábor szakasztott oly kilátástalanul duruzsolt a Bartos Etelka fülecskéjébe vallomásokat, mint annak idején Gyurka a Margit fülecskéjébe. Ez a Micskey nem igen ötölt-hatolt, hanem szinte ostoba őszinteséggel nyafogott Flórának:

— Boldogtalan vagyok, kisasszony. Etelka nem akar szeretni.

— Ej, dehogy nem. Csak türelem. Lassu víz partot mos. Nem minden lány gyullad egy-kettőre lángra. Várjon, amíg jobban megismeri magát . . .

— Köszönöm én az olyan szerelmet, amelyikbe úgy kell a lelket belefújni, mint abba, akit a vízből kihúztak. Már én nekem nincs szerencsém, Flóra kisasszony. Rossz csillagzat alatt születtem. Legjobb volna meghalni.

Flórának, látnivaló, türelmesen meg kellett hallgatnia milyen szerelmesek mások, . . . másokba. És így ebben a furcsa helyzetben, valahogy arra gondolt, hogy a részvét, a megértés gyöngéd jeleivel előbb megvigasztalja, aztán magához édesgeti a csökönyös boldogtalant.

Egy este, félhomályban (még nem égett a lámpa) Micskey Gábor megint nála üldögélt és megint boldogtalanságáról nyöszörgött.

Flórának tetszett a különben jómodorú, művelt fiu; és a beszélgetés sodrát elfogva, így szólt hozzá:

— Ne higyje, hogy magát nem érti meg senki. Igaz, hogy maga egy kissé komplikáltabb lélek, de ebben különbözik másoktól és előnyére . . .

— Oh, Flóra kisasszony . . . Azt hiszi?

— Meg vagyok róla győződve. És a boldogságért harcolni kell. Ha vesztett egy csatát: fogjon újba. Lehetetlen, hogy ne volna leány, aki megérti magát. Ne csüggedjen. Verje ki fejéből a céltalan bánatot, nézzen szét és keresse a szerelmet, a megértést másutt . . .

— Igen, ha akadna valaki, aki elfelejtetné velem, amit szenvedtem. Ha akadna valaki, aki megtanítana a boldogságra . . .

— Hátha akad, Gábor?

A nyitott ablakon behallatszott az esti harangszó. Azt hallgatták. Addig egyik sem szólt egy szót sem.

Micskey a kalapja után nyúlt:

— Csókolom a kezét.

— Már megy?

— Nyolc óra.

— Hová megy?

— Mit tudom én. Megyek. Megfogadom a tanácsát. Megyek felejteni. Megyek, hátha megtalálom azt a nőt, aki megért.

Flóra a kezét nyújtotta:

— Gondol már valakire?

— Nem. Senkire.

— De mégis . . .

— Legföljebb csak a régire. Az igazira . . .

Micskey elment és Flóra, szíve mélyéig megalázva a karosszékbe roskadt. Arcát a kezébe temette és sírt. Ő tehát nem kell senkinek . . . Még annak sem, aki egyedülvalóságáról panaszkodik. Milyen szégyen! Szinte kínálta magát Micskeynek . . . bár meglehet, hogy Micskey, amilyen bódult szerelmes oktondi, semmit sem vett észre . . . És ráadásul azt suttogták a városban, hogy Micskey előbb-utóbb meg fogja kérni a kezét . . . Harmadnap, az utcán, karonfogvást látta Micskeyt és Bartos Etelkát. Jegyesek lettek . . .

Ilyenformán — átmenetileg — a szép, de nem is annyira az évektől, mint inkább a titkolt csalódásoktól fonnyadó Flórának akadt már sok udvarlója és néhány vőlegénye . . .

Elszármaztam abból a városkából és bár onnét hoztam menyecskét, a legutóbbi években nem jártam arra. Egyszer, lehet fél éve, a feleségem lelkendezve jött haza sétájából:

— Mit gondolsz, kivel találkoztam? Flórával. Gáthy Flórával. Itt lakik Pesten. Telefonos kisasszony. Mennyire megöregedett! Igéretét vettem, hogy legközelebb meglátogat. Képzeld, szegény Gáthyék teljesen tönkrementek . . . Ki hitte volna! . . .

Gáthy Flóra mindennapos látogató lett nálunk. Nem igen szeretem az asszonyi fecsegéseket, de akaratlanul is kénytelen voltam fültanuja lenni szegény Flóra dicsekvéseinek, hogy, ha ő akarta volna, vicispánné lehetne. Mert imhol, időközben alispánságig vitte Micskey Gábor. Hanem hát jobb így. Ő a maga gazdája. Megél a telefonból; abból a hónaponkénti negyvenöt forintból. Takarékosan és zsugorgatva ugyan, de megél. A férfi mind egyforma. Nem méltók a nő szerelmére és hűségére.

A mult hetekben a feleségem parancsszerű kérésére még lovagias lépéseket is kellett tennem, Flóra miatt. Szalónkabátot öltve a telefon-központ főnökét, egy igen szeretetreméltó urat kellett fölkeresnem és értésére adnom, hogy Gáthy Flóra panaszkodik, folyton sír, mert a társnői örökösen vihognak a háta mögött, hogy ime, ez az a nő, aki azzal henceg, hogy ő szép volt és hogy tizenkét vőlegénye volt, de valamennyinek kiadta az útját. A főnök észrevehette, hogy küldetésem miatt én is legalább akkora zavarban vagyok, mint ő, és elmosolyodva nyugtatott meg, hogy a telefonos kisasszonyoknak nem lesz semmi bántódásuk, hanem Flórát irodai munkára fogja, hiszen ugyis tud gépírást.

Pár nap előtt Flóra megint nálunk járt. Ezúttal engem keresett. Lennék-e tanuja az esküvőjén?

— Hogyne, Flórácska. Gratulálok. És ki a szerencsés?

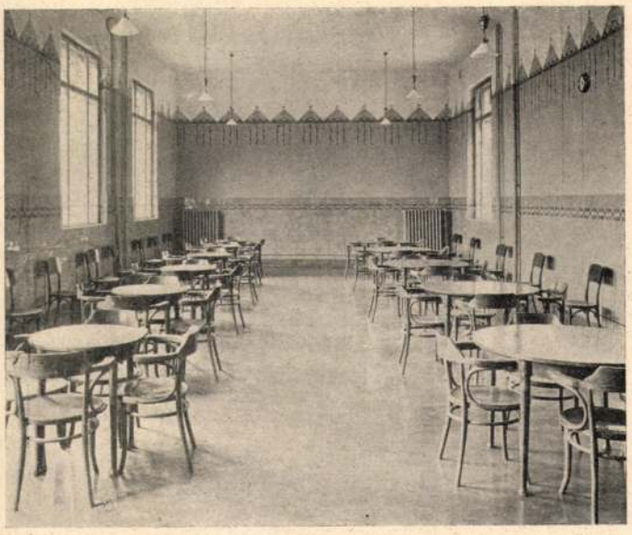

A társalgó

A SZÉKESFŐVÁROS ELSŐ NÉPSZÁLLÓJA

Elmondott mindent töviről-hegyire. Egy özvegy postatiszt az illető. Már nem fiatal. De nagyon derék ember. És . . . és hat gyermeke van.

Ne mondja senki ezek után, hogy a tizenhárom szerencsétlen szám. Ehol: a tizenharmadik számu vőlegény elvette feleségül Flórát.

A szertartás után én gratuláltam nekik legelsőbb. Flóra megszorította a kezemet, a szemembe nézett és én megértettem az elszállt ifjúság tragédiáját. Ment haza — villamoson, nem kocsin, mert takarékoskodni kell és itt Pesten úgysem ismerik egymást az emberek — a dereshaju, kopott urával; ment haza, az elhalt asszony hat árvájához, és talán arra gondolt, hogy ha azok a gyermekek az övéi lehettek volna . . .

Még egyet: esküvője napján esett az eső.

A főváros első népszállója

A gyáripar fejlődése, egyre hatalmasabb üzemeknek keletkezése az egyedülálló munkásokat oly nagy számban tömörítette a nagyvárosokba, mint soha a megelőző korszakokban. A kisipari legény egykor teljes ellátásban élt a mesterénél és a családtagokhoz tartozott. Manapság azonban kevés ama nőtlen és hajadon munkásoknak a száma, akik a nagy gyári központokban családjuk körében vagy rokonaiknál élnek; legnagyobb részük arra van utalva, hogy idegen családoknál vagy tömeges szállókban keressen éjjeli nyugvóhelyet.

Az 1910. évi népszámlálás szerint 125 ezer albérlő lakott Budapesten; a lakásbérlőknek közel egyharmada tartott albérlőket. Ez a népszámlálás 57300 albérlőt (helyesebben szobabérlőt) és 67500 ágyrajárót mutatott ki Budapesten. Minthogy az egyszobás lakásokban gyakran mondottak be szobabérlőknek olyanokat, akik tulajdonképpen ágyrajárók voltak, az utóbbiak számát az 1910. évben legalább százezerre becsülik.

Az ágyrajárásnak gazdasági, erkölcsi és egészségügyi hátrányai általánosan ismeretesek. Az ágybérlő csak ritkán talál otthont a főbérlőnél; nemcsak napközben nincs lakása, de este is gyakran űzi a perlekedés és rendetlenség a korcsmába. Az idegen, a család minden életviszonyába beavatott ágybérlő az illető család számára is megszünteti a lakás zárt otthonias jellegét.

Naptár-monstrumok

Mühlbeck Károly rajza.

Az ágyrajárás elleni küzdelemnek egyik legfontosabb eszköze a népszállók építése. Bárczy István polgármesternek nagy lakáspolitikai programmja kezdettől fogva kettős célt követett: egyfelől olcsóbb bérlakások építését, ahol a bérlőknek éppen az olcsó lakásbérek alapján méltán meg lehet tiltani azt, hogy albérlőket, nevezetesen ágyrajárókat tarsanak, másfelől azonban elégséges számu modern népszálló létesítését vette tervbe.

A fővárosi lakásszükséget eléggé jellemzi az, hogy 1906. évben csak 27 engedélyezett éjjeli szállót számláltak össze Budapesten, amelyekben összesen 1230 ágyat lehetett bérbe adni. Ez a néhány tömegszálló is nagyrészt régi omladozó házakban és piszkos pincékben volt.

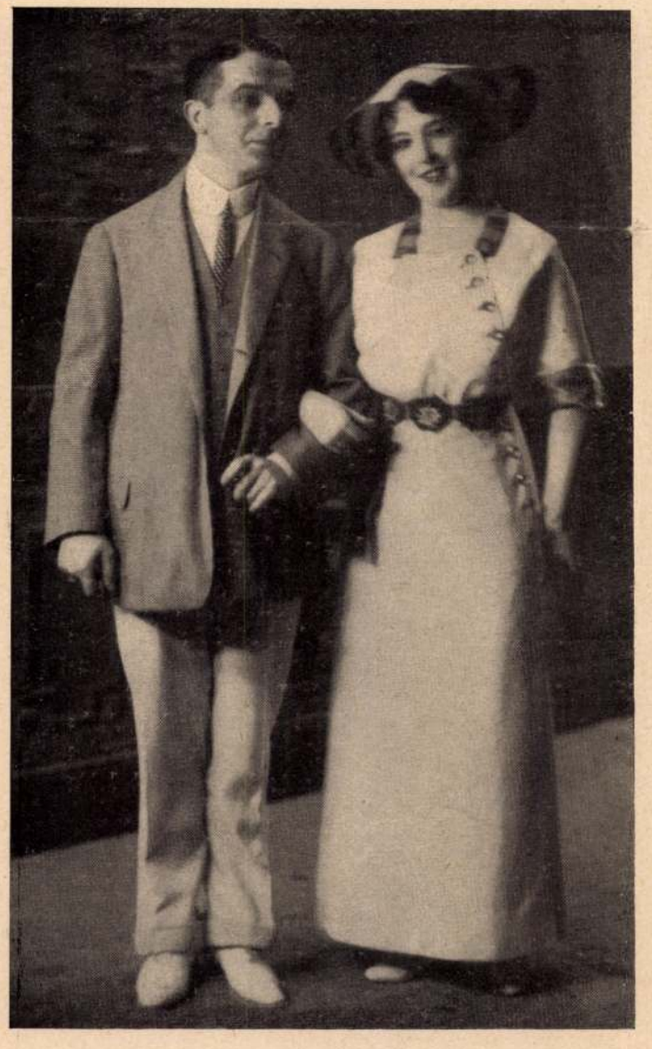

Gárdonyi Testvérek fényképe

Jelenet a „Nem lehessen tudni"-ből: Várady Aranka és Mészáros Alajos

Az első elvi lépést az ágyrajárás reformja érdekében a székesfőváros azzal a VI. kerületben létesített Népszállóval teszi meg, amelyet e hónapban nyitnak meg. Ez a szálló arra a mintára készül, amelyet Rowton lord Angliában létesített és a melyet nagy sikerrel utánoztak már Milánóban, Bécsben és Párisban. Ezeknek a berendezéseknek az az alapeszméje, hogy a lakóknak külön háló alkalmatosságot nyujtanak ugyan az éjjelre, de az összes többi szükségletekről közös helyiségekben gondoskodnak. Ezáltal építésük és berendezésük lényegesen megolcsóbbodik, a kezelés gazdaságosabbá válik és a közös használatra napközben szolgáló helyiségekben a táplálkozásról, a testápolásról, a szellemi szórakozásról és a társas érintkezésről teljes mértékben lehet gondoskodni. A Rowton-rendszer legnagyobb előnye azonban az, hogy a lakók csak annyi lakásbért tartoznak a fölsorolt előnyöket nyujtó szállásért fizetni, mint a régi egészségtelen albérleti szállásért. Ezen alapelvek szemmeltartásával építette a főváros az első népszállóját a váci-uti nagy gyárnegyedben. Ez a népszálló az Angyalföldi-utca és az Aréna-út sarkán épült, de azt villamos közlekedéssel minden városrészből könnyen el lehet érni.

Ebben a szállóban is a Rowton-rendszer legfontosabb elve, a hálóhelyiségeknek elválasztása a nappali helyiségektől, az építési tervben azáltal jut érvényre, hogy az összes nappali tartózkodó helyiségek a földszinten és az alagsorban, mig a hálótermek, a hozzájuk tartozó mosdóhelyiségekkel a felső emeleteken vannak.

Minden vendég számára egy külön fülkéről gondoskodtak. Ezek a fülkék nagyobb termekben foglalnak helyet; válaszfalaik t. i. nem érnek a mennyezetig. Minden fülke elég nagy arra, hogy egy ágyat, kis széket és ruhatartó fogast helyezzenek el benne. Minden hálóvendégre legalább 18 köbméter levegőtérség esik. A hálófülkékben csak este 7 órától reggeli $8^1/_2$ óráig szabad a vendégeknek tartózkodniok; szellőztetésről és tisztogatásról napközben gondoskodnak. A közös fürdőalkalmatosságokat Budapesten — ellentétben a londoni népszállókkal — az egyes emeletekre osztották szét.

Azok részére, kik nagyobb kényelmet igényelnek és külön szobában óhajtanak hálni, 42 külön szoba készült. E szobák a rendes fülkéknél tágasabbak, berendezésük kényelmesebb, amennyiben fölhajtható, tehát könnyebben tisztitható ággyal, mosdóval, asztalkával, tükörrel és külön villamvilágitással vannak fölszerelve. E külön szobák tulajdonosai közül azok, akiket hivatásuk éjjel foglal el, délután 2 óráig szobáikban tartózkodhatnak.

A társas érintkezés, a táplálkozás és a testápolás céljait a nappali helyiségek szolgálják. Az előcsarnokból egy háromkaru lépcső középső karja a nagy étterembe visz, amelyből a többi nappali közös helyiségek nyilnak. Az ebédlőt hatalmas oszlopsorok három hajóra osztják; összesen 280—320 egyén étkezhetik egyidejü-

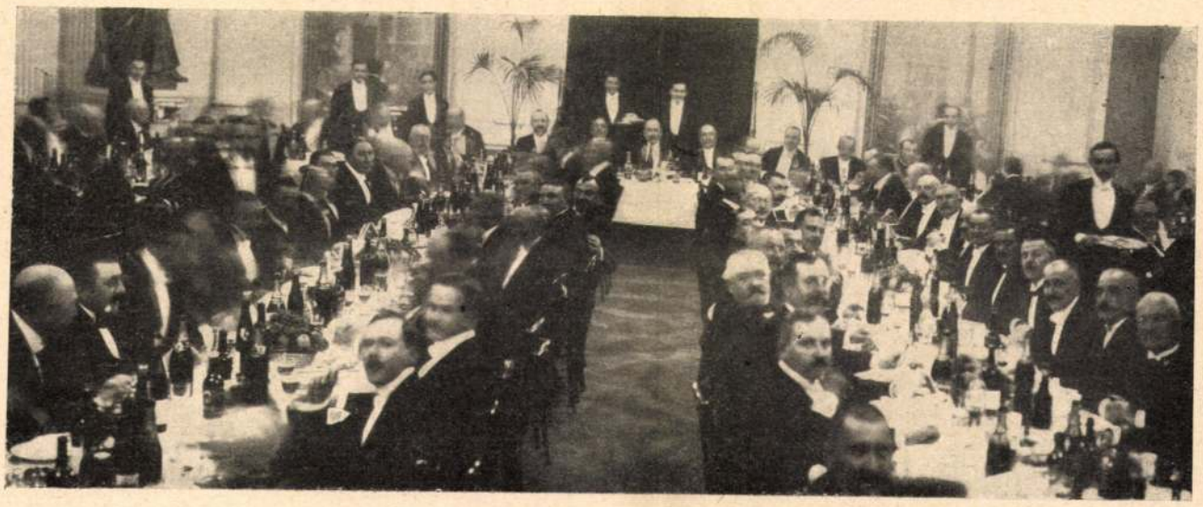

Gárdonyi Testvérek fényképe

Biharmegye banketje Beöthy László kereskedelmi miniszter tiszteletére a Hungáriában január 4-én

leg benne. Az ebédlő és az előcsarnok falait Undi S. Mariska festőművésznő freskói díszítik. E freskók a magyar népélet köréből meritik tárgyaikat: ott találjuk a mezőkövesdi almavásárt, dunai halászhajókat, zalai juhászokat, tardi libapásztorokat stb.

A vendéglőt a főváros saját üzemében kezeli, szeszes italokat egyáltalán nem szolgáltatnak ki, a 14 napon keresztül változó napi ételsor ára 60 fillér, vasárnap 80 fillér, de a vendégek nem tartoznak magukat a vendéglőből ellátni, hanem a szállóban levő vegyeskereskedésben vásárolt, vagy kívülről a szállóba behozott tápanyagot külön helyiségekben gázfőzőkön készíthetik el. Az ingyenes rendelkezésükre bocsájtott edényeket maguk tartoznak lemosni. Az étterem körül helyezték el a szellős és világos dohányzó, társalgó- és irótermeket. A nemdohányzók társalgójában napi és heti lapok állanak a vendégek rendelkezésére; az 1500 kötetre berendezett könyvtár a továbbképzésre nyujt ösztönzést. Az olvasóteremben a népszerü előadások tartásához gyakran szükséges vetítőgép berendezés is lesz. Az étteremnek e helyiségekkel szemközt levő oldalán nyert elhelyezést a 24—30 ülőhellyel fölszerelt irószoba. Az összes közös tartózkodásra szánt helyiségeket felső világítással és közvetlen szellőztetéssel látták el.

Az előcsarnokból és annak közeléből hét lejáró visz az alagsorba. Itt vannak mindenekelőtt a vendégek ingóságainak megőrzésére szolgáló szekrénytárak és podgyászraktárak. A szekrényekben egy rekesz a ruhanemüek fölakasztására, a másik rekesz azok fektetésére szolgál; minden egyes ajtón külön zár van, melynek egyetlen kulcsát a szállóvendég egy korona letét fejében veheti át, de a letétet a szállóból való távozása alkalmával visszakapja.

A vendégek tisztálkodására 12 drb lábfürdő, 12 zuhanyfürdő és 8 kádfürdő szolgál. A lábfürdő ára 4 fillér, a zuhanyfürdőké 10 fillér, a kádfürdőké pedig 20 fillér. Aki heti jegyet vált, az hetenkint egy ingyenes fürdőre tarthat igényt. Egy szabó és egy cipész gondoskodnak a kisebb javításokról; a szállóban borbélymühely is van. A házi orvos este 7 és 8 óra között ingyenes orvosi segélyt nyujt az arra szorulóknak, könnyebb betegek a betegszobában pihenhetnek, a fehérnemü tisztítása az összes modern gépekkel fölszerelt mosóüzemmel történik. A mosókonyha és a fürdők mellett fertőtlenítő helyiség van, amelynek egyik oldalán beadják a fertőtlenítendő ruhát, a másik oldalon kiveszik és a mosókonyhába viszik. Amig a vendég megfürdik, ruháját fertőtleníteni lehet.

A tanács a nemes egyszerüséggel berendezett, az első tekintetre otthonosan ható szálló díjait úgy állapította meg, hogy azt a szerényebb helyzetü albérlők is igénybe vehetik. A fővárosi első népszállóban a rendes fülkék jegyutalványának egy éjjelre 60 fill., két egymásután következő éjjelre 1 korona 10 fillér és hét egymásután következő éjjelre 3 korona 60 fillér lesz. A jobb berendezésü külön szobák megfelelő bérleteinek árát 80 fillérben, 1 korona 40 fillérben és 4 korona 80 fillérben állapitották meg. A fülkék bérbeadásánál előnyben részesülnek azok, akik heti jegyet bérelnek.

A népszállóban a házi rend értelmében minden 14 évnél idősebb férfit fölvesznek, akinek évi keresete a 2000 koronát meg nem haladja, hacsak a fölvétel ellen különös okok, ugymint részegség, iszákosság, közismert veszekedő természet vagy betegség nem szólnak. A bérleti tárgynak és időnek megfelelő szinü és szövegü jegyutalvány a háló-vendég nevére szól, azt másra átruházni szigoruan tilos. Aki e tilalom ellen vét, azt a népszállóból mindenkorra ki lehet zárni. E szigoru rendelkezés célja a jegyutalványokkal való üzérkedést, valamint a büntető igazságszolgáltatás kijátszását célzó visszaéléseket kizárni.

Az első népszállóval a székesfőváros kisérletet tesz, oly célból, ha vajjon az a magasabb lakásmód, amelyet a Rowton-rendszer lakóinak biztosit, kellő méltánylásban fog e részesülni a főváros munkásnépe részéről. Alig lehet azonban kétség az iránt, hogy e kisérlet fényesen be fog válni és ezzel erős lökést fog adni az ágyrajárás nyavalyája ellen megindított küzdelemnek.

A varsányi csata

A Magyar Szinház új darabjának, „A varsányi csatának" szerzője Farkas Pál, az Uj Idők egyik szerkesztője és ez a viszony nem engedi meg, hogy a darabról kritikát irjunk. Arra szoritkozunk tehát, hogy a harmadik, rövid felvonást közöljük, amely igy kiszakitva is megérthető. A Szomolnoky báró kastélyába bekvártélyozott tüzérüteg stréber önkéntese, Kramecz, elhiszi kollégájának, Abelesznek, hogy az ellenség el akarja lopni ágyúit. Abelesz azért találta ki ezt a mesét, hogy ilyenformán akadályozzon meg egy találkát a báró egyik leánya, Edith és egy Zádor nevü szociológus között, aki tudományos alapon udvarol a leánynak és bár Edith nem szereti, mégis bizonyos hatással van reá.
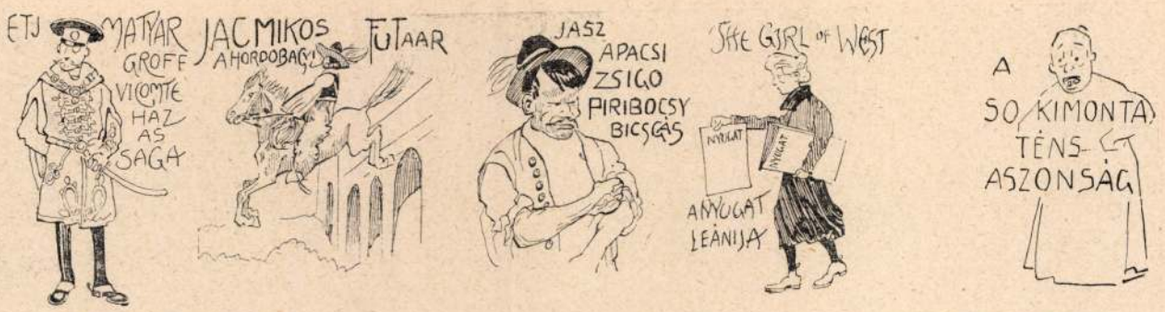
Magyarosított mozi-plakátok

Mühlbeck Károly rajza.

HARMADIK FELVONÁS

A parkban vagyunk, a sokat emlegetett szökőkút előtt. A háttérben gondosan betakarva a négy ágyú áll. Az ágyúk előtt hat tüzér merev haptákban tűri, hogy Kramecz, mint őrségparancsnok, különböző szekaturákkal töltse az időt.

ELSŐ JELENET.

Kramecz (föl és alá sétál): Ez nem igazodás... ez semmi . . . Csámpor, be a hasat . . . még beljebb... és föl a fejet .. így... így. (Hátratolja az egyiket.) Hova szalad? Hátra... hátra... így. (Megfogja egy másiknak a galléríját.) Ez a gallér magas. Hol egy collstokk? Mi az? Nincs? Hát maguk collstokk nélkül jönnek őrségre?... Hallatlan! (Ismét a gallért vizsgálja.) Adjanak legalább egy ollót. (Körülnéz.) Mi az? Olló sincs? Hallatlan! Olló nélkül jönnek őrségre. Hát ez kolosszális! Ebben az ütegben a fegyelem egészen meglazult. De majd rendet csinálok. Bízzák csak reám... majd én rendet csinálok.

MÁSODIK JELENET.

Előbbiek, Tűzmester.

Tűzmester (kolerikus természetű, idősebb katona, aki szemmelláthatólag úrja az egész dolgot. Csizmában, csákóval és szolgálati jelvénnyel jön jobbról).

Kramecz (ordítva): Haptákl (A tüzérek tanácstalanul bámulnak egymásra.)

Tűzmester: Hiszen haptákban állanak... hát mit ordít?

Kramecz (mereven): Tűzmester úrnak Kramecz Henrik önkénteskáplár alázatosan jelentkezik, mint őrségparancsnok.

Tűzmester (a legénységhez): Ruht... Abtreten. (Tüzérek szétoszlanak.) Hallja, Kramecz, ha maga ma este még egyszer jelentkezik nálam, akkor egészen röviden közölni fogom magával a véleményemet.

Kramecz (mereven): Igenis, tűzmester úr.

Tűzmester: Ne feleseljen. (Az ég felé pillant.) Hogy a jó Isten miért vert meg önkéntesekkel... Csak úgynevezett intelligens emberek ne volnának a világon.

Kramecz: Igenis, tűzmester úr.

Tűzmester: Ne feleseljen... Hiszen maga is azt hiszi magáról, hogy intelligens ember. Vagy nem?

Kramecz: Nem, tűzmester úr.

Tűzmester: Szép banda. Egyszer volt egy ilyen intelligens tüzérünk az ezredirodában. Három évig lopta a napot és közben apróbb részletekben tizenhat forintot kért kölcsön tőlem. No... és mit gondol, megadta a tizenhat forintomat? (Kramecz szólni akar.) Ne beszéljen. Mondtam már, hogy ne feleseljen. Nem adta meg. Mai napig is tartozik nekem. Ilyenek az intelligens emberek — pénzt kérnek kölcsön és nem fizetik vissza. (Hirtelenül föltámadó elkeseredéssel.) De ha azt a Silbermannt még egyszer elcsípem... ha csak öt percre csípem el... akkor... na...

Kramecz: Igenis, tűzmester úr.

Tűzmester (körülnéz): Mondtam már, hogy ne feleseljen mindég. (Körülnéz.) Én most elmegyek, de figyelmeztetem, hogy ma éjszaka alighanem komoly dolgok fognak történni. Ne felejtse el, hogy hadiállapotban vagyunk. Ilyenkor az ember könnyen elcsíphet egy kis garnizon-áristomot. Megértett?

Kramecz (vacogó fogakkal): Igenis, tűzmester úr.

Tűzmester: Nahát! (Még egyszer körülnéz. El.)

HARMADIK JELENET.

Előbbiek, Tűzmester nélkül.

Kramecz (leül egy padra és maga elé révedezik. Lassan besötétedik).

Csámpor (odasompolyog hozzá): Önkéntes úr... önkéntes úr...

Kramecz (fölriad): Mi az?... Mit akar?

Csámpor: Önkéntes úr... adjon egy cigarettát...

Kramecz (nem akar a füleinek hinni): Hogy mondta?

Csámpor: Tessék egy cigarettát adni... Az önkéntes urak mindég adnak, ha őrségen vannak.

Kramecz: Mindenekelőtt álljon haptákban, ha velem beszél... És azután jegyezze meg magának, hogy ha még egyszer a szolgálati út megkerülésével terjeszti elő a kérelmeit, hát becsukatom. Mars!

Csámpor (a többiekhez megy és halkan beszámol küldetésének eredménytelenségéről; szomorúan): Fene egy cérnás ember.

NEGYEDIK JELENET.

Előbbiek, Abelesz.

Abelesz (gyorsan jön a fák között): Kramecz... hol vagy?

Kramecz (idegesen): Ki az?... Te vagy? Mit akarsz? Most nem érek rá beszélgetésre, mert szolgálatban vagyok.

Abelesz: Éppen a szolgálatodról van szó. (Közelebb lép, súgva.) Nagy baj készül.

Kramecz (ijedten): A kapitány?...

Abelesz (halkan): Nem a kapitányról van szó. Egy más hírt kell közölnöm veled. Kissé sajátságos hír, de elvégre férfiu vagy. Tehát minden kertelés nélkül... az ellenség el akarja lopni az ágyúkat.

RÉSZLETEK A GYERMEKSZOBA FALIBURKOLATÁBÓL.

UNDI S. MARISKÁTÓL.

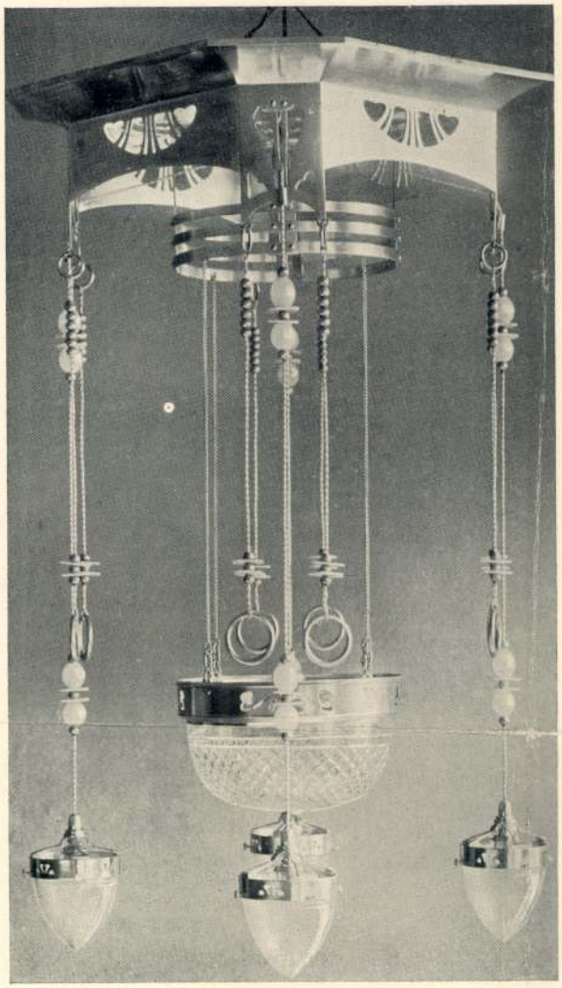

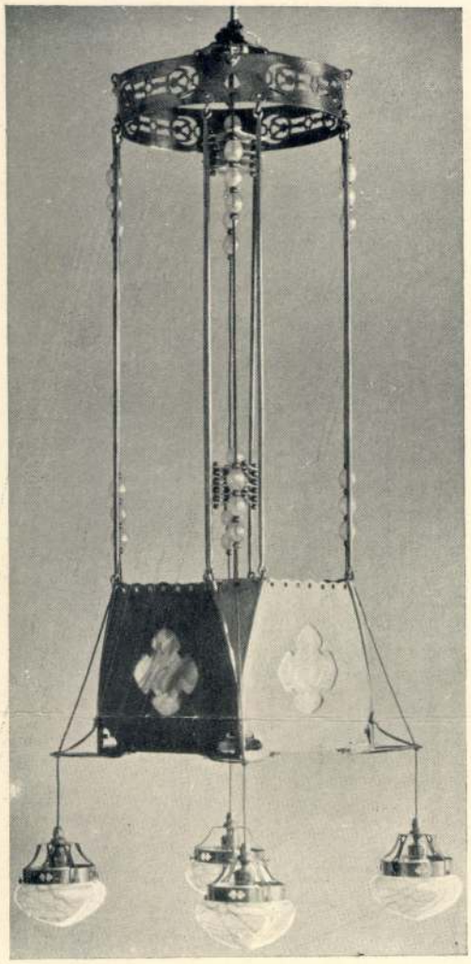

VILLAMOS CSILLÁROK.
KÉSZÍTETTE
A ZELLERIN-FÉLE FÉMÁRUGYÁR.

TERVEZTE
MENYHÉRT MIKLÓS.

az előnyöket találjuk, melyekkel már az előző szobában találkoztunk, tehát az ott elmondottak erre is vonatkoznak.

Soraimat Undi (Springholz) Mariska fölötte kedves gyermekszobájával zárom be. Úgy formailag, mint diszítés tekintetében nagyon jól illik a gyermeki kedély naivitásához, a nélkül, hogy mellőzte volna azokat a praktikus követelményeket, melyeket ily szoba igényel. Az egyedüli, melyet megváltoztatva szeretnék látni, az az összhang, mely egy kissé komolynak tűnik fel nekem. Meg kell azonban jegyeznem, hogy ennek főleg a színes ablak az oka, és ha azt onnan elvennénk, akkor megkapnánk a kellő világosságot, mely nélkülözhetetlen egy gyermekszobában. Megjegyzem, hogy az asztalosmunkát Petrik és Morent asztalosok készítették, a bútorokon levő összes festés, a szobának függönyei, párnái, hímzései stb. mind jórészben maga a tervező művésznőnek kézimunkája.

APPLIKÁCIÓS MUNKÁVAL DISZÍTETT PÁRNÁK.
TERVEZTE ÉS VARRTA UNDI S. MARISKA.

Ime befejeztem kiállítási sétámat. Talán azt fogják találni, hogy én, aki az előző években a kritikában oly szigorú voltam, ki a mellett, hogy elismertem a jót, mindig kiméletlenül kerestem a hibákat és nyilvánosan meg is róttam — egyszerre a „jó bácsi“ lettem és mindent dicsérek, még azt is, a mi ellenkezik személyes ízlésemmel.

Be kell vallanom, hogy nehezemre esett a dolog. Minden lépten-nyomon kritizálni akartam, és elég gyakran teljes írói fegyelmezettségemre volt szükség, hogy kritikai megjegyzéseimet elnyomjam. De megtettem. Nem azért, mintha tekintettel lettem volna a művészekre és műiparosokra, hanem a közönségre voltam tekintettel. Mert azt akarom, hogy e sorok neki magyarázzák meg e kiállítást, és nem a szakértőknek. És a közönségre amúgy is meglehetősen közömbösek a szakszerű részletek.

Diner-Dénes József.

Magyar Iparművészet
1903

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM EX-LIBRIS KIÁLLÍTÁSA.

IKOR néhány évvel ezelőtt egy-egy gyűjtő, könyvbarát, avagy címertudós az ex-librisre terelte a figyelmet, mindig meg kellett neki magyaráznia, hogy mi is az voltaképpen. Hogy az nem más, mint az a cédulácska, a mit régi könyvekbe ragasztva látunk s a melyen a könyvgyűjtő címere vagy esetleg csak neve van fába vagy rézbe metszve, itt-ott díszszel és rendesen azzal a felirattal ellátva, hogy „Ex-libris meis“ (könyveimből), — a honnét az egész ex-libris nevét is nyerte.

Nagyon világos, hogy az ex-libris nemcsak a tulajdonjog jelzésére szorítkozik, hanem a mellett diszítő szerepe is van. S ebből a szempontból tekintve tartozik tulajdonképpen az iparművészet körébe. Közelről érinti a sokszorosító-művészeteket. Mert a könyvtábla bélésére ragasztott lapocskán a névjelzésen kívül látható még legtöbbször címer, ambléma, szimbólum stb. is, szóval olyan kompozició, a mely alkalmúl szolgálhat grafikus művészeti alkotás létrehozására.

Mindezeknél fogva az Iparművészeti Múzeum ex-libris kiállítása nemcsak művelődéstörténeti, hanem művészettörténeti jelentőséggel is bír. A kiállítás három fő része: I. magyarországi ex-librisek; II. külföldi modern ex-librisek, és végül III. bepillantás a sokszorosító technikába átöleli lehetőleg azt az anyagot, a mit az ex-libriséről tudnunk kell. A régi magyar ex-librisek azoknak az elkallódott szellemi kincstáraknak az emlékeit tartják fenn számunkra, a melyek ha a szélrózsa irányában szétszóródtak is idők múltán, mindenkor figyelmeztetnek bennünket, hogy a magyar kultúra alapköveit ott rakták le, azok, a kik tudományszeretetből könyveket gyűjtöttek. Ez egy fejezet a magyar művelődés történetéből. A külföldi modern ex-librisek csoportja bemutatja azt, hogy mily széles alapon folytatódik külföldön az, a mit Dürer, Burgkmair, Holbein, Lucas Cranach, Jost Amman, Bartolozzi, Boucher, Chodowiecki stb. a múltban gyakoroltak. Ez pedig egy darab a jelen művészetéből.

A régi magyar ex-libriseket megelőzőleg a kiállítás keretén belül be lettek még mutatva szintén magyar anyaggal az ex-libris előzményei és testvérei is. Eredetileg ugyanis a könyvgyűjtő nevét kézírással jelezte a könyvön, vagy mint a reneszánsz színdús alkotásain a Korvin-kodexeken látjuk, címerét festette bele. Érdekes ezek közt Waloch Mátyás lőcsei plébános 1517-ből való kéziratos bejegyzése a könyv hovátartozása felől, a melynél az írás kolofonszerűleg háromszög alakban van elrendezve. Zlÿwarich figyelmeztetése 1555-ből inkább jó ízű tréfa, három „prÿchket“ igér benne a könyvtolvajnak. Mindezek az igen tiszteletre méltó sárga lapok abból a korból valók, mikor még vagyont értek a könyvek s az iránt való szeretetet kezdték már diszítő kedvteléssel kifejezni.

Ugyane csoporthoz tartozik Rákóczy György erdélyi fejedelem komoly és előkelő rézveretű címerrel diszített bibliája, valamint Brandenburgi Katalin olvasókönyve és néhány super-ex-libris (kötéstáblára nyomott) diszítésű könyv is.

Az igazi ex-librisek a könyvnyomtatással egyidejűleg lépnek fel. Már az első nyomtatott könyvek megjelenésével szokás volt részint a tolvajok ellen, részint hiúságból a táblára ragasztani kis cédulán azt, hogy kinek tulajdona a könyv. Gazdagabb emberek és könyvtárak megengedhették maguknak azt a fényűzést, hogy a réz- vagy fametsző mesterrel szép képecskével keretezett vignettát csináltattak könyveik számára, a melyet aztán minden egyes példányba maguk ragasztottak be. Ezek különálló cédulácskák voltak, többé-kevésbbé nagyobb gonddal készítve.

Az ex-libris jelentősége egyrészt tehát abban áll, hogy az elveszéstől óvja a könyvet; másrészt abból a szempontból is fontos, hogy egy-egy könyvtár anyagát szétszóródás után is összeállíthatóvá teszi; végül pedig fokozza a könyvgyűjtő önérzetét, a ki oly módon jelöli meg ezáltal a tulajdonába kerülő könyveket, hogy azok mindenike az ő személyének emlékét lesz hivatva fentartani.

Az ex-libris így nagy adag személyi motivumot tartalmaz. Elárulja a könyvbarát származását (címeres ex-librisek), ízlését, sőt nem egyszer bepillantást enged lelkébe is. Epigrammszerű rövidséggel megalkotott képecske illusztrálja rendesen, hogy a gyűjtő minő alapgondolattal szerzi be könyveit és szellemi élete milyen irányban mozog. Nem rit-

„platten"-en nyugtatja, a platten megint arasznyi magas vályogfalon nyugszik. A platten alatt kis tüzet lehet csak rakni, a nagy füstfogó alatt benyulva a kemencében hatalmast, kenyérsütésre valót. A kemence körül kényelmes fapad vonul végig egészen a falig. A füstfogó csempéi régi időkben mázatlanok voltak s a kiégetett agyag vereses színében pompáztak addig, míg meg nem koptak, le nem töredeztek, akkor aztán gondos háziasszonyi kezek valami agyagos péppel takarták el a hiányokat minden nagy ünnep előtt. Némely régi kemencén oly vastag már ez a burok, hogy ha mintáját keressük, valóságos ásatásokat kell végeznünk. Néhol vasporral feketére, fényesre kenik a csem-

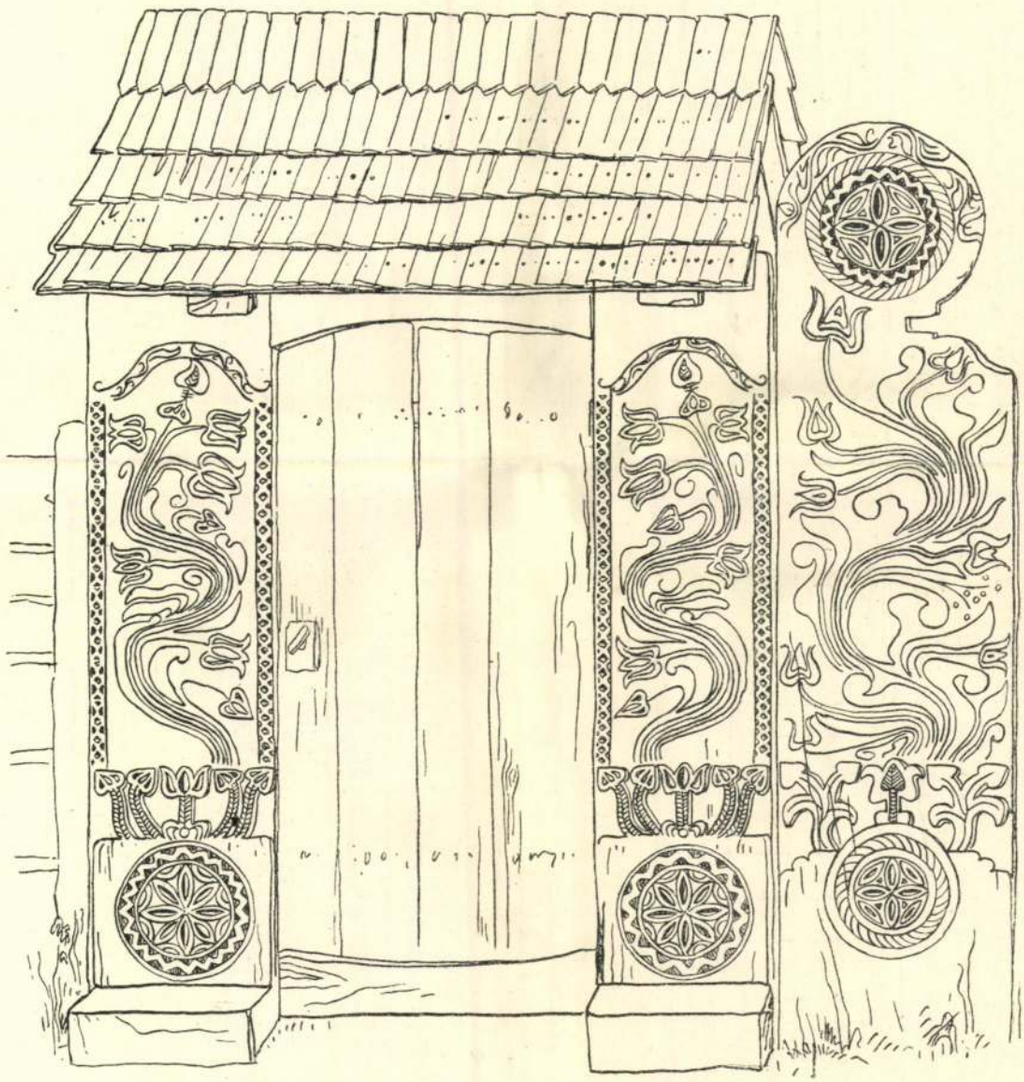

6. FARAGOTT UTCAAJTÓ DARÓCON KÉSZITETTE JAKAB GAZSI MÁRTON

péket, leggyakoribb azonban a szép sötétzöld mázas kemence, melynek a csempéit összeragasztó agyag minium-pirosra van festve.

Ha házat építenek, a kemencét maguk a földmívesek rakják fel, csak a vasból való „platten"-t s a csempéket, melyeket ők „kályhá"-nak hívnak, szerzik be a bánffy-hunyadi vásáron. Kis-Petriben, Magyar-Gyerő-Monostortt és Bánffy-Hunyadon vannak — úgy tudom — fazekassággal foglalkozó családok, kik rendesen őseiktől öröklik mesterségüket, szerszámjaikat, így a csempék fába faragott mintáit is. Ha a minták elkopnak, eltöredeznek, újra kifaragják, nem ritkán megváltoztatják, fejlesztik őket, megesik az is, hogy a formáját elveszik s a régi

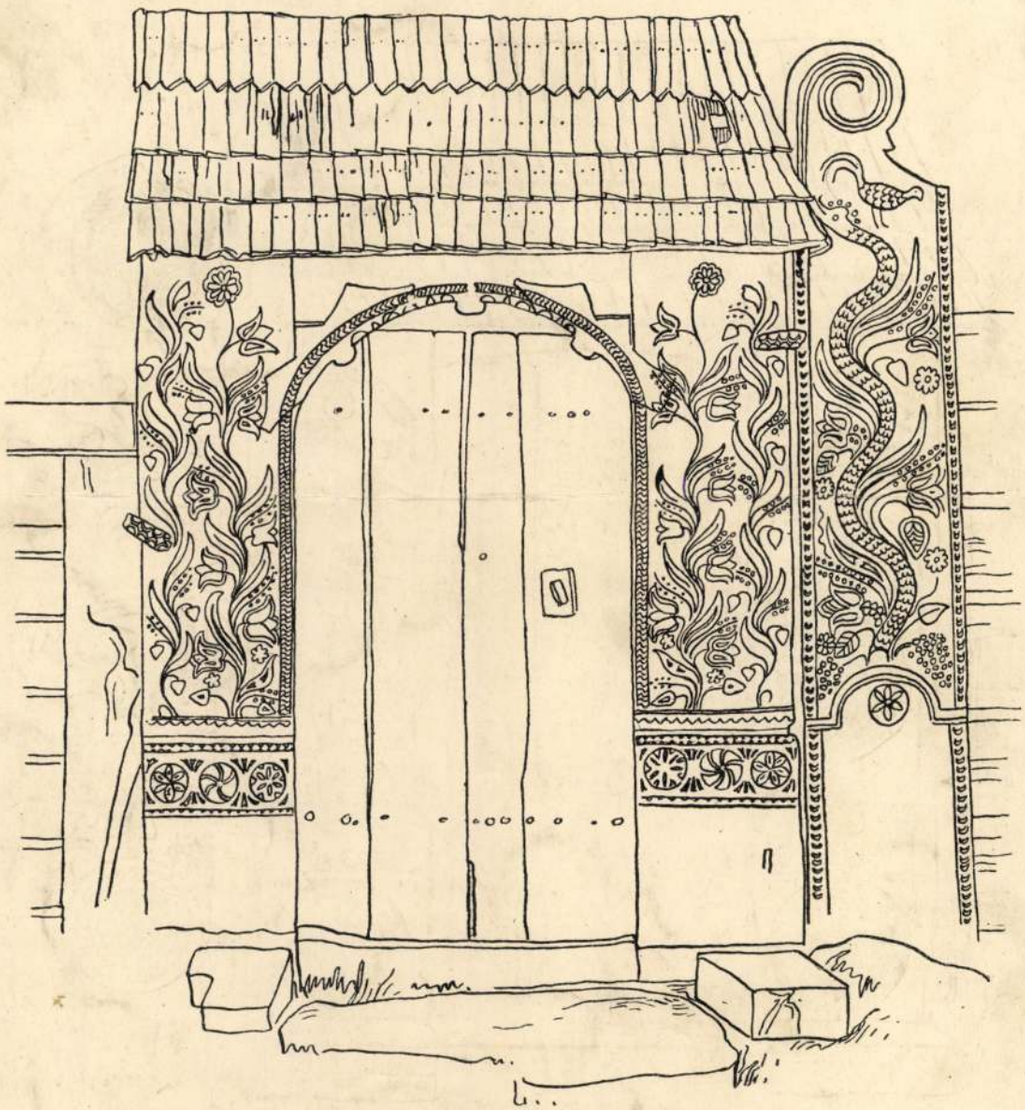

2. FARAGOTT UTCAAJTÓ BOGÁRTELKÉN

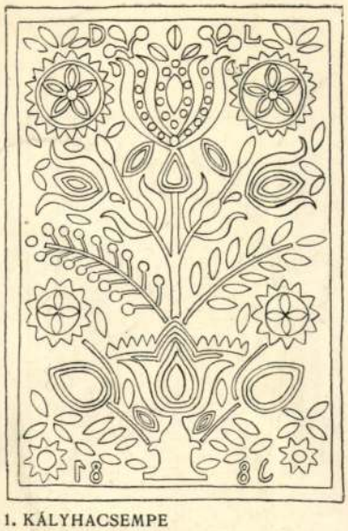

1. KÁLYHACSEMPE MAGYAR-GYERŐ-MONOSTORRÓL MINTÁJÁT DEBRECENI PÁL (DEBRECENI JÁNOS FAZEKASMESTER ŐREGAPJA) GONDOLTA KI

2. KÁLYHACSEMPE MAGYAR-GYERŐ-MONOSTORRÓL MINTÁJÁT DEBRECENI JÁNOS FAZEKASMESTER GONDOLTA KI

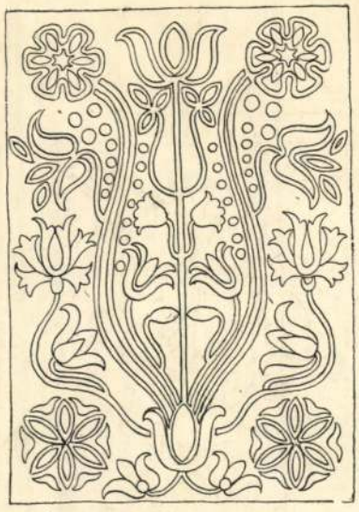

3. KÁLYHACSEMPE MAGYAR-GYERŐ-MONOSTORRÓL

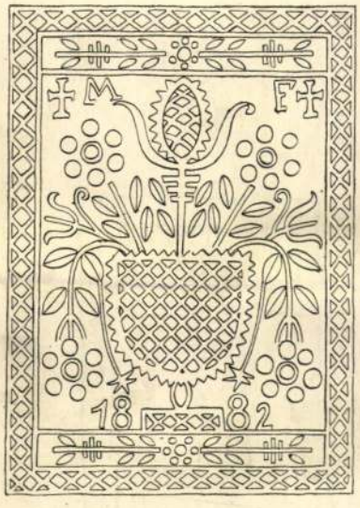

4. KÁLYHACSEMPE MAGYAR-VALKÓRÓL

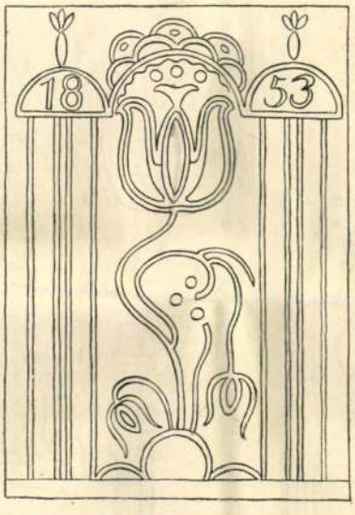

5. KÁLYHACSEMPE MÁKÓRÓL

6. KÁLYHACSEMPE INAKTELKÉRŐL

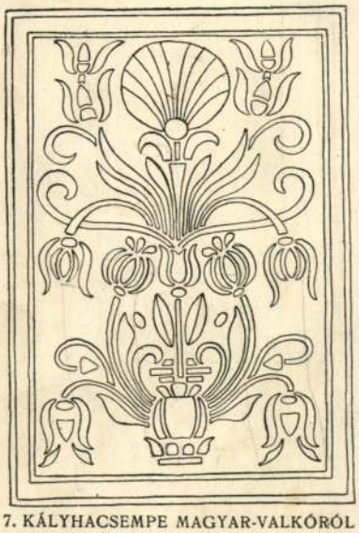

7. KÁLYHACSEMPE MAGYAR-VALKÓRÓL

8. KÁLYHACSEMPE MAGYAR-GYERŐ-MONOSTORRÓL

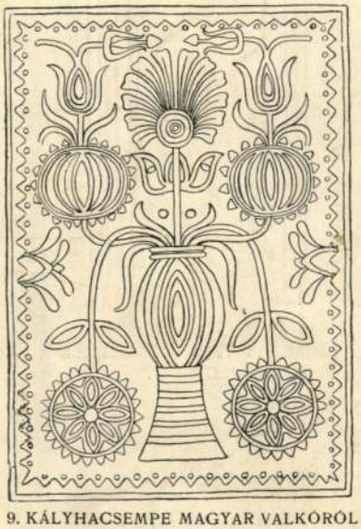

9. KÁLYHACSEMPE MAGYAR VALKÓRÓL

10 KÁLYHACSEMPE MAGYAR-VALKÓRÓL

11. KÁLYHACSEMPE MÁKÓRÓL

12. KÁLYHACSEMPE MAGYAR-VALKÓRÓL

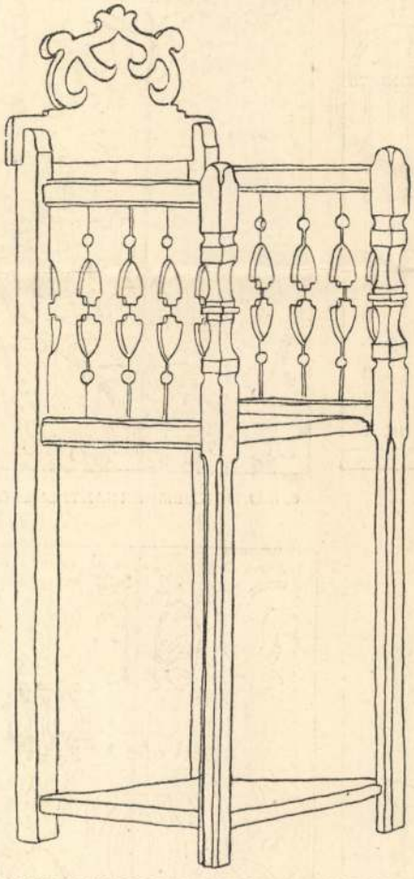

FARAGOTT TEMPLOMI SZÉKEK A MAGYAR-VALKÓI OLÁH TEMPLOMBAN.

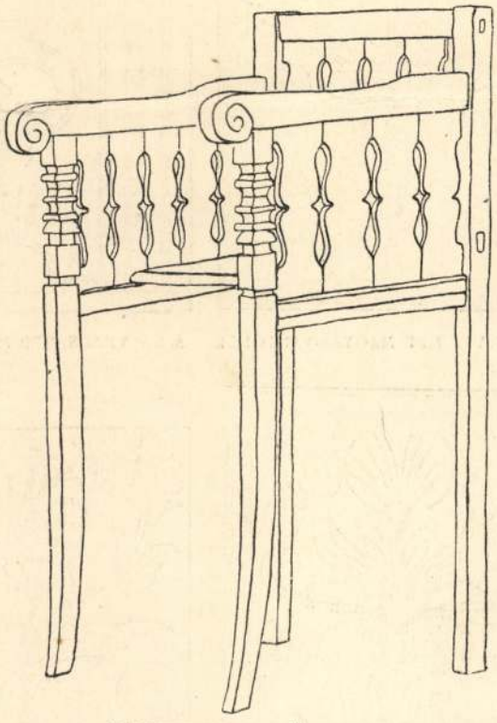

KÉSZITETTE KIS GYÖRGY ASZTALOSMESTER.

jó mintának silány másolata lesz. A famintába évszámot faragnak, de nem a minta keletkezésének, — ki tudná azt már — hanem az új faragásának évszámát. Így van pl. az 1. sz. mintán 1886. évszám, pedig Debreczeni János fazekasmester (M.-Gy.-Monostor) szavai szerint a mintát az ő öregapja gondolta ki, aki édestestvére lévén Debreczeni Mártonnak, „A kióvi csata“ eposz írójának (szül. 1802.), minden valószínűség szerint a XIX. század első felében élt és munkálkodott; így esik meg, hogy a 15. sz. minta, melyet klasszikusan egyszerű formái és elrendezése miatt legalább is századosnak kell tartanunk, ma egy 16 éves kemencén ékeskedik. Majdnem bizonyos, hogy a kályhacsempék mindig régebbi eredetűek, mint ahogy a rajtuk lévő évszám mutatja. A bemutatott 15 db. csempéből legrégibbek a 12., 13., 14. és 15. számú csempék lehetnek; korukat pontosan meghatározni lehetetlen, de arról itélve, hogy az illető faluk legrégibb házaiból valók, 120—150 évesre, ha nem többre becsülhetjük őket. Ennél jóval régibb eredetű, szintén Erdélyből való kályhafiókokat őriz az iparművészeti múzeum.

Ha formákat keresve, végignézzük őket, a kalotaszegi kis kertek minden virága eszünkbe jut: van ott tulipán bimbóstul, végtelen sok változatban, napraforgó, szegfű, hajlósszárú gyöngyvirág, hármasrózsalevél, soklevelű ág, — rozmarin-e vagy „marojánna“? — kassai rózsa, szépen összefogva, pohárba téve. Néha kosárból, néha virágcserépből fakad ki a virág s szép szimmetrikusan, egyenletesen tölti be a cseréplap minden részét;

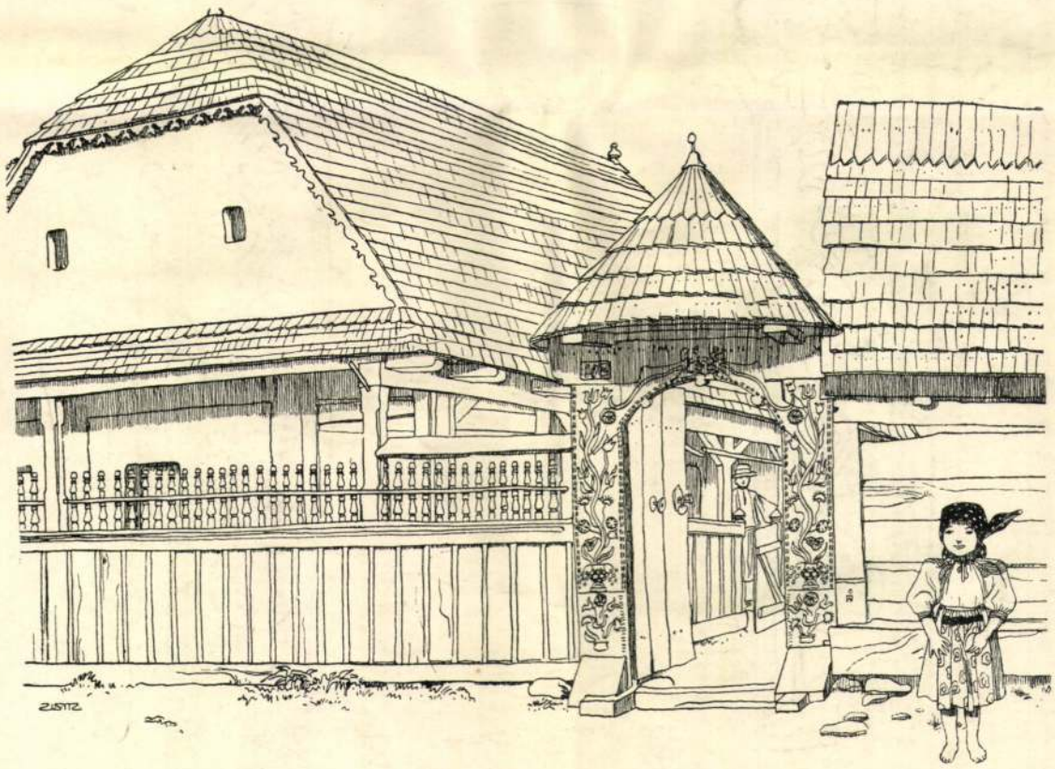

5. FARAGOTT UTCAAJTÓ ÉS KERÍTÉS, MÁKÓBAN

Ez cikk elejé a komplett példányból pótlandó
Magyar Iparművészet 1904.

ritka eset, hogy oly természetszerű hajlással bontakozzék ki, mint a 2. számú csempén, de vannak olyanok, hogy egy középponti rózsából kiindulva igazodik minden ág a sarkok felé; mindenik bokrétát csipkés, rácsos keret szegi be. A virágokra néha madarak szállanak, régebbi mintákon meg emberalakokra is akadunk: így a M. N. Múzeum néprajzi gyűjteményében van egy 1787-ből való, melyen kardot tartó lovasalak és egy gyalogos van, körülöttük virágos ágak, csillagok, félholdak — tán az egyik harcos török eredetére utalók — díszítik a teret. Az iparművészeti múzeumban több nagyon régi kályhafiókra találtam, melyeken domborművű lovasalakok vannak, ruházatukról ítélve, erdélyi fejedelmeknek lehetne tartani őket.

Vannak aztán a formák közt olyanok is, melyeket lehetetlen a kerti virágok egyszerűsített ábrázolásainak tartanunk. Ilyen az a kerek csipkésszélű forma, melynek belső részében metsződő félkörök alkotják a mintát, több van belőlük az 1., 3., 9., 10., 11. és 15. mintákon. Ez

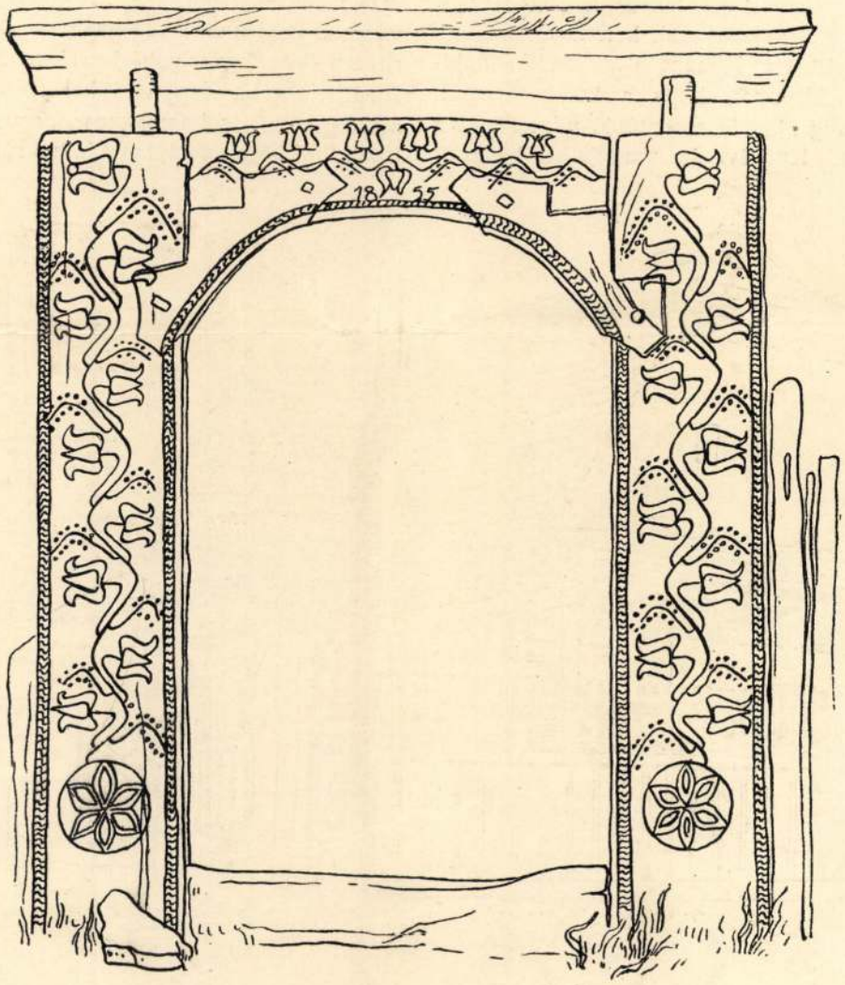

1. FARAGOTT UTCAAJTÓ BOGÁRTELKÉN

egészen más törvények szerint alakult ki, ez egy hatalmas stílnek, a gót stílnek a bélyegét hordja magán, melyből valószínűleg készen vették át a faragó mesteremberek s a fazekasok; rózsának nevezik és sűrűn alkalmazzák a varrószékek, guzsalyok, orsókarikók, kapudíszek „himezés"-énél is. Vannak olyan minták, melyeknél, kivált az elrendezésben, a reneszánsz törvényei nyilvánulnak: ilyen pl. a 3., 5., 6., 7., 8., 9. sz. minta. Az 5. sz. két oszlop között felnyuló tulipános ága a brassói szász kályhacsempék azon típusával mutat rokonságot, melyen két korinti oszlop között akantuszlevelekből, reneszánsz rozettából álló diszítés látható. (M. N. Múzeum néprajzi gyűjt.)

Érdekes megfigyelni, hogyan vesznek át a mesteremberek egyes formákat,

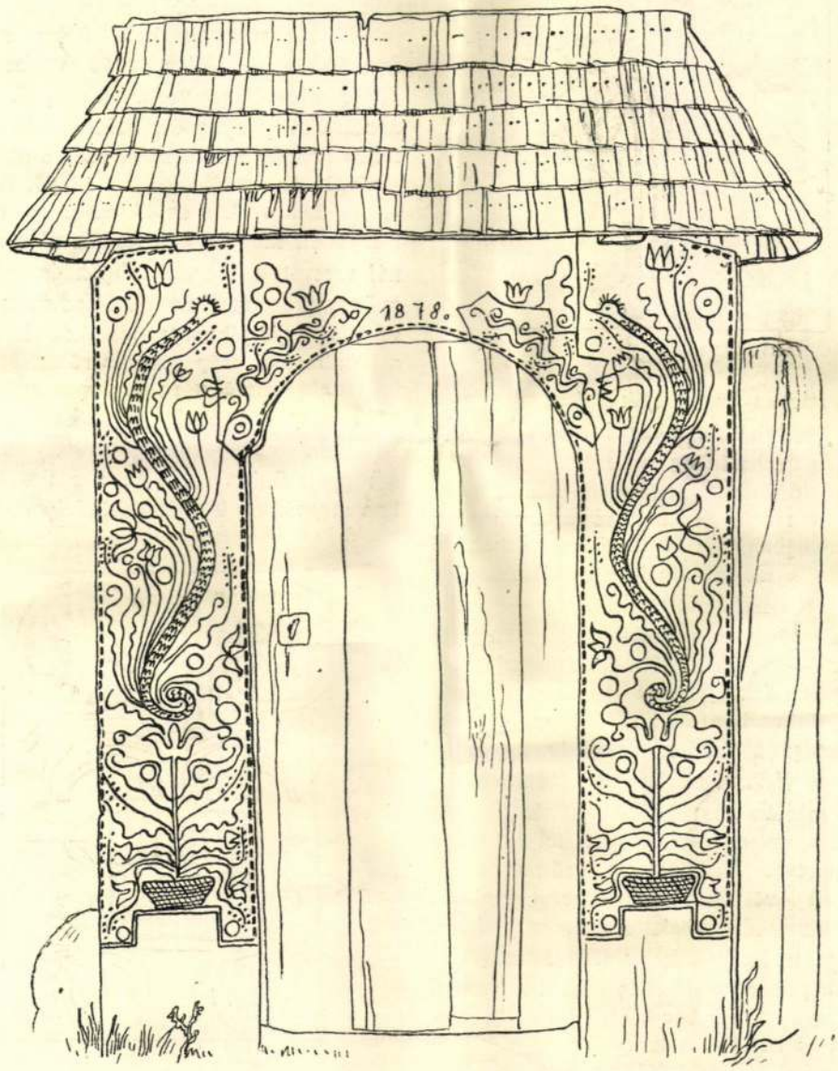

3. FARAGOTT UTCAAJTÓ BOGÁRTELKÉN

melyeket megkedveltek, néha anélkül, hogy eredetét kutatnák s jelentését értenék, amellett, hogy a meglevő formakészletüket néha bámulatos érzékkel

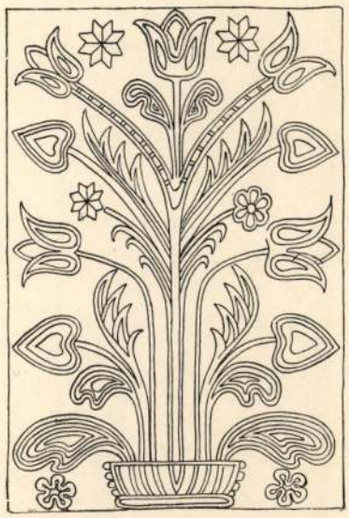

13. KÁLYHACSEMPE MÁKÓRÓL

öntudatosan használják fel. Így van a 7. sz. kályhafiók közepén, felül egy a reneszánszban igen ismeretes motivum, a kagylóforma. Ennél a mintánál, mely általában erős reneszánsz hatást mutat, összhangban van a többi részekkel, de már a 8. sz. mintán, bár ez valószínűleg az előbbi hatása alatt készült, — a fővonalak hajlása s a főformák is ugyanazok — jellemző kör-középpontját elhagyták a kagylónak s értelmetlenül gerezdekre bontották; a 9. sz. mintán ugyanazt a formát valamely ügyesebb mester virággá avatja (ezt a formát sehol más mintán nem láttam) a virágszárak főhajlásait s a tulipános formákat is megtartva, kiszórja az erőtlen apróceprő levélkéket s egy szép mintával lettünk gazdagabbak. Az 1. sz. mintán világosan látható, hogy alakul át a virágtartó pohár tulipánná; elárulja karcsú nyaka és talpa, bár több ágat s levelet indít ki belőlük a tervező.

A kalotaszegi fafaragásnak néhány kiválóan szép példányát mutatjuk be szintén ez alkalommal: a magyar valkói oláh templom két faragott székét, melynek készítője, Kiss György asztalosmester, leleményesen használta fel a falubeli református temető fejfa-motivumait a lábak formálásánál, azonkívül hét faragott utcaajtót. A hétből négy való Bogártelkéről, melynek a népe hires a „himezés"-ben való ügyességéről. Mesterember munkája egy van csupán köztük, a többit valószínűleg olyan csinálta, aki életében egyet farag ki, a magáét, s annál inkább bámulnunk kell, hogy ennyi formabőség, az elrendezés változatos, néhol szeszélyes volta (3., 4., 6. sz.), daczára mily nyugodt, szinte méltóságteljes benyomást tesznek ezek a művek. Kedvelt diszítő-formáik: a kigyó, fejére szálló kakassal, a szőlő és búzakalász, melyeket, meglehet, a templomi díszeknél szerettek meg, a tulipán és leveles gyöngyvirág, melyek hullámos szárakon, vagy a kigyó pikkelyes testéhez simulva, a hatalmasan szép gótikus rózsából hajladoznak felfelé s az oszlopokat összekötő rézsut beékelt gerendára is átkúsznak.

Figyelmünket az 5. sz. utcaajtó érdekes megoldása köti le. Zsindelyteteje ez

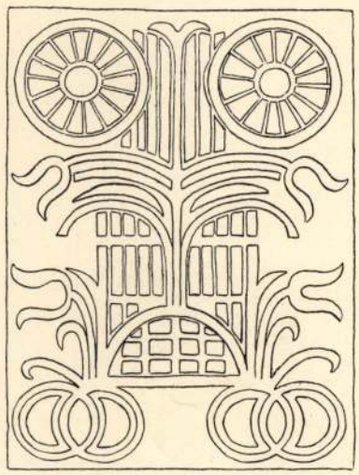

14. KÁLYHACSEMPE MAGYAR-GYERŐ-MONOSTORRÓL

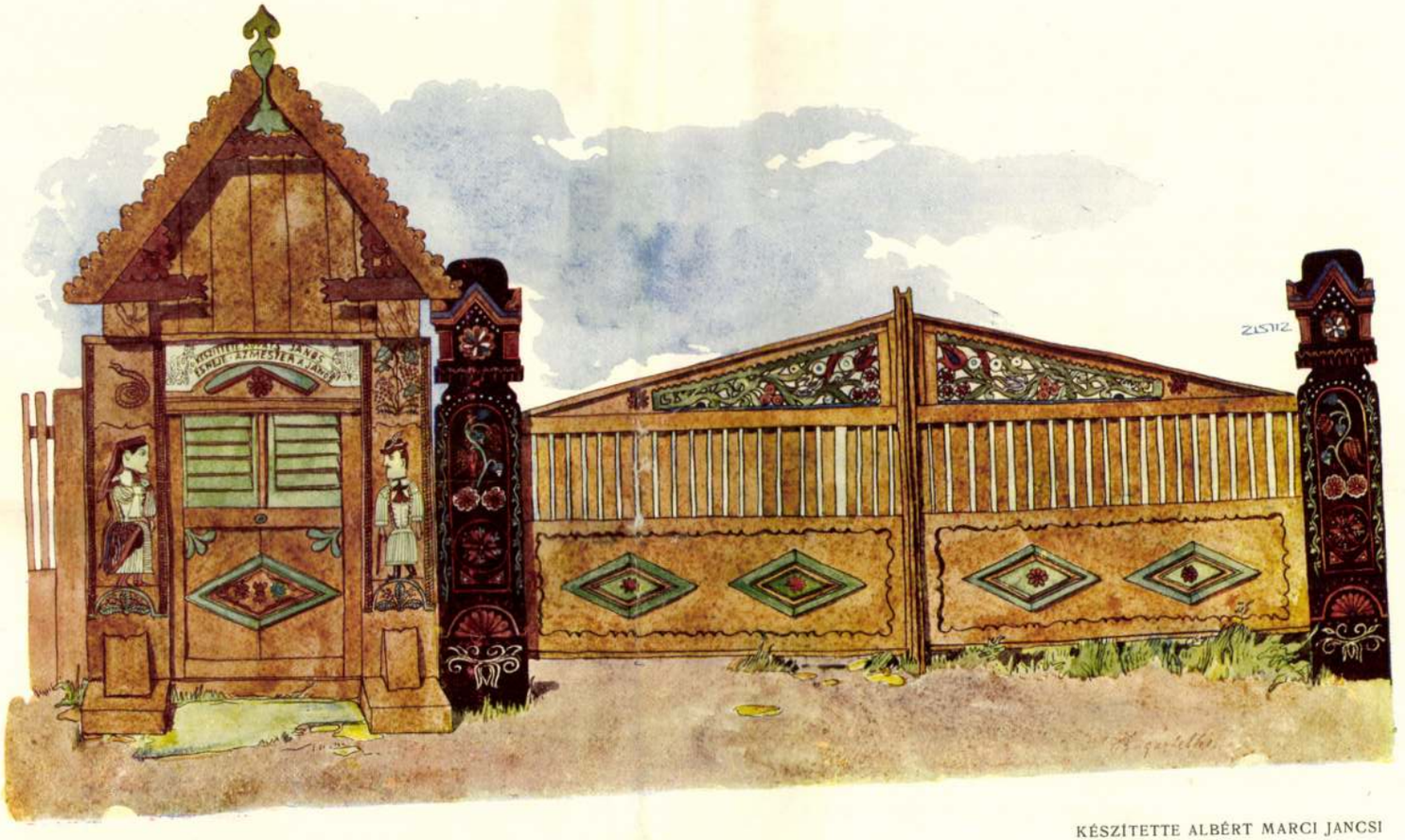

FARAGOTT UTCAAJTÓ
ÉS KAPU BOGÁRTELKÉN.

KÉSZÍTETTE ALBÉRT MARCI JANCSI
ASZTALOSMESTER.

Az Athenaeum r.-t. nyomása.

Weinwurm A. szines autotypiája.

egyszer kerek formára épült s szorosan be van ékelve a rácsos kerítés és egy pajta deszkafala közé, kapuja nincs. Főszépségét az képezi, hogy a rácskerítés oszlopai tartják egyúttal a háztető ernyőszerű részét is.

A 7. sz. bogártelki kapu és utcaajtó szokatlan formája, szép színezése méltán kelti fel érdeklődésünket mestere iránt. Albért Marczi Jancsi asztalosmester műve az, aki elhagyta a környékbeli kapuk hagyományos leveles formáját, rácsosat készített, s a felső háromszögalakú részeken könnyed tulipános koszorúdíszt faragott ki. Elhagyta az utcaajtó sátorszerű fedelét, háztetőformájút tett fel, elhagyta a gyöngyvirágos oszlopdíszt és kockáztatva a biztos sikert, merészen pártás leányt, meerevalós legényt faragott ki rája, holott ehhez a formához egyéb segítője nem volt neki öt ép érzé-

15. KÁLYHACSEMPE MAGYAR-VALKÓN

kénél. A kapu sarokoszlopai is csodálatosan megváltoztak az ő keze alatt. Merőben mások azok, mint a környékbeli vagy a bogártelkiek mind; ami hatott rá, a falujabeli kőből faragott síremlékek voltak. Ezek mintájának hatása alatt de azt öntudatlanul vagy tudatosan fejlesztve, — tán nem túlzás, ha azt mondjuk — formában és színben tökéleteset alkotott.

Undi S. Mariska.

AZ IPARMŰVÉSZETI MUZEUM JAPÁN SABLÓNJAI.

A JAPÁN művészeti kincsek már régóta nagy keresletnek örvendenek az európai piacon. A XVII. századtól kezdve, eleinte kizárólag hollandusok foglalkoztak azoknak közvetítésével, míg aztán az 1861-iki kereskedelmi szerződés mindenki számára megnyitotta kelet csodaországát. Porcellánok, bronzok, szövetek, fametszetek és lakkmunkák áradata indult ettől kezdve nyugatnak, ahol első feltünésük nem is annyira művészi értéküknél, mint inkább néprajzi vagy különlegességi jelentőségüknél fogva részesültek becsülésben. Csak Bing (Páris), Franks (London) és Brinckmann (Hamburg) lelkes működése óta terjed a japán alkotások művészi szempontból való értékelése is. Azóta azonban belejátszik erősen a modern európai iparművészet fejlődésébe.

Első pillanatra a japán művészet idegenül hat az európai szemre. Azzal a szemponttal ugyanis, a mivel a mi művészetünket szoktuk nézni, a japánit nem lehet. Európa görög s római kultúrán nőtt fel s az antik mester arra tanított mindig, hogy a művészi ábrázolás betetőzése és végcélja az emberi test formáinak visszaadása. A görögöket éghajlati és földrajzi viszonyaik a szabadban való életmódra utalták, mint a japánokat, mégsem léptek a természettel mé-

JAPÁN SABLÓNOK

UNDI-SPRINGHOLZ
MARISKA.

GYERMEKSZOBÁBA VALÓ
FRIZ ÉS FESTETT DOBOZ.

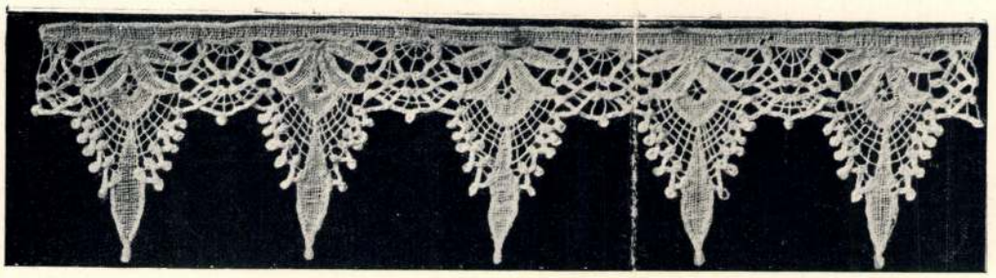

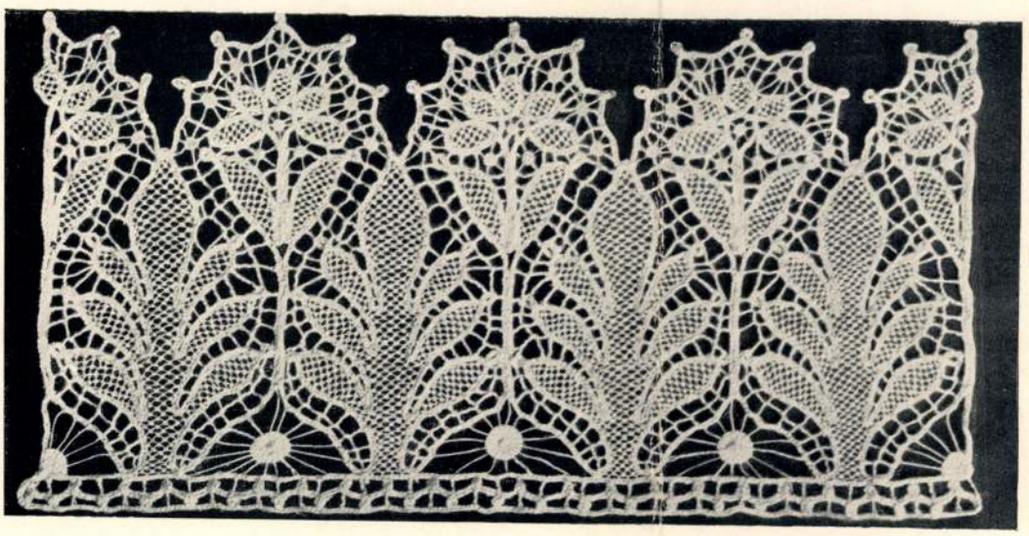

DÉKÁNI ÁRPÁD (Halas).
VARROTT CSIPKÉK.

KÉSZÍTETTE
SCHREIER RÓZSA (Szabadka).

Magyar Iparművészet
1903. 35. l. képek

Magyaros himzésü tarsolyok

Valamikor öreg nénikék viselték, keresztszemes apró öltéssel, gyöngyfüzéssel, csipkével diszitették s arra szolgált, hogy az okulárét meg a nagyocska zsebkendőt helyezzék el benne. De nem is volt abban az időben annyi rekvizitumra szüksége a nőnek, mint manapság. A ruzs, a puder,

a tükör, a lornyó, a fésü, a szarvasbőr, zsebkendő, cigarettatárca és sok-sok ma már nélkülözhetlen apróság jórészben megfért a toalettasztal fiókjában, nem volt szükség az irattáska nagyságu vagy éppen bőröndre emlékeztető ridikülre. Ma azonban, amikor a korzóra, kávéházba, sporttelepre, autóturára induló nő egész kis droguaboltot cipel magával, bizony nélkülözhetlenné vált ez a toalettdarab. A

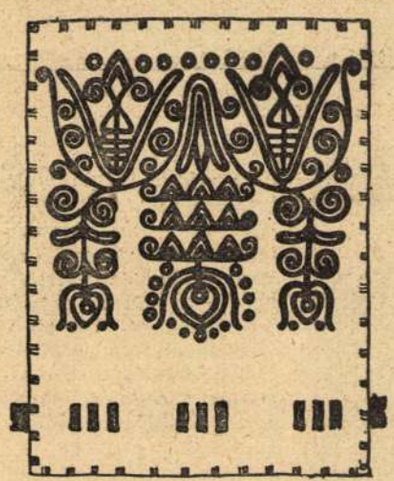

formája, a nagysága, az anyaga ezernyi *szeszélyes átalakulásnak van kitéve s ezt a változást nem csupán a kalendáriumi évszak*, hanem az alkalomszerüség is dirigálja. Más alaku, más anyagu ridiküllel lép a divatos hölgy a margitszigeti tenniszpályára; mást visel, ha a Váci-utca korzóját rója s ismét mást, ha a szinházba röpiti az autója.

Arról, hogy a ridikülipar mennyi anyagszerütlenséget s mennyi izlésmentes dolgot produkál, felesleges szót ejtenünk, — elég egy rövidke séta a fővárosi kirakatok előtt, hogy erről meggyőződjünk. Merész vállalkozás volna harcot hirdetni ezek ellen a kirakatbeli szörnyüségek ellen, elvégre Divat Őfensége mögött a tömegizlés (vagy tömegizléstelenség?) egyelőre győzhetetlen tábora sorakozik, azok részére azonban, akik nem csupán

abban látják a szépet és praktikust, amit a bolti kirakatok tárnak szeme elé, — ideiktatunk egypár magyar mustráju tarsolymintát. Az iparmüvészeti iskola

(Undy Mariska terve.)

gazdag mintagyüjteményéből valók, készülhetnek vászonból, selyemből, kinai kreppből, vékony posztóból, — egyszóval bárminő anyagból. A himzés céljaira éppen igy használhatunk bárminő fonalat, mig az öltéseknél szároltés segitségével ugyanolyan hatásos és izléses munkát készithetünk akár zsinorozás vagy alá-gépbimzés utján.

A szovjetmüvészet remeke

Azokból a reprodukciókból, amelyek a Vörösország müvészeti kiállitásairól elkerülnek hozzánk, nem nehéz megállapitani, hogy mindaz, amit *kommunista müvészet* vignettája alatt állitanak közszemlére, jórészben távol áll a *müvészet* fogalmától. Igazságtalan volna azonban azt állitani, hogy a vörös uralom átalakitotta, vagy ha ugy tetszik, cinóberrel festette át Oroszország minden müvészi produktumát. Jót, szépet, artisztikusat ma is produkálnak a vörös birodalom müvészei, azok az alkotások pedig, amelyeket a szovjet márkájával bélyegeznek, gicsesek maradnának akkor is, ha az angol királyság vagy a francia köztársaság müvésze mintázta, festette, faragta vagy véste volna, mert a müvészetek irányitására minden más inkább lehet befolyással, mint az államforma, — ezért hangzik nevetségesen, mikor olvassuk az abszividikus felirást: *A Szovjet müvészete.*

Az itt közölt felvétel egy moszkvai szobrász müvéről készült s *Lenint* szónoklás közben ábrázolja. Első pillanatra valamely monumentális alkotásra gondolunk, amely kőben van elgondolva s hatalmas tömegével, nagy vonalaival hat. Ha igy lenne, ez a körülmény még talán indokolná a 92-es enyhitő paragrafusnak alkalmazását a szoborral szemben. Azonban rövidesen megtudjuk, hogy a szobor csak amolyan fél embernagyságu s amellett bronzban van öntve. Miért készült hát a nem éppen kifogástalan szabásu redingó két ujjnyi vastag bronzszövetből s miért nincs ujja a furcsa redingónak, — olyan kérdések, amelyekre legfeljebb a *„Szovjetmüvészet“* propagálói tudnának kielégitő választ adni.

Az osebergi lelet

Az 1900-as évek elején Norvégiában, a Christianiafjord melletti Csebergben kiástak egy ősi sirdombot, amely alkalommal napvilágra került több, Krisztus utáni IX. századból származó Wiking-kori iparmüvészeti remek. Több, mint huszévi munka után sikerült a szép faragásokkal diszitett faleleteket teljesen konzerválni, ugy hogy Norvégia őslakóira jellemző kulturdokumentumok megőrizhetők lesznek.

Egyik képünk egy ősi állatfejet ábrázoló oszlopfőt mutat be. A másik felvétel egy csodálatos faragásokkal diszitett kocsit ábrázol, mig a harmadik fotografia egy gazdagon faragott szánkóról készült.

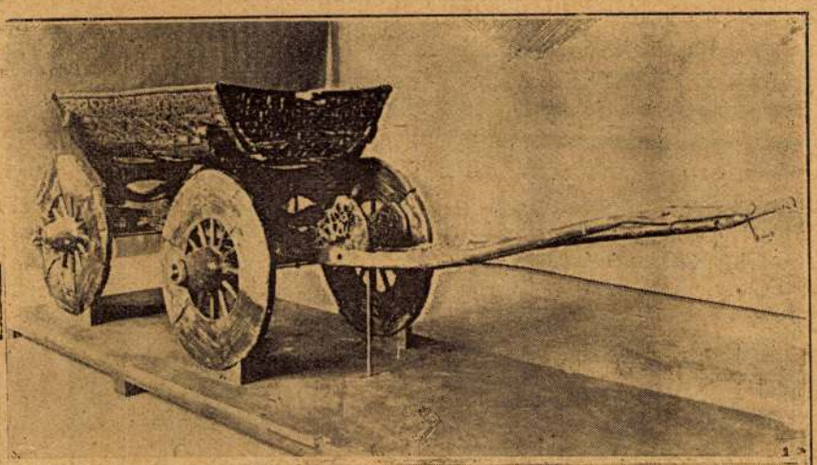

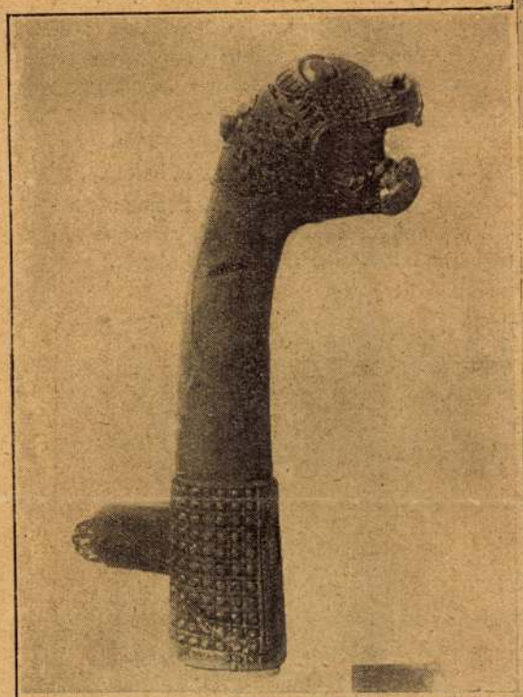

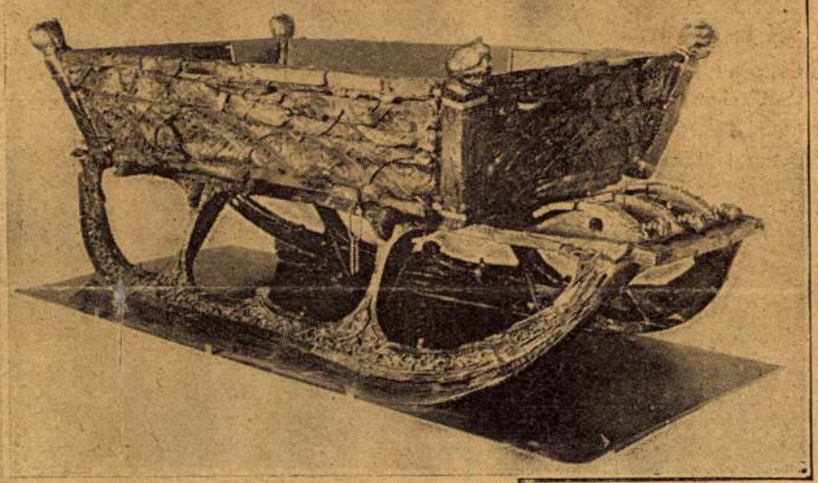

Nem ujkeletü Párisban, hogy fiatal piktorok, akiknek bizony sohasem volt tulságosan rózsás az anyagi helyzetük, festményeiket az utcára viszik s a rögtönzött piaci tárlaton igyekeznek azokat áruba bocsátani. A Montmartre környékén, ahol apró hónaposszobákban huzódnak meg a fiatal s gyakran tehetséges festőnövendékek, mindennaposak ezek a zsibvásárra emlékeztető utcai tárlatok, melyeket nem „bohémkedésből" rendeznek, hanem kényszerü szükségből, hogy ilyen módon teremtsék elő a megélhetés elsőrendü szükségleteit. A frank zuhanása azonban itt is érezteti hatását, a vevők elkerülik a vásár helyét, legföljebb a kiváncsi vén asszonyok ácsorognak a környéken.

31

31. MŰVÉSZLEÁNY ARCKÉPE. PASZTELL.

PORTRAIT D'UNE ARTISTE.

32.

32. NYITRAI TÜLLHÍMZÉSBŐL SELYEMALAPRA ÖSSZEÁLLÍTOTT CSIPKERUHA.

ROBE EN DENTELLE, BRODERIES DU COMITAT NEUTRA SUR FOND DE SOIE.

35.

35. RUHÁSSZEKRÉNY FEHÉRRE LAKKOZOTT FENYŐFÁBÓL. KÉSZÍTETTÉK TÓTH ÉS SÁNDOR. (KISPEST.)

ARMOIRE.

36.

36. TÁLALÓ ZÖLDRE PÁCOLT TÖLGYFÁBÓL, KRISTÁLYABLAKOKKAL. DRESSOIR.
KÉSZÍTETTÉK TÓTH ÉS SÁNDOR. (KISPEST.)

33.

33. FESTÉKSZEKRÉNY A MŰTEREMBEN, PÁCOLT TÖLGYFÁBÓL CSISZOLT VASRÁCSOS ABLAKKAL. KÉSZÍTETTE MOCSAI JÓZSEF.

ARMOIRE À PEINTURE.

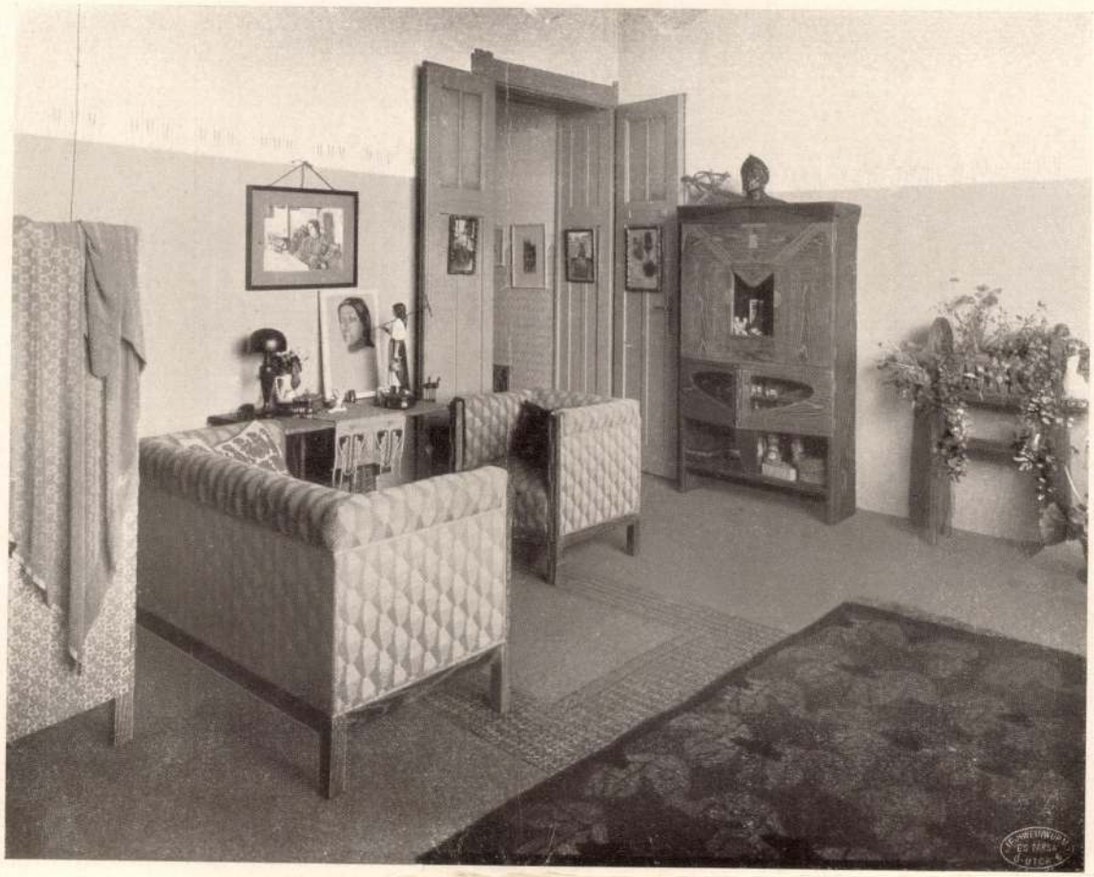

34.

34. SZEKRÉNY, FARAGOTT VIRÁGTARTÓ PÁCOLT TÖLGYFÁBÓL
ÉS KÁRPÍTOZOTT DIVÁN A MŰTEREMBEN. COIN D'ATELIER.
KÉSZÍTETTE MOCSAI JÓZSEF.

37.

37. CARLA ARCKÉPE. PASZTELL. PORTRAIT DE CARLA. PASTEL.
EREDETIJE A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN.

38.

38. MŰTEREMSZEKRÉNY PÁCOLT TÖLGYFÁBÓL, FÉNYEZETT VASVERETEKKEL. ÍRÓASZTAL PÁCOLT TÖLGYFÁBÓL, RAJZTARTÓ SZEKRÉNNYEL KOMBINÁLVA. KÉSZÍTETTE MOCSAI JÓZSEF.

ARMOIRE D'ATELIER ET BUREAU.

39. SZÍNESEN PÁCOLT BŐRTÁSKA.

39.

RÊTICULE EN CUIR TEINTÉ.

PÁRIZSI MŰVÉSZI NŐI RUHÁK.

Jeles művésznőnk, Undi S. Mariska, körülbelül egy év óta, tanulmányainak kiegészítése végett, Párizsban tartózkodik. Nemrégiben megkértük őt, hogy rajzoljon lapunk részére a jelen divatot és a párizsi előkelő úrinők ízlését jellemző művészi ruhákat. Undi kisasszony rajzait lapunk mostani számában közöljük, de egyúttal közzé adjuk igen érdekes következő levelét, amellyel rajzait magyarázza:

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Mikor kívánságára hamarosan megígértem, hogy küldök néhány rajzot s tudósítást a párizsi ruhadivatról, nem képzeltem, hogy ilyen nagy vállalkozásba fogok. Mert hiszen rajzot lehet készíteni akármennyit és szóval is megtoldhatja az ember, ahol már a vonal nem elegendő, de képet nyujtani arról, ami a legjellemzőbb, a legértékesebb s ami kimeríthetetlen misztikumát képezi Párizs állandó nagy hatásának a női ruhák révén az egész világ asszonyai ízlésére, ez az, amit bár most célomul kellett tudnom, de amit, — be kellett látnom — tollal és ecsettel lehetetlen visszaadni. Nemcsak azért, mert a párizsi ízlés abban kulminál, hogy hihetetlen raffinériával párosítja össze az anyagot és azokat úgy forrasztja egybe, hogy az összetartozóságuk felett semmi kétséget nem hagy, nemcsak ezért mondom, mert hiszen ezt csak a valóság maga állíthatja a szemünk elé, hanem azért, mert a párizsi nők önnönmagukhoz, saját lényükhöz alkotják olymódon az öltözéket, hogy az, bármily pompás is legyen különben, külön nem jut szóhoz soha. A kalap, a fátyol, a vállravetett prém, vagy a fejen levő ékszerek mind az arc báját: színét és formáit hozza érvényesülésre és avval együtt stílusos csak; a ruha az alak meglevő vagy csupán szuggerált karcsuságát s hajlékony voltát demonstrálja minden egyes ráncával, esetleg teljes ránctalanságával, a főszereplő azonban nem ő, nem is az alak, hanem az egész jelenség. Figyelem ezt napról-napra és bámulatos dokumentumokat sodor előmbe a figyelésem. Hogy az arc- és hajszínéhez választja valaki az öltözéke uralkodó színét, a prémjét, a tűit és ékszereit, az már magától értetődik, legfeljebb azt a hajszálfinom érzéket, mellyel ezt biztosan el is érik, azt találtam nagyon érdekesnek; de hogy a kalap karimáját is az orr és szemöldök hajlásának megfelelően hajlítsák és tűzzék fel, mint azt nem egyszer láttam, és hogy a kalap azért legyen olyan, amilyen, lapos, széles, túlterhelt, talán formátlan is, hogy a nyak és váll szubtilis körvonalát fedeztesse fel vagy fokozza, hogy terjedelmes volta az alaknak magának majdnem virágszerű kecsességet adjon, szándékosan, — ezt már alig mertem tudatosnak hinni és így nagyon meglepett.

Csodálnom kell a párizsi nők ennyire finom és biztos ízlését és az előtt az elvük előtt, hogy az öltözék egészével a lényök karakterisztikumát akarják kifejezésre juttatni, — készséggel hajlok meg.

Ami a részleteket illeti, azt látom, hogy homlokegyenest ellenkező meggyőződésen vannak azokkal a művészi törekvésekkel, melyek utóbbi években német s angol földön keltek lábra. Ott az egyszerűségre törekszenek; még a szövetdarabok számát is a legkevesebbre szorították vissza, amelyből a szép ruha készül; ellenben az összeépítés nemes módját nyiltan, őszintén és szépségül tárták elénk. A párizsi ruha csak azt az egyet követi, vallja szintén, hogy ő is lágyan simul az alak formáihoz, de aztán oly képzeletet felülmuló finomsággal rója össze a számtalan szövet-, prém-, csipke- és bársonydarabot, gyöngydíszt, fémpikkelyt, virágot, csattot, hogy még az én elemzéshez szokott szemem és elmém is alig bír néha ezeknek a tűvel költött rébuszoknak a nyitjára jönni. Nem akarnak ezek egyszerűek lenni, nem akarnak ezek egészségesek lenni, csak szépek akarnak lenni. Szépek, hódítók a tulajdonosukkal mindenáron s e célból néha mesés sok apró részletet halmoznak egymás tetejére úgyszólván, néha csak sokféle anyagot, hogy dús, pazar benyomást keltsenek, de megtörténik az is, hogy egy-egy értékes, nehéz szövetnek úgy adják meg a kellő tiszteletet, hogy simán

láttatják és csak az ellentét kiemelésére teszik mellé itt-ott egy elütő csipkét, prémet. De a párizsi ruha, ha sima is, sohasem egyszerű, sohasem őszinte, sem nem naiv, vagy logikus — mindig van valami rajta — és éppen ez a jellemző, ami az áttekinthetőséget megbontja; ennek ellenében: vonzó és bájos, izgató és rejtelmes, számító és biztos a sikerében, azonos a viselőjével.

Ez az, amiért aztán tanácstalanul áll az ember, ha arról van szó, hogy beszámoljon tollal és ecsettel a kezében a párizsi ruháról. Látni kell azt! Hogy némileg is fogalmat adjak róla, nőtípusokat kellene bemutatnom az ő ruháikkal, színesen; hogy éppen azt a csodásan megalkotott szín és formaakkordot, amely az „ensemble"-t alkotja, össem meg. Ezt technikai okok miatt nem tehettem, így csak ruhatípusokat küldhetek, melyeket előkelő ruhavarró szalónok alkottak a társaság hölgyei vagy ünnepelt színésznők számára — de, mindössze csak feketében és fehérben.

Fogadja, igen tisztelt szerkesztő úr, rajzaimmal együtt küldött szives köszöntését

Párizs, 1909 február 10-én

tisztelő hívének
UNDI S. MARISKÁNAK.

IZABELLA FŐHERCEGNŐ A HÁZIIPARRÓL.

Az Országos Magyar Háziipari Szövetség január hó 7-én délelőtt féltizenkét órakor rendkívüli közgyülést tartott az Iparművészeti Múzeum üllői-uti palotájában. A közgyűlés célja az volt, hogy Izabella főhercegnőt, aki a király jóváhagyásával elfogadta a szövetség védnöki tisztét, ebbe a tisztébe beiktassa.

A rendkívüli közgyűlést a főhercegnő a következő beszéddel nyitotta meg:

Tisztelt közgyülés!

Az Országos Magyar Háziipari Szövetség nekem felajánlott védnökségét Ő császári és apostoli királyi Felsége, legkegyelmesebb urunk, legfelsőbb engedélyével elfogadva, megragadom a ma kínálkozó alkalmat, hogy mindenekelőtt üdvözöljem társadalmunk azon érdemes tagjait, kik a nagy jelentőségű mozgalmat oly kiváló módon megindították és vezetik, valamint afeletti örömömnek is adjak kifejezést, hogy a védnökség elfogadásával alkalmat nyertem résztvehetni ebben a nemzeti munkában. (Lelkes éljenzés és taps.)

A háziipar régóta kiváló érdeklődésemet keltette fel és ezen érdeklődésem annál inkább fokozódott, mennél több alkalmam nyilott annak fontosságát felismerhetni, nemcsak a művészet- és ízlésnek benne rejlő gazdag kincseinél fogva, hanem tekintve kulturális és gazdasági jelentőségét is.

Mint művészet, mely fejlődésképes és a nép ízlésének növelésére szolgál, fontos kulturális feladatot teljesít; mint ipari munka, mely a nép anyagi helyzetének állandó javítására alkalmas és emellett nevelő hatású is. Munkára neveli a népet és a munka megbecsülésében emeli erkölcsi színvonalát. (Élénk helyeslés.)

Ezek tények, amelyeket a gyakorlati élet már igazolt. Fenn hazánk északi részében immár körülbelül 15 éve áll fenn egy több vármegyére kiterjedő háziipari egylet. Ez az egylet a kereskedelemügyi miniszter úr hathatós támogatásával és hölgyeink fáradhatlan buzgalma, valamint szakavatott vezetése következtében tényleg sikereket mutat fel. Itt ismerhettük fel a háziipar nagy kulturális jelentőségét. Egyrészt a munkák művészi és technikai fejlődésében, másrészt a lakosság folyton növekvő munkakedvében, amikről a munkabérek évről-évre emelkedő összege legjobban tanúskodik.

Ezt a kultúrművet kell országszerte elvégeznünk. Mindenütt fel kell keresnünk a régmúlt idők népművészetének emlékeit, maradványait, ahol annak csak fennmaradtak nyomai és megóvta annak nemzeti jellegét, annak rendszeres, keresetszerű művelésével kell népünket foglalkoztatni. Nem dilettantizmussal, hanem rendszerességgel piacképessé téve népünk eme ipari készítményeit. (Éljenzés.)

A nemzeti jelleg megóvása alapfeltétele a művészi irányú háziiparnak, sőt csak így bír jogosultsággal. Nemcsak e népművészet belső értékénél és motívumainak nemességénél fogva, hanem azért is, mert a nagy ipari versenyben csak nemzeti specialitásával állhat meg. A nemzeti jelleg megóvása a háziiparban a legnehezebb, de egyuttal a legfontosabb feladat is. Ezt kell szem előtt tartanunk a művészi jellegű haziipar országos szervezésénél. Vannak azonban a háziparnak olyan ágai is, amelyek tömeges előállítást igényelnek. És minthogy a háziipar komoly jelentőséggel csak úgy bír, ha széles néprétegekre kiterjed, családok ezreinek nyújt rendes keresetet, fel kell karolnunk ennek minden ágait és szerveznünk annak értékesítését, még pedig kereskedelmi

TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉG

MÚZEUMI KIADVÁNYOK

BUDAPEST

Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény:

- Dömötör Ákos: A Vizafogótól a Tripoliszig. A főváros XIII. kerületének helytörténeti olvasókönyve. Budapest, 1993.
  Beszerezhető a József Attila Művelődési Központ titkárságán (Bp. XIII., József A. tér 4., tel.: 120-3842)

Országos Műszaki Múzeum:

- Tanulmányok a tudomány-, a technika- és az orvostörténet köréből. (Dr. Szabadváry Ferenc 70. születésnapjának tiszteletére). Magyar Vegyészeti Múzeum, MTESZ, BME, OMM. Budapest, 1994.

Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet:

- Magyar Színházművészeti Lexikon. Akadémiai Kiadó, OSzMI. Bp. 1994. Főszerk. dr. Székely György. Szakszerk. az intézet munkatársai.

BÉKÉS MEGYE

Erkel Ferenc Múzeum, Gyula:

- Németh Csaba: A gyulai múzeum 125 esztendeje (Intézménytörténeti vázlat). Kiad. a gyulai Erkel Ferenc Múzeum és a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, Gyula, 1993. 78 p. (Ára: 150,- Ft)

PEST MEGYE

Kossuth Múzeum, Cegléd:

- Történeti és néprajzi tanulmányok Ceglédről. Szerk. Kocsis Gyula. (Ceglédi Füzetek) (Ára: 220,- Ft.)

A tartalomból:

Kocsis Gyula: 18. századi végrendeletek. Ceglédi háztartások tárgyi ellátottsága a 19. század második felében. Cegléd belterületének mérnöki rendezése, a lakóépületek falazata és tetőzete a 19. század első felében.

Nagy Varga Vera: Váróczi Erzsébet ládája 1793-ból (Egy tárgy külső megjelenésének és társadalmi pozíciójának változásai)

Kocsis Gyula - Nagy Varga Vera: A katolikus egyház szervezete és a hitélet Cegléden 1920-1945

Reznák Erzsébet: Dokumentumok a KIE ceglédi csoportjának történetéhez

Borsos Hedvig: A kezdetektől az állandó színház megnyitásáig (Adatok a ceglédi színjátszás történetéhez)

TANÁCSKOZÁSOK, KONFERENCIÁK

A Magyar Numizmatikai Társulat

1994. február 3-án tartotta évi közgyűlését, ahol megválasztották az új vezetőséget. Elnöke dr. Bakos Miklós, alelnökei dr. Kőhegyi Mihály és dr. Rádóczy Gyula, főtitkára dr. Torbágyi Melinda, főtitkárhelyettese Soós Ferenc lett. A Numizmatikai Közlöny szerkesztője továbbra is dr. Bíróné Sey Katalin. A közgyűlésen a Társulat tiszteletbeli tagjainak megválasztották dr. Fitz Jenőt, dr. Kupa Mihályt és Vadász Györgyöt a numizmatika tudományában elért eredményeikért, illetve a Társulatért végzett tevékenységükért.

„1848-1849 és Kossuth Lajos"

címmel emlékülést rendez a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Katona József Múzeuma 1994. március 10-11-én Kecskemét Megyei Jogú Polgármesteri Hivatalának dísztermében. A konferenciához az első napon *„Ükonokáink"* címmel filmvetítés kapcsolódik, melyet az ifjúsági otthonban tart beszélgetéssel egybekötve a rendezőség.

„A Duna régi térképeken"

Első alkalommal emlékezünk meg hazánkban is a Víz Világnapjáról, március 22-ről. Ez alkalommal 1994. március 22-én Esztergomban, a Technika Házában *„A Duna régi térképeken"* címmel tudományos konferenciát szervez az esztergomi Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeum.

A konferencia programja:

Előadások:

dr. Lajos János: Duna-térképek a Magyar Országos Levéltár térképgyűjteményében

dr. Deák A. András: Marsigli és Müller Duna-térképei

Kaján Imre: Magyarországi dunai árvíztérképek

Czigány István: Coronelli haditérképei

Bartha Lajos: A Duna-térképezés 19. századi műszerei

dr. Jankó Annamária: A Duna ábrázolása I., II., III. katonai felmérésen

Szőkéné F. Erzsébet

MÚZEUMPEDAGÓGIA

VETÉLKEDŐK, VERSENYEK

„Ismerd meg lakóhelyedet"

címmel Szekszárd város általános iskoláinak 7. osztályos tanulói számára városismereti vetélkedőt hirdetett meg - immáron nyolcadik alkalommal a szekszárdi Wosinsky Mór Megyei Múzeum. Első fordulóját február 2-án rendezték meg. A döntőre május 5-én kerül sor.

„Komárom-Esztergom megye folyó- és állóvizeinek jelenlegi állapota"

címmel pályázatot hirdetett az esztergomi Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeum diákok részére. A pályázat eredményhirdetésére március 22-én, a Víz Világnapján (l. Tanácskozások, konferenciák c. rovat: A Szerk.) kerül sor.

„Illyés Gyula"

versmondó versenyt hirdetett a szekszárdi Wosinsky Mór Megyei Múzeum Tolna megye gimnáziumai, szakközépiskolás és szakmunkás tanulói részére. A verseny kétfordulós: az elsőt a középiskolák helyileg bonyolítják, a döntőt Illyés Gyula halálának 11. évfordulója alkalmából április 15-én 9 órától rendezik meg a múzeumban. A versenyzők két verset adnak elő: egy kötelező Illyés Gyula verset és egy szabadon választott költeményt valamely Tolna megyében született, élt vagy alkotott költő műveiből. A döntőn szakmai zsűri értékeli a versmondókat.

GYŰJTEMÉNYGYARAPODÁS

ÚJ SZERZEMÉNYEK

A Bajor Gizi Színészmúzeum tárgyi gyűjteménye igen értékes hagyatékkal gyarapodott. Uray Tivadar dolgozószobájának berendezése egy íróasztalból, könyvszekrényből, mintegy 400 kötetből áll, melyeket vitrinben elhelyezett fényképekkel, kéziratokkal kiegészítve külön szobában helyezünk el. A hagyaték Uray Erikának, a művész unokahugának ajándéka.
A múzeum megvásárolta a *„Hunyadi László"* ősbemutató plakátjának nyomódúcát (1844), valamint a háború előtti évekből származó műsorfüzeteket, színlapokat.

A Közlekedési Múzeum archívuma egy eredeti engedély okmánnyal gyarapodott (Nyitra-Nagymurányi vasút, 1875.), amelyet a látogatók adományaiból vásárolt meg.
Pályázati támogatásból és a Művelődési és Közoktatási Minisztérium segítségével megvásárolta a bécsi Nebehay Antikváriumtól a Budapest-Pozsony vasút Szob-Nagymaros szakaszának műszaki rajzait és írásos dokumentációját 1850-ből.

*

A Magyar Nemzeti Galéria Grafikai Osztálya megvásárolta rajzgyűjteménye számára Undi Mariska és Undi Carla 15 akvarelljét, Sidló Ferenc 3 szobrászrajzát. A sokszorosított gyűjteménybe külföldi csere útján - hosszú kutató és előkészítő munka után - sikerült megszerezni Libay Károly Lajos 6 litográfiáját, amelyek Salzburg környékét ábrázolják. Ez utóbbi szerzeményezés a Magyar Nemzeti Galéria őszre tervezett Libay-kiállítása miatt rendkívül fontos.

*

A nyíregyházi Jósa András Múzeum iparművészeti gyűjteménye 12 db-os biedermeier bútoregyüttessel gyarapodott. A bútorokat restaurálás után időszaki kiállításon mutatják be, amely december 15-ig látogatható. Ezenkívül még egy helyi magángyűjtő révén 10 db Benczúr-rajzzal gazdagodott a képzőművészeti gyűjtemény.

*

Az esztergomi Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeum térképgyűjteménye megvásárolta Fiume (a pályaudvar és a kikötő tervével, 1:2000, színes metszet, Buda, 1871.) és a Duna Esztergom budapesti szakaszának térképét (Kemény Andor: A túracsónak evezős térképe, 1:25000, Bp. 1930.). Az éremtár Sebestyén Sándor bronz emlékplakettjével gazdagodott. A plakett gróf Lónyai Menyhértet ábrázolja, aki az MTA (1871- 1884), valamint a Felső Szabolcsi Tiszai Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulat elnöke volt haláláig.

*

A tiszafüredi Kiss Pál Múzeum néprajzi gyűjteménye 1 db 1852-ből származó, karcolt díszű, zöld mázas butykoskorsóval, 1 db 1870 körüli feketekerámia pereckulaccsal (tiszafüredi fazekasmunkák), 2 db Badár Balázs által készített díszkorsóval, 1 db 1895-ben készült faragott borotvatartóval, 1 db századeleji, hímzett csikósinggel és 1 db csipkebetétes, századeleji párnahajjal gazdagodott.

Undi Maria

332. UNDI MARISKA: Öreg palóc. Vizfestmény

Undi Mariska: Szorgalmas lánykák.

Képzőművészeti szempontból a karikatúra *ad absurdo* jellemzett portré. Lényeges jegyek kivonata, túlhangsúlyozása és összefoglalása, a szűkszavúságig tömören. Gondoljunk csak Olaf Gulbrannson felejthetetlen Ibsen-karikatúrájára. Pár vonás és folt: lehetetlen kevesebbel többet kifejezni. Oroszlánfeje, villogó szemüvege, fekete kesztyűje, összesodort esernyője, patikuspedantériája, prófétalendülete, prédikátormakacssága és lángészhevülete, Ibsennek minden szembeötlő fizikai és pszichikai sajátossága rajta van ezen a tenyérnyi rajzon. Méteres vászon se tehetne hozzá semmi jellemzőt. S mégse arckép. Illetve: nem *csak* arckép. Valahogy minden vonala, formája túlmegy a fotografikus hűségen. Olyan az egész, amilyennek Gulbrannson látta Ibsent. *Egyénített*

portré. És szörnyű komolysága egyetlen titokzatos, ellenőrizhetetlen rezdüléssel átbillen a nevetségesbe. A kis, pohos test, a hólyaggá fújt, nagy fej aránya, a méltóságos föllépés feszességében kísértő fontoskodás a művésznek nemcsak biztos, hanem értékelő szemére is vall. S ez az értékelés: devalváció. A torzító gesztus összezsugorítja a nagyságot. Mindazt, ami emberfölötti a költőben, emberivé (bár nem normálissá) méretezi. Ibsen emberi gyengeségei itt védtelenül kiszolgáltatnak s ebben a kiszolgáltatottságban erősségei is elvesztik varázsukat. A zseni komikussá, nevetségessé válik, de — és ez a karikatúra *morális* tartalma — mi a nevetésen keresztül emberileg közelebb jutunk hozzá . . .

Molnár C. Pál: Fametszet. (Keleti Arthur: Angyali üdvözlet.)

A karikaturista levetkőztet. A mezteleneséget pedig legfeljebb csak az atléták bírják el presztizscsökkenés nélkül.

*

A kontraszttal egyenrangú szerepe van a karikatúrában a hasonlóságnak. A majom is annál nevetségesebb, mennél inkább hasonlít az emberre. Mert hasonlóság és egybevágóság között — bizonyos esetekben — ellenállhatatlanul kómikus különbség feszül. Hogy mi ez a különbség? Néha centiméterrel mérhető eltolódásokban jelentkezik. Ám legtöbbször olyan imponderabiliákon múlik, amelyek mérhetetlenek. A művész szemének és tollának egyetlen rebbenése elég előidézésükhöz. S a portréból a jellemző jegyek egy-egy árnyalati túlzása egyszerre torzképet csinál.

Itt van a karikatúristában a *művész* titka.

*

UNDI MARISKA

szül. Győrött, 1877. Tanulmányait Bpesten, Angliában és Párisban végezte. Számos magyaros iparművészeti munkán kívül, falfestményekkel díszítette a Népszállót és a Fehérkereszt kórházat. Festett képmásokat és igen sok akvarellt a Tabán düledező házairól. Ezekből tizenhét darabot a Fővárosi múzeum vett meg. Carla arcképe című pasztellja és IV. Henrik vadászkastélya Párisban c. akvarellja a bpesti Szépművészeti múzeumban van. Iparművészettel is foglalkozik.

UNDI MARIETTA

nata a Györ, nel 1877. Studiò a Budapest, in Inghilterra ed a Paragi. Oltre a numerosi lavori d'arte applicata di stile ungherese, sono dovuti a lei gli affreschi dell',,Albergo popolare" di Budapest e dell Ospedale della Croce Bianca. Dipinge anche ritratti e sono noti i suoi quadri del Tabán. Il Museo minicipale di Budapest ne ha acquistati dodici. Il Museo di Belle Arti di Budapest possiede i suoi quadri: „Ritratto di Carla" e „Il castello da caccia de Enrico IV. a Parigi".

A ruha dísze nem csupán e formális megoldásokból keletkezhetik. Számos más elem járulhat hozzá a ruha stilusos díszítéséhez. Csak egy példát ragadunk ki ezek közül. Aki csak valaha is tanulmány tárgyává tette a különféle szövetek textúráját, vagy a felhasznált anyag jellegét, aki összemérte a selymet a posztóval, a kartont, cheviotot, lüsztert, delaint, batisztot, vásznat, kreppet s a többi ruha-anyagot, tisztában van azzal, hogy ezeknek fénytörése, hajlékonysága, redősíkja, árnyékjátéka, esése, tömörsége, ruganyossága megannyi külön jellemvonást rejt magában, amit a ruha külső képének, együttes hatásának megformálásánál azért is jó szem előtt tartani, mert ezek a sajátságok új meg új formai ötleteket sugallanak nekünk. Mindezek fölhasználásával artisztikus ízü egyéni ruhához juthatunk.

Néhány művésznőnk vállalkozott arra, hogy az Uj Idők számára megrajzolja a maga öltözék-ötleteit. Négyet e tervek közül ebben a számunkban talál az olvasó. Szerzőjük egy kiváló tehetségü művésznő, Undi S. Mariska. Alkalom adtán a többi rajzot is közölni fogjuk. *Lyka Károly*

A hercegkisasszony

A hercegkisasszony egy bankár lánya volt. Nem csúfolódásból nevezték hercegnőnek, hanem azért, mert egész környezetében, sőt távolabb eső helyeken is meg voltak győződve legmagasabb eredetéről. Ha ment az utcán, azt mondták: „Itt jön . . .“ Ha belépett valamely koncertbe, a közönség csaknem fölállott. Az anyja mosolyogva nézte ezt és nem mondott ellent. Leányának szerfölött előkelő eredete nem rontotta helyzetét és a demokrata világ szívesen megbocsátotta neki, hogy egykor tévedett, de egy nagy, jó, sőt kedves herceggel. Sőt mintha a polgári társaság büszke is lett volna rá, asszony és leánya csudált, sőt bizonyos mértékig ünnepelt volt, ha közéjük keveredett. Ez azonban ritkán történt, a hercegkisasszony természetesen a várban lakott, a királyi palota közelében és öreg excellenciás urakkal sétált a bástyán. Az év nagyrészét azonban külföldön, gyógy- és fürdőhelyeken töltötték, ahol penziókban, tennisznél, lovardában ellenállhatatlanul együtt kellett élniök az arisztokrácia férfitagjaival, sőt helylyel-közzel az asszonyokkal is. Különösen szerették Egyiptomot, ahol a nagy hotelekben az angol mágnások a legszívesebben voltak velük, a monarkia közjogi helyzetét nem ismerték és majdnem elismerték a hercegkisasszonyt. Az atya, a bankár azalatt otthon, Pesten és Bécsben dolgozott, mint egy napszámos teve, amely állathoz különben is hasonlított, délszaki származása, becsületessége, munkabirása, humora és púpja miatt. Görnyedt, szaladt, izzadott s viccelt — mindig jó kedve és rossz viccei voltak — és sohasem tudta meg, hogy polgártársainak és megbizóinak nagy bizalmát nem geniális és erős munkájának köszönheti elsősorban, hanem annak, hogy a lánya hercegkisasszony és neki oly felesége van, akit egykor egy valóságos és jelentékeny herceg szeretett. És küldte ki a hű Jozefinnek az aranyrudakat, az aranyat százszámra, mind ama francia Lajos király arcképével. Néha szerelmes levelet irt hozzá, mert valósággal szerelmes volt a lányába, akit ő is hercegkisasszonynak nevezett, csakhogy tréfából. A lány vissza-visszaírt neki: „a börzén már megint fölszedted a sok — izetlenséget. Papa, te javithatatlan vagy, tudod, hogy utállak!“

— Milyen kedves, mi? — Az öreg — tulajdonképpen nem is volt olyan öreg, csak összeaszott — végigszaladt a városon a levéllel, megmutatta mindenkinek:

— Mint a bankárával, úgy beszél velem. Tréfásan gorombáskodik. Kikapat, követel, fenyeget, hogy elcsap . . .

A hercegkisasszony tényleg sokszor gondolt arra, hogy elcsapja az apját. Legyen tiszta a helyzet: mit szereti és mit csókolja őt, amikor nincs hozzá semmi köze, sőt ellenkezőleg. Elébe áll, megmondja neki,

Utcai ruha szövetből, paszománydiszszel. Szoknyája géppel redőzött (plissé). Undi S. Mariska tervrajza

hogy le fog esni az álla szegénynek . . . A mamát bántani azért nem meri, sőt őt sem. Hallgat és nem szól hozzá többet. Nem lesz kénytelen többé érintkezni a magyarokkal és az apja körével, amelylyel végképp szakítani még sem lehetett. Pedig mozdulatuk, szavuk, minden erkölcsük, még az egyéni szaguk is fizikai gyötrelmet okozott neki. És az apja éneklő, kompromittáló, édes és közönséges beszéde. Mily gyáva, hogy fél még az inasoktól is! Szakítani, szakítani, hadd tudja meg az igazat, akármily rossz az, a férfinak mégis ez az első, hogy tudja! A hercegkisasszony két okból kímélte mégis a bankárt: egyik az, hogy pénzt adott, amennyi csak kellett, aztán meg szíve mélyén mégis csak kedvelte, amikor az súlyos beteg volt, éjjel-nappal ápolta, sőt amikor lázálmában félrebeszélt, titkon magától meg is csókolta. Civilben, odahaza, nem tudtak egymás mellett ellenni nagy viták nélkül. A bankár, példának okáért, utálta a halált:

— Nincs valami szemtelenebb, valami ordináribb. Inkább tízszer megyek csődbe, mint hogy egyszer meghaljak!

A leány megvető hangon, a levegőbe nézve, megjegyezte:

— Inkább tízszer halok meg, minthogy egyszer valami csődbe belemenjek! — majd hozzátette:

— A halál — nem fáj. Meghalni kell, kötelesség. Az élet fontos, hogy addig jól és fönt legyünk. Ha egyszer meghalunk, akkor minden rendben van.

— Honnét tanulta ezt ez a leány, honnét?! — dühöngött és gyönyörködött az apa, kérdőleg nézve az anyára, aki egyszerüen megalázkodott leánya előtt, mintha annak csak első udvarhölgye lett volna. A hercegkisasszonynak már nem is voltak nézetei, hanem ítélete csupán.

— Az írók, — mondá, — ismerem az írók jórészét, azért mennek erre a pályára, mert nem vették be őket annak idejében katonának; beteg a testük és beteg az elméjük is. És ezek akarják irányítani a világot, — a diplomáciát és a katonaságot is, — a maguk betegségét és rendetlenségét kiválósággá, példának akarják megtenni?! Jó szerencse, hogy soha sincs pénzük és mindig meg lehet őket venni. Az én apámnap, a papának is van néhány házi történetírója . . . Én bizony nem olvasom az írókat, fütyülök rájuk!

És fütyült is. Megengedett magának ilyen kadetságokat, kutyát dresszirozott, a kezét csuklóig beledugta a dán-dogg szájába, de azért egyszer mégis elolvasta Heinet, csak azért, mert a királyné a kozmopolita zsidót annyira kitüntette, hogy szobrot is emelt neki a korfui palotájában. Megrészegedett a dalok könyvétől, napokig öltözetlenül, kibontott hajjal, égő arccal feküdt a hüs szobában és olvasta, olvasta. Aztán letagadta. Annál inkább emlegette aquinói Szent Tamás könyvét, azt, amely napnál világosabban bebizonyítja, hogy a királyok — és így a hercegek és hercegnők is — isten kegyelméből valók. Egy udvari káplántól kapta kölcsön e híres munkát. Általában szerette a klerust, pappal sétálni utcán, mutatkozni nyilvános helyen, szerencsének tartotta. Rómában biborosoknak is bemutatták és messze álmokat látó szeme már nem egyszer volt a végső pontra rögzítve: a pápa lába elé borul és segítségét kéri. Miért? Hogy elismerjék. Józanon, nyugodtan gondolt erre. De hogyan kezdje? Érzése biztos és határozott, de a dolgok körülötte oly homályosak, csak sugásokat hallott, semmi biztosat, voltaképpen még anyjával sem beszélt a dologról. Egyelőre egyéb bizonyítékuk nem volt, mint fejedelmi szépségük. Azaz, igazában nem is voltak szépek, a szép szokott fogalma unalmas és anya meg leánya szenzációsan érdekesek voltak. Túl életnagyságu mindakettő; keskeny, da nagykezü és nagy-

sülte a haját és egy bizalmas órán, tiroli hotelben, harmadnapos eső esett akkor, sarokba szorította:

— Anyuska, tizenkilencéves vagyok, most már mondj meg nekem mindent, akarom tudni az egész igazságot, minden részletet, mindent.

Az anya elhalványodott, készült e pillanatra, várta, félt tőle, mégis meglepődött. Elfogyott a lélekzete, kapkodott:

— Mit mondjak . . . Ostoba pletykák . . . Nincs mit mondani!

A leány megállott előtte, szinte falfehéren, mereven, mélyen a szemébe nézett:

— Az intézetben beszélték kis lányok. Az apácák is. Azok többet tudjanak, mint én?! Ha élne, fölkeresném, audienciát kérnék tőle és neki kellene megmondania. Így te mondod meg, most mindjárt.

Követelés, sok parancs volt a hangjában.

— Én becsületes asszony vagyok, az voltam mindig! — mondá az anya ijedten, csakhogynem sírva fakadt.

A hercegkisasszony vörös lett a türelmetlen izgatottságtól:

— Ugyan, — szólt kedvetlenül.

— Szamár voltam, belátom. Érdem ez? Mi minden lehettem volna, milyet érhettem volna el és mit csinálhattam volna a szegény apádból, csakhogy én, az akkori eszemmel, nem tudtam, nem tudtam és szerettem volna felesége lenni a hercegnek. Mert én is tudok akarni; fő az akarat. Azt mondtam a hercegnek: fenség, vagy — vagy. Az én családomban ezt soha senki nem tette, és én szeretem és tisztelem fenségedet, de én a férjemhez hű maradok, valameddig az férjem. Akár meg is gyilkoltathat.

— És nem voltál a felesége, nem lettél titkosan sem?

— Nem, nem.

— Morganatikusan elvehetett volna, vagy . . .

— Elment, amikor én a „vagy"-ot mondtam. Mindennap nálunk volt, nyilvános helyen mutatkozott velünk hónapokig és egyszerre elment. Hitt bennem, tudta, hogy én komoly nő vagyok. Olyan volt a fenség, mint a többi férfi, nagyon gyorsan bizott és nagyon hamarosan elvesztette a bizalmát. Egyszer-kétszer még érintkezett az urammal, inkább vele.

— Meg se csókolt, soha?

— Egyszer, itt! — Az asszony hajának egy pontjára mutatott.

A leány erősen megnézte a helyet.

Otthoni köntös vajszínü flanellből, tarkán hímzett mellénykével. Undi S. Mariska tervrajza

Leányruha szines vászonból, battiszt ingvállal. Undi S. Mariska tervrajza

Toalett-esztétika

Párisban egy szabónak eszébe jut egy új ruhaforma: negyed évre rá egész Európa hölgyei ezt a formát kényszerítik magukra. Azt mondják, hogy szép. Szép, mert divatos.

Súlyos argumentumokat leszünk bátrak csatasorba vinni az eféle felfogás ellen. Anélkül, hogy csak egy pillantásra is méltatnók ama párisi szenzációt, már eleve bebizonyíthatjuk, hogy az az öltözék nem szép.

Nem szép először is azért, mert ha megfelel a párisi életrendnek, szokásoknak, izlésnek: eo ipso nem felelhet meg a mi életrendünknek, szokásainknak, izlésünknek, amelyek merőn mások, mint a szélső Nyugaté. Ezt a különbséget soha senki sem fogja megszüntetni. Aki ebben az állításban üres sovinizmust lát, annak természetrajzi tényekkel bizonyíthatjuk be a földrajzi elkülönödés differenciáló erejét. Lehetetlen tehát, hogy ami Párisnak tökéletesen megfelel: tökéletesen megfeleljen Budapestnek is.

Nem lehet szép másodszor azért, mert egyenruhát jelent: öltözéket, amelyet egyformán rákényszerítenek alacsony s magas, telt s karcsú termetre, szőkére, barnára. Akinek csak némi fogalma is van a vonal- és színakkordokról, menten belátja, hogy ugyanaz az öltözékforma nem fösthet jól ennyiféle tipuson. Ezek mindegyike más-más formát kiván.

Mi is teszi a ruhát széppé?

Legelső sorban természetesen célszerűsége. Az olyan szabás, amely megakadályozza a mozgás szabadságát, már eleve visszautasítandó, mint személyes szabadságunk ellen irányuló merénylet. Csak barbár korszakokban látunk oly ruhaviseletet, amely a mozgás szabadságát gátolja. De még e korokban is volt az emberekben annyi izlés, hogy a mozgást gátló viselet csupán a királyoknak, törzsfőnököknek, főpapoknak jutott ki, tehát olyan személyeknek, akik társadalmi állásuknál fogva sohasem voltak kötelezve aktiv cselekvésre, hanem funkciójuk mindössze a parancsosztogatás volt, amit természetesen puszta szájjal végeztek. Az ilyen személyiségek néha s néhol szinte pólyába voltak szorítva s majd hogy leroskadtak a sok dísztől és cafrangtól. A ruhák ama szörnyű tömege, ami egy ily hatalmas úrra nehezedett, arányban volt tekintélyével, sőt annak külső jele gyanánt szerepelt. Nem csoda, ha a naiv parasztnép ma is e szempontból taksálja az embereket. Egy ismerősöm kis falusi pesztrája az Operaház nagyfövegü és vastag prémekbe pólyázott portását királynak nézte. Atavisztikus hangok szólaltak meg benne.

Ha így eleve elvetjük azt az öltözéket, amely a mozgás szabadságát korlátolja, — élénk kifogással illetjük s művészietlennek tartjuk az olyan öltözéket is, amely szabásában s formáival nem mutatja eléggé világosan, hogy a cselekvésben résztvevő testrészek, nevezetesen a kéz, láb, derék, nyak csakugyan szabadon mozoghatnak. A jó ruha stilizálja ezt a mozgási szabadságot, azaz formáival, fekvésével, sőt esetleges redőivel is hangsúlyozza, aláhuzza e testrészek funkcióját. A görög római ruhás szobrokon mily szépen simul a tóga, a köpeny minden gesztushoz, mennyire kiemeli, fontossá és feltünővé teszi a szónok karjának

Utcai ruha könnyü szövetből, szerbvászon vagy puha selyem ingvállal, paszománydíszszel. Undi S. Mariska tervrajza

lejtését! A temérdek redő apró árnyvonalai és fénysávjai mind arra valók, hogy figyelő tekintetünket a döntő gesztus erejére, a kar hajlására, kifejező jellemvonásaira irányítsák. A ruha itt, — ha szabad e kifejezést használnunk — együtt dolgozik az emberrel, segítője, melodramatikus kisérője, munkatársa a test kifejező mozdulatainak. A ruha együtt funkcionál a testtel, annak második bőre, hasznos és fontos velejárója. Ez a ruha igazi ruha.

A szép öltözéktől meg kell tehát követelnünk, hogy munkatársunkká váljék.

Ezt azonban sohasem érjük el, ha az öltözék szabása, anyaga, színe, silhouetteje, formái más ember formáin s nem a mienken koncipiálódtak. A párisi nagy szabók jól fizetett élő modelleket tartanak azért, hogy új öltözetformáikat az ő testükön próbálják ki s mutassák be. Lehet, hogy az új öltözék tökéletesen megfelel a próbás-kisasszonynak. Annál bizonyosabb, hogy nem felel meg a mi szempontunkból senki más emberfiának.

Ezzel elérkeztünk a toalett-esztétika legfontosabb paragrafusához, amelyet ebbe a mondatba foglalhatunk: A ruhának egyéninek kell lennie.

Bátran mondhatjuk, hogy öltözék szempontjából nincs kerek e világon két egyforma asszony. Talán hajszálig egyezik a termetük s tán hajuk szőke aranya vagy gesztenyebarnája is azonos. De napi életük folyása, apró kedvenc foglalatosságuk bizonyára elválasztja őket egymástól. Ha még ez is egyeznék, úgy egészen bizonyosan elkülöníti őket egymástól a temperamentum, az egyéni jellem sok finom változata. Mindezeket az egyéni bélyegeket nem csupán az arckifejezés tolmácsolja, hanem a testtartás, a mozdulat gyorsasága vagy lassusága, idegessége vagy közömbössége, a taglejtés heve vagy nyugalma is, ezerféle fokozatban. Ha igaz az, amit a jó öltözék fő-kellékének mondottunk, úgy meg fogjuk követelni azt is, hogy egészében és részleteiben beszédesen simuljon gazdája hajának aranyához vagy gesztenyeszínéhez, napi foglalatoskodásához, temperamentumához, testtartásához, mozdulatainak jellegéhez, taglejtéseinek bélyegéhez, teste arányaihoz. A jó ruhának tehát át kell venni gazdája egyéniségét, tolmácsolnia kell azt, vele harmoniában kell szerepelnie. Eleve rossz tehát az a ruha, amelyet divatlapból nyír ki a szabó, mert az átlagos öltözék, átlagos egyenruha.

Ha ennek az esztétikának szavára hallgatunk, úgy egyszerre vége a hirhedt szabó-zsarnokságnak. Nem a szabó parancsol többé hölgyeinknek, hanem ők diktálnak néki. Vagy a műveltség még ideálisabb magaslatán: minden hölgy maga tervezi meg a maga öltözékét.

Eltünik ezzel utcáinkról és szalónjainkból a megszokott kép: hogy hölgyeinket, bár egyénileg merőn különböznek egymástól, egyforma szabású ruhában látjuk. Megszünik a karrikatúráknak az a furcsa sora, hogy egyazon szabás és forma kerül karcsú vagy telt, alacsony vagy magas termetre. Ha elfogulatlanul nézünk manapság egy hölgy-társaságot, szinte azt hiszszük, hogy ama torzító tükrök valamelyikébe pillantottunk, amelyek egyazon formát hol szélesre, hol meg hórihorgasra idomítanak.

Mihelyt az egyéni öltözék jogába lép, elkövetkezik a művészi ruha korszaka. Csak akkor felel majd meg stilisztikailag az emberi test diktálta követelményeknek. Csak akkor ölti magára a művészet-kivánta változatosságot.

Művészi alatt itt természetesen nem értünk holmi indokolatlan diszítményekkel túlterhelt ruhát. A dísz maga is csak hangsúlyozása valamely szükségességnek. A dísz maga is csak úgy születik meg organikusan, hogy az öltözethez fölhasznált anyag, vagy a kikészítés technikája egy s más formát megkíván. Egyszerü példán fogjuk ezt bemutatni. Tegyük fel, hogy az öltözék elkészítéséhez olyan szövetet használunk, amely könnyen rojtossá válik, ha csupán ollóval nyírjuk körül a szegélyt. A rojtosodás pedig az egész ruha széjjelfeslésének kezdetét jelenti. Hogy ruhánk ne induljon feslésnek, szélét beszegjük. Stilisztikai szempontból nem volna a helyes ezt a beszegési munkát eltitkolni: lássék meg a ruhán a szegés és keltse más emberben is azt a tudatot, hogy e szegéssel a ruhát immár megóvtuk a széjjelmálástól. Hogy a beszegés meglássék, hogy kellően feltünjék, arra a legjobb mód az, ha a szegély más színü vagy feltünőn más anyagu. S ezzel már eljutottunk a dísz egy statisztikailag helyes, bár egyszerü formájához. A ruha minden egyébb müvészi dísze eféle elvekre vezethető vissza, mindaddig, míg igazán artisztikus és szerves díszről van szó. A mi szempontunkból például helyén való a ruhának ama részeit, amelyek külön tagokat födnek és a test tagoltságát szuggerálják, diszítménynyel választani el, illetve összekapcsolni egymással. A nyakék és a deréköv számtalan variációjának gyökere idemélyed. A formák kimeríthetetlen sora kinálkozik nekünk, mihelyst ezt az egészséges elvet fogadjuk el vezetőnek. Természetes, hogy ebben az esetben a használhatatlan holmi lomtárába kerül mind az a sok silány ruhadísz, ami most hölgyeink öltözékét elékteleníti.

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Előfizetési ára
Félévre 8 korona

Szerkeszti Herczeg Ferenc

Előfizetési ára
Negyedévre 4 korona

XII. évfolyam | 1906 szeptember 30 | 40. szám

NYÁRI REGE

Regény

Irta HELTAI JENŐ

I.

A zápor-próba után, amely a budapesti színházakban a szezón végét jelenti, a színészek és színésznők egy ideig még ott ácsorogtak a Kültelki Színház hátsó kis kapuja előtt. A színház nagy ívlámpái már kialudtak, a három-négy emberből álló közönség már elszéledt, de a színtársulat még együtt volt. A férfiak szivaroztak és arról beszéltek, hogy a kéthónapos nyári vakáció alatt bajuszt fognak ereszteni, a nők pedig hangos „Édesem" kiáltással külföldi fürdőhelyeket vágtak egymás fejéhez. És búcsúztak egymástól, élénken és szivettépőn, rázták egymás kezét, csókolóztak és ölelkeztek, miközben mindenki vigyázott arra, hogy a blúzát össze ne gyürje.

— Szervusz! Pá! Viszontlátásra! — efféle főnevek és igék röpködtek össze-vissza a levegőben, a langyos és csiriz-szagu juliusi levegőben.

Az igazgató, egy gömbölyü emberke, színházi panamákból font drága kalappal a fején, fehér vitoriavászon ruhában ide-oda gurult hiveinek a tömegében. Nyájasan és atyai leereszkedéssel búcsuzott a tagoktól, sorra mindegyiktől.

— Hát te hová mégy a nyáron? — kérdezte egy magas, karcsu szőke lánytól, a színház egyetlen drámai színésznőjétől.

— Óh, énnekem az idén egy nagyon régi, kedves vágyam teljesül, — mondta a szőke lány mosolyogva, — én az idén hazamegyek.

— Haza? Hiszen te pesti lány vagy!

— Azért mégis hazamegyek . . .

És a szőke lány titokzatosan mosolygott. Az igazgató nem faggatta tovább. Mindenekelőtt azért, mert ez az egész dolog nem érdekelte. Azután meg sietett is. Még vagy nyolc embertől kellett elbúcsúznia, a fiakker pedig már várta. A fiakkerben pedig a fő-főprimadonna, akinek a tiszteletére ma este a barátai (vagy az ellenségei, mert primadonnánál ezt sohasem lehet tudni) búcsúvacsorát rendeztek. A vacsorára pedig hivatalos volt az igazgató is. Rohamlépésben végigkezelte tehát a még hátralékos nyolc embert, azután beült a fiakkerbe a primadonna mellé.

— Szervusztok, gyerekek! — mondta vigan, mig a primadonna kegyesen integetett fehérkeztyüs kezével a trupp felé.

— Éljen! Éljen! — kacagta a színtársulat, urak, hölgyek vegyesen és halkan..

A fiakker elrobogott. A színtársulat mélán nézett utána.

— Uzsorás! — mondta a tenorista, mosolyra csucsorítva a száját.

— Embernyúzó! — mondta a komikus, miközben meghatottan lengette a zsebkendőjét.

És mohón, élvezettel szidni kezdték az igazgatót...

Mindezt a karcsu, szőke lány már nem hallotta. Ahogy a fiakker elrobogott, sarkon fordult és minden különösebb búcsúzkodás nélkül, egyedül és gyalog nekivágott a legelső mellékutcának, amely a színház mögött sötétlett.

Ahogy hátat fordított a színháznak, boldogan és megkönnyebbülten sóhajtott föl.

— Végre-valahára! — mondta magában. — Két hónapig nem fogom látni ezt a müintézetet, ezeket az embereket, a kollégáimat, a barátnőimet, mindazt a szemetet és gonoszságot, ami itt tiz hónapon keresztül fölhalmozódott. Két hónapig tiszta levegőt fogok szívni, két hónapig megint ember leszek . . .

Itt megszakadt a monológja. Valaki a nevén szólította.

— Vilma! Vilma! — hangzott a háta mögött.

A szőke lány hátranézett, azután megállt. Egy fiatalember sietett utána.

— Maga az Mák? — kérdezte a lány.

— Én vagyok, — szólt a fiatalember, aki ezalatt közelebb jött.

— Olyan sötét van ebben az utcában, hogy alig ismerem meg.

Kezet szorított a fiatalemberrel. Egymásra mosolyogtak.

— No, maga is derék egy leány, — mondta a fiatal ember tréfás, de alapjában komoly elkeseredéssel.

— Miért?

— Elszaladt anélkül, hogy tőlem, az egyetlen, a legrégibb, a legjobb barátjától, művésznői hírnevének a megalapitójától, városszerte ismert és megbélyegzett reklám-dobosától elbúcsuzott volna. Pedig nagyon jól tudta, hogy most két hónapig nem fog látni.

— Óh, kedves Mák Pista, lirai költő és a Krajcáros Igazság belső dolgozótársa úr — nevetett a lány — én nagyon jól tudtam, hogy én még ma látni fogom magát. Mert annyira én nem siethetek haza, hogy maga engem utól ne érjen és el ne kisérjen. Amit különben nagyon helyesen cselekszik.

A Mák Pistának nevezett úr, lágy és engedékeny lélek lévén, nyomban megbékélt és most boldog mosollyal lépkedett a lány mellett. Arcáról sötétben és tiz lépésnyi távolságból is le lehetett olvasni, hogy fantasztikusan és reménytelenül szerelmes ebbe a lányba. Ugy, ahogy lirai költőhöz illik, akinek a szerelem csak rimelési ürügy. Amióta ez a leány, Kalotaszegi Vilma, föltünt a Kültelki Színház deszkáin, Mák Pista hetenkint egy-két verssel könnyitett a lelkén. A lányt nem nagyon hatották meg ezek a versek, azonban a Krajcáros Igazság szerkesztője fejenkint tiz koronát adott értök, ami ugyan nem sok, de a hazai viszonyokhoz arányitva, mégis jobb a semminél.

A sötét utcában a lány erőteljes és határozott lépésekkel sietett hazafelé. A költőnek — aki alacsony termetü volt és kissé már hízásnak indult (mint a nagy szenvedők általában) — ugyancsak szaporán kellett a lábát raknia, hogy lépést tarthasson vele.

— Miért robog ma teljes gőzerővel hazafelé? — kérdezte a költő, azon a kellemesen csengő tolvajnyelven, amely az irodalmi kávéházakban és a kuliszszák mögött hajtja legszebb virágait.

— Szeretnék már otthon lenni, a szobámban, — mondotta a leány. — Boldog vagyok, hogy vége a komédiának. Szeretnék már aludni és reggel arra ébredni, hogy nincs szereptanulás, nincs próba, nincs színház, csak az van, hogy nyár van és én szabad vagyok és úr vagyok.

A költő bizonyos mélabúval nézett a leányra.

— És persze, most két hónapra el fog tünni. Itthagyja ezt a forró Budapestet, ahol most az aszfalt a talpunkhoz ragad, mintha azt akarná mondani: „Ne menj el, maradj itt . . ."

Kalotaszegi Vilma ismét titokzatosan mosolygott és nem felelt. A költő tovább kérdezősködött:

— És hová megy?

— Magának is csak azt felelhetem, amit a direktoromnak feleltem: Hazamegyek.

— Hazamegy?

— Igen.

A költő nem értette a dolgot.

— Kedves Vilma, maga tréfál. Ha az emlékezetem nem csal, mi még abból az időből ismerjük egymást, amikor a maga kedves papája házmester volt a Szív-utcában. Maga ott nőtt föl ugyanazon az udvaron, amelyen tapasztaltabb barátaim engem a csirkefogás elemeibe bevezettek. Nem akarom a maga multját leleplezni, de emlékszem katonabandákra, amelyeket együtt kisértünk ki a ligetbe. Emlékszem továbbá — ez már később volt — zord téli éjszakákra, amikor borzasan és vacogó foggal, kedves papájának a papucsában maga nyitott kaput nekem, aki akkortájban jelentékeny balsikerrel kezdtem működni a jogi fakultáson. Emlékszem végül azokra az időkre, amikor maga a néhai Zsibárus-utcában, a Madame Zéphyrine kalaposboltjában masamód-lány volt. Emlékszem a sziniiskolára, a maga első föllépésére, emlékszem mindenre, még arra is, hogy magát Schillinger Vilmának hívták, csak arra nem, hogy maga valaha csak egy pillanatra is távol lett volna a szeretett hazájától, Pesttől. Sőt arra is mernék fogadni, hogy még Budán se volt soha.

— Elvesztené a fogadást. Egyetlenegyszer voltam. Kalapot vittem egy miniszteri titkárnénak, az Iskola-utcába.

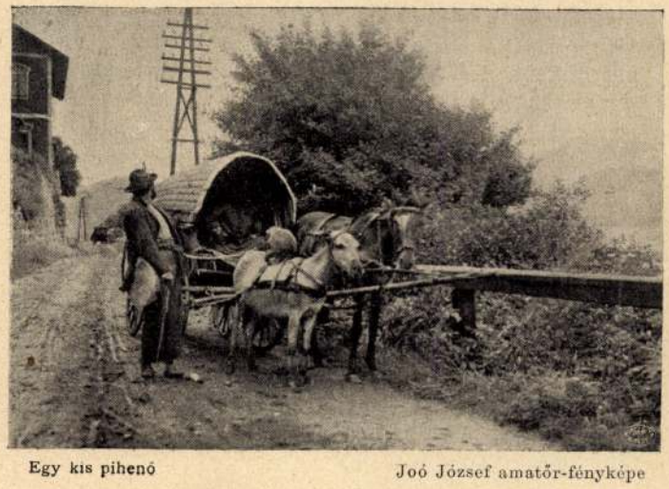

Egy kis pihenő — Joó József amatőr-fényképe

— Rendben van. De hogy érti azt, hogy hazamegy?

Vilma elérzékenyedett.

— Mák Pista, — mondotta meghatottan, — maga nekem gyerekkori jó pajtásom. Igaza van, mi még abból az időből ismerjük egymást, amikor a maga kedves papája, a jó öreg Mohn bácsi, a Szív-utcában, egy kis udvari szobában ruhát vasalt és foltot tisztított. Én is emlékszem mindenre, a kapupénzekre, amelyekkel még ma is adós nekem és a Népszínházban a karzati állóra, ahol együtt gyönyörködtünk a magyar népszínmű hanyatlásában. Ezek az emlékek kötelesnek és én hiszem, hogy maga nem fog engem elárulni. Magának, de csak magának megmondom az igazat.

A költő csaknem megdöbbent.

— Kalotaszegi Vilma, — mondotta, ő is meghatottan, — maga olyan titokzatosan beszél, mint a régi jó operettekben az összeesküvők. Miről van szó? Miről van szó? És harmadszor is, miről van szó?

— Arról van szó, hogy igazán hazamegyek. Amikor ezt mondottam, nem hazudtam. Hazamegyek, haza, a régi világomba, a fiatalságomba, az ismeretlenségbe, abba a gyönyörü, gondtalan életbe, amelyet masamódlány-koromban éltem. Maga, a poéta, kell, hogy ezt megértse.

— Hogyne! Hogyne! — mondotta a költő bizonytalanul.

— Nézze, én olyan gyönyörüen megterveztem ezt a dolgot. Két hónapom van, nyolc hétig a magam ura vagyok, azt tehetem, ami jól esik. Két esztendeje vagyok színésznő és e két év alatt, Istenem, hányszor sírtam vissza a Madame Zéphyrine kalaposboltját. És a kis hónaposszobámat a Mária-utcában, a harmadik emeleten. Istenem, ha még egyszer masamódlány lehetnék, ha még egyszer hónapos szobában lakhatnám, úgy, hogy senki sem ismerne! Ha abban a mámorban ringathatnám magamat, hogy csak most megyek neki az életnek! Nem gyönyörü dolog ez?

— Kezdem érteni! — mondotta a költő.

— No akkor a többit akár el se mondjam. Három hónap előtt, amikor ez a vágyakozás egyszer nagyon erősen megfogott, elhatároztam, hogy ezt a nyarat a múltamnak szentelem. Keresek magamnak egy hónapos szobát és két hónapra beállok valami kalaposboltba vagy szabónőhöz. Végre még nem vagyok olyan nagy művésznő, hogy mindenütt rögtön a nevemen szólítsanak; viszont vagyok már olyan művésznő, hogy el tudjam titkolni, ki vagyok? Ha a hajamat másként fésülöm, egészen más lesz az arcom. A legrosszabb esetben pedig azt fogják mondani, hogy hasonlítok Kalotaszegi Vilmára. Két hónapig boldog és megelégedett leszek. Varrni fogok . . . Mák Pista, tudja maga micsoda gyönyörűség varrni?

— Én ne tudnám? Én, aki még ma is személyesen varrom föl a kabátomra a leszakadt gombokat? Arról nem is szólva, hogy az apám szabó volt.

— Akkor hát maga mindenképpen méltányolni tudja ezt a dolgot. A lakásomat bezárom és a házmesternek bejelentem, hogy külföldre utazom. Egyetlenegy nagy koffert viszek magammal, abba belerakom a régi ruháimat. Megvannak mind, hűségesen megőriztem a Zsibárus-utca óta. Ezekben a ruhákban fogok járni, ékszerek nélkül. Belvárosi kis korcsmákban fogok ebédelni és ha nagyon jó napot akarok magamnak csinálni, elmegyek a Városligeti Színkörbe, a karzatra . . .

Vilma arca sugárzott a boldogságtól. A költő szinte irígykedve nézte:

— Micsoda nagy gyerek maga! Ennyire hisz ebben a kalandban?

— Ugrálni fogok örömömben, amikor a legócs-

Ungar
épitész-és szobrász
Nürnbergben

NÜRNBERG legfontosabb magyar kapcsolatú szobra Albrecht *Dürer*-é, akiről a négyszázados ünnepség alkalmából hivatalosan is dokumentálták végre, hogy magyar származású, hiszen apja Ajtós községből vándo-

rolt ki. A törökök mohácsi legyőzésének emlékére (1687 augusztus 12.) állították a híres Wasserspeyer-kútat a Max Platz-on. Nevezetes még Nürnbergben az Ungar-turm, amelyet *Ungar* mester épitett és a város legszebb hídján a nagy faragott magyar címer, vele szemközt pedig egy szép, hosszúszarvú magyar ökör művészin faragott fekvőalakja, annak emlékére, hogy a magyarok századokon át vitték oda, mint központi elosztó helyre a szarvasmarhát és a bort, búzát is.

Tábori Kornél:
Magyar vonatkozású
szobrászok a világ
városaiban.
Pesti Napló, 1938. dec. 25

n.

t.

. század.

GYAK

PUTTÓ,

a-darab, reneszánsz stílű.
a a XV. századból.

GYÜJTEMÉNY, (220. kép)

rany, ezüst, réz, elefántcsont, fa,
zománc, fajánsz, porcellán, üveg,
stb. Díszítésük vízfestés (pl. Füger
gás, vésés, tausírozás, római mozaik

és német munkák, XVII—XIX.

-gyüjteményből.
PA, 262. l. — Babits Mihály:
tván városa. Pesti Napló, 1938.
er 4, 31. l. — Lepold—Lippay 57. l.

Unger Adolf

Unger Adolf

1880/81 I.

Ferképzőmfoisk vk

143.1.

Hangolósip VIII. 242.

UNGÁR ÁGNES

Ungár Ágnes kiállítása Szentendrén

Szeptember 27-én délelőtt 11-kor nyílik meg Szentendrén *Ungár Ágnes* képzőművész tárlata, melyet a helyi Vajda Lajos Stúdió Kulturális Egyesület rendezett. Helyszíne: a VLS Pinceműhely kiállítóterme: Péter-Pál utca 6. Megnyitja *Jánossy Lajos.* A tárlat szeptember 27-től október 14-ig tart nyitva. Megtekinthető naponta – hétfő kivételével – 10 és 18 óra között. SEP

M. N

• 1998. szeptember 25., péntek

lose Manöver ohne Grazie bei unzähli-
ie letzte Entartung der Säule in Rom
ennen ihrer Verhältnisse. So wurde die
deutung schon in Rom allmählig ganz
lebten Ziergliede, das keinen kon-
l mußte sofort, als vorzüglichstes
rchitektur, auch diese in ihre Ent-
s geschah bereits in Rom, aber doch
unserer modernen Zeit. Wahr ist es,
itnis des Gewölbes zu danken haben,
urt sowohl als das Tonnen- und sogar
n selbst die Kuppel an. Das Gewölbe
erfunden, denn sie entlehnten es
r von den Ägyptern haben: da wir

mp, 15. Juni
für Auto-
appenkamp
Gemeinde
schrottreife
rgermeister
die Wracks
dem droht
örde."

Waschkellern vorbestraft,
schon seit Wochen zahl
Münzzähler geknackt. Die
vom Kommissariat 90 kam
durch die Vorstrafenakte a
Spur. Denn Dieter hatte sein
beitsweise nicht geändert:
**Mit einem Dietrich öffne
die Waschkeller. Mit einem
zeug knackte er die kleinen
hängeschlösser vor den Mün**

Eine Frau sta

Nach 90 Minuten von der

ww. **Hamburg, 15. Juni**

**In einem zwei Meter tiefen Entwässerungs-
raben hinter dem Moorfleeter Deich in
amburg-Tatenberg *ertrank* gestern die 68-
ihrige Frieda Bruns.**

Die Frau hatte für ihr Enkelkind Sabine
n Entwässerungskanal Wäsche aufgehängt.
uf dem feuchten Rasen rutschte sie plötz-
ch aus und fiel ins Wasser. Niemand be-

Man
man

1021
DER Ausschnitt
1 BERLIN 45, Telex: 1-83538
Aufl. i. Tsd. } lt. Stamm : 618,4*;
Richtung: } 1966
u,ü
Bild-Zeitung
2000 Hamburg 36
15. 6. 67 U

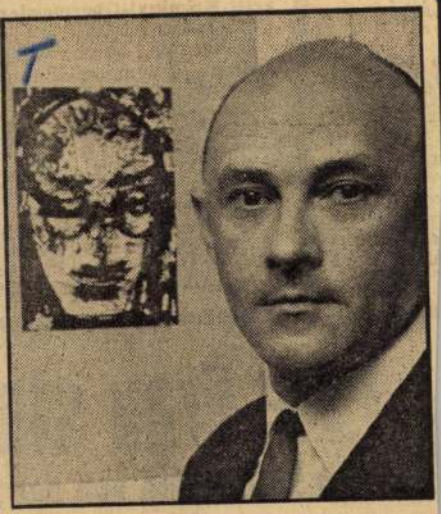

So sieht sich der Maler

Ein Maler und ein Bild, auf dem er sich selbst porträtierte: Der Ungar E. Z. Antal (Foto) stellt zur Zeit im Haus der offenen Tür in der Domstraße 15 in Hamburg aus. Außer diesem Selbstbildnis zeigt er eine Menge anderer Arbeiten: Zumeist sind es im Format kleine, in den Farben dunkel glühende Bilder. In abstrakten Formen werden dabei religiöse Inhalte vermittelt. Antal, der in München lebt, verwendet gern leuchtendes Blattgold zu besonderen Akzenten.

Ungar Ágoston

Ungar Ágoston, festő, Nagyszombatból, 1849 nov.-től 1850 aug.-ig a tört. festészeti szakosztály hallgatója volt.

Fleischer Béla

92. 1.

Közhasznú Egyesület (Hollandia, ...
és vándor
Könyvtárai VII. 41, 42

miniszternek jelen keltet és ügyszám

s a

Sz

ott

egi

om,

rék

zot

83/1932.szám.
III.

Utalványozás.

melléklet száma: 0

A Müemlékek Országos Bizottságának,

Budapest.

Tudomás végett elszámolá
kötelezettsége mellett másolatb
kiadom.

Budapest, 1932. évi március hó

sére igen nagy súlyt helyeztek. Buzgón karolták fel az iskolai színjátékot. Tekintve, hogy ezekben az I. osztályú tanulók is résztvettek, feltehető, hogy nem latin, hanem magyar volt az előadási nyelv.

Az 1705-ben megnyitott protestáns iskola rektora, Missovitz Mihály irodalmilag is működött. 1707-ben előadták „Hungarica nunquam contra palladium, sed pro eo inseruisse arma. Anno aere Christianae quo DVLCe est pro LIbertate MorI." című darabját. 1753-ban a jezsuitáknál „Almus Béla" és „Callio pius" c. darabok kerültek színre.[38]

A jezsuiták gimnáziumát 1763-ban hat osztályúvá fejlesztették, sőt Baranya Mátyás polonkai plébános alapítványából fiúnevelő intézetet is nyitottak. A rend eltörlése után (1773) 1776-ig a ferences atyák tanítottak. Ekkor a jászóvárosi premontrei kanonok rend tagjai veszik át az oktatást, melyet 1778-ban az újonnan épített, ma is fennálló rendházban kezdtek meg. A rend megszüntetése után 1790-től világi tanárok vezetik a gimnáziumot, 1808-tól napjainkig pedig ismét a premontreiek.

1808-ban Szanyi Ferenc püspök elhelyezi a papnevelő intézet alapkövét. 1814-ben az épületet megáldják, kápolnáját Szt. László tiszteletére szentelik fel.

A türelmi rendelet kihirdetése után az evangélikusok iskolája is újra megnyílik.

1826-ban Lajcsák Ferenc püspök újjáépítteti a katolikus elemi iskolát. — 1866-ban felépül Kollárcsik püspök jóvoltából a leánynevelő zárda, hol Szt. Vince rendjének apácái tanítanak.

Összefoglalva, Rozsnyón ma a következő iskolák működnek:

Katolikus elemi népiskola.

Állami népiskola.

A premontrei rend főgimnáziuma. 1904—1906-ig épült Ungár Mór tervei nyomán Hénesz András felügyelete alatt. A célszerű és egyszerű épület nélkülöz minden dekoratív kiképzést.

Szt. Vince rend apácáinak leánynevelő intézete. Neogótikus stílusban 1866-ban épült. Homlokzatán aranyozott betűkkel: „Kollartsik J. püspök a kisdedeknek szentelé".

Evangélikus leányközépiskola.

Evangélikus gimnázium. A század elejének magyaroskodó ízlésében épült.

Püspöki szeminárium.

Gangel

Rozsnyó tehát valóban megokolta és kiérdemelte a büszke nevet: „A sajóparti Athén".

A tanárok szemei előtt mindíg ott lebegett és lebeg a 350 év előtti figyelmeztetés: „Az iskolamester járjon el híven tisztében, az ifjúságot oktassa istenfélelemre, hogy majdan ügyes emberek kerüljenek az iskolából a községbe, akik az egyetértésben kedvüket lelik és felsőbbségüket is becsülni tudják." (*„Des gleichen der H. Schulmeister sol sein ampt treulich fürstehen, die Jugent zu Gottes furcht auftzihen wie yhn sein Schulmeister gelerndt hatt domit aus der Schul in die gemein mit der zeitt geschikte leitt kümmen, die da zur Eynigkeit lust vnd gefallen haben, auch yhre Obrigkeit zu verehren wissen."*)[40]

Ez az istenfélelemmel párosult tudás alakította ki azt a nagyműveltségű polgári réteget, amely féltő szeretettel őrködött a város multja és hagyományai felett. Ennek köszönhetjük, hogy ma Rozsnyón műemlékekről beszélhetünk.

Magyar Szénbányászati Tröszt székháza, Tatabánya

Építészek: Bartók Miklós és Halmos György (ÁÉTV)

Belsőépítész:	Geblusek Antal
Statikus:	Czappán Elemér
Gépészek:	Breiner Mária Győry Éva
Villamos tervező:	Kristóf Lajos
Mélyépítés, közműellátás:	Tatabányai Szénbányák Tervező Iroda
Generálkivitelező:	Tatabányai Szénbányák Építészeti Üzem
Előkészítő mérnök:	Kesserű Kálmánné
Építésvezető:	Bodoki Csaba
Pirogránit, üvegbeton és padlóburkoló munka:	ORSZAK
Műszaki ellenőr:	Bokor György
Épületfotók:	Móri András

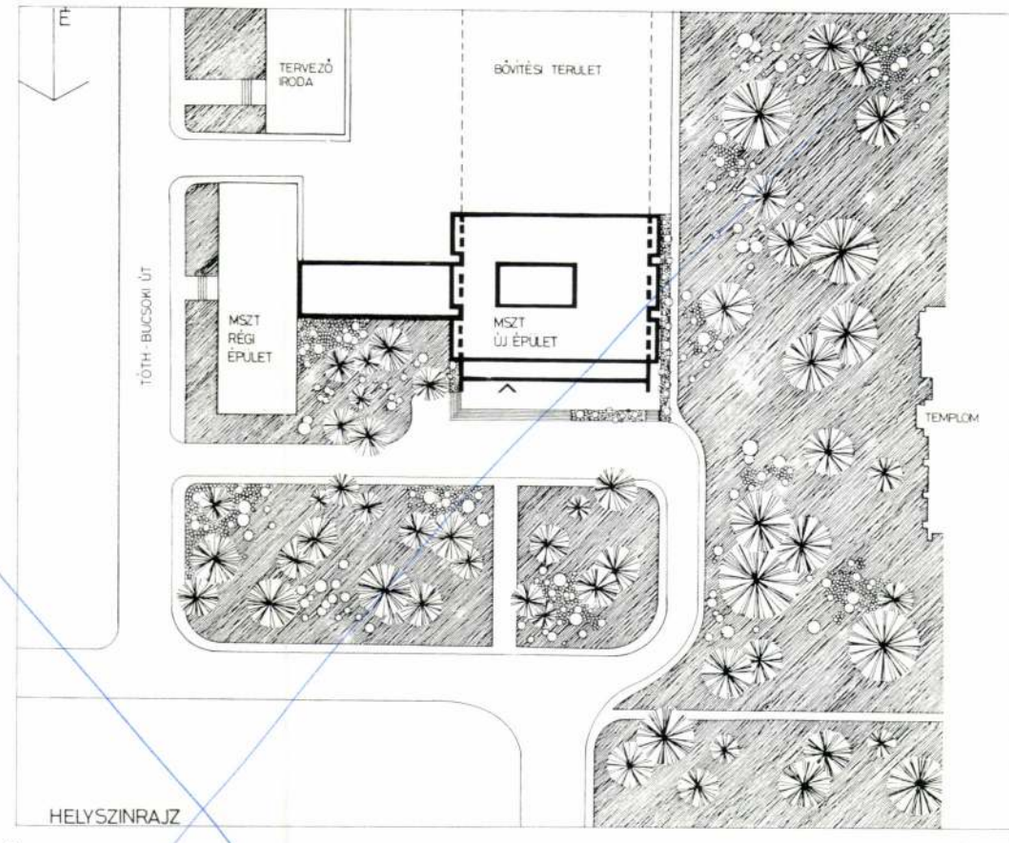

HELYSZINRAJZ

A szénbányászat „újra fölfedezése" jegyében létrehozott tröszt székhelyéül — ezzel a magyar szénbányászat központjául — Tatabányát választották, az itteni szénmedence jelen és jövőbeli meghatározó súlyának megfelelően.

A helyszín Tatabánya-Óváros legszebb része: a szabadtéri színpadot magába foglaló tölgyes parkhoz csatlakozó bányászati intézményközpont.

A székház a vele nyaktaggal összekötött régebbi irodaépülettel együtt ad helyet a tröszt igazgatási-adminisztrációs tevékenységének. A földszint az előcsarnokon túl a tanácstermet, a ruhatárat és a gépészeti helyiségeket foglalja magába. Az öt emeleten a központi közlekedési-egészségügyi magot közrefogó folyosókról a hosszoldalakon 1—4 fős irodák, a folyosóvégek közt tárgyalók nyílnak.

A résalapozású épület teherhordó vasbeton szerkezete nagyobbrészt UNIVÁZ elemekből, kisebbrészt egyedi segédüzemi elemekből áll. Az ÉTI szentendrei telepén gyártott

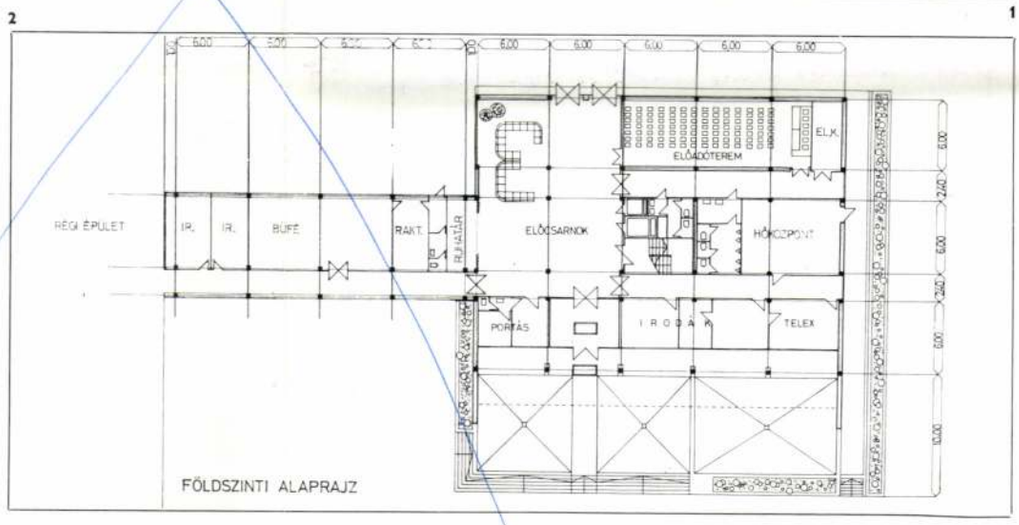

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ

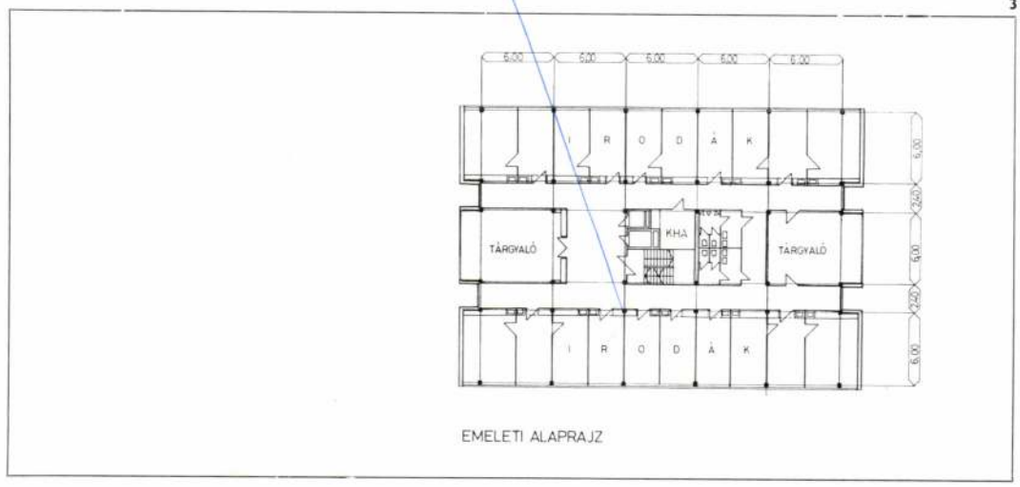

EMELETI ALAPRAJZ

1. Helyszínrajz. M = 1:600
2. Földszinti alaprajz. M = 1:600
3. Emeleti alaprajz. M = 1:600
4. A székház épülete a nyaktaggal
5. Keleti homlokzat részlete

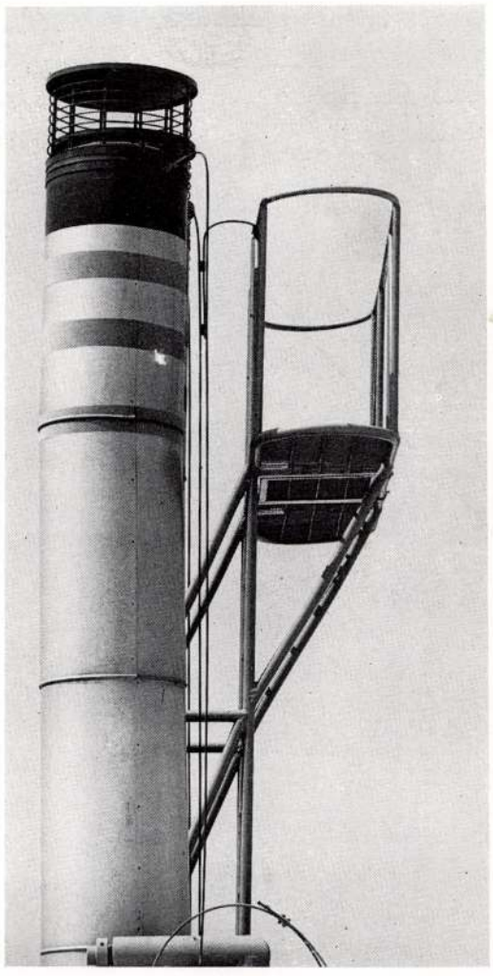

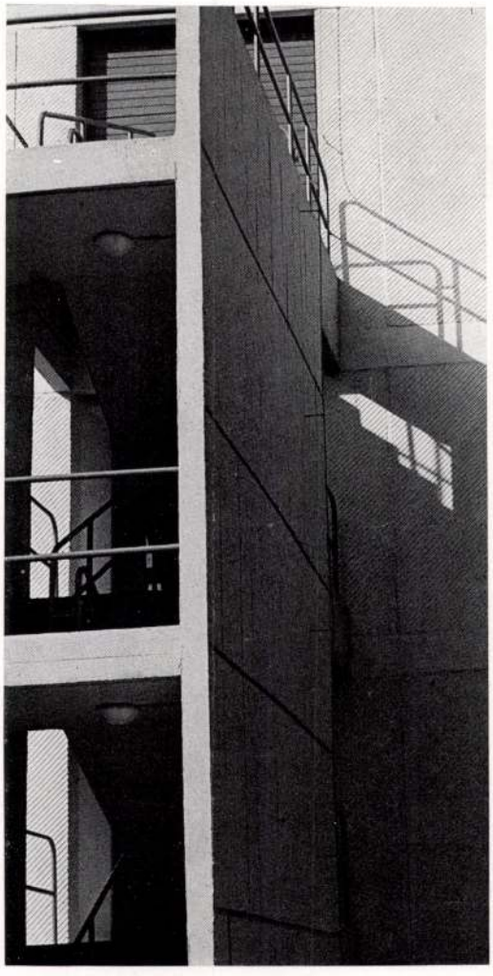

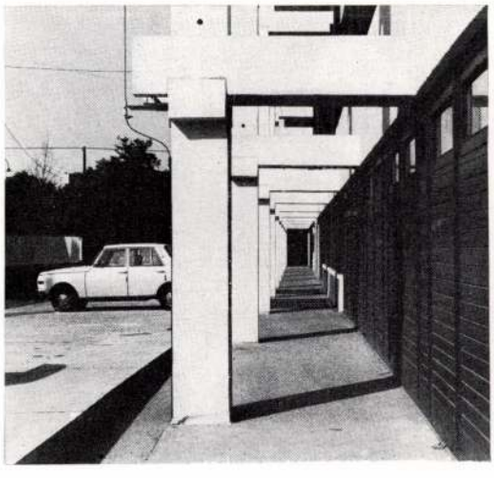

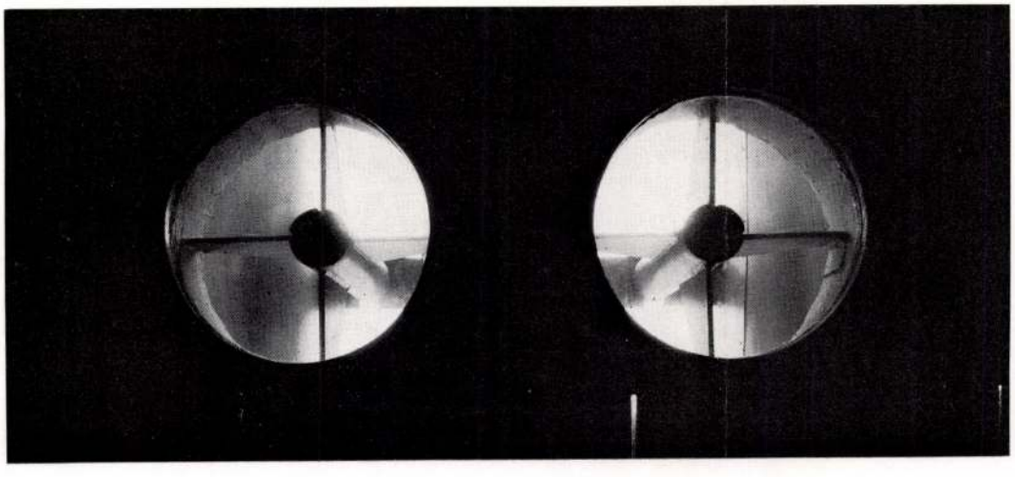

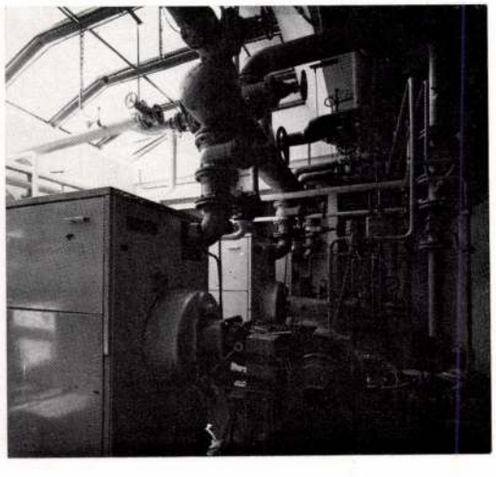

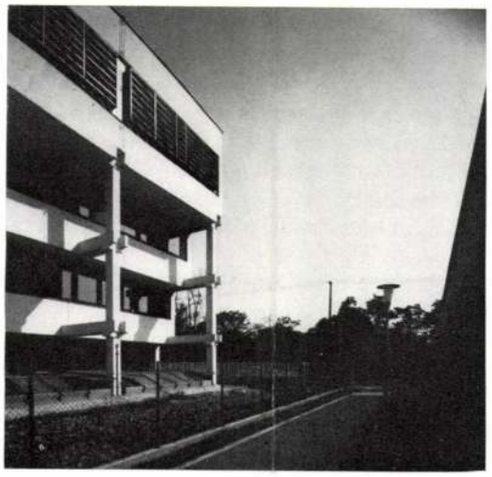
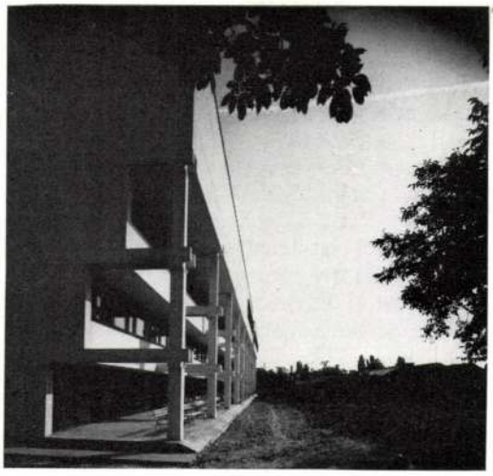
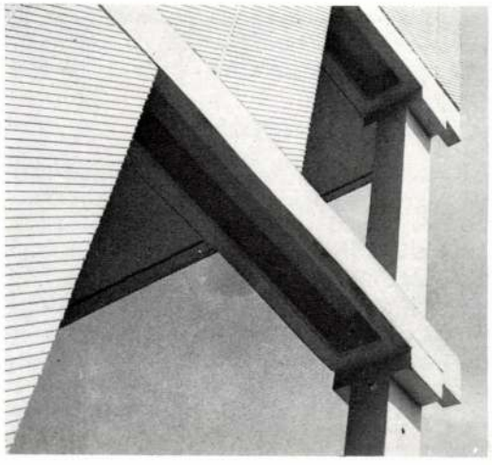
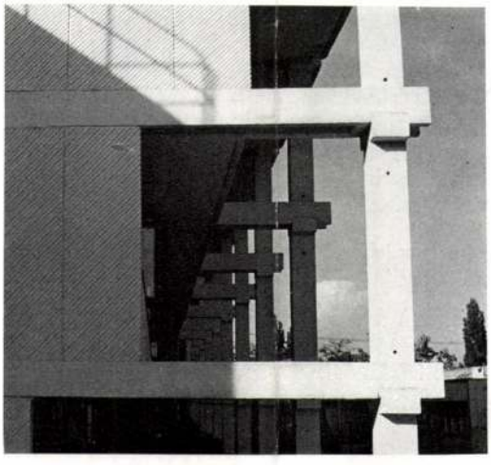
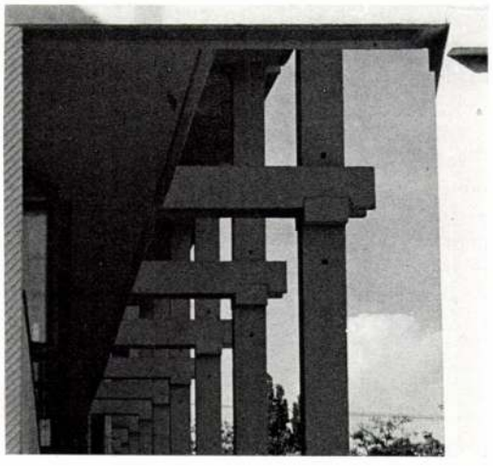

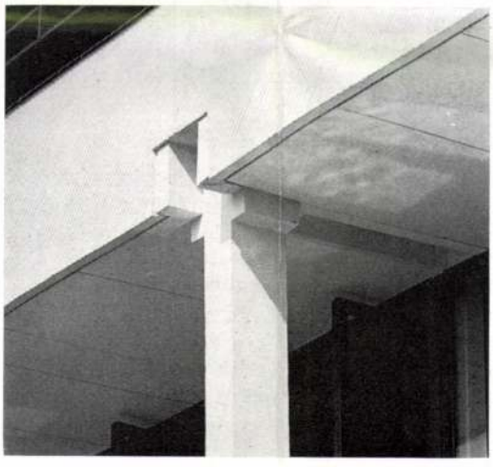
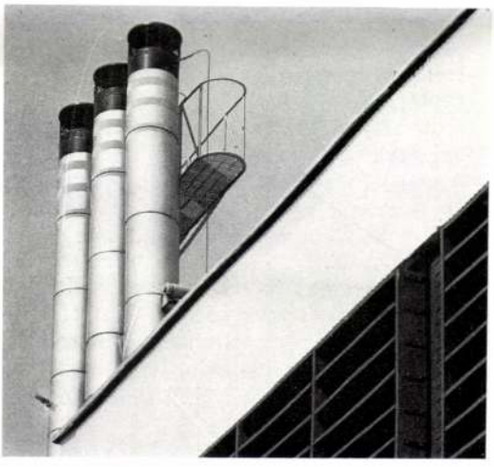
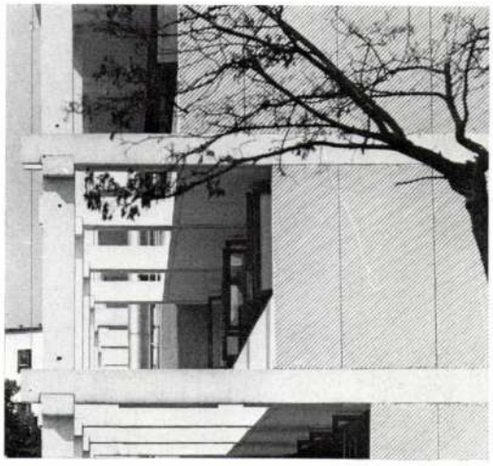
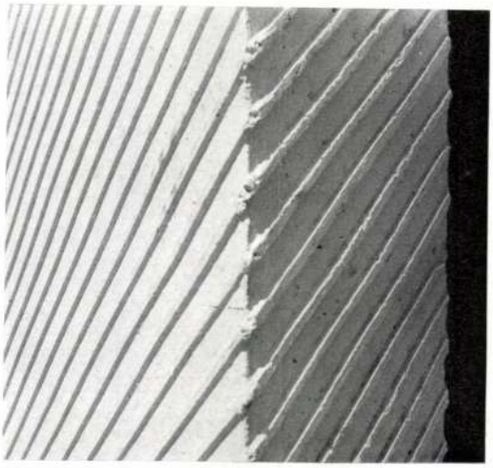
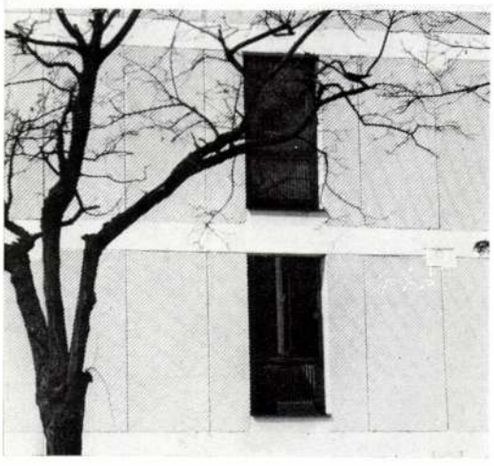

megengedett tűréshatárok különböznek az alkalmazott számítógép típusától függően.

A tervezésnél érdemes figyelembe venni azt, hogy a számítógépek fejlődése a méretek csökkenését és a kapacitás növekedését hozza magával, ami azt jelenti, hogy a fő funkció hasznos alapterülete csökken, az energia (elsősorban elektromos) szolgáltató egységek területe viszont növekszik.

Az MHE SZSZK új számítóközpontja üzemelés szempontjából vegyes rendszerű, mivel saját kutatási és adatfeldolgozási tevékenységén túl, jelentős külső ügyfélforgalommal is rendelkezik. Ennek megfelelően az épületbe a következő helyiségcsoportokat kellett elhelyezni:

— számítógépterem a közvetlen kapcsolódó helyiségekkel (III. emeleten),
— számítástechnikai munkahelyek programozóknak és rendszertervezőknek (I., II. emeleten),
— központi igazgatás (I. emeleten),
— ügyfélforgalmi helyiségek (földszinten),
— étterem, konyha, büfé (földszinten),
— energiaellátás helyiségek (pincében),
— központi raktárak (pincében).

A továbbiakban csak néhány, az épületnél alkalmazott, érdekesebb megoldásra térnénk ki.

A számítógépteremnek a legfelső szintre való helyezését a következő szempontok indokolták:

— A beépítési adottság (felfelé kiszélesedő tömeg) következtében a legnagyobb összefüggő szintterület itt adódott, és így a gépterem és a funkcióban hozzá kapcsolódó helyiségeket egy szinten el lehetett helyezni.
— A számítógépterem nagyobb belmagasságú és fesztávolságú terét a legfelső szinten volt a legkönnyebb kialakítani szerkezeti szempontból.
— A gépteremben folyó tevékenység fontos követelménye a zavartalanság és az elkülöníthetőség. Ez az elrendezés biztosítja, hogy csak célforgalom irányul ide és az épület egyéb, belső forgalmától elkülönül ez a terület.
— A normál épületgépészeti vezetékek közül ezen a szinten halad át a legkevesebb, ami üzembiztonsági szempontból előnyös.
— Klímatizálás szempontjából előnyös az, hogy a hűtőkondenzátorok a tetőn helyezkednek el, tehát közel a klímagépekhez, továbbá a friss levegővétel is itt a legkedvezőbb.
— A géptermi nagyberendezések beszállítása és cseréje autódaruval történhet, a vészlépcsőnek, mint rakodópódiumnak a felhasználásával.

Az épületben nincs klímagépház. A géptermi szint klímatizálandó helyiségei olyan klímaegységekre vannak kapcsolva, melyek bent állnak magában a helyiségben úgy, hogy az álpadló és az álmennyezet teljes légterét légcsatornaként működtetik. Ez jelentős helymegtakarítást és a légcsatornák kiküszöbölését teszik lehetővé amellett, hogy egy igen flexibilis, könnyen bővíthető és felújítható rendszer.

Az iroda jellegű helyiségek természetes hőszabályozása

A déli oldalon szintenként előreugratott épületforma természetes árnyékolást biztosít az irodáknál. Az egyes szintek előreugratását úgy határoztuk meg, hogy nyári, magas napállás mellett teljes árnyékolás, téli, alacsony napállás mellett csak részleges árnyékolást adjanak.

Ez a megoldás szükségtelenné teszi az irodák klímatizálását és egyben megoldja a természetes megvilágítás szabályozását is.

Konstruktív szemléletű tervezés

Az épület külső-belső megjelenítésénél arra törekedtünk, hogy az épület szükséges alkotóelemei saját funkciójuk révén nyerjenek esztétikai értéket. Önálló, illetve öncélú építészeti eszközök nincsenek az épületben.

Ennek a szemléletnek a megvalósításához szoros együttműködésre volt szükség az építész és a szakági tervezők között. Ez különösen vonatkozik a szerkezettervezőre, hiszen az épület karakterét az épület tartószerkezete adja. A pillérek, gerendák, homlokzati panelek összeépítése a kész épületen is végigkövethető. Ezeknek csomóponti kialakítása az erőjátékot úgy követi, hogy az a nem szakember számára is felismerhető legyen.

Az épület belső kialakításának a szerkezet mellett legfontosabb eszköze az épületgépészeti berendezések megjelenítése volt.

Fűtőtestek, csővezetékek, fénycső armatúrák, elektromos síncsatornák stb. szabadon történő szerelése azokat a belső tér szerves részévé teszi.

Természetesen ennek előfeltétele, hogy azoknak rendszere illeszkedjen egymáshoz és az épületszerkezethez. Így például a felszálló vezetékek zöme a kettős gerendák közötti horonyban töri át a födémet. Ez gondosabb tervezési és kivitelezési munkát igényel.

Az épületen alkalmazott színek

Kettős szerepük van az épület kialakításánál a színeknek. Elsődleges szerepük esztétikai és ezáltal munkalélektani. Másodlagos, de az előzőtől nem elválasztható, a színeknek jelzésként való alkalmazása.

Ennek megfelelően az azonos anyagú, vagy azonos funkciójú elemeket egy bizonyos színnel jelöltük. Így például a fűtőtesteket és a melegvizes csővezetékeket egységesen sötét narancs színnel láttuk el, a hidegvíz csöveit kékre, az ejtővezetéket olajzöldre, az elektromos vezetékeket sárgára festettük.

U. P.

5

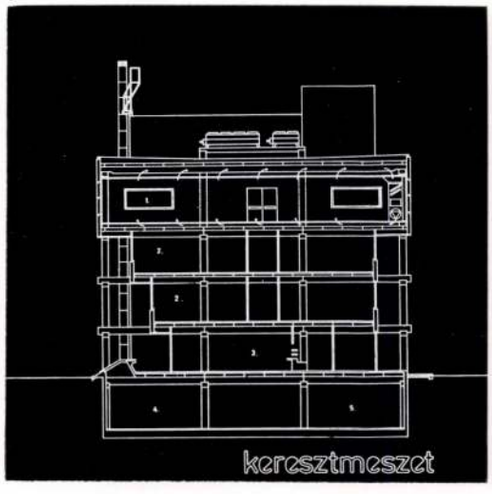

6

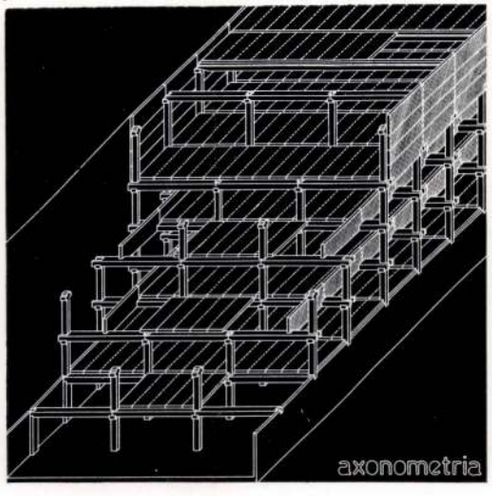

7

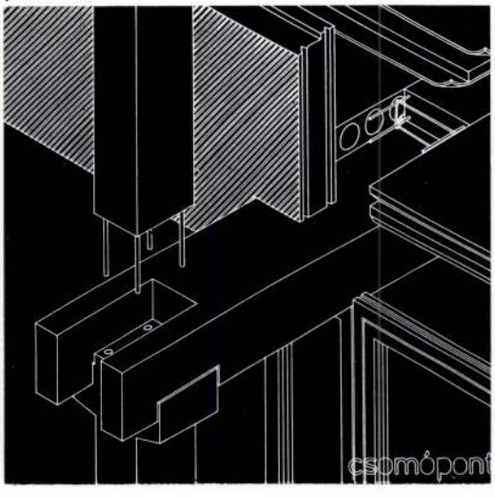

1. Plan des lieux. M = 1:1000
2. Vue en plan du premier niveau. M = 1:1000
3. Vestibule
4. Place de récréation des salles de conférence avec le buffet
5. Salle d'honneur à 570 personnes
6. Détail de plafond du vestibule
7. Façade de la tour des chaires et des laboratoires d'un ame'nagement rigide
8. Salle de conférence pour 360 personnes
9. Escalier menant aux salles de conférence et aux laboratoires d'exercices
10. Rapport spatial du vestibule et des places de récréation
11. Intègration du bâtiment au paysage
12. Edifice de la tour à 26 niveaux

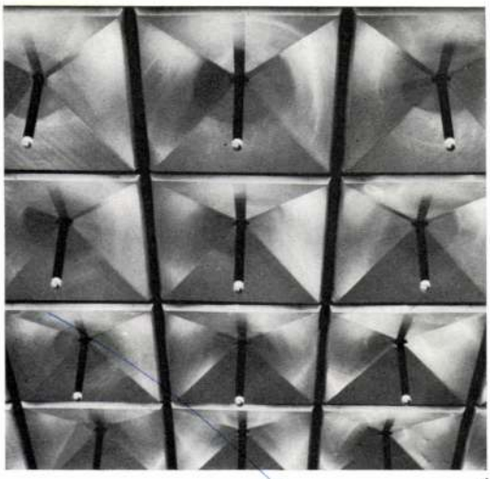

6

8

7

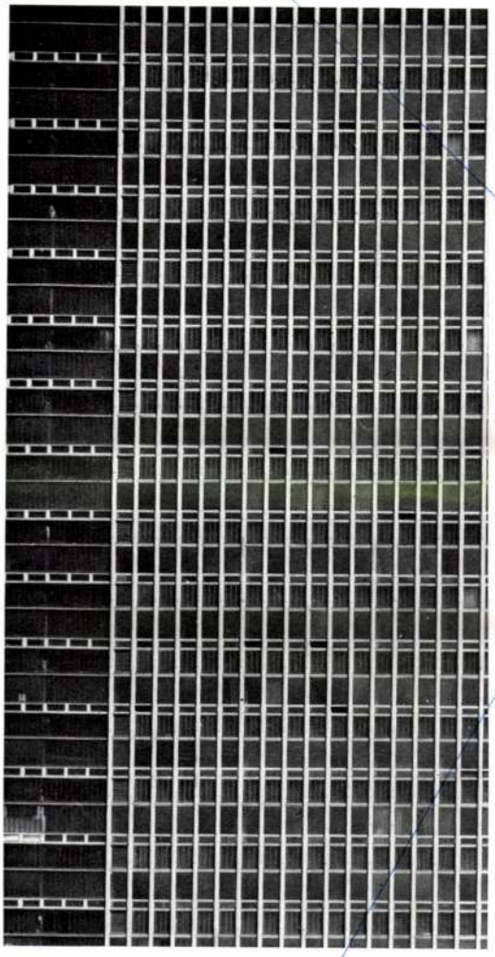

9

10

11

12

Magyar Híradástechnikai Egyesülés Számítóközpontja, Budapest

Építész: Ungár Péter (IPARTERV)

1. Helyszínrajz. M = 1:2500

2. Földszinti alaprajz. M = 1:1000

1. Szélfogó
2. Ügyfélvárakozó
3. Díszpécserszolgálat
4. Tárgyaló
5. Porta
6. Telefonközpont
7. Telex
8. Orvosi rendelő
9. Büfé
10. Büféraktár
11. Melegítőkonyha
12. Étterem

3. Az irodai szint alaprajza. M = 1:1000

1. Előtér
2. Pénztár
3. Titkárság
4. Igazgató
5. Főkönyvelő
6. Iroda

4. A géptermi szint alaprajza. M = 1:1000

1. Előtér
2. Lyukasztó gépterem
3. Mágnesszalag-konverterek
4. Munka-előkészítés
5. Gépterem
6. Mágnesszalag-tároló
7. Vészlépcső és gépbeállító pódium
8. Gépteremvezető
9. Műszaki ügyelet
10. Alkatrészraktár
11. Számítástechnikai munkahely
12. Operátorok pihenője
13. Ellenőrzés
14. Válogató, csomagoló

Statikus:	Nagy Bence
Gépészek:	Zrak György Bass Lászlóné
Klíma:	Hortobágyi Dénes
Elektromos berendezés:	Makó Jánosné
Út, tereprendezés:	Paár Ede
Kertrendezés:	Tassy Ilona
Organizációs:	Kákay László
Beruházó:	Dr. Bereczky Imre (MHE SZSZK)
Kivitelező:	Gépipari Építő Vállalat
Építésvezető:	Mondovics Gábor
Művezető:	Fábián László
Előregyártó üzem:	Paksi Építőipari KTSz
Tervezés éve:	1975—1976
Kivitelezés:	1976—1978
Összes kubatúra:	15 894 m³
Építési költség/m³:	3360 Ft/lm³
Fényképek:	Szathmáry Zoltán

Telepítés

A rendelkezésre álló építési terület igen szűkös volt a rajta elhelyezendő programhoz viszonyítva.

Ez a körülmény egyértelműen meghatározta az épület méreteit és elhelyezését.

A telek beépítettségének maximális kihasználása érdekében az emeleti szintek lépcsőzetesen növekszenek.

Az épület megközelítése a Bég utca felől történik, ahol az épület teljes hossza mentén fésűs beállású parkolási lehetőséget biztosítottunk.

Ezen a homlokzaton helyezkedik el a főbejárati szélfogó, az anyagforgalmat ellátó teherlift külső ajtaja, az expedíció, a konyhai bejárat és a trafó leeresztő aknája is.

Belső funkció

A szakirodalom alapvetően kétféle rendszerű számítóközpontot különböztet meg.

— A külső ügyfélforgalommal rendelkező úgynevezett „Open Shop" rendszerűt és
— az egy bizonyos belső üzemi funkcióra specializált „Closed Shop" rendszerűt.

Mégis, ha valaki átnézi az eddig megépült számítóközpontok anyagát, azt tapasztalja, hogy szinte nincs két azonos elrendezésű példa közöttük. Nincs tehát olyan funkciós séma, amit a tervezésnél általánosan figyelembe lehet venni.

Ilyen tekintetben a technológussal és az üzemeltetővel való együttműködés a meghatározó.

Sokkal jellemzőbbek ezeknél a létesítményeknél az épületgépészettel szemben támasztott követelmények, melyeknél csak a

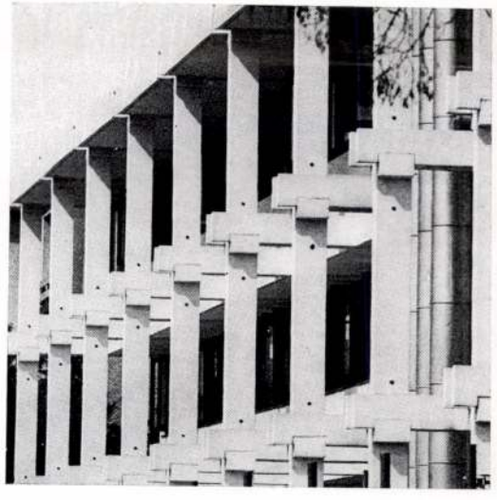

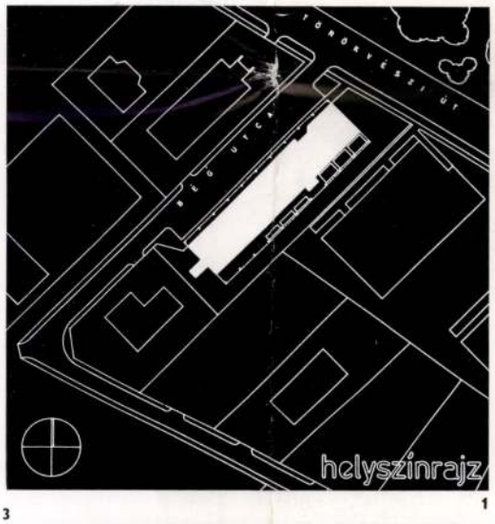

1

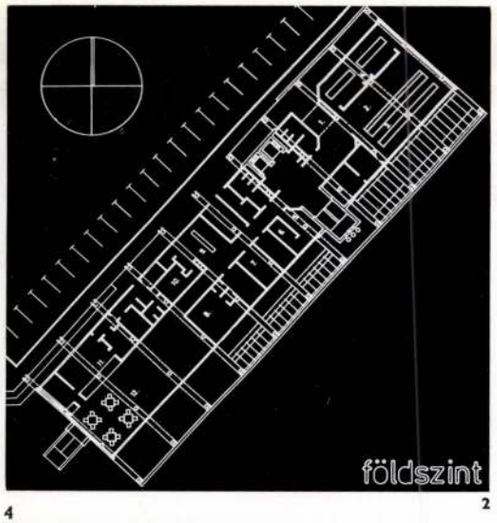

2

5. Keresztmetszet. M = 1:500

1. Gépterem
2. Irodák
3. Munkafelvétel
4. Karbantartás
5. Raktárak
6. Axonometria
7. Csomópont

3

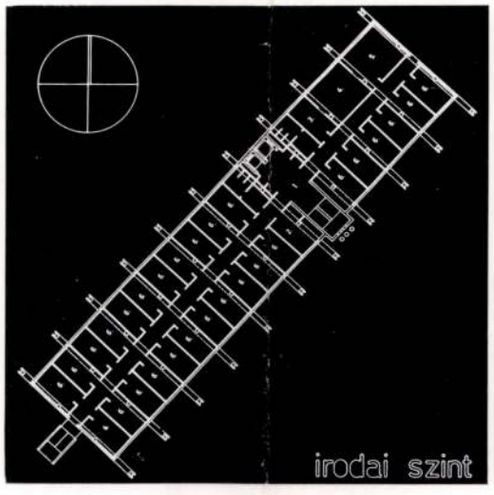

4

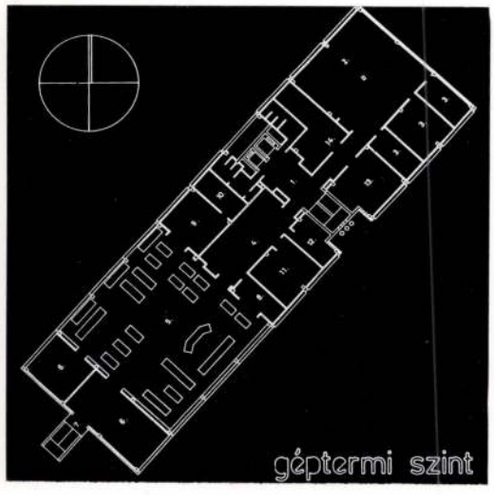

1. Plan des lieux. M = 1:2500
2. Vue en plan du rez-de-chaussée. M = 1:1000
3. Vue en plan du niveau des bureaux. M = 1:1000
4. Vue en plan du niveau du hall des machines M = 1:1000
5. Coupe transversale. M = 1:500
6. Axonométrie
7. Noend d'assemblage

téntek átfordított képe kell jelentkezzen, ezért a második kapu az előző tükörképe, a pozitív és negatív mezők fölcserélődnek és a fénykontúrok mesélnek: átléptünk a vízen.

A második jel: kilépve a hídból, a domb zöld hátán — valahol az út köldöke táján — faragott SÁRKÁNYOS KAPU áll, a faragók első, szinte transzcendens munkája. Szerepe látszólag nincsen, de az út rajta keresztül vezet, hát jelentése is ez: őriz és figyelmeztet további utadra.

A harmadik jel: a SÁRKÁNYOS KAPU védőállatai közt, a hegyében faragott NAPKORONG alatt megjelenik a kőből és fából készült ház. Formája hagyományos, szimmetriája fontos és szigorú. Két szemöldökével és kiemelt kő kéményfőjével ugyanazt tükrözi, mint az ember arca, de maga nem emberi, hanem épített. Előtte füves földsánc, mely a bejárathoz vezet, az eredeti dombhátat követi és méltóságteljes járásra kényszerít. A tető árnyékában áll a harmadik kapu, fölötte a házat védő jel. Az ajtószárny bezárva felnövő életfa, kinyitva látszik csak, hogy a Tüzet őrzi.

A negyedik jel: a ház BELSŐ TERE. Eddig végigjártuk a VIZET, a FÖLDET, s végigkísért utunkon a ránkboruló ÉGBOLT a maga jeleivel. Most tetővel fedett térben vagyunk, középpontjában a Nap mása ég, a TŰZ. A tető és oldalfalak nyílásain át csak kiszámított időben érkezik üzenet a külső világból, ezért ezekre jobban odafigyelünk. Tudatosul mindaz, amit eddig végigjártunk; megérkeztünk a gondolkodás helyére. Üljünk le és figyeljünk minden rezzenést. Ilyen hát a ház belseje.

A fényképek pontosan mutatják, hogy az alsó műhely kő falaira boronafalas, kétszintes házat emeltünk, melynek alsó szintje — a TŰZHÁZ — együttlétre, beszélgetésre, faragásra szolgál, galériáján pedig hálni, pihenni lehet. A tetőszerkezet és minden szerkezeti megoldás Vas megye e nyugati csücskében hagyományos, fából készült. Kalabukkos — előrebókoló — tetőformájának legközelebbi előképe a Cák-i gesztenyesor pincéinél látható. Az épületet 1978 és 1979 nyarán kétszer két hét alatt körülbelül 30—35 faragóval állítottuk föl a kész pincefödémre, és ugyanez idő alatt a házat saját készítésű bútorokkal be is rendeztük.

A velemi faragóházról, mint építészeti gondolatról vagy módszerről lehet és kell is vitatkozni, bizonyos vagyok benne, hogy nem tökéletes és nem is egyetlen lehetséges megoldása annak a feladatnak, hogy újraértelmezzük és humanizáljuk a mai építészetet. Sok bátortalan, kétes értékű megoldást tartalmaz, annyi azonban bizonyos, hogy számomra a feladat technikai és építészeti megoldása mellett (vagy inkább előtt) a legnagyobb izgalmat és szinte földöntúli örömöt az okozta — korábban efféléről álmodni sem mertem volna —, hogy egy élő, lüktető közösség befogadott; nemcsak engem, hanem egy házat ismert el sajátjának, és a benne rejtőző gondolatot. Mindannyian szenvedünk a felkavaró és mindenre képessé tevő közösségi érzés, közösségi tudat hiányától. Ahelyett, hogy e hiány okát kutatnánk vagy kutathatnánk, miféle álformákat hozunk létre? Tudjuk-e? Mások is, én is tudom. És amikor már majdnem teljesen elveszítjük ezt a természetes emberi vágyunkat a közösség megtartóereje iránt, egyszercsak hirtelen készül egy kapu, készül egy terv, és rá néhány hónapra készül egy ház. Az utolsó nap az emberek már a tetőről — a kalabukkosról — estek le fáradtságukban, de tudom, hogy olyan boldogság és teljesség fogott össze bennünket egyenként és együtt, ami tán csak a szülés boldogságához fogható. A hegy fáiból, a közösség időtlen hagyományaiból gondolat született, s a gondolatból HÁZ. A házunkat kapuival, hegyoldalával és a benne megfogalmazottakkal használni fogjuk. Azt hiszem, emléket állítottunk a közös emberi munkának, hitnek és gondolatnak. Újra Hívők lettünk, az Ember Hívei.

A Sárkányos Kapu oszlopán faragva ez áll:

„. . . . Álmodtam én egy kapuról, melyen
mint csodafürdőn, aki áthalad,
jött bárhonnan, szívvel ide-szakad,
s nem élhet valóban, csak e helyen,
de nincs is mód, hogy el — s ki-tessékeljék,
oly végleges és megtartó az egység — . . .”

Illyés Gyula: Vár a vízen (1947, befejezetlen.)

E. A.

1. „Jelentés-sor", fedeles híd
2. A sárkányos kapu és a ház
3. A ház, a kapu és a kémény
4. A ház és kapuja az oroszlánokkal
5. A nyugati szoba
8. A keleti szoba

1. „Ряд знаков" — крытый мост
2. Ворота с драконом и дом
3. Дом, ворота и печная труба
4. Дом и ворота со львами
5. Западная комната
6. Восточная комната

1. The symbolic row, the covered bridge
2. The dragon portal and the house
3. The house, the portal, and the chimney
4. The house, the entrance and its lyons
5. Room, west wing
6. Room, east wing

1. « Rangée de signes », le pont à couvercle
2. Porte à dragon, et la maison
3. La maison, la porte et la cheminée
4. La maison et sa porte avec les lions
5. La chambre de l'ouest
6. La chambre de l'est

5

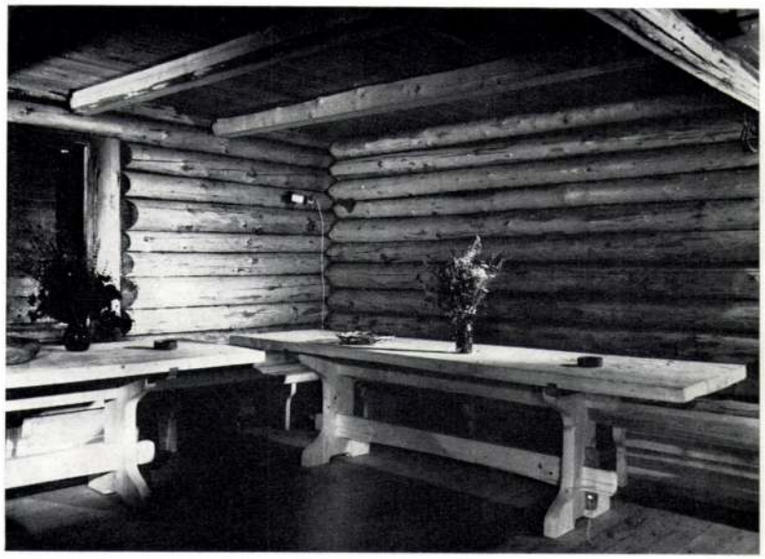

6

sculpté à sa pointe, apparait la maison faite de pierre et de bois.
Le quatrième signe: « l'INTÉRIEUR » de la maison. Jusque là nous avons parcouru l'EAU, la TERRE et le FIRMAMENT, qui nous surplombe de ses propres signes, nous avait conduits pendant notre route. Maintenant nous sommes dans un espace couvert de toit, où au centre, brûle la réplique du soleil, le « FEU ».

СОЛНЕЧНЫМ КРУГОМ возникает перед глазами дом из камня и дерева.
Четвертый знак: ИНТЕРЬЕР дома.
Сначала мы проходили через ВОДУ, ЗЕМЛЮ, всю дорогу нас сопровождал НЕБОСВОД со своими знаками. Теперь мы находимся в крытом крышей пространстве, в центре его горит макет солнца — ОГОНЬ.

way with his particular signs. Now we are in a space covered by a roof in the centre of which the very image of the sun, a LOG-FIRE is burning.

UNGÁR PÉTER

Nyaraló, Leányfalu

Tervező: Ungár Péter

Telepítés

A keleti tájolású telek a Visegrád felé vezető országúttól nyugatra a Pilis erdős hegyoldalai felé emelkedő üdülő területen fekszik a Duna-parttól mintegy 800—1000 méterre.

A telekről — melynek lejtése 15—20%-os — szép kilátás nyílik a Dunára és a Szentendrei szigeti Pócsmegyerre.

A környék beépítése az utóbbi 5—6 év alatt kialakult, jellegzetes parcellázott üdülőkörzet. A telkek nagysága átlag 200 négyszögöl. Erre az újonnan kialakult környezetre a heterogenitás jellemző.

A felépült házak között található magyar faház, cseh faház, egyedi faház, szalmatetős kunyhó, talpig nádfedeles kicsi és óriási ház, lapostetős, racionális kockaház, romantizáló, rusztikus, kőfalas ház, néhány otthagyott paraszthá és polgárház. Körülbelül ezt a változatosságot követi a telkek művelésének a módja, az elhanyagolt gazos, bozótos telkektől a gyümölcs és zöldség vagy szőlőtermelő kerteken át a legrafináltabb japán kertkultúrákig.

A tervezésnél tehát a környezet mint struktúra semmiféle elkötelezettséget nem sugallt. Talán csak annyit, hogy a telekhatárok által kijelölt területen belül kell valamiféle öntörvényűséget végig vinni. Megmaradva tehát a kerítésen belül, az épületet — az egyébként keskeny — telek felső végébe telepítettem, hogy alatta a kert összefüggő zöld felületként megmaradjon.

Az épület

Miután 1973 őszén ösztöndíjasként Finnországban jártam és ott megismerkedtem Alvar Aalto, Reima Pietila munkáival és az organikus szemléletű építés belső törvényszerűségeit bizonyos feladatoknál jól alkalmazhatónak éreztem, ezt a házat kísérletképpen, ill. egyfajta játékszabály kipróbálásaként terveztem ebben a formában.

Az organikus szemléletű építés ősi eredetű és nem kötődik egy-egy stíusirányzathoz. Létezett és létezik ösztönös formája — gondoljunk az afrikai településekre, az arab városokra — és tudatos formája.

Az a geometrikus világ, mely számunkra megszokott mint épített környezet, a formák lehetőségeiből csak szűk spektrumot használ fel. Ez pedig nem az ember természetes igényéből fakad, hanem következménye annak a technológiának ami létrehozta ezt a környezetet. A nagyon fejletlen technológiák — mint például a sárból való tapasztás — megengedték a formálás szabadságát. A legkorszerűbb, de tökéletlen technológiák ezt nem teszik lehetővé. A termelékenység mint igény egyelőre ellentmond a formálás szabadságának. Az előregyártott elemek vagy a korszerű zsaluzatok kényszerűen modul méretűek és viszonylag nagy — legtöbbször egymásra merőleges — sík felületeket hoznak létre.

Elvileg létezhet olyan építési mód, amelyik nagy termelékenység mellett kötetlen térformákat képes létrehozni, de ez a jelenleginél korszerűbb építőanyagokat és berendezéseket feltételez. Az ember konkrét térigénye — fizikailag és szellemileg is — távol áll a merőleges síkok alkotta tértől. Az igazán kényelmes bútorok plasztikusan követik az emberi test formáját. A párna mint használati eszköz kis léptékben annak az űrnek a kitöltését szolgálja, amelyik az emberi test és annak a kényelmét szolgáló, de tökéletlen merev felületek között keletkezik.

Ennek az űrnek a kitöltésére — tehát a környezet komfortosabbá tételére — nagyobb léptékben már fizikailag nincs olyan precízen szükség, de szellemileg feltétlenül jelentkezik ennek az igénye is.

Ha elképzeljük — vagy grafikusan megpróbáljuk megjeleníteni — ezt a teret, amit egy négyzethasáb alakú térben (szobában) nap- mint nap ténylegesen igénybe veszünk akkor egy hajlított vonalakkal határolt formát kapunk. A szoba sarkait, a szögletes bútorokat mozgásközben ívek mentén elkerüljük.

A szóbanforgó épület alaprajza a körökkel jelölt funkcióséma körülépítéséből adódott. A sémának ilyen mértékű, plasztikus követése derékszögű rendszerben nem lehetséges.

A belső tér mindössze 33 m², térhatása ennél sokkal nagyobb.

A tompaszögű faltalálkozások egyfajta felületi folytonosságot biztosítanak, a használat és a látvány szempontjából is. Nincsenek a belső térnek unalomig megtanulható nézetei.

Az épület és a környezet használatát az alábbi eszközök biztosítják:

— a terepet eredeti formájában hagytuk az épület körül,
— a padlósíkokat úgy választottuk meg, hogy a szobából küszöb nélkül ki lehessen lépni a fűre,
— az épületen az ajtó és ablak funkcióját következetesen összevontuk, így csak mélyen üvegezett teraszajtók készültek. Az ajtók tokszerkezete nyitott állapotban nem látszik, ezáltal azok a szabadba vezető szabad falnyílásnak hatnak,
— különböző minőségű tereket hoztunk létre a szabadtér és a belső között a fedett és oldalt részben nyitott terasszal, valamint a felül nyitott, de falakkal határolt átriummal.

Az épület falai 30-as blokktéglából, födémei és külső udvari falai monolit vasbetonból készültek.

U. P.

1

2

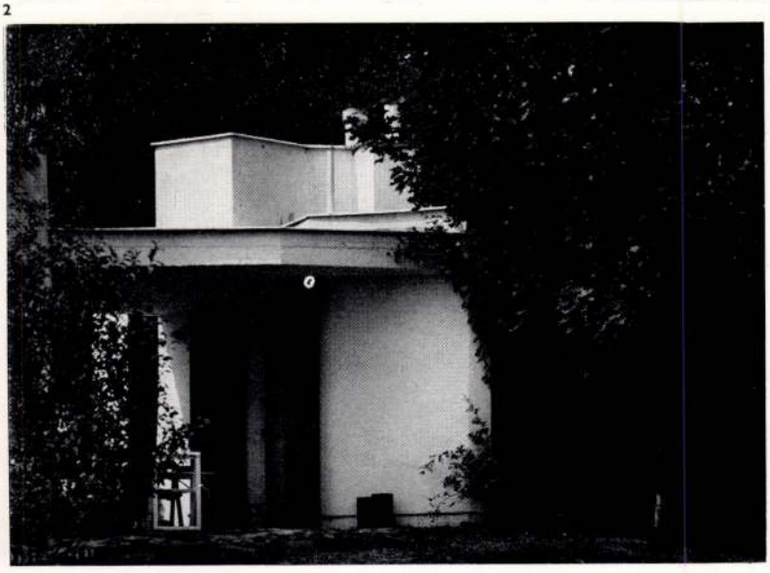

Maison de villégiature à Leányfalu

Auteur des plans: Péter Ungár

Le terrain d'une exposition de l'est se trouve à peu près à 1000 mètres du bord du Danube sur un territoire de villégiature qui monte vers les versants boisés du mont de Pilis.
Du terrain une belle vue s'offre sur le Danube.
La contrée de villégiature morcelée, a une intégration caractéristique, la grandeur moyenne des terrains est environ de 200 toises carrées et pour les couvrir de bâti-

Дача в Леаньфалу

Проектировщик: Унгар Петер

Участок восточной ориентации находится на курортной территории, взбирающейся в лесистые горы Пилиш, всего на 1000 метров от берега Дуная. С участка открывается чудесная панорама на Дунай. Застройка округи характерна для размежёванных курортных районов, размер участков в среднем равен 200 квадратным саженям, для застройки характерна гетерогенность.
Среди построенных дачных домов есть

Summer house, Leányfalu

Architect: P. Ungár

The lot looking east is situated on the recreation area which is ascending slowly towards the wooded hillsides of the Pilis mountains, in a distance of ca 1000 m from the Danube; from the lot a nice view is disclosing towards de river.
The settlement of the environment is a typical recreation quarter with many subdivision lots the size of which being in average two hundred sq. fathoms. The build-in is most heterogeneous. Between

Magyar Építőművészet 1981/2

) x 190 cm, 4-es
., alatta védjegy.
gnes, Szentgyör-
al. Helye Újdelhi
ég.

x 400 cm, 5-ös
+ védjegy. Szőtte
a. Tímár Katalin.
Nyugat-Dunántúli

ok, 1973. 173 x
es. J.j.l. Szily.
szky Erzsébet.
Szekszárd.

78. 130 x 195
b.f. HL CM
t
on.

) x 600 cm, 4-es
4. Szőtte Hidvégi

Tibor Kórház.

zsef:

4 cm x 464 cm,
JJ SZE, szőtte
lye Kiskunhalas.

sef:

ációit készítették:

-XII., XIV., XVIII.,
XXX.-XXXI., XXXIII.,
: XIII., XV.
XXIV., XXXVIII.
in Gyula: XXVI.

18., 19., 23.-25., 29.,
tván: 3., 5., 8., 10.,
ánosné: 4., 12., 13.,
32. id.
ics Ferenc: 2.
Susits László: 17.
yi Gyuláné: 35.

Pálosi Judit: A magyar gobelinszövés hűsz éve. 1960-1981
Tervek 1994

Névmutató

Adnet, Jacques 17
Attalai Gábor 28, 37
Bán István 7, 21, 46, 47
Belmonte, Leo 4, 82, 83, 85
Boucher, Francois 76
Braque, Georges 76
Calder, Alexander 76
Coypel, Charles-Antoine 12
Cságoly Klára 27
Czakó Margit 78
Domanovszky Endre 6, 7, 19, 48, 57-60, 78, 82-86
Erdélyi Eta 27, 28
Estève, Maurice 24
Ferenczy Noémi 6, 7, 25, 76, 82, 83, 85, 86
Fett Jolán 44, 45, 47, 82, 84, 85
Fóth Ernő 60, 63-65
Fürtös Ilona 44, 78, 82, 84, 85
Gadányi Jenő 7
Goubely 12
Goya, Francisco 10
Hajdu László 68, 78
Hajnal Gabriella 12, 19, 37-39, 77
Hartung, Hans 76
Hauser Beáta 77
Hidvégi Valéria 70
Hincz Gyula 7, 57, 58, 61, 66, 82, 84-86
Honty Márta 66, 67, 69, 78
Kádár György 7, 20, 21
Kecskés Ágnes 20, 39, 82, 84, 85
Kórodi György 6
Körösfői Kriesch Aladár 5, 82-83, 85
Korzim Erika 19-20, 39, 43, 46
Kun Sándorné (Luca) 78
Lakatos Artúr 6, 82, 83, 85
Le Brun, Charles 76
Maillol, Aristid 5
Máriási Iván 75
Matégot, Mathieu 27
Matisse, Henri 76
Mizser Pál 18, 69, 70
Nagy Judit 41-42, 77, 82, 84-85
Nagy Sándor 5
Németh József 70
Oláh Tamás 19
Oudry, Jean-Baptiste 76
Pápai Lívia 77
Pécsi László 18-19, 42, 45, 82, 84-85
Pekáry István 6, 82-83, 85
Péreli Zsuzsa 39-40, 77, 82, 84-85
Picasso 76
Pintér Éva 40, 42
Plesznivy Károly 6, 45-46
Polgár Rózsa 77
Prepelicza Katalin 26, 42, 78, 82, 84-85
Redő Ferenc 63-66
Rippl-Rónai József 12, 82-83, 85
Schubert Ernő 6
Solti Gizella 25-26, 77-78, 82, 84-85
Szántó Piroska 70, 75
Széchenyi Lenke 11, 26, 77, 82, 84-85
Szily Géza 68-69
Szkok Iván 68-69
Szőke Erzsébet 41, 43
Szurcsik János 59-60, 62-63, 78
Szurcsikné Sárkány Anna 78
Tassy Klára 65-67
Tury Mária 22-24
Ungár nővérek 78
Vörös Rozália 63, 65, 68, 78

Ungvári művészek

bois de Boulogne-vel; pompás sétányokká és kertekké alkotja át téreit, fasorokkal ülteti be széles utczáit. Példáját követi minden művelt város. *Hát hazánk fővárosának széles, poros utczái mikor lesznek kétfelöl legalább egy-egy sor fával beültetve?* . . . régóta mondják, hogy jó volna, de biz azért *semmit sem tesznek*! Különben pedig vigasztalhatja magát a magyar főváros azzal, hogy hiszen az ország egy harmada is el lehet fa nélkül. El van, az igaz; — *de hogyan?* Csak az áldott talajnak lehet köszönni, hogy az alföld nagy része még termékeny. *De ez az áldott talaj sem fog ám örökké tartani. A homok, mely ma már a Duna-Tisza körének nagyrészét elboritja s terméketleniti — be fog köszönni a „zsiros" vidékekre is, s kezet fogva a vele járó szárazsággal, tönkre fogja tenni mindenekelőtt a marhatenyésztést;* hogy pedig ez a földmivelés föltétele, mindenki tudja.

* * *

Rég észlelték már az orvosok, hogy mindenütt, hol erdőhiány, vagy irtás következtében az égalj zordon, a lég száraz lett, uralkodni kezdettek a meghűlés okozta nyavalyák, mint a különféle csúzok, hurutok, tűdőgyuladás és sokféle lobok. Sok helyen, nevezetesen Párisban reájöttek, hogy az egy időben ott évszámra uralkodó torok-gyík, egyenesen az erdőirtás következménye volt, mely a száraz keleti szelek járásának utat nyitott. — Posványos helyek, mind megannyi fészkei a váltóláznak, már nem egy izben varázsoltatnak át egészséges vidékekké erdő-ültetés által; mig ellenkezőleg a fairtással egészségtelenné tétettek egész tartományok. Igy Svédországban az orvosok állitása szerint sokkal gyakoribb a láz, mióta az erdőket kipusztitották.

Az államnak nagy érdekében fekszik az erdők fenntartása. Nemcsak *hadtani tekintetek* kiméltetik vele az erdőséget, mint ezt Ausztria teszi a csehországiakat illetőleg; — vagy pedig *szépészeti* szempontok, mint például a kerthez hasonló dessaui herczegségben, hol felsőbb engedelem nélkül egyetlen száltól sem szabad megfosztani az erdőt; magasabb *államgazdászati szempontok* jőnek itt tekintetbe. A faszükség, mely az erdőirtás legközvetlenebb következménye, nem az egyedüli s legnagyobb baj; mert az épület- és szerszámfa hiánya a jelenkor tökélyesitett s könnyitett közlekedési módjánál fogva nagyobb távolról is pótolható. A mi pedig a tüzelőfát illeti, pótolja azt a kőszén. Carnall számitása szerint földünk összes telepei évenkint 2500 millió mázsa kőszenet adnak; — s e telepek még jó ideig el fogják látni az emberiséget tüzelővel. Csak a mennyire eddig is ismeretesek a kőszéntelepek, azok terjedelmét összesen 8000 □ mfldre lehet tenni. Ha a rétegek vastagságát átlagosan csak 30 lábra teszszük is, az egész ismeretes kőszén-anyag 10 köbmfldet fog tenni. Kiszámitották, hogy e tömeg körülbelől 36,000 esztendeig fogja szolgálni az emberiséget. Utódaink tehát jó időre biztositva vannak a megfagyás elől; — süthetnek, főzhetnek, kovácsolhatják a vasat, fűthetik a gőzkazánt, ha egy árva szál fát sem hagyunk is meg számukra! . . . Az erdőhiány más oldalról fenyegeti a közgazdászatot.

Ha meggondoljuk, mily tömérdek czéloknak szolgál az erdők fája, nem csodálkozhatunk azon, ha az önző embernek csak a jelent szemelőtt tartó szükkeblű eljárása nehány évtized alatt egész rengetegeket vala képes megsemmisiteni. Nem az amerikai őserdők leégetését értjük. A czivilizált államokban roppant mennyiségü épület- és tüzelő fa használtatik fel évenkint.

Az erdészetnek minden erejét meg kell fesziteni, hogy a hiányt után-ültetés és nevelés által pótolhassa; meg kell, a menyire lehet, szoritania és korlátolnia az erdőknek mezőgazdászati és ipari czélokrai mellékes használatát is. E mellékhasználatok azon főtényezők, melyek, mint lassan emésztő rákfene, nem ugyan az irtó-fejsze gyorsaságával, de annál biztosabban tönkreteszik az erdőket.

Megfosztják a fát leveleitől, hogy takarmány, alom és trágya gyanánt szolgáljanak; — héjától, hogy cserzésre — nedvétől, hogy terpentin, szurok, gyanta, kátrány stb. készitésére használtassék fel az. S hol mindenki szabad tetszésére rabolhatja meg az erdőt e termékeitől, hol különösen a lehullott lombozatot, az erdők e természetes trágyáját, szántóföldekre hurczoltatni engedik, — ott végkipusztulásra kell, hogy jusson az erdő, — s a tőkének, melyre utódainknak is szent joguk van, ily könnyelmü megtámadása keserüen boszulja meg magát az emberiségen.

Amaz égalji változások, melyek az erdőpusztitást majd mindenütt követik, maguk után idézék az összes *ipar-tevékenység* jellemének megváltozását is. A földmivelésnek egészen uj, szokatlan időjárási viszonyokhoz kell alkalmazkodnia; fel kell hagyni ennek következtében sok hasznos növény és állat tenyésztésével is; a gazdászatnak szárazsággal és hirtelenül betörő áradásokal kell küszködnie; alig táplálhatja marháját s alig trágyázhatja szántóföldét. Ily körülmények közt az iparos a föld terményeit csak hiányos és tökéletlen minőségben kaphatja felhasználás végett, melyhez járul az iparban oly nagy szerepet játszó viznek mindinkább érezhetőbbé váló hiánya, nem is említve a folyamok és csatornák kiapadását, mint a forgalom és kereskedés nagy megakasztóit. *Desor*, a jeles bostoni tanár kimutatta, miszerint az embernek átalában összes tevékenysége igen nagy mértékben az időjárási viszonyoktól függ. Feltünt már nem egynek, miért hogy Amerikában minden másod-harmadnap kiszárad a kenyér és ujra sütni kell? — miért kel el ott sokkal több hajkenőcs, mint Európában? — miért lesznek a legjobb zongorák, melyek a legjelesb európai mesterek készitményei, Amerikában pár hét mulva haszonvehetlenekké? miért nem lehet ott az asztalosoknak ugyanazon enyvvel enyvezni, melyet Európában a legjobb sikkerrel használnak? — mind e kérdésekre csak azt feleli a természetbuvár, hogy ott sokkal szárazabb lett a lég a nagy erdőirtások következtében, mint nálunk. Ezek csak csekélyebb fontosságu példák. Nagybani irtások az égalji viszonyok oly tetemes megháboritásával járnak, hogy az ezen viszonyok állandóságán alapuló gazdászat és ipar, tökéletes pangásra juthatnak. Azon rablás, mit az ember a fák irtásával a földön elkövet, munkássága sikerének alábbszállásával boszulja meg magát; pedig e sikeren alapszik az emberiség jólléte. Erdőtlen kopár sivatagokon, mint a történelem is bizonyitja, szellemi és anyagi pangás martalékává lesz az ember.

Ellenben mily szembetünő az erdők *erkölcsi hatása* is! Tagadhatatlan, hogy a lakhely és foglalkozás neme nagy befolyással van valamely nép jellemére. Tengerpart, hegység, sikság, erdőség vagy pusztaság —, lakóiknak különféle jelleget, erkölcsöt és szokást kölcsönöznek. — Az erdők fia, folytonos benső érintkezésben állva, szabadon és egész méltóságában nyilvánuló természetével az erdőségnek, már kora gyermeksége óta szivja be magába bizonyos nemét a fokozottabb természet adta erőnek. A minden szép és magasztos iránti fogékonyság, — a leggyönyörübb regék és mythoszok bölcsője az erdő . . . . . Kit nem lepett még meg az ellenállhatlan vágy, menekülni időnkint a városi zsibongás és rideg napi teendők lelket és testet elsatnyitó egyformaságából, — futni ki a magányba az emberi önzés nyomorárja elől, hogy uj erőt, uj kedvet meritsünk a szabad természet lomb-ivezte zöld hajlékaiban! Szabadabban dobog fel a sziv, nyugodtabb lesz a zaklatott kedély az erdők magányában. Megifjodik ott az ember is, hol csirázik és bimbózik minden körülötte . . . . . .

Soha nem volt nagyobb szükség erdőkre, mint most, midőn az önző nyervágy és anyagi haszonlesés napról napra nagyobb erőt vesz az emberiségen. „Gyenge védokok" — mond *Riehl* — „mit az erdő barátjai annak kimélésére felhoznak, midőn egyedül csak az anyagi haszon szempontját emelik ki. A társadalmi és politikai érvek legalább is szint oly fontosak. Irtsátok ki az erdőket, s felforgatjátok a történelmileg kifejlett polgári társadalmat. Az erdős és sik vidék közti ellentét megsemmisitésével elveszitek egyik alapelemét a népnek. Az ember nem kenyérrel él egyedül. Ha fára nem volna is többé szükségünk, az erdőt még sem nélkülözhetnénk. — Ha a külső ember megmelegitésére nem kell is a száraz fa, — annál inkább fog kelleni minden időben a zöld galyakat és lombozatot hajtó, hogy felmelegedhessék azon a *benső* ember!" — Idézzük-e még bizonyság gyanánt a költőket, hogy elénekeljék nekünk, miszerint erdeink elvesztével szintoly gyorsan elrepülne éltünk költői oldalából jó nagy rész, valamint elrepülnének az erdők kedves dalnokai, a madarak?

Ültessünk erdőket, melyekre különösen hazánk nagy részének oly égető szüksége van, — s ne pusztitsuk, sőt ápoljuk a már meglevőket!

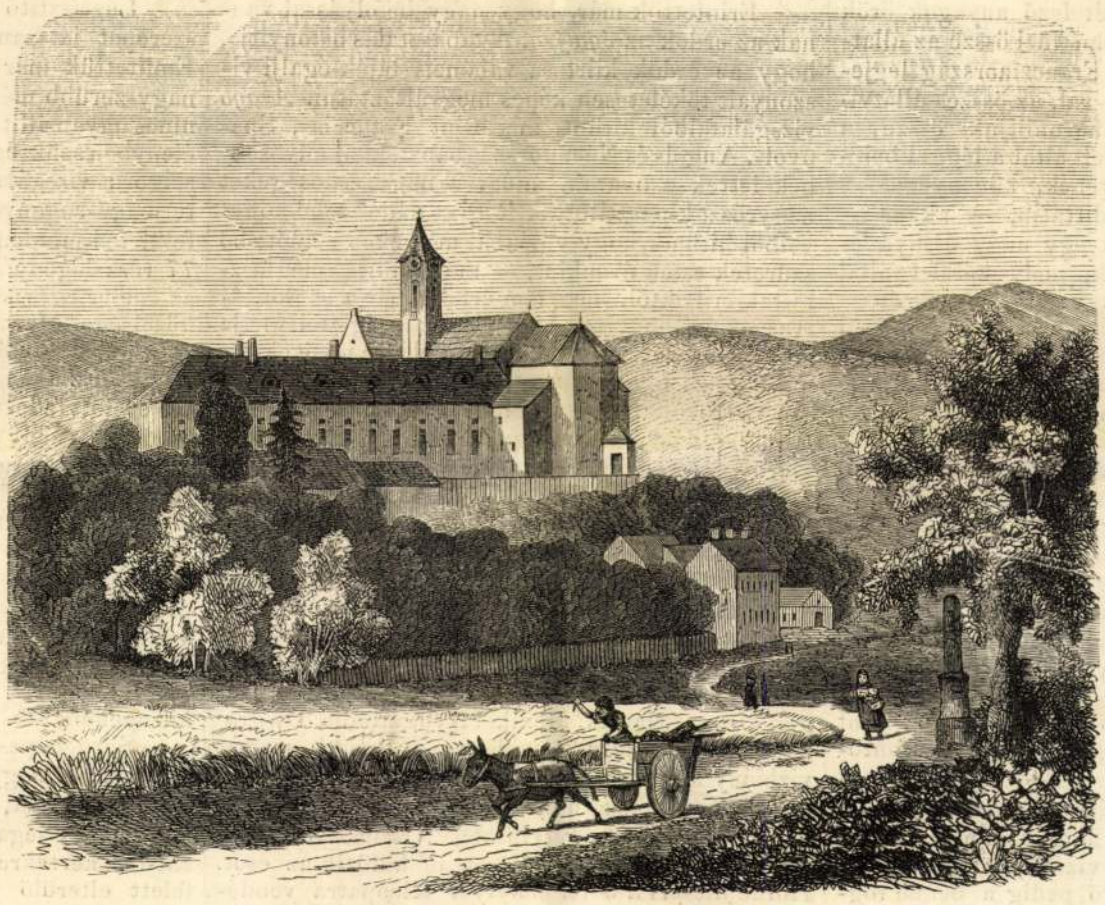

Undrovácz (Wandorf), Sopron mellett.

Undrovácz (Wandorf), Sopron mellett.

Sopron városának gyönyörü vidéke érdekes kirándulásokra szolgáltat alkalmat.

E szép és regényes pontokról már többször volt alkalmunk e lapokban megemlékezni, midőn azokat képekben is bemutattuk. Most ismét egyikét látjuk itt Sopron legszebb mulatóhelyeinek.

Wandorf, vagy magyarul Undrovácz, Soprontól nyugatra fél órányira, gyönyörü hegyek aljában, erdők közé szorulva festőileg fekszik.

A jómódu német ajku falu lakossága, mely körülbelől 800-ra tehető, — a föld és szőlőmivelésen kivül a kőszénbányászattal is foglalkozik és igen vagyonos. Ezenkivül még nagy része a tejárulásból és kávémérésből is szép hasznot húz; igen számos kis mulató-kertjök van házaik körül, hol a fél órányira eső városból vasár- és ünnepnap nagy számmal kisétáló vendégeket a legjobban fogadják, — és kávé, édes vagy aludt-tej, vaj s több effélével megvendéglik a fáradt kirándulókat.

A falu fellett magasuló dombon van

vagy valami részét el nem hozom kárpótlásul Keglevics Péter vérdijjába. . .

Megzendült a harczi tárogató, a lovak prüszköltek, a daliák arczai kigyuladtak, a lovagcsoport, mint erős fergeteg, tova száguldott. . . .

A nők kendőket lobogtattak a távozó daliák után. . . . . (Folytatása következik.)

Az erdő — és az ember.

Közli *Berky Gusztáv.*

Nemcsak hajdan, még most is, legnagyobb része az embereknek kevés figyelmet fordit és csekély fontosságot tulajdonit ama kölcsönhatásnak, mely alatt állat és ember a növényvilággal szüntelen áll. Földünk, mint tudjuk, még mielőtt rajta állatok jelentek meg, roppant tartamu ideig csak buja növényzet szinhelye volt, — de ez a növényzet képezte az állati lét alapját, s most, midőn a növény- és állatország egymásmellett áll fenn, oly szoros a szerves világ e két nagy osztálya közt a viszony, hogy nem háborgattathatik az egyiknek létele, anélkül, hogy a másik is meg ne érezze azt. Megsemmisülése az egyiknek, szükségképen vesztét vonja maga után a másiknak. Az állati és növényi élet ezen kölcsönös egymásrahatása kiterjed különösen az ember és növény közti szoros viszonyra is.

A szerves életet föltételező anyagok örök cseréje az, mi legszorosabban füzi össze az állatvilágot a növényzettel. Ha Francziaország legjelesb vegytudósával, *Dumas*-val, az összes állatvilágot óriási tűzhelylyel hasonlitjuk össze, a mennyiben az állati szervezet által a léggel belehelt éleny a test szénenyének, könenyének és légenyének elégetésére fordittatik, — akkor viszont az összes növényzetet egy nagy élenytelenitő készletnek tekinthetjük, mely készlet által amaz égési folyam szülte anyagok, u. m. szénsavany, viz, ammoniak és salétromsav szünet nélkül szétbontatnak, élenytelenittetnek. Az ezen anyagokban megkötött éleny a növények táplálkozási folyama következtében ismét felszabadittatik s a légnek, honnan az állatok folytonos belehelése által elvétetett, ismét visszaadatik, hogy ismét szolgáljon az állati életnek, melynek fő-feltétele. A növények tehát azáltal, hogy az állati szervezetből (mint felesleg, tehát ártalmas), kilehelés és kipárolgás utján kiüzött anyagokkal táplálkoznak : hathatós tisztitói a levegőnek.

Az *erdőség* leghatalmasabb, legfontosabb képviselője az összes növényzetnek. Nemcsak mint erélyes és leghatályosabb tisztitói a ragályos anyagokkal folyvást teljes levegőnek, de mint óriási sűritő-készletei a légköri vizgőznek fontosak az erdők. Számtalan levelei összegének roppant felülete ugyanis folyvást vizet párologtat ki, gőz alakjában. De tudjuk, hogy mindennemü folyadék elpárolgása (tehát a vizé is) hűtési folyammal jár. A meghűtött levegő pedig a benne foglalt vizgőzt köddé, azaz felhővé sűriti. Mily nagy a falevelek viz-kigőzölgése, mutatja többek közt *Hale* észlelete, mely szerint egy közép nagyságu körtefa augusztus hónak 12 napja alatt, 18 font vizet párologtatott el. Számitsunk egy holdnyi területre csak ezer ily fát, ezek levelei 120 nyári nap alatt 2,160,000 font vizet fognak szolgáltatni felhők képzésére. Láthatjuk csak ebből is, mily fontosak az erdők a földmivelésre nézve : ezek tartják éltető nedvvel a száraz, szomjas földet, járulván az eső, forrás és patakok képzésére. De nemcsak közvetlen szolgáltatják az erdők a légköri lecsapódásokban jelentkező vizet, — mert hisz ennek főforrása a tenger fog maradni mindig; — legnagyobb fontosságu azoknak levegőt hűtő tulajdonsága, melynélfogva az esőt *előidézni* képesek. „*Irtsátok ki az erdőket,*“ — igy szól *Dove,* a szaktudós — „*s elriasztottátok az esőt!*“ Igaza van; mert a nap sütötte szárazföld feletti forró levegőben átlátszó gőz alakjában lebegő viz, ha a folytonos léghuzam által hajtva, erdős vidék fölé ér, itt a falevelek kipárolgása következtében meghűtött levegőréteggel érintkezik s azonnal felhővé sűrűdik : mig az irtott terület fölött a meleg levegő elhuzódik anélkül, hogy a benne levő vizgőz vizzé, azaz : felhővé és esővé megsűrűdni volna képes. A szentirás ama mondata tehát, miszerint az Ur egyaránt bocsátja esőjét igazakra, mint igaztalanokra —, mint látjuk, ez esetben némileg módositható: mert azokra, kik *igaztalanul* bántak az erdővel, bizony nem igen bocsátja esőjét az Ur.

De midőn egyfelől az erdők hiánya, illetőleg pusztitása káros voltát mutatjuk ki : meg kell emlékeznünk másfelől ama hátrányokról is, mit a földnek erdőkkeli tulságos elboritása hoz magával. Caesar, Tacitus és a hajdani Róma több jeles irója elijesztő képét nyujtja az akkori Germania őserdeinek, és Ovid a korában még erdővel boritott partjait a Fekete tengernek zord és hidegnek irja le. Az észak felől elterülő őserdőség hajdan oly tereket boritott el, hogy az ifjabbik Plinius idejében a téli és tavaszi hideg időjárás miatt még Toscánában sem tenyészhetett az olajfa s a Pontus Euxinus gyakran két éven át is befagyva maradt. Az északamerikai Egyesült-államokban az őserdők irtása következtében szelidül a tél, hivesebb lett a nyár. Ugyanez áll Anglia és Francziaországra nézve. A télen enyhe, nyáron hüvös tengeri szeleket most nem tartóztatják fel többé a hajdani áthatlan ős rengetegek.

Bár mennyire megjavult is az őserdők kiirtásával mérsékelt égaljunk klimája, — kevesbbé lettek ott termékenyek és egészségesek a lakhelyek, hol az emberek növekedő számával, iparával és élvvágyával, tökéletesen megfosztá a pusztitó fejsze a talajt az erdőtől. Akármi féle más növényzet foglalja is el az előbb dúslombozatu erdő helyét, soha sem fogja az ennek légüditő és tisztitó szerepét pótolhatni. Képzelhetjük e szerep nagyszerüségét, ha meggondoljuk, hogy *Hale* észleletei szerint, csupán egy 3 láb magas napraforgó levelei is 40 négyszeg-lábnyi légtisztitó felületet képeznek.

Érintettük már, hogy nagy befolyással vannak az erdők az *égaljra.* A tapasztalás bizonyitja, hogy az erdők kiirtása valamely tájék égalji viszonyait tökéletesen képes megváltoztatni. *Arago* vizsgálataiból kitünt, miszerint Franczia-, Spanyol-, Angol- és Németországban sokkal hüvösebbek lettek a nyarak, mióta a nagy erdőségeket nagyrészt kipusztitották. Régi családok telekkönyveiből kitünik, hogy vidékek, melyeken azelőtt bő szüretek estek évenkint, — most, miután megfosztattak erdeiktől, meg sem érlelik már a szőlőt. — Az ember többnyire csak a jelen szükségleteit tartja szeme előtt s nem gondol a távolabb jövővel. Az erdőpusztitás tehát meggondolatlanul üzetett tovább és tovább. Keletről indulván ki, az emberiséggel együtt terjedett nyugat felé. Az egykor viruló Görögországon át, Európa egy tartományát sem hagyá érintetlen s legujabb időben Amerikát hóditja. A fiatal, de gyorsan kihasznált gyarmatok azért is mindinkább nyugatfelé kénytelenek huzódni, irtván maguk előtt az őserdőt. Innen az éghajlat feltünő változása az Egyesült-államokban; — sőt *Cadwell* szerint a sárga-láz csak azóta lett honos Philadelphiában, mióta a szomszéd posványság szülte mérgezett levegőt tisztitó erdőségek kipusztittattak. Mexikó, Nyugatindia, Uj-granada s egyéb amerikai vidékek *Humboldt* szerint vizhiány s folytonos szárazság miatt szenvednek, mióta dús lombozatu erdeik helyét czukornád földek foglalják el. Egyiptom, Arábia, Ázsia és Afrika fátlan vidékei teljesen nélkülözik az esőt. Horác dicséri a bort, melylyel Kleopatra vendégeit jól tartá, s melynek legkitünőbbikét Mendes és Moreotis vidéke nyujtá —; most hiába keressük ott a szőlőt. Mehemet Ali basa 40,000 fát ültetett Kairó környékére s visszavarázslá vele az esőt. Hol évek folytán nem láttak egy csöpp esővizet, ott most e faültetés következtében 30—40 napon át esik évenkint. Mindemellett Egyiptomnak, hol még ezelőtt 100 évvel gyakori esőzések voltak, az erdő-hiány miatt még ma is a föld minden tartománya közt legszárazabb levegője van. Kisázsia, az „emberi nem bölcsője,“ egyszersmind első áldozata az emberi gyarlóságnak. Alig ismerni ma reá a Homer altal megénekelt dus tartományra. A hajdan kerthez hasonló Palästina, ma nem egyéb puszta sivatagnál. Igy járt Görögh on is. Hová lettek az erdőkoszoruzta bérczek? hová Laertes kertjei? Attica és Sicyon fügéi és olajfái; Epirus baraczkjai ,Elis pompás gyümölcsei és lene, hová tüntek el? Még Theophrastus idejében Görögh on kertjei nyujták a legizletesb körtvét, a legszebb almát, a legédesb cseresznyét, a legillatosb czitromot, a legnagyobb diót. Most, — szegénység mindenütt! A földek és rétek termékenysége megszünt, mert kiapadtak hajdan számos patakjai és folyói — az erdőirtás miatt. Az „Iliás“ még „lótápláló Argos“-ról tesz emlitést, s már Aristoteles „erdő-irtás miatt kiaszott vidék“-nek nevezi Argost. — A rómaiak valódi nagymesterei voltak az erdőpusztitásnak. Minden tartomány, melyre hóditó karuk kiterjedt, mutatja ennek szomoru nyomait. Igy hazánk is. Galerius császár csaknem tökéletesen megfosztá Pannoniát erdeitől. De nem kiméltek a rómaiak azon erdőségeket sem, melyek az Apenninek két oldalán, Genuától Szicziliáig terjedtek el. Innen van, hogy az egykor termékeny völgyeket most a hegyekről lezuhanó vad folyamok árvizei pusztitják, mert nincsenek erdők, melyek e vizeket felfogni volnának képesek. Szicziliа egykor Italia éléskamrája volt, s most oda vitték az emberek a dolgot, hogy az egykor gazdag föld nem képes többé lakóit eltartani. A hajdan termékenysége és szépsége miatt hires Volskok földét ma a Pontini mocsárok foglalják el, megfertőztetvén a levegőt dögleletes kigőzölgésökkel. — Sveicz égalja is tetemesen hidegebb lett azon arányban, a mint erdei fogytak; igy Francziaország, Spanyolhon, Anglia és Németországban is hüvösebbek lettek a nyarak, tetemesebbek hegyes vidékeken az áradások, ritkábbak az esőzések. Midőn Probus császár megengedte a gallusoknak és spanyoloknak a szőlőültetést, Anglia lakóit is részesité e kedvezményben, s csakugyan bizonyitják régi okmányok, hogy hajdan Anglia nagy részén megtermett a bor; holott ma, mint tudjuk, meg nem érik ott a szőlő. — Oroszország termelése sokat vesztett az erdők kiirtása által. A Fekete-tenger gazdag buzatermő mellékein az utóbbi évek tartós szárazsága nagyon megnehezité a földmivelést. Poroszországban, mióta a Keleti-tenger partjain elterülő őserdőket kipusztiták, évről évre nagyobb területeket foglal el a futóhomok stb. stb.. — Mindezek, ugy hiszszük, elég bizonyságai az erdők befolyásának az égalj és földmivelésre.

Légtisztitó hatásuknál fogva az erdők nagy szerepet játszanak *egészségtani* tekintetben is. Emlitettük már fentebb, miszerint az erdők legnagyszerübb mérvbeni készitői az élenynek. Ezzel nincs ugyan állitva, hogy a hol erdők nincsenek, ott élenyben szükséget szenvedne az emberiség, mert szigoru vizsgálatokból kitünt, hogy a légnemek terjengő-ruganyos tulajdonságánál fogva a földfelületén mindenütt 23 rész élenynyel van vegyitve 77 rész légeny. Mindazáltal roppant fontosságu az ember egészségére nézve az élenyt lehelő erdő közelsége. Mert a növények zöld részeiből folyvást kiözönlő éleny *kiválólag* bir élenyitő képességgel. Ez azon neme az élenynek, mely nehány évvel ezelőtt fedeztetett fel *Schönbein* által villanyosság utján s mely *Ozon* név alatt ismeretes és vegytanilag átalában sokkal hatékonyabb a közönséges élenynél. Ezen alakjában különösen alkalmas a levegőt fertőztető mérges anyagok megsemmisitésére. Hiánya az erdőknek e tekintetben tehát leginkább az ily mérges anyagokat párologtató mocsáros vidékeken érezhető. Az ily egészségtelen, váltólázat eléidéző helyeken rendesen hiányzik a levegőben az ozon. Igy honunkban a Tisza mocsáros vidékein, — igy különösen a Pontini mocsárok környékein stb.

Sürü népességü helyeken, mint nagy városokban, hol nagy mennyiségü szénsavany leheltetik ki folyvást, igen nagy szükség van közel erdőkre, vagy legalább ezeket némileg pótló lombozat-dús kertekre és sétányokra. Az utczák és házak felett elterülő nap hevitette s szénsavanydús levegő, ha szomszédságában hivesebb légrétegek vannak, könnyebb létére felszáll, mig a szomszéd hidegebb s azért nehezebb levegő azonnal helyére tolul. Ezen légcsere annál élénkebb, minél nagyobb a két szomszéd légréteg hőfokának különbsége. Világos tehát, hogy oly népes helyeken, melyek kopár vidék közepette feküsznek, a meleg, romlott levegő csak igen lassan fog felszállni, hogy a környékbeli nem sokkal hivesebb rétegeknek helyt engedjen; — mig erdő közelébeni városokban sokkal gyorsabban történik a légtisztulás, mert a jóval hüvösebb ozon-dus erdei levegő nagyobb nehézségénél fogva gyorsabb felszállásra kényszeriti a megmelegedett rétegeket, az egyensuly mielőbbi helyreállitása végett. E légcsere sokkal pontosabb az egészségre nézve, mint sokan gondolnák. Ha a statistika azt bizonyitja, hogy nagy városokban évenkint minden 24-ik ember hal meg, mig falun csak minden 40-dik, — akkor ennek egyik fő oka minden bizonynyal a légviszonyokban rejlik; hogy pedig ezekre mennyire befolynak az idők, tudjuk. Minden katona-állitáskor kitünik, hogy az élők is sokkal egészségesebbek, épebbek falun, mint nagyvároson; sokkal több nyomorékot, fegyverviselésre gyengét és alkalmatlant utasitnak arányilag is vissza a városi, mint a falusi lakosság közől. Be kezdik látni ujabb időben a baj kutforrását, és segiteni iparkodnak azon. Majd minden nagyobb városban nagy sétányokat, lombdús kerteket állitanak; a széles utczákat és téreket beültetik fákkal. Páris, a mindenben irányt adó világváros, nem elégszik meg árnyas erdejével, a gyönyörü

*

Tanácsháza, Cered

A ceredi tanácsháza bővítéséhez úgy kezdtünk hozzá, hogy a már korábban is többször bővített épülethez olyan új épülettömeget illesztünk, amely az egész tömeghez és faluképhez szervesen kapcsolódik. Úgy terveztük, hogy az új épületrész tetőszerkezetével a meglevő tetőszerkezethez kapcsolódunk. A felmérés során kiderült, hogy a meglevő ácsszerkezet faanyagának rossz állaga miatt ez a kapcsolódás csak a régi tetőszerkezet és födém teljes cseréje árán lehetséges. Az építtető ennek anyagi terheit nem tudta vállalni, így eredeti szándékunktól kénytelenek voltunk elállni és egy szervesen kapcsolt épülettömeg helyett új „épületszárnnyal" bővíteni a meglevő épületet, ahol a régi és új tömeget egy lapostetős tag köti össze. A bővítés tervezésekor formai igazodásként a régi épület tömegének arányát és a tetőszerkezet hajlásszögét vettük figyelembe.

Az új szárnyban tervezett sík padlójú nagy terem 8 m széles, vele párhuzamosan 1,60 m széles közlekedő sáv húzódik. A két tér lefedését egy 6,60 m és egy 3 m széles szerkezeti fesztávval oldottuk meg, ezzel biztosítva az egyszerű, olcsó szerkezetek használhatóságát. A nagy térbe ezáltal beálló pillérek közé a vetítőgépház födémével egy síkban karzatot terveztünk, mely a nézőtér légterébe benyúlva funkcionális többletet eredményez. A színpadtér és a hozzá tartozó öltözők iskolai tornatermi funkciót is betöltenek.

4

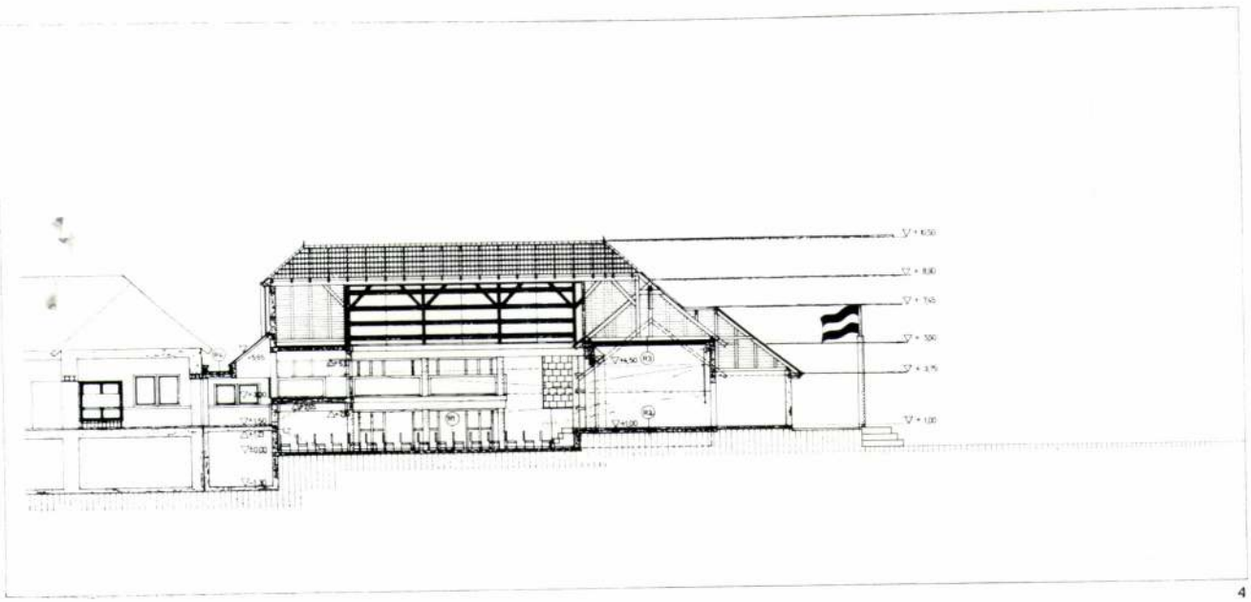

5

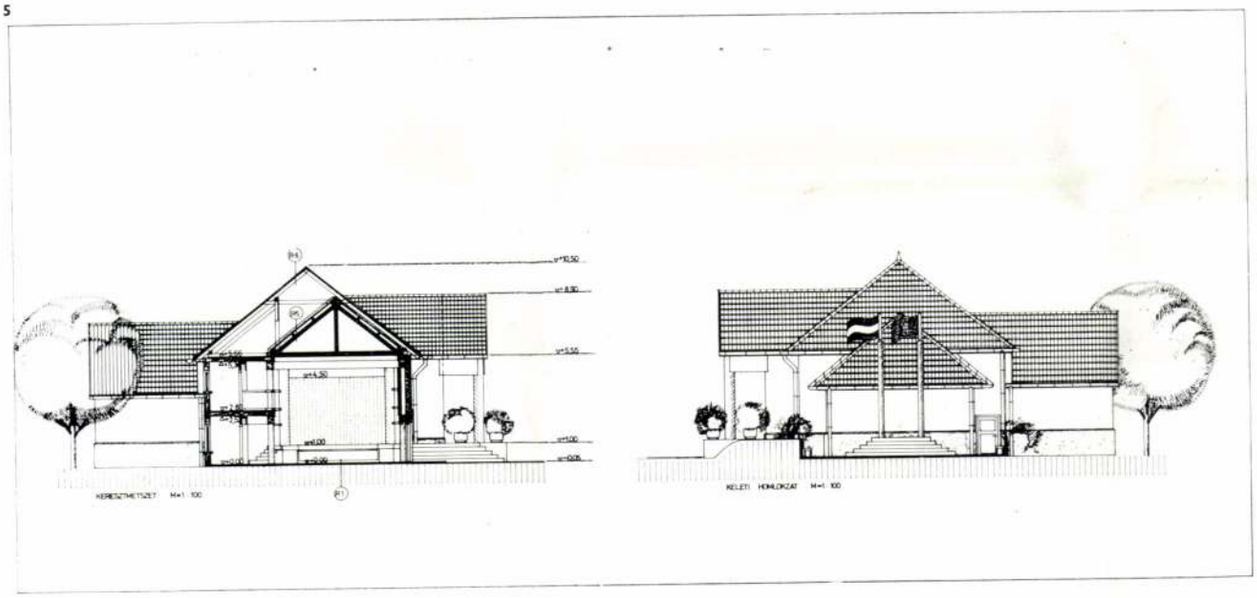

6

Három lakóház terve Leányfalun, Szentendrén és Budapesten

Tervező: Ungár Péter

A három terv időben és témájában is különbözik egymástól, mégis úgy érzem, hogy van valami rokonság közöttük. A tervek közötti rokonság nem előre eltökélt szándék eredménye. Számomra is akkor vált ez felismerhetővé, amikor egy tervismertetéshez válogattam anyagot. A tervek közötti rokonságot az alábbiakban tudom megfogalmazni.

Kifejezésre jut mindhárom tervben az a nosztalgia, amit bizonyos régi épületek keltenek bennem azáltal, hogy hangulatuk van. Nehéz ezt az effektust pontosan elemezni, de valahogyan mégis körülírható. Ez a körülírás nem akar általános érvényű igazságokat megfogalmazni, nagyon is szorítkozik „bizonyos" épületekre. Ezek a régi épületek azt a benyomást keltik mintha a földből nőttek volna ki, mintha gyökereik lennének. Ezt a benyomást erősíti, hogy lejtős terepen ezek az épületek mindig kicsit belesüllyednek a terepbe. A falak és a terep találkozása elmosódik. A fal tövében lehulló vakolat és a falakra felkúszó növényzet természetessé teszik az épületet és a terep kapcsolatát.

4

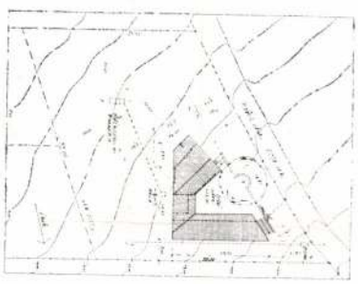

1. *Nyaraló Leányfalun*
Leányfalu, Makkos u.
Tervezés: 1976 május

1. Nyaraló, Leányfalu. Alaprajz
2. Nyaraló, Leányfalu. Metszet
3. Nyaraló, Leányfalu. Nyugati homlokzat
4. Nyaraló, Leányfalu. Helyszínrajz

1. Maison de plaisance à Leányfalu. Plan
2. Maison de plaisance à Leányfalu. Coupe
3. Maison de plaisance à Leányfalu. Façade Ouest
4. Maison de plaisance à Leányfalu. Plan de situation

Ezek az épületek magastetősek, a tető és a függőleges falak aránya pedig léptéket ad az épülettömegnek. Az a homlokzat, ahonnan a házba be lehet menni, gyakran majdnem fejmagasságban levő függőeresz csatornával zárul. Tartozéka ezeknek az épületeknek valami olyan térrész, ami átmenet a külső, ill. a belső tér között. Ez lehet tornác, belső udvar, vagy olyan tér ami valamilyen másik objektum-támfal, növényzet, szomszéd épület, kerítés — és a ház közé „szorul".

Tulajdonsága még ezeknek az általam hangulatosnak ítélt házaknak az is, hogy nem szándékosan, nem tervezetten hangulatosak. Nem akarnak „szépek" lenni. Van bennük valami esetlenség, szabálytalanság, természetesség, ami által hangulatosak, barátságosak. És ezek a tulajdonságok kétségessé teszik, hogy tudatos tervezéssel előállítható-e ezekkel az értékekkel rendelkező épület?

A leányfalui nyaraló három család közös háza lett volna. Minden családnak lett volna egy hálószobája, melyekből a tornácra és belső udvarra kilépve érhetőek el a közös helyiségek. A terv nem valósult meg.

A szentendrei műterem egy összeomlott istálló helyére és annak eredeti alapformáját megtartva épült. A keramikus műterem az épület földszintjére, a grafikus műterem az emeletre került. Az épület befejezés előtt áll.

A Kútvölgyi úti családi ház a telek végében levő meredek, íves földjének formáját követi. Belső udvara, melyre minden földszinti helyiségből közvetlenül ki lehet jutni, a kilátás felé nyitott. A terv nem valósul meg.

Ungár Péter

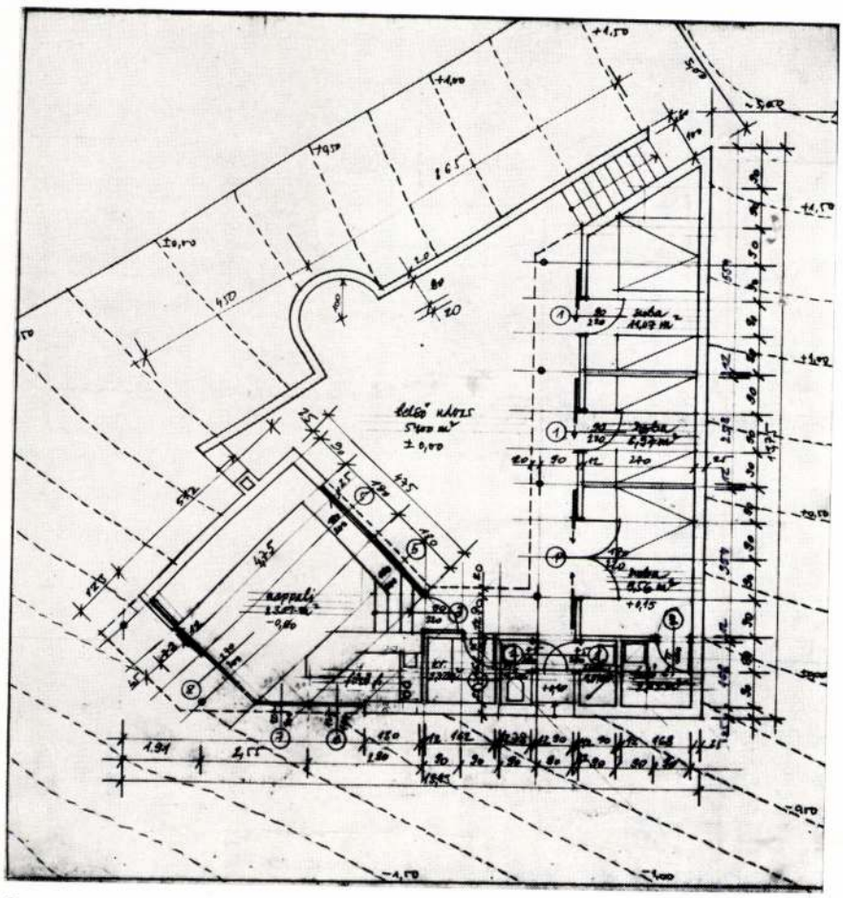

2 1

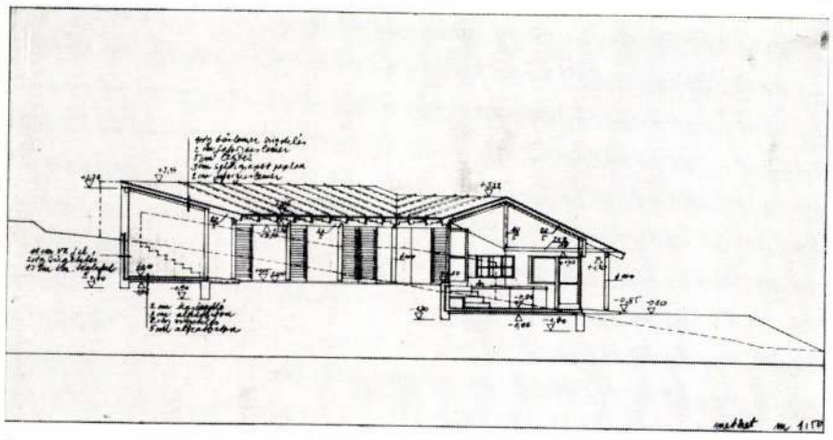

3

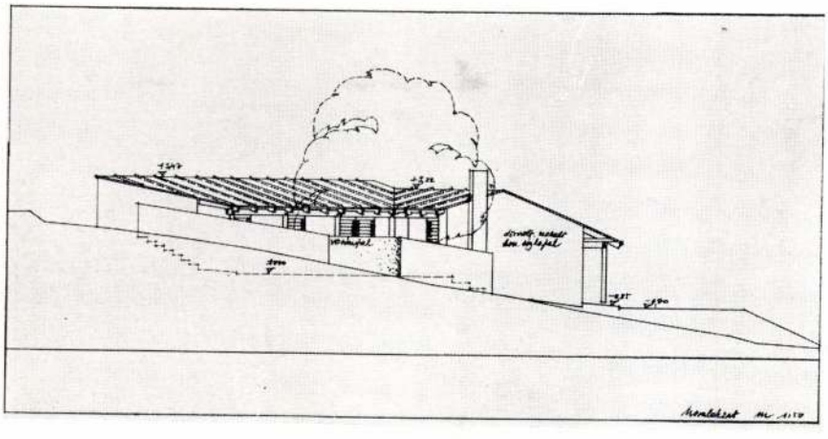

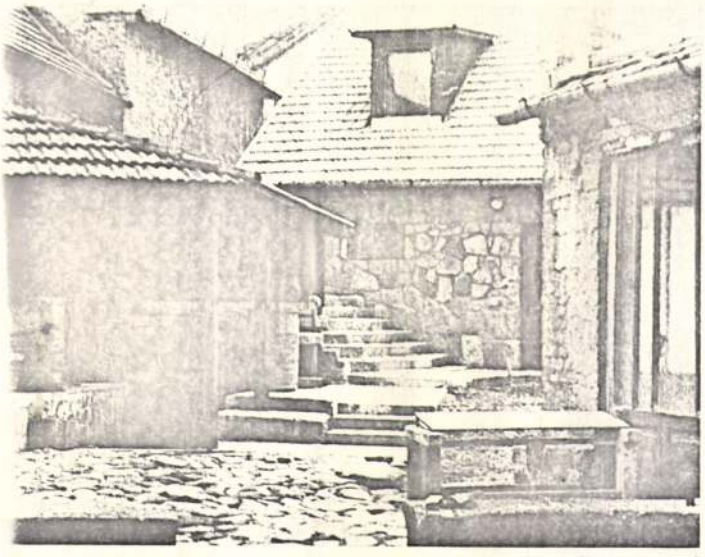

5

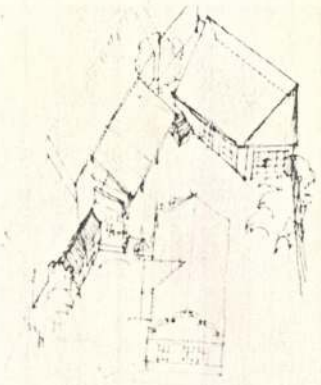

8

2. *Kerámikus és grafikus műterem Szentendrén*
Szentendre, Petőfi tér, Zrínyi utca
Tervezés: 1981 április

5. Műterem, Szentendre
6. Műterem, Szentendre. Madártávlati kép
7. Műterem, Szentendre. Udvari homlokzat
8. Műterem, Szentendre. Dalmát utcai homlokzat

5. Atelier à Szentendre
6. Atelier à Szentendre. Vue à vol d'oiseau
7. Atelier à Szentendre. Façade donnant sur la cour
8. Atelier à Szentendre. Façade de la rue Dalmát

6

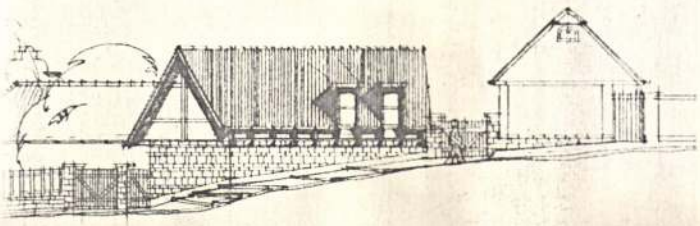

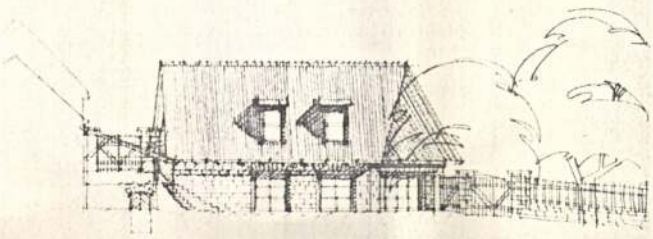

10

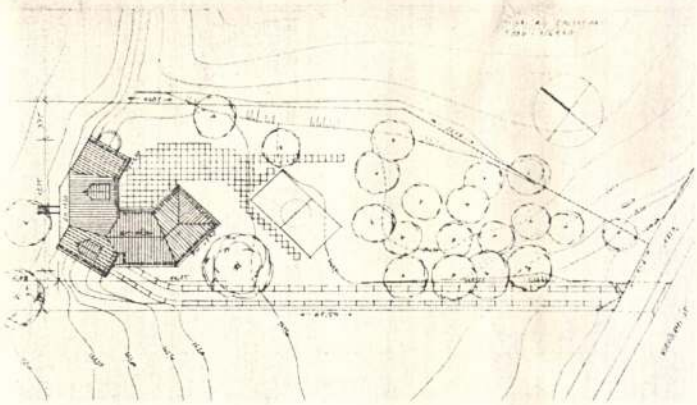

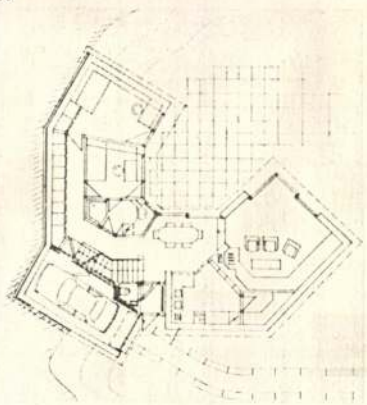

12

3. *Családi ház Budapesten*
Budapest XIII.
Kútvölgyi út 81.
Tervezés: 1982 május

9. Családi ház a Kútvölgyi úton Budapest. Helyszínrajz
10. A családi ház földszinti alaprajza
11. A családi ház északkeleti homlokzata
12. A családi ház délnyugati homlokzata

9. Maison particulière sur la route Kutvölgyi à Budapest. Plan de situation
10. Plan du rez-de-chaussée de la maison particulière
11. Façade Nord-Est de la maison particulière
12. Façade Sud-Ouest de la maison particulière

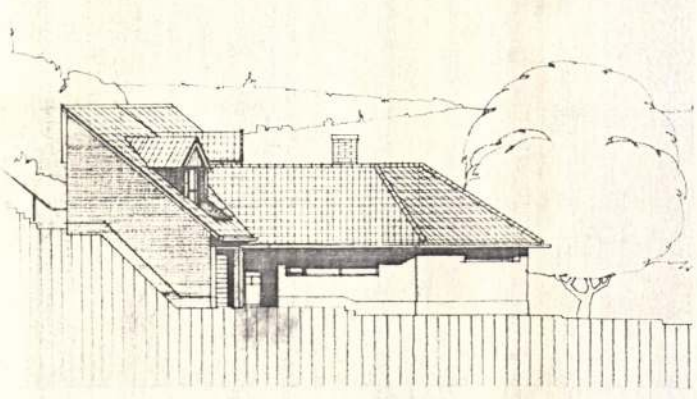

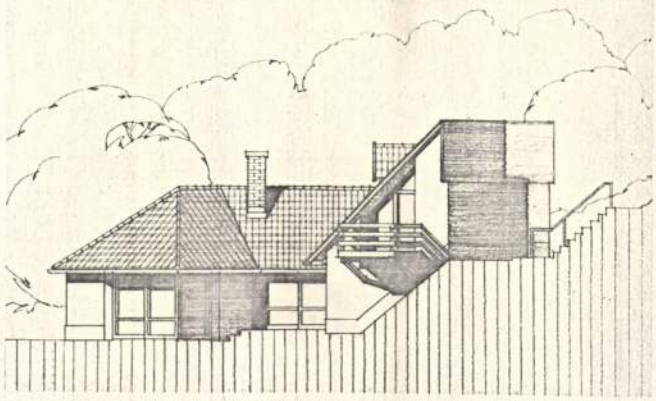

Ungvári Péter építész

Ungvári Péter: Három lakóház terve... 44-45
Magyar
Építőművészet Bp. 1983 83/4

Szövetségi hírek

ELNÖKSÉGI ÜLÉSEK

1983. január 4.

Az Elnökség elvben egyetértett, hogy Selényi István az UIA Lakásépítési Bizottságának tagja a Bizottság Washingtoni ülésén részt vegyen;

A Tagfelvételi Bizottság javaslatára az Elnökség Nagy Béla építészt — mint a Mesteriskola VI. ciklusának volt hallgatóját — a MÉSZ rendes tagjai sorába felvette;

Az Elnökség az ÁÉTV Nívódíj Bizottságába zsüritagként a MÉSZ képviseletében Iványi László, ill. opponensként pedig Callmeyer Ferenc építészeket kérte fel;

Az Elnökség az ÉTE Építőipari Ifjúsági Konferenciájának Elnökségébe, ill. Munkabizottságába Fazakas György építészt delegálta;

Az Elnökség a Klub Bizottság 1983. évi munkaprogramját elfogadta;

Kleineisel János szövetségi tag jelentős könyvanyagot ajándékozott a MÉSZ Könyvtárának. Az Elnökség Kleineisel János építésznek a könyvtár gazdagításához adott könyvekért köszönetét nyilvánította;

Az Elnökség a MÉSZ Szakmagyarokrási Bizottság vezetője által előterjesztett a tervezési jogosultság szabályozására vonatkozó tervezetet megtárgyalta és elfogadta azzal, hogy a Vezetőség elé terjeszti;

Az Elnökség tudomásul vette Lázár Antal főtitkár tájékoztatását arról, hogy a Magyar Írók Szövetsége és a Magyar Színházművészek Szövetsége meghívására megbeszélésen vett részt, melyen javasolták, hogy a három szövetség beadvánnyal forduljon a Központi Bizottsághoz, a régen áhított Nemzeti Színház megvalósításának elősegítése érdekében;

Az Elnökség jóváhagyólag tudomásul vette Borvendég Béla elnök beszámolóját az 1982. december 17—20. között megrendezett Csehszlovák Szoc. Köztársaság Építészeinek Föderatív Szövetsége közgyűléséről, melyen mint meghívott a MÉSZ-t képviselte;

Január 18.

Sylvester Ádám elnökségi tag tájékoztatta az Elnökséget az Alapszabály-korszerűsítéssel foglalkozó Bizottság eddigi tevékenységéről, a tervezet jelenlegi állásáról, és javaslatot tett a további munka ütemezésére és a közgyűlés időpontjára.

Az Elnökség a tájékoztatást tudomásul vette, egyben úgy határozott, hogy a további teendőket (nyers szöveg Elnökség előtti tárgyalása februárban — egyeztetések a Vezetőség egyetértése esetén stb.) úgy kell ütemezni, hogy az Alapszabályt az összel megrendezendő közgyűlésen elfogadásra terjesztik elő;

Ungár Péter építész, a MÉSZ tervező csoportok létrehozásával kapcsolatos ad hoc bizottság vezetője előszóban is ismertette az írásban elkészített javaslatát, mely a MÉSZ-en belül felállítandó tervező csoportokra vonatkozó elképzeléseket tartalmazza.

Az Elnökség — megköszönve az előterjesztést — a saját bevételek lehetőségeinek tisztázása érdekében felkérte Ungár Pétert, Kruppa Istvánt, Loydl Tamást és dr. Katona Mihályt, hogy az ÉTE-nél folyó hasonló tevékenység ismeretében egy hónapon belül tegyenek új javaslatot az Elnökségnek.

Kerényi József elnökhelyettes javasolta, hogy az építészek munkásságának dokumentálására információs központ alakuljon. Az Elnökség a javaslat megvalósítása érdekében felkérte Kerényi József és Lőrincz József elnökségi tagot, ill. Kemper Ervin szövetségi tagot, hogy ad hoc bizottsági munka keretén belül az építészeti dokumentációs központ felállítására vonatkozó elképzeléseiket terjesszék az Elnökség elé;

A Belkereskedelmi Minisztérium kérte, hogy a LAKÁSKULTÚRA c. lap újjászervezett Szerkesztő Bizottságába a MÉSZ küldje el képviselőjét.

Az Elnökség — a MÉSZ Lakásépítési Bizottsága vezetőjének javaslata alapján — Kleineisel János építészt kérte fel, hogy a lap Szerkesztő Bizottságában a Szövetséget képviselje;

Az Elnökség a MESZ Tervpályázati Zsürorjelölő Bizottság (1983. I. félév) tagjainak Patonay Dénes, Puhl Antal, Varga Levente, Hevesi Károly és Miklós Balázs építészeket kérte fel;

Az Amerikai Egyesült Államok Nagykövetségétől érkezett megkeresés szerint január végéig esedékes a Pritzker-díjra történő felterjesztés.

Az Elnökség az 1983. évi Pritzker-díjra Finta József építészt terjesztette fel;

A Nevelési, Sport- és Szabadidőlétesítmények Bizottságának vezetője Jeney Lajos tájékoztatta az Elnökséget arról, hogy a Bizottság legutóbbi rendezvényén bemutatásra került Drávai Tamás építésznek a budai Vigalmi Negyedre vonatkozó terve heves vitát váltott ki.

Az Elnökség — a Bizottság vezetőjének a vita tanulságait összefoglaló javaslata alapján — levelet intézett Gáspár Tiborhoz, Budapest főépítészéhez azzal, hogy a téma pontos nyomonkövetése és esetleg országos tervpályázat kiírása szükséges;

A Fővárosi Állat- és Növénykert területén levő szarvasház áthelyezésével kapcsolatban — melyet Kós Károly tervezett — a Művelődési Beruházási Vállalat kérte a Kós Károly kör részéről szakértő kijelölését.

Az Elnökség felkérte a Kós Károly kört a szakvélemény elkészítésére;

Az Elnökség — dr. Massányi Tibor főosztályvezető-helyettes kérésére — az ÉVM-ben alakuló Építőipari energiaracionálás fejlesztése Célprogram Bizottságba Callmeyer Ferenc építészt delegálta;

Farkasdy Zoltán elnökhelyettes, Koltai Endre, Borosnyay Pál és Jurcsik Károly építészek javasolták, hogy a Megyei Építészeti Albizottságokban működő MÉSZ-tagok különböző jellegű — szakmai és technikai — észrevételei kapcsán az Albizottságokban részt vevő építészeket az Elnökség hívja össze, és a megfelelő tapasztalatokat vonja le;

Az Elnökség Molnár Attila elnökségi tagot kérte fel a megbeszélés összehívására, ill. a működésre vonatkozó tapasztalatok összegezésére, valamint a jövőre vonatkozó javaslat előterjesztésére;

Lázár Antal főtitkár ismertette azt a levéltervezetet, melyet a három szövetség szándékozik megírni az új Nemzeti Színház létrehozásának ügyében Kádár Jánosnak, az MSZMP KB első titkárának.

Borvendég Béla elnök tájékoztatja az Elnökséget arról a levélről, melyet C. Herbert Wheeler úr írt a fiatal magyar építészek külföldi munkavállalásának lehetőségével kapcsolatban.

Farkasdy Zoltán elnökhelyettes, a MÉSZ Egészségügyi Bizottsága és más érdekelt szervek képviselőiből alakult szervező bizottság tagjaként részletesen tájékoztatta az Elnökséget az 1984. évben megrendezendő Nemzetközi Egészségügyi Szeminárium előkészületeiről.

KLUBRENDEZVÉNYEK

Január 3. TIT József Attila szabadegyetem előadása.

A francia lakásépítés tendenciái — Roth János építész előadása.

Január 12. A MÉSZ Nevelési Sport- és Szabadidőlétesítmények Bizottságának rendezvénye: „Általános iskola és tornacsarnok, Keszthely" tervismertetése. Építész: Jankovics Tibor; munkatárs: Füzes Antal; szakértő: F. Vankó Ildikó és Judik Zoltán; elnököl: Jeney Lajos

Január 17. TIT József Attila szabadegyetem előadása. Új törekvések az USA építészetében Mikolás Tibor építész előadása.

Január 28. Fiatal Építészek Stúdiójának rendezvénye.

Birkás Ákos festőművész és Nagy Tamás építészek közreműködésével.

Január 31. TIT József Attila szabadegyetem előadása.

Mai dán építészet — Pintér Tamás építész előadása.

„Mesteriskola" c. kiállítást Jantner Antal építésügyi és városfejlesztési miniszterhelyettes nyitotta meg a Budapest Kiállító Teremben (Bp. V., Szabadsajtó u. 5.).

TERVPÁLYÁZATI EREDMÉNYEK

„MEZŐGAZDASÁGI GÉPJAVÍTÓ ÉS SZERVIZMŰHELYEK" c. tervpályázat

I. díjas rangsorolt 100 000,— Ft-os, 5-ös bírálati sorszámú pályamű szerzői: Vágvölgyi Sándor; Molnár Gábor; Kocsis Attila; Palásthy Szörénd; Farkas Ferenc; Dobó Imre

I. díjas rangsorolt, de 90 000,— Ft-os 7-es bírálati sorszámú pályamű szerzője: Oláh Péter

II. díjas 80 000,— Ft-os 12-es bírálati sorszámú pályamű szerzői: Sarkady Mária; Husztik Zoltán; Góghl Péterné; dr. Horváth József; dr. Mélykuti Csaba; Kali Béla; Tomory Géza

III. díjas 70 000,— Ft-os 12-es bírálati sorszámú pályamű szerzője: Vajda Károly

Megvételben részesült 40 000,— Ft-os 6-os bírálati sorszámú pályamű, szerzői: dr. Hornok Antal; Szentandrási Zoltán; dr. Németh László

Megvételben részesült 40 000,— Ft-os 9-es bírálati sorszámú pályamű, szerzői: Kapitány József; Németh András; Szava György; Mélykuti Csaba; Sallai József; Hajdú Péter; Lovas Ilona; Marosi Etelka

Megvételben részesült 30 000,— Ft-os 2-es bírálati sorszámú pályamű, szerzői: Halmos György; dr. Korda János; Kulpinski Richard; Molnár Géza; Siffel Béla; Tihanyi Judit; B. Heppes Miklós; Lugosi Klára; Rácz Zoltánné; Erőss Józsefné

Megvételben részesült 30 000,— Ft-os 4-es bírálati sorszámú pályamű, szerzői: Stojanov Miklós; Kovács András; Andrásné, Baranyai Klára; dr. Mélykuti Csaba

KÖZLEMÉNYEK

Tájékoztatjuk a MÉSZ tagságát, hogy a Vezetőség ülésén elhangzott javaslatok alapján az Elnökség úgy határozott, hogy a Szövetség vezetésére és a tagság kapcsolatának javítása céljából az elnökségi tagok havonként egy alkalommal 15.00—17.00 óráig az alábbi időbeosztás szerint a Szövetség székházában várják mindazon szövetségi tagok jelentkezését, akik információikat az Elnökségnek ezen a közvetlen úton kívánják eljuttatni.

február 7.	Lázár Antal
március 7.	Borvendég Béla
április 11.	Farkasdy Zoltán
május 2.	Kerényi József
június 6.	Sylvester Ádám
szeptember 5.	Lőrincz József
október 3.	Molnár Attila
november 14.	Földesi Lajos
december 5.	Jurcsik Károly

Juhász Jenő építész, a MÉSZ tagja azzal a kéréssel fordul a Szövetség tagjaihoz, hogy mindazok, akik a MÉSZ Pince *Kondor Béla* által festett korábbi freskóiról bármilyen jellegű dokumentummal rendelkeznek értesítsék őt, ill. vegyék fel vele a kapcsolatot (Telefon: 662-416).

összeállította a MÉSZ titkársága

Ungár Péter, építész

– : Szövetségi hírek

Borítój

Magyar Építőművészet 1983.

83/1

Ungar Vilmos

Születések 1903. 65

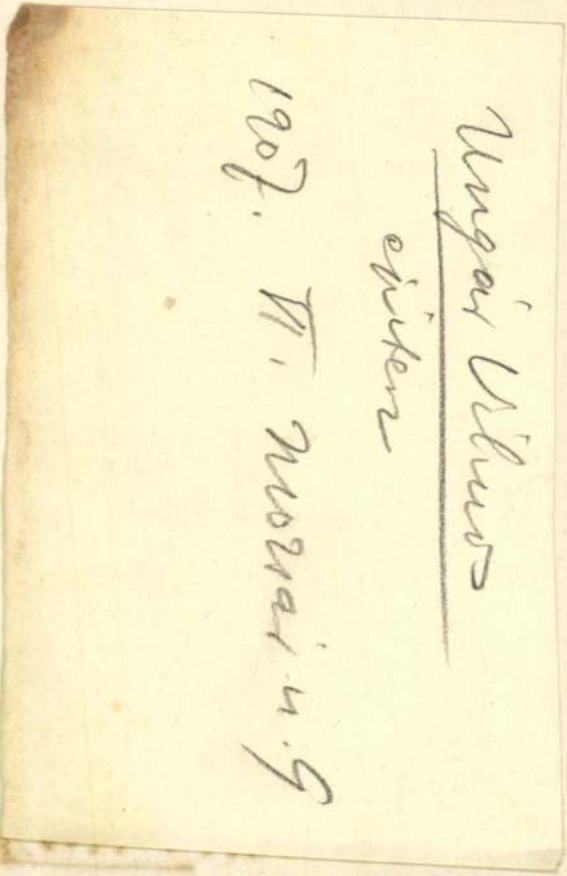

Christus Petrus: Sátrá a zgem
Kel[33](993), 4324(927).

Unger
vésnök -

K

* **A képzőművészeti társulat** mult évi albumlapját megkaptuk. Ez album öt kitünő metszetből áll, a következő sorrendben: »Iskola előtt« Munkácsy Mihálytól, (Kiss Károly tulajdona.) »Tájkép tehenekkel« Cuyp Albert hires képe, »Holdvilágos táj« Aart v. d. Neertől, »Az irástudó« Rembrandtól; (ez utóbbi háromnak eredetije az országos képtár tulajdona,) végül az ötödik kép a »Himzés Rambergtől,« ki Goethe »Hermann és Dorotheá«-ját oly remekül illusztrálta. E szép képeket Unger és Martin metszették.

* A budai [illegible]

Fővárosi Lapok
1875. 17. l.

Unger Alajos

l.

Bedyszövőnyájfiak

20. l.

Gemälde, Kunstgegenst

ZWEI GRÄ
NACHL

sowie aus herrschaftli
Privatb

BUDAPEST
ERNST-MÚZEUM KIADÁSA,

UNGER I. *Alajos*, festő. * Győr 1815. 1836-tól a bécsi képzőművészeti akadémián végezte tanulmányait. Hazatérve szülővárosában telepedett le. 1846-ban Szent László magyar király ráismer Salamon királyra c. olajfestményét állította ki a Pesti Műegyletben.

A. 5 II 5561

HÍVÓ.

PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM TANÁCSA

ÍSZTERMÉBEN

TEKEN DÉLELŐTT 11 ÓRAKOR

TATÓ S TANÉVET MEGNYITÓ

ULVÁNOS ÜLÉST

Unger Alajos

Unger Alajos, festő, Győrből, 21 éves korában, 1836—37 az antik rajzosztálynak, 1837—42 a tört. festészeti osztálynak hallgatója volt.

Fleischer Béc

92. 1.

3500. ~~Lotz Károly:~~

3500. Lotz Cornélia ar

~~Látható~~

Mellig balra fordul, de
Vállaira omló haja, melyet e
~~le~~ szemöldöke és szeme barn
fodros.

Vászon, méretei 46:36.5

Vétetett az 1905: III.
(213-905)

Vét. 20578-905

Unger

U. 2. *Antal*, festő, * Szeged 1841. † Nagyvárad 1889. A müncheni képzőművészeti akadémián tanult, de már előzőleg is Nagyváradon mint festő és zenetanár működött. Kiállításokon nem vett részt.

K. gy. II 556

RT.

OR AZ EGYETEMI Ttemplomban
ENTMISE ELŐZI MEG.

TÁRGYAI:

NIFICUS BESZÁMOLÓJA.
GNIFICUS SZÉKFOGLALÓ BESZÉDE.
RI DÉKÁN TANÉVMEGNYITÓJA.

émi Nyomda, Budapest.

Unger Antal

Somogyi Miklós: Magyarok a müncheni Képzőművészeti akadémiáin. Művészet. 1912. 187. l.

III. 346. Unger Antal, 42 éves, kath., szül. Szegeden, Magyarországon, atyja postaintéző, II. előkészítőosztály, 1886 okt. 18.

Som 187. 1.

tem, a névsorban a „Geburtsort" rovatban
ségát elő. Így csak a névsor megbízhatósá-
ságának fenntartásával közlöm, tehát eljárásom

Unger Antal 42 évs Kath. Nül. Kegyes. atyja postamester II. előrészítő okmány 1886. Okt. 18.

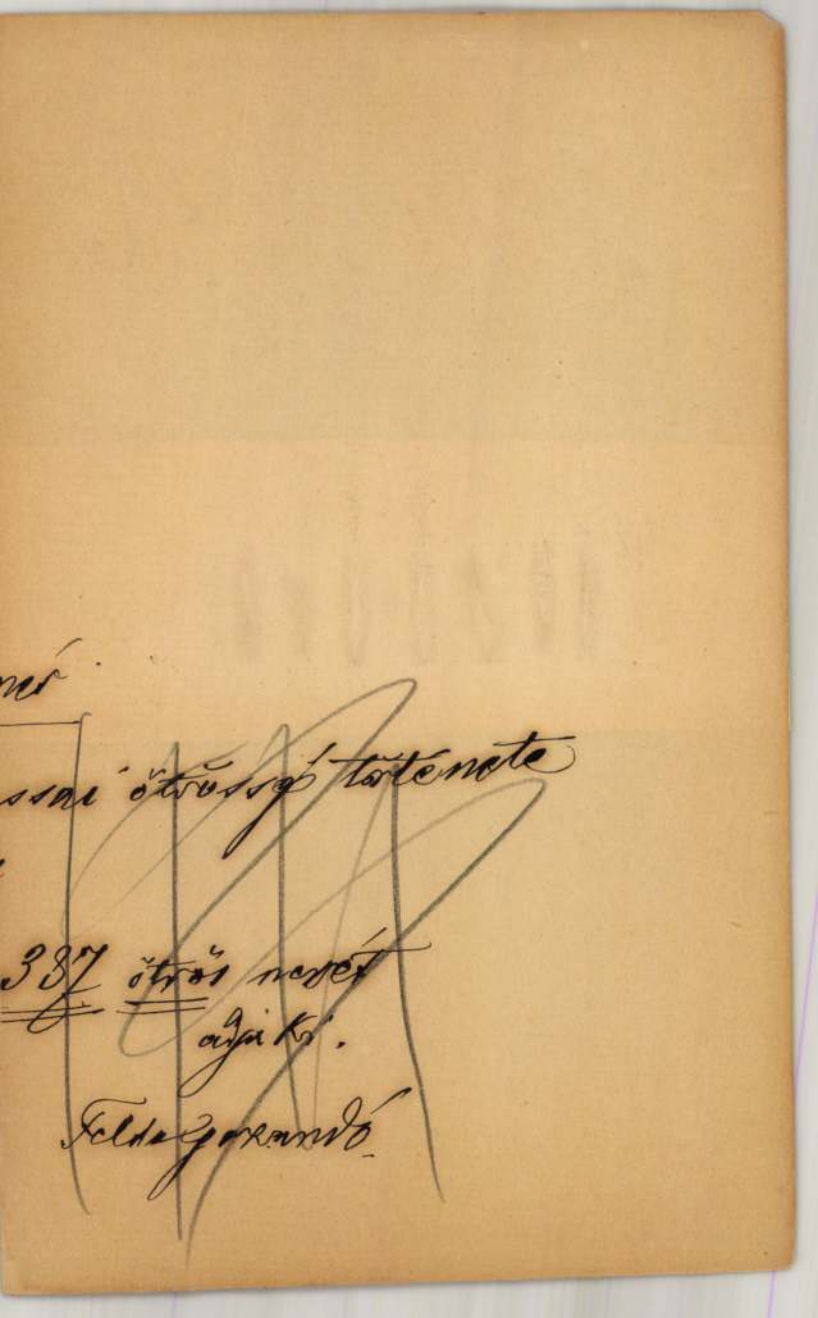

Unger

U. 3 *Bálint*, kőfaragó (Valtein Unger) Bécsben dolgozott, a Szt Istvándóm műhelyében, Wenczla mester keze alatt 1403 dec. 29-től s itt maradt munkában 1404 szept. 27-ig. Fiálékat, tornyocskákat, ívrészleteket, pillérnyalábokat faragott és két tabernákulum kifaragásában is résztvett. Követ is fejtett, ami alatt valószínűen azt kell érteni, hogy a műhelybe került nyers kőtömböket kinagyolta. 28 dekoratív munkát szállított le, darabjáért 10—20 garas fizetséget kapott. Magyar származását az osztrák irodalom is elismeri.

Genthon.

K. L. II. 5561

Ez Magyar Bálint
alatt készült
a XIV.

II. MAGYAROK A BÉCSI SZENT ISTVÁN-DÓM ÉPÍTÉSÉNÉL. — A XV. SZÁZAD ELSŐ FELE.

1.

Ausztriába vándorolt művészeink tevékenységének főideje a XV. század. Első évtizedeiben a mesterek tekintélyes része az osztrák középkori művészet legmonumentálisabb emlékével, a bécsi Szent István-dómmal került kapcsolatba. Ezek a kőfaragók, a dóm-műhely tagjai, zárt csoportot alkotnak s a század elejének

helyük

amely-

később-

anuról

irgott

imbert

passaui püspök.[38] Ez a templom, amely akkoriban a még kicsiny városka szélén állott, 1258-ban leégett. Ottokár cseh király, aki a Babenbergek után zűrzavaros korszakban Ausztriát birodalmához csatolta, későromán stílben újat építtetett helyére, amelyből a bejárati homlokzat, az úgynevezett óriási kapuval (Riesentor) még ma is áll. Bécs városa fejlődött és izmosodott, a templom körül új utcák és házak nőttek ki a földből s a város széle messze eltolódott. A XIV. század elején a dóm már csaknem mértani pontossággal Bécs közepén emelkedik. A gót stíl első hullámveréseinek idején megkezdődik a régimódi s amúgy is kicsiny templom gyökeres átalakítása. A munkálatokat a kórus átépítése vezeti be, amely II. Albert herceg uralkodása alatt, 1340-ben befejeződik. IV. Rudolf herceg (1359) kezdi az új hosszhajót építeni, de a zsúfolt pompájú, gazdagon dekorált részlet csak 1446-ban kerül tető alá. A hangsúly azonban a tornyokra esett; mint az északi gótikus katedrálisoknál általában, ezek készülnek legdíszesebben s a legnagyobb szeretettel. A későromán ízlésű bejárati homlokzatot nem lehetett velük díszíteni, ezért a kórus két oldalára kerültek s szinte alig függenek össze a hosszhajó testével. A 136 méter magas déli torony 1433-ban elkészült, északi párjának építése azonban 1511-ben abbamaradt s ma is csonkán áll.

Homály takarja, hogy ki volt az első templom mestere s hogy az Ottokár király, Albert és Rudolf hercegek korabeli építkezéseket kik vezették, mert a dómra vonatkozó első írott feljegyzések nyom nélkül megsemmisültek. Mesternevekről voltaképen csak 1404-től kezdve tudunk, ezeket bő részletességgel az egykorú számadási könyvek őrizték meg.[39] A megmaradt írott források a hosszhajó és a két torony emelésének idejéből valók, így azoknak mestereiről meglehetősen tájékozva vagyunk. 1404 előtt ismeretes az építkezés vezetői közül Seifrid (1368) és Ulrich Helbling. Az első műhelyvezető, úgynevezett Werkmeister, akiről aránylag többet tudni, Wenczla (1404—1407) volt. A régebbi irodalom a déli torony tervezőjének s felépítése megkezdőjének tartotta, azonban kevés joggal, mert Wenczla mester mindössze három és félévig vezette az építkezéseket. A déli torony igazi mestere valószínűen a csehországi Peter von Prahatitz (1407—1429) és pallérja, Hans von Prahatitz (1433) volt, az utóbbi Péter mester halála után átvette a vezetést s az épikezést befejezte.

Mindezek a mesterek a számadáskönyvekben mint a dóm

kőfaragó-műhelyének fejei szerepelnek, azonban joggal lehet bennük az egész építkezés vezetőit látni. Kezük alatt igen sok mester dolgozott, kik részben szobrok és dekoratív részletek faragásával, részben kőművesmunkával vették ki részüket az építkezésből. A nagyarányú munka híre széles gyűrűben vetett hullámot s a szélrózsa valamennyi irányából magához vonzotta a mestereket. Nagyobb részük idegen Ausztria földjén. Cseh- és Stájerországból, Krajnából, Ulm, Mainz, Strassburg, Passau, Regensburg és Nürnberg városokból, Franciaországból és Alsó-Lotharingiából ide vándorolt kőfaragók találkoznak a műhelyben s közöttük nem utolsó szerepet játszanak a magyar mesterek, akik Kassáról, Körmöcről, Kismartonból és egyebünnen valók.

Kilenc oly mesterről emlékeznek meg az írott források, akiknek magyar származása kétségtelen s noha ezek a kőfaragók sohasem emelkedtek műhelyvezetői rangba, jelentős szerepet vállaltak a faragott részletek kidolgozásában. Minden bizonnyal a plasztikai dísz egy része is az ő kezük alól került ki — ki más faraghatta volna ezeket, ha nem a műhely legügyesebb tagjai? — sajnos, azonban az alkalmazott szobrok, vízöntő-szörnyek és domborművek mestereiről a különben bőbeszédű számadáskönyvek egyetlen egy alkalommal sem emlékeznek meg, aminek okát abban látjuk, hogy ezek a napi munka keretein kívül, szerződéses megállapodás alapján készülhettek s a reájuk vonatkozó számadáskönyvek elpusztultak. Kettő a magyarok közül, Bálint és Péter mester, Wenczla keze alatt dolgozott, a többiek, Peter és Hans von Prahatitz hosszura nyult tevékenysége idején. Mindannyian a hosszhajó és a tornyok építésekor voltak a műhely tagjai, tehát a legserényebb munka éveiben.

Bálint mester,[40] vagy ahogyan a számadáskönyvek nevezik, Valtein Unger, még Peter von Prahatitz társa volt Wenczla műhelyében. 1403 december 29-én egy kőrózsa kifaragásáért 8 garast kapott, ekkor szerepel először a számadásokban. Működésének az írott forrásokban 1404 szeptember 27-ig maradt emléke, fiálékat, tornyocskákat, ívrészleteket és pillérnyalábokat faragott, azonkívül két tabernákulum kidolgozásában is résztvett. Kőfejtéssel is foglalatoskodott, ami alatt valószínűleg azt kell érteni, hogy a műhelybe szállított nyers kőtömbökről lefaragta a repedt, alkalmatlan részeket. Huszonnyolc reábízott dekoratív jellegű munka kifaragását sikerrel elvégezte, csupán két ízben faragta el a követ, amiért nem is kapott fizetséget; különben egy-egy tornyocskáért vagy ívrészletért 10—20 garast fizettek neki. Neve nem ismeretlen sem a magyar,[41], sem az osztrák[42] szakirodalomban, magyar voltát a reá vonatkozó adatok osztrák kiadója[43] sem vonta kétségbe.

Kortársa, *Péter* mester[44] (Peter Unger) ritkábban szerepel a feljegyzésekben. 1404 július 19-én állt a műhely szolgálatába s

Unger Emil

építész

MMÉ Évk

1914. 86-l

Kronstädter Patriziers und königlichen Rates Georg Michael Gottlieb von Herrmann, insbesonders über seine Selbstbiographie und zahlreichen Briefe. Wie schade, dass die diesbezügliche neue Entdeckung nicht einige Jahre früher erfolgte! Sie hätte die Herausgabe des „Alten und neuen Kronstadt“ unendlich gefördert. Einige aus dem ersten Teile der Selbstbiographie vorgelesene Proben gewährten ein so anziehendes Bild der Entwicklungsjahre dieses sittlich und geistig so hervorragenden Mannes, dass viele Zuhörer trotz der vorgerückten Zeit gerne noch stundenlang gelauscht hätten. — Die Sitzung der naturhistorischen Sektion des Vereines fand am 15. unter dem Vorsitze des Pfarrers Gustav Arz statt. In derselben zeigte Gymnasiallehrer Gustav Arz einen reichen Goldfund aus dem Goldseifengebirge bei Ober-Pian vor und sprach im Zusammenhange damit über das Vorkommen des gediegenen Goldes in den Urschiefergebirgen im allgemeinen und insbesondere in den Goldseifen der Umgebung Mühlbachs, dann noch über seine Untersuchungen der Tertiärformation aus der Umgebung Urwegens, die sich als Rand eines Meeresbeckens erweise und

---

[1]) S. Korrespondenzblatt XI, Nr. 8.

[2]) Veröffentlicht in Nr. 4486—4488 des „Siebenb.-Deutschen Tageblattes.“

Unger E.
épített
Váci utca 7. Formagyári
ház, vasszerkezetű aru-
ház, épült 1870-72.

Thirring Bpest.
61. l.

chuhmacher.

ng von J. Clovera.

II

Unger Emil

építész

Unger Emil /1839-1873/ nem szerencsésen képviseli az Andrássy-uton a Nagymező és Jókai utcák között elterpeszkedő bombasztikus homlokzatu bérházcsoport, mert ennek nehézkes tagozatai merőben idegenek a budai Dunakorzón épült Liptay palotáétól, mely, bár architekturája hü tükre a berlini iskolának, különösen a dunai homlokzat nehézkes formáival is architektonikus tudást és nemes izlést árul el.

Kismlechn

96.8.

„Az Országúton csinos ház építtetik”

Százötven éves griffmadarak tartják Unger Henrik Múzeum körúti palotájának erkélyeit

A mai Múzeum körút 7. számú háza csupán egyike volt a pesti adófizetők sorában előkelő helyen álló Unger Henrik bérpalotáinak. A kétemeletes épületet másfél évszázaddal ezelőtt, 1852-ben adták át, elsőként Ybl Miklós pesti romantikus alkotásai közül. Az Unger-ház engedélyezési terveit mégsem Ybl, hanem a kivitelezést irányító Wagner János építőmester írta alá. Ennek magyarázata, hogy a Károlyi grófok uradalmi építészeként működő Ybl Miklós csak 1863-ban kapta meg a céhes mesterjogot, vagyis a korábban beadott terveken felelősségvállalást jelentő aláírása sem szerepelhetett.

Az átjáróházban naponta több száz ember lehangoló látvánnyal szembesül. A piszkosszürke, málló vakolat és a sérült díszek láttán már csak elképzelni lehet, milyen is volt az épület hajdan, fénykorában.

A nagystílűen felépített bérház névadója egy Vas megyéből Pestre költözött kovácsmester, Unger Benedek volt, aki az 1700-as évek első harmadában, feltehetően mesterlegényként vetődött Pestre. Hamar megtetszett neki a nyüzsgő, élénk kisváros, így megtelepedett, polgárjogért folyamodott, és miután ezt 1740-ben szerencsésen megkapta, még ugyanezen évben megnősült. Nem sokkal később műhelyt nyitott a város egyik legforgalmasabb helyének számító Hatvani kapu szomszédságában. Ennek köszönhetően alig kellett néhány év, és Unger úr Pest legtehetősebb mestereinek sorába küzdötte fel magát. Idős korában, 1762-ben újra nősült: Hagen Klárát vette feleségül, s frigyükből öt gyermek született. Közülük a két fiú, Antal és Ferenc apja mesterségét folytatta. A család foglalkozását jelezte a megkülönböztető elnevezés is: Schmid-Ungereknek hívták őket, hogy véletlenül se legyenek összetéveszthetők másokkal.

Unger Benedek a Hatvani és a Kecskeméti kapu közötti igen előnyös fekvésű telken – egészen pontosan a mai Unger-ház helyén – rendezte be műhelyét, amelyet halála után idősebb fia, Antal örökölt. Ő később felhagyott a kovácsmesterséggel, és az Alduna-soron nyitotta meg „Arany Kasszához” címzett vaskereskedését, amely hamarosan az ország második ilyen jellegű cége lett. Unger Antalnak két fia és két lánya érte meg a felnőttkort. A négy testvér 1847. április 22-én közösen örökölte az Országút 7. számú és a Magyar utca 8. számú ingatlant, de még ugyanezen a napon megegyeztek, hogy az örökség a fiatalabb fiú, Unger Henrik (1809–1877) kizárólagos tulajdona legyen.

Henrik nem folytatta a családi hagyományt. Nem volt kovácsmester, hanem jogot végzett, és házainak jövedelméből élt. Vagyonát az is növelte, hogy komoly szerepet vállalt a kor ipari vállalkozásaiban is, így nem meglepő, hogy az 1870-es évek derekán már Budapest ötödik legnagyobb adófizetőjeként tartották nyilván. A széles látókörű, művelt, hatalmas könyvtárral rendelkező férfiú utazni is szeretett. Tagja volt a fővárosi törvényhatósági bizottságnak, s e tisztsége folytán részt vett a középítési bizottság munkájában is.

Az Unger-ház történetét néhány évvel ezelőtt Hidvégi Violetta dolgozta fel a Hild–Ybl Alapítvány számára. Tanulmányából megtudhatjuk, hogy az Unger Henrik által 1847-ben örökölt telken csak 1852-ben kezdődhetett el az építkezés, melyet alighanem a forradalom és szabadságharc, valamint az azt követő zavaros időszak hátráltatott. Az épület a korabeli sajtó figyelmét is felkeltette: érdekessé tette központi fekvése, emeleteinek száma és az építészeti megoldások. „Fővárosunkban e tavasz és nyár folytán feltünő épitkezési kedv mutatkozott mindenfelé... A Magyar utczán a Smidunger-féle ház épül nagy gyorsasággal. Egyik része a Magyar utczára, másik pedig az Országutra szolgáland” – írta a Pesti Napló 1852. július 24-i száma. Egy évvel később pedig, amikor már teljes pompájában állt a nagy átjáróház, ekképpen fogalmazott a korabeli cikkíró: „E ház, mintha mézeskalácsból nyomták volna, oly cifra és mesterkélt. Rajta az építészet minden stilje képviselve van. Az ember, ha ablakait tekinti, nem tudja, az ivek bizant vagy gót stilben épitvék; az olasz építészetű második emelet felett tulipán alakú csipkés párkányzat emelkedik akarva a maur-stilt képviselni; a kidülő oszlopocskák faragott kőmüvet árulnak el, holott a czirádák s a cserzett fal minden ékessége gipszből készitvék. Ezt mind szépnek tarthatja a mester s a gazda, de mi izlést nem találunk benne. Lám, lám, van tehát mégis valami az életben, mit pénzen az ember magának meg nem szerezhet.”

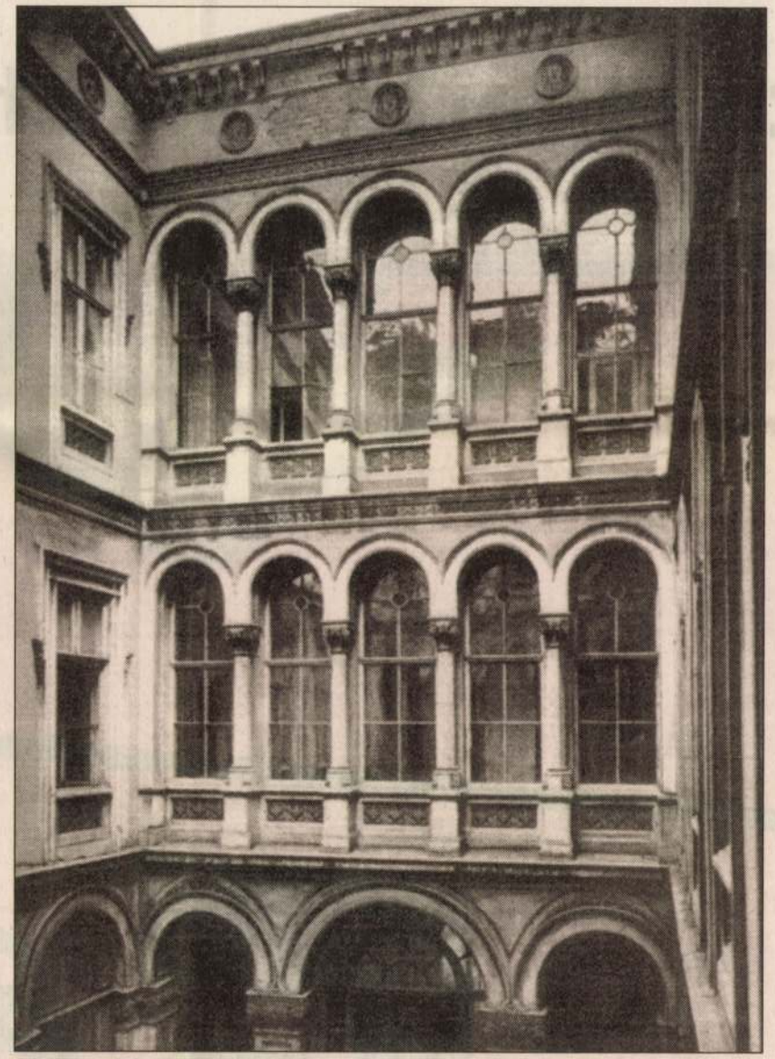

Az Unger-ház az 1880-as években FORRÁS: PEST-BUDA ÉPÍTÉSZETE AZ EGYESÍTÉSKOR

Az Unger-ház két homlokzatát – a Múzeum körútra és a Magyar utcára nézőt –, valamint árkádos udvarát Ybl eredetien komponálta meg. Egyetlen részlet sincs az épületen, melyet ne tervezett volna meg gondosan. Az első emelet magasságában például hét kis erkélyt számolhatunk meg: mindegyiket két-két griffmadár támasztja. Figyelemre méltó a ház térkialakítása is: a gazdagon díszített kapualj, a nagyvonalú lépcsőház és az ünnepélyes hatású, fakockákkal burkolt belső udvar mind-mind hozzájárulnak az épület egyedi hangulatához.

Unger Henrik halála után azonban nem sokáig maradt a ház eredeti formájában. Változtak a tulajdonosok, átalakult az épület is. Ybl bizonyára nem gondolt arra, hogy a földszinti helyiségekben később üzletek is működnek majd.

A boltportálok és kirakatok mai látványa emiatt egyáltalán nem illik az épület stílusához. Ráadásul a homlokzat utolsó renoválására nem sokkal a háború után, 1951-ben került sor, és az udvar tatarozása óta is már több mint negyven év telt el. A ma átjáróházként funkcionáló, műemlékként nyilvántartott Unger-házban naponta több száz ember fordul meg és szembesül még lehangolóbb látvánnyal, mint ami kívülről látható. A piszkosszürke, málló vakolat és a sérült épületdíszek láttán már csak elképzelni lehet, milyen is volt az épület hajdan, fénykorában. Bizony régóta időszerű lenne már az újabb felújítás, hogy ismét a Múzeum körút gyöngyszeme lehessen az Unger família egykori palotája.

Prusinszki István

UNGER Benedek Istvan

Mert megérte összehasonlítani...

Ungár Péter

Ybl Miklós-díj, 1979
/Nagy Bencével/

Magyar Építőművészet
1979/5

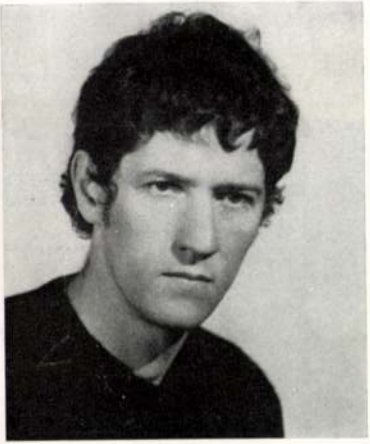

Ungár Péter
(Ipari Épülette

IPARTERV
Magyar Iparművészeti Egyesülés Számítástechnikai és Szervezési Központja új épületének tervezéséért

SALY ÁRPÁD
NY. MIN. OSZT. TANÁCSOS
ZÉNNAGYKERESKEDŐ
Belső iroda:
kerület, Horthy Miklós-út 29. sz.
lefon: Aut. 680-99 és Aut. 690-01.
Külső iroda és csuzda:
ter., Kelenföld, Budaörsi-út 56-58.
Telefon: Aut. 686-15.

Méltóságos
Nagyságos dr. Szentiványi Gyula *úrnőnek*
úrnak

Budapest,

I. Lenke tér 7.

Unger Emil

4 /

MAGYAR MUVESZET

1931. 307

1932. 172, 176

Unger

U. 4. *Emil*, építész, * 1839, † Budapest 1873. Berlinben végezte tanulmányait, azután Budapesten letelepedve az Andrássy-úton s egyebütt sok szép renaissance-épületet tervezett és épített. Főműve a bpesti Lipthay-palota a budai Dunaparton.

k-g II. 5561

TA

AZ ÜNNEPÉLYES ÜLÉST 10 ÓRAK
VENI SANCTE ÉS SZE

AZ ÜLÉS

Dr. ANGYAL PÁL LELÉPŐ RECTOR MAG
Dr. KENYERES BALÁZS E. I. RECTOR MA
Dr. BALOGH ERNŐ ORVOSTUDOMÁNYKA

21.222. — Kir. M. Egyet

Unger Emil

műépítész

Szül Budapesten 1839 Január 20-án.

Meghalt " 1873 Julius 5-én

Építette

Lipthay báró palotáját

stb. reneszánsz / Kőbánya pép. leperőhár és mészkő /

Gazz kápolna Kerepesi úti temetőben ?

Épületegylet Andrássy út és nagymező utca

sarok 7 ház egy tömegben

Kereskedelmi bank épületét

Andrássy úti villa Kereskedelmi bank

Villa a városligeti fasorban melyben jelenleg

a Ráth múzeum van / időközben át alakítva /

Bérház váci utcában Somogyvári féle gyógyszertár

tulajdonosa részére / jelenleg a / Orsz. Iparegyesület

van benne /

Ybl Miklós munkatársa volt egyébként Kint nagy

barátság fűzte hozzá

Tanulmányait itt kezdte Hannoverben folytatta

Tanulmányi intézetek Olaszországba. Hannoverben

templom díjat nyert.

Unger Emil

Győr

Dr Kismarky Lechner
Jenő győre -

Agnesell festő is volt Dürrkay valóta Lotz
fele festőnyelvel van ékesítve. Agnes dolgozott
velem.

Unger Emil, építész
Pest, aranykéz u. 3.
Az O. M. K. társ. tagja

A magyarországi közönségek nevét, lakhelye O. M. K. T évkönyve 1865/6
240–45. l.

Unger Emil

Vas. Ujs. 1873
338. l

÷ (*Halálozások.*) *Györffy László*, nagyváradi latin szertartásu nagyprépost, pháros vál. püspök, a szépmüvészetek és bölcsészet tudora, 86 éves korában elhunyt. — *Unger Emil*, pesti fiatal müépitész, 34 éves korában meghalt. Képzett ifju volt, kinek felügyelete alatt eddig is több szép épület emelkedett. Halálát meghülés okozta, mert egy csolnakázás alkalmával a Dunába fordult.

BUDAPEST
939 MAJ. 31 1.22
LFh 4 LFh

Unger Emil

1839 - 1873
I. Zita királyné ut Lipthay palota

Lechner Jenő dr
portréte

Unger Zita

grafikus

1900 körül

született.

Az iparművészeti

iskolában

tanult. Atyja

a nemzeti bank

főtisztviselője

volt. Az 1945.

utáni inflációs-

ban a bankjegy-

re a díszítő

elemeket rajzolta

5. Canale S. Pietro di Castello (A. Dazzi) . . . . Pag. XII
6. Il Vittoriano e le esedre arboree . . . . . » 1
7. Comizio all'Orto Botanico, 1919 . . . . . » 2
8. Sciopero ferroviario del 1920. Guardia delle linee . . » 3
9. Sciopero tranviario, 1920. Trasporto volontario di cittadini . . . . . » 4
10. Sciopero tranviario. Trasporto di cittadini . . . . » 5
11. Largo Goldoni. Proteste cittadine contro i tranvieri . » 6
12. Sciopero ferroviario, 1920 . . . . . » 7
13. Sciopero postale, 1920 . . . . . » 8
14. Dimostrazioni nazionaliste contro gli scioperi . . . » 9
15. Carica di carabinieri contro dimostranti in Piazza Venezia, 1920 . . . . . » 10
16. Congresso fascista all'Augusteo (novembre 1921) . . » 11
17. Congresso fascista. - Mussolini al banco dei giornalisti . » 12
18. Congresso fascista (1921). - In Piazza del Popolo . . » 13

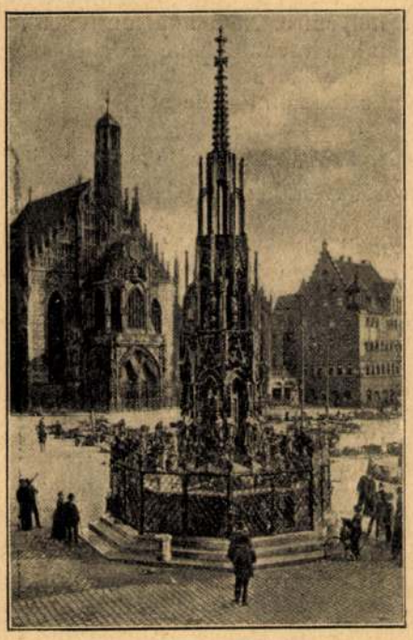

A Schöner Brunnen

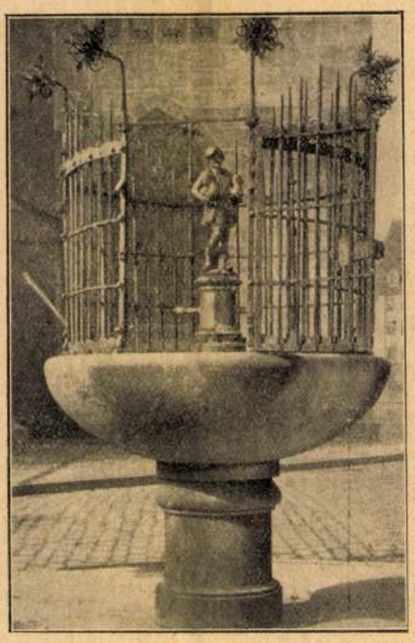

A Gänsemännchen

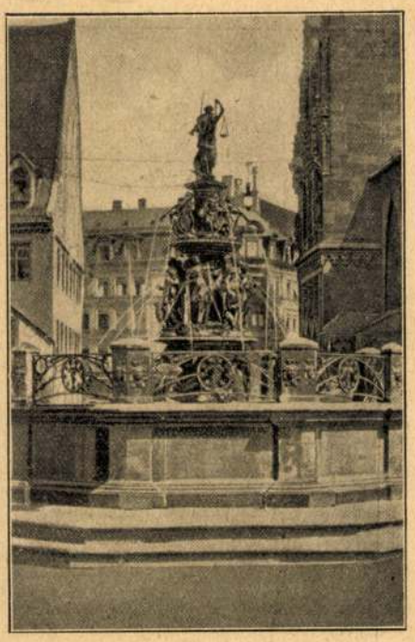

A Tugendbrunnen, amelyen az Alázatosság szobra magyarországi Szent Erzsébetet ábrázolja

Kedves vendégeink, a nürnbergiek, városából.

Jótanács

— Elbeszélés —

Irta: **Anders Eje**

Igen kellemetlen meglepetés, amikor az ember néhány percnyi távollét után viszatér a vasuti fülkéjébe, ahol kényelmes helyét kénytelen volt őrizetlenül hagyni egy rövidke időre . . . s hirtelen úgy találja, hogy vége a magányosságnak s nincs többé egyedül. Ilyen bosszúságban volt részem amerikai tanulmányutam során, két évvel ezelőtt, amikor a kanadai expresszvonaton útban voltam Seattle-ből Montana felé. Amint fülkémbe léptem, a poggyászhálóban impozáns bőröndök tekintélyes sorát pillantottam meg, míg az én szerény poggyászom féltett darabjai a földön hevertek. Az ablak melletti ülésen pedig egy hosszú, csontos lenhajú amerikai terpeszkedett, szétvetett lábakkal, kalappal fején, jobb kezével a nadrágzsebében.

Az idegen, ahogy meglátott engem és megértette a helyzetet, kihúzta kezét a zsebéből és felém nyujtotta:

— A nevem Bridger . . . Lee William Bridger . . . Stop! Maga kicsoda?

Megmondtam a nevem és hozzátettem mindjárt, hogy külföldi vagyok, svéd ember s tanulmányúton járok az országban. Azért tettem ezt, hogy a további faggatásnak elejét vegyem. Tudom, hogy vérbeli amerikai nem szívesen bajlódik a külföldiekkel . . . Azzal visszatettem poggyászomat a háló még szabadon maradt területére s leültem az ablak mellé, az amerikaival szemben.

— Svéd? — jegyezte meg Mr. Bridger, olyan arccal, mintha vackorba harapott volna. — Ó, Svédország! Jártam arrafelé néhány évvel ezelőtt . . . De beszéljünk inkább másról!

— Kérem!

Tanulmányúton lévén mindenütt és mindenkor jegyzeteket készítettem. A Bridger-név, emlékezetem szerint, már szerepelt a feljegyzéseim között. James Bridger azidőtájt Alaska legelső prémvadásza volt és — legalább prémekben — a világ leggazdagabb embere. Ha Mr. Lee William Bridger valamiképpen rokona ennek a prémvadásznak, akkor neki is bőven lesz mit aprítani a tejbe. Megkérdeztem erre vonatkozóan utitársamat.

Lee William ismét előhúzta zsebéből jobbját és a kettőnk között felcsapott vasuti asztalkára helyezte... Uristen, micsoda ököl volt ez! Sok boxversenyt láttam már, külön tanulmányoztam a németek és angolok

Nürnbergi magyar emlékek.
A nürnbergi vár tornyai, amelyeket Unger György magyar mester épített

Uj Idők 1929. 47. sz.

A színházi hét. A nürnbergi mesterdalnokok nürnbergi együttesének magyar főszereplője: Kruyswick Annie, mint Éva

izomberendezését, de esküszöm, ez volt a legtekintélyesebb és legfélelmetesebb csontbuzogány, amit valaha láttam.

— Well, — jelentette ki száraz hangon az amerikai, — ha ön a továbbiakban egyetlen hanggal firtatni merné, miféle kapcsolat van köztem és e vén patkánygyilkos között, akkor ezzel az ököllel itt ... látja? ... úgy összemángorolom a képét, hogy a saját édesanyja ... tisztelet, becsület az idős hölgynek ... nem ismeri meg. Megértettük?

Akaratlanul felemelkedtem helyemről. A társalgás kezdett kissé kényelmetlen mederbe terelődni.

— Üljön le, Sir!

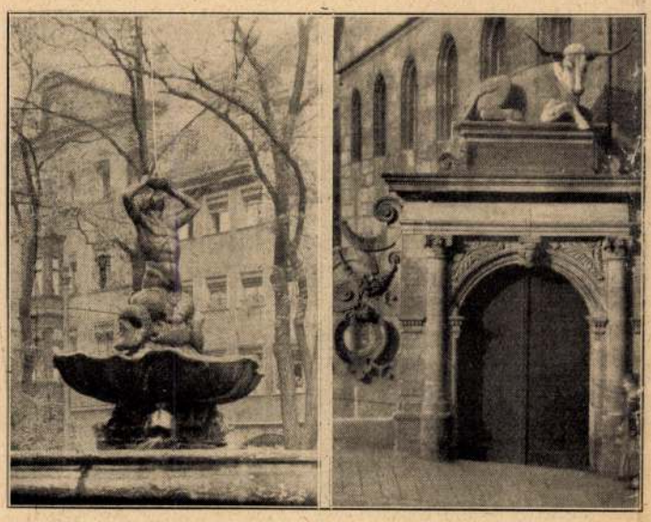

Nürnbergi magyar emlékek.

Balról: A törökök legyőzetése, az 1687-i nagyharsányi csata emlékére emelt híres kútszobor, a Max-téren. Az ütközet évfordulóin egykor, állítólag, tokaji bor folyt a szökőkútból

Jobbról: A híres „magyar ökör", amely „sohasem volt borjú". (Nunquam bos fuit hic vitulus.)

Visszaültem a helyemre. Nem akartam ellenkezni különös utitársammal, a további béke érdekében.

— Megértem, ha most furcsákat gondol rólam, sir, — jegyezte meg utitársam, — de majd megmagyarázok mindent.

Ezzel felkelt helyéről s elreteszelte a fülke ajtaját.

— Hogy nyugodtan és biztonságban beszélgethessünk!

A torkom elszorult, a szívem dobogni kezdett, mialatt utitársam kényelmesen letelepedett az ajtó mellett, oldalvást szemben velem s zsebéből kilenclövetű revolvert tett ki maga mellé az ülésre ... A helyzet félreérthetetlenül világos volt: Lee William Bridger foglyul ejtett.

A vonat kilencven kilométeres sebességgel száguldott. A vészfék éppen Bridger feje fölött volt, lehetetlen elérni! A legközelebbi állomásra, — Livingstone, ha jól emlékszem, — másfél óra mulva érkezünk ... A kerekek dübörgése és csattogása elnyelné minden segélykiáltásomat és halálsikolyomat. A helyzet csakugyan fenyegető!

— Hallo Mr. Bridger, — kiáltottam fel, nyugalmat erőszakolva hangomba, — nem magyarázná meg, mit jelent ez a sok furcsa előkészület?

— Mit jelent, haha, — nevetett ellenfelem, — ez azt jelenti, hogy tanácsot akarok kérni öntől egy különös ügyben ...

— Kérem, ne komédiázzunk, — vágtam a szavába türelmetlenül. — Ha az a terve, hogy kiraboljon, kötelességem közölni önnel, hogy egész pénzállományom nem több, mint harminc dollár. A pénzt, a gyürümet és az órámat minden vérontás nélkül megkaphatja.

Lee William összeráncolta a homlokát:

— Mit érdekel engem az ön órája és harminc dollárja? Ellenkezőleg ...

— Nos, Mr. Bridger?

— Ellenkezőleg, mindössze egy egyszerű fizikai kisérletre akarom felhasználni önt, amit, ha kell, honorálok is ... Kérem, ne tévessze szem elől, hogy törvénytisztelő amerikai polgár vagyok!

Utitársam szavai — mi tagadás — egy cseppet sem nyugtattak meg. Semmi kétség: ez az ember őrült. Revolver az ilyen ember kezében és ilyen helyzetben — kétszeresen veszedelmes ... Valahogy rá kellene beszélni, hogy legalább a fegyvert tegye le.

— Ön azt mondta az imént, hogy tanácsot kér, — kezdtem bátortalanul. — De minek ahhoz a revolver?

Az amerikai szeme megvillant:

— Hja, ... ha az ember tanácsot akar, akkor kérnie kell. Ha pedig kér, a revolver mindenesetre nyomatékot és súlyt ad ennek!

Kis ideig csend volt, majd Mr. Lee William Bridger — teljes rémületemre, — határozottan kijelentette:

— Most pedig el fogom mondani az élettörténetemet, Sir!

*

Ezzel utitársam beszélni kezdett, folytonosan játszadozva közben a revolverével, amelyen tisztán látszott, hogy töltve van és a biztosító zár is nyitva áll. A halálosztó cső közben állandóan a fejem ellen irányult.

— Nem tudom, Sir, — kezdte az amerikai, — ismeri-e azt az érzést, amikor az ember végkép és visszavonhatalanul megcsömörlik az élettől ... Van valami halvány fogalma arról, mit jelent az, amikor az ember végigette ... mit beszélek ... végigzabálta az egész étlapot, többször egymásután, alulról felfelé és vissza s undorodik már az ételtől szagától is?

Nem csoda hát, hogy most megjelent regényében, a *Működvelőkben* ennek a nehéz hűségnek az értelmét kutatja. Vallomásait anyai nagyapja életén keresztül teszi meg. Az ő élethivatása a Magyarországtól nemrég elcsatolt, árván maradt Újvidék irodalmi életének felpezsdítése. Erre a heroikus elszántságra az teszi képessé, hogy teljesen azonosul szülőföldjével.

Juhász Erzsébet a kisebbségi író helyzetének – a kisebbségi létnek – szép és megható szimbólumára talált regényhősében. Éppen ezért feleslegesek – és a regény kárára válnak – azok a párbeszédek, melyekben az írástudói felelősség kérdése közvetlen és erőltetett módon vetődik fel. Ugyanabba a hibába esik az írónő, mint regényének szereplői, s így maga is – műve is – a nem igényelt hűség példájává válik.

Juhász Erzsébet számára éppen úgy, mint hősei, illetve az egész vajdasági irodalom számára az egyedüli örökség a magáramaradottság. Ezért kétségbeesetten igyekszik hagyományt, folytonosságot teremteni, sajnos szintén külsődleges, s ugyancsak erőltetett eszközzel: az allúzióval. Nincs fejezete a regénynek, melyben ne bukkannánk többször is a magyar irodalom óriásainak egyszól. Az erkölcsi alapon létrejövő irodalom hagyományával szemben Balázs Attila a posztmodern értékpluralitást vallja, mely sokkal érzékletesebben képes kifejezni a volt Jugoszlávia és benne a Vajdaság lakóinak sokszínű talajtalanságát.

Az elbeszéléseket, melyek az utóbbi öt évben születtek, *„balkáni nosztalgia"* hatja át. Egy volt országról, egy volt életről szólnak, melynek megvolt a maga összetéveszthetetlen jellege. Ahol ott éltek a villogó tekintetű muzulmán siptárok, akik *„trágár beszédükkel és ennél is trágárabb gesztusaikkal rémisztgették halálra a gomba mód szaporodó tömbházak örök alkonyatú lépcsőházaiban a tisztes lányokat és asszonyokat."*

Az elbeszéléseket az olvasó nemcsak átéli, de szinte maga is nosztalgiát érez a balkáni világ után, amely egyszer volt. *„Ahogy egy MÚ tehén vagy egy NYÚL. Ők is ebben az országban éltek. Hol boldogan, hol boldogtalanul. Néha így, néha úgy. Néha amúgy..."*

(Juhász Erzsébet: Működvelők. Ára 323 Ft., Balázs Attila: Én már nem utazom Argentínába. Prózák nosztalgiára és lőporfüstre. Kijárat könyvkiadó – Budapest, 1995. Ára 346 Ft.)

Sólyom Beáta

Sikerlista

(Kódex Könyváruház, Budapest)

1. Nemes Nagy Ágnes Levelesládája	Belvárosi	397 Ft
2. Alain Thiery: A szívsebész	K. U. K.	900 Ft
3. Robert James Waller: Madison megye hídjai	Új Esély	642 Ft
4. Robert Waller: Lassú keringő	Új Esély	642 Ft
5. Jack Higgins: Hideg kikötő	Lap-ics	635 Ft
6. Jules Verne: A Johnatan hajótöröttei I–II.	Alexandra	1700 Ft
7. Angol teszt- és fordítási feladatok	Ikva	894 Ft
8. Némethné Hock Ildikó: Ezer questions, ezer answers	Lexika	476 Ft
9. Dr. Szalai Elek: Kétezer feladat a B típusú angol nyelvvizsgához	Lexika	495 Ft
10. Nagy játékkönyv	Új Esély	3490 Ft

Egy polgárcsalád utolsó sarja

Unger Emil hetvenévesen adta ki első regényét

Irodalmárok aligha hallottak az idén hetvenéves *dr. Unger Emilről*. De ez nem meglepő, hiszen a *Térbelileg funkcionált röntgenbesugárzás által okozott szövettani elváltozások kísérletes vizsgálata* című disszertáció és szakcikkek mellett a numizmatikusok számára nélkülözhetetlen *Magyar éremhatározó* után idén jelentette meg első regényét, *Szabadság?* címmel. Tavaly távoli rokonával, *Magyar* Zoltánnal megírta az *Egy pesti polgárcsalád története* című munkáját. Dr. Unger Emilt arról kérdeztük, miért látta fontosnak, hogy családtörténészként színre lépjen.

– Meg akartam örökíteni egy a XVIII. századtól munkálkodó polgárcsalád emlékét, a főváros gazdagságához hozzájáruló elődeim életét, munkásságát. A véletlen úgy hozta, hogy egy ismeretlen rokonom, Magyar Zoltán is e család történetét kutatta évtizedek óta, így együtt hoztuk tető alá a könyvet, sok-sok búvárkodás után.

– Ebben a kiterjedt családban a magyar kultúra számos nagysága – Pollack, Lechner, Erkel – szerepet kapott, mégsem a nagyokra esik a hangsúly, hanem arra a szellemre, amely ezt a polgárságot jellemezte.

– Közösséget érzek ezzel a polgári világgal, ennek az erkölcseivel, tennivágyásával, kultúrájával. Mindazzal, ami az elmúlt negyven évben kipusztult. S mivel nincs gyermekem, utolsó sarja vagyok a családnak, kötelességem, hogy közzétegyem, amit tudok róla. Azt hiszem, igaza van *Márai* Sándornak, a polgárság a háborúval eltűnt a magyar életből. Történtek kísérletek a feltámasztására, de az eredmény szánalmas.

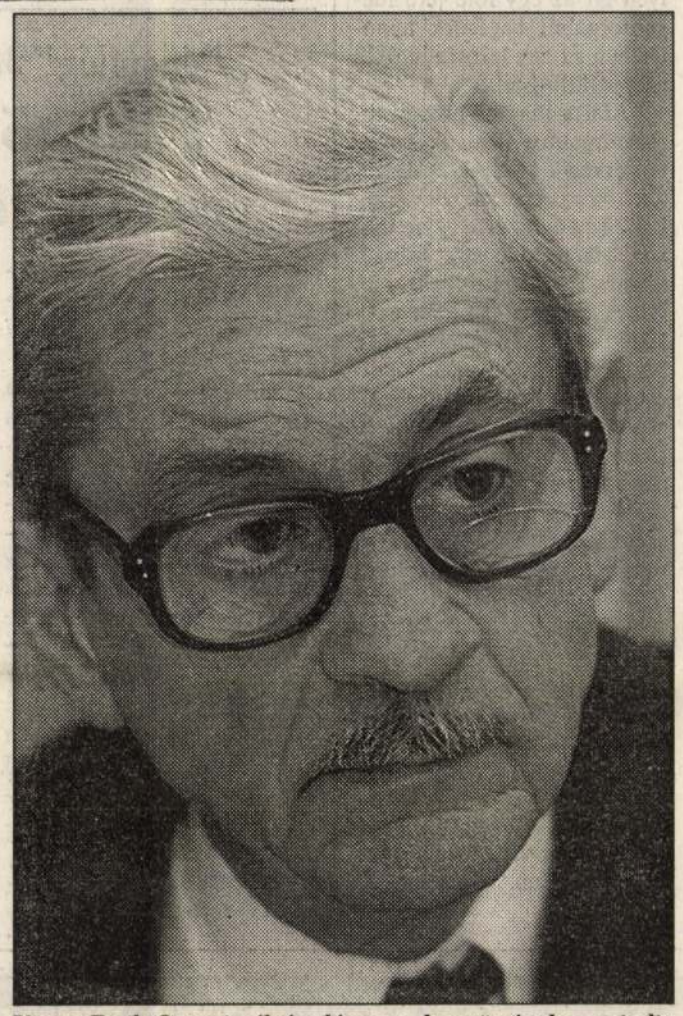

Unger Emil: Orvosi pályára léptem, de a történelem mindig jobban vonzott

Havran Zoltán felvétele

– Önmagát polgárnak vallja?

– Én értelmiségi vagyok, ami azt hiszem más, mint a polgár, bár egykor ez a két réteg alkotta a magyar középosztályt.

– Miért választotta az orvosi pályát?

– Bevallom, nem én választottam, hanem a szüleim kívánságának tettem eleget. Bennem volt az őseimtől örökölt kötelességtudat, amikor az orvosi pályára léptem, és igyekeztem legjobb tudásom szerint dolgozni, de a történelem, a régészet mindig jobban vonzott.

– Mikor kezdett írni?

– Tízévesen írtam az első regényemet, aztán tizenkilenc évesen már a felnőttek számára is elfogadhatót. Összesen kilenc művet az íróasztalfióknak. Eszembe sem jutott, hogy ki lehet adni őket.

– A Szabadság? című regény a rendszerváltozást régóta váró értelmiség kiábrándulásáról szól, szokatlanul őszintén, megrendülten. Személyes csalódását írta meg?

– A főhős nem én vagyok, de a gondolkodása, az erkölcsi elvei az enyémek. Ahogy ő, én is sokat vártam az új rendszertől, és abban reménykedtem, hogy az egész magyar társadalom is meg fog újulni. Hitemben csalatkozni kellett, igen hamar rádöbbentem, hogy a mai magyar társadalomnak nincs is már erkölcse. Gondoljunk az új rendszert rögtön megfojtani igyekvő taxisblokádra.

– Regényében az egykori ávós diadalt arat, s áldozata újból elbukik.

– Nem vagyok és nem is voltam vérszomjas, nem akartam mást, mint a régi rendszer főbűnöseinek jelképes felelősségre vonását, hogy egy kicsit megszégyenülve érezzék magukat. Mert a felelősségre vonás elmaradt, nem kezdhettük tiszta lappal az új rendszert. Ez rettenetesen nagy kár.

– A főhős azt mondja, hogy 1989 előtt mindig távol tartotta magát a politikától, dolgozott legjobb tudása szerint, de kerülte a közéletet. Ön is hasonlóképpen élte meg a rendszerváltozást?

– Megpróbáltam értelmiségiként belekapcsolódni az új rendszer megteremtésébe, mint oly sokan, de csalódnom kellett, mert nem tartottak igényt a munkánkra, mi nem pártkarriert akartunk, hanem legjobb tudásunk szerint segíteni.

– Miközben a politikai életet meglehetősen sötét színben láttatja, egy politikussal kivételt tesz.

– Úgy gondolom, ennek az országnak az utóbbi évtizedekben egyetlen nagy magyar államférfiúja volt, *Antall* József. Az a társadalmi kör, amelyből én származom, igen nagyra értékelte az ő teljesítményét, s igazságtalannak a rámért bírálatokat.

– A Szabadság? talán az első írói kísérlet az 1990-es évek felidézésére. Kínlódott a formával?

– Nem, az élmény diktálta. Hagyományos elbeszélés ez, csak annyiban hasznosítja a modern regényírás eredményeit, hogy a jelenidejű cselekményt emlékek szakítják meg. Én művészi szempontból nem tudom megítélni, az ismeretségi körömben jól fogadták.

– Hogyan jut el a könyv az olvasókhoz?

– Nagyon nehezen. Mindössze három könyvesboltban vettek át bizományban néhány példányt.

– Mit szeretne még megírni?

– Már elkészült műveim között van egy nagy családregény, ennek egyik szálából írtam egy kisregényt, amely dédapám életét mondja el. Azt hiszem, tanulságos lenne, ha meg tudnám jelentetni.

O. Á.

Magyar Nemzet 1996 jan 26

önkormányzatok lettek a gazdák

Háromévi huzavona, persorozat után végre pont került Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a patikaprivatizáció ügyére. A megyei Vagyonátadó Bizottság (VÁB) az országban elsőként a 63 működtető települési *önkormányzat birtokába* adta a közel nyolcvan megyei patikát.

Két patika kivételével Nyíregyháza mindegyik gyógyszertárát privatizálták tavaly december 31-ig – jelentette be tegnap sajtótájékoztatóján *Csabai* Lászlóné polgármester. Nyíregyházán tavaly október 21-én írták ki a zártkörű pályázatot, amiben előnyt biztosítottak az ott dolgozó gyógyszerészeknek. Hét gyógyszertárnak eladták a tulajdonjogát, négynek a bérleti jogát hirdették meg, ebből kettő volt eredménytelen. A 30 millió forintos privatizációs bevétel révén a városnak kevesebb hitelt kellett felvennie, hogy a költségvetése nullszaldós legyen.

A városi önkormányzat kísérletképpen szociológiai felmérést végez majd a privatizált patikákban, hogy képet kapjon arról, pontosan kinek nem jut pénze a gyógyszer kiváltására. Egy országos statisztika szerint minden *ötödik beteg képtelen kifizetni a számára felírt gyógyszert.*

(t. m. i.)

BÉCS – Az idegenforgalom eddigi legrosszabb gazdasági eredményeinek árnyékában nyílt meg csütörtökön a hagyományos *„Ferien–96"* kiállítás. Az osztrák és nemzetközi résztvevők között a kiállításon az idén is bemutatkozik a magyar idegenforgalom, számos utazási iroda képviseletében. A magyar pavilont a bécsi Magyar Idegenforgalmi Képviselet szerdán délután kulturális programmal összekötött sajtótájékoztatón nyitotta meg dr. *Erdei* János, a Nemzeti Turistabizottság főigazgatója.

A négynapos idegenforgalmi vásáron az utazási irodák *kedvezménnyel* kínálják programjaikat és remélik: az idei év, amely Ausztriában a millennium éve, kisegíti az ágazatot a *válságból*. Ausztria idegenforgalma ugyanis 26 éve nem zárt olyan rossz évet, mint az elmúlt esztendőben. A külföldi beutazások száma hét százalékkal csökkent és különösen érzékeny a csökkenés azokból a fejlett nyugati államokból, amelyek állampolgárai a bevételek nagy részét biztosítják az idegenforgalomnak. A problémák között elsősorban a nyugati valuták között a schilling erős voltát említik, valamint a fejlett nyugati államokban tapasztalható recessziót. Ugyanakor tény az is, hogy az osztrák idegenforgalom a versenyben is lemaradt: *a szolgáltatások drágák és nem követik az igényes vendégek igényeit.* Ennek ellenére Ausztria változatlanul első helyen áll az egy főre jutó idegenforgalmi bevételek tekintetében az egy lakosra jutó 22 ezer schillinggel.

Ami a magyar–osztrák turistaforgalmat illeti, Ausztriából érkezik hozzánk a látogatók 40 százaléka, de amíg korábban évről évre egyre többen érkeztek, tavaly számuk kilenc százalékkal csökkent. Ennek számos oka van, ezek között szerepel a határhelyzet a hosszú várakozásokkal; az olcsó tengerparti utazási lehetőségek megjelenése, illetve az EU országokba irányuló osztrák bevásárlóturizmus. Probléma továbbá a gyakori többletszámlázás, a közbiztonság romlása, sokan az árakhoz mérten alacsonynak ítélik a szolgáltatás színvonalát is. Mindezek ellenére Magyarország továbbra is az osztrák polgárok kedvelt úti célja. Ezt igyekszik megőrizni a vásáron való magyar részvétel. A magyar utazási irodák a legnagyobb érdeklődést a *gyógyturizmus* iránt várják – hangzott el a megnyitón.

(kaszab)

letve az itt telephellyel rendelkező cégek. A *kelet-budapesti* igazgatóság hatóköre a VI., a VII., a VIII., a X., a XIV., a XV., a XVI. és a XVII. kerületre, a *dél-budapesti* igazgatóságé pedig a IX., a XI., a XII., a XVIII., a XIX., a XX., a XXI., *vizsgálják majd.*

A szakemberek felhívták a figyelmet arra, hogy *január 20-án járt le* a decemberre vonatkozó havi, illetve a múlt év utolsó három hónapjára vonatkozó negyedéves *áfa-bevallás* határideje.

„Pénzvilág" Magyarországon

Több tőke juthat vissza a gazdaságba?

Ez év tavaszán az Országgyűlés elé kerül az a törvénymódosító csomag, amely a *pénzügyi szolgáltatásokat* végző gazdasági társaságok, köztük a bankok, a lízingcégek, faktorházak és más típusú pénzügyi cégek tevékenységét szabályozza majd átfogóan. A törvénymódosító csomag célja, hogy a hazai pénzintézeti szektor alkalmazkodjon az Európai Unió és az OECD-tagállamok gyakorlatához. Többek között ezt hangoztatta *Rusznák* Tamás, az Állami Bankfelügyelet elnöke azon a tegnapi sajtótájékoztatón, melyen a hét végén Budapesten megrendezendő *Pénzvilág '96 Magyarország* című szakmai konferencia rendezvényeit ismertették.

Rusznák Tamás szerint a törvényi változtatások után komoly módosulások várhatók a hazai pénzintézeti szektorban. A hazai pénzügyi közvetítő rendszer stabil működésének feltétele a világos szabályozás, és az ehhez alkalmazkodó világos intézményi struktúra. Mivel az állam finanszírozási igénye az államháztartási reform kapcsán a jövőben csökkenni fog, remény van arra, hogy a pénzintézeti szektoron keresztül *a megtakarítások egyre nagyobb hányada áramoljon vissza a gazdaságba.* A módosító csomagra azért is szükség van, hogy *növekedjék hazánkban a pénzügyi szolgáltatások hozzájárulása a bruttó hazai termékhez.* Jelenleg a pénzügyi szféra tevékenységével a GDP mintegy 4-5 százalékát adja, míg a fejlett piacgazdaságokban ez az arány 20–25 százalék.

Kézi hímzés a farmerszoknyán

Új színek a Matyóházban

Bő blúzok hímzésével igyekszik átvészelni a szűk esztendőket a *Matyó Népművészeti és Háziipari Szövetkezet.* A *mezőkövesdi* céget átszabta a gazdasági rendszerváltozás: míg a '80-as évek végén háromezer embert foglalkoztatott – köztük két- és fél ezer bedolgozóval – az egység, ma alig százhetvenvanan keresik kenyerük egy részét a „Matyóházban".

Az 1992-ben új típusú szövetkezetté vált cég termékeinek négyötöde ma is zsűrizett, népi iparművészeti alkotás – tudtuk meg *Fügedi* Istvánné elnöktől. A hímzett, rojtozott, horgolt áruk készítésében visszaesést okozott, hogy egy jelentős osztrák üzletfél – miután idehaza túl magasra emelkedtek a járulékok és az adók – 12 évi munkakapcsolat után szakított Mezőkövesddel. Mégis Japántól Itálián át az Egyesült Államokig számos megrendelőnek adnak el hímzett blúzokat, díszpárnákat, terítőket, alátéteket, babákat a Matyóföld fővárosából. Van olyan tengerentúli megrendelő, aki modern ruhák elemeire hímezteti a matyó mintákat. Így kerülnek a zöld, piros virágok farmerndrágra és -szoknyára is. Idehaza elaprózódott a piac: a korábbi nagykereskedelmi vállalatok részbeni eltűnése után *a jobb ízlésű butikosok, igényesebb ajándékboltosok* rendelik meg a matyó termékeket.

A nagy türelmet igénylő munkával tavaly mindössze 40 millió forint árbevételt értek el. Nehezítette boldogulásukat, hogy megszűnt a nullakulcsos áfa, így a zsűrizett termékeiket is 12 százalékos általános forgalmi adó sújtja. Sok egyéb mellett ez is az egyik oka annak, hogy *a Mezőkövesden még ezer forintba kerülő portéka a pesti Váci utcában már két és fél ezer forintos áron vár vásárlóra.*

A matyó népi iparművészeti termékek iránt növekszik az érdeklődés. Igaz, nem a hazai vásárlók, hanem a külföldről idelátogató turisták veszik meg az ősi mintákkal cifrázott ruhadarabokat, dísztárgyakat, így a Matyóház az idén a forgalom növekedésre számít.

M. P.

VALUTAÁRFOLYAMOK JANUÁR 26-ÁN (egy egységre forintban)

*január 25-i árfolyam a)American Express Hungary	Angol font		Francia frank		Német márka		Olasz líra (1000 egységre)		Schilling (100 egységre)		Svájci frank		Svéd korona		USA-dollár	
	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás
DUNA*	204,84	221,90	26,70	28,92	92,41	98,13	84,89	91,97	1307,52	1388,40	113,98	123,42	19,80	21,86	136,48	144,92
K & H Rt.	206,76	219,54	26,93	28,59	92,23	97,93	85,92	91,24	1311,55	1392,67	114,88	121,78	19,68	21,54	136,68	145,14
KONZUM	207,05	219,85	26,74	28,61	92,49	98,21	85,86	91,17	1315,00	1396,00	115,13	122,25	19,88	21,11	136,67	145,13
OTP*	207,89	219,29	27,04	28,58	92,90	97,90	86,30	91,10	1320,63	1392,63	115,72	122,12	20,03	21,25	137,37	144,77
AMEX[a]*	201,91	216,43	26,26	28,16	90,19	96,69	83,67	89,68	1282,55	1374,82	112,29	120,37	19,44	20,83	132,86	142,43

Magister und Magdalena Eger) heiratete mit 18 Jahren am 24. November 1832 Antonius Unger, dessen Beruf als ferropola (sic!) angegeben wurde. Ihr zweiter Sohn, getauft am 21. Januar 1839, erhielt den Namen Julius Emilius Mihály. (Als Beruf des Vaters stand im zu dieser Zeit schon in ungarischer Sprache geführten Matrikelbuch: Eisenwarenhändler.) Die Paten des Säuglings waren die Großeltern mütterlicherseits: Baumeister Mihály Pollack und Magdolna Eger.

Die Tatsache, daß Emil Unger der Enkelsohn von Mihály Pollack war, wurde im Jahre 1983 in der Zeitschrift Historia schon veröffentlicht, da sie jedoch in einem Artikel mit anderem Gegenstand „versteckt" war, entging sie der Aufmerksamkeit der kunsthistorischen Fachwelt.

UNGER Emil

POLLACK MIHÁLY UNOKÁJA: UNGER EMIL

(Gábor Eszter–Hidvégi Violetta)

Unger Emil építész (1839–1873) Pollack Mihály építésznek (1773–1855) leányági unokája volt.

Másirányú kutatásaink közben egy pestvárosi telekkönyvben találtunk egy gyanút ébresztő bejegyzésre: a 196. városligeti számot viselő telket 1859-ben Michael Pollack és Magdalena Pollack sz. Eger után öröklő tizenhárom személy között szerepel Emil Unger is, mint 2/50 rész örököse.[1]

Az anyakönyvi ellenőrzés igazolta a gyanút: az 1814 március 6-án megkeresztelt Magd. Maria Pollack (szülei Michael Pollack Murar. Magister és Magdalena Eger)[2] 18 éves korában, 1832 november 24-én házasságot kötött Unger Antoniusszal, akinek mesterségeként ferropola (sic!) van bejegyezve.[3] 1839 január 21-én megkeresztelt második fiuk a Julius Emilius Mihály nevet kapta. (Az apa foglalkozása, az ekkor már magyar nyelvű anyakönyvben: vasárus.) Az újszülött keresztszülői az anyai nagyszülők Pollack Mihály építőmester és Eger Magdolna voltak.[4]

Az a tény, hogy Unger Emil Pollack Mihály unokája volt, 1983-ban megjelent a Historia c. folyóiratban,[5] de a más tárgyú cikkben megbúvó mondat elkerülte a művészettörténész szakma figyelmét.

JEGYZETEK

1. Budapest Főváros Levéltára (továbbiakban BFL) IV. 1324. a. Pestvárosi telekkönyvek. 64. kötet (Városliget 1.) 277. lap.

A 196. városligeti számot viselő 1200 □öl területű telek a Nagy János (ma Benczúr) utcától a külső Aradi utcáig (ez a mai Aradi utca folytatásában volt) terjedt és a hajtsár (ma Bajza) utcától számítva a második telek volt a Városliget felé; beleesett a hetvenes évek elején a Sugárút építésével kapcsolatosan újraparcellázott területbe.

A 13 örökös közül az elsőként bejegyzett tíz személy egyenként 2/50 részt örökölt (Johann Pollack, Franz Pollack, Anna Pollack, Alexander Pollack és Maria Pollack, valamint Anton Unger, Emil Unger, Leo Unger, Lila Unger és Auguste Unger), ők, a sorrendből ítélve Pollack Mihály idősebb és már 1859 előtt elhunyt gyermekeinek leszármazottai voltak. A további három egyenként 2/10 részt örökölt. (Adelheid Pfeffer geb. Pollack, Carl Neichl, Alexander Pollack.) Pollack Mihály gyászjelentésén gyermekeiként Ferenc, Ágoston, József, Gyula, Sándor és Etelka neve szerepel. (ZÁDOR A.: Pollack Mihály. Budapest, 1960. p. 407.) Magdolna feltehetően már 1855 előtt elhunyt, Ferenc talán 1855 és 1859 között, az ő gyermekeik örökölhették a 2/50 részeket, (5-5 kiadja az egy-egy gyermeki hányadot). Örökölt a két legfiatalabb gyermek Sándor és Etelka és talán volt közöttük egy, még apja életében elhunyt leány, akinek egyetlen leszármazottja lehetett Carl Neichl? Kérdés, hogy miért nem szerepelt az örökösök között Ágoston, József és Gyula, akik közül Ágostonról (1807–1872) tudjuk, hogy ekkor még élt?

Az öröklési sorrendben ötödikként szereplő Maria Pollack talán azonos azzal a Pollack Máriával, akit Ybl Ervin, mint Ybl Miklós családjával együttélőt említ. (YBL E.: Ybl Miklós. Budapest, 1956. pp. 59., 197.)

2. BFL. Mikrofilmtár A 114. Pesti Belvárosi Plébánia. Keresztelési anyakönyvek, Bd. 10. p. 150.

3. U.o. A 122. Pesti Belvárosi Plébánia. Házassági anyakönyvek, Bd. 35. p. 47.

4. U.o. A 115. Pesti Belvárosi Plébánia. Keresztelési anyakönyvek 14. kötet. p. 173.

5. MAGYAR Z.–UNGER E.: Kovácsmesterből városi patricius. Historia 1983. 2. sz. p. 27.

A témával kapcsolatban ld. még: SISA J.: Unger Emil (1839–1873). Műemlékvédelem XXVIII. 1984. p. 216., HIDVÉGI V.: Adatok az Unger ház történetéhez. In: Ybl Miklós építész 1814–1891. Kiállítási katalógus. Budapest, 1991. p. 33.

Mihály Pollacks Enkelsohn: Emil Unger

(Eszter Gábor–Violetta Hidvégi)

Der Architekt Emil Unger (1839–1873) was das Enkelkind (der Sohn der Tochter) des Architekten Mihály Pollack (1773–1855).

Im Laufe meiner anderweitigen Forschungen bin ich in einem Grundbuch von Pest auf die Eintragung gestoßen, die mich hellhörig machte: Unter den dreizehn Personen, die das Grundstück im Budapester Stadtwäldchen (Nr. 196) im Jahre 1859 von Michael Pollack und Magdalena Pollack geb. Eger erbten, wurde auch Emil Unger als Erbe von 2/50 aufgeführt.

Als ich die Angaben im Matrikelbuch kontrolliert habe, wurde mein „Verdacht" bestätigt: Die am 6. März 1814 getaufte Magd. Maria Pollack (ihre Eltern waren Michael Pollack Murar.

Ára: 18 Ft

7. XX. 28. sz. — 1873. júl. 131. p. 338. — Unger arcképét az általam átnézett könyvek és folyóiratok nem közlik. *Ybl Ervin:* Lotz Károly élete és művészete (Bp., 1938. pp. 325—327.) c. munkájában említi, hogy Hauszmann Alajos Döbrentei utca 10. sz. alatt álló házának I. emeleti férfiszobájában a falat híres magyar építészek medaillon-képével díszítette Lotz Károly, grisaille technikával. Ybl Ervin az egyikben Unger arcképét vélte felismerni.
8. *Edvi Illés Aladár:* Budapest műszaki útmutatója. Bp., 1896. p. 212.
9. *Ybl Ervin:* Ybl Miklós. Bp., 1956. pp. 49, 137., 94. és 95. sz. kép. — Ybl Ervin ugyanakkor azt állítja, hogy a tervező Ybl Miklós, akinek a hagyatékában a ház tervét megtalálta. Csupán erre a tényre támaszkodik. Más bizonyítéka nincsen, hiszen a terven csak a kivitelező, Wechselmann Ignác aláírása szerepel. Tudjuk azt, hogy Unger és Ybl barátok voltak, Unger nem egy befejezetlen munkáját ő vette át. Ez elégséges magyarázat arra, hogyan került a terv Ybl hagyatékába. Ybl Ervin valószínűleg nem ismerte Edvi Illés előző jegyzetben idézett művében szereplő adatot Unger szerzőségéről. Edvi Illés könyve — aki ekkor egyébként a „Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyé"-nek a főszerkesztője is volt — hallatlanul alapos, megbízható és gazdag adatokban, úgyhogy jelen esetben is mérvadónak tekinthetjük. A Formágyi-ház szokványos neoreneszánsz architektúrája nem mutat olyan egyéni vonásokat, ami azt feltétlenül valamelyik építészhez köthetővé tenné. Mindenképpen figyelmet érdemel viszont a földszinti vasszerkezetes architektúra, ami még igen szokatlan volt ebben az időben. Vasoszlopkiváltást találunk Unger egy másik épületének, a Népköztársaság útja 32—44. sz. ház földszintjén is. Ez a mozzanat is az ő szerzőségét támasztja alá a Váci utcai ház esetében.
10. *Ybl* 9. jegyz. i. m. pp. 48, 136.
11. *Ybl Ervin:* Lotz Károly élete és művészete. Bp., 1938. pp. 133—139.
12. *Edvi Illés* 8. jegyz. i. m. p. 182.
13. Dr. Országh Sándor: Budapest középítkezései 1868—1882. Bp., 1884. p. 214.
14. *Edvi Illés* 8. jegyz. i. m. pp. 99, 182.
15. *Czigler Győző:* Műépítészet. In: *Matlekovits Sándor* (szer'..): Magyarország közigazgatási és közművelődési állapota . . . IX. Bp. 1898. p. 290.
16. *Bibó István:* Budapest, VI., Népköztársaság útja 36. Tudományos dokumentáció 1975. Kézirat a Budapesti Műemlékfelügyelőség terv- és irattárában. A gondos kutatómunkán alapuló tanulmány az egész épülettömb történetével foglalkozik.
17. *Hevesi Lajos:* Budapest és környéke. Bp., é. n. [1873] p. 121.; Országh. 13. jegyz. j. m. pp. 213—214.; *Leonhardt—Melan:* Offentliche Neubauten in Budapest. Bp., 1885. p. 3. *Edvi Illés* 8. jegyz. i. m. pp. 99, 185.; *Jakoby Péter:* Budapest kézikönyve adatgyűjtemény alakjában. Bp., 1918. p. 10.; *Thieme—Becker* 1. jegyz. i. m. p. 571.; *Ybl Ervin* 9. jegyz. i. m. p. 571. stb. — Unger Emil terveként állították ki az „Andrássy úti 7 ház"-at 1899-ben. (Tárgymutató az Országos Magy. Képzőművészeti Társulat 1899. évi tavaszi nemzetközi kiállítására. Bp., 1899. p. 54.)
18. Budapest Főváros Levéltára: *Ybl hagyatéktervei 115—116. sz.*
19. *Leonhardt—Melan* 17. jegyz. i. m.; *Preisich Gábor:* Budapest városépítésének története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig. Bp., 1964. I. melléklet.
20. *Zakariás G. Sándor:* Magyarország műemlékei 3. Budapest. Bp., 1961. p. 137.
21. E szempontból eredménytelenül kutattam a Budapesti Történeti Múzeum Újkori Osztályának (Kiscelli Múzeum) a fotótárában és az Országos Műemléki Felügyelőség fényképtárában. — *Kismarty—Lechner* (lásd 1. jegyz.) azt írja, hogy Unger tervezte az 1867-es koronázáskor az esküemelvényt az Eskü téren és a Ganzkápolnát a Kerepesi úti temetőben. Az előbbit valójában Szkalnitzky Antal („Vasárnapi Újság" XIV. 18. sz. — 1867. máj. 5.), az utóbbit Ybl Miklós tervezte (*Ybl Ervin* 9. jegyz. i. m. p. 47.).
22. 13. jegyz. i. m. p. 213.
23. 8. jegyz. i. m. p. 99.
24. 15. jegyz. i. m. p. 290.
25. XVIII. (1899) 13. sz. p. 86.

9. A Népköztársaság útja 122. sz. villa (Fotó Klösz György), Budapesti Történeti Múzeum Újkori Osztálya (Kiscelli Múzeum), fényképtár: 21. 760.

8. A Népköztársaság útja 32—44. sz. épületcsoport összképe (Fotó Szilágyi Edit 1975)

sorába emelkedett volna-e. Unger a kora eklektikában azt az áramlatot követte, melyet már a kortársak is „berlini iskola" vagy „berlini neoreneszánsz"-ként emlegettek, A kiegyezés körül ugyanis több, később jelentős pályát befutott építészünk tanult a berlini akadémián, Ungeren kívül például Szkalnitzky, Hauszmann, Pártos vagy Kolbenheyer Ferenc. Stílusukat a klasszikus, elsősorban firenzei reneszánsz formakincsének alkalmazása jellemzi precíz, de kissé száraz megfogalmazásban. Konkrét itáliai épületeket ritkán utánoznak. A magyar neoreneszánsz másik vonulatát, melyet Ybl neve fémjelez, az olasz előképek hűségesebb követése jellemzi.

Befejezésül álljon itt néhány múlt századi méltatás építészünkről:

„A berlini iskola még egy követőjét kell felemlítenem, ki mint hulló csillag futott át művészetünk egén, hogy pályája kezdetén, ifjú reményeinek közepette örökre elmerüljön." (Országh Sándor 1884.)[22]

„Szintén nagy veszteség volt *Unger* építésznek korai halála is . . . kiválóan nagy vonás jellemzi alkotásait . . ." (Edvi Illés Aladár 1896.)[23]

„Unger Emil szintén ez időben működött; alkotásait erős egyéniség jellemzi . . ." (Czigler Győző 1898.)[24]

„Fiatalon, tevékenysége közepéből ragadta ki a halál; önálló felfogás jellemzi alkotásait." („A Magyar Mérnök- és Építészegylet Heti értesítője" 1899.)[25]

Sisa József

Jegyzetek

1. Révai Nagy Lexikona, XX. Bp., 1927, p. 831.; *Éber László—Gombosi György:* Művészeti Lexikon, II. Bp., 1935. p. 556.; *Thieme, U.—Becker, F.:* Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler, XXXIII. Leipzig 1939. p. 571.; Dr. Kismarty—Lechner Jenő kéziratos és gépelt feljegyzései a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoportjánál őrzött Szentiványi-féle magyar művészek kéziratos lexikonában.
2. *Zádor Anna:* Pollack Mihály 1773—1855. Bp., 1960. p. 407.
3. Kismarty—Lechner (lásd 1. jegyz.) úgy tudja, hogy tanulmányait Hannoverben folytatta, ahol egy templom tervpályázatán is díjat nyert.
4. A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet XIV. évkönyve. Bp., 1914. p. 86. Az általa tett alapítvány 400 korona értékű volt.
5. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat évkönyve 1865—1866. Pest 1867. p. 241. Unger lakhelye ekkor Pest, Aranykéz utca 3. sz.
6. *Ybl Ervin:* Petschacher Gusztáv építészete. (Egy elfelejtett neoreneszánsz mester) „Magyar Művészet" VIII. (1932) p. 172.; Ybl Ervin: Petschacher Gusztáv építészete. In: A Magyar Művészettörténeti Munkaközösség évkönyve 1952. Bp., 1953. p. 178.

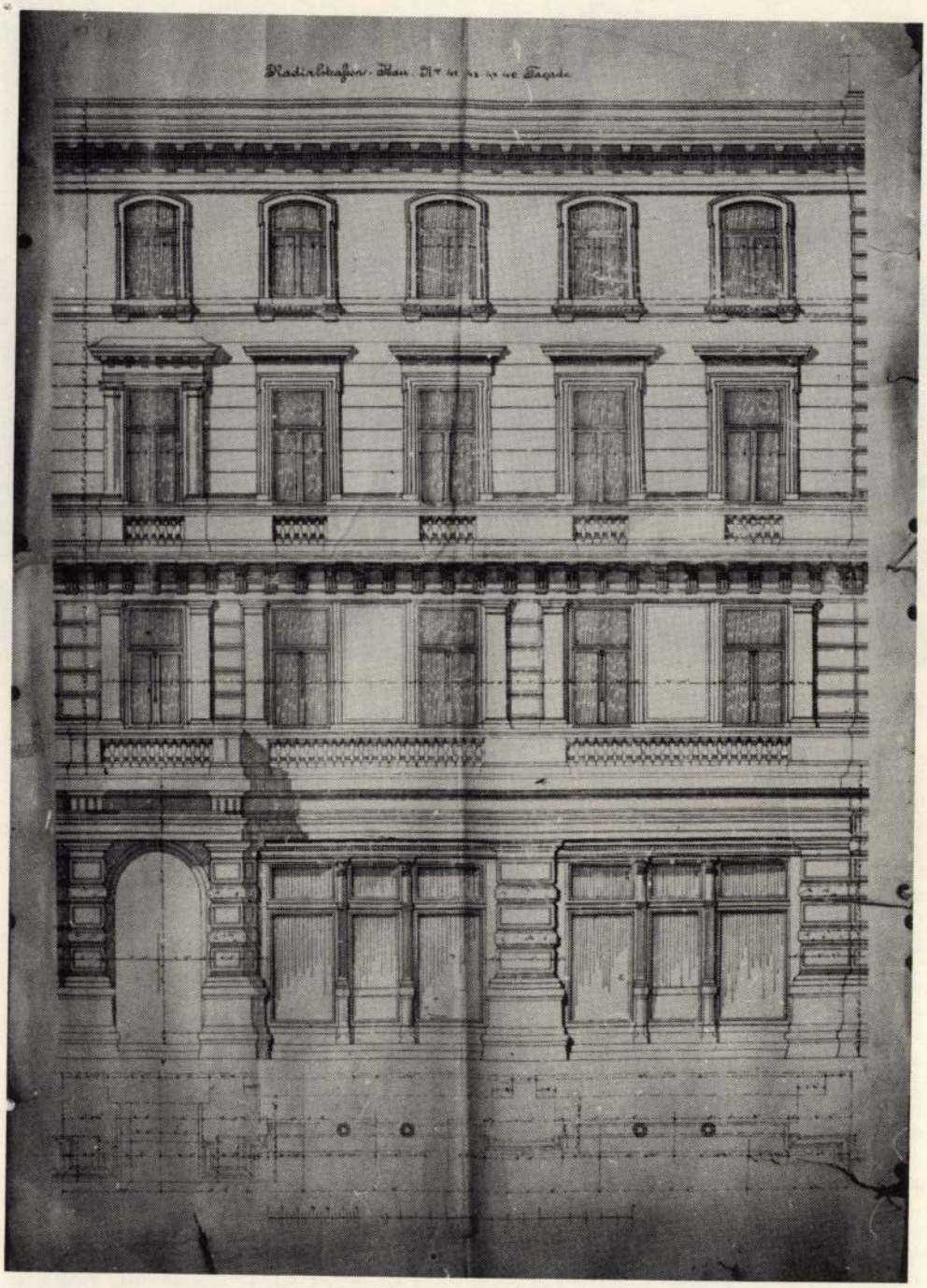

7. A Népköztársaság útja 32—44. sz. épületcsoport homlokzatrajza (Budapest Főváros Levéltára: Ybl-hagyaték 115—116.)

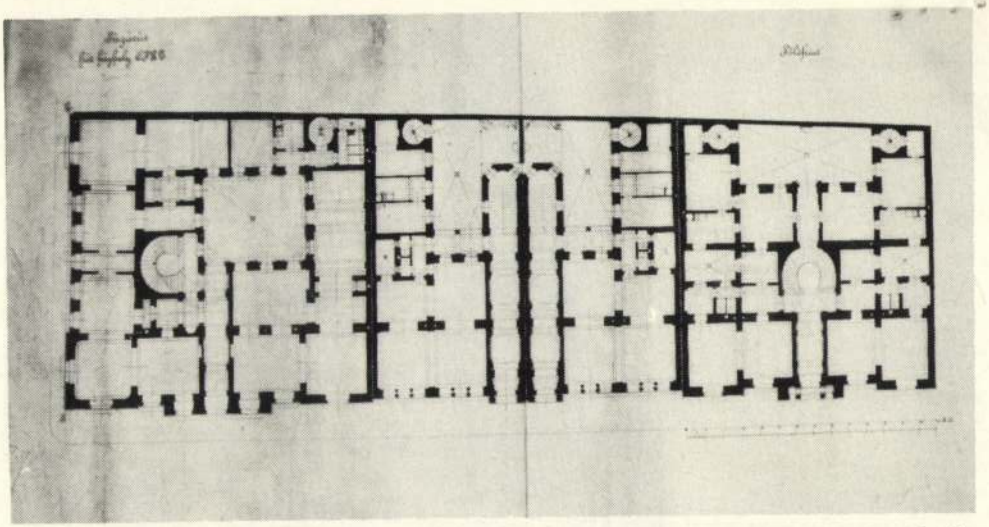

6. A Népköztársaság útja 32—44. sz. épületcsoport alaprajzi részlete (Budapest Főváros Levéltára: Ybl-hagyaték 115—116.)

az egykorú nyomtatott források, mind a későbbi szakirodalom egyetért azonban abban, hogy a házcsoport tervezője Unger Emil[17]. Az épület gazdag tervanyaga Ybl hagyatékában maradt fenn[18]. Nincs rajtuk szignó, de kézenfekvő, hogy az építést folytató Ybl Unger meglevő terveit vette át.

Az épületegyüttes feltűnő vonása, hogy a lakóházak egységes homlokzat mögött, tulajdonképpen egyetlen épületként jelennek meg. Ez kedvelt fogás volt az építészetben a múlt század derekán. Magyarországra is kisugárzó hatású példa erre az egykor a bécsi Opernringen álló Heinrichhof (Theophil Hansen, 1861—63). Itt megegyező mozzanat a tárgyalt épülettel a közép- és oldalrizalitok pavilonszerű megmagasítása. Hasonló módon a Heinrichhof hatása érvényesült a pesti Duna-parton épült és a II. világháborúban elpusztult Hungária szállón is (Szkalnitzky Antal, 1868—71). A Sugár úti épülettömb monumentális hatású, de architektúrája kissé nehézkes és száraz. A terveken is látható, hogy a 34, 36, 40, és 42. sz. házak földszintje már eredetileg is burkolatlan vasoszlopokon nyugvó kiváltással készült, ami lehetővé tette nagyfelületű kirakatok kialakítását. Ez Magyarországon újdonságnak számított; mint korábban szó esett róla, Unger már a Formágyi-ház alsó szintjein alkalmazott vasszerkezetet.

A *Municipiál bank* egyike volt a Sugár úti Építő Vállalatot alapító három pénzintézménynek. Ez a bank építtetett ebben az időben a mai Népköztársaság útja 122. sz. alatt egy *villát*, amely sajnos ma már nem áll[19]. Helyét modern ház foglalja el. A villa Unger legoldottabb, legolaszosabb műve. A torony, a loggiák, a teraszok Itáliát idézik, s mindez klasszicizáló felfogásban. A villa változatos tömege jócskán eltér az Unger által tervezett többi, tömbszerűen megfogalmazott épülettől, ami a villaműfaj kívánalmaival magyarázható.

Ezekben az években építhette a Gorkij fasor 12. sz. alatti villát is[20]. 1901-ben Györgyi Géza átalakította és megtoldotta, s Horti Pál tervei alapján új berendezéssel látták el. Az átalakítás előtti állapotról fényképpel nem rendelkezünk[21], így a villát építészetileg nem értékelhetjük.

Helye a magyar építészet történetében

Unger Emil a magyar építészet kora eklektikus korszakának számottevő építésze, a nagy pesti építési konjunktúra által létrehívott széles derékhad egyik legteljesebb képviselője. Korai halála miatt nem volt alkalma tehetségét kibontakoztatni, mindössze öt épületéről tudunk. Ezek alapján nem lehet eldönteni, hogy ha tisztes kort ért volna meg, a kor legjobbjai — Ybl, Szkalnitzky, Weber —

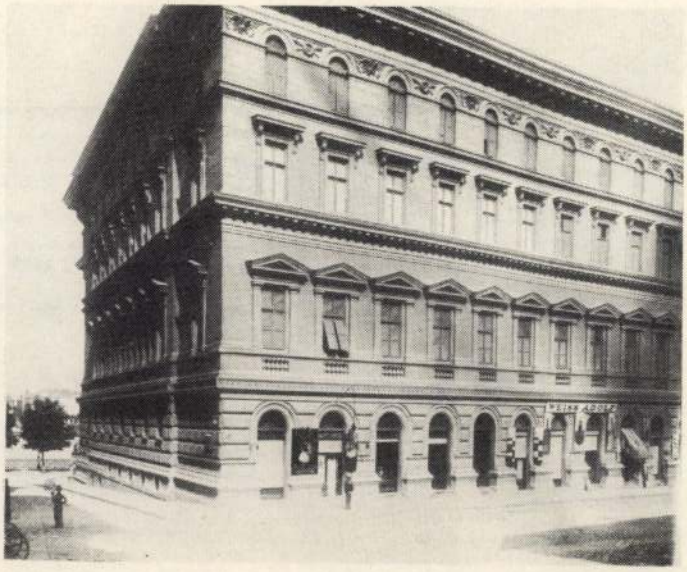

5. *A Lipthay-palota hátsó homlokzata (Rozinay . . . 29. sz. kép.)*

ahol a legdíszesebb helyiségek sorakoznak, nagyméretű aedikulás ablakok láthatók, efölött a kis, páros nyílásokkal megszakított II. emelet a tervező szándékának megfelelően teljesen hangsúlytalan, szinte egybeolvad az I. emelettel. A II. és III. emelet között kiemelt osztópárkány következik, majd legfölül erőteljes konzolokra támaszkodó főpárkány koronázza az épületet. A hátsó részben a Lánchíd felé eső homlokzat a szokványos bérházakkal rokon: a földszinten nagy, félkörívés nyílások láthatók, itt boltok kaptak helyet, az emeleti ablakok egyenletesen sorakoznak, ahogy a kor számos lakóházán, ismét szokásos módon az I. és II. emelet közti övpárkány a hangsúlyos — és nem a II. és III. emelet közötti, mint a túloldalon —, a főpárkány kiképzése is egyszerűbb. A belső terekről Edvi Illés Aladár megjegyzi, hogy a palota „monumentális hatású vestibüljét, lépcsőházát és udvarát külön kiemelni el nem mulaszthatjuk."[12] Az I. emeleten a Lánchíd felé eső oldalon egymás után következtek a „férfi" szobák: háló, dolgozószoba, dohányzó, könyvtár. A könyvtárhoz kapcsolódtak a dunai fronton a „női" szobák: szalon, boudoir, háló.

A múlt századi értékelések is a tárgyalt Lipthay-palotát tartották Unger legjobb művének. „A mű azonban — írja Országh Sándor 1884-ben[13] —, mely által megörökíté magát, a művészet érdekében áldozatokra kész magyar főúr, báró Lipthay Bélának a budai Dunarakparton álló palotája, mely florenzi renaissancera emlékeztet, az ő egyéni stylját méltóan képviseli s fényes tanújele rendkívüli tehetségének." Edvi Illés Aladár a következőképpen emlékszik meg róla[14]: „Erőteljes, még a pesti parton is érvényesülő hatalmas arányokban épített olasz renaissance stílusú épület ez . . ." „Unger tanúságot tett kiváló geniejéről. E palota hatalmas formaérzéssel s monumentális érzékkel van tervezve." „Unger Emil . . . legsikerültebb építménye a báró Lipthay palotája . . ." summázta Czigler Győző[15].

Az egykori *Sugár út* egyik legelső épülete időrendben az a hatalmas *háztömb*, amely a Nagymező és a Jókai utca között húzódik[16]. (Jelenleg Népköztársaság útja 32—44.) A hét házból álló egységet a Sugár úti Építő Vállalat építtette, tervezője Unger Emil, a vállalat vezető építésze volt. Az építési engedély iránti kérelmet 1872. július elején adták be, s az engedélyt egy hónap múlva, augusztus 10-én adta ki a tanács. 1874 tavaszára mind a hét ház készen állt, s használatba vételüket május 1-i hatállyal engedélyezték. Ahogy az építési dátumok is mutatják, Unger a befejezés előtt meghalt, így a munkát másnak kellett átvennie. A választás itt is Ybl Miklósra esett. Mind

4. A Lipthay-palota bejárata a Duna felől (Hermann Rückwart—Hrsg.): Architektonische Studienblätter aus Budapest. Berlin é. n. [1890 k.] I. sorozat 33. sz. kép.

3. A Lipthay-palota dunai homlokzata (Rozinay . . . 28. sz. kép.)

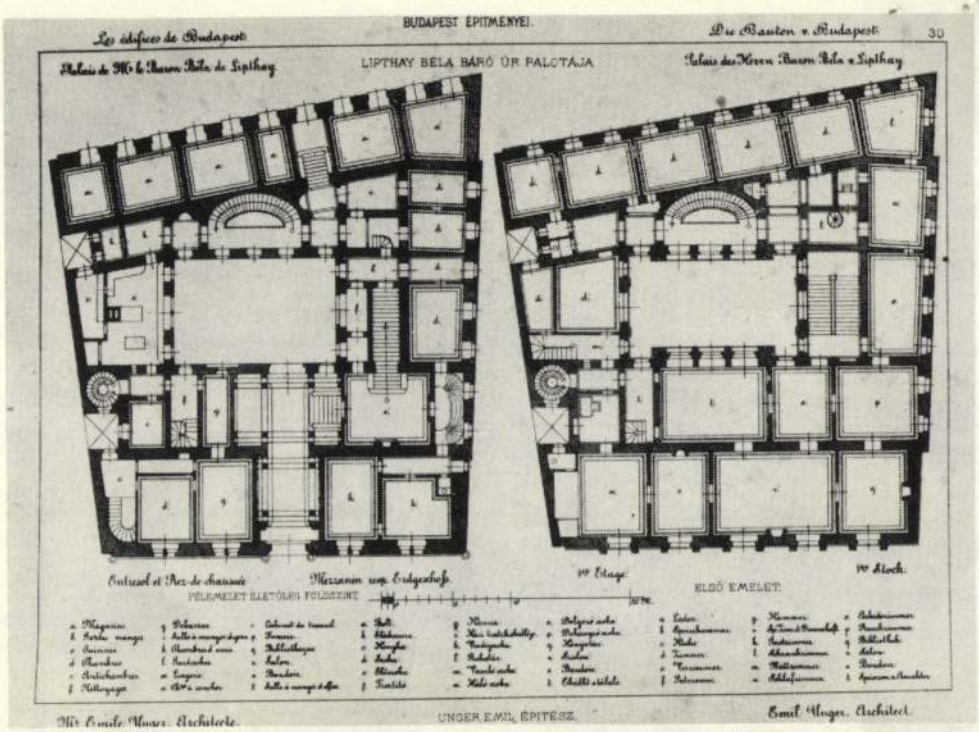

2. A Lipthay-palota alaprajzai (Rozinay István — szerk.): Budapest épitményei. Bp. és Eperjes é. n. [1890 k.] 30. sz. kép.

fel. Belső tereire a nagyfokú területkihasználás a jellemző, nyilván a telek drágasága miatt. Keskeny kapualj vezet az ökonomikusan elhelyezett kétkarú lépcsőházba; az udvar is elég szűk — hiszen az építési terület tulajdonképpen kicsi —, a helyiségek egy részének a megvilágítása ezért nem elégséges. A kapualj és az udvar viszont gondos építészeti kiképzést kapott.

Unger főműve *báró Lipthay Béla palotája,* amely egykor a Lánchíd budai lábánál állt, a Széchenyi (ma Lánchíd) utca első háza volt. A II. világháborúban megsérült, és bár állapota miatt nem lett volna szükséges, lebontották. Báró Lipthay először Ybl Miklóst bízta meg, aki court d'honneurös palotát tervezett két előreugró földszintes szárnnyal[10]. Mivel a szóbanforgó területen a szabályzat értelmében csak zártsorú, háromemeletes házat lehetett építeni, elejtették ezt a tervet, és a főrangú építtető Unger Emilt bízta meg új tervek készítésével. Az építkezés 1872 körül kezdődött és Unger halála után, 1874-ben fejeződött be. A palotával ismét Ybl került kapcsolatba, részletrajzai maradtak fenn a termek kiképzésére. Az elkészülés évében Lotz Károly falfestményekkel díszíti az első emelet két termét (valószínűleg a szalont és a boudoir-t) a Duna felé néző szárnyban[11]. Az épületben ezen az oldalon helyezkedett el a tulajdonképpeni palotarész, az utca felé eső oldalon voltak elsősorban a bérlakások. A két résznek külön bejárata és lépcsőháza volt. Unger a homlokzatok architektúrájában is ötletesen és egyértelműen jelezte a ház kettős funkcióját. A Duna felől nagyvonalú palazzo: a földszint mintegy kváderezett lábazat, amely fölött hangsúlyos piano nobile húzódik, a legfelső szint egyenletes ablaksora pedig lezárja a kompozíciót. A földszint középtengelyében nyílik a kapu, melyet masszív, íves talpazatra állított lámpák, rusztikázott keretelés és díszesen kiképzett I. emeleti koronázó erkély emel ki. A piano nobile valójában két szintet foglal egybe: az I. emeleten,

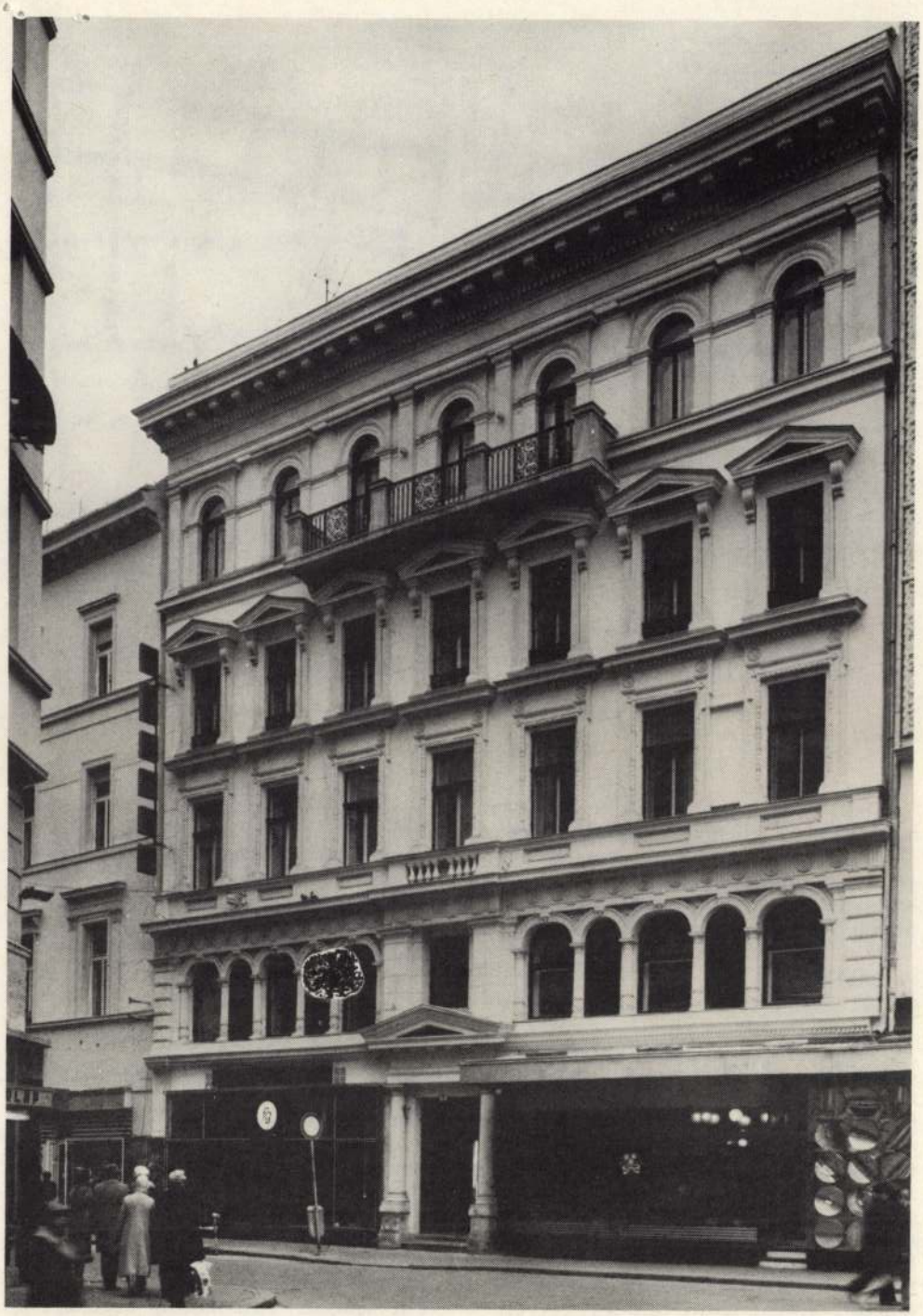

1. A Formágyi-ház (Fotó Barka Gábor 1984.)

rosi főépítész személyében biztosította a nagystílű, koncepciózus városrendezést. Munkáját egész sereg kitűnő építész segítette, teljesítette ki. A nagy építkezések lehetőséget adtak a társművészetek fejlődésére, sokféle murális műfaj alkalmazására. A két világháború közti egyik legnagyobb vállalkozás a Tisza István Tudományegyetem és a Klinikák befejezése és megnyitása volt. Az egyetemi épületek tervezője: *Korb Flóris*, akinek halála után *Borsos József* hatékonyan részt vett az egyetem környékének rendezésében (a park, az egyetemi sugárút és egyetemi templom tervezését végezte). Legnagyobb jelentőségű munkája a Nagyerdő és környékének teljes rendezése volt. Egységes esztétikai elvek szerint tervezte meg a csónakázótótól, a stadiontól a köztemető felé nyíló sugárutat, s 1932-ben felépítette Magyarország legszebb erdei temetőjét.

A köztemető Borsos főműve, de egyedülálló a magyar temetőművészetben is. A hatalmas területet *Pohl Ferenc* főkertésszel együtt olyan rendezett parkká alakították, amely méltó ágyazata lett a krematóriumnak, valamint a művészi síremlékeknek, szobroknak, és más művészi alkotásoknak. A krematórium épülete már egy kilométerről, a csónakázótótól feltűnik lila mázas tetejével, jól tagolt árkádsorával. Borsos a magyar szecesszió tanulságait kamatoztatta érdekes, meglepő élettelíséget sugárzó épületén.

Közben kisebb-nagyobb lakóházakat (többek között a magáét), iskola, óvodaépületeket tervezett.

Már nyugdíjban volt, amikor első díjat nyert az egyetemi templomra kiírt pályázaton. Ez és a szegedi Honvéd téri református templom volt utolsó megvalósult műve.

Borsos nemcsak városrendező főépítész és tervezőmérnök volt, de szerepet vállalt a művészeti közéletben is. 1910-től tagja volt a Debreceni Műpártoló Egyesületnek, 1924—27 között a Debreceni Művészháznak is. A Művészház kiállításaira elhozta a vásárhelyi majolikatelep kerámiáit, építészeti, fém- és kerámia terveivel részt vett a kiállításokon. 1928-ban megtervezte a debreceni nagyerdei művésztelepet — nem rajta múlott, hogy az akkor nem valósult meg.

9. A krematórium tetőkiképzése

1952-ben halt meg Debrecenben. Síremlékét főművével, a krematóriummal szemben, a köztemetőben találni. Születésének 100. évfordulóján, 1975-ben emlékülést rendeztek Debrecenben, s az Építőipari Tudományos Egyesület debreceni csoportja kiadásában megjelentették egykori tanítványa, Sápi Lajos tanulmányát. 1980-ban felvette nevét a dolgozók iskolája, amely az általa tervezett egykori Rakovszky-iskola épületében van. Ennek udvarán avatták portrészobrát (Hondromatidisz Rigasz művét). Egykori, Domokos Lajos utcai lakóháza (ma Borsos József tér 1.) a debreceni Irodalmi Múzeumnak adott helyet, s a körötte levő tér viseli a jeles építész nevét. 1981-ben nyílt meg itt a „Debrecen és a magyar irodalom" című kiállítás. Borsos életműve ma is élő és ható tényező Debrecenben.

Sz. Kürti Katalin

10. Vásárhelyi majolikák a rendőrségi palota ablakai alatt (1914)

UNGER Emil építész
1071

UNGER EMIL
(1839—1873)

A nyolc kötetre tervezett „Magyar Művészet" c. kézikönyvprogramban megbízást kaptam a korai historizmus építészetét tárgyaló fejezet megírására. Így került sor Unger Emil tevékenységének feldolgozására is, de a munka jellegének megfelelően levéltári és tervtári kutatást nem végeztem. Feldolgoztam ellenben a számításba jövő irodalmat, nyomtatott forrásokat (folyóiratok, könyvek, katalógusok stb.) az MTA Művészettörténeti Kutatócsoportnál őrzött Szentiványi-féle cédulagyűjtemény alapján. Mivel Unger igen korán halt meg és műveinek száma kicsi volt, személyével keveset foglalkoztak, következésképpen szűkös a rá vonatkozó anyag. Az alábbi összefoglalás ezekkel a megszorításokkal törekszik a teljességre. (A kézikönyvben — terjedelmi okok miatt is — természetesen jóval rövidebben tárgyalom Ungert.)

Élete[1]

Unger Emil 1839. január 20-án született Pesten. Családja a magyar klasszicizmus legnagyobb építészével, Pollack Mihállyal állt rokonságban. Pollack gyászjelentésén ott áll veje, Unger Antal neve is[2]. Építészünk tanulmányait Pesten kezdte, majd a berlini akadémiának volt hallgatója[3]. Ezután Olaszországban tett tanulmányutat, ahol építészeti ismereteit gyarapította és festői tehetségét is fejlesztette. Főleg akvarellfestő volt. Pályáját a Magyar Tudományos Akadémia építőirodájában kezdte, ahol rajta kívül a magyar historizáló építészet több más ígéretes tehetsége — Szkalnitzky, Ybl, Hauszmann — gyülekezett. Az építkezés végével 1865-ben önállósította magát. Alapító tagja volt az 1867-ben megalakult Magyar Mérnökegyesületnek, mely 1872-ben a Magyar Mérnök- és Építész Egylet nevet vette föl[4]. A Magyar Képzőművészeti Társulatnak is tagja volt[5]. Legjelentősebb funkcióját a Sugár úti Építő Vállalatnál töltötte be, ahol mint vezető építész működött[6]. A fenti vállalatot három nagy bank alapította 1872-ben, és a fővárossal kötött szerződés alapján a Sugár út (később Andrássy út, ma Népköztársaság útja) 5 éven belüli teljes kiépítésére vállalkozott. Unger már beosztásánál fogva is nagy szerepet játszhatott a díszútvonal architektónikus koncepciójának kialakításában. Halála után utódja Petschacher Gusztáv lett. Mint ahogy alkotásainak bemutatásánál is kiderül, Ybl Miklós munkatársa volt, és egyébként is nagy barátság fűzte őket egymáshoz. Építészünk jó barátságban volt Lotz Károly festőművésszel is. Váratlanul, 1873. július 5-én halt meg Budapesten. Haláláról a „Vasárnapi Újság" így emlékezett meg: „*Unger Emil,* pesti fiatal műépítész, 34 éves korában meghalt. Képzett ifjú volt, kinek felügyelete alatt eddig is több szép épület emelkedett. Halálát meghűlés okozta, mert egy csolnakázás alkalmával a Dunába fordult."[7]

Korai halála miatt Unger életműve torzóban maradt ránk, több munkáját más — éspedig Ybl Miklós — fejezte be. Így történhetett meg az, hogy néhány épületének még a szerzősége is vitatott.

1870—72-ben építette a Váci utca 7. alatt a *Formágyi-házat*[8]. A kivitelezésre az engedélyt 1870. július 5-én adta meg a tanács a tulajdonosnak, Formágyi Ferencné Juttner Eleonórának, a kivitelező Wechselmann Ignác építőmester volt[9]. A múlt századi beszámoló megállapítja, hogy „az I. emeleten keresztül hatoló vasszerkezet tartja a kőépítményt." Az alsó szinten áruház volt, az emeleten bérlakások. A földszinti és a félemeleti vasszerkezet lehetővé tette, hogy tágas kirakatokat helyezzenek el. Ez úttörő jelentőségű megoldás, az első tulajdonképpeni üzletház Budapesten, amelyet a következő évtizedekben számos hasonló épület követett. Homlokzatának egyébként a neoreneszánsz architektúra szokványos, sztereotip elemeit fedezhetjük

DR. KISMARTY-LECHNER IENŐ
ÉPITÉSZ-TANÁR
BUDAPEST XI. MESZÖLY U. 52.

U N G E R E M I L építész.Született 1839 január 20.-án,Budapesten, meghalt 1873 julius 5.-én Budapesten.Tanulmányait Pesten kezdte, Hannoverben folytatta,ahol egy templom-tervpályázaton dijat is nyert. Olaszországba tanulmányutat tett,ahol épitészi tudásának gyarapitásán kivül festői tehetségét is fejlesztette.Főleg aquarellfestő volt, Lotz Károly festőművésszel jó barátságban volt s később együttis dolgoztak.Ybl Miklós belső munkatársa volt s egyébként is nagy barátság füzte őket egymáshoz.

Müvei közül legjelesebbek:

Báró Liptay palotája,szép olasz reneszanszban,különösen szép a lépcsőháza és udvara,Lotz Károly freskói diszitik.

Haggenmacher-Épületcsoport -7 ház egy tömegben- Andrássy ut és Nagymezőu.sarok

Municialbank épülete

Bérház Fo ágyi-féle gyógyszertár tulajdonosa részére, /jelenleg a Quenzer testvérek vannak benne./ Váci utca.

Villa a városligeti fasorban,melyben jelenleg a Ráth-muzeum van elhelyezve/ már átalakitott állapotban/

Villa,a Municipiálbank tulajdona Andrássy ut.

Ő készitette a 67-es koronázáskor az esküemelvényt az Eskü-téren.

Unger Emil

U N G E R E M I L építész. Született 1839 január 20.-án, Budapesten, meghalt 1873 julius 5.-én Budapesten. Tanulmányait Pesten kezdte, Hannoverben folytatta, ahol egy templom-tervpályázaton dijat is nyert. Olaszországba tanulmányutat tett, ahol épitészi tudásának gyarapitásán kivül festői tehetségét is fejlesztette. Főleg aquarellfestő volt, Lotz Károly festőművésszel jó barátságban volt s később együtt is dolgoztak. Ybl Miklós belső munkatársa volt s egyébként is nagy barátság füzte őket egymáshoz.

Müvei közül legjelesebbek:

Báró Liptay palotája, szép olasz reneszanszban, különösen szép a lépcsőháza és udvara, Lotz Károly freskói diszitik.

Haggenmacher-) Épületcsoport -7 ház egy tömegben- Andrássy ut és Nagymezőu. sarok

Municialbank épülete

Bérház Fo ágyi-féle gyógyszertár tulajdonosa részére, /jelenleg a Quenzer testvérek vannak benne./ Váci utca.

Villa a városligeti fasorban, melyben jelenleg a Ráth-muzeum van elhelyezve/ már átalakitott állapotban/

Villa, a Municipiálbank tulajdona Andrássy ut.

Ő készitette a 67-es koronázáskor az esküemelvényt az Eskü-téren.

DR. KISMARTY-LECHNER ENŐ
ÉPITÉSZ-TANÁR
BUDAPEST XI. MESZÖLY U. 1. SZ.

Ingeborg Ernst

von Miklós Ybl ist. (Ignác Wechselmann war ein vielbeschäftigter Bauunternehmer, der von Ybl viele Aufträge bekam.)

In einer inzwischen gefundenen Ouelle (L. Hevesi: Budapest und Umgebung, Budapest, o.J. 191-192) ist ein Hinweis darauf zu finden, daß das fragliche Haus von Emil Unger (1839-1873) gebaut wurde. In der vorliegenden Studie wird untersucht, welche Argumente für bzw. gegen die Urheberschaft von Unger sprechen. Die Beweisführung wird dadurch erheblich erschwert, daß Ungers kein beglaubigtes Werk hat, denn auf den Entwürfen für die vier Gebäude, die an seinen Namen zu knüpfen sind, ist seine Unterschrift als für die Ausführung allein verantwortlichen Baumeisters nicht zu finden. Auch seine Entwürfe für zwei gebäude, die durch seinen frühen Tod nicht fertiggebaut werden konnten, wurden von Ybl vollendet. Die pläne aller bekannten Gebäude von Unger, ist im Nachlaß von Ybl zu finden, desgleichen die Pläne des Wechselmann-Hauses.

Die Frage, wer der Architekt war, bleibt zunächst und vermutlich solange dahingestellt, bis die Arbeitsweise der Budapester Architektenbüros in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts erforscht ist, bzw. es der Forschung gelingt, die Entwürfe, die im Nachlaß von Ybl zu finden sind und von verschiedenen Händen stammen, einzelnen Architekten zuzuordnen.

JEGYZETEK

1. A Wechselmann-villa a Budapest, VI. Városligeti fasor (1951-91 között Gorkij fasor) 12. sz. telken – átalakítva – ma is áll. L. Ybl Miklós építész 1814-1891. Kiállítási katalógus. Budapest, 1991. (Továbbiakban: Ybl 1991.) Kat. 47.

2. GÁBOR E.: A Wechselmann-villa. In: Ybl 1991. 99-104. A jelen cikkben kifejtett kérdéseket már érinti a korrektúrában betoldott 15. sz. jegyzet.

3. Wechselmann több Ybl műnek volt a vállalkozója, de másirányú kapcsolatukról is van tudomásunk. L. GÁBOR E. i. m. 101.

4. A Wechselmann-villa főmotívuma, a két szintet átfogó ív a Várkert bazáron és a lipótvárosi Bazilika főbejáratán jelent meg később.

5. Budapest Főváros Levéltára (továbbiakban: BFL) XV. 331-121.

6. ZAKARIÁS G. S.: Magyarország művészeti emlékei 3. Budapest, 1961. 137.

7. HEVESI L.: Budapest és környéke. Budapest, é.n. [1873] 191-192.

8. SISA J.: Unger Emil (1839-1873). Műemlékvédelem XXVII. 1984. 216-225.

9. Ybl 1991. Kat. 43.

10. U.o. Kat. 51.

11. YBL E.: Ybl Miklós. Budapest, 1956. 49.

12. Mint a 7. jegyzet 115-116.

13. EDVI ILLÉS A.: Budapest műszaki útmutatója. Budapest, 1896. 212.

14. Mint a 8. jegyzet 216-218.

15. LEONHARDT, E. R.–MELAN, J.: Oeffentliche Neubauten in Budapest. Budapest. 1885. Tafel 1.

16. BFL. IV. 1305. Pestváros Építési Bizottmány iratai. 1872. Iktatókönyv 2382/72. sz.; BFL. IV. 1303 f. Pestváros tanácsának iratai. 1872. VI. 10. k. cs. II. rész p. 1216-1217. 29.895/1872. sz. építési engedély.

17. BFL. XV. 331-153.

18. Az 1872-es építési engedély iratokban (l. 16. jegyzet) és az Ybl hagyatékban található részletterveken (l. 17. jegyzet) Sugárúti 131. sz. szerepelt. 1874-ben kapta a Sugárúti 125 S. telekkönyvi számot, ettől kezdve ez a megjelölés szerepelt 1878-ig, amikor a sugárúti házszámozás bevezetésével a Sugárút 138. számot kapta. 1885-ben kapta az útvonal az Andrássy út nevet, ekkor a házakat is átszámozták és ez az ingatlan az Andrássy út 122. számot kapta. Ez a cím ma is érvényes. A szám folyamatos azóta, csak az utcanév változott időről időre.

19. A leginformatívabb rajz a szomszédos telekre építendő ház engedélyezési tervének helyszínrajzán található. Fővárosi Tervtár 28.323 Hrsz. csomóban 13.970/1885-III. eng. sz.

20. Budapest Történeti Múzeum Kiscelli Múzeuma, Fotótár 32.708 és 21.760 ltsz.

21. Az 1875 júliusi újraszabályozás után $574\frac{29}{100}$ □ öl területű, hátrafelé szélesedő telek nek a Sugárútra 16.50 öl, a Bakony (ma Rippl-Rónai) utca felé 31.74 öl hosszúságú homlokzata volt. A tervezés idején a telek 423 □ öl területű volt és a mellékutca felőli homlokzata megközelítően 25 öl lehetett.

22. BFL. XV. 331-121/15.

23. Ezt a formálást nem szívesen nevezném hellenizálásnak, mert az azt jellemző plasztikai elemek, például a kariatídák, vagy a tympanonok és az azokhoz kapcsolódó akroterionok itt következetesen hiányoznak, és a fontos szerepet kapó félkörívek sokkal inkább a római előképekre utalnak.

24. Ybl 1991. Kat. 50.

25. Az a kérdés is felmerülhet, hogy mennyire tekinthető hiteles Ybl műnek a drávafoki Bittókastély. Ybl Ervin csak érintőlegesen fogglalkozott vele és igen bizonytalan az épület kérdésében. (YBL E. a 11. jegyzetben i. m. 141.) Az Ybl kiállítás előtt sem foglalkozott vele a kutatás. Az tény, hogy a kastély tervei megtalálhatók az Ybl hagyatékban. (BFL. XV. 331-3. 18 db.; Ybl 1991. Kat. 50.) Ettől még akár Unger is tervezhette volna a kastélyt.

26. BRÖNNER, W.: Die bürgerliche Villa in Deutschland 1830-189. Düsseldorf, 1987. 225.

27. V.ö. Ybl 1991. 103. 18. jegyzet.

28. GALLET, M.: Claude-Nicolas Ledoux. Leben und Werk des französischen „Revolutionsarchitekten". Stuttgart, 1983. 84-85. Der Pavillon Tabary in Paris.

29. Mint az 5. jegyzet.

30. BFL. XV. 331-70 Lipthay-palota, u.o. 331-49 Formágyi ház, u.o. 331-115 Andrássy út 32-44., uo. 331-153 Andrássy út 122.

31. BFL: XV. 331-47/90., Ybl 1991. Kat. 34.1.6.

32. SISA J. 8. jegyzetben i. m. 216. 225. említi, hogy Ybl barátságban állt Ungerrel.

33. Budapest Történeti Múzeum Kiscelli Múzeuma, Tervtár 65.36.2. ltsz.

34. YBL E. 11. jegyzetben i. m. 137., SISA J. 8. jegyzetben i. m. 216. 225.

35. Ybl 1991. Kat. 47.1.3.

36. Ybl 1991. Kat. 7.1.8. és 7.1.10.

37. Ybl 1991. Kat. 24.1.2.

38. Ybl 1991. Kat. 40.1.1.5.

39. Ybl 1991. Kat. 42.1.2.

40. Ybl 1991. Kat. 49.1.3., 49.1.5., 49.1.6. stb.

41. Ybl 1991. Kat. 51.1.1., 55.1.3., 56.1.14, 56.1.15.

42. Ybl 1991. Kat. 56.1.22 és 56.1.25.

Eszter Gábor: **Nochmals über die Villa-Wechselmann**

Bei der Studie handelt es sich um einen Vortrag der Konferenz, die anläßlich der zwischen Dezember 1991 und April 1992 im Budapester Historischen Museum veranstalteten Ausstellung *Der Architekt Miklós Ybl 1814-1891* abgehalten wurde.

Die Autorin stellte in der – auch im Ausstellungskatalog erschienenen – Studie die Hypothese auf, für die sie auch indirekte Nachweise erbrachte, daß ein auch heute existierendes, wenn auch in bedeutendem Maße umgebautes Gebäude (die Villa-Wechselmann, Budapest, VI., Városligeti fasor 12) ein Werk

A terveken található feliratok vizsgálata azonban egy másik változatot sugall. A Wechselmann-villa, a sugárúti villa, a Formágyi ház egyes részlettervein található egykorú – munkaközi – feliratok igen hasonlók; de azonos kézre látszik utalni más, bizonyosan Ybl-féle részletterv – pl. a ferencvárosi plébánia templom szószékének egyik kiviteli tervén látható felirat is.[31] (Nem vagyok írásszakértő, bizonyítéknak tehát nem tekintem, de mint lehetőséget fel kell vetnem az azonos rajzoló – alkalmazott, munkatárs – gondolatát. Ha a tervek az Ybl hagyatékban vannak és azokon az Ybl irodában dolgozó ember kezenyoma látható, akkor az a lehetőség is felmerülhet, hogy Unger netán az Ybl irodában készíthette saját terveit is.[32] Ybl vélhetően segítőkész lehetett fiatal munkatársaival. (Tudjuk, hogy a kezdő Schickedanz Albert, aki Ybl alkalmazottja volt, pályázaton nyerte el a Batthyány-mausoleum tervezésére a megbízást, az építkezést is ő vezette, minden ügyirat és publikáció őt említi tervezőként, a beadványi terveket azonban Ybl szignálta helyette. Schickedanz akkor, 1872-ben nem rendelkezett építőmesteri joggal, munkaadója tervének szignálásával vállalta érte a felelősséget.)[33]

Felmerülhetnek még további szempontok is, pl. hogy Wechselmann Ignác nemcsak Ybl épületeinek, hanem az Unger nevéhez kapcsolt Formágyi háznak is a vállalkozója volt.[34] Másrészről Bor Ferenc kollégám hívta fel a figyelmemet arra, hogy a Wechselmann-villa beadványi tervén szereplő növényzet különös szögletes rajza[35] megtalálható az öskü templomtervektől[36] kezdve a dobozi magtár,[37] a margitszigeti istálló[38] és a zsombolyai Csekonics-kastély tervein is.[39] Ez a tény vagy egy, hosszú ideig az Ybl irodában dolgozó rajzoló, vagy maga a mester kezére utal.

Az addig felhozott érvek és ellenérvek, azt hiszem kellőképpen bizonyítják, hogy a Wechselmann-villa tervezőjének kérdését egyelőre nem lehet megnyugtató módon lezárni. Saját hipotézisem „megtámadásával" csupán azt szerettem volna bemutatni, hogy még a legjobban feltárt életműben is milyen kevés a kapaszkodónk, és hogy itt is milyen sok mindent nem tudunk. Nem tudjuk tényszerűen, hogy hogyan működött az Ybl iroda; kik, mikor, milyen formában dolgoztak ott – és persze még kevesebbet tudunk a többi irodáról. (Talán Hauszmannéról van egyedül több fogalmunk.) Nagyon hiányosak az ismereteink arról, hogy a múlt század második felében milyen könyveket, folyóiratokat és esetleg mintakönyveket ismertek, forgattak és használtak a magyar építészek. (Ez utóbbi kérdés – azt hiszem – ma még megválaszolható lenne és igen kiváló disszertáció-témául kínálkoznék egy, az adatgyűjtő munkától nem idegenkedő, pályakezdő kollégának.)

Igen kívánatos lenne a példátlanul gazdag Ybl hagyatékban formai, rajztechnikai stb. szempontból elválasztani egymástól a különböző kezektől származó rajzokat. Elkezdhetnénk a különböző szignók felkutatásával és csoportosításával. Ismert a Vámház tervek között jó néhány Ney Béla által szignált lap.[40] Schickedanz Albert egymásba rajzolt SA betűi több kiállított távlaton voltak láthatók,[41] de néhány operaházi terven feltűnik egy aláhúzott M jelzés is.[42] Bizonyára sokkal többféle szignó is található, de a szignálatlan tervek is rejtenek még meg nem fejtett információkat. A kézirattárak levelestáraiban is minden bizonnyal lehet idevonatkozó, eddig ismeretlen adatokra találni.

Az 1991-1992-es nagy Ybl kiállítás, amely Ybl Ervin monográfiája után egy újabb összegzés, most már talán megadja a lehetőséget a részletek tisztázását célzó aprómunkának és egyben fel is hívja a figyelmet annak szükségességére.

A tanulmány részben az MTA-Soros Alapítvány támogatásával végzett kutatáson alapul.

ellenére rokonságot mutat a Wechselmann-villáéval, noha középső tengelye sokkal szélesebb, mint amazé. Különösen figyelemreméltó, hogy a Wechselmann-villa tervén szereplő – végül meg sem épült – kocsialáhajtó mintha a Bittó-kastély szélső tengelyének redukált visszaidézése lenne. Az emeletes épülettömb övpárkánya azonos módon folytatódik főpárkányként az egyíves oldalszárny fölött.

A Bittó-kastély csak részben emeletes. A második tengelyben, a rizalitokon alacsony toronyként megjelenő emelet, vakívek által közrefogott ablakmotívuma viszont nem a Wchselmann-villán, hanem a sugárútin ismétlődik meg, csak ott az egész épület szerkesztésének megfelelően aszimmetrikus elhelyezésben. Bizonyos részletformák is ismétlődnek: a hangsúlyos lábazati- és osztópárkányok, valamint a téglányalakú ablakok nagykiülésű szemöldökpárkányai tűnnek fel ismételten.[25]

Bár sikerült Ybl munkái között is a Wechselmann-villához hasonló karakterűt találnunk, a mérleg mégis, mintha Unger felé billenne. Az egy-egy azonos szellemű analógia nagyobb súllyal esik a latba a négyműves, mint a száznál több műves életműben. Mert amíg az előbbinél örömmel fogadjuk a kisebb egyezéseket is, és készséggel illesztjük a meglévő szűkös ismereteink mellé, hogy árnyaljuk vele a halvány képet, addig az utóbbinál sok tárgyi, esetleg írásos adattal van módunk összevetni az új adalékot, ezért sokkal több bizonyítékot igénylünk ahhoz, hogy valamit az életműbe be merjünk illeszteni. Ungernél egy új motívum gazdagítja a képet, Yblnél ugyanez gyanús, mert csak több hasonló megléte valószínűsíti az odatartozást. Míg Ybl szerzőségét igazolni látszik a nagy ív későbbi ismételt megjelenése – addig Unger esetében a motívum megismétlődésének kívánalmától eltekintünk, hiszen a villa megépülte után két évvel, 34 éves korában elhunyt fiatal embernek nem is lehetett módja a felvetett ötletet kiteljesítenie. (Megtehette ezt helyette például Ybl!)

Tekintsük e kérdés más vonatkozását: eredeti tanulmányomban Wolfgang Brönnemek azt a gondolatát, amely a lipcsei Villa Meissner főhomlokzati nagy ívét a francia forradalmi építészettel hozta kapcsolatba[26] – a Wechselmann-villára vonatkozóan, minden formai közelség dacára kétségbevontam, hiszen az Ybl életműben hasonló előképek alkalmazására nem találni példát.[27] Időközben felmerült egy Ledoux metszet a párizsi Tabary pavillonról.[28] Mivel eddig nem nyert bizonyítást, hogy Ybl metszet-előképek alapján dolgozott volna bármikor is, nagyon nehezen szánnám rá magam arra, hogy a metszetet közvetlen összefüggésbe hozzam az Ybl által tervezett Wechselmann-villával. Unger esetében könnyebben engednék a csábításnak. A berlini és itáliai tanulmányait csak néhány évvel korábban befejezett, alkotói módszereit még feltehetően éppen csak kialakító fiatal emberről sokkal könnyebben feltételezhető, hogy Berlinben – esetleg máshol – találkozhatott a Ledoux metszettel és azt mintaként használta. Oly keveset tudunk róla, hogy nincs ellenérvünk e hipotézissel szemben.

Végezetül az Ybl hagyatékban található részlettervek kérdése – hiszen ez a bizonyíték volt az, amely a Wechselmann-villa tervezőjének meghatározásához az egyik legfőbb tárgyi érvet adta.[29] A villa részlettervei – illetve közülük 11 – valóban ott találhatók az Ybl hagyatékban, de ott találhatók az Unger Emil nevéhez kapcsolható további négy épület részlettervei is.[30] Azaz Unger eddig ismert teljes életműve megtalálható az Ybl hagyatékban. Tehát a Wechselmann-tervek ottléte ugyanúgy bizonyíthat Unger, mint Ybl szerzősége mellett!

Tisztázandó, de jelenleg nem tisztázható, hogy hogyan kerültek e tervek az Ybl tervek közé. Valószínű, hogy Unger halála után a még befejezésre váró épületek terveivel együtt a már kész épületekét is – a Formágyi ház, a sugárúti villa és esetleg a Wechselmann-villa – összefogták és átvitték az Ybl irodába.

30. A Sugárút 122. sz. villa. Fotó Klösz György

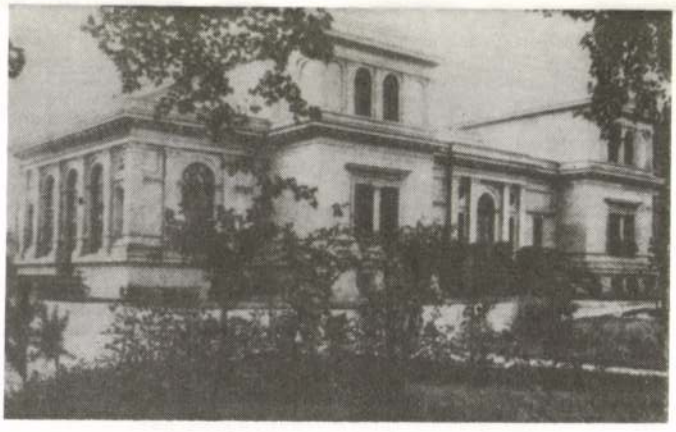

31. A drávafoki Bittó-kastély

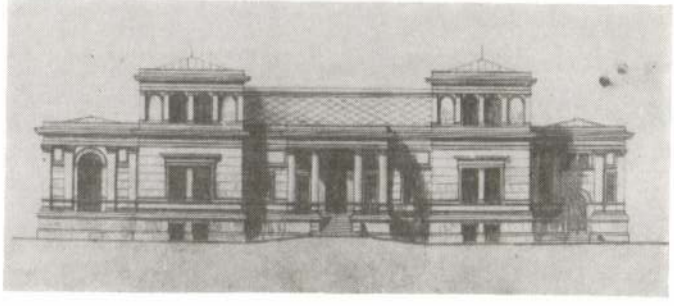

32. A drávafoki Bittó-kastély terve. Főhomlokzat

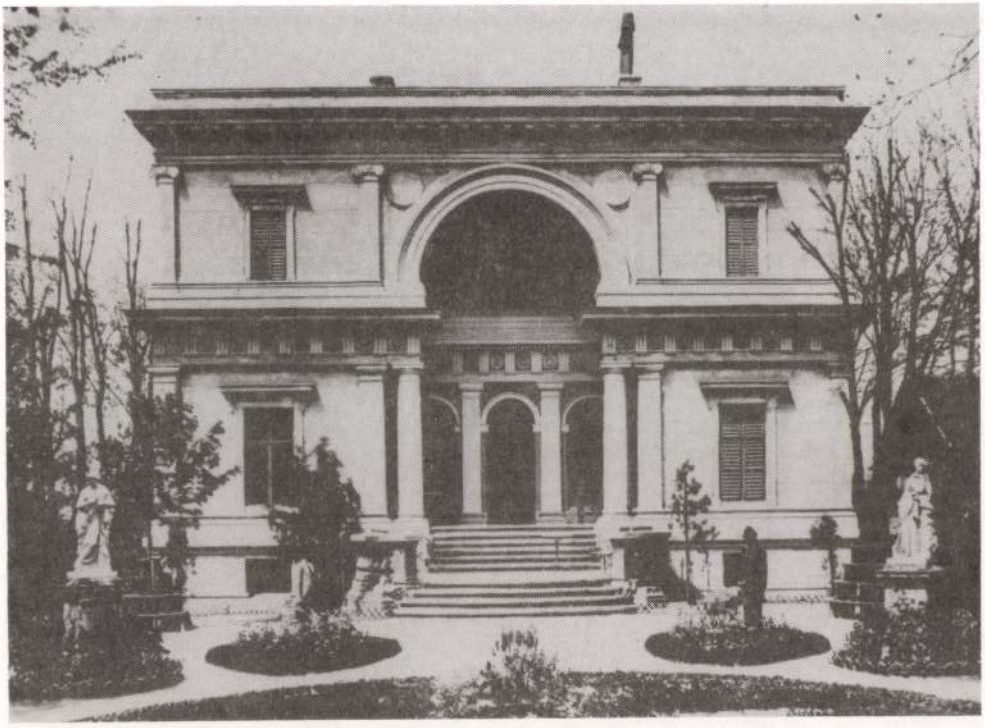

28. A Wechselmann-villa. Fotó Klösz György

29. A Wechselmann-villa engedélyezési terve. Főhomlokzat

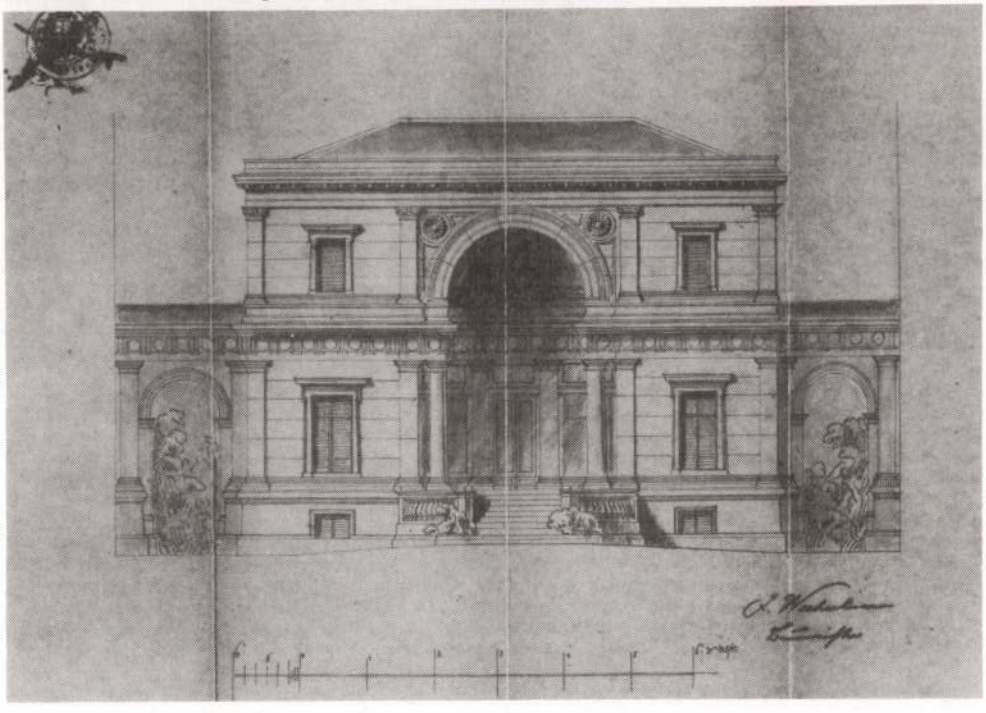

művének lehetne nyilvánítani. Sisa József 1984-es, alapvetőnek tekinthető cikkében négy Ungernek tulajdonított épületet ismertetett.[8] Ezek közül kettőt a szakirodalom évtizedek óta Unger műveként tárgyal, mindkettő befejezetlen volt Unger halálakor és mindkettőt Ybl fejezte be. A II. Világháború után lebontott, budai dunaparti Lipthay palotához Ybl korábban is készített terveket, amelyek szabályozási problémák miatt nem valósultak meg.[9] Az Andrássy úton a Nagymező utca és a Jókai tér között ma is álló épülettömbhöz szintén található Ybl féle tervvázlat.[10]

A Váci utca 7. szám alatti Formágyi házat Ybl Ervin Ybl Miklós munkái közé sorolta,[11] de korábban, 1873-ban Hevesi,[12] majd 1896-ban Edvi Illés Aladár[13] és nyomukban Sisa József [14] is Unger Emil terveként említik azt. Az Andrássy út és a mai Rippl-Rónai utca sarkán 1872 és 1908 között állott villát a Leonhardt-Melan féle sugárúti térképvázlat Unger munkájaként jelöli.[15] Ezen a vázlaton számos tévedés található, de Unger szerzőségét annak ellenére elfogadhatjuk,hogy a villa építésével kapcsolatos ügyiratokban csak a felelős építőmester – ifj. Pan József neve fordul elő.[16] Tehetjük ezt annál inkább, mert a közelmúltban a Fővárosi Levéltárban egy, ehhez az épülethez tartozó részletrajzon sikerült egy E.U.-nak olvasható szignót találnom 1872. 10. hó 6-i dátummal.[17] (Sisa József cikkében az ötödik épületként említett Gorkij fasor 12. számú villa kérdése a források hiányossága miatt nyitva maradt.)

Az Unger Emil művének tekinthető – korábban említett – három nagyobb épület, a Lipthay-palota, az Andrássy út 32–44. szám alatti úgynevezett „hétház" és a Formágyi-ház sem funkcionális, sem formai szempontból nem nyújtanak analógiát a Wechselmann-villához. Annál inkább a sugárúti villa.

A szóbanforgó villának – amely a terület sorozatos átszámozásai következtében négyféle számon is előfordul[18] – engedélyezési terveit nem ismerjük, néhány térképről és helyszínrajzról azonban ismerjük a befoglaló formáját[19] és két, különböző nézetből készült fényképfelvétel segítségével[20] fogalmat alkothatunk tömegéről és három homlokzatáról. Azt bizton állíthatjuk, hogy tömege igen összetett volt – és ebben határozottan eltért a Wechselmann-villától. Az alapformák is igen eltérőek, de ez a különböző szituációk közvetlen következménye lehetett. A sugárúti villa arányos négyszög formájú saroktelekre épült és két szomszédos utcai homlokzata volt.[21] A Wechselmann-villa telke 12x100 öl, tehát igen mély! Az utcai és a hátsó, kerti homlokzata kapott hangsúlyos kiképzést, míg az oldalhomlokzatok alárendelt szerepűek. Ezt az eltérést tehát nem tekinthetjük stíluskritikai jelentőségűnek.

Rokonságot vélünk felfedezni a sugárúti villa mellékutca felőli és a Wechselmann-villa hátsó homlokzata között. (Itt a bizonyítás nehézségét az okozza, hogy míg a sugárúti villa oldalhomlokzatát ismerjük, a Wechselmann-villa hátsó homlokzatáról sem rajz, sem fotó nem maradt, mindössze az alaprajzok, mik viszont a sugárúti villánál ismeretlenek.) Az egytengelyes sarokrizalitok által közrefogott kétoszlopos földszinti loggia és felette az emeleti terasz lényegében megegyezőnek mutatkozik. A Wechselmann-villa hátsó homlokzati emeleti teraszának részletrajzokról ismert törpepillérei[22] a sugárúti villa főhomlokzatának emeleti teraszán jelennek meg. A sugárúti villa vízszintes záródású ablakainak keretezése és szemöldökpárkánya is nagyon emlékeztet a Wechselmann-villa ablakaira.

A két épület „részletszegénysége" is rokonítja őket egymással. A klasszicizáló neoreneszánsz formálás vitán felül összeköti a két épületet.[23]

Ybl Miklós életművében is találunk azonban hasonló hangú, szófukar, klasszicizáló neoreneszánsz épületet a kevéssé ismert drávafoki Bittó-kastély esetében.[24] A Bittó-kastély természetesen nagyobb kiterjedésű, mint a pesti villák, de szimmetrikus elrendezése ennek

UNGER Emil

Gábor Eszter

ISMÉT A WECHSELMANN VILLÁRÓL*

Az Ybl kiállítás katalógusának leadásakor – legalább hipotetikusan – megoldottnak tűnt a Wechselmann-villa tervezőjének kérdése.[1] Időközben újabb szempontok merültek fel, amelyek más megvilágításba helyezték a szerző kérdését, és egyúttal az Ybl-kutatás néhány lappangó problémáját is felszínre hozták.

A katalógusban megjelent tanulmányomban azt a feltevésemet kíséreltem meg hipotetikusan igazolni, hogy a Városligeti (időközben Gorkij) fasor 12. számú telken épült villát, noha a beadványi terveken és az engedélyezési ügyiratokban csak az építtető építőmester, Wechselmann Ignác neve szerepel, feltehetően – a vele szoros kapcsolatban álló – Ybl Miklós tervezte.[2]

Bizonyítékaim az építész és az építőmester szoros kapcsolatára,[3] a villa meghatározó motívumának – a két szintet átfogó nagy ívnek – Ybl későbbi munkásságában való ismételt megjelenésére,[4] valamint arra vonatkoztak, hogy a villa részlettervei megtalálhatók az Ybl hagyatékban.[5]

A kézirat leadása után sikerült végre rátalálnom egy már régen keresett forrásra.

„Gorkij fasor 12. Volt Ráth György Múzeum egyemeletes, szabadonálló 1+3+1, oldalhomlokzaton 7 tengelyes. Eklektikus, építette Unger Emil 1880-ban. 1901-ben Györgyi Géza átalakította és megtoldotta Ráth György számára..." írta Zakariás G. Sándor.[6] A dátum szembetűnően téves volta – hiszen Unger Emil hét évvel a Zakariás által megjelölt időpont előtt meghalt –, a tervezőre vonatkozó megjelölést is kérdésessé tette, különösen azért, mert a cikk alján hivatkozott irodalomban még utalás sincs Unger Emil személyére.

Hevesi Lajos 1873-ban megjelent Budapest és környéke című munkájának 191. oldalán azonban a következő olvasható: „Itt kezdődik a vadgesztenyefákból álló lombos és árnyékos *városligeti fasor*, mely egyenesen kivezet a ligetbe. Kétoldalt csinos, sőt részben igen díszes magánkertekkel van szegélyezve, melyeknek egyrésze ékes nyaralókat foglal magába. Ezek közül feltűnő balra az ötödik kertben levő Wechselmann-féle villa, melyet Unger Emil épített, jobbra pedig a legutolsó épület a Batizfalvi testegyenészeti intézete."[7] (Feltételezhető, hogy ez a hely lehetett Zakariás G. Sándor forrása.)

Hevesi Lajos, a később a Wiener Sezession krónikásaként híressé lett műkritikus, a kortárs művészeti eseményeket a hetvenes évek elején még Pesten kísérte figyelemmel. A Pester Lloyd munkatársaként az ő tollából kerültek ki a leginformatívabb ismertetések és kritikák például az akkori építészeti pályázatokról is. Fel kell tételeznünk tehát, hogy tudta mit írt, és az, ha 100 %-ig nem is tekinthető bizonyosnak, de körültekintő vizsgálatot feltétlenül érdemel. Annál is inkább, mert a részelemzések, a történeti vizsgálatok valószínűsítik ugyan Ybl szerzőségét, de az összkép valahogy mégis nyugtalanító. Ránézésre az épület nem illeszkedik az Ybl-i életműbe, szófukarsága „részletszegénysége" idegenül hat a hiteles Ybl művek mellett.

Mi a helyzet Unger Emillel? Neki hiteles műve nincsen. Egyelőre egy olyan művét sem ismerjük, amelyet szignált tervvel és hitelt érdemlő levéltári forrásokkal az ő *kizárólagos*

---

* Elhangzott a Hild-Ybl Alapítvány, az MTA Művészettörténeti Kutató Intézete és a Budapesti Osztrák Kulturális Intézet rendezésében megtartott Ybl Miklós-konferencián, 1992. január 22-én.

Unger György
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
1964 FEB 16.
f1

NÉPSZAVA

Brijak Budapestre, vagy meteorológiai hálózatot valamelyik vidéki vízügyi építenek ki.

1021

Útnak indul a rózsa, a jégmadár és a gém

Irak felé indulnak a pasztellszínű jégmadarak, Romániába a kecses gémek. A hattyúnyakú vázák a Szovjetunióba, a feslő rózsák Svédországba »utaznak«. *Mintegy hétmillió forint értékben 500 féle szebbnél szebb porcelánfigurát exportál a világ minden tájára a Fővárosi Művészi Kézműves Vállalat.*

Termékeik nagy sikert arattak az Iparművészeti Tanács és a Kultúrkapcsolatok Intézetének szófiai kiállításán. *Unger György* és *Csizmadia Margit* remekbe készült vázája az Iparművészeti Múzeum egyik dísze. Porcelán-»klinikájukon« művészi módon »gyógyítják« a sérült nippeket. A művészi kivitelben készülő, hangulatos lámpaernyők iránt is nagy az érdeklődés itthon és külföldön egyaránt.

Hangverseny minőségben készítenek zongorán és orgonán kívül gitárt és xilofont is. Hangstúdiójukban pedig a legjobb lemez- és hangszalagfelvételek készülnek. Műbútor restauráló üzemük remekműve a romjaiból helyreállított híres »gö-

möri patika« és a muzeális értékű empire zongora. *(Sz. Gy.)*

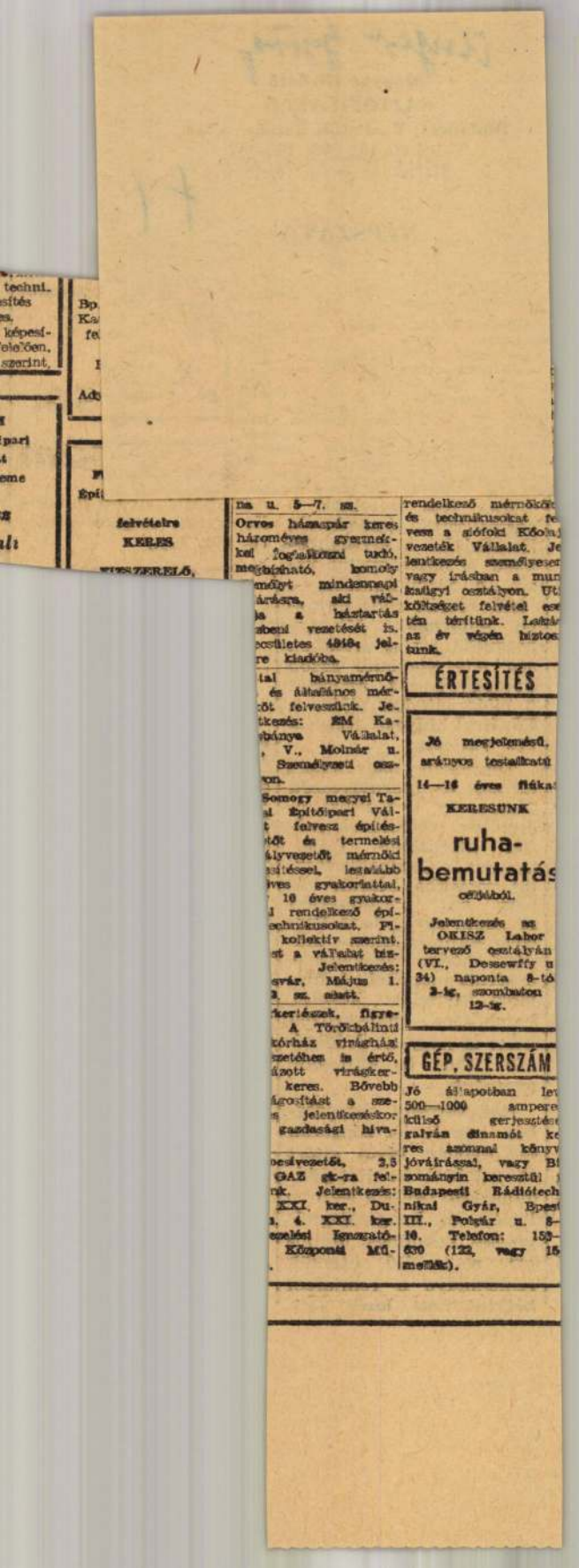

technl.
sítés
es,
képesí-
ele'ően,
szerint,

Bp.
Ka
fe

Adj

Épí

felvételre
KERES

VIZSZERELŐ,

na u. 5—7. sz.

Orvos házaspár keres
háromévos gyermekkel foglalkozni tudó, megbízható, komoly
mindennapi
ára, aki vál-
a háztartás
beni vezetését is.
cs fizetés 4000 Ft jel-
re kiadóba.

tal bányamérnö-
és általános mér-
öt felveszünk. Je-
kezés: ÉM Ka-
bánya Vállalat,
V., Molnár u.
Személyzeti osz-
ya.

Somogy megyei Ta-
al Építőipari Vál-
t felvesz építés-
tőt és termelési
ályvezetőt mérnöki
sítéssel, legalább
ves gyakorlattal,
10 éves gyakor-
l rendelkező épí-
echnikusokat. Fi-
kollektív szerint.
t a vállalat biz-
Jelentkezés:
gyár, Május 1.
3. sz. alatt.

kerészek, figye-
A Törökbálinti
tórház virágház
zetéhez is értő,
ázott virágker-
keres. Bővebb
ágosítást a sze-
s jelentkezéskor
gazdasági hiva-

pesítvezetőt, 2,5
GAZ gk-ra fel-
nk. Jelentkezés:
XXI. ker., Du-
, 4. XXI. ker.
zelési Igazgató-
Központi Mű-

rendelkező mérnökö
és technikusokat fe
vesz a siófoki Kőolaj
vezeték Vállalat. Je
lentkezés személyesen
vagy írásban a mun
ügyi osztályon. Uti
költséget felvétel es
tén térítünk. Lakás
az év végén biztosí
tunk.

ÉRTESÍTÉS

Jó megjelenésű,
arányos testalkatú
14—16 éves fiúka
KERESÜNK
ruha-
bemutatás
céljából.
Jelentkezés az
OKISZ Labor
tervező osztályán
(VI., Dessewffy u
34) naponta 8-tó
3-ig, szombaton
12-ig.

GÉP, SZERSZÁM

Jó állapotban le
500—1000 ampere
külső gerjesztés
galvánáramot k
res azonnal könyv
jóváírással, vagy B
szonmányin keresztül
Budapesti Rádiótech
nikai Gyár, Bpest
III., Polgár u. 8—
10. Telefon: 153-
630 (122, vagy 15
mellék).

Unger Gyula

Ltáb. II. 130 * 1830

IV. 152

10042

tbe öltözve, kagylóval és babérgaly-
tojásdad medaillonban. Felirata a

n Eggenberg

cm.

92-900.
00-45.

II. 763. Unger Gyula, 19 éves, szül. Pesthen, Magyarországon, atyja magánzó, épitőművészet, 1849 nov. 17., 1850 ápr. 28. megkapja a matrikelt.

Lom 179. l.

Czifferen, Magyarországon, izr., atyja hitközségi szolga, antik oszáty, 1857 okt. 20., 1858 jul. 28. megkapja a naturikelt.

II. 1485. Karavasy Lajos, 10 éves, szül.

Unger Gyula, építész; szül. 1830-ban Pesten, hol atyja magánzó volt. 1849 nov. 17-én iratkozott be a müncheni képzőművészeti akadémia építőművészeti osztályára, hol 1850 ápr. 28-án megkapta a matrikelt.

Somogyi Miklós: Magyarok a müncheni képzőművészeti akadémián. Művészet. 1912. 179. l.

Unger Jakub

l.

Bedyghöri rajzisk.

19. l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

VAS NÉPE
1969 MÁJ 17.

Vasi művészek Jugoszláviában

Május 11-én, szombaton Muraszombatban a F. Novaka kiállítási teremben képzőművészeti tárlat nyílott, amelyen vasi alkotók is bemutatják műveiket.

Megyénket S. Unger Károly, V. Tóth László, R. Kovács Árpád, Artner Ferenc, Horváth János, Mészáros József, Jaksa István és Majthényi Károly alkotásai reprezentálják. A vasi művészek 26 művét nagy tetszéssel fogadta a kiállítás közönsége.

Baleset

eladó.
hely, Né-
t 15. szám.
y. (3345)

IBATON
nyílik
fürdő!
vatartási
leje:
l 19 óráig.
(3322)

Szombathelyi
Pamutipar
fonó- és előkészítő
betanuló
munkakörbe
17 évet betöltött
női dolgozókat
felvesz.
A vállalat vidéki
dolgozóknál utazási
költséghozzájárulást
térít.
Jelentkezni lehet:
a vállalat személy-
zeti osztályán.

Unger Károly számára

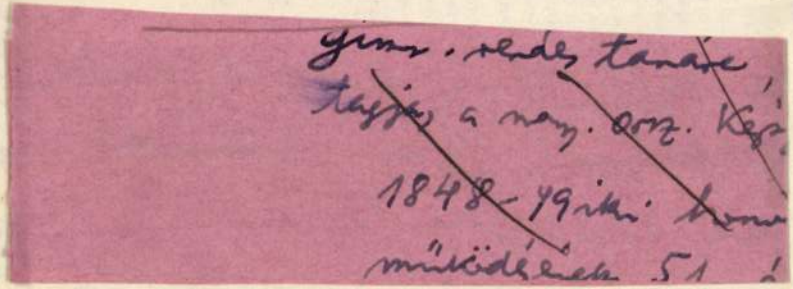

Mikulik Sándor dr
közlése

MASCHINENFABRIK AUG

MAGYARORSZÁGI MŰH

CHATELET ALA

KÉPVISELETEK:

MASCHINENFABRIK AUGSBURG-N

AUGSBURGI MÜVEK GYORSSAJTÓ- ÉS KÖRFORGÓG

„ASBERN" MASCHINENFABRIK A.-G. AUGS

KÜLÖNLEGESSÉGEK:

M. A. N.

„TERNÓ" GYORSSAJTÓK
KÖRFORGÓGÉPEK
„OFFSET" GÉPEK

„WINKLER"

FRONTKIRAKÓ GYORSSAJTÓK
ÖNMŰKÖDŐ ÍVBERAKÓK
ÖNMŰKÖDŐ ÖNTŐMŰVEK
MATRICÁLÓ SAJTÓK
MATRICASZÁRITÓ-DOBOK
TÖMÖNTŐDEI OLVASZTÓKEMENCÉK
SZABADALMAZOTT ZÁRÓKERETEK
SZABADALMAZOTT SZEDŐHAJÓK
HENGERÖNTŐ-KÉSZÜLÉKEK
GALVÁNTELEPEK BERENDEZÉSE
VILLAMOS SZEDŐGÉPFŰTÉSEK

SEGÉDGÉPEK OFFSETNYOMÁSHOZ
GÖRDITHETŐ ZÁRÓLEMEZEK
MATRICA-OLLÓK
VILLAMOS HENGERMELEGITŐK

GÉPEK, ESZKÖZÖK ÉS ANYAGOK
AZ ÖSSZES GRAFIKAI ÉS ROKON-

1134. Jacob de Witt.
Sz. Amsterdamban 169?
A körülmetéltetés (Luk. 2, ?

A templom közepén, egy (a?) szakál
a balról ülő egyházi férfi a sze
man képeznek csoportot, míg egy ifjú
trónusa előtt szintén hárman vannak
a zöld ruhába öltözött férfi
közelében Mária imádkozik, József p
ben még két alak tünik szemünkbe. A
de Witt.

Fa

, méretei 66:
Vétetett 1894: VII. 16-án J.
Elszámoltatott 1894: XII. 17
Az elszámolásra nézve l. a 1
1894: VII. 11-én Szalay I.
járultak.

p balról

J1735

1904: IV. 26.

Unger Károly
ötvös Lőcse
Kőmagyotvj. 213. l.

1203		**CU** **Carolus Unger,** M ca 1796, e. 1801—, MC 1828. (Már 1795-ben jelentkezik felvételre, de még 1796-ban sincs ezüstje a remekre. — *Meldet sich schon 1795, hat aber auch 1796 noch kein Silber für das Meisterstück.)*
	Nr. 1142	*a)* Kehely baluszterszárral. — *Kelch m. Balusterschaft.*
	Nr. 1146	*b)* Feszület, kései copfstílus. — *Kruzifix, Spätzopfstil.*
		a—b) R. k. pléb. templom, Izsákfalva — *Pfarkirche, Eisdorf.*
	?	*c)* Síma kehely. — *Glatter Kelch.*
		Székesegyház, Szepeshely — *Kathedrale, Zipser Kapitel.*

Unger Károly

festő

Szabad Művészet

1957. 423. l.

minisztéri tanácsos.

Budapest, 1934. dec. 6.

A miniszter rendeletéből:

dr. Kisfaludy Kálmán s. k.

miniszteri tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

Iván Sthayó

min. irodai s. tiszt.

S.UNGER KÁROLY festő, grafikus
Vassurány, 1919

Művészi képzettségét szabadiskolákban szerezte, s kezdetben mint faszobrász tevékenykedett. Nevéhez fűződik több műemlék helyreállitása. Festményekkel és grafikákkal 1952 óta jelentkezik; önálló tárlata három alkalommal volt. - Festészetét szükebb hazájának népélete és természeti szépségei inspirálják; a látottak őszinte, lirai jellegű visszaadására törekszik.

Művészéletrajzok 1975

Unger Lajos és Reich J.József bpi épitészek MDK

1500 K. jutalmat kapott.

A Matica Srbska árvaháza.
Magyar Épitőművészet 1907. 11.sz. 18. old.

Pál: Táj.

A KOSSUT

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
VAS NÉPE

Farzsallah Haik:

Barzsut, a hegy leánya

A Kossuth Könyvkiadó Tarka Könyvei új színfolttal gazdagodtak: a legfrissebb kötet Farzsallah Haik libanoni író poétikus kisregényét tartalmazza. Számunkra távoli, egzotikus világról szól az író, a Közel-Kelet egyik országa tárul fel előttünk, s habár a történet a közelmúltban játszódik, mégis a középkor levegőjét érezzük. Évezredes hagyományok, lelketlen és megalázó szokások, vallásos babonák kötik gúzsba az emberibb életre vágyó „bábokat". Mert a kis hegyi falu lakói valóban bábok, és bábóknak is érzik magukat a kifürkészhetetlen, engesztelhetetlen Sors kezében.

E kegyetlen sors kiszolgáltatott játékszere Barzsut, a sejk leánya. Taniost szereti, a molnárt. A két családot azonban hatalmi versengés állítja szembe. A nagyhatalmú sejk rendelkezik jószág és ember felett, még saját lányát is jószágként adja el barátjának, csakhogy az igazságszolgáltatás elől meneküljön. A szerelmesek elszakadnak egymástól, s hiába a jószándékú emberek segítőkészsége, a sors keze másként irányítja a „bábok" lépteit. Tanios és Barzsut többé nem találhat egymásra: a férfi útja egy amerikai milliomosnőhöz, a leányé a bordélyba vezet.

A keleti szerelmespár története kevésbé romantikus, mint a veronai Rómeó és Júliáé, de tragédiájuk talán még mélyebb, mint amazoké. Haik realista író, néhol talán túlságosan is vaskos a realizmusa; a valóság hű ábrázolása, pontos rajza megfosztja a történetet az idilli hangulattól. Barzsut és a falubeliek élete azonban így válik még igazabbá.

Pergő és fordulatos a cselekmény: gyilkosság, erőszak, erotika — mindez külsőségeiben is fokozza a regényességet. Haik azonban csak eszközül használja a gyorsan elénk sorakozó történéseket. Bármennyire kalandos is „bábjainak" sorsa, úgy formálja őket, hogy nem egy falu elszigetelt tragédiáját, hanem egy nép változásra váró, felszabadulni vágyó életének szimbólumát látjuk bennük. Képi hasonlatai, választékos példázatai tágabbra

Nyárádi Gábor:

Búcsúsok

A Kossuth Kiadó gondozásában Búcsúsok címmel megjelent Nyárády Gábor könyve. Vallástörténeti tanulmány, ismeretterjesztő irodalom, pszichológiai regény? Egyik sem. Illetve ez is, meg az is. A gondolkodó ember higgadt visszapillantása, vallomása egy útról, amelyen maga is járt, a vallásos hitről, mely valaha érzelemvilágának nagyrészét betöltötte. Ez a vallomás természeténél fogva nem lehet lírai. Ész-érveket szegez szembe a dogmákkal, történelmi tényeket a legendák, babonák labilis sokaságával. Vitázik, bizonyít, ha úgy tetszik agitál, de nem a szó köznapi értelmében. A hatalmas tényanyag színes, párbeszédes alakban elevenedik meg, századok peregnek le szinte észrevétlenül. Közben kibontakozik egy világtalanul is látó ember finoman árnyalt karaktere, aki intellektuális szerénységgel húzódik háttérbe. Főszereplő a Mária kultusz Magyarországa, jezsuita papjaival, búcsújáró helyeivel, szent kútjaival, véres könnyeket síró Mária képeivel és szobraival együtt. Évezredes hagyományok kerülnek a józan ész ítélőszéke elé, csodás jelenségek kulisszatitkairól hull le a függöny, de lelepleződik az ország függetlenségét kiárusító, a nép szabadságmozgalmait elnyomó hatalom is. Mindez a személyes élmény szuggesztív hatása alapján.

Ki ez a vak bölcs, aki ilyen sokat tud mondani, látóknak, és ködben járóknak egyaránt? Egy öreg történelemtanár? Ennél sokkal több. Mindazok, akik legyőzve a hagyományos nevelés maradványait, önmagukkal is megküzdve jutottak el, korunk tudományos világnézetéig. Így emelkedik típikus hőssé a szinte személytelen elbeszélő. Egyéni tragédiája, hogy őt magát a régi környezet, a kiszolgáltatottság viszahúzza, de lélekrajza ezzel csak tökéletesedik.

(V. I.)

S LAJOS

művész estjén

ó gozik, 1928-tól a Zeneművé- szeti Főiskola tanára. Az Új n, Zenei Lexikon így emlékezik vi meg munkásságáról:

a „Tantárgyai nagy részének h anyagát (moduális és roman- tikus összhangzattan, a leg- r- újabb kor zeneelmélete, zene- történet, statisztika, zenepro- n- zódia stb.) maga dolgozta ki a és elsőnek tanította Magyar- országon. 1926-tól 41-ig a Cecilia-kórus, 1929—33-ig a Palestrina-kórus karnagya. Külb földi hangversenyútjai: 1932 - Bécs, 1939 Németország és - Belgium, 1940 Jugoszlávia. s 1942—62-ig a Mátyás-templom t zenei vezetője, 1942—47-ig a - Budapesti Kórus néven egye- sített Cecilia és Palestrina - énekkar karnagya.

e Kiváló énekkari szakember- - ként sokat tett a magyar da- - losmozgalom felújításáért, a - népzenén alapuló új művek elterjesztéséért, az idegen Liodertafelstílus kiszorításáért. 1931-ben Kertész Gyulával megalapította és 1950-ig vezette a Magyar Kórus kiadóvállalatot, szerkesztette az azonos című folyóiratot: 1934-ben az ifjúság népi szellemű zenei nevelésére megszervezte az Éneklő Ifjúság mozgalmát. 1936-tól a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének, 1949-től 50-ig a Bartók Szövetségnek egyik zenei vezetője. Ötven óta a Népművelési Intézet karnagyi tanfolyamainak előadója..."

Munkásságáért 1953-ban Erkel-díjjal, 1954-ben a Érdemes Művész címmel, 1955-ben Kossuth-díjjal jutalmazta államunk: 1964-ben elnyerte a bécsi aranyérmet.

Bárdos Lajos eredményes művészi és pedagógiai munkásságának egyik szép dokumentálása lesz a szombati hangverseny, amelyen a Mester mellett a zeneszerző-karnagy több régi tanítványa vezényli kórusát.

— Iyé —

JÁNOS

A szentképárus

6.

ırján a rózsafüzéreket. Zize- sok színes olvasó, messzire a kutyák. Ráköszönt a pa- kanyarította a szót, hogy a -közzék.

nutatkozik — kezdte, ha reg- or a termést dicsérte. Egy- az udvaron a gazdával, majd

azdaasszony itthon van-e? A k, neki való megbízatással gazda szíves lett, előre tes- bekívánсsiskodott.

fordult, hogy éppen ebédkor ová. Olyankor megdicsérte jókedvükben találta a házi- is kínálták. Legtöbbször példálózott, eltűrték, hogy nézze, hogyan esznek. Pe- ingyen, valamit mindig megkínálták. Sokszor arra nár nem is az a falu, ame- laha. Akkoriban, ha egy pant egy házhoz evésidő- m ment el úgy, hogy szí- ítálták volna meg az asz- ú azonban elvadította az nedtek a régi népszo-

erjesztés sem ment úgy, olna, ahogyan elképzelte emhogy félretevő, de még égesre való pénz is alig jobbára a rózsafüzérek- yire csak úgy „hát adja- dta.

lt. Én ezt nem csinálom ott egy-egy sikertelen eg is mondta Somorjai- l elég, nem bírja, értel-

metlen időpazarlás, lealázó mesterség ez, az ő becsületes életéhez semmiképpen nem méltó. A kis doktor azonban mindig megvigasztalta. Kitartásra buzdította, bátorította, majd megszokja, egy-két pengővel megtoldotta a részesedését, hogy ne éhezzen a család. Olyankor aztán megnyugodott, legközelebb megint megváltotta a jegyet valamelyik távol eső faluba.

Szederindás dűlőúton ballagott. Azon gondolkodott, mi lenne, ha egyik este elsétálna ahhoz a házhoz? Mondjuk kedden, vagy csütörtökön. Ha be nem is menne, csak ott tartózkodna a közelében, hátha összefutna valakivel a régiek közül, hátha találkozik egy ismerőssel, aki észreveszi, akinek megmondhatná, hogy itt vagyok, megjöttem, a börtön nem oltotta ki belőlem a hitet, dolgozni szeretnék újra, ha úgy tetszik, máris rendelkezésre állok. Megmelegedett ettől a gondolattól, érezte, hogy minden hiányérzete egyszeriben megszűnne, ha földhöz vághatná a fabőröndöt, ha valóban betoppanhatna abba a házba. Eszébe jutott az ifjúsága, az oroszországi élmények, de végül is újra az imakönyvterjesztésnél kötött ki. Ki kell várnom a végét — gondolta. Az elvtársakat nem vihetem kockára. A front egyre közelít, talán már nem is tart sokáig a háború. Eljön még az ő ideje.

Mire beért a faluba, megvigasztalódott. Bement a csendőrségre, megmutatta a papírjait és engedélyt kért, hogy néhány napig a faluban tartózkodhassék.

Az őrmester — cingár férfi — megnézte az iratokat, kérdezősködött erről-arról. Krajczár Imre nyugodtan válaszolgatott, még tréfára is volt kedve. Az ablak előtt, a falnak támaszkodva egy fekete képű csendőr hallgatta őket. Ha az őrmester nevetett, a fekete képű valósággal nyerített hozzá.

— Rendben van — mondta végül az őrmester és visszaadta az igazolványt.

Krajczár Imre köszönt, s már indult is. Nem szerette a csendőrőrsök levegőjét. Ilyen helyről legjobb minél előbb távozni. Ám alig tett néhányszáz lépést a faluban, a fekete képű loholt utána.

— Az őrmester úr üzeni, jöjjön vissza — lihegte.

— Valami baj van? — kérdezte Krajczár Imre, s balsejtelme támadt. — Mi lehet?

— Ne kérdezgessen, majd megtudja az őrsön — mondta udvariatlanul a csendőr. S ettől eszébe jutott Krajczár Imrének, hogy neki ismerős ez az ember. Akárhol, de már találkoztak. Megnézte oldalról, mást mutatott a képe, de azért így is felrémlett a múlt. Ezzel az emberrel találkozott már. Mégpedig Orosházán. Mikor letartóztatták őket, egyenesen odavitték. Három hétig vallatták Orosházán, ott találkozott ezzel a csendőrrel.

Megborzongott. Ennek az embernek rettenetes kemények az öklei. Ez az ember úgy taglózta le őket Orosházán, ahogyan a mészáros az állatokat. Rá sem mert nézni többet, sűrű léptekkel haladtak a csendőrőrs felé. A papírjai rendben vannak, végeredményben nem érheti bántódás. Engedélye van a budapesti főkapitányságtól a leutazásra.

Az őrmester a szoba közepén állt, várta őket. Mikor beléptek, kifelé nézett az ablakon. Aztán oda sétált Krajczár Imre elé, hosszan, tűnődőn vizsgálgatta az arcát.

— Maga kommunista? — kérdezte fakó közömbösséggel.

— Miért kérdezi?

— Kommunista vagy mi? A jóistenét az anyjának! — csattant az őrmester hangja. — Aztán nekem ezt elhallgatta, erről elfelejtett papolni az előbb. Na nyissa ki azt a bőröndöt.

(Folytatjuk)

1966 APR 17.
1021

Feljegyzések

a vasi képzőművészeti kiállításon

1.

Összkép

Ízléses keret a művelődési ház galériája, s gondos az elrendezés. Gazdag a körkép, főleg színekben gazdag, s tekintélyes a résztvevők száma. Majdnem száz mű ad tükörképet a megye képzőművészeti életéről, a főbb törekvésekről, tárgyválasztásról, formai eszközökről, szemléletről; nagyjából a valóságnak megfelelő arányokban és hűséggel. Ennek megfelelő *a tájképek és csendéletek túlsúlya*, az ezekhez illő megállapodott, nyugodt szemlélet, a hagyományos formák kedvelése. Az összhatás inkább kellemes, mint nyugtalanító, s még a tónusok aránya is valamiféle *egyensúly felé* mutat a sötétebb, borúsabb hangulatú, valamint a derűsebb, levegősebb, világosabb árnyalatok között. A látogató élményeit, közérzetét ez a sokféleségből kialakuló egység, a kiegyensúlyozottságra törekvés látszata s mindezek foglalatául a szelíd-szép (valóban festő ecsetjére méltó) *pannon táj lírája* alakítja, hangolja, miközben kétszer-háromszor végigsétál a körfolyosó képsorai előtt.

R. Kovács Árpád: Kertben.

2.

Síkok és tájak

Perint-part, Velem, Balaton, Papkert, Téli utcarészlet, Olad, Ják, Téglagyári est... Ahány kép, annyi kísérlet a valóság ábrázolására. *Visszaadni a természet tárgyait* felismerhetően, s hozzá azt a hangulatot (színekben, vonalvezetésben), amit a művész érzett. A téglagyári kép esetében *(S. Unger Károly)* az alkonyi homályt, a ják képen *(Mészáros József)* a havas téli hangulatot ügyesen szerkesztett keretben, a téli utca piros tetősoraiban a derűt, a havon átütő elevenséget *(Artner Ferenc)*, Ó-Tihany színeiben az életöröm és a táj harmóniáját *(Zentai Pál)*. Ez a tudatosan vállalt hagyományos ábrázolás nem lép túl korlátain, jellegénél és eszközeinél fogva *nem adhat mást, többet*, mint amit a látvány tükrözése adhat. Különböző hőfokon vall a *táj szerkezetéről*, szűkebb hazánkhoz való tartozásunkról, ragaszkodásunkról, vagy csak szemlélődésre késztet. Ahol viszont az alkotó *beavatkozik* a természeti látvány *szerkezetébe*, kiemeli annak vélt vagy felismert *vázát, lényegét*, ott megváltozik a tükrözés módja is. A házsorok, vagy házcsoportok kockatömbjei és a falak, tetők síkjai lépnek előtérbe *(Simon Iván: Tűzfalak, Ve Tóth László: Ház két fával, Pozsonyi János: Házak napsütésben, Veszprémi táj)*, azok *mértani formáit* érezzük, vagyis az emberi *alkotó-építő tevékenység egyik jellegzetességét*. Ezt hangsúlyozzák a *szokatlan színek* is, mélykék, lila, vörös, narancsvörös falak, stb. A konstruktivista irányzat utánzói, folytatói nem a részletek kidolgozásával, hanem az *összhatás és a szerkezet* erejével mondják el a tájról vallott felfogásukat, s ragadják meg a felszín alatti lényeget. *Mészáros* Táj című képén a sík felületek és tömbök ábrázolása, (a mozdulatlanság) jól elbírja, sőt igényli is a kút, a fa, a vödörrel ballagó aszszony mozgalmasabb rajzát is. Nem vitatható ennek a módszernek az előnye, *problémamegoldó jellege* (mint pl. *V. Tóth:* Ház két fával című temperafestményén), egyoldalú művelése viszont csábít a játékos műhelygyakorlatra, az elvontságra, a színek és síkok önkényes variálására. Míg az egyszerűbb tájábrázolás érzelmekben, hangulatokban gazdagabb, itt ezzel szemben az értelmi, gondolati hatás fontosabb, s mihelyt leszűkül a mű gondolatköre a mértani formák és színek játékára, *elveszíti ezt a gondolatiságot* is, mindössze *díszítő* jellegét őrzi meg. Jól érvényesül egy modern szoba berendezései között, de mint alkotás nem emelkedik fel igazi műfajához.

Horváth János: Hazafelé.

3.

Emberek

A fentiekből következik, hogy az emberábrázolásnak viszonylag kevesebb tér jutott a tárlaton. (Az elfogadott művek között.) Természetesen hiba lenne, ha a tájképek humánus jellegét vitatnánk, vagy a művészi erőpróbát igénylő konstruktivista megoldások formai külsőségei (síkok és tömbök stb.) mögött az izgalmasan emberi témát tagadnánk, mégis úgy véljük, hogy korunk emberét, napjainkat, társadalmunk gondjait, örömeit leginkább és elsődlegesen az emberábrázolás műfajában lehet megmutatni. *Horváth János* hazafelé ballagó fáradt parasztjai, *Radnóti Kovács Árpád* Kertben című festményének idilli furulyázó párja és az *Olvasó* alakja kísérlet, illetve megvalósult példa erre az ábrázolásra. Az utóbbi kettő úgynevezett időtlen téma, legfeljebb maisága a jellemzőbb, míg a Hazafelé parasztjai — komor, hallgatag, idősebb férfiak, mögöttük a lenyugvó nap súlyos korongja — mondanivalójában is, drámaiságában is, atmoszférájában is mai. A szerkezeti elrendezés, az arányokra és a színek megválasztására ügyelő műgond mögött érezni az előregedő mai falu, s egyúttal társadalmunk egyik legfőbb gondját. *Altöldi János* Derkovits portréja és *S. Unger Károly* Ady szobra (mindkettő gipsz) s néhány festmény *(Érettségi előtt, Teregetés)* tartozik még ebbe a tárgykörbe, de egyik sem emelkedik túl a hagyományos, megszokott kereteken. Általában hiányzik a valóság elemeiből *újat teremtő* szándék, vagyis a művészet *újat alkotó* ereje, lendülete, az a nyugtalanság, amely *nemcsak ábrázolni, megörökíteni, szemléltetni, hanem megváltoztatni akarja valóságunkat*. Ezért érezzük hiányosnak, s bizonyos mértékig gondolatszegénynek ezt a képekben, színekben gazdag és változatos kiállítást.

4.

Útkeresés

Nem a divatos izmusok, nem a nonfiguratív művészet irányában látjuk az útkeresés legcélravezetőbb módszereit (ezekből nem is látni egyetlen jellegzetes példát sem a tárlaton), hanem a témaválasztás és problémameglátás maiságában. Kísérleteket láthatunk bizonyos *jelképes, gondolati* ihletésű ábrázolásra *(G. Szigeti Magda* két képe), sőt a megszokott képeslap-hasonlóságú városábrázolás kereteiben *(Gy. Simon:* Március 15. tér) az ötletes beállításra is, de a jó értelemben vett útkeresés *nem általános*. Pedig az alkotók zöme birtokában van a legszükségesebb művészi eszközöknek, amelyekkel saját egyéni mondanivalóját is kifejezheti, ha nem ragaszkodik a látvány külsőségeihez. A seregszemlének is beillő kiállítás természetesen felkelti a jogos *igényeket*, de egyúttal a *bizakodó várakozás* érzését is. Az ízléses külsőségek között elhelyezkedő körkép néhány rokonszenves vonása elegendő alap erre a várakozásra.

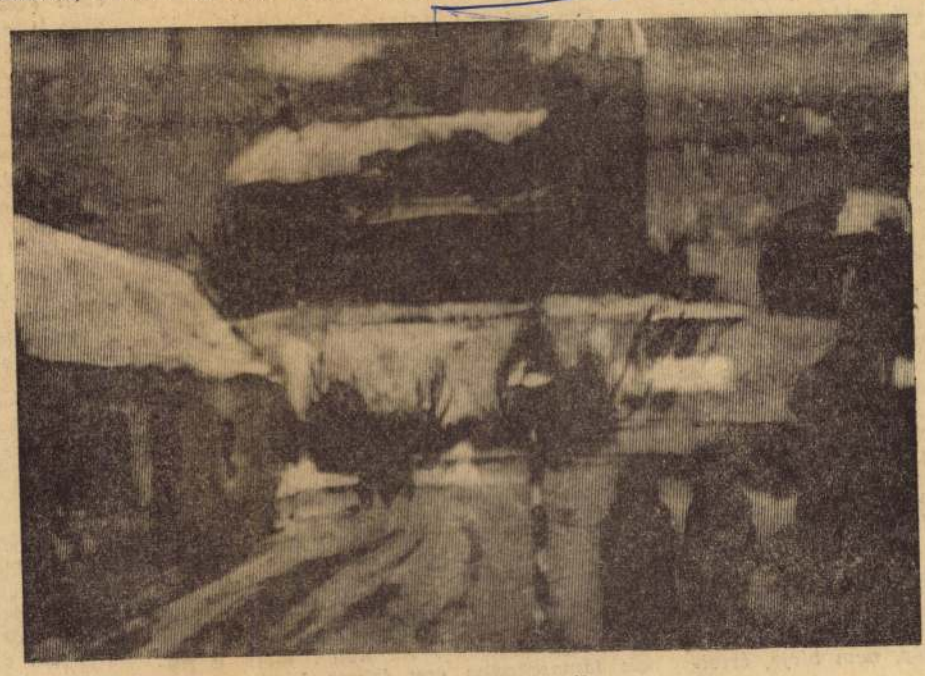

Mészáros József: Ják.

Bertalan Lajos

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

S. Unger Károly ? 9

VAS MEGYE

Megnyílt S. Unger Károly festőművész kiállítása

1021

Vasárnap délelőtt 11 órakor nyitották meg Szombathelyen a Képcsarnok Vállalat Bajcsy-Zsilinszky úti helyiségében S. Unger Károly festőművész önálló kiállítását.

A tárlaton Horváth Győző a Hazafias Népfront városi titkára mondott megnyitó beszédet. Beszédében ismertette S. Unger Károly művészetét — művészi hitvallását.

A megnyitóra egybegyűlt közönség megtekintette a huszonhat alkotásból — nagyrészt tájképekből rendezett kiállítást.

A vezetés to moaszere

Munkánk közben gyakran előfordul, hogy városi, járási, megyei vezetőkkel együtt látogatunk meg üzemeket, termelőszövetkezeteket. Első útunk általában az igazgatóhoz, a tsz-elnökhöz vezet. Érdeklődünk az üzem, a szövetkezet iránt. Egyszerre kapjuk a felsorolást, a számhalmazt: ilyenek az épületeink, ennyi és ennyi a gépünk, ennyi az előírt tervünk, ennyi a számosállat és így tovább. A felsorolás végén esetleg hozzáteszik, hogy X számú dolgozója van az üzemnek, tsz-nek. Utána sorra-rendre megnézzük a gépeket, megtekintjük az állatállományt, szemrevételezzük az épületeket, megszemléljük a határt. Együtt sopánkodunk a helyi vezetőkkel, tanácsokat adunk a gazdaság gyarapítására.

Vajon ezekben az esetekben, amikor az embert, a dolgozót csak mellékesen megemlítik a gazdasági számok mellett, vagy mögött, csak egyszerű nyelvbotlásról van szó? — Úgy hisszük, hogy nem. Sokkal többről. Az embert mellőző, téves szemlélettel van dolgunk ilyen esetekben. Igaz zódések kötését a tsz-ben, a háztáji gazdaságokban. Ezek megoldása akkor egyben fontos politikai feladat is volt. Azt azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy a gazdasági megszilárdítást is csak az emberekkel, a tsz-tagokkal együtt tudtuk elérni.

A napokban jártunk az egyik termelőszövetkezetben. Megkérdeztük a párttitkártól: Mi jellemzi a tsz fejlődését? Elmondotta, hogyan emelkedett a terméshozam, mit tettek a rétek, legelők javítása érdekében, hogyan sikerült megoldani a takarmánygondokat, mennyi gépet szereztek az utóbbi években. Arról egy szót sem szólt, hogy közben hogyan változtak az emberek, milyen gondokkal küzdenek, milyen kérdések foglalkoztatják az embereket. Pedig ők is azt akarják, hogy most már a tsz-tagoknak necsak a földje, felszerelése, de a szíve is legyen a közösben.

Úgy látszik, egy kicsit elfeledkeztünk az utóbbi esztendők nagy eseményeinek, a mezőgazdaság szocialista átszervezésének, a tsz-ek gazdasági és politikai megszilárdításának, a tsz-

véleménycsere. Eredményeket azért tudtunk elérni, a párt politikája mellé azért tudtuk a dolgozók tömegeit felsorakoztatni, mert rendszeres kapcsolatot tartottunk velük, meglátogattuk őket nemcsak munkahelyükön, hanem otthonukban is. Tudtunk segíteni az emberek gondjain, mert megismertük azokat, meghallgattuk az egyéni panaszokat, sérelmeket is. Azért tudtunk szót érteni az alapvető kérdésekben, mert őszintén vitatkoztunk, dicsértük, biztattuk az embereket ha kellett, bíráltuk, ha szükség volt rá. A párt és a kormány gondoskodott az öregekről, a nagy családosokról, az özvegyekről, az édesanyákról, mert a vezetők megismerték és megértették az ilyen irányú panaszokat.

Mindezeket úgy érhettük el, hogy törődtünk az emberekkel. Nem erőltetett módon, nem a zaklatásig menő, a korábbi években eléggé lejáratott házi agitáció módszerét alkalmaztuk, de eljutottunk mindenhová, ahol emberek élnek és dolgoznak.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

J. Unger Károly

VAS NÉPE
APR 24

1021

VASI TÁJAK

Vasárnap délelőtt nyílt meg S. Unger Károly festőművész tárlata Szombathelyen. 26 vásznával jelentkezett ez alkalommal a művész. Korábban, 1961-ben vidéken rendezett önálló kiállítást. A most bemutatásra került műveivel munkásságának az utóbbi évek legsikerültebb alkotásait tárja az érdeklődő és műpártoló közönség elé.

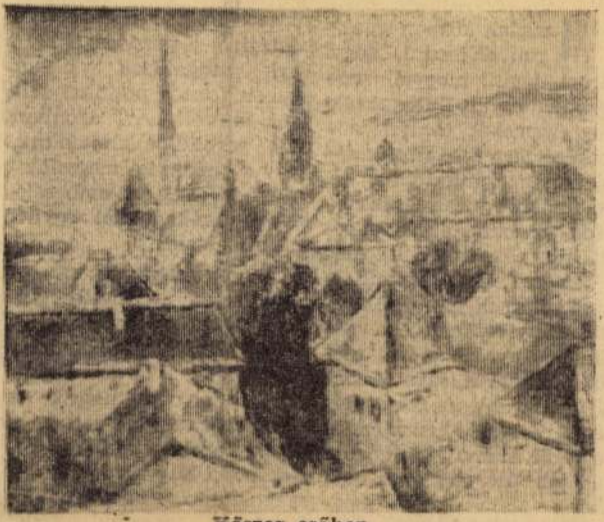

Kőszeg esőben.

A képeket nézve azt tapasztaljuk — az alkotó művész nagy szerettel foglalkozik a tájak ábrázolásával. Csendes vízpartok, szántóföldek, hangulatukban megkapó utcarészletek vallanak alkotójuk természet-szeretetéről. S. Unger Károly állandó szoros kapcsolatot tart a környező világ jelenségeivel. Az állandóan váltakozó, mozgó, megújuló ezer arcú természet ihletett tolmácsolójára talált a művész személyében. Bár kiállított képei tájképekből állnak, alkotójukat nem érheti az egyoldalúság vádja. A most megnyílt kiállítás jellege, de a helyszűke sem engedte azt, hogy S. Unger Károly, a sokoldalú művészi képességet magában hordozó alkotó — plasztikáival is szerepeljen. A fa mesteri faragásán kívül agyagba való mintázásban is jeleskedett már.

Szerénység és alázat árad a kiállításon látható képekről. Mindegyiken érződik az egyéni, magakereste kifejezésmód. Alkotójuk nem „úszik" együtt semmilyen moderneskedő irányzattal, de nem tartozik a merev tradíciókat mímelők közé sem. Képeit közvetlenség, keresetlenség és őszinte átélés jellemzi. Nem akar mindenáron újat alkotni. Az eltúlzott egyénieskedés helyett — fokról fokra fejleszti a birtokában lévőket. Végigjárja az utat. Ami hiányolható — egyetlen kiállított képén sem találunk emberábrázolást — remélhetőleg a következő önálló, vagy gyűjteményes kiállításán ezek is közönség elé kerülnek majd.

(pataki)

Mindazoknak, akik felejthetetlen halottunk

KOVÁTS FERENCNÉ
sz. Jahn Emília

S. Unger Károly festő
Lövér u.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

1972 NOV 9

Vas Népe

— **KIÁLLÍTÁS KŐSZEGEN.** Még e hónapban megnyílik S. Unger Károly festőművész képkiállítása a kőszegi Jurisich Művelődési Központban. A Szombathelyen élő művésztől a Szurcsik János Munkácsy-díjas festőművész vezette zsűri mintegy negyven képet fogadott el.

1021

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
VAS NÉPE

Tegnap befejeződött az országg

(Folytatás az 1. oldalról.)

mus teljes felszámolásának gyorsítására.

3 Erősítsük a népek harcát a termonukleáris háború veszélye ellen a nemzetközi béke megszilárdításáért.

4. Fejlesszük kapcsolatainkat a nyugati kapitalista országokkal a békés egymás mellett élés jegyében, a kölcsönös előnyök alapján.

Ezeket a feladatokat népünk szolgálatában nagyon mozgalmas nemzetközi viszonyok között látjuk el. Az erőviszonyok megváltozása, a szocialista világrendszer fejlődése, a gyarmati rendszer felbomlása, a Szovjetunió haditechnikai ereje, a békéért küzdő erők széles frontja megnövelte a szocializmus és a béke nemzetközi lehetőségeit.

Az új lehetőségek bonyolult feladatokkal járnak együtt.

A szocialista országokhoz fűződő kapcsolataink

Először a szocialista országokhoz fűződő kapcsolataink kérdésével foglalkozom.

A 14 szocialista országot — a mai történelmi viszonyokat egyre inkább meghatározó szocialista világrendszert — a gazdasági, a társadalmi rendszer és a marxista—leninista ideológiai azonossága, az emberiség jövőjéért vívott közös harc egymásra utalja, egybefűzi s eme alapvető egybetartozás mellett az ellentmondások és viták ideiglenes, átmeneti tünetek.

Ebben a szövetségi rendszerben különleges helye és szerepe van a szocialista országok elsőszülöttének, a Szovjetuniónak.

A külügyminiszter ezután a szocialista országok együttműködéséről, a KGST szerepéről beszélt.

A szocialista országokkal folyó kulturális kapcsolataink mélyítése és tervszerűbbé tétele szempontjából különösen jó és tanulságos példának ígérkezik a magyar—csehszlovák viszonylatban életre hívott kulturális vegyesbizottság. Hasonló bizottságok létesítése kétoldalú kapcsolataink ápolására más szocialista országok viszonylatában is hasznos és reális útnak ígérkezik.

Öt testvéri szocialista ország a nemzetközi feszültség provokációk veszélyével különösen megterhelt szakaszán él: a Távol-Keleten a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság, a Kínai Népköztársaság és a Vietnami Demokratikus Köztársaság, a nyugati féltekén a Kubai Köztársaság és itt, Közép-Európában a Német Demokratikus Köztársaság. A békéért, biztonságukért, a szocializmus vívmányainak védelméért vívott harcukban teljes szolidaritásunkról biztosítjuk őket.

Ez ellen a kedvező lehetőség ellen most új akciót szerveznek: a NATO multilaterális atomütőerőt s ennek fő tényezői a nyugatnémet és amerikai militarista körök.

Együttműködünk a felszabadult népek új országaival

Áttérek most — tisztelt országgyűlés — az afrikai, az ázsiai, a latin-amerikai országokhoz fűződő kapcsolataink kérdéseire.

Kormányunk nagy figyelmet fordít együttműködésünk fejlesztésére a gyarmati sorból felszabadult népek új országaival. Ezeknek az országoknak a szerepét a nemzetközi életben nagyon lényegesnek tartja.

A gyarmati sorból felszabadult népek összefogása ma a nemzetközi helyzet javításának lényeges tényezője. Mutatja ezt az el nem kötelezett országok ez év októberében tartott második konferenciája is. Míg 1961-ben a belgrádi konferencián 25 ország hi[illegible] képviselete és 3 or[illegible]t, [illegible]ói [illegible]lt [illegible]r- [illegible]lt.

A Magyar Népköztársaság kormánya üdvözli a konferencián résztvett kormányokat, szolidaritásáról biztosítja őket harcukban s magáévá teszi javaslataikat és követeléseiket a népek függetlensége, szabadsága, a nemzetközi béke és biztonság érdekében.

Osztozunk a kairói konferencia aggodalmaiban a délkelet-ázsiai viszonyokat illetően és a konferencia részvevőivel együtt elítéljük az imperialisták törekvéseit, amelyek célja az Indiai-óceánon bázisokat létesíteni, hogy Ázsia és Afrika fejlődő országait félelemben tartsák. Támogatjuk India, Indonézia, Burma, Ceylon, Laosz harcát a délkelet-ázsiai gyarmatosítási kísérletek ellen.

Beszámolóm következő szakaszában a nyugati kapitalista országokhoz fűződő kapcsolatainkkal foglalkozom.

[illegible]apcsolataink [illegible]a országokkal

[illegible]és [illegible]a [illegible]a [illegible]á- [illegible]sö- [illegible]zi, [illegible]tu- [illegible]ci- [illegible]ik- [illegible]en [illegible]y- [illegible]az [illegible]é- [illegible]azt [illegible]g- [illegible]fe- [illegible]ép [illegible]y- [illegible]e-

zérli. Még bensőségesebb viszonyra törekszünk azokkal az országokkal, amelyekkel kapcsolataink barátiak, barátivá akarjuk fejleszteni azokkal az országokkal, amelyekkel kapcsolatunk normális és korrekt, amelyekkel pedig még nem kielégítő, vagy rossz a viszonyunk, normális kapcsolatokra törekszünk."

Összegezve elmondhatjuk: Népköztársaságunk nemzetközi helyzete általában sokat javult. A nemzetközi viszonyokban számunkra kedvező lehetőségeket általában sikerült gazdasági, kulturális, politikai államközi kapcsolataink bővítésére felhasználni. Ezzel lehetőségeinkhez mérten hozzájárultunk a nemzetközi helyzet javulásához, részben közvetlen közelünkben, részben szélesebb összefüggésben is.

Ezeknek az eredményeknek az elérésében nagy szerepük van a kormányzati szervek mellett más intézményeknek, társadalmi és tömegszervezeteknek. Így különösen kiemelkedő az országgyűlés nemzetközi kapcsolatainak fejlődése, részben a közvetlen delegációcserék, részben az Interparlamentáris Unió révén. Kulturális és tudományos intézeteink és hatóságaink nemzetközi tekintélyükkel és kapcsolataikkal sokat segítenek külpolitikai céljaink elérésében. Nagy jelentőségű a Szakszervezetek Országos Tanácsának és az egyes szakszervezeteknek a ne[illegible]zetközi tevékenysége.

A kormányzati és a t[illegible]sadalmi munka jobb tervszerűbb egybehangol[illegible] esetén, az eddiginél r[illegible] aktívabb, árnyaltabb körültekintőbb külpolit[illegible] tevékenységgel növekvő [illegible]hetőségeinket még ered[illegible]nyesebben tudjuk a j[illegible]ben felhasználni Népk[illegible] társaságunk, a magyar [illegible] és az általa képvi[illegible] ügyek javára.

Biztosíthatom a T. [illegible]országgyűlést, hogy a k[illegible] ügyminisztérium és a k[illegible] képviseletek munkatár[illegible] kiváltságnak és megtiszt[illegible]tetésnek tartják, pártu[illegible] és kormányunk irányít[illegible] alatt a magyar nép, a bé[illegible] és szocializmus külpoli[illegible]kai ügyeit szolgálni. A[illegible] törekszünk, hogy ez a sz[illegible]lem minél jobban érvén[illegible]süljön.

Kérem a T. Országgy[illegible]lést, hogy jelentésem[illegible]vegye tudomásul. (Taps.)

Hozzászólások

A külügyminiszter beszámolójához elsőként **Barcs Sándor** budapesti képviselő szólt hozzá. Azt fejtegette, hogy az utóbbi években alaposan megváltozott a hazánkról alkotott vélemény külföldön, s a nyugati sajtó Magyarországról szóló cikkei, riportjai növekvő nemzetközi tekintélyünket tükrözik. Elmondta, hogy személyes tapasztalatai alapján, külföldi [illegible]jai alkalmával is meggy[illegible]ződött arról, hogy Magyarországnak talán egész t[illegible]ténelme során sem vo[illegible] olyan tekintélye a nagyv[illegible]lágban, mint ma.

Lehel Ferenc:

Ausztria népével sok szál fűz össze bennünket

Lehel Ferenc, Vas megye képviselője bevezetőben néhány belpolitikai, társadalmi kérdéssel foglalkozott, mert — mint mondotta —, ezek hatással vannak nemzetközi helyzetünkre, kapcsolatainkra is.

A képviselő ezután a békés egymás mellett élés kérdéséről beszélt.

— Hazánk sajátos földrajzi helyzete, történelmi és kulturális örökségünk is arra kötelez, hogy mindent megtegyünk a békés egymás mellett élés politikájának érvényesítéséért. Az egész emberiséget e pol[illegible]tika követésére inti az el[illegible] és a második világhábor[illegible] csaknem ötvenmillió h[illegible]lottja és csaknem százmil[illegible]lió sebesültje. Arra figyel[illegible]meztet, hogy külpolitika[illegible] kérdéseket nem lehet fegy[illegible]verrel megoldani! S[illegible] megállapítás mögé hatal[illegible]mas felkiáltójelet tesz [illegible] technikai fejlettség ma[illegible] foka. Ma élni csak együt[illegible] lehet!

— A koegzisztencia szá[illegible] munkra nemcsak elv, ha[illegible] nem gyakorlat is. Enne[illegible] egyik fontos lépése a t[illegible]lálkozás és beszélgetés egy[illegible] mással. Ausztria népéve[illegible] sok szál fűz össze bennün[illegible]ket. Éppen ezért örvend[illegible]tés, hogy a két ország l[illegible]kosainak kölcsönös látog[illegible]tásai, találkozásai szint[illegible] mindennaposakká váltak.

Jelentősnek tartjuk [illegible] kapcsolatok felvéte[illegible] Ausztriával külügymini[illegible]teri szinten.

Lehel Ferenc befeje[illegible]sül hangsúlyozta: örven[illegible]tes lenne, ha minden [illegible]ország kormánya és pa[illegible]mentje olyan pozitíven [illegible]gadná a prágai kereszt[illegible] béke-világkongresszus [illegible]lékiratait, amint az [illegible]gyarországon történt.

A külügyminiszter j[illegible]tését elfogadta.

Ezután ebédszünet [illegible]vetkezett.

Ebédszünet után **P[illegible] János** elnökletével f[illegible]tódott az ülés.

Kállai Gyula:

Szilárd elvi politikát folytatt[illegible]

Kállai Gyula, a Miniszt[illegible]tertanács elnökhelyettese emlékedett szólásra. Utalt arra, hogy Péter János beszámolója részletesen szólt külpolitikai tevékenységünkről és a külügyminisztérium munkásságáról. Megállapíthatjuk: a Magyar Népköztársaság nemzetközi tekintélye az el[illegible]múlt években növekedett. Az aktív külpolitika lehe[illegible]tőségeit jól haszn[illegible] kormányunk az [illegible] években eredményes [illegible]zetközi tevékenységet [illegible]tatott.

Minek köszönhetjük [illegible] ezt?

Elsősorban és min[illegible] elől annak — mo[illegible] —, hogy az elmúlt [illegible] során megszilárdult h[illegible] szocialista társadalm[illegible] állami rendje. A M[illegible]

1964 NOV 2 1

1021

A Perint-parti „piktor"

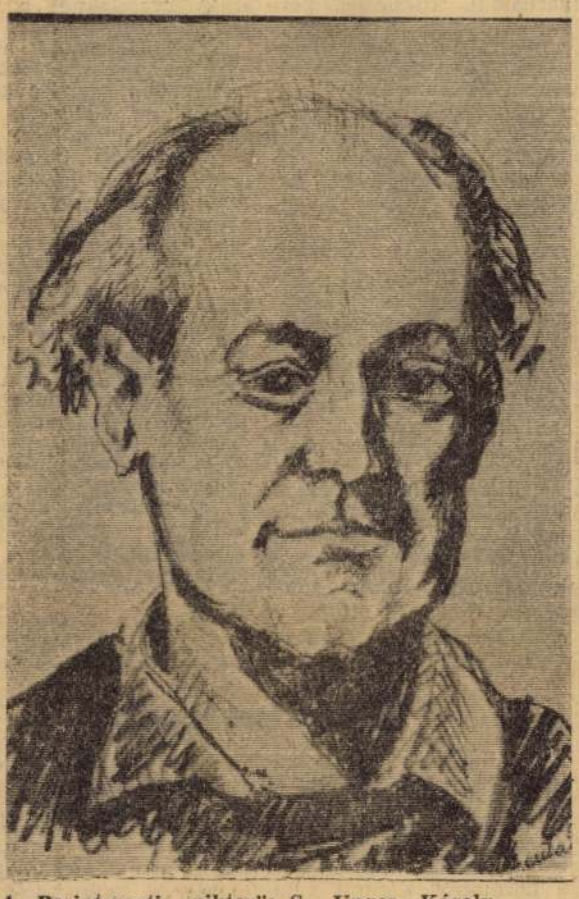

A Perint-parti „piktor": S. Unger Károly.
(Zentai Pál rajza)

Először ő köszöntött rám. Hatalmas festékesláda csüngött a hóna alatt. A kerékpárhoz kötözve egy háromlábú tábori szék. A kormányon télikabát. Hogy ne fázzon festés közben. Festeni indult ugyanis. Hűvös, októberi vasárnap volt. Délután háromkor.

*

A szoba négyszer négy méteres. A konyha kétszer három. Öten élnek benne. A festő és családja. Itt alkot, dolgozik, ahogyan tud.

— Ne ezt nézze. A szobraimat!

Klasszikus formájú, egyszerűen megoldott gipszfejeket emel le a szekrény tetejéről. (Már ahol hely volt a festményektől.)

— A család. A fiam. A másik fiam. A kettő együtt. Szeretem őket.

— És a festményei?

Feltárulnak a szekrények ajtajai. Lógó kabátok alól egymás után emeli ki „deknire kent" olajfestményeit. Tíz, harminc. Másik szekrény. Újabb festményköteg.

A képekkel együtt néhány oklevél is a padlóra hull. Aranyozó segédlevél 1937-ből. Később egy másik. Faszobrász segédlevél.

A képek: Első látásra bohány képén próbál, mint mondta, „kontúrokkal beleblablázni". A rajz, a kontúr hangsúlyozása lehet tudatos, kompozíciót előre vívő technikai megoldás. „Blabla" csak akkor, ha nem értette meg a zárt formák lényegét, a kontúrok szerepét a műalkotásokban. Szántóföldek, hidak, búzatáblák, kazlak megannyi ember művelte, ember alkotta, ember lakta terület — sajnos, ember nélkül. Nem minden kép követel figurát. De a látottak nyolcvan százaléka feltétlenül igényli. Szeretném megemlíteni: példaképe, Mednyánszky, az irodalomban Tolsztoj nagyon szerette az embereket! Mindketten ábrázolták is!

A festő-szobrász krokikat mutogat. Gyermekek a strandon, tanulmányportré, mozdulattanulmányok, állatok, korábbi stúdiumainak dokumentumai. Jól rajzol. Miért idegenkedik képein a figurális ábrázolástól?

— Mostanában keveset rajzolok. Elfoglal a munkám. (az Iparcikk Kiskereskedelmi Vállalat többszörös Kiváló oklevéllel kitüntetett dekoratőre, tervező grafikusa), de ezután rongós tájak. Vasvár. (Legalább 10—15 féle kompozícióban). Olaj. Füzesek, patakok, erdő borította domboldal. Tavasszal, nyáron, télen, ősszel. A szürkék színes kavalkádja vibrál a képen. A szürkék szerelmese. Könnyen igaz lehetne, ha csak a megyében készült képeket nézném. De a festő járt Zebegényben s a Balaton partján is. Zebegénybe Szőnyi kötötte. Alsóörsön, a Balaton legnagyobb értője és festője, Egry felszabadította. Palettája megvilágosodik. A szürkéket fokozatosan felváltják a sárgák, a vörösek és kékek — ha egyelőre még törtárnyalatokban is. Ha rosszmájú lennék, azt mondanám, egyhangú szürkeség. Ez utóbbi nem mindig a legszerencsésebb megoldás. A téma, a tartalom mint egyik elsődlegesség, jelen esetben a technika változását is követeli. Akárcsak a kompozíció. Bár kerestem tudatosságát képei aránytalanul hangsúlyozott előterének — nem találtam. Csak annyit változtat a klasszikus tájkép kompozíción (előtér, középtér, háttér), hogy meghökkent. Ez pedig kevés. Érdekes lehet, de ennél semmi több. Némajd „ráfekszem" erre is. Belátom, szükséges!

*

S. Unger Károly 1919-ben született. 14 éves kora óta farag, rajzol, fest. Templomi berendezéseket, szobrokat farag. 22 éves korában frontra viszik. Harctéri vázlatok, halottak, lelőtt házak, katonatemetők, a háború borzalmai. Fogság. Hazakerülve újból faszobrász, csak 1953-ban jelentkezik ismét műalkotással. Gorkij portréját már agyagba mintázza, a budapesti kiállításon sikere van. (16 Gorkij portré közül a zsüri hármat választott. Az egyik S. Unger Károlyé.) Azóta többször állított ki festményt, szobrot, egyaránt.

Mostanában keveset dolgozik. Bízik abban, hogy a közeljövőben lakáskörülményei megoldódnak, így több lehetőség nyílik, hogy bezsírozott szerszámait újra alkalmazhassa. Addig is szabad idejének legnagyobb részét festéssel tölti a Perint-parti „piktor".

Zentai Pál

A legújabb alkotás: Ady portré.

Eső előtt

Magyar Iparcikk
SZAKÜZLET
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-807

VAS MEGYE

Ő

a szoknya. Összepréseli a combokat. Le kellene vetni. A lány tovább megy, nem törli meg a száját. Vigyázva ivott. Persze a ruzs. Leül egy padra. A férfi nézi. Mindenesetre jobb, mint a KENDŐK.

Zsuzsa tegnap állt mellett utoljára. A haj mintázásánál „besegített". Elérte a fogas vasszerszámot és megfésülte a portét. A szobrász hagyta, hadd szórakozzék. Majd kijavítja. A lényeg máshol van elrejtve. Zsuzsa boldogan kaparászta az agyagot. Nyelvét egy kicsit kitolta, fejét oldalra billentve nézegette kezemunkáját. Azután kis paskoló mozdulatokkal ütögette az agyagot. Pontosan úgy, mint a fodrász az igazit. Később majd elmondja mindenkinek: — a haját én csináltam. A mester kezembe nyomta azt a vas izét, és így szólt: „Csinálja olyanra, amilyenre akarja". Ön ilyenre akartam. Nagyszerű, nem úgy találja? És mert Zsuzsa szép, mindenki úgy találja. Ő is színésznő akar lenni. Ma minden lány színésznő szeretne lenni. Zsuzsa vőlegénye karmester. A menyasszonya színésznő lesz. Miért ne? Szép. A többi nem fontos. B. B-re azt mondta Jean Gabin: „A teheneimet se bíznám rá". Ő csak tudja. Brigitte Bardot szépség-nagyhatalom. Jean Gabin is nagyhatalom. Nagy színész. Mi a különbség?

Kint sárga, rikító sárga minden. Idegesítő nyugalom terpeszkedik, a falevelek porosak. Ott szemben a zöld bódéban kendőket árul egy száz százalékos hadirokkant. Csak a lábai maradtak ott a Don-kanyarnál. Szerencsés ember. A piac ezernyi bóéja felett rothadó zöldsé-

fül alatt – mély vag… kell javítani. Mindjárt, majd. Nem fontos. Semmi. Itt kell állni, meleg van. A műterem hűvös, de nincs lent senki. Csak egy mosoly. Lopott mosoly. Sikerült vagy nem? Unja már. Iskolás, merev. Le kellene dobni. Újra kezdeni. Zsuzsa jön az eredeti ajándékért. A vőlegénynek bezengte már: eredeti ajándékot kapsz édes, te is úgy találod majd. Egészen eredeti.

A lány ül a padon. Most a karóráját nézi. Milyen hosszú dereka van! A nyaka szép. Karok, lábak, mellek. Persze szép hűvös mellek. Barna bőre feszül. A férfi nézi. Semmi. Egy nő.

A lány feláll. Nyújtózik? Mi ez? Az a mozdulat, ott. Gyönyörű, meg kell fogni, el kell kapni. A férfi felszisszen.

Kezét kitépi zsebéből, a bélés is ökle után fordul. Nem számít, majd. A lányon még ott a mozdulat. Nyújtózás, napozás, pillanatokig tartó napra felejtkezés? Ez is. És még valami. A mozdulat azt mondja: Élet: jó az élet; meleg: jó a meleg; szépség: fiatalság: jó fiatalnak lenni.

A szobrász nézi. Úgy áll, mintha hallgatózna. Szemét tágra nyitja, majd hunyorogva, majdnem dühösen figyel.

Papírt, ceruzát — egy, kettő-három, négy, öt, hat vonal. Kész. Letészi a lapot. Ceruzáját zsebre vágja. Áll. Háttal az ablaknak.

Később lemegy a műterembe. Gipszet kever a félbevágott gumilabdába. Kijavítja a gipszfejet. Porcelán fül. Vihetik. Félre állítja. Kézbe veszi a rajzot. Hat vonal. Nézi. Testéből karjába terjed a bizsergés. Megvárja, míg újjai hegyén kipattan. Mosolyog.

Vázat csinál, agyagot

1983 APR 14

/1021

Képcsarnok

S. Ung[illegible] Károly festőművész önálló kiállítása április 21-én délelőtt 11 órakor nyílik meg Szombathelyen a Képcsarnok Vállalat helyiségében. A kiállítás anyagából mutatunk be két képet.

Falu vége.

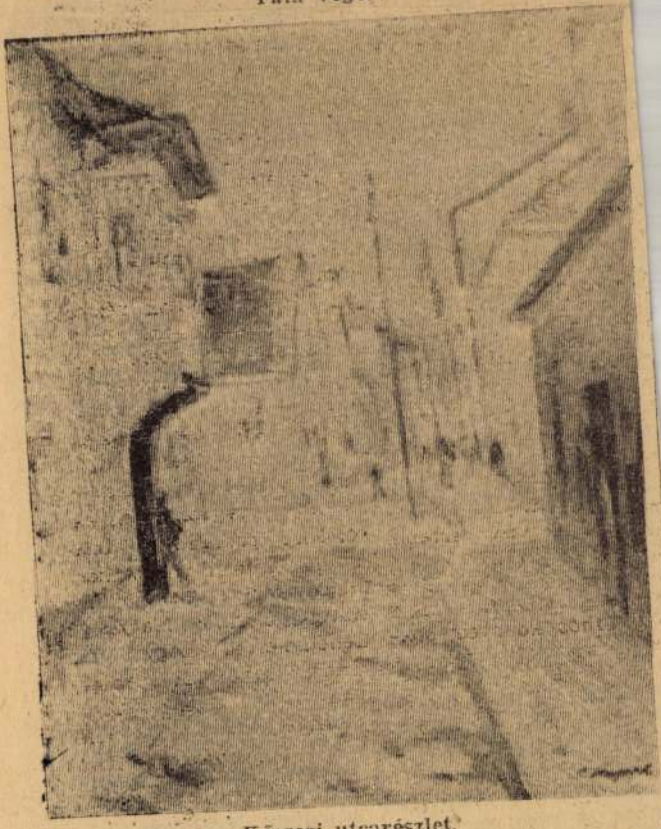

Kőszegi utcarészlet.

ki kel
nak ú
utalni,
rokkal
bontjá

Termé
lyeselhe
gondosa
hogy a
ki ne kötözhessen. Érthetetlen azonban, hogy *miért építkeztek alkalmatlan talajra?* Ki felelős azért, hogy az eredeti talajmechanikai vizsgálat nem fedezte fel a rossz talajt? (—ts)

körözü
a fő-
or-
vol
iguk
épvi
kko

is „kimaradtak", amikor két esztendővel ezelőtt létrejött a *MOTESZ*, a *Magyar Orvostudományi Társaságok és Egyesület Szövetsége* és sorban alakultak az orvostársaságok

Paranoia

Őszinte érdeklődéssel olvastam, hogy leleplezték egy vállalati szövetkezet elnökét, illetve egy szövetkezeti vállalat igazgatóját, aki széles e honban atom- és űrkutatást vállalt, és emberek százait csapta be, míg végül kiderült róla, hogy paranoiás elmebeteg.

Egyesek megdöbbentek azon, hogy egy paranoiás beteg huzamosabb ideig félre tudta vezetni a hatóságokat, a vállalatokat, az embereket, és senkinek sem tűnt fel, hogy az elnök-igazgató paranoiás.

Nem értem a megdöbbenést. Mert kérdem én, nekünk, laikusoknak miért is lett volna gyanús az elnök-igazgató? Ki gondolta volna róla, hogy paranoiás. Mert mi is az a paranoia?

Orvos barátom szerint idült lelkizavar, melyet kényszerképzetek és különféle üldözési, féltékenységi, nagyzási mániák jellemeznek.

Ez önmagában még nem gyanús, mert nálunk, Magyarországon, még ma, 1968-ban is akad olyan tsz-ünk és vállalatunk, ahol az elnöknek vagy az igazgatónak lelki zavarai, kényszerképzetei vannak. Az is előfordul, hogy közülük egyesek üldözési, féltékenységi, sőt, nagyzási mániában szenvednek. Ennek ellenére mégsem paranoiások.

Azt is olvastam, hogy a leleplezett elnök-igazgató állandóan kapcsolataira, X igazgatóra, Y miniszterhelyettesre, Z vezérkari ezredesre hivatkozott.

Szerintem még ez sem gyanús, mert tudomásom van arról, hogy teljes szellemi képességük birtokában levő elnökökkel, igazgatókkal is előfordult már, hogy kapcsolataikra, miniszterhelyettesekre, vezérkari ezredesekre hivatkoztak.

Mit csinált még az elnök-igazgató, ami gyanút kelthetett volna?

Európára szóló útlevelet kért (nem gyanús), demagóg volt (mással is előfordul), 15 milliós hitelt kért (egyáltalán nem gyanús), felelőtlenül ígérgetett (hagyjuk ezt) stb. stb.

Szóval nem olyan egyszerű az ügy. Higgyék el: nehéz egy elnök-igazgatóról megállapítani, hogy paranoiás.

Persze, én örülök, hogy sikerült leleplezniink, mert ha az orvostudomány nem csapott volna le reá, rövid időn belül olyan atomnagyhatalom lettünk volna, mint ide Lacháza.

Miklósi Ottó

1900 FEB 20

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Németh Kálmán

ESTI HÍRLAP

Fába vésett szerelem

1971

Derékba kapott, letaglózott szálfahasábok, zárkózott farönkök — művészetének útjelzői — között visz az út a verandán át a kisalagi házba.

Németh Kálmán élethivatásának vallja ezt az ősi, kihaló művészetet: a faszobrászatot. Szepességi, erdőket járó, őseitől örökölte a feltárulkozó nemes anyag, a fa szeretetét. Művei erőteljes, markáns igazságokat hirdető alkotások: java részüket múzeumgazdag otthonában őrzi. A falakon köröskörül *dombormüvek, arcmások és tenyérnyi műremekek, epigrammának nevezett, fába röghönzött gondolatok.* Alattuk barátok, személyesen ismert, vagy az idő dimenziójából tisztelt mesterek: *Szabó Dezső, Lyka Károly, Leonardo da Vinci fejszobrai.* Az összeálló képet a saját kezűleg faragott bútorzat, egy-egy iparművészeti műremek, székek, csillárok, nehéz tölgyfaasztal egészítik ki.

Különleges, műszer finomságú szerszámok után érdeklődöm, de Németh Kálmán mosolyogva válaszolja, hogy nincsenek különleges szerszámai. Egyetlen — a művészi megformáláshoz használt — munkaeszköze a véső. Ezzel faragja ki szobrait és domborműveit, mert hite szerint a reszelő vagy a dörzspapír karakterétől, jellegzetes vonásaitól fosztaná meg a fát. A kész szobrot aztán — a régebben használt felpattogzó olajfesték helyett — hártyavékony diófapáccal vonja be. Kevés vízfestéket is használ — annyit, amennyit a fa magába szív —, de ezzel inkább élesebbé, hangsúlyosabbá teszi, mintsem díszíti, ékesíti szobrait. Legkedvesebb anyaga a könnyen megmunkálható, kezes-szolíd hársfa. Ebből faragja, mintázza szobrai nagy részét.

A műterem közepén most — hűvös tartózkodással — egy fehér gipszszobor áll. Vörösmartyt ábrázolja, s hamarosan Fót község főterén állítják fel. Németh Kálmán egy időre elpártolt a fától, hogy elkészíthesse ezt a Fót főterére szánt Vörösmarty-szobrot. Az 1842-ben Fáy András vendégeként Fóton szüretelő költő, s a látogatás nyomán írt Fóti dal tiszteletére már hetven évvel ezelőtt szobrot akartak állítani a községben. A tisztelgő emlékezet, s a serénykedő igyekezet azonban akkor a talapzat elhelyezésénél tovább nem jutott. A hatvanas évekig kellett várni, amíg Németh Kálmánnak megbízást adtak a szobor elkészítésére.

A szobor elkészült. A fafaragás művésze a gipsszel is szeretettel és hozzáértéssel bánt, de ezt a munkát mindvégig ideiglenesnek tekintette: nemes anyagától, a fától, már nem tud megválni.

(ábrán)

Unger János, kőfaragó

A Kisalföldnek meg az erdős csepregi dombvonulatnak a találkozásában – Szombathelytől északkeletre alig 27 kilométernyire – található Vas megye egyik kis települése, a furcsa nevű Bük község, amely alig egy évtized alatt Nyugat-Dunántúl legismertebb gyógyfürdőjévé fejlődött.

1957-ben kőolaj után kutattak Bükön, s a fúrás nyomán nem a várt energiahordozó, hanem 58 C-fokos ásványvíz tört fel 1280 m mélyből! Ez az egyebek között kalcium-, kálium- és magnézium-hidrokarbonátot tartalmazó gyógyvíz kiválóan alkalmas a mozgásszervi betegségekben, reumában stb. szenvedők gyógyítására. Ugyanígy enyhülést ad a gyomor- vagy az epebántalmakra is, hiszen a büki víz ivókúrára szintén igen jó! A vendégeket egy modern, télen-nyáron nyitva tartó fürdőkombinát várja.

A kis vasi faluban egy értékes műemlék épületet alakítottak át szállodává: a korai barokk stílusú Szapáry-kastélyt. Ez a képünkön is látható épület eredetileg földszintes, megerősített nemesi udvarháznak készült a XVII. század elején. Az udvarházat négy saroktorony fogta körül, ám ezek elpusztultak. (A legutolsó kettő egészen a második világháborút megelőző időkig állt.)

Az udvarházat még építésének századában – valószínűleg gyors pusztulása miatt – lebontották, s helyén egy új, nagyobb, immár emeletes épületet hoztak tető alá. Ezt az új épületet aztán továbbalakították, továbbdíszítették. Egy peres ügy irataiból tudjuk, hogy az építkezést a soproni Eysenkölbl Lőrinc kőművesmester irányította, stukkóit az olasz származású, ugyancsak Sopronban élő Pietro Antonio Conti készítette, a főhomlokzat szobrai pedig Unger János kőfaragó mesternek a tudását dicsérik.

A Szapáry-kastélyt 1967 és 1972 között alakították át – műemlék jellegét, kora barokk stílusát megőrizve – szállodává. A Kastély Szállóban nemcsak gyógyító-, pihenő- és lakóhelyiségek vannak, hanem olyanok is, amelyeket muzeális értékű berendezésük miatt érdemes megtekinteni. Ilyen például az „ónémet szoba", a „kovácsoltvas szoba", a „kék szoba" és a „Mária Terézia-szoba". Különösen szép az itt ugyancsak bemutatott freskódíszes díszterem.

Bük vendégeit egyre több szálláshely fogadja. A Szapáry-kastélyt 1972. évi átalakítása óta újabb harminc szobával bővítették. A kastély melletti kemping faházaiban kilencvenen alhatnak – ugyanott 200 sátornak is van helye! –, az új motelnek ötven szobája van, s hamarosan átadják a SZOT 300 férőhelyes gyógyüdülőjét is.

Dr. Fogarasi László

A büki Kastély Szálló

A Kastély Szálló díszterme

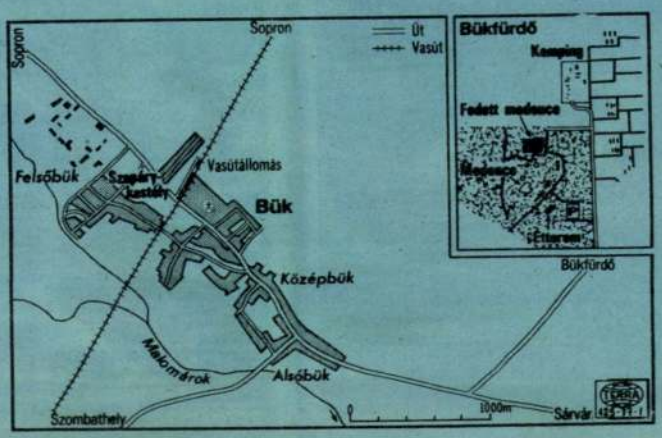

Mind többen keresnek gyógyulást, felüdülést a büki fürdő medencéiben

(Járai Rudolf felvételei)

KÉT OR

A Fertő tó semmilyen más víztükörhöz sem hasonlítható *„vadvízország”* Közép-Európa szívében. Sajátosságai *pusztai* jellegéből fakadnak. A legjellemzőbb közülük, hogy ez a szőlő borította lankák mentén hosszan elnyúló *sík vidéki sós tó* 114 méterrel a tenger színe fölött terül el, s hogy *sekély*, és hogy igen széles *nádas* öv (déli partján néhol 8 kilométernyi nádrengeteg) öleli körül. Vizének nagy sótartalma (3,5—15,9 g/l) miatt főként déli és keleti partjain (a Fertőzugban) érdekes *sókedvelő növénytakaró* él. Ez a halofita* vegetáció a közép-ázsiai, aral-tói és kaszpi-tengeri szikes pusztáknak a legtávolabbi hírmondója nyugat felé, s már régen rácsodálkoztak azok, akik hazánk gazdag flórájú tájait kutatni kezdték. Így *Kitaibel Pál* után a kitűnő növényföldrajzos, *Anton Kerner* ihletett szavakkal írta le már 1863-ban, hogy „csodálatos növényi gazdagság tárul szeme elé annak, aki ide nyugatról érkezik, mert mindenütt olyan növényeket lát, amelyek idegenszerűek, s Dél-Oroszország sztyeppjeivel közösek”. Különösen a „szikes puszta” a hazája

2. A LEGNYUGATIBB SZTYEPP-TÓ

A parttól a nyílt vízig

A látvány, amely a víztől és nádasoktól távol eső partszegélyeken járva ma is magával ragad, elsősorban a teljesen *fátlan*, az alkáli sók miatt gyeppel is csak részben fedett pusztai környezet. Az alkáli sóktól kifehéredő szikpadkákon a vöröslő *bárányparéj* (Camphorosma) és a *veresnadrág csenkesz* (Festuca pseudovina) fűcsomói állnak őrt, s midőn már „ég a nap melegétől a kopár szík

Nagykócsag (Egretta alba), a Fertő védett madara

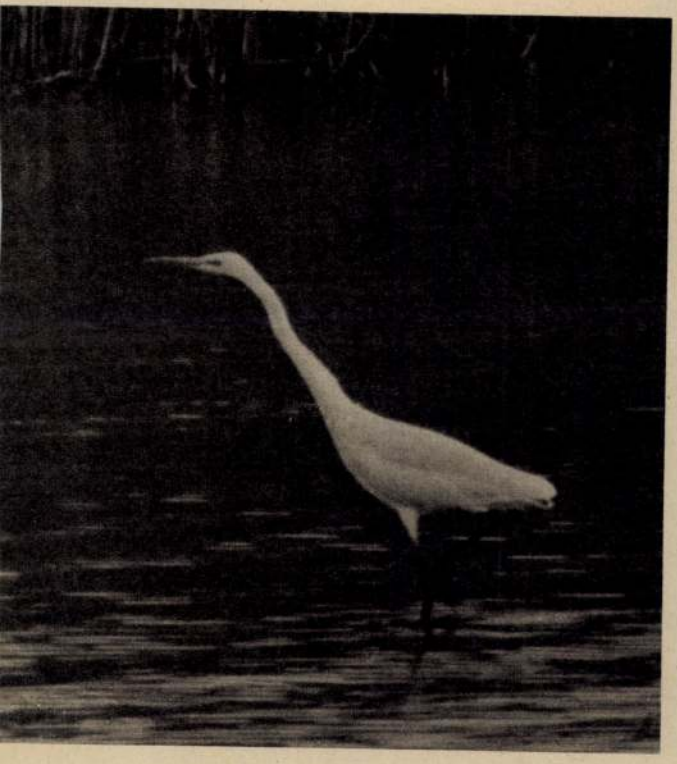

Sárszalonka (Galinago gallinago)

Unger János, 1665, főépítészmester,
Lipótvár építésze.

Tört. Tár
1884, 401–411.
Nagy I.: Lipótvár története.

Unger Jacob ötvös

XIV. k.

Magyar Művészet, 1937 XIII.
312-320

Mihalik László: Iparművészeti
magyar ötvösök.

Unger Gottlieb ötvös XVII. a. v. – XVIII. e.

Magyar Művészet, 1937 XIII.
312-320

Mihalik Sándor: Művészetünk magyar örökösei.

Unger Gregory Ötvös XVII. s. k.

Magyar Művészet, 1937 XIII.
312-320

Mihalik László: Mémeltornácai
magyar ötvösök.

Unger Endre ötvös XVII. a. u.

Magyar Múzeum, 1937 XIII.
312-320

Mihalik Sándor: Németországi
magyar ötvösök.

Unger ötvöscsalád Magyar-országból ?

Danzigban, XVII. XVIII. sz.

Magy. Művészet. 1937. XIII. 318. l.

Unger [?], grafikus

Iparművészet 1895-ben 85. l.

U n g a r V i l m o s épitész

M Ü V É S Z E T
II.évf. 1903.
65.
"Kitüntetések"

mi telepitési dologról lesz szó."
hné által nekem s baranyai pap-
zról-telekről küldjünk állandó
azzal a nyilt kéréssel, hogy
t hozzanak oda. /Földmüvelésügyi
., hogy az első levélben emlitsük
é Tüdős Klárától nyert felszóli-
hallom, hogy Sárközt az utóbbi
ábság. Mindenesetre rátok tarto-
.után te vagy ennek a kérdésnek
kell küldenem az első jó hirt azzal a
ábbiakban intézkedni. Kár lenne
poknál megállni. Ha nem vállalnád
.ves küldeni egy cimet, hogy hova
ikerülne legalább egyelőre betömni,

UNDI MARISKA

Az Áthörés kora

351.-

MDK

Undi Mariska

Undi Mariska cikke : Körisfői Kriesch Aladár és a magyar szönyeg.

Magyarság, 1930. nov.29.

Upoli Mariska

a gödöllői studio tagjai volt.

Lyka Károly: Ruskin, Morris, Crane and the discovery of Hungarian peasant art. The New Hungarian Quarterly, Budapest 1974 53 p.

200 l

Undi Mariska

a gödöllői művésztelep szövőműhelyének terveit készítette a művész – több művésztársával együtt – amiket a helyi készített szőnyegszövő lányok kivitelezték.

B. Kiss Éva: a gödöllői iskola ipar-művészeti törekvései.
Vigília, Budapest, 1973. nov. 463. old.

Caesarea.

Caesarea (Kaisareia) (Mazaka) (Eusebia) (Tyana) (Mazaca) (Kaisareia Kappadokias) (Kaisareia Mazaka) (Kaisareia Eusebia) (Kaisareia Tyana) (Kaisareia

Undi Mária

rod

Csáfarm. 564. h

Ψ li
Ψ, a teljes egyházi ornátust viselő III
tiarával,

III

6 72 (1236).
806 (10).

ltan pápa
Piusz (III) és kísérete jelenlétében a tér-
. A 2 egyházfejedelem együtt Ψ a kép összesen
ttér hegyes vidék várossal.

: VII. 18-án 2183 lirán. (979 frt. 8 kr.)
31-én (246/95.)
54347/95 min. számot.

szeti Muzeumban helyeztetett el. (480/97)

tett vissza (366-907)

15

Undi S. Mariska

Népszálló s bemutatták ott Undi S. Mariska fal-, 17-én nyílt meg a festményeit

Művészet 1912. 117. l.

VASÁRNAP

13

Kath. F. 18. Edek. hv.
Prot. F. 17. Kálmán

Izr. 16. Szukkoth 2. n.

HÉTFŐ

14

Kath. Kalliszt p.
Prot. Helén

KEDD

15

Kath. Teréz sz.
Prot. Teréz

SZERDA

16

Ursula Maria

Last Springholz

Marika

Ferképzomfoisk vk

143.l.

MDK

Undi Mária, festö

Magyar életfa. Gobelin.

A magyasszony pávás kertje. "

Mücs.-Az 1934.évi Magyar Kiáll. 1934.szept.27.-okt.28. lo.l.

történelmi kiállításról. Fővárosi Lapok, XIII. 1876., 519. l. — I. A.: Magyar mű- és történeti emlékek kiállítása. Századok, X., 1876., 511. l. — Dankó 73—74. l. (Képe XI. tábla.) — Pulszky Károly: Az esztergomi főegyház kincstára. AÉ, XIV., 1880., 288—289. l. — Irodalom. Egyházművészeti Lap. I., 1880., 348. l. — Martinov: Le trésor de Gran. Revue de l'Art Chrétien. XIV., 1881., 164. l., XV., 1881., 196. l. — Tört., Főcsoport 1384. szám. — Czobor—Szalay: II. kötet, 243. l. (Képe 245. l.) — Czobor: Egyházi emlékek a történelmi kiállításon. Bp. 1898., 99. l. — Forster: Magyarország műemlékei. II. kötet, Bp. 1906., 286—287. l. — Esztergom vármegye ... Bp. é. n. 43. l. — Lepold—Homor 72. l. — Gerevich PA, 194. l. — Lepold: Esztergom ... A Műgyüjtő, II., 1928., 244—245. l. — Lepold—Lippay 37. l. (Képe VII. táblán.) — Lepold Katalógus 11. sz.

ÁTYÁS KIRÁLY KÁLVÁRIÁJA, (238—241. :p)

any, drágakövekkel, gyöngyökkel és zománcl. Két részből áll. A toronyalakú felső rész tején Krisztus a kereszten, Mária és János ., alatta baldachin alatt Krisztus oszlophoz tve és fülkékben Illés, Ézsaiás és Jeremiás óféták. Valamennyi alak ronde bosse zomán- s aranyfigura. Az alsó rész felső záródásán rom zománckép: lovas, egyszarvús és sasos adalkocsi, alatta delfines középrész, végül tulajdonképeni talp: háromszögű alapon három asztikus és zománcos szfinx, karmaikban átyás király címerpajzsával.

Undi Mária

vrdő

Rajzoltatási

1937. 9-10. n.

166. l.

Fenti a kézimunkára vonatkozó idegennyelvű mesterszavak magyar elnevezésén dolgoztak.

Ujabb 200 idegen szó magyarításán folytatja munkáját.

<Undi Mária>

<7> Magyar hímvarró
művészet. Bpest, 1934.
157 t 101 l.

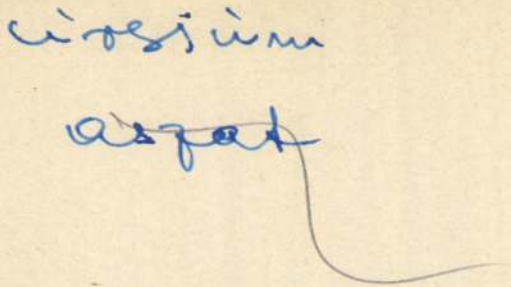

cìrsejùm

asqat

Undi Marika

Kályhacsempe készítéshez való fábataragott negatív sajtolása

Malonaszínes munka I.

215, 216-l - 218.l.

219.l. képpel

Kályhacsempe mustra gyűjtemény

MDK

Undi Mária

Undi Mária: Magyar himvarró-művészet. Bpest, 1934. 102.oldal. Undi Mária, a magyar fonalasmunka történetét a honfoglalástól a napjainkig tárgyaló albumalakú munkáját,a szerző 40 eredeti festménye és másfélszáz tollrajza után készült illusztráció disziti.

Magyar Iparművészet, 1934. 208.l.

MDK

Undi Mariska

Malonyai Dezső Népművészeti sorozatának Székelyföld c. kötetében, művével a munkának nemcsak díszéhez, hanem tárgyi gazdagságához is hozzájárult.

Cikk: Magyar Népművészet.

Vas.Ujs. 1909. 56.évf. 158.l.

PRIM. R. HUNG. A. EPP. STRIGON

Undi Mária

Undi Mária festőművész-tanár, XI.
Horthy Miklós-út 126. 256-097

Bptávb 1940 szept.

Undi Mariska

l. a'

MAGYAR IPARMUVESZET
1937. 4. l. 51 l.

Undi Mária

festő MAPE tagja.

Műcsarnok

1932. febr - márc. kiáll -

280.

engedély.

az alábbi műtárgyakra a kiviteli engedélyt

rországba..... városba

export-valuta kedvezményének megadását

ortból befolyó devizáimat a Pesti Magyar

róf Tisza István-utca 2.) fogom értékesíteni.

..... hó ..... n.

.....

ás .....

.....

Undi Maniska

Laid

Nädal 118.-

MDK

B. Umdi Mariska

Művészeti krónika. A Lakás 1914.5.sz. 99.l.

Kiváló tisztelettel

Undi Mariska

rod

Megfagyott Muzsikus

1912. VI. 11 (Nő-

nállo; Képiczel.)

Undi Mariska MDK

Tabáni kis vendéglő, vizf.

Mücsarnok 1918-19. Téli kiállitás

Undi Mariska
Tabáni kis vendéglő, vizf.

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Műcs. 21 1.

MDK

Undi Mariska

Interieur, repr.

Képzőművészet 1927. 2. sz. 23.1.

Élet

Sajtójával él és pusztul
a katholikus gondolat!

RENDELŐLAP

Ezennel megrendelem az «ÉLET» című katholikus szépirodalmi képes hetilapot évi 12 pengőért havi 1 pengő fizetés mellett.

A lap küldését kérem megindítani .....év .....hó .....napjától.

.....
olvasható aláírás

.....
foglalkozás

.....
pontos cím

Esetleges megjegyzések: .....

.....

Stephaneum

< Undi Mária >

[ ] Magyar kimvarró
Művészet
Bpest 1937.

Útmutató a magyar
divattörténethez
és a mai magyar
népies kimvarás

MDK

Pályanyertes grafikusok

Undi Mariska

Magyar Iparművészet 1922.4-5.o.

előtti tornya gotikus, két rézsút
téglalap- alapu hajó elején is. Egye-
aszos hajó, szentély, ~~kihasasodó orgo-~~
ó: Tóbiás és az angyal tájháttér előtt,
ltár Remete Sz. Pál és angyalszobrok-
k, fa- és gyöngyházberakással, állitólag
dálatos halászat dombormüvel, XVIII.sz.
k épittették, XV. század. 1776-ban
ette.

nöri vár. Kerepém, 1933, 211 — Erántó 3-
lomo. Kp. 1941, 10, 13, 14, 52 l, XLIII. tábla -
1951)

MDK

Undi Mariska, festőm

Farkas Zoltán: Grafikusok, aquarell- és pasztellfestők a N.Szal.-ban. VU. 1911, 13.sz. 252 l.

MDK

Undi Marieka, festöm.

a magyar nép virágos világába vezet a festményein.

Baranski E.László: ?
Képzömüvészet. 1929. 24.gz. 213.l.

MDK

Undi Mariska festőm.

Almási Balogh L: A karácsonyi kiáll. Magyar Iparművészet 1903. jan. 1. 1-28. l. képekkel.

Undi Mariska festőművész

Kereszt-tér

Budapest székesfőváros köptárának katalógusa.1934

MDK

Undi Mariska, festöm.

915. Kalotaszegi népdal. Vizf. 20x29 J.l.b.

Arv. Csarn.1932. I.rk.sz. 61.sz. márc. 39.l.

MDK

Undi Mariska, festöm.

Iriszes tabani udvar.	Vizt.	18.1.
Tornácos siklódi ház.	"	19.1.
Ösi székelyház.	"	19.1.
Iriszes tabáni kert.	"	19.1.

Nemz. Szal.- A MAPE VI. kiáll. -1919. febr. Kat.
18., és 19.1.

Undi Mariska, festöm. MDK

Tabáni kettös udvar. Vizf.
Szarvas-tér. Vizf. A föváros tulajdona.
Alkonyat egy csiki temetöben. Vizf.

Nemz. Szal.- A MAFE VI.kiáll. -1919. febr. Kat. 19.1.

MDK

Undi Mariska, festöm.

Kömüves-utcai udvar.	vizi.
Virágos udvar az Aranykacsa-utcában.	"
Egy kis szekely meg az anyja,	pasztell.
A tabáni Bruck ház.	vizi.

Nemz. Szal.- A MAPE VI.kiáll. -1919.febr.. Kat.. 19.1.

MDK

Undi Mariska, festöm.

pompás ornamentumokat készitett Szikra
könyveihez.

Lyka Károly: Uj képek a Nemz. Szal.-ban.
Nemz. Szalon tavaszi kiállitása.
Uj Idők. 1904-5.XI.27.sz.

Magy. Iparművész

1934, 1935, 1936, 1937

Vállalkozás és eladás.

Lendi Mária

Magyar kimvasró
művészet c. könyvé-
nek. (Bpest, 1936)
ism. Magyar Volus-
tól.

MMÉE Kötl

1937. 325. l.

A Musée Cognacq

Párizsi levél

Írta: *Dr. Oberschall Magda*

Nincs még egy éve, hogy meghalt az egyik legnagyobb párizsi áruháznak, a Sammaritain-nek tulajdonosa, M. Ernest Cognacq. Ez a százszázalékos businessman egyben finomérzékű, amatőr műgyüjtő volt, aki egész életén át nagy gonddal és szeretettel szerzett gyüjteményét Párizs városára hagyta, azzal a feltétellel, hogy az majd önálló múzeumot létesit belőle. 1929 júniusában meg is nyilott a Musée Cognacq, a Boulevard des Capucines egy háromemeletes palotájában. M. Cognacq nem akart konkurrálni a nagy gyüjteményekkel, Versaillessal, Fontainebleauval, vagy a Jaquemart André Múzeummal. Nem akart korszakalkotó darabokkal kitünni. Csak egy XVIII. századbeli harmonikus interiőrt akart a XVI. commode, melynek gazdag bronzveretes és berakott díszítése Riesener műhelyére mutat. A szoba sarkaiban elhelyezett állványokon és a kandallók párkányán, francia és kinai porcellánok váltakoznak Clodionnak terracottából készült táncoló bachansnőivel és puttóival. Az utolsó kis, ovális szalón fehér Louis XVI. faburkolattal van borítva; köröskörül a falba ágyazott, villannyal kivilágitott kis fülkékben a meisseni porcellánfiguráknak egész sora. Franciaországban ritkaságszámba megy, hogy magánember ennyi német porcellánt gyüjtsön össze. Az allegórikus nőalakok, pajkos amorettek, rokokó dámák és gavallérok előkelő társaságában ott szégyenkezik egy höchsti parasztfiú, Melchiornak kitünő modellje.

BARTOLOZZI KIÁLLITÁS

Születésének kétszázéves évfordulója alkalmából kellően méltattuk Bartolozzi tevékenységét Hoffmann Edith dr. tollából. Szépművészeti Múzeumunk grafikai osztályának kitünő vezetője most egy kiállítás keretében mutatja be az olasz rézkarcolónak szép technikai kisérleteit és érdekes műlapjait. A kiállitás sokoldalúsága mellett is érezhető kissé, hogy a nagy olasz grafikus ma már bizony elavult a mi számunkra. Lapjai éppen az érdekességnek vannak híjával. Sokkal több gyönyörűséget nyújtanak a szemnek tanítványainak felsorakozó szines lapjai, akik nála frissebbek és bravúrosabban kezelik a technikát. Művészettörténeti tanulsága miatt mindenesetre nagyobb látogatóközönséget érdemel a gondosan rendezett kiállítás.

KARÁCSONYI GRÓF GYÜJTEMÉNYE KÜLFÖLDRE KERÜL

Egyik német szaklapban olvassuk a híradást, hogy ismét külföldi aukcióra bocsátanak egy magyar műgyüjteményt. A Karácsonyi Jenő gróf tulajdonát képező gyüjteményről van szó. Február havában fog kalapács alá kerülni a berlini Internationales Kunst- und Auktionshausban. Ez a hír nem kelthet feltünést az itthoni kereskede-

A GYÜJTŐK EGYESÜLETÉBŐL

Szezonnyitó összejövetelét ezúttal a szokottnál valamivel később tartotta a Magyar Gyüjtők és Művészetkedvelők Egyesülete. December 19-ikén találkoztak tagjai az új évadban elsőízben a Pannonia-szálloda különtermében. Ez alkalommal *Undi* Mariska, az ismert iparművésznő tartott előadást a »Keleti művészet hatása a magyaros stílusra« címen. A nagyérdekü előadást az előadónő még folytatni fogja, amikor a magyar textilművészet egyes részletkérdéseit fogja fejtegetni és igérete szerint vetített képekkel illusztrálni. Az elmult hónapban az egyesület tagjai folytatták a múzeumlátogatások sorát is. Megtekintették a Szépművészeti Múzeum antik kisplasztikai osztályát és Tanagra-gyüjteményét. Ennek az újjárendezett gyüjteménynek a megnyitása küszöbön van. A nagyszámmal megjelent tagokat dr. Oroszlán Zoltán, a Szépművészeti Múzeum őre fogadta és kalauzolta, igen behatóan ismertetve a múzeum egyes szebb darabjait.

KUT-KIÁLLITÁS

A Képzőművészek Uj Társasága már hosszabb ideje nem szerepelt bemutatással a nyilvánosság előtt. A társaság tagjai a közeljövőben újabb művekből

ester Gyula v.b.t.t. Urnak
Koronázó Templom épitési
Elnökének.

ürvész, bátorkodom kegyelmes
t felhivni arra régi munka, —
a műemlékek orsz. bizottsága —
ábor Béla annak idején
Koronázó templomban
szobrokról és pedig:

Undi Maria

Lásd okv.

Magy. Iparművészet
1924 81. l.

A m. kir. vallás- és közokt
ügyszám alatt a keb. számv.
deletének másolata:

Költségvetési év: 1928/29.
támogatása". Műemlékek Orsz
és átköltözködési költségek

Utasitom,
sággyülési műszaki főigazg
osztály/ 1928. november hó
vissza tett hivatalos utazá

Undi Mariska

Jerko

Kabdebo Bp. 34.I.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Ujvidi Marska

Lásd

Elek Artur:

A Műcsarnok jubileumi kiállítása.

Az Ujság

1911. dec. 24.

Undi Mariska.

rod
a
Elek Artur:

U. M. falfestményei.

Az Ujság

1911. dec. 7.

A Nőiszalon ebéd-
lőtermében.

ATÁRS

KÁLMÁN.

AM 1901.

PEST.

MŰVÉSZETI TÁRSULAT.

Undi Mariska

Gyermekszobába való fali
és festett doboz, 9 drb.

Magyar Iparművészet
1903. 36. l.

Kúrópa
Központi Szállodai

Budapest

Visegrádi 36

[Undi Mária]

Ukonyel

[7] Rábaközi csipkés kendők, pókos bekötés. (A Magyar Kincsesláda IX. füzete.) Szerző kiadása. Bp. 1944.

Tm. Cs. K. Sopron. Sremle. 1944. 100. l.

árain
karác

Kérjük, ne tessék kiárusitásunkat a sablónos karácsonyi vásárokkal összetéveszteni. Mi nem visszamaradt, selejtes holmikon akarunk tuladni, most is minden tekintetben kifogástalan árukat ajánlunk s ha megnövekedett forgalmunk révén mi is megtaláljuk számitásunkat,

elsősorb
tisztelt v
bevásc

HOFFMANN É

szövet-, s

Budap

BUDAPESTI NYOMDA ERZSÉBET-TÉR 2.

Undi S. Mariska

írót

Dalos barátok

150, 163. l.

*

Les vitraux révèlent une grande variété dans l'exécution, mais les plus individuels sont les compositions dans le goût renaissance d'un effet clair, au dessin léger, et dont les motifs — figures fantaisistes se balançant à des guirlandes, médaillons en grisaille — sont empruntés aux grotesques de la Rome antique ressuscités par Raphaël. Le romantisme du XIX^{e} siècle éclate dans les personnages habillés à la hongroise figurant dans une niche néo-gothique, au centre de ces vitraux cnçus dans l'esprit renaissance (exécutés par Maximilien Roth). (fig. 57)

*

Le dernier tiers du siècle, époque où fut édifié le Parlement, fut du point de vue des arts décoratifs une période funeste. Le cachet déplaisant de ce temps se voit aussi sur les objets d'ameublement des diverses salles. Parmi les ouvrages sur bois, les sculptures du plafond

Bâti à la fin du XIXe siècle, le Parlement hongrois, l'œuvre d'Emeric Steindl, est une création conçue dans l'esprit de son temps et qui conservera éternellement sa valeur. Et si, du point de vue de l'architecture contemporaine, certaines critiques justifiées lui peuvent être adressées, sa masse, qui s'adapte si organiquement à l'image de la ville, est devenue un monument caractéristique de notre capitale.

Undi Mariska

Akvarell és pasztellkiállításon a Nemzeti Szalonban munkáival szerepelt.

M.930. XII. 14.

FILIGRÁNOS KEHELY, (248. kép)
aranyozott ezüst, harangalakú csészéje Anders, Bécs, 1856. A talpperemén: Retenda antiqua ferma, addita Nova argentea Cuppa renovata, 1856 appendit 75 Semiuncias. — Mag. 26·2 cm. — Erdélyi munka 1480 körül. Paténája Anders, Bécs.

Undi Mária

Laid

Rajzoltatai

1938. 4-6. n.

40 l.

ALZBURGI KEHELY, (268. kép)

ányozott ezüst, gazdag vert barokk dísszel, ánátokkal és piros zománcképekkel. A zománcpek Krisztus életéből merített jeleneteket rázolnak. A talpon kerek lemezen: S. Wolfango Episcopo, Thaumaturgo, horum locorum im Eremicolae, nunc vicinorum quoque contra estem Defenori obtulit, Maximilianus Gandolhus ex Comit. de Küenberg Archiep: et Princ. alisb. S. Sedis Apost: Legatus etc. Anno 1680. 'alpperemén augsburgi hitelesítő bélyeg és F iesterjegy.

Mag. 27 cm.

ugsburgi munka, 1680-ból. Paténáján piros ománcképben az Utolsó vacsora.

Külnberg salzburgi érsek készíttette.

Aradi János esztergomi kanonok (1783—1810), najd váci püspök ajándéka.

Tört. Főcsoport, 2341. szám. — Czobor: egyházi emlékek a történelmi kiállításon.

(Undi Mária)

cikke

( ) Művészi rajzoltatásunk mesterszavai.

Szm. Rajzoltatás

1938. 1–3. sz. 40. l.

Hol jelent meg?

Lásd a Rajzoltatás fenti számát.

Uhde Marisko

Párisi képeivel nagyon el
akvarell és pastellfestők
kiállításán a Nemzeti Szalonban

Nyugat, 1927 V. 26.

Undi Mária

festőművész

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesülete kiállításán - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Bájos szinjátéku népéleti akvarellekkel.

Magyarság
1935.XII.22.

Undi Mária

festőművész

Magyar Akvarell-és Pasztellfestők Egyesülete kiállításán - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.
Népies jellegü figurális festményeivel.

Budapesti Hirlap
1935.XII.21.

Undi Mária

festőművész

Magyar Akvarell- és Pasztellfestők Egyesületének jubiláris kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

U j s á g
1935.XII.21.

Undy Marinka

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesületének kiállításán a Műcsarnokban képviselteti tanulmányai szerepelnek.

M.929.X.6.

Undy Mariska

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesületének kiállításain a Műcsarnokban figurális studiuma szerepelt

804-929. X. 6.

Undi Mariska.

Akvarell és pasztellfestők kiállítá-
sán a Nemzeti Szalonban neve szerepelt.

Újság 930. XII. 14.

Undi Mariska.

* **Restaurálták a Népszálló freskóit.** A főváros gondot fordit arra, hogy épületeinek művészi részét is jókarban tartsa. Igy legutóbb restauráltatta a Népszálló freskóit (Aréna-ut). A restaurálást *Undi* Mariska végezte, nagy tudással és kiváló érzékkel. Annak idején ő készitette ezeket a festményeket. A helyreállitott freskókat március 20-án délelőtt 11—2 óra közt mutatják be.

Magyarság, 1927. márc. 18.

Undy Mariska

„Notre Dame", „IV. Henrik vadászkastélya" & „Quartier Latin" c. művei reprodukcik az akvarell és pastell festők kiállítására a Nemzeti Szalonban

Pesti Hirlap 1917 V.26.

16809/1905 szám.

A müemlékek orsz. bizottságának, tudomás és további eljárás végett másolatban kiadom.

Budapest, 1905 február hó 24-én.

A miniszter meghagyásából:

osztálytanácsos.

majora Boevne Undi
Mariska

laid
Undi Mariska

Nagyméltóságu

Báró Forst

C"- méltós

vallás-és közokt. ügyi

Undi Mariska

Kiad.

a Magyar Képző-
művészek
Egyesületének
1916. márc-
ius 11-i
Katalogusát

Boérné Undi Mariska

Székely öregasszony, paszt.
A Konopi ház üvegablaka /Biró Máté balla ája/

Magy. képzőművésznők egyesülete VIII. kiáll. N.Szal.
1916. márc. 10 l.

Vasárnap
14
Kat. Invocab

Ógörög Febr. 1 D. 32.

Hétfő
15
Kat. Kol. K.

Ógörög Febr. 2 Jéz. tal. S.

Kedd
16
Kat. Julianna

Gyulai vár - Schmaller

Szerda
17
Kat. Don. pk.

Csütörtök
18
Kat. Sim." vt.

Első negyed 4 óra 50 p.

Péntek
19
Kat. Konr. hv

Szombat
20
Kat. Aladár p

Izr. 9 S Thezave

Undi Mára

Urid

Ki-Kicoda?

862.e.

BODA GÁBOR: Kardtánc

Undi Manóka

334. Párisi hotelszoba
vist.
Repr.
Nemzeti Szalon
1927. máj-
jun
MAPE 13. Kiáll.

Undi Mäng

3 vist.

Newreti kolm.

MAPE 20-R jub. kirik.
Kat. 1935. dec. 20 –
1936. jan. 6.

en az egyik oldalon egy török férfi, a másik
ott, míg foka négyoldalú, hasábalakú. A nyélbe,
lás van. XVII. század. A bécsi udvari fegyver-

gével, a melyen két szélesebb, homorú vájat
an. A penge egyik oldalán aranynyal bevert
ől kiinduló szalagban DOG NADZIEAMOIA
e, a karabela alakú markolat vésett s az
an beerősítve. Az egyenes keresztvas végein
ssz, ezüst foglalványokkal borított, a melyek
alakokat ábrázolnak. A diszítés valószinűleg
ahüvelyből is következtetni lehet. A penge
llította: az Erdélyi múzeum-egylet régiségtára

tt ezüstből. A nyolcz gerezd belső oldalán
istlemezzel bevonva. A lemezek ferde négy-
s mindegyik lemezbe egy-egy török bélyeg
i méltóság jelvénye volt a török főhatalom
lihálynak, a ki azonban tudvalevőleg nem
s fenségi jogairól való lemondásának jeléül
herczegi czímet és tízezer forint évi járu-
mondja ezen buzogányhoz és egy szintén
er Pusican ist von dem Türkisch. Kaiser

Undi Mária

Thieme Becker

XXXIII. 569. l.

A XVI. ÉS X

(Lyka)

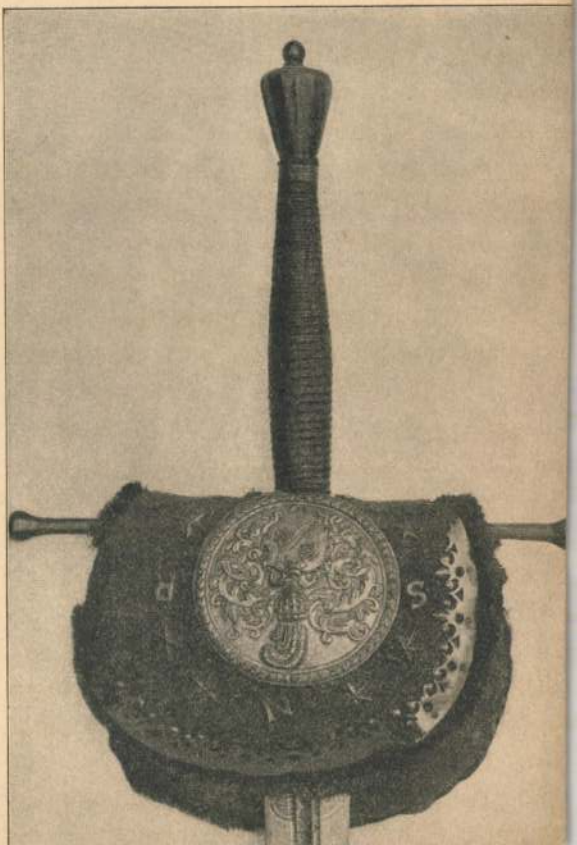

MDK

B. Undi Mariska

Giduka meg a nyuszi, paszt.

Tabáni pusztuló kert, vf.

Egy kis székely, meg az anyja, paszt.

MAFE 5. kiáll. N.Szal. 1916. nov.
25. 1.

Undi S. Mariska NDK

Öreg székely asszony, pasztell

A "gógány" alatt, pasztell

Műcsarnok 1912. Hegedüs L.Tull Ö.Akvarell és pasztellfestők és grafikusok egyesülete kiállitásai

169 **Garzó Berthold.** Csöndes órák. Vízf. Magánt.

170 **Undi S. Mariska.** Egy meséskönyv fejlécei: *a*) Gyi te lovam; *b*) Kinai jó reggelt; *c*) A kevély Klári; *d*) Békacsalád pihenője; *e*) A rendetlenség gnómjai. Színezett rajzok. Eladó.

171 **Undi S. Mariska.** Kis szorgalmasok. Vízf. Eladó.

172 **Undi S. Mariska.** Lapdázás. Színezett rajz. Eladó.

173 **Undi S. Mariska.** Mezőkövesdi vásár. Színezett rajz. Eladó.

174 **Kedvek János.** Női tanulmányfej. Rajz. Eladó.

175 **Székely Árpád.** Szadai parasztudvar. Rézkarc. Eladó.

176 **Székely Árpád.** Tanulmányok. Rézkarc. Eladó.

177 **Székely Árpád.** Udvar-részlet. Rézkarc. Eladó.

VII. TEREM.

178 **Kézdi-Kovács László.** Záporban. Olajf. Eladó.

*179 **Éder Gyula.** A molnár és fia. (Aesop mese). Olajf. Eladó.

*180 **Kézdi-Kovács László.** Kilátás a Zugligetből. Olf. Eladó.

181 **K. Spányi Béla.** Téli est. Olajf. Eladó.

182 **K. Spányi Béla.** Téli reggel. Olajf. Eladó.

*188 **Juszkó Béla.** Lóra csikós, lóra, elszaladt a ménes. Olajf. Eladó.

184 **K. Spányi Béla.** Naplemente. Olajf. Eladó.

185 **K. Spányi Béla.** Tél. Olajf. Eladó.

186 **Liipola György.** Bánat. Bronz szoborm̃. Eladó.

187 **Strobl Alajos.** Mellszobor. Márvány. Albrecht főherceg. Magánt.

188 **Murányi Gyula.** Az öreg modellom. Szoborm̃. Eladó.

189 **Tóth István.** Dr. Töry Józsefné mellszobra. Márvány szoborm̃. Magánt.

Undi S. Mariska

149 **Novák József Lajos.** Dekorativ tájkép. Színes tussrajz. Eladó.

150 **Novák József Lajos,** Gynthiana. Színes tussrajz. Eladó.

151 **Novák József Lajos.** Patak partja. Színes tussrajz. Eladó.

152 **Novák József Lajos.** Szövegdíszitések. Tussrajzok. Eladók.

153 **Novák József Lajos.** Szövegdíszitések. Tussrajzok. Eladók.

154 **Sarkadi Emil.** Salome. Rajz. Magánt.

155 **Gara Arnold.** Tanulmány. Rajz. Eladó.

156 **Undi S. Mariska.** Friss hó a vérmezőn. Vízf. Eladó.

157 **Heyer Artur.** Hóolvadás. Rajz. Eladó.

158 **Sarkadi Emil.** Salome. Rajz. Magánt.

159 **Sarkadi Emil.** Salome. Rajz. Magánt.

160 **Sarkadi Emil.** Salome. Rajz. Magánt.

161 **Kiss Rezső.** Önarckép. Lithographia. Eladó.

162 **Undi S. Mariska.** Egy meséskönyv fejlécei: *a*) Szabólegények; *b*) Cicaebéd; *c*) Az elhanyagolt babák; *d*) Jön a Toti; *e*) Mica baba menyasszony. Színezett rajzok. Eladók.

163 **Undi S. Mariska.** Csöng-csöng gyűrű. Színezett rajz. Eladó.

164 **Undi S. Mariska.** Hová mén a festőkisasszony? Színezett rajz. Eladó.

165 **Undi S. Mariska.** Egy meséskönyv fejlécei: *a*) A cicakirály meg a családja; *b*) Mikulás a zsákkal; *c*) Dani fürdik; *d*) Toti lesi a tyúkokat; *e*) Mikulás püspök. Színezett rajzok. Eladók.

166 **Undi S. Mariska.** Paradicsomvásár. Ételsornak szánt színes rajz. Sokszorositási joga eladó.

167 **Undi S. Mariska.** Piros alma. Ételsornak készült színezett rajz. Sokszorositási joga eladó.

168 **Undi S. Mariska.** Kicsi ember nagy kanál. Ételsornak készült színes rajz. Sokszorositási joga eladó.

Jord.

KMTárs. 1907. tav.
Kiáll.

169 **Garzó Berthold.** Csöndes órák. Vízf. Magánt.

170 **Undi S. Mariska.** Egy meséskönyv fejlécei: *a*) Gyi te lovam; *b*) Kinai jó reggelt; *c*) A kevély Klári; *d*) Békacsalád pihenője; *e*) A rendetlenség gnómjai. Színezett rajzok. Eladó.

171 **Undi S. Mariska.** Kis szorgalmasok. Vízf. Eladó.

172 **Undi S. Mariska.** Lapdázás. Színezett rajz. Eladó.

173 **Undi S. Mariska.** Mezőkövesdi vásár. Színezett rajz. Eladó.

174 **Kedvek János.** Női tanulmányfej. Rajz. Eladó.

175 **Székely Árpád.** Szadai parasztudvar. Rézkarc. Eladó.

176 **Székely Árpád.** Tanulmányok. Rézkarc. Eladó.

177 **Székely Árpád.** Udvarrészlet. Rézkarc. Eladó.

VII. TEREM.

178 **Kézdi-Kovács László.** Záporban. Olajf. Eladó.

*179 **Éder Gyula.** A molnár és fia. (Aesop mese). Olajf. Eladó.

*180 **Kézdi-Kovács László.** Kilátás a Zugligetből. Olf. Eladó.

181 **K. Spányi Béla.** Téli est. Olajf. Eladó.

182 **K. Spányi Béla.** Téli reggel. Olajf. Eladó.

*183 **Juszkó Béla.** Lóra csikós, lóra, elszaladt a ménes. Olajf. Eladó.

184 **K. Spányi Béla.** Naplemente. Olajf. Eladó.

185 **K. Spányi Béla.** Tél. Olajf. Eladó.

186 **Liipola György.** Bánat. Bronz szoborm̃. Eladó.

187 **Strobl Alajos.** Mellszobor. Márvány. Albrecht főherceg. Magánt.

188 **Murányi Gyula.** Az öreg modellom. Szoborm̃. Eladó.

189 **Tóth István.** Dr. Töry Józsefné mellszobra. Márvány szoborm̃. Magánt.

Undi S. Mariska

149 **Novák József Lajos.** Dekorativ tájkép. Színes tussrajz. Eladó.

150 **Novák József Lajos,** Gynthiana. Színes tussrajz. Eladó.

151 **Novák József Lajos.** Patak partja. Színes tussrajz. Eladó.

152 **Novák József Lajos.** Szövegdíszitések. Tussrajzok. Eladók.

153 **Novák József Lajos.** Szövegdíszitések. Tussrajzok. Eladók.

154 **Sarkadi Emil.** Salome. Rajz. Magánt.

155 **Gara Arnold.** Tanulmány. Rajz. Eladó.

156 **Undi S. Mariska.** Friss hó a vérmezőn. Vízf. Eladó.

157 **Heyer Artur.** Hóolvadás. Rajz. Eladó.

158 **Sarkadi Emil.** Salome. Rajz. Magánt.

159 **Sarkadi Emil.** Salome. Rajz. Magánt.

160 **Sarkadi Emil.** Salome. Rajz. Magánt.

161 **Kiss Rezső.** Önarckép. Lithographia. Eladó.

162 **Undi S. Mariska.** Egy meséskönyv fejlécei: *a*) Szabólegények; *b*) Cicaebéd; *c*) Az elhanyagolt babák; *d*) Jön a Toti; *e*) Mica baba menyasszony. Színezett rajzok. Eladók.

163 **Undi S. Mariska.** Csöng-csöng gyűrű. Színezett rajz. Eladó.

164 **Undi S. Mariska.** Hová mén a festőkisasszony? Színezett rajz. Eladó.

165 **Undi S. Mariska.** Egy meséskönyv fejlécei: *a*) A cicakirály meg a családja; *b*) Mikulás a zsákkal; *c*) Dani fürdik; *d*) Toti lesi a tyúkokat; *e*) Mikulás püspök. Színezett rajzok. Eladók.

166 **Undi S. Mariska.** Paradicsomvásár. Ételsornak szánt színes rajz. Sokszorositási joga eladó.

167 **Undi S. Mariska.** Piros alma. Ételsornak készült színezett rajz. Sokszorositási joga eladó.

168 **Undi S. Mariska.** Kicsi ember nagy kanál. Ételsornak készült színes rajz. Sokszorositási joga eladó.

KMT 1907. Tav. Kiáll.

Undi Mariska

Ősi székely ház, vizf.
Parasztasszony, vizf.
Alkonyat a csiki temetőben, vizf.
Ősi székely kemence, paszt.
Siklódi régies tornác, paszt.
Székely anya, paszt.
Tornácos siklódi ház, vizf.

Erdélyi kiállitás. Nemz. Szal. 1922. márc. 15 l.

201. kép. *Kálvá*

Undi Mariska festőművész

A kék műterem
Egy kötény alma
A Tabán tavasszal
Tabáni uriház udvara
Tavasz a Kőműves-utcában

X. kiállítás
Magyar Képzőművésznők Egyesülete, 1918.ápr.26.

Undi Mariska MDK

Uj házban, uj asszony, vizf.

Szitáló palóc asszony, vizf.

Kincses láda, vizf.

Palóc testvérek, vizf.

Műcsarnok 1929 őszi kiállitás

Undi Mariska MDK

Paloc varrónő, vizf.

IV. Henrik vadászkastélya Párizsban, vizf.

Bundás atyafiak, vizf,

Quartier Latin Párisban, vizf.

Mücsarnok 1929 őszi kiállitás

mDK

Undi Mária festőm.

334. Párisi hotelszobám. viz. Repr.

Nemzeti szalon. MAPE 1927. máj.-jun. 13.kiáll.

szögletes fonatokba szövődő indaszárak kép
középen nyugodt, húsos levelek díszítik; hoss
szára két sárkányfejes indaspirálban végződ
Dávid király arany-fehér trónuson, kék pá
ül, kék ruhában, zöldbélésű, vörös palás
Lába alatt zöld zsámoly. A baljával ölében ta
sárga lantot jobbkezével pengeti. Fodrosar
képzett haja s kis szakálla ősz, fejét aranyko
borítja.

A betű alsó részében középen van elhely
a barna törzsű fa, amelyet sárga-piros almá
telerakott dús zöld lombozat koronáz. A törz

Undi Mária
Kalotaszegi uj menyecske, vizf.
Kalotaszegi pár, vizf.
Kalotaszegi utca, vizf.
Körösfői kislány, vizf.
A kispalota, vizf.
Eta, vizf.
Torockói kis libák, vizf.
Kalotaszegi templom, vizf.

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesülete kiállitás. Nemzeti Szalon, 1940, november, 1, 16 l.

MDK

Undi Mária, festö

Torockói legény.
Liliomos kert.
Torockói leány.
Erdélyi kuria.

MűTára. Téli tárl. 1938.febr.-márc. Gyüjt.kiáll.
Dy.Műcsarnok. Kat. 30.l.

MDK

Undi Mária

Erdőszéli virágok

Kalotaszegi Madonna

18. 1.

MKTárs kiáll. 1941. dec. Mucs.

MDK

Undi Mária

Kalotaszegi utca

KMTárs kiáll. 1941. dec. Mücs. 19. 1.

MDK

Undi Mariska

Kalotaszegi kemencesarok, vf.

A fehér szarvas legendája, vf.

M.Akv. és Paszt.festők Egyes. 11. kiáll.

N.Szal. 1925. febr. 19 l.

ter); *140b (2) (I. K.* mester); *141a (I. K.* mester).

15a lap: Rajzban maradt lapszéldíszítés és iniciálé csak arany alapozással. E laptól kezdve a következő lapokon találunk csak rajzolt iniciálékat, néhol kis lapszéldíszítéssel: *15a (2); 48b (2); 82a; 82b; 83b; 84a; 84b; 85a; 85b; 89b (2); 90a; 95a; 96a; 99a; 104b; 105b (2); 106a; 106b; 107a; 107b (2); 108b; 109a; 110a; 110b; 111a; 111b; 113b (2); 115a; 116b; 121b; 123b; 126a; 127b; 128a; 130a; 133b; 134a; 134b; 136a; 138a; 141b (I. K.* mester); *142a (I. K.* mester); *142b (I. K.* mester); *143a (I. K.* mester); *188a (2); 188b (I. K.* mester); *189b.*

17a lap: Befejezetlen O iniciálében (84×88 mm) imárakulcsolt kezű férfiak vannak rajzolva.

20b lap: Növényi ornamentika rajzban, kék, lila, zöld aláfestéssel s kis aranytallérokkal, három oldalról szegélyezi a lapot. Alul középen aranykörben a Bakócz-címer rajza, infulával.

C iniciálé (153×162 mm), rajzban arany alapozással. Belseje üres.

27b lap: Nagy figurális díszítésű iniciálé számára üresen hagyott hely. Ilyenek még a következő lapokon: *34a; 93b; 99b; 151a; 162a; 165a; 171b; 175b;*.

103b lap: I iniciálé (73×60 mm) az *I. K.* mester munkája. Virágos váza közepén, ferdén haladó szalagon *I. K.* betűk. (317. kép.)

131a lap: „[S]ancte rex Stephane ora pro nobis [S]ancte Emerice ora pro nobis [S]ancte

Undi Mariska festőművész
Iriszes tabáni udvar nincs
Tornácos siklódi ház "
Ősi székelyház "
Iriszes tabáni kert "
Kőműves utcai udvar
Virágos udvar az Aranykacsa utcában nincs.
Egy kis székely meg az anyja pasztell
A tabáni Bruck ház nincs
Tabáni kettős udvar "
Szarvas-tér "
Alkonyat egy csiki temetőben nincs.
Magyar Aquarell és Pasztellfestők Egyesülete
VI. kiállitása, 1919 február

MDK

Undi S.Mariska, ip.müv.

40. Labdázó matyógyerekek. Repr. 35.l.

41. Applikációs párna. /Kislány a középen./ Repr. 35.l.

Magyar Iparmüvészet. 1909.

Undi S.Mariska

Gellérhegyi sárgaház, akv.

Régi ház az Arany kakas-utcában, akv.

Horgony-utca a Gellérthegyen, akv.

Kék ház a Gellérthegyen, akv.

N.Szal. 1913. tav. kiáll. 26. 1.

MDK

Undi S. Mariska

Mezőkövesdi vásár. Szinezett rajz.

KMTárs. 1907. tav.kiáll. 32.1.

MDK

Undi S. Mariska

Öreg székely asszony. Tipustanulmány. Paszt.

A "gógány" alatt. Paszt.

KMTárs. 1912. tav. kiáll. kat. 65.l.

MDK

Undi Mariska

Kőrösfái Öreganyó, vf.

Kalotaszegi varrók, "

M.Akv. és Paszt.festők Egyes. 11. kiáll.

N.Szal. 1925. febr. 19 1.

UNDI MARISKA

A kék műterem. Vizf.
Egy kötény alma. Olajf.
A Tabán tavasszal. "
Tabáni uriház udvara. Olajf.
Tavasz a Kőműves-utcában Vizf.

A Magyar Képzőművésznők Egyesülete tizedik rendes tárlatának katalógusa. Nemzeti Szalon 1918.ápr-máj.

Undi Mariska, festőművész

szuggesztiv palóc képeit láthattuk.

Tárlatok.- Aquarell- és Pasztellfestők kiállít
Képzőművészet. -1928. 14. sz. 14. sz. 228.1.

Boérné Undi Mariska MDK

Régi tabáni konyha, vizf.

Műcsarnok 1915-16 téli kiállitás

Szerencs várának alaprajza 1661-1663-ban

III. 122.

Undi Maria

Munkanaut
1917. Lav. Kiáll. 117
1918 - 19. Téli Kiáll -
1919 - 20. Téli Kiáll. 386.
1924. Lav. Kiáll. 250, 257

Undi Mária

Kultúrház 1940. A gyermek

Attila gyermekkora
Vízf.

1 és baljá kinyujtja.

zig."

balra tekintve (a mellette álló
emelt
ki felavarodva jobb kezében világító fák-
Kezeiv
ig kerek réstárta, kaptat még a kezé
adult
bbjában egy fáklyát tartva áll. Homlokán karddal
nlik, ruhája baltól leszuszott, copfja
kat látva fekete. A tarodi vérszamuk stob-

, magassága 300 cm.
22742 sz. leirat szerint Zala Gyuz aja.

190 sz. leirattal (564/901) 600 K kiöntélynek elszámolását tudomásul vette az leirat (35/902).

II

Undi S. Mariska

Miscandr
1907. tav. kiáll. 156, 162–168
170–173
1911–12 pub. kiáll. 820
1912. mar. kiáll. 360, 363,
364, 367, 368, 370, 371, 374,
375.

Undi Maria

l.

Milano 1906

Ff. l.

A KIÁLLITOTT MŰTÁRGYAK
JEGYZÉKE

Undi Mariska

Öreg paloc, virf-

Repr -

Nemzeti Szalon

MAPE 14. kiáll. 1928 okt.

Urdi Mandra

Szöllyey (Fontinvenia
rejor

Magyar Farmakognosia
1907. 144. l

IV.

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

azaz : ..... Korona ...

mely összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190.... évi .....

lakbérnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. posta-

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190.... évi .....

Undi Mariska

Laid Okv.

M. Tanárnővészet

1912. 41. l.

az egész 2-ik pár
Undival foglalkozik.
Nincsen hitvallási
a Eötvös-

Undi Mariska

Magyar Iparművészet, 1902

V. évf. 2. sz. 65. o.
különféle.

MDK

Undi S.Mariska, iparm.

Diner-Dénes: Lakberendezési tsv. kiáll. M.I. 1903.

május. 3.sz. 123 l.

MDK

Undi Mariska

Műteremkiállitást rendezett Fehérvári-úti
műtermében.
Nagyobbszabású munkája a fővárosi Nép-
szálló számára csinált dekorativ friz-
sorozat.
Műtermében arcképeket mutatott be, pasztel
leket, tabáni házakról, utcarészletekről
készült vizfestményeket.

Művészet, 1918. 25.1.

MDK

Undi Mariska

Gyermekszoba, r epr.

Magyar Iparmüvészet 1905. 205.1.

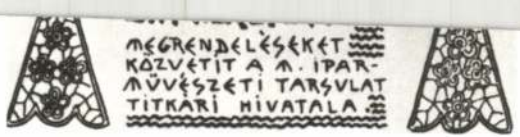

Halasi csipkét reklámozó hirdetmény

godt színfelületek jellemzik. Kisebb méretben is sokszorosították, mint ahogy ez gyakori volt a századfordulón. A század elején egyre több plakátpályázatot írtak ki, amely szintén azt jelzi, hogy a reklám és a cég sajátos arculatának kialakítása milyen fontossá vált a tulajdonosok szemében. A századelőn neves mesterek, híres művészek sem restelltek tollat, ceruzát ragadni, hogy a „nagy művészetek" körébe egyáltalán nem illő alkotásokat, dekoratív rajzokat, merkantilgrafikát tervezzenek. Külföldön is gyakorta előfordult, hogy neves művészek tervezték meg egy-egy cég hirdetményét. Párizsban például a német származású francia műkereskedő, műpártoló Samuel Bing, a keleti művészet egyik felfedezője, aki maga is foglalkozott keleti műtárgyak értékesítésével, és pártfogolta a szecesszziós művészetet, műkereskedése, az „Art Nouveau" céghirdetményét az általa egyébként gyakran foglalkoztatott művésszel, George de Feurerel terveztette meg. Bécsben a Wiener Werkstätte szintén neves művész, Kolo Moser cégkártyájával igyekezett ismertté tenni a tevékenységét. A Budapesti Műhelyt a magyar századelő egyik mestere, a műhelyalapító Kozma Lajos hirdette cégjelzéses levélpapíron, gondos tipográfiai kompozícióval. A cégek és műhelyek a körükhöz tartozó, illetve a hozzájuk közel álló

Róth Miksa saját cégét hirdető kártyája

...vetően fellendült az iparosítás, s a gyorsan ...tyét Mosonyi–Pfeiffer Hellmann plakátgrafikus tervezett. Egységes, lendületes kontúrok és nyu-

Undi S. Mariska készítette céghirdetmény

1./ Kancsó

2./ Holicsi Fajánszgyár, 175
Alábbi szerző szerint Jo

3./ fajánsz, ónmázzal, szine

4./ M. 27 cm Szá. 13 cm T

5./ csorba, repedt, ragaszto

6./ Karcsu nyaku korsó benyo
Elöl festett kerti jelen
cot viselő harlekinnal s
lettük szárnyas lakat. A
csokrok, fülén csigavona
sorminta. A jelzés, az é
fül alatt helyezkednek el

7./ Maria Gy. Krisztinkovits:
Radiel. / Holics és Radie
- dorf, 1962. 18. füzet,

8./ vétel, Ratzersdorfer S. I

UNDI MARISKA

HORVÁTH Hilda: Hírvivő kártyák. = Múzsák, XXII. évf. 4. sz. 1991 8.p.

Csepreghy György felsőbányai keramikus hirdetményét festményei stilusában készitette el. A rajz magyaros elemekt idéz: a copfos kislány ruhája és az ábrázolt cserépedények formája , továbbá vázlstos, nagyvonalu diszitménye népies.

Lampár Péter építész (Ybl-terv)

Részt vett az alábbi pályázatokon
(rajz, makett, 2 részes)

Dr. Rónyai István: Mezőgazdasági szervezetek - UNIDO-IAEA-központ - Pécs, tervpályázat, 1969

Magyar Építőművészet 1970/2 sz.

Ungvári Péter építész

Részletek az alábbi pályázatokon

1. A.-R.P.: A budapesti Akadémia új akvárium-épületének ötletpályázata 1969

Magyar Építőművészet 1970/3 2 db.

MDK

Ungár Olga (gobelin-szövőnő)

A Képzőművészek Alap gobelinszövő műhelyében dolgozik.

Fehér Rózsa: Színes szálak művészete. [Nők Lapja, Bp. 1956. január 17. [17.l.]

M.D.K.

UNGAR, Nicolaus ötvös

1413-ban Krakkóban csiszoló és bélyegző mellső a királyi pénzverőnél

1413 krakkói polgárjogot kap

Művért. 1955. 1. sz.

Divéky Adorján: Magyarországi ötvösök Lengyelországban a XIV-XVIII. században 52.1.

52.

Ungar, Nicolaus, címzlő és bélyegmetsző. l. Magyar Miklós.

Tápay Szabó Gabriella

magyar vonatkozás

Officina képeslapok 36 sz

Ungar Miklós

magyar ötvös

Új Buda 1427

Lásd

Rupp Jakab:

Buda-Pest és Környékének helyrajzi tört.

Pest 1868. 2q. C. 159. l.

MOL Kut. 2780/1.

M.D.K

Ungai Lior
diszitőmotívumai

Műtermében láthatta meg motívumai
működését Rubletzky Géza.

N. Perényi Éva: Rubletzky Géza
Művészet, 1966. március - 26 lap

Ungar, Michael, t. Magyar Mihály.

MDK

Ungár Lajos épitész

Reich József és Ungár Lajos épitészek a temesvári banképület tervpályázatán, tervvükkel II.dijat nyertek.

Épitő Ipar, 1913. 169.l. /A temesvári bank épület tervpályázata./

A Dear Mamma
Upon Africa
mountains?

X/95 [illegible]

Ungar Lajos

Ungar Lajos, Nagyszebenből, 22 éves korában, 1818-ban iratkozott be.

Fleischer Bécs

92.1

MDK

Orbán Jenő és Ungár Lajos építészek.

Budapest.

Magyar Építőművészet. 1907. 11.sz.

MDK

Ungár Klára

A Képzőművészek Alap gobelinszövő műhelyének vezetője.

Fehér Rózsa: Ismeri szálak művészete.
Nők lapja, Bp. 1956. január 12. [12. l.]

Nagys.

Szentiványi Zsuzsanna úrnő

Szondi u. 98.

Bpest

KÉSZPÉNZZEL BÉRMENTESÍTVE BUDAPEST 112

934 NOV 15.

Ungár Jenő

Ungár Jenő okl. mérnök, építési vállalkozó, építési anyagok eladása, XIV. Thököly-út 81. ○497-517

Bptávb 1940 szept.

UNGAR, Johann Georg der

TBM 25. (1996) 373.

A m. kir. vallás- és közo
és ügyszám alatt a keb. s
rendeletének másolata:

asitom a
mügyetemi rendes tanár
részére /:lakik: Budapest
. . . . . Dunaföld
utazása alkalmával felmeri
kiállitott és számvevősége
alapján /:...40.....:/ . .
.60 . . fillért a 127.689.
utaljon ki.- Budapest, 19
A miniszter rendeletéből.

oktatásügyi Miniszterium.

Kath. Kup. Józs.
Prot. Titusz

CSÜTÖRT.

19

Kath. Január vt.
Prot. Vilhelmina

PÉNTEK

20

Kath. Euszták vt.
Prot. Friderika

SZOMBAT

21

Kath. Máté ap.
Prot. Máté

38

Izr. 23. S. Nezavim 5., 6. P.

Ungár Imre

1929/1930 — 1932/33

Ferk(pzomfoisk vk
143.f.

Halász Mesain IV. 158

Ungar Ignác

szül. Szegvár Szinegen
(Zala m.) 1861 máj. 22. —
A reál Szinegen. Kitüntetés
1884/85 I. Vendéglak.

VASÁRNAP

27

Kath. F. 20. Kriszt. kir.
Prot. F. 19. Szabina

Izr. 30. Ros Khodes

HÉTFŐ

28

Kath. Simon, Jud ap.
Prot. Simon és Jud.

Izr. 1. Markhes. R. Kh

KEDD

29

Kath Nárcisz pk.
Prot. Zenó

SZERDA

30

Ungár Ignác

1883/84.

Ferképzőmfoisk vk
143. l.

Hodrusbanyai népkönyvtár

IV. 261

Ungar Ignác

szül. Szegvárt (Zala m.)
1860 máj 22. Tr.
4 reál Szinegen
1883/84 II. vendeglatofat

UNGAR, Franz, pozsonyi asztalossegéd

F.U.,Tischlergesell,
11 éves fia megh. [1849, 1005 l.]

Pr.Z.

UNGAR, Franz, pozsonyi asztalos-segéd

F. U., Tischlergesell, Ilona fia meghalt. (1849, 1005.l)

Pressburger Zeitung
(Genthon)

MDK

Ungár Artur

2e. lapon közölt tervben részes

Groh István és tanitványai. Magyar diszitőművészet.
II. rész. Bp. é.n. 35.l.

Ungár Artur MDK

Ekkos szekér, tempera

Műcsarnok 1920. tavaszi kiállítás

Ungár Artur MDK

Tóparti részlet, fametszet

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll.

MDK

Ungár Arthur

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 61.l.

Ungár A$_r$thur MDK

Ekhos szekér, tempera

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MDK

Ungár Arthur

Tóparti részlet. Fametszet

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 51.l.

$\frac{1}{2}$ of $\frac{1}{2}$ =

Ungár Artur

festő

Miskolc

L.

Szendrei T. k.

396. l.

Forrás Tömeg:

miskolci atelier-k

miskolci Napló

1909. 216. sz.

Ungár Arthur

Téli tájkép, természet után rajzolta és fából metszette ifjú, ki a budapesti Iparművészeti Iskolában Morelli-Gyuntávnál tanult.

Rajz.

Művészi Ipar

1905. I. évf. 3 sz.

44. l.

Ungár Arthur

Jametozésben I. díj.

Értímisk 1904/05

14 l.

Ungar Arthur

120 K a miskolci
ker. és ipar kamarától

Érkímúk 1904/5

~~Act.~~
17. C.

318-329
568
621.

MO

r. kath. t

Ungár Artur

az izr. kézműcsaládból

2006

Érdlmisk 1907/8. 20.l.

Ungar Artur

Tájkép, eredeti
fametszet,
Repr.

Kritimisk

1907/8.

XVI. t.

Ungar Artur

vägbir. jö. eredm.

Kritimisk

1907/8, 22d.

Budapesti Könyvtárjegyzőlap III. 178.

Ungar Arthur

miskolci kereskedelmi és iparkamarától 1907/8-ban 120 K

Érdemjegy 1908/9.

15. l.

VI.
LXIX

VA

emplom szentélye

Ungar Arthur

a miskolci kér. és ipar-
kamarától 120 K

Értimisk cpos/6.17.k.

A VIGILIA

legújabb száma is úgy kerül az olvasó elé, mint amikor, most már második éve, ez a legszebb magyar folyóirat elindult. A nívó, a belső tartalom, kiállítás ugyanaz, csak egy nagy változásról kell mégis beszámolnunk. Megírtuk már, milyen tévedésben voltak azok, akik a magyar közönség «alacsonyabbrendűségére» számítottak. A Vigilia a legélénkebb cáfolata annak az előítéletnek, mintha Magyarországon nem lehetne és nem lehetett volna szép, magas színvonalú s ugyanakkor komoly tartalommal bíró folyóiratot kiadni. Mások viszont azt hitték, hogy a Vigilia kizárólag a külföldi irodalom és tudomány remekeit fogja közvetíteni a magyar

Ungár Arthur

az izr. kézműegylettől

1000 K

Értünk

1905/6. 17. l.

A' Mi Urunk' Jésus' Kristusnak keserves
Kinszenvedései stb czimü kótás passio-
nalis. Kolozsvár, 1791. VI. 64-65.

Ungár Artur

Műkereskedő Budapest

1912-13. téli szám. 706

Ungár Arthur

festő

1904/5. Buest. VI. Dalnok u. 3.

ándor:

—

:a.

l, de szembe tekint. Színára lefésült
aja, szemöldöke és szeme barna, arcán
tőjéi fodros, ~~fekete~~ széles szalagja ~~barna~~ ker-
ja ~~fekete~~ Magyállának gallérja lehaj-
sített színű.

59·5: 48 cm. (95/900)
. i. évi kelt 14505 és 1900. IV. 5-én kelt 25068
nna Gyulerről eltávolíttatott. (166/900).
tt az 1900: VI. 8-án 38728 sz. rendelet
ére (301/900) 1900: IX. 3-án (457/900);
ntra 1900: XII. 17-én a 14683 num. alatt

Ungár Artur

Műcsarnok festő Bpest

1904-5. téli kiáll. 519

MDK

Ungár Arthur,

Morelli Gusztáv növendéke a fametszésben.
Szép reményekre jogosult.

Hamvay Ödön: Az iparmüvészeti iskola jubileuma.
Müvész Ipar. 19o5.nov.15. I.évf. 3.sz. 36.l.

Ungar Andrzej, ötvös. l
Magyar András.

Ungár Ámos Imre

a.a.: Fiatalok. Ujság, 1933. jan. 29.

Ungár-Ámos Imre

festőművész

MIEFHOE művésztársaság kiállitása - OMIKE palotájában - képével szerepel. Finom hatású aquarelleket és rajzokat állit ki, mint festő érdekes ötleteket - ill. is inkább fekete-fehérben — fest meg, az idegenbe vágyók "a Fanatikusok" a Születés mese" még gondolatban többet mondanak, mint az ecset nyelvén.

Magyar Hirlap
1933.I.25.

Mugár Anna Imre

festőművész

MIKEFHOZ.művésztársasága gyűjteményes kiállítása-
OMIKE kulturotthonának helyiségében - képével sze-
repel. Sötét, darabos témáskat kamrál.

Magyar Hirlap
1933.I.29.

MDK

Ungár Ámos Imre, festőm.

1943-ban irja:" a mindent tisztázó idő ugyis szelektálólag hat, és pár év mulva magam is látni fogom, hogy meghagyhatom- e őket, vagy sem" Utolsó önarcképeinek egyikéről kimondhatalan fájdalommal, rémült zöld szemekkel tekint felénk .... 1944 nyarán ,alig h. hazaérkezett a szolniki munkatáborból Bp.-röl ga német határra hurcolták, s onnan többé nem tért vissza. / Bordács Haulisch Lenke irta a katalógust, rendezte a kiállitást./

M.Nemz. Galéria.- Ámos Imre emlékkiállitás. Kat. 1958.

Történet

3/1

dekes tudománytörténeti pár-
1930-ban Hamburgban tartott
yében a »tér és idő« téma állott.
XIII. Nemzetközi Művészet-
itűzése pedig »Nemzeti művé-
« volt. Ha az első esetben a
n »az abszolút szemléltető for-
sak a reális földi térkontinuum-
tás számára nyitva álló, szintén
et, azaz egyelőre egy »phrase
korstílusokat, a legegyszerűbb
és a művészettörténet között
etben természetesen csak irány-
nerevedett, megváltozhatatlan,
t elsősorban éppen az irányt-
letkezett heves viták igazolnak.
ıdományos irodalomnak egyre
yeket a Zeitschrift für Aesthetik
t és a műtörténet részéről leg-
stgeschichte bibliografiai rovatai
atni) szintén mutatják, hogy itt
inyágról van szó, melynek idő-
lsó évtizednek hallatlanul fel-
isan azt lehetne mondani, hogy
a munkák, folyóiratcikkek stb.

Ungár Imre festő

lánya,

Imre

alatt.

Miniatürök Szunyogh Miklós bécsi
Nyáregyházából V. 42.

Unger (Ungár) August

Geb. in Tirnau

17. J. alt.

1850-51

Bécsi akadémia
Ujházy

Felemelt jobb

nész) ~~[illegible]~~. ~~[illegible]~~ keresztfelszerelésre ~~[illegible]~~ egő

~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ misemondó könyvet

vet fején süveges lovag; kaja, bajusza és

(nak) (arca) (béleső), (kéz) (stolájan) ~~[illegible]~~ keresztet (és al-

(vamas)

ázi dísz látható. A háttér aranyozás (ok) fölül

rasható.

reter 15.8: 10.8 fm.

ára 44 fl 30 = 89 K = 80 f

56.

Ungar Adolf Friedrich

d.

Glaser Karlsruhe

132. l.

40 m.

a községháza kivilágított táblával és kivegzés irá-
fegyvere
jelé lalado (or lassik, ki a vallatás alá került
fiatal apszony sir, ki arcát kötőjével takarta el.
nézi
leánya ~~ki~~ somorun ~~néz~~ maga elé. Balra a
~~a kapuban~~ három iskolás gyermekből két apszony
~~a kapuban~~ bezőrzi ~~őrzi~~ egy kis leány áll
serdült leány kabát. Elől ~~áll egy~~ a kis leány áll
lával. Utána ~~két~~ apszony ~~három kisebb~~ egyike áll
ir és másika egy iskolás leánya és fiú két el-
eket tart kalapjuk. Középütt a prém kucmas,
re és magas orán csizmás vitéző parasza kö-
l fúrót és balta van. ~~A lépcsőn~~ Végre a csoport leg-
dülő leány ~~kabátban~~ leereszti kalapját és kosarat,
ndó vele ~~kalapját~~ kalapját a kötött fát a a fűszálak ha-
alánkkal é sövénnyel ~~körítette~~ ~~kerítette~~. Körül
ábra vörös betűkkel: „Baskyl 1877" olvasható.

ki 275:299 cm.
-202/47 sz. rendelettel
ks.
kiáll. VIII: 232

Vid. Mm.

Ungar A. F

Kartogr. 1675

A.

Egerjesy 1929

111. 1-

MDK

Ungár Ámos Imre, festöm.

Müvészetének hangulata rokon Radnóti Miklós költészetének hangulatával. Sorsuk is közös volt, Á.I. látomásai nem ködszerüek már, szinei sikoltóan élesek lettek. Késöi periodusában egyre fontosabbá válik számára a grafika jelentösége. Vázlatott életének kifejezésére a rövid idö alatt elkészithetö toll - és ecsetrajzok alkalmasabbak mint a hosszu idöt igénylö festmények. Képei ekor már hangosan jajgató szineivel lelkiállapotot jeleznek.

M.Nemz. Galéria.- Ámos Imre emlékkiállitás. Kat. 1958.

MDK

Ungár Ámos Imre, festöm.

Önarcképe. Mély realizmusa nyomasztóan hat a szemlélöre, mint többi festményeinek fájdalmas jellege és hangulata.

Medvetáncoltató.

Halál angyala. Rettegö mondanivalóit hagyják sejteni. - Egy ideig mütermét is elveszti, nem dolgozhat, holott annyi a mondanivalója. 1940 végén munkaszolgálatra hivták be. A háboru szomoru tapasztalattá lett számára, mely addig ösztönszerüen rettentette.

M.Nemz. Galéria.- Ámos Imre emlékkiállitás. Kat. 1958.

AZ ELEMEK PERIÓDUSOS RENDSZERE

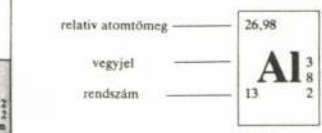

PERIÓDUS / CSOPORT	s-elemek I	s-elemek II	d-elemek III	d-elemek IV	d-elemek V	d-elemek VI	d-elemek VII	d-elemek VIII	d-elemek VIII	d-elemek VIII	d-elemek I	d-elemek II	p-elemek III	p-elemek IV	p-elemek V	p-elemek VI	p-elemek VII	p-elemek 0
K 1	1,01 **H** 1 1 Hidrogén																	4,00 **He** 2 2 Hélium
L 2	6,94 **Li** 3 2 1 Lítium	9,01 **Be** 4 2 2 Berillium											10,81 **B** 5 2 3 Bór	12,01 **C** 6 2 4 Szén	14,01 **N** 7 2 5 Nitrogén	16,00 **O** 8 2 6 Oxigén	19,00 **F** 9 2 7 Fluor	20,18 **Ne** 10 2 8 Neon
M 3	22,99 **Na** 11 2 8 1 Nátrium	24,31 **Mg** 12 2 8 2 Magnézium											26,98 **Al** 13 2 8 3 Alumínium	28,09 **Si** 14 2 8 4 Szilícium	30,97 **P** 15 2 8 5 Foszfor	32,07 **S** 16 2 8 6 Kén	35,45 **Cl** 17 2 8 7 Klór	39,95 **Ar** 18 2 8 8 Argon
N 4	39,10 **K** 19 2 8 8 1 Kálium	40,08 **Ca** 20 2 8 8 2 Kalcium	44,96 **Sc** 21 2 8 9 2 Szkandium	47,90 **Ti** 22 2 8 10 2 Titán	50,94 **V** 23 2 8 11 2 Vanádium	52,00 **Cr** 24 2 8 13 1 Króm	54,94 **Mn** 25 2 8 13 2 Mangán	55,85 **Fe** 26 2 8 14 2 Vas	58,93 **Co** 27 2 8 15 2 Kobalt	58,71 **Ni** 28 2 8 16 2 Nikkel	63,55 **Cu** 29 2 8 18 1 Réz	65,39 **Zn** 30 2 8 18 2 Cink	69,72 **Ga** 31 2 8 18 3 Gallium	72,59 **Ge** 32 2 8 18 4	74,92 **As** 33 2 8 18 5	78,96 **Se** 34 2 8 18 6	79,90 **Br** 35 2 8 18 7 Bróm	83,80 **Kr** 36 2 8 18 8 Kripton
O 5	85,47 **Rb** 37 2 8 18 8 1 Rubídium	87,62 **Sr** 38 2 8 18 8 2 Stroncium	88,91 **Y** 39 2 8 18 9 2 Ittrium	91,22 **Zr** 40 2 8 18 10 2 Cirkónium	92,91 **Nb** 41 2 8 18 12 1 Niobium	95,94 **Mo** 42 2 8 18 13 1 Molibdén	98,91 **Tc** 43 2 8 18 13 2 Technécium	101,07 **Ru** 44 2 8 18 15 1 Ruténium	102,91 **Rh** 45 2 8 18 16 1 Ródium	106,4 **Pd** 46 2 8 18 18 Palládium	107,87 **Ag** 47 2 8 18 18 1 Ezüst	112,41 **Cd** 48 2 8 18 18 2 Kadmium	114,82 **In** 49 2 8 18 18 3 Indium	118,71 **Sn** 50 2 8 18 18 4 Ón	121,75 **Sb** 51 2 8 18 18 5	127,60 **Te** 52 2 8 18 18 6	126,90 **I** 53 2 8 18 18 7 Jód	131,30 **Xe** 54 2 8 18 18 8 Xenon
P 6	132,91 **Cs** 55 Cézium	137,33 **Ba** 56 Bárium	**57-71**	178,49 **Hf** 72 Hafnium	180,95 **Ta** 73 Tantál	183,85 **W** 74 Volfrám	186,21 **Re** 75 Rénium	190,2 **Os** 76 Ozmium	192,22 **Ir** 77 Iridium	195,09 **Pt** 78 Platina	196,97 **Au** 79 Arany	200,59 **Hg** 80 Higany	204,37 **Tl** 81 Tallium	207,2 **Pb** 82 Ólom	208,98 **Bi** 83 Bizmut	209 **Po** 84 Polónium	210 **At** 85 Asztácium	222 **Rn** 86 Radon
Q 7	223 **Fr** 87 Francium	226,03 **Ra** 88 Rádium	**89-103**	261 **Rf** 104 Rutherfordium	262 **Ha** 105 Hanium	263 • **Unh** 106 Unolhexium	262 • **Uns** 107 Unilseptium	265 • **Uno** 108 Unioctium	266 • **Une** 109 Unilennium									

•Az elemek ideiglenes elnevezése
–104 Rf–Ratherfordium – 104 Ku–Kurtschatovium
–105 Ha–Hanium – 105 Ns–Nielsbohrium

f-elemek

LANTANOIDÁK	138,91 **La** 57 Lantán	140,12 **Ce** 58 Cérium	140,91 **Pr** 59 Prazeodímium	144,24 **Nd** 60 Neodímium	145 **Pm** 61 Promethium	150,4 **Sm** 62 Szamárium	151,96 **Eu** 63 Európium	157,25 **Gd** 64 Gadolínium	158,93 **Tb** 65 Terbium	162,50 **Dy** 66 Diszprózium	164,93 **Ho** 67 Holmium	167,26 **Er** 68 Erbium	168,93 **Tm** 69 Tulium	173,04 **Yb** 70 Itterbium	174,97 **Lu** 71 Lutécium
AKTINOIDÁK	227,03 **Ac** 89 Aktínium	232,04 **Th** 90 Tórium	231,04 **Pa** 91 Protaktínium	238,03 **U** 92 Urán	237,05 **Np** 93 Neptúnium	244 **Pu** 94 Plutónium	243 **Am** 95 Americium	247 **Cm** 96 Kúrium	247 **Bk** 97 Berkélium	251 **Cf** 98 Kalifornium	254 **Es** 99 Einsteinium	257 **Fm** 100 Fermium	258 **Md** 101 Mendelévium	259 **No** 102 Nobélium	260 **Lr** 103 Lawrencium

UNGÁR ÁGNES

A Vajda Lajos Stúdió Kulturális Egyesület
Tisztelettel meghívja Önt
UNGÁR ÁGNES

4,00
He
2 2
Hélium

c. kiállításának megnyitójára
1998. szeptember 27-én (vasárnap) de. 11 órára
a VLS Pincemúhelyébe
(Szentendre, Péter-Pál u. 6.)
A kiállítást megnyitja
Jánossy Lajos
író

A kiállítás megtekinthető:
1998. szeptember 27-től október 14-ig
hétfő kivételével 10-től 18 óráig.

A VLS Kulturális Egyesület támogatói: Magyar Országgyűlés,
Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Szentendre Város Önkormányzata

WESTEL

Ungar A.

fametsző

Kron M. rajza után

fára rajzolta és vésette

fenti

Repr.

Érdémnek 1904/5.

MDK

Ungár-nővérek, Nőmesterek

Az Ungár-nővérek szőttek Pekáry Istvánnak a Műcsarnok népművészeti és iparművészeti kiállításán szereplő Szüretet a Tzrcs című szőnyegét.

Dégh Linda: Népművészeti és iparművészeti kiállítás.

Nők Lapja, Bp. 1953. augusztus 27. [6. l.]

HAZAI BANK
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

VATERLÄNDISCHE BANK
ACTIENGESELLSCHAFT

BANQUE DE LA PATRIE
SOCIÉTÉ ANONYME

Sürgönycim: — Telegramm-Adresse
HAZAIBANK.

Telefon { számok / Nummern
61-01, 61-02, 61-03, 61-04, 61-21, 61-22.
Interurban telefon B-41.

Vá. 7

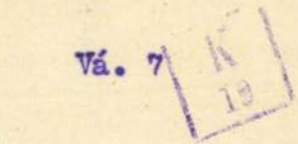

Nagyságos Sz

Tisztelettel értesitjük, hogy

186.000.- koronával, fol

nál lefizetett összegért.

H 8 (Levelezés) 3. sz. nytv. 20000 db. 1922. VII. Rozenberg. 2026

Ungar

nevű XVI–XVIII. szá-
zadbeli nemet és
svájci művészeket
a Thieme – Becker-ből
kigyelemmel kísérni.

UNFER JOLÁN, éremművész

Gáty-Goldmann Fülöp 1921-ben az általa elérhető összes magy.szobrász-éremművésztől megrendelte önarcképüket 100+100 mm. plaketten. a Gyüjt.a MNM.-ban van. 116.drb
A sorozathoz tartozó önarcképplakettek:
UNFER JOLÁN.-Felirat:UNFER JOLÁN 1921.-MNM.-100+100 mm
Leírás: HP. 63cl. 32.old

GOSZTONYI JÁNOS: Magyar szobrászok és éremművészek önarcképplakettjei 24.old

AZ ÉREM, XXXII.évf. 1975.-1. Bp. 1975.

T. 1621.

tő hölgyek egyike Etel kalapot
zsinórdisszel, másika pedig fő-
eg elől kivágott és hajtókával
ssal visel. A háttért hegyes
ettel. Felirata:

TKÉP.
divatlap VIII-dik számához.
MIK divattárából.

és Grund Pest 1863.
1 hó 15-én, 1863.

Unser Jolán

über die Künstlerin konnte nichts in Erfahrung gebracht werden.

Ondrejka plakett

T 66 mics -

Ili Pomagyérom 458 l.

Unser Feuer

Otto, aranyműves

Esti ima. Ötvösök

Rézmisek 1904/5

28 l.

MDK

Umelich, Hans

halotti prédikáció részletek IV. Williamról
Bavaria herzegéről, aki 1550-ben
halt meg.
(ill).

Pigler, A. Porhanyig the dead
Acta Historiae Artium IV Tom. 1956. 1-2 sz.
11-120.

Muelich, Hans

140K

IV William, Bavaria hg. eitől lévő
lett halotti portét

Pigler, A. Portraying the dead
Acta Historiae Artium IV Tom. 1956 1-2
25-6.

Undrád József

asztalos

1774-ben az aradi
czellerek közt emlí-
tve.

Lakatos utcza

II. k. 234. l.

a, három kereszt, új Krisztus-corpussal,
nas kőszobrá[illegible] 1740 körül.

(V. Ki Magyar Szalon, 1941, 15. szám, képpel)

MDK

Unger épitész

A mü- és középitési szakoszt. ülése...
Épitő Ipar, 1909. nov. 21. 47.sz. 438 l.

MDK

Unger Emilé ép.

Az Andrássy-uti 7.ház.

K.M.Társ. tavaszi nemzetk.kiáll. 1899. Kat. 54.l.

Unger Emil, építész M.D.K.

Skalnitzky Lajtársa és rajztanára a berlini iskola követője. Önálló műve: az Andrássy-úti Kaszinóverseny palota és bérház, br. Lipthay palotája Budán "... Alkotásait önálló felfogás jellemzi."

A M.M.É.E. építészetörténeti kiállítása

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesítője, Bp. 1893. XVIII. évf. 8. és 113. old.

Unger E.

Nagymező utca
közötti két ház. E ház-
csoport
Bpmüsor. 185. l. négy há-
zában az
u.n. étage-házak
rendszerének ki-
vánt mintát
nyújtani.

Unger E.

Váci utcai Formagyár - fiók
bár (vas-kereten áruházam
Először olcsó volt Pesten,
épült 1870-72.)

Bpruisz. 212. f.

MDK

Unger Emil

Magyar V.: XII. Nemzetközi épitész kongresszusról.
Épitő Ipar - Épitő Müvészet 1931. jan. 15. - 13.l.

MINIATUREÖK J

Unger Emil

Epitép

Urad

Lechner 1940

202. f.

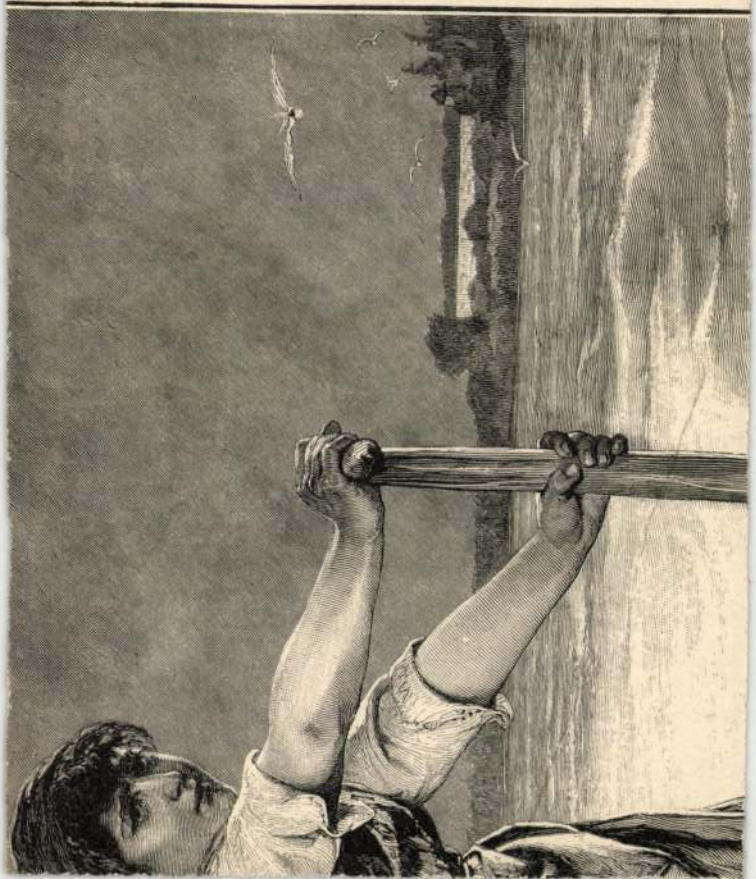

Unger E.
építész
l.
Edvi Ap
182. l. 185. l - 212. l.

..... *mühely.*

/főnökség!

v ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

ım.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláírás és munkásszám.

Unger Emil

opitón

Graz

Mts L IX K. 1898

290 l

Szerelmes leány

Bosia Agostino

Épitész

Brass Italico

Karnevál a téren
Felvonulás a lagunán
A Toronyóra

Bresciani da Gazoldo Archi

Tanyabejárat

Breveglieri Cesare

"Giudecca - Venezia"
Gorla

Unger

LykaMagyműI800-50
196.260.l

M.D.K.

Unger Bartlme, ötvös

1559-1560-ban Pozsonyban polgárjogi illetéket fizet.

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp. é.n. 58. old.

Unger Barthmo

Ötvös 1559-1560

Hoffmann Porosny

58, l.

Hoffmann Südost

Unger Bálint

Jahrbuch der Kunsthist. Sammlungen des a.-h. Kaiserhauses XVI. k. 13032, 13070, — K. Uhlirz: Die Rechnungen des Kirchmeisteramtes von St. Stephan. Bécs 1902, XXVII és 537 l. — Gerevich Tibor (könyvismertetés) Arch. Ért. 1914, 429 l. — U. az: Az építési munka szervezete. Bpi építőmesterek ipartest. U. évkönyv, 1910, 68 l. — Franz Tschischka: Beschreibung der Metropolitankirche zu St. Stephan. Bécs, 1843, 32 l. — Siklóssy L.: Ismeretlen magyarorsz-i művészek. A Műbarát, III évf. Bp. 1923, 48 l.

Unger Bálint kőfaragó 1403–1404, Az életrajzi Lexikon se az Eber lexikonban

Unger August

2

Geb. in Tirnau

1850-57

Bécsi akadémia
library

Unger Antal, Pest

MDK

Szegeden érdemes képzőművészeti tevé-
kenységet fejtett ki. 192 old

Szelesi Zoltán: Adatok Szeged XIX.századi képzőművé-
szetéhez. 180.o.

A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Szeged. 1950. Szegedi
Nyomda Váll. 1950

MDK

Unger Antal festő

A múlt század végén Szegeden élt.
(Más adat nincs.)

Szelesi Zoltán: Szeged képzőművészete
a múlt század végén.
Tiszatáj, Szeged, 1958. június. 3.l.

A Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárából

kölcsönvettem a következő munkát:

Szerző, vagy rendszó	czím, rész	darab-szám	alak	kötés	

Kelt 1.....

Határidő 1.....

Hivatalos jegyzet:.....

Sajátkezü aláirás: .....

Állás: .....

Lakás: .....

Unger Antal

festő

Regedrót való

Müncheni akadémián

tanult. Magyarországon működött és ott-

ane tanai is voltak.

Lyka Károly

67. P.

Unger Antal, festő

l.: Ifjú festők

Apró f.: Vélemények ... [2] ... 93-96.

TISZATÁJ, Szeged, 1976. június XXX/6.

Unger Antal festő

Szegeden élt a múlt század végén

Tiszatáj 1967 VIII. sz. hátsó borító

Callot, „Řezničtejc" VII. 254.

Unger Antal

Művészet 1912. 187

Unger Antal, festő; szül. 1844-ben Szegeden

1886-ban a müncheni képzőművészeti akadémián végezte tanulmányait.

Unger Antal

szerkesztő és Akadémiai
tag 48 éves korában
Nagy Vázsonyban meghalt 1889-
48
1841.
ben.

Vas. Lp 1889. 774 l.

Unger Antal

Szeged képzőművészete a múlt sz. végén.
Szelesi Zoltán

Tiszafáj.
1958. jún.

Unger Alajos Grabera

1846. május 1.

Sz. László magyar király
Salamon
királyra, midőn ez Za-
rándok ruhában annak
Kerébül a többi vejeivel
kel együtt távozta
az alamizsnát

Olaf.

L

Szentesi iparostanonciskola VI. 227

Unger Alois

21 évés (Raab
nül.)

1836. Bécsi akadémia
21 Ujházy
1815

Unger Alajos

festő 1844–48. Győr.

Römer Flóris hagy. XIV. cs

Unger A.

Biedenm. Kräll. 1937.

XXI. Szám

Coaloidi Kép. olasz. 1843

elye :----------

MDK

Unger A.

Családi kép

M.Biedermeier kiáll. Képes tárgymutató,1937.nov.

Mücs. 4o l.

Unger Alajos
(1815-)

Család
olaj, vászon 72 x 57
1843

védett
kikiáltási ár: 5000 Ft

BÁV 33. Művészeti Képaukció, árverés 1974 május 21-22

M.D.K.

Unger, festőművész

Az 1903-as győri képkiállitáson szerepelt. Petz L. tul ajdona. Unger Mátyás, hasonló nevü fia 1845-ben ügyes kártyafestő
részmetsző, tán róla van szó.

Csatkai Endre: "Győr város kultúrképe". Az 1903-as képkiállitás. 235.o.

Arrabona, 8, A győri Múz. Évkönyve. Győr. 1966. Kantus János Múz.

Unger Alajos

"Csatakép" 1840.

→ Zala György
Művészet 1985/10/11

MDK

Unger A.?.festöm.

5o2. Kocsmai jelenet. /Dr.Petz Lajos t./

Mücs. - A bp.-i Orvosszövetség. Mü-kiállitása. 19o2.
Kat. 49.1.

oronnyal, félkörívés szentéllyel.
égy edény, 17o4-1784. Épült 1635-ben;
ítva.

templomas. Bp. 1942, 752, 584.1, kézi 584.1-

MDK

Unger A.

Családi kép, festm.

M. Biedermeier Kiáll. Mücs. 1937. nov.

4o l.

Unger A. MDK

Családi kép

Műcsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

BUDAPEST
42 III. 7-8

Unger

festő

l. Csókonai

15. l.

Többről

csak-

UNGER, festo

"Pannonia 71." kiallitas Muraszombaton.
Pandur, Polak, Polajnko képei mennyire azonos ihletésüek Mészaros, Unger, R. Kovacs, Artner, vasmegyei művészek munkaival. Nemcsak a tajkép műfaji jellege, de a szemlélet, a stilus, sőt néha még a látszög azonossága miatt is. 234.old

BERTALAN LAJOS: Magyar-szlovén közös tárlatok
232.old

VASI SZEMLE, XXVI.évf. 1972. 2.szám, Szombathely

MDK

Unger rézmetsző

A Képzőm.Társ. 1874.évi albuma öt metszetből áll. A képeket Unger és Martin metszették.

Fővárosi Lapok, 1875. 17.l.

UNGER család

Magyar Nemzet, 1991. április 4. 10 p.

Magyar Adorján épitész tagja az Unger családnak

mDK

Petrus Ungarus,
özvös.

a Velencében élö magyarok közt két müvész is volt, ezek egyike ö volt.
végrendelete 1489 márc.7. -én kelt. /Velence, R.Arch. di Stato. Not. Bonicardi. Gir.Filza 68. no.268 feleségének végrendelete pedig 1499.aug.14.-én.
/Velence. R.Arch.di Stato.Not. Colonna, Natale. Filza 36o. no.59./ Az utóbbinak másolatátmegtaláljuk a Mircse-féle velencei oklevélmásolatok között az Akadémiában is.

Balogh Milano.

M.D.K.

Fraler Johannes Ungarus. másoló

a XV. században Monte Cassino-ban dolgozott. Műve, a Vitae Sanctorum c. kézirat (a Monte Cassinoi könyvtárban) a következő névjelzéssel van ellátva: Istum librum scripsit Fraler Johannes Ungarus.

Balogh Jolán: A művészet Mátyás király udvarában
Bp.1966. Ak. kiad. 2 köt.

1.köt. 552 old.

2.sz. jegyz.

M.D.K.

Martin Ungarus, kőfaragó

„egyik legrégibb magyarországról Dalmáciába szakadt mester... aki Margarit Radonus ragusai kőművessel együtt 1306 elején a kőfaragási munkákat végezte Ragusa falain kívül első legrégibb terem. rendi kolostor építkezésénél."

Cvito Fiskovic: Magyarország és Dalmácia müvészeti kapcsolatai a középkorban és a reneszansz idején

Müvészettörténeti Értesitő, Bp.1967.XVI.évf. 2.sz. 95. old.

Ungarus, Joannes P. l. Sy-
nither Jaios.

9 ötvös

R.D.K.

UNGARO, Michele szobrász

Magyar származású

XVII. sz. második felében Velencében működött

Irodalom: Barokk szobrászat... Bp. 1959.

I. 29, 153, 290.

T. 6688.

szemléljük, midőn 1849 április
j tömegben fogadja az osztrák lo-
a mely ~~~ jobbra menekül, mi ál-
t megmenti. A földön sebesültek
l kettő épen elesik.

9 : 41 cm.

Ungaro, Michele

velencei zebrás

László

Gerevich Emlékkönyv

104 é. kv. cl.

képekkel

M.D.K.

Johannes von Ungarn, festő

1484 és 1522 között Krakkóban élt és egyetlen ismert képe, az 1504-ben festett Szent Mihály-oltár-képe, ma is a krakkói Katarina templomban áll.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina 98. old.

Giorgio Domenico de Ungaria MDK

Magyar festő, Ferrarában müködött a XV. században.
/Irodalmi források említése 251.jegyzetben/

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.Bp.1955.9o.1.

MDK

Ungár Vilmos

A mátyásföldi új r.kath. templom tervére kiirt pályázaton a második dijat Ungár Vilmos nyerte.

Művészet, 1903. 65.1.

M.D.K.

Ungár Vilmos, épitész

második dijat nyert a
máriajáspáldi uj r.k. temp-
lom pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV. évf.
febr. 4 sz. 8. old.
" 11. " 5.

Ungar Urlaub

épitész

l

Magyar Ungar Urlaub

alap

M.D.K.

Unger Vilmos, épitész

első dijat nyert a balassa-Gyarmati polgári leány iskola tervpályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1902. XXIII. évf.
Szept. 24. sz. 9. old.

MDK

Ungár Vilmos, épitész ill. gép.mester

az ipartestület által munkavezetőknek rendezett II. tanfolyam 1907.nov.11.-én kezdődik és 1908 febr. 16.-án fejeződik be. Előadók közé tartozik fentnevezett

Fővárosi Hirek.- Epitöipari szaktanfolyam. Vállalkozók Közlönye. 1907. okt.9. 8.1.

MDK

építész

Pesti Hazai Első Tkp palotája. Vállalk.Közl.
1909, jan.20. 1.1.

EDK

Ungár Vilmos építész

4 em.ház

Magánépitési eng. Bp.ctn. Vállalk. Ssal. 1906.
jul. 18. 5. l.

M.D.K.

Ungar Thomas, kőműves

1441-1445-között szerepel a pozsonyi számadásokban, eleinte mint kőművessegéd, aki később fórumpáron dolgozik; 1444-45-ben éjjeli őr.

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp.é.n. 39. old.

M.D.K.

Ungár Sándor festőművész

Pályamunkájával elismerést nyert a Műcsarnokban rendezett Szent István kiállitason.

Cikk: Vitéz Aba-Novák Vilmos és Szőnyi István a Szent István kiállitás dijnyertesei.

Magyarság 1938 jun.21. 10.1.

| | | |

Ungár Sándor

Szombathelyi egyházművészeti kiállításon neve szerepell.

PH. 930. IV. 4.

EX Ehrenhard szalóki kőművessegéd, → Pichler György egri kőművesmester legényeként 1752-ben Keresztespüspökiben dolgozik.
ICZKY András tiroli kőművessegéd, 1752-ben → Valner József legényeként dolgozik Egerben.
ICZKY Mihály tiroli kőművessegéd, 1752-ben → Valner József legényeként dolgozik Egerben.
ICZKY Nikodém (Nicodemus) feltehetően tirolból bevándorolt kassai kőművesmester. Erdődy Gábor egri püspök halála után (1744) 42 Ft-ot fizetnek ki számára, mert Erdődy utasítására elkészítette a kassai „apácakolostor" tervrajzát, s három ízben azzal felszerelve Kassáról Egerbe és visszautazott. (EÁL KápMag L no. 2. Div. 4. fasc. 1. frustr. 10.) Liczky 1758-ban továbbépíti a nyírbátori minorita rendházat. (EÁL ÉrsEgyh L egri minoriták Hist. Dom. p. 133.) 1766-ban értesülünk, hogy a nyírbátori minorita rendház építését megkezdte ugyan, de 1759 körül abbahagyta. Munkáját → Dankó János nyíregyházi kőművesmester, majd → Nitsmann János egri kőművesmester folytatta. (EÁL Eger v. ir. 1766 : 94. XLI./a.)
ICZNER (LITZNER, LIETZNER) János szolnoki geometra. 1784-ben a Kamarától kéri az egri trinitárius kolostor és templom fundus- és térrajzáért járó tiszteletdíját. Később, mint Heves vármegye geometrája 1787-ben tiltakozik az egri vár köveinek az egri utcák kövezésére való elhordása ellen. (EÁL Eger v. ir. 1787 : 211.) 1793-ban kiküldik a baktai kőszénbánya helyének megvizsgálására. (EÁL ÉrsGazd L 129/1—11.) 1786-ban a gyöngyösi kvártély, ill. megyeházának átalakítási tervrajzait dolgozta ki. (EÁL Közig. ir. 1786. no. 599.) Liczner János vármegyei és püspöki mérnök az egri Kossuth Lajos u. 1. sz. ház (hrsz. 370) tulajdonosa 1791—1800 között. 1785-ben a házat → Mundi József, Eszterházy építési irodájának vezetője, özvegye bírja. A házat 1944-ben lebombázták.
TZNER Miklós „egri mérnök". Feltehetően Litz-

UNGÁR Péter épitész

a budai ferences rendház
tetőtéreépítését tervezte 1989.

Farbaky Művtört. Ét. 1990 188.

Ungár Péter építész.

8. Az építés technikája.

6. 6. Ungár Péter: MHE számítóközpont, Budapest [gépír.]

Magyar Építőművészet, 1986. 2., 13-old.

Ungár Péter, építész

Egy magánpályázat tanulságai.

1983. május 9-én a Fiatal Építészek Stúdiója nyilvános vitát rendezett egy építészeti magánpályázatról. A pályázatot kiírója saját családi házának megtervezésére kérte fel Nagy Bálint, Mátrai Péter, Ungár Péter Ekler Dezső és Szövényi István építészeket. Az 5 beérkezett pályaműből kialakította a saját elképzelését és házát egy hatodik építésznel, Boldogh Bélával építtette meg.

Magyar Építőművészet, 1986, 4. 16-old.

Magyar.

Ungvári Péterfi építész

L: Ellei István

–: követségi házak

Magyar

Építőművészet

1983

10-12

83/4

Ungai Péter, építész

L: Rajk László

– : Mesteriskolán

2 9.

Magyar

Építőművészet Bp.1983 83/5.

Magyar Péter, építész

tíztagú építészcsoport Ybl-díjat kapott.

Lovász Péter: Ybl-díjas építészek. 7

Népszabadság, Bp. 1979. máj. 4.

Ungár Péter

Ybl Miklós-dijjal tüntette ki a következő építészeket az építésügyi és városfejlesztési miniszter:

Puskás Tamásné Ürmössy Teréz a Budapesti és Városépitési Tervező Vállalat építésze

Simon Ferenc az Általános Épülettervező Vállalat építésze

Szigetvári János a pécsi Tervező Vállalat építésze

Ungár Péter és Nagy Vince /megosztva/ az Ipari Épülettervező Vállalat építészei.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. ápr. 7.
XXIII. évf. 14. sz. 8. lap.

Ungái Péter, építész

l: Bonta János

1.

–: Ma adják át az Ybl-díjakat

Esti Hírlap, Bp. 1979 máj. 29

Ungái Péter, Cipiken

L. Bodonyi Csaba

– Az idei Ybl-díjasok. 4

Népszabadság, Bp. 1979. márc. 30.

Ungár Péter

Ungár Peter: Iparművészeti Vállalat irodái és bemutatóterme.

/rövid életrajz + ismertetés,képekkel. Vezet é építész: Földesi Lajos/

Magy.Ép.műv. 1972. 4. sz. 5o.l.
/Fiatal Építészek Köre-szám/

Ungár Péter

U.P.: Posta Számitástechnikai Intézet, Budapest, IX. Üllői út. - Épitész: Földesi Lajos, munkatárs Ungár Péter, technológus Oszeszly Miklós, munkatárs Szegő András, statikus Reisch Róbert. - Tervismertetés.

Magy.Ép.mlv.1972.5.sz.

18-19.1.

Ungár Péter, építész (1945–1988).
Virág Csaba: Meghalt Ungár Péter.

Ungár Péter építész, útban Sopron felé, Tata után az országúton autóbalesetet áldozata lett.–
Virág Csaba emlékezik barátjáról: „Péter nagyszerű ember volt. Okos, művelt, tehetséges – szemtelenül komoly és zárkózott."

Magyar Építőművészet, 1989., 1–2 szám, 122. old.

Ungár Péter, építész

A MÉSZ Mesteriskola előadásai

VI. ciklus 1980–82.

Bitó János, Ungár Péter, Vomák János: előadása a magánterveztésről.

Magyar Építőművészet, 1982., 1–2 szám, 5–old.

Ungár Péter, építész 2. Folytatás.

Baptista imaház várlattervei, Szigetszentmiklós, 1984.
Építész: Ungár Péter.

Nézet és metszet. (repr.)

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 33-old.

Ungár Péter, építész 1. Folytatás.

Teológiai szeminárium bővítése a Magyarországi Baptista Egyház számára, Budapest, Tapolcsányi út.
Építészi: Ungár Péter

Keleti – Északi – Déli homlokzat, [rajz.]

Magyar Építőművészet, 1988., 4–5., 33-old.

Unger (Unger)

Gregory

Ötvös

1564-ben tűnik fel

Nürnbergben.

Mihalik Sándor

Németországi magyar

ötvösök.

MAGYAR MŰVESZET

1937. 316.1.

UNGER GYÖRGY (zebegenheimről) (Jörg der Unger) 1395-ben Katalin nevű feleségével megvette Bécsben Herkel György kéidó bécsi házát.

Quellen zur Geschichte der Stadt Wien, I. reis 2. kötet 1731.

Unger György

UNGER, GEORG rézöntő (György Unger) 1508-ban nürnbergi polgár lett. Talán rokona vagy egyik Unger, Georg nürnbergi ~~[illegible]~~ építőmesternek (l. o.)

Nürnberger Ratsverlässe I. kötet, Bécs 1904, 328 l.

Unger Georg

UNGER, GEORG kőfaragó. 1551-ben Nürnbergben a polgárjogot kérte, de mivel ekkor még nem volt kéznél mesterségének kitanulási évei, a tanács a felvételt későbbre halasztotta.

Nürnberger Ratsverlässe I. kötet, decs 1904, 3327 regesta.

Unger Georg

UNGER, GEORG építőmester (Jörg Unger, Georg Hunger) † 1559. Nürnbergben működött, ahol 1538-ban tűnt fel. 1539-ben visszanyerte a polgárjogot ajándékba kapta. 1542-ben Ingolstadtba ment az ottani építkezést tanulmányozni; 1549-ben Jörg Weber kárpitos a kerjén megelevenítette, amiért 40 font fájdalomdíjat és az orvosi költségeket fizette neki. 1553-ban a forchemi erődítési építkezését vezette, 1556-ban pedig a nürnbergi tornyok építését kezdte meg, az úgynevezett négy kövér torony ő vezetése alatt épült fel. A nürnbergi szent János templom melletti temetőt.

Unger Georg

Wendorfer: Nachrichten von Künstlern. (Ed. Zochner) Bécs 1895, 82 l. — J. Baader: Beiträge zur Kunstgeschichte Nürnbergs. Mörlleingen 1862, II. kötet 9 l — Jahrbücher der Kunstwissenschaft (Zahn) Lipcse, I köt. 262 l. — Ernst Mummenhof: Das Rathaus in Nürnberg, Nürnberg 1891, 67, 111 l. — Réé: Nürnberg 183 l. — Nürnberger [illegible] Nekrologien. I. kötet, Bécs 1904, 2349 – 3809 reg.

M.D.K.

Unger (György)!
kerámikus

A Fővárosi Művészi Kézműves Vállalat
termékei közül fekete-sárga vázája
emelkedik ki.

P. Pretty árverés Planás parművészeti kiállítás és aukció Miskolc
Művészet, 1963. november - 38 lap.

Ilnger György és Csizmadia Margit tervezőművészek

Etruszk vázájukért „Az üveg és porcelán legszebb termékei, 1965" díjat kaptak a BNV alkalmával.

Ipari Művészet, 1965. 2. sz., 83. l.

Unger Ágoston épitési M.D.K.

a Bécs-Gloggnitzi vasut mérnöke
a szigetvári u.n. Lenka átjáróját ter-
vezte.

Tompos E.: Sopron romantikus épületei.
Művtört. Ért. 1958 (VII) 2-3 sz. 178

pag. 493.

9.

5.

Unger, Georg

ötwō; Strassburg

1548–1558.

l.

Hoffmann Possony 10 l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Unger. Gregory

1564

l.

Germaniae vetustae

437. l –

UNGER GYÖRGY, gombkötőiha

58.-Berghoffer János származása ismeretlen.Kőszegi polgár lett 1790.jún.17.Mester lett 1790.jún.19.Nagy tekintélye volt mestertársai közt.Atyamester,kulcsmester és többször céhmester.-Hala tanultak:Unger György"őri fi" 1802.júl.1.-1805.júl.9.-Ozumpf Mihály,1826.-apr.1.-182 jan.18.-Halálának éve bizonytalan. 407.old

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek a céh keletkezésétől megszűnésig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-72.-Szombathely, 1975

UNGER GOTLIEB, gombkötőmester

61.-Unger Gotlieb Unger György gombkötőmester fia. Apja műhelyében tanult. Felszabadult 1808. jan. 3-án.- Remeket Molnar Istvannal készitette. Házasodott 1818-b[an]. Inasszerződésről nincs adat. Atyamester, kulcsosmester és céhmester volt. Halalának éve ismeretlen. 410.old

SZOVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek a céh keletkezésétől megszűnéséig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője. 5-6. 1971-72.- Szombathely, 1975

UNGER GOTTLIEB, gombkötőmester

65.-Molnar Ferenc gombkötőinas a céh altal feladott remeket Unger Gottlieb gombkötőmester műhelyében volt köteles elkésziteni. 1844.jul.19-én tett mestervizsgát. 414.old

ISOVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek a céh keletkezésétől megszűnéséig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 5-6.
1971-72. Szombathely, 1975

előadáson és a kirándulás való részvétel i

szervezője az Ausztriai Zsidóság Törté

Intézete és a Collegium Hungaricum.

A budapesti program

Budapest a 3. Nemzetközi Nyári Egye

Bécsben nyitják meg június 27-én, 30-á

Prágába költözik át, majd ezt követő

zsinagógájában az összes előadó részvé

és az Artis -Quartett koncertjélvel zárul.

UNGER Gitta

Bartucz-mühely

11. sz. 70. p.

Új Tükör 1993

Értesítés.

Értesítjük a szakosztályok t. tagjait, hogy a Galyatető és a Kékes szállóinak megtekintésére kirándulásunkat f. hó 25-én, vasárnap, tartjuk meg. Indulás d. e. 9 órakor az Egylet székházából (IV., Reáltanoda-utca 13-15.) autóbuszon. Ebéd a Kékes-szállóban. Visszaérkezés Budapestre este tetszés szerinti időben. Jelentkezési határidő szeptember 21. délután 6 óra. Jelentkezni az Egylet titkári hivatalában lehet, ahol a részvételi díj a jelentkezéssel egyidejüleg befizetendő. A részvételi díj személyekint 15 pengő, mely összegben bentfoglaltatik az autóbusz, az ebéd és az összes borravalók költsége.

A kirándulást rossz időben is megtartjuk.

A kirándulásra a t. tagok hozzátartozóit is meghívja és várja

a szakosztályok elnöksége.

Unger Gitta

Grafikus

l. Magyar Grafika

1929. 237. l.

Mr. Hoffer

Dear Sir:

We have received your letter of the 15th inst. and have noted the contents carefully. We regret that we are unable to accept your offer at the present time, as we have already placed our order for the goods with another firm. We hope that you will be able to supply us with the goods at a later date, and we shall be glad to receive your quotation.

Yours faithfully,

Unger Gitta.

Jaschik Álmos tanítványa.

Az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat palo-
tájában nyilik meg Jaschik Álmos tanár
növendékeinek kiállítása, melyen díszművészeti
objektum tervei, valamint operadíszletek szere-
pelnek.

Magyarság, 1927. ápr. 24.

MDK

Unger Ferenc Jakab szobrász

1745. margitai céh veszi fel

Csatkai E: Soproni szobrászat. Magyar Müvészet, 1928, 7.sz. 539 l.

M. D. K.

UNGER Ferenc szobrász

1714 - 1718. Sopronban inas,

1772-ben mester lett

Agghány: Barokk szobrászat... Bp. 1955.

I. 290.

M. V. K.

UNGER Ferenc Jakab kőfaragó

1745: Szentmargitbányán elhal

1736 - 1748. Esterházy herceg szol-
gálatába áll

u. Jónás kőf. fia

Aggházy: Barokk szobrászat... Bp. 1959:
I. 290. II. 251

PÉTER FERENC
nyomda és könyvkereskedés
CSIKSZEREDA

BUDAPEST
42 VI. 10-7
62

Unger Ferenc Jakab

Kőfaragó

Ú. János (Hans) fia

1736. kör soproni polgár

1745. felvenik a mar-

gitai cehbe, mint sopro-

ni lakost. 1748. emlitve

Csatkőrl

Unger Ferdinánd.

a Kaluay ajánlatban dolgozott, az ovári állatvilág ábrázolója.

Gellérkor, Pécs, 1941. (2.) 5.

Unger Ferdinánd, [fertő, keramikus]

„Az erdei állatvilág ábrázolója ..." Elchingerről
„úgy tudták, hogy a gödöllői vadászkastély
mosdókészletének kobaltkék tájképeit festette
Unger Ferdinánddal ... együtt." (Pécs, Borbíró gyűj.)

—: A pécsi képzőművészet históriája (5)
475–478.

JELENKOR, Pécs, 1971. május XIV/5

Unger Ferenc

kőfaragó

Sopron

1736. máj. 30.

volg. esküt

Klári

Unger Ferenc Jakab, soproni kőfaragó

Atyja Jónos kőfaragó. Polgár 1736-ban, 1745-ben a szentmarpitai céh főnöke

Gathei Endre: A nyugatmagyarországi barokk-szobrászat problémái
MTA II. Tan.-Közl. Tud. Ért.-Közl. II. köt. 1. sz. (1951.) 101. l.

MDK

Unger Ferenc szobrász

1722. mester

Csatkai E: Soproni szobrászat. Magyar Müvészet, 1928, 7.sz. 539 l.

MDK

Unger Ferencz,ötvös
/Verenncz/sic !/ Vnger/. 1580.

1580 márcz.12.-én tészt vett a czékszabályokat hozó gyülésen.

Mihalik Sándor: Lesnicrocbányai ötvösök. A XV.-XIX. sz. Bud.-Kvt. 1918. 42-53.l.

ban.

(Ért.

1668-909-9
Titkári-szoba.

134. Asztal. (baros)

Egy darab feketére festett puhafa asztal két kettős lábpárú bakon, melyeket keresztfa köt össze.

Méretei: 74 cm. magas, 140 cm. széles és 246 cm. hosszú.

Becsértéke..... 40 K

Régi leltári száma 46.

Unger Ferenc Jakab

Magyar Művészet
1928. 539

1771-909-6
Restaurátor.

362. Asztal (bakos)

1 darab feketére festett, és két páros lábú bakon nyugvó asztal, melynek felső lapjához ruhatartó van erősitve.

Méretei: 80 cm. magas, 140 cm. széles, 247 cm. hosszú.

Becsértéke.....40 K

Régi leltári száma 32.

Unger Ferenc

Magyar Művészet

1928. 539

Unger Ferdinánd MDK

festő, kivitelező

a ZSOLNAY-gyár művészeti munkában közre-

működött 1880-1898 között.

67.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete. Pécs. 1959.

MDK

Unger Ferdinand

festő

Ő festette -állitólag Elchingerrel a gödöllői vadászkastély számára a mosdokészlet tájképeit. De ezek a - madarasképek-könyvekből kimásolt - gázló-ábrák inkább Ungertől származnak.

26.o.

Nikelszky Géza: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

Unger Endre

ötvös

1533 máj. 31-én lett
mesterré Nürnbergben.

Mihalik Sándor

Velencetornáci magyar
ötvösök.

MAGYAR MŰVESZET
1937. 316. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Unger, Endre

1593

l.

Ker mág univ. rellene

437. l.

2.

Unger, Endre

/Kassai

cséd

=

Ambrosia - 63. l.

Unger Emil

Építész; rokonságban volt
Szinyei Vera nővérével.

N. ü. 1927. III. 24.

M.D.K.

Unger építész

nevét az 1870 után megindult hatalmas építőmunka erőteljes munkásemlékére kötött említi:

Lechner Jenő dr.: Kauser József emlékezete

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1921. 55. köt. 123. old.

1854. 23. Feb. 153. Abd.

Unger Emil

a berlini iskola követője volt. Vallásos magyar tárgyú képein kívül a magyar történelem egy egész sorozatát festette meg renaissance stylben. A mű arcokban, mely által megörökíté magát, a művészet ideálében áldozatokat. Egy magyar főúr, báró Liptay Béla arcképe a budai Dunapartra álló palotája, mely florentini renaissance stylre emlékeztet, az ő egyéni stylját mélták a képviselő főnyes társaság rendkívüli tetszésével.

pole
nek.

vrod

Országh. 213, 214 l.

..... *műhely.*

őnökség!

.....hó.....n történő kifize-

.....indokából személyesen meg nem

.....számu .....

.....hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

UNGER Emil

SISA József: Unger Emil (1839-1873) = Műemlékvédelem, XXVIII.évf. 3.sz. 1984 216 - 225.p. ill.E.

UNGER Emil ~~műgyűjtő~~ építész

91 8. 76

Új Művészet

SZÖVEGKRITIKAI

Kézirat

A tanulmány(töredék) barna tint
(továbbiakban: K) az OSZK Kt-ban a Q
bekötetlen, összefűzetlen, számozott
teményben található az 50-57. számú
mm méretű, bordázott, REGEST vízjelű
lap kettesével egymásba van csúsztat
r.-ján, v.-ján és az 54.lap r.-ján t
dal üres. Az említett számozás a lap
ba fekete tintával van pecsételve. A
részén a kézirattár szögletes pecsét
Kézirattári Növedéknapló 1947. év 2.
kéztől barnáspiros ceruzával dátum:
pon, a szöveg utolsó szava után hárc
származó gondolatjel; a szöveget tar
alsó sarkában piros ceruzával, másik
mozás: 110-114; az 54. lapon, a szöv
rek pecsétje: "A M. N. MUZEUM KÖNYVT

Megjelenés

-- Muz 1829. IV. köt. 21. rész,
akban: M). Aláírás: C s e l k ó v i
só bekezdését, és az utolsó 6 mondat
-- MM1/3 118-128. Ez a közlés b
lásával készült, ezért szövegkritika
gyelembe.

Cím

K: Jegyzetek a' Kritikáról és F
M: Az Muz gyakorlatának megfele

Unger Emil épitész

Pollack Mihály unokája: Unger Emil. Közli: Gábor Eszter-Hidvégi Violetta. = Ars Hungarica, 20,1992, 2. 89-90.

UNGER EMIL építész

SÁRMÁNY Ilona: Historizáló építészet az Osztrák-Magyar Monarchiában. Bp.,Corvina, 1990 52.p. és ill.

Lipthay palota

56.p.

UNGER Emil

Ybl Miklós épitész 1814-1891 : A Hild-Ybl Alapitvány kiállitása a BTM-ben 1991/1992. [katalógus] Bp. : Hild-Ybl Alapitvány, 1991

62,75,1o2,13o,243,249.p.

UNGER Emil
BUDAPEST, Lánchíd u. 4.
Lipthay palota

Adatok a Viziváros történetéhez. Szerk.
Mészáros György, Mészárosné Herczog Magdolna.
2.köt. Bp. : Budapesti Városszépítő Egyesület,
1991 178-180.

Budapest X. 85.

Unger E.

d.

Tbl Lotz

133, 327 d

Unger Emil

ejüteja

ind

Jblképrom

322. l.

zadból. Delhaes I.

, ~~a~~ ~~jobbra~~ ~~levőt~~) terasson áll. Jobb
val pedig a virágedény talapzatára támasz-
ei vállaira omlanak, kivágott ruháját fod-
ját csokor ékesiti. A háttérben diszkert
l magas hegyek kötik le figyelmünket.

ei 37.1 : 26.5 cm.
ol. (765-901)
~~[illegible]~~ (340-902-37).

Unger Emil

1839 – 1873.

vö. 2

Jbl. utdoó

g. l.

M. D. K.

UNGER Emil élete
(1839 - 1873)

Lipthay - palota

Ybl levele: Ybl Miklós 136.,

M. D. K.

UNGER Emil építész

Lipthay Béla megbízása palotája építésével Ybl hozott, halála után Ybl befejezi be az épületet

Ybl Ervin: Ybl Miklós 49.

M.D.K.

UNGER Emil építész

Sugár út operaházi oldalán a Nagymező és Nyár utca (Jókai tér) közötti háztömb Ybl-lel közösen Hevesi szerint

Ybl Ervin: Ybl Miklós 58.,

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest V.

Unger

l.

Lykanomzromantika
87, 145. l.

Unger Emil
építész

irod

Nay Béla:

Nemzeti építőművészet
és stílus. Bp. 1917.
13. l.

MDK

Unger Emil

Br. Lipthay Béla dunaparti palotájának oldalhomlokzata

Képzőm. Társ. 1899. tav. nemzetk. kiáll. kat. 56.l.

MDK

Unger Emil

Br. Lipthay Béla budai palotája. Homlokzat

Képzőm. Társ.1899.tav.nemzetk.kiáll.kat. 56.l.

MDK

Unger Emil

Br. Lipthay Béla dunaparti palotájának oldalhomlokzata

Képzőm. Társ. 1899. tav. nemzetk. kiáll. 56.l.

MDK

Unger Emil

Br. Lipthay Béla budai palotája. Homlokzat

Képzőm. Társ. 1899. tav. nemzetk. kiáll. 56.l.

MDK

Unger Emil épitész

A sugár uti Hagenmacher-bérház és br.Lipthay buda
palotája.Fiatalon halt meg.

A mérnök-egylet kiállitása.

Képzőm.társ.kiáll.tárgym.1899,terv.nemzetk.kiáll.

Frakuoi Vilnius VI. 227

Unger Emil

epiler

Ulrichsberg
1899. tav. Erläut. Cat. 54. l.
176 l.

Triglochin L

[hülsza]

Unger Emil
Spitzen
Lichtbay Bez. Mistelbach
Laden Nahrung

Reyr.
Rückwaren

~~Bernhard Pichler~~ = ~~Bernhardine (Tochter)~~

~~(R.U.)~~

M. D. K.

UNGER Emil építész

Lipthay Béla báró palotája

(repr.)

Bp. építészei (Szerk. Rozinay István)

Bp. – Eperjes 1880–1884.

28. 29. 30. t.

Unger

epilog

Leptan - palota

Vetter

Bronits 99. l.

Ábel miklós

felsorolva. 14.

Ü/g/e Unger Emil MDK

Gorkij fasor 12./Volt Ráth György Muzeum/

Épitette Unger Emil 1880.

1901-ben Györgyi Géza átalakitotta és megtoldotta Ráth György számára, a belső berendezést ekkor Horti Pál készitette.

Itt nyilt meg 1955-ben "A régi és az uj Kina müvészete" állandó kiállitás.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
137.l.

Unger Emil MDK

Népköztársaság utja 32-44. Hét házból álló házcsoport.

Tervezte ~~Unger~~ Unger Emil. Halála után átvette az épitést Ybl Miklós.

Épült 1872-1886 között.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

144.l.

Unger M.D.K.

Az Andrássy ut egyik épit je

preisich Gábor: Bp. városépitésének története
kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 1964.

I. mell.

Unger Emil épitész M.D.K.

Népköztársaság utja 30-32. sz. ház

Buda , Duna-part Lipthay -palota

Preisich Gábor: Bp. városépitésének története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 1964.

126.1.

Auer
építész

Tevékenysége maradandó
nyomot hagyott fővárosunk
arculatán.

Kiss Ákos · A historizmus . . .
Művészet, 1970. június – 13 lap.

Rafael már Firenceben is fe
ezen a téren is sokat fejlődik,arckér
gasabb belső kifejezésüek lesznek,Por
tett,de ezek nem önállóak,hanem bele
Itt többnyire a pápák arcképeit feste
festészet legmagasabb szinvonalát kép
még öreg korában is igen erélyes,ener
arcképe.Kezében is kifejezésre jut mi
eredeti a Pitti-ben van,de az Uffizib
képnek kellemes vörös tónusa van.Ugya
Tommaso Inghirani biboros arcképe./Pi
szült.A tudós férfi alakját érzékelte
embert,a tudós humanistát és költőt m
lágy,puha fehér,fekete szürke tónusok
ra emlékeztet a krakkói Czartoryski k
arcképe.Csupa finomság,csupa liraiság
téka ninetetlen finomságokat rejt mag
a Donna Velata /Pitti/,mely kétes müv
A Pittiben van egy önarcképe,mely nem
Barberini/.Tul kemény,hiányzik belőle
lágysága,költői liraisága.Morelli Giu
Gyüjteményben őrzik a X.Leót két kard
Giulio de Medici/ ábrázolt hármas arc
ezen is a piros és fehér szinek domin

Rafael Rómában is foglalkoz
lémáival.Még firenzei Madonna-kompozi
szent péterváři Eremitage-ban őrzött
elhagyja a Lionardo hatása alatt alka
ve gula-kompoziciót.Tondóba komponál.
Madonna komolyabb,idősebb,mint firenz
nak érzete tükröződik róla.A megvilág
mint Firenzeben.

Unger Emil

építész.

rövid

Lechnicum, 5-15. l.

OKTÓBER

23

(1) Unger Emil, építész

Szül. 1839, megh. 1873. Budapesten. Berlinben tanult, Budapesten sokat épített renaissance stilben. Főműve a bécsi diplomata palota a budai Dunapartom.

1873
34
1839

Tóth Mihály

Budapest, 15 agosto 1935.

e,

ar Müvészet" /= Arte Ungherese /
l'Esposizione di arte contempora-
scicolo riccamente illustrato che
l'arte contemporanea italiana e che
ell'inaugurazione dell'Esposizione
à scritti di critici italiani e
i autori e i temi d'accoro col Prof.
sposizione da parte del Governo un-

pregarLa, si degni di onorare tale

Unger Emil

építész

Revai XX. 831. l.

Eger vára és városa 1687-ben
(rézmetszet) TV. 100.

— visszavétele 1687-ben (rézmetszet)
TV. 100.

Unger Emil

Reverte a Curtea Dunăreană Liepthay-Pa-
dotas.

Lod
2

Ybl ut g. l.

UNGER EMIL, épitész

A Sugárut, a Nagykörut s Pest kiépitésében munkálkodó Scmahl, Petwchauer, Láng, Rauscher, Feszty, Freund, Unger, mondhátnónk egyöntetüen, az érett olasz reneszansz formáival gazdálkodik. Épületeikre a monumentalitást, változatosságot, sőt feltünést keltő manir jellemző. Közülük egyikhez sem áll közel a szegedi Kiss Dávid-ház tervezője. Nem hozható kapcsolatba Ybllel sem, bár rokon az ő legkorábbi eklektikus épületeivel. 250.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

ACMÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

Unger Emil

1880-ban épitette a VI. Gorkij fasor 12. p. a.
"Lipsa muzeum épületét"

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc: Budapest lexikon, Budapest 1973. 133. l.

555

Unger Emil

nevét és eklektikus főműveit a korszak nevesebb mesterei között említi

Török László: Magyar építészet a historizmus korában. Építés-Építészettudomány, 1969.1-2.sz.131-180.l.

161.l.

R. D. K.

UNGER építész

1870-1900 között működő épí-

tész

Gerő László: Magyar építészet a XIX. sz.

2. felében

Bp. 1955. 30. l.

Unger Emil /1839-1873/ MDK

Népköztársaság utja 38-42. bérház.

262.o.

Borsos - Sódor - Zádor:Budapest.Bp. 1959.

UNGER

Kosh Henrik, Diescher, Woita, Volkmann, Ducher, Kallina, Bukovics, Dützer, Gottgeb, Benkő, Landler, Kiss István, Nagy Virgil, Kauser István és Kauser János épitettek Budapesten és az ország más városaiban eklektikus stilusban épületeket.

Gerő László: Magyra épitészet a XIX, század második felében, Bp. 1955. 40. l. TIT Utmutató 37.

Unger Emil
építész

M.D.K.

Ybl Ervin: Petschacher Gusztáv építészete
M.M.M. Évkönyve 1952. 190 l.

M.D.K.

Unger Emil
építész

A Nagymező utca és a Jókai tér közötti háromszögnek
a Sztálin utcai Unger-féle tervezője.

Ybl Ervin: Petschacher Gusztáv építészete
M.M.M. Évkönyve 1952, 178 l.

M.D.K.

Unger Emil
építész

A budai dunaparti Lipthay-palota építője.

Ybl Ervin: Petschacher Gusztáv építészete
M.M.M. Évkönyve 1952, 178 l.

UNGER építész M.D.K.

(1952)
Művért. Gerő László: Az építészet koraeklektikus stilusa 103. l.

Unger E

Liptay palota

Bpanitsa. 1821.

Unger Emil

pesti fiatal műépítész
34 éves korában meghalt
Képek Nyugat, Emlék
felügyelete alatt eddig
is több még épület emel-
kedett. Halálát meg-
hűlés okozta, mely őt erős
napján a Dunába fordult.

Vas. Nyo 1873.

338 l

borítva, oly módon, hogy a dís
alakított s mindkét végén körte
bevont markolat körbordázott
tetején egy galléros, kisebb g
aranyozottak.

A markolatra egy piros
körpárna van ráhúzva, mely kett
ezüstlapból kivágott csipkével, k
által elválasztott S. N. R. betűkk
tosan keresztülfekvő alabárd, me
A rostélyos sisakból kinövő sisa

II. Gusztáv Adolf svéd
a svéd királyi múzeum Stockhol

A Báthoryra vonatkozó e
voltak kiállítva: Sugárágyú,
végén egyszerű kevéssé kiemelk
város czímere látható. A czímer

s-, mint az 1884. évi ötvöskiállí-
kony léczek által nyolcz három-
filigránmívű, magyar stilű, stilizált
és világos kék, sötét és világos
s szélű aranyozott ezüst gyürű
iszítéssel és sodronyzománczczal
czszín is több egygyel, a barna,
ázolnak. A gomb teteje és a nyél
, filigránezüst kupakkal borított.
ka. XVII. század vége. Kiállította:

hét nephrit szárnynyal, a melyek
diszítésűek és arany foglalatú
stály darab képezi, a melyhez a
vég van rövid csap által beerő-
l levél-lombzománczczal ékítvék.
munka. XVIII. század. Kiállította:

ıkott nyéllel és előre csapó kovás-
egyik lapjába kivehetetlen bélyeg
ulakat, agarakat, disznófejeket és

Thieme Becker
XXXIII. Sch. 2.

UNGER GOTTLIEB/Teofil/, gombkötőinas

55.-Unger György Helybeli származású polgár lett 1788. febr. 7.-Mester lett 1790.jan.3.-Bejáró mesteri és céh mesteri címet viselt.Inasszerződéséről nincs adat.Fia Gottlieb/Teofil/ nála szabadult 1808.jan.3.-1818-21.kö halt meg. 407.old

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek a céh keletkezésétől megszűnéséig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesítője. 5-6. 1971-72.- Szombathely, 1975

Unger László
grafikus
1930

Iparm. Isk. Évk.
1930-34. 46. l.

Kath. Gellért vt.
Prot. Kleofás

CSÜTÖRT.

26

Kath. Ciprián és J.
Prot. Jusztina

PÉNTEK

27

Kath. Kozma és D.
Prot. Adalbert

SZOMBAT

28

Kath. Vencel kir. vt.
Prot. Vencel

Unger László

1932/33

Ferképzomfoisk vk

143.f.

Unger Lajos MDK

épitész

Tervkiállitás.
Vállalkozók Közlönye 1907. máj. 15. 5.o.

MDK

Orbán Jenő és Unger Lajos, ép.-k.
Budapest.

Főhomlokzat. -Földszinti alaprajz.- I.emeleti alaprejz
Illusztrálva. 27.l.
jelige: Schade.

Szatmári faipari szakiskola.
Magyar Építőművészet. 1907. 11.sz.

M.D.K.

Unger Lajos bpesti építész

tervét a szabadkai városház átalakítására kiírt pályázaton megvásárol-tá.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII.évf.

febr. 27.sz. 13 old.

MDK

Orbán Jenő és Unger Lajos, ép.-k
Budapest.

Jelige: Schade. Főhomlokzat.Alaprajzok. Illusztr
27.l.

A szatmári faipari szakiskola pályatervei.
Magyar Építőművészet. 1907. 11.sz.

M.D.K.

Unger Lajos, építész M.D.K.

Reich J. Józseffel közös tervre az ezrik egyesület 1500 K-ás díjat nyerte el az ujvidéki Trandafil-árvaház pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII.évf.

old. 23, sz. 12 old.

Unger Lajos, építész M.D.K.

és Reich József kőrös
lerva a két db. 2000 K-ás
második dijak egikét nyer-
te el a Temesvári Bau-
és Kereskedelmi Rt. [illegible]-
hivására pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1913. XXXIV. évf.
épsz 16. sz. 13. old.

MDK

Rajk József és Unger Lajos építészek

a szabadkai városháza pályatervein részt vett.

Magyar Pályázatok. V.k.
Művészet. 1907. 236.l.

M.D.K.

Unger Lajos, Capelli építész

és Rajk József közös terve 1000 K-ás harmadik díjat nyert a biliárdmeccsi közkórházi pályázatain.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1909. XXX.évf.

Okt. 27. sz. 11. old.

Unger Lajos MDK

"Sirály" evezős egyelet parti házterve, vizf.

Műcsarnok 1906/7. téli nemzetk. kiáll.

Unger Lajos

Kettős családi ház terve, vizf.

Műcsarnok 1906/7. téli nemzetk. kiáll.

MDK

Urbán Jenö és Unger Lajos, epiteszek

a szatmári taipari szakiskola pályatervei.

Jelige:Schade.

Képek: Főhomlokzat. Alaprajzok.

Magyar Epitömüvészet. 1907. 11.sz. 27.l.

MDK

Unger Lajos és Rajk József

Magyar Épitőművészet 1909. 12. sz. 30-33.l.

MDK

Unger Lajos és Rajk József

Magyar Pályázatok 1907. 3.sz. 15,17.l.

MDK

Unger Lajos épitész

Az ujvidéki Matica Srbska arvahaz palyazatán "Novi Sad" jeligés közös palyaterve Reich Józseffel 1500 korona jutalomban részesült.

Magyar Epitőművészet, 1907. 11.sz. 18.l.

MDK

Unger Lajos

Reich József és Unger Lajos az ujvidéki Matica Srbska pályatervei.

Művészet, 1908. 143.l.

MDK

Unger Lajos épitész

Irod.: MÉ 1913. 7.sz. 6,7.l.

MDK

Unger Lajos budapesti épitész

Reich József és Unger Lajos bpesti épitészek. II.dij.

Leipnik Manó: A Temesvari Bank uj palotaja

Temesvári Hirlap, 1913.maj.10.

Unger Lajos

U. 593.

tudományok allegóriája.

Klio trónuson ül, jobbra tekint és
a táblára ír. Kétfelől elvállaszthatlan
bő faltyolyá lemlítés vállain redős
lábával egy kockára könyökét lépett és bal
a jog, térdére nehezedik. A baltás térde-
ő kerében, a melylyel egy karsnár szo-
szorú van.

191 : 283 cm.
démia freskóinak eredetije.

ári előterjesztésére 1898. XII. 31-én kelt 81978
et (38/98), a vételár elszámolhatott 1899.
számolást 1900. III. 4-én a 2075 szám. Jogad-

ott 1900. XI. 5-ei (550/900)

IV.

IV

Unger Lajos

Munkamak építész Budapest

1906-7. téli félév - 624.657

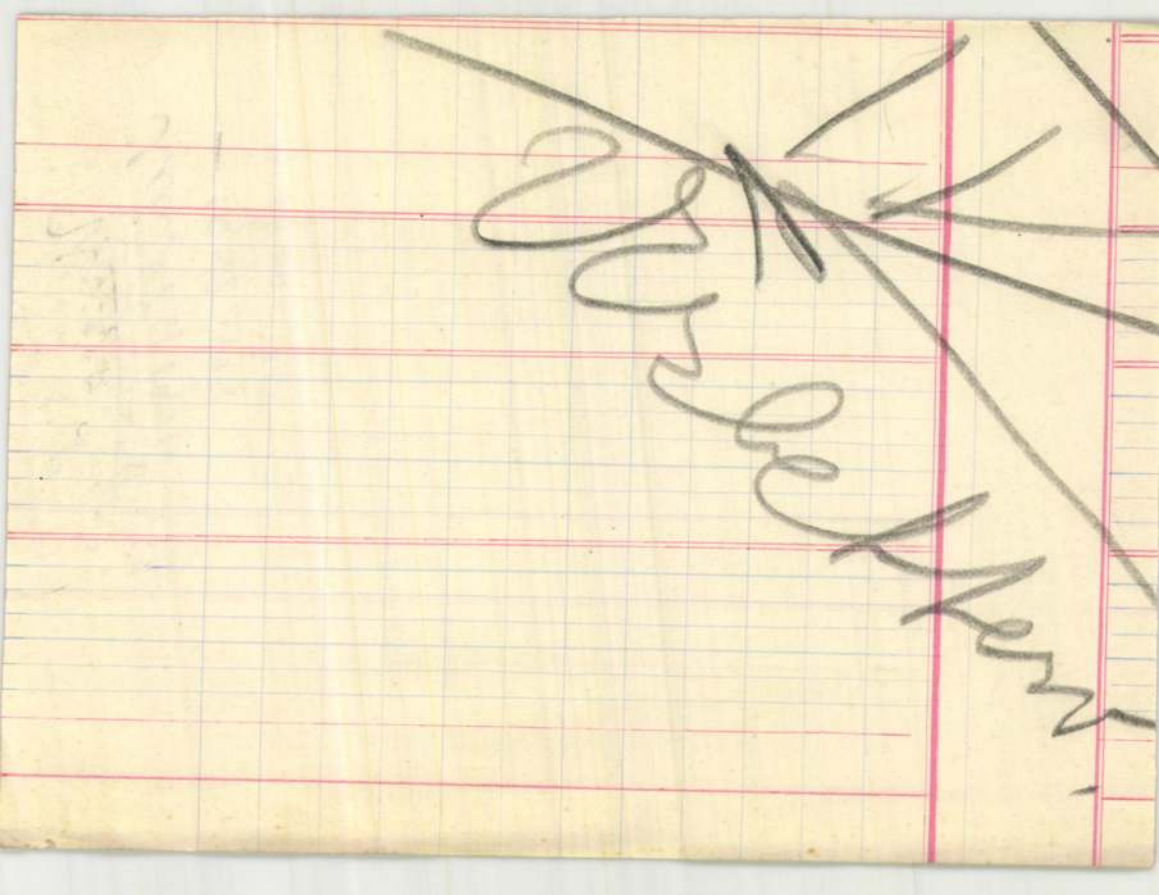

Unger Lajos

Művészet 1907. 216

– 1908. 144

– 1910. 85

Frakno.

A középtérben lévő vár
előtérben a kidöntött fák mel
ket. Felirata:

Schloss [illegible] F

Kny., mér. az oval

140-95.

Unger Lajos

épitész

Szül. Budapest 1879

okleveles nyert 1903.

Névjegyművészetem 21.

kisebb, ú. n. Holdpyramis. Az előbbinek alapterülete 200×200, magassága 65 m. Anyaguk nyerstégla, kő és föld. Sokan síroknak tartották őket, de valószínűbb az a feltevés, hogy templomok alépítményei voltak; feljegyzésekből tudjuk, hogy már maguk az aztekek is értetlenül állottak e művekkel szemben.

Nagyszerű emlékek maradtak fenn a yukatani Chichen-Itzában, amely elkerülte a spanyolok pusztításait. Itt érdekes dekoratív ábrázolású körreliefekre és pompás freskókra bukkantak, de ez utóbbiak nem a mayáktól, hanem alkalmasint a toltekektől erednek. Egy különösen szép templomi freskón a mindennapi életből vett jelenet van ábrázolva, emberekkel és állatokkal, kunyhóval és erdővel; primitív tudással, de határozott naturalisztikus érzékkel és jó megfigyelőképességgel van megfestve.

A mayák kultúrája mellett a tzapotekéé is figyelemreméltó; művészetük közepes nívóját agyagedények és bálványszerű sírurnák hirdetik. Sokkal magasabb színvonalú a colimakultúra, amelynek egy igen szép emlékét őrzi a berlini múzeum: egy fekvő kutya alakjára formált agyagedényt, amely nagy megfigyelőképességet elárulló, határozottan kvalitásos munka. Még fejlettebb a chalchicomula-kultúra, amelynek néhány pompás agyagfigurája van Berlinben, így különösen egy púpos ember hallatlanul élethű és naturalisztikus felfogású szobra s egy rabszolga nem kevésbbé sikerült térdelő figurája.

Unger Lajos

Unger Lajos okl. épitész, ny. min.
o. tan., II. Keleti Károly-u. 15/c.
154-293

Bptávb 1940 szept.

S. Unger Károly

MDK

olaj:

Hóolvadás

Kőszegi részlet

Három fa

Falusi utcarészlet

Szlovéniai-Vas m.i képzőművészek kiáll.
1967.nov. Szombathely Bavaria Muz.

S. Unger Károly
festő

A magyar és jugoszláv kapcsolatok
tárlatán részt vett.

Keitler László: Mariberi és Vas megyei.....
Művészet, 1971. január - 22. lap

1961-ben volt önálló tárlata S.

Nemes Károlyeah Szülőhelyén

Vasszilvágyban, 1963-ban Szom-

bathelyen és 1972-ben Kőszegen.

----:Vasi festők és szobrászok.

Művészet, 1976. augusztus - 13. oldal.

S. Unger Károly

S. Unger Károly önálló festészeti tanulmányokat végzett. 1952 óta rendszeresen részt vesz a megyei képzőművészeti tanulmányutakon.

-----: Vasi festők és szobrászok.
Művészet, 1976. augusztus - 13. oldal.

Unger Károly, festő

Jó adottságokkal és különleges érzékkel dolgozik Szombathelyen V. Tóth László, a fafaragó és a festő Unger Károly.

Losonci Miklós: A vasi műhely
Vasi Szemle, 1976. 4. 477. old

P.UNGER KAROLY, festő

Szombathelyen,1971-ben a tárlaon művei.
"OLADI DOMB",cimü temperaja.- A városkép egyre többször felbukkan,mint targy és,téma.E müve is egy példa a változatokra s egyúttal bizonyitéka is,hogy a tájkép/inkább mint a csendélet/a vasi tárlatok törzsanyaga maradt.
530.old

BERTALAN LAJOS: Tavaszi Tárlat 7. 528.old

VASI SZEMLE,XXV.évf. 1971. 4.szám, Szombathely

P. UNGER KAROLY, festő

Szombathelyen az 1971-es tárlaton 7 alkotó elmaradt, akik 1970-ben szerepeltek, de 8 uj névvel is találkozunk 1971-ben. Ezek egyike: P. Unger Karoly. A tárlaton több a szobor, kisplasztika és a kerámia, mint 1970-ben. 528.old

BERTALAN LAJOS: Tavaszi Tárlat 71 528.old

VASI SZEMLE, XXV.évf. 1971. 4.szám, Szombathely

S.UNGER KÁROLY,festő

1960.nov.26.A képzőmüv.Szöv.Vasmegyei Csoportja kiállitása.-Tájképi és helyi élményhatásokat nyujtanak S.Unger Károly müvei. 111.old

SZENTLÉLEKY TIHAMÉR: A Magyar Képzőművészek Szövetsége Vasmegyei Munkacsoportjának 1960.évi kiállitása 107.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Evkönyv, 1961. I.köt. Szombathely, 1961

Sä

S.UNGER KÁROLY, festő

BurányNándor és Radnóti Kovács Árpád festőművészek által vezetett 10 éves szombathelyi Derkovits Képzőmüv. Kör tagjai munkáinak szombathelyi kiállitása a Muz-ban 1959.jun.20.jul.19.
S.UNGER KÁROLY mü is szerepelt a kiállitáson 67.old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66.lod

Vasi Szemle, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt
Szo,bathely, 1959

S. Unger Károly

1919-ben Vasvárvégh született S. Unger Károly. A középiskola elvégzése után festőnek és arany-ezüstműves mesterséget és a munkástanári diplomát szerzett.

-----: Vasi festők és szobrászok.
Művészet, 1976. augusztus - 13. oldal.

S. Unger Károly

a Vasi tavaszi tárlaton szereplő művei

Saroncai libelos: Vasi tavaszi tárlat.
Vas Népe, 1943. ápr. 24.

S. Unger Károly
festő

Szombathelyen a Dedikovits
Gyula Teremben volt S. Unger
Károly tárlata

— : Kiállítási megnyitó
Művészet, 1975. márc. - 49 oldal.

P. Unger Károly.

Az 1941. évi vasi tavaszi tárlaton szerepeltek művei. „Oladi domb" c. tempera (eladva)

Bertalan Lajos: Tavaszi tárlat '41

Vasi Szemle, 1941. 4. füz. 328. old. – 330.

Unger Károly festő

Szombathelyi művésznek Madridban, Szlavónidban rendezett társlatan művei szerepeltek.

(Vége): Baráti találkozó.

Magyar Nő, 1944. febr. 16.

S.UNGER KÁROLY, festő

1973.márc.15. vasi művészek tarlata Gyorött.-A tájfest
szet ezuttal is jelentős helyet foglat el a kiallitas
anyagaban.V.Tóth László,S.Unger Karoly,Artner Ferne és
Brankovics Eva munkai-olaj,tus,tempera-képviseli ezt a
müfajt a tarlaton.Erőssége vagy gyengesége ez a vasi
festészetnek ? 229.old

BERTALAN LAJOS: Vasi művészek a győri Műcsarnokban
227.old

VASI SZEMLE. XXVII.évf. 1973. 2.sz. Szombathely

P. Unger Kálmán

Festőnője szerepel
Szombathelyen

Kulcsár János: Tavaszi Tárlat 1974

Vas Népe 1974 V. 1

MDK.

S.Unger Károly

K.állitási hir

Vas népe 1967 nov.15

MDK.

S.Unger Károly

Kiállitási kritika

Vas Népe 1965 dec.25. lap 11.

MDK.

S.Ugner Károly

Kiállitási kritika

Vas Népe 1965 dec.25.lap 11.

M.D.K.

S. Unger Károly
festő

Szombathelyen mutatta be
festményeit

— : —

Művészet, 1963. július – 47 lap

Herrn
Dr. Hans Schmidt
Berlin

Ihre Anfrage vom 15. d. M. betreffend Ihrer Bestellung
kann leider nicht ausgeführt werden.

Hochachtungsvoll
Müller & Co.

Unger Károly
festő

M.D.K.

A Vasutasok művelődési házában
rendezett kiállítást

Hírek.
Művészet, 1961. augusztus — 44 l.

Ungár Károly
festő

M.D.K.

Méltatás.

Művészeti életünk — 40 lap.
Művészet, 1960. november.

Unger Karoly,szabó

Soproni,1876-ban a vasutépitéssel kapcsolatban találkozunk nevével. 18.old

Csatkai Endre: Adalékok az első soproni vasut történetéhez. 11.old

Soproni Szemle,Helytört.Folyóirat.XIII.1959.Sopron

S. Unger Károly

Emlékre

Versünnepély, Hosszúteren

Vas Népe, Szombathely 1970. márc. 6.

S. Auer Károly

szerepel az alábbi táblán

N.N.: Szlovénvidéki - vasi képzőművészek
Török Lajos találkozása Kondor Béla

Vas Népe 1968 XII. 1

I. Unger Károly

Szerepel a „Pannon táj - pannon ember" c. kiállításon Szombathelyen

Bertalan Lajos: Képek, szobrok Szlovéniából, Vas megyéből

Vas Népe 1968 XII. 8.

Unger Károly MDK

Szerepelt a Vas-Zala Megyei Képzőművészek Munkacsoportjának 1958 őszi kiállitásán.

"Kámoni domb"
"Novemberi hangulat"
"Olad télen"

Horváth Ferenc: Uj szinek, uj foltok.
Vas Népe, 1958. dec. 25. 8.l.

Unger Károly.

A Vas megyei képzőművészek Sárvárott rendezett kiállításán „Sztálin" - „Hegesztő munkái" - „Olaj munkás" c. szobrai szerepeltek. (említve.)

Vasmegye, Szombathely, 1952. Jan. 4.

NYUGT

Egyszáztíz (=110=)

mely összeget a magyarországi

átépitésére vonatkozó müszaki felülv

Müemlékek Orsz.Bizottságától, annak

delete alapján felvettem.

Budapest,193.. december

Unger Károly

festő

Kőrajzoló

Szabad Művészet

1952. 2. 12-96.l.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS TANÁCSA.

5461/8. szám.

ngk. 1925.

Müemlékek Országos

A világháb

lékü idők hősi halottainak

pök, apostoli helynök ur Ő

15 óra 30 perckor a rákoske

Sirkert-u., a Rókus kórházt

mása:/ a hősök emlékoszlopá

házi szertartást végez.

Unger Károly

festő

Szombathely

Szabad Művészet

1952. 1. sz. 30. l.

MDK

Unger Károly

Gorkij. Gipsz.

"Magyar-Szovjet Baráts ág" Képzőművészeti kiállítás katalogusa.1952. 6.l.

MDK

Unger Károly, 29 é. rendőr, festő

Szabad Művészet, 1951. 7.sz. 317. l. képek

Unger Károly festő, Szombathely

n.t: Az első O. Vasutas Képtőr. Kiáll. Szombathely
Kis Ujs. 1951. aug. 26. 4.l.

MDK

Unger Károly

Járóműjavitó, szén

Kovácsmühely, xx of.

I. Orsz. Vasutas Képzőműv. kiáll. 1951. aug.

5. l.

MDK

Unger Károly, fiatal
Szombathely, Derkovits Gy.isk.

55. Munkásfej.

Magy.Ifj.Képzöm.Kiáll. /VIT/
Föv.Képt. 1949.aug.16.-szept.lo. Kat.

MDK

Unger Károly festő

Vándor kulturkocsi kiállitása. Vasmegye, 1949, ápr. 12.

MDK

Pósfai József: Egy kiáll. emlékjére. Nyugati Kis Ujság. Szombathely, 1949. ápr. 14.

MDK

Unger Károly, fényező, festő

MÁV-műhely mütermében... Vasmegye, Szombathely, 1949, ápr. 9.

M.D.K.

Német Mihály, takácsm.

A peremartoni, berhidai és kiskovácsi takácscéh cserépkorsója. Feliratból: "...akorbéli...Tzéhites jegyzője Német Mihály...idejében készült-1857...." Veszprémi Bakony Múz. Lsz: c-32. Függelék: 73. 197.o.

Nagybákay Péter: Veszprémi és Veszprémmegyei céhkorsók. 139.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. 4. 1965. Veszprém. Kiadja a Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága. Veszprém. 1965

Unger Károly.

kőcsei ötvös

l. Mikalik-Szentpéteri

136. l.

M. D. K.

UNGER Károly ötvös

"Lőcsei mester

Melichár Sándor: Szentpéteri J. ... Bp. 1954.

136. l.

Unger Károly

lőcsei ötvös

Emlékezetkatalógja

a M. N. Múzeumban.

Repr.

Bárányné

578,652. l.

Unger Károly

Ötv.

Kőmagyötvj.

1203. 2

T.6551.

os épületei közül a templomok vál-
ától hajóhid vezet át a jobbra
n a folyon a FRANZ I. nevü gőz-
nak és egy bárka tünik szemünkbe,
t három férfi és egy kutya élén-

Freystadt Neusatz- Nobucagz.

3.9: 34.5 cm.

-95

Unger Károly

ötvös

1828 Lőcse

Kapmagyarországi ötvösök 47 l.

MDK

Unger Károly, szobrász.

Gorkij. Gipsz.

„Magy. Szov. Barátság" – 1952 – Képzőm. kiáll. –
Kat. 6. l.

Hans Ungger, cipész

A 15/16.sz.-ban a Funck textiloég könyveiben szerepel Sopronban. "Hans Ungger"Schuster". 1524. 287.old
Valószinüleg, mint adós.

V. Kovács Sándor: Adatok Sopron osztrák kereskedelmi kapcsolataihoz a késóközépkorban 286.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XX. 6vf. 1966
Sopron

Unger János gobrák

a Bükki kastélyban dolgozott -

említve

Kelényi György: Kastélyok, várak, váltál
1974 Corvina 109. old.

Unger J.

a müncheni Képzőművészeti Akadémia magyar növendéke;

beiratkozás éve 1849.

Jászai Géza: München und die Kunst Ungarn 1800 bis

1945. Ungarn Jahrbuch Mainz 1970 10 1 149 1

Unger Jónas kőfaragó mester

szerepel a Nyíkon 1696-ban épült kastély mesterei között.

Voit Pál: A barokk Magyarországon,
Budapest, 1970. 152 l

22 l

Jonusch Unger

1459-ben Andre Portier mellett épí-
tészeti munkálatokban tevékenykedett.

L. Gyurés: Die Meister des Pressburger
Domes. Acta Historiae Artium. Budapest,
1972 1-2 p.

86/

UNGER JOZSEF, szabólegény

1830-ban a magisztratusnak kellett közbeléphnie,azért, hogy Unger József német szabólegénynek adják fel a remekt,mert a nevezett vándoridejének letöltését-a céhhel ellentétben-a vándorkönyv alapjan igazoltnak talalta. 288.old. 56.jegyz

BALÁZS PÉTER: A céhrendszer problémái Győrött a XIX. század első felében 279. old.

ARRABONA, A Győri Xantus János Muzeum Évkönyve, 17. Győr. 1975.

UNGER JÁNOS, gombkötőmester

435.-UNGER JÁNOS UNGER MIHÁLY gombkötőmester fia.Szül.
Kőszeg,17 0.-Apja műhelyében szabadult fel.Polgár 175
jan.18.Mester 1757.jan.9.-Valószínűleg apja műhelyébe
dolgozott tovább Mihály bátyjával együtt.Meghalt 44 é
éves korában 1774.szept.13. 404.old

SZOVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek
a céh keletkezésétől megszűnésig 395.old

SAVARIA, A Vas megyei múzeumok Értesítője, 5-6.
1971-72. Szombathely, 1975

UNGER JÁNOS, gombkötő

30.-Unger Mihály,1704-ben szül.Barndorfban,Kőszegi pol
gár1725.maj.10.-Mester 1724.maj.10.Gyermekei közül Mi
hály /szül.1726/és János/szül.1730/apjuk műhelyében sza
badultak.1751-ben atyamester,1751-52 ben céhmester.Meg
halt.60 éves korában 176 .febr.24. n. 401.old

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek
keletk-ésétől megszűnésükig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 5-6.
1971-72. Szombathely, 1975

UNGER JÁNOS, gombkötőinas

30.-Unger Mihaly szerződtetett inasai:Aswarth György, 1736.ápr.20-1740.maj.4.-Szimadl Miklós,1738.jun.22-1742 jul 25.-fia Mihaly,felvesz.1742.jan.8-Hada Janos,1743.ma 9-1746.jul.5.-Kruy Istvan,1748.jun.30.-1752-jún.2.- fia János,felsz.1751.jan.4.-Angermar Istvan,1754.febr.1 1758.jan,9.-Kappel József,1760.jún.15.-[illegible]- 401.old

SZÖVÉNYI ISTVAN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek keletkezésüktől megszűnésükig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-72 [illegible] Szombathely 1975-

UNGER JÁNOS, evang. gombkötőmester

1763.-A városi tanács kimutatása a céhbe tömörült mesteremberekről.-Magyar gombkötők: ő is egyike volt ezeknek. 391.old. 75.jegyz

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Adalékok a kőszegi gombkötő céh történetéhez /1719-1763/ 377.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesítője. 5-6. 1972-73. Szombathely 1975.

Schreiber Tv. 46.

Unger József

Az egri Samassa-téren van a Magyar Nemzeti Bankmat Unger József által épített 1916-17 évben tekintetes házak

Eger 17.1.

UNGER, JÖRG DER selgemlimrő l. Unger György

Unger Jörg

UNGER JÁNOS

kőfaragó, ő faragta a soproni városháza ~~előtt ő~~ homlokzatán álló két allegorikus alakot, melyek ma a múzeum előtt állnak

Csatkai Endre: Sopron. 2.kiad., Bp., 1956.
/ Magyar müemlék ek /

15-16

Unger János

A Bükki volt Grapáry kastély restaurálása
Sopronnal kapcsolatban

Sándy Péterné: Bükki volt Grapáry-kastély helyreállítása
Műemlékvédelem, 1968/1. 16.o.

Unger Hans ötvös, XVII. k.

Magyar Művészet, 1937 XIII.
312-320

Mihalik László: Iparművészeti ma-
gyar ötvösök.

MDK

Unger János **szobrász**

1697. polgárrá lesz

Csatkai E: Soproni szobrászat. Magyar Müvészet, 1928. 7.sz. 538 l.

M.D.K

UNGER János kőfaragó

Sopron. városháza homlokzatán álló két allegorikus alak

Cat. Sopron 15-16. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Unger János (Hans)

kőfaragó

Múl. sopronban, † 1736.
előtt. 1694. kéri felvételét
a céhbe. 1695. felvételi ter-
heit nyomora miatt
enyhíti. 1696. mester-
munkáját bemutatta.
1697. polgárjogot nyer.
1724. tanúként szerepel.

Csatkőről.

Unger János, soproni kőfaragó

Soproni műtevő, 1696-ban említtel, 1697-ben polgár, + 1736 előtt

Gerevich Endre: A nyugatmagyarországi barokk-gróf
MTA II. Tört.-Lét. Tud. Oszt. Közl. II. 67

UNGER JÁNOS
kőfaragó

Bük

Műemlékek

TKM 619

Unger János

kőfaragó

Sopron

1697 febr. 6.

volg. esküt

Hári

1912-909-9

A 10 sz. szolgai lakás.

902. Asztal (bakos)

1 darab feketére festett puhafa-asztal, két kettős lábú bakon, melyeket keresztfa köt össze.
Méretei 77 cm. magas, 107 cm. széles, 169 cm. hosszú.
Becsértéke.....30 K

Régi leltári száma 25.

Ungar János

Magyar Művészet

1928. 539

Unger János, kőfaragó

Soproni Mester. A bükki Felsőbüki-Szapáry kastély építésében vett részt. Mongay Péter, Schneider Jakab kőművesek és Müller Bálint kőfaragók feljelentik Conti stukkó mestert, a soproni tanacsnal, aki szidalmazta őket a büki kastél-ban. 172. old 1697-ben

festészet

Csatkai Endre: Adalékok a soproni barokk ~~művészethez~~ s a művészet egyéb ágaihoz III. Az ifj. Dorfmeister. Építészet, kőfaragók, szobrászok 168. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. 23. évf. 1969
Sopron

Unger János, kőfaragó

A soproni hasonlónevű polgár fia 1694-ben kivánt letelepedni, de a kőművesek és kőfaragó céh nem akarta felvenni. Müller Bálint okolta meg, hogy mesterre fia két, polgár fia három, idegen 4 évig köteles letelepedés előtt vándorolni. Unger ezt nem tette. Három mesternél tanult, Bécsben tanult tovább, ott elegendőnek találták. Kugler Pál nem töltötte ki ezt, mégis felvették. Igy őt is felvették. Müller vele együtt kőbányát bérelt. 174. old

Csatkai Endre: Adalékok a soproni barokk festészethez s a művészet egyéb ágaihoz III. Az ifj. Dorfmeister építészet, kőfaragók, szobrászok 168. old

Sorponi Szemle. Helytört. Folyóirat. 23. évf. 1969. Sopron

Schönfeld

Kobráz

Unger János

építész.

Arrigo porgei János Mechel építőmester halála után 1665 őszén át vette Lipótvár építkezéseinek vezetését, amelynek 1666. 1667. 1668. és 1669-ben a várfalak és az őrségnek szánt lakhelyek, az elkészítési, kápolna, és a Forgách-tól megvett udvarház helyiségei lakóhelyül szolgáltak. 1669-ben a vár erődítményeit elkészült. 1670 körül a kápolna mellé elkészült a parancsnok részére a tetőzet tartóval.

Nagy Iván: Lipótvár története.
Történ. Tár. 1884. évf. 403. l.

I.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Unger János
soproni kőfaragó

1697. nov. 15-én a soproni tanács elé áll szerzőtársaival együtt panasszal Conti Péter Antal stukkatúrmüvész ellen.

Csatkai Endre dr:
A gróf Kapuváry-család Sikon-Sopron kerület
1938. 255. l.

Unger János

kőfaragó

d. Lyka emlékkönyv

188.1

M.D.K.

Unger Janusch, kőmives

1455-1459. között szerepel a pozsonyi számadáskönyvben, mint ári kővágó, és kőfejtő is.

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp.é.n. 39. old.

Hofkunstsammlung

Unger Jamnitz

Kőnigsberg
1455 – 1459

l.

Hoffmann Pressburg 29.1

Hoffmann Südost

Unger János, kőfaragó

A soproni régi városháza kőfaragó munkáiban Unger János kapott vezető szerpet. 47.old

Winkler Gábor: Városi lakóházak Sopron barokk építészetében 42.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat, 1965. XIX. évf. Sopron

Unger, Jocob

ötvös

1351-ben Borosztóban említik.

Mihalik Sándor

Wernetornaji magyar ötvösök.

MAGYAR MUVESZET

1937. 312:1

Flintze, Erwin: Die Breslauer Goldschmiede. Breslau, 1906. 170 és 54. l.

Boér Mihály

festő

XVIII. század.

Unger Ignác

ötvös úrias.

Lőcsén szül. rom. kath.
1816 febr. 15-ét 1820
júl. 20-ig Kassai tanult
és mesterén mesterségét
ekkor elhagyatott. Ta-
nuló évei 1814. okt. 15-től
1820 július 20-ig.

Mikabek József. Kassavidéki
ötvösjegyek története.
Budapest. 1900. 328. l.

Unger Hermann Gottlieb

Utód

U. Sion Gottlieb fia

László

Mihalik Sándor

Németországi magyar

Otvösök.

MAGYAR MUVESZET

1937. 320. l.

4703. Hunnia nyomda rt.

Csengery Gusztáv: ~~A mocsarak~~
~~királya~~ VII - 214.

Unger Henrik
Művészet 1911-124

M.D.K.

UNGER, Hannes, aranymíves

1469-ben panaszt emel a céhmester-ué Johann Wiazowmicki ellen egy általa készített kard ügyében.

Művért. 1955. 1. sz.
Divéky Adorján: Magyarországi ötvösök Lengyelországban a XIV-XVIII. században 53.l.

Unger, Hans

ötvös

Danzig 1629

László

Mihalik Sándor

Wernetornáji magyar ötvösök.

MAGYAR MŰVÉSZET

1937. 318. l.

Unger Hamusz, ötvös, Krakkó
XV. sz. l. Magyar János.

9.

5.

Unger, Hans

Õhtuõõ, 1572

Strassburg

Laid

Hoffmanns Possey

10. l.

Unger, Gottlieb

ötvös

1682-ben született,

1711-től a danzigi

ötvöscéh tagja. † 1721.

Lásd

Michalik Sándor

Németországi magyar

ötvösök

MAGYAR MŰVÉSZET

1937. 318. l.

Canova VII. 271.

Unger Gyula

Született 1912. 179

UNGER JÁNOS, gombkötőlegény

1757.-Unger János gombkötőlegény, ide való, evang. varosi polgar lett. A fizetett taxa 16. Ft. 390.old. 67. jegy?

SZOVÉNYI ISTVÁN: Adalékok a kőszegi gombkötő céh történetéhez /1713-1763/ 377.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

UNGER GYÖRGY, gombkötőmester

55.-Unger György Helybeli szarmazasu polgar lett 1788. febr.3.-Mester lett 1790.jan.3.-Bejáró mesteri és céhm mesteri cimet viselt.Inasszerződéséről nincs adat.Fia Gottlieb/Teofil/ nala szabadult 1808.jan.3.-1818-21.kö halt meg. 407.old

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek a céh keletkezésétől megszűnéséig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője. 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

UNGER GYÖRGY, gombkötőmester

61.-Unger Gotlieb Unger György gombkötőmester fia. Apja műhelyében tanult. felszabadult 1808. jan. 3-an.- Remeket Molnár Istvannal készítette. Házasodott 1818-b Inasszerződéséről nincs adat. Atyamester, kulcsosmester és céhmester volt. Halálának éve ismeretlen. 410. old

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek a céh keletkezésétől megszűnéséig 395. old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

M. D. K.

UNGER János kőfaragó

(soproni városházkapu mesterei) munkáiért 460,-, 421,- és 6 forintot vett fel

Sopron, Szt. Mihály u. 30. 32. alatti házán Sebestyén-szobor

Aggházy: Barokk szobrászat... Gyh. 1955

I. 290, II. 56, 247, 251.

-1.- M.D.U.

UNGER János kőfaragó

Sopronban

u. Ferenc Jakab apja

1694 és 1724 között szerepel, meghalt

1736 előtt

1712-1713. Sopron, régi városháza

kapu, oszlopok pavilkámyain Justitia

és Providentia szobrok (ma a Mú-

zeum bejárata előtt) újjáépítési

Agghásy: Barokk szobrászat... Bp. 1959. I. 290.